

KURTULUŞ CEPHESİ

**DÜNYADA VE
TÜRKİYE'DE
EKONOMİK
BUNALIM**

ERİŞ YAYINLARI

BİRİNCİ BASKI

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE
EKONOMİK BUNALIM

[KURTULUŞ CEPHESİ DERGİSİ]

Bu derlemedeki yazılar, *Anti-Emperyalist ve Anti-Oligarşik M¼cadelede Kurtuluş Cephesi* dergisinin 1996-2003 tarihleri arasında yayınlanmış olan 33-70. sayılarından alınmıştır.

Eriş Yayınları tarafından d¼zenlenmiřtir. 2003.

erisyay@kurtuluscephesi.com

<http://www.kurtuluscephesi.com>

<http://www.kurtuluscephesi.org>

<http://www.kurtuluscephesi.net>

İÇİNDEKİLER

DÜNYADA EKONOMİK BUNALIM

7

- 9 **Neo-Liberalizm mi? Ne O Emperyalizm mi?**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 33, Eylül-Ekim 1996
- 16 **Ekonomik Buhranlar**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 44, Temmuz-Ağustos 1998
- 28 **Dünya Ekonomik Buhranı ya da Yeni-Sömürgeciliğin Bunalımı**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 43, Mayıs-Haziran 1998
- 51 **Teknolojik Gelişim, Emperyalizm ve Emperyalist Sömürü**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 52, Kasım-Aralık 1999
- 66 **Emperyalist Sömürü Mekanizması**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 57, Eylül-Ekim 2000
- 78 **Türkiye ve Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 58, Kasım-Aralık 2000
- 90 **Türkiye'nin Yazgısı ve Dünya Ekonomik Buhranı**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 59, Ocak-Şubat 2001
- 98 **Dünya Ekonomisinde Durgunluk**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 61, Mayıs-Haziran 2001
- 110 **Dünyada Ekonomik Bunalım**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 63, Eylül-Ekim 2001

TÜRKİYE'DE EKONOMİK BUNALIM

117

- 119 **“Her zaman olduğu gibi: Kaybeden yok! Kazanan Türkiye!”**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 53, Ocak-Şubat 2000
- 134 **Menkul Kıymetler Borsası “Kazandırıyor!”**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 53, Ocak-Şubat 2000
- 143 **Menkul Kıymetler Borsası Kazandırmaya Devam Ediyor!**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 57, Eylül-Ekim 2000
- 148 **Menkul Kıymetler Borsası Kazandırmaya Devam Ediyor!**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 58, Kasım-Aralık 2000
- 162 **Ne Oldu?**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 60, Mart-Nisan 2001
- 172 **Enflasyon, Deflasyon, Yapısal Uyum, Döviz Çıpası, Kemal Derviş, vs.**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 60, Mart-Nisan 2001

- 186 **Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (!)**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 61, Mayıs-Haziran 2001
- 195 **Şehir Küçük-Burjuvazisinin “Globalizm Aşkı”nın Sonu**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 61, Mayıs-Haziran 2001
- 205 **“Çok iyi bir operasyon oldu, herkes kazandı!”**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 62, Haziran-Temmuz 2001
- 220 **Devlet İç Borçlanması ve Çevrilebilirliği**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 62, Haziran-Temmuz 2001
- 230 **Menkul Kıymetler Borsası Kazandırmaya Devam Ediyor (mu)?**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 63, Eylül-Ekim 2001
- 238 **“Yalan Söyleyin, Mutlaka İnanan Çıkar!”**
[Hitler’in Millî Eğitim ve Propaganda Bakanı Dr. J. Göbels]
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 64, Kasım-Aralık 2001
- 250 **... Ve Genelkurmay Devreye Girer: “Krizin olduğu yerde fırsat da vardır”**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 64, Kasım-Aralık 2001
- 255 **Psiko-Ekonomistler**
“Yalan Söyleyin, Mutlaka İnanan Çıkar!”-II
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 65, Ocak-Şubat 2002
- 269 **Yeni [19.] Stand-by Anlaşması ve [Son] Niyet Mektubu**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 65, Ocak-Şubat 2002
- 278 **Nihayet Enflasyon Düştü, Kriz Bitti!**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 67, Mayıs-Haziran 2002
- 286 **Spekülasyon ve Manipülasyon Ekonomisinden Şeriat Ekonomisine mi?**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 67, Kasım-Aralık 2002
- ALTERNATİF EKONOMİ-POLİTİKA
301
- 303 **“Globalleşen” Dünyada Anti-Emperyalist Bir İktidar Yaşayabilir mi?**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 52, Kasım-Aralık 1999
- 325 **Alternatifi Olmayan Tek Ekonomi-Politika**
KURTULUŞ CEPHESİ, Sayı: 60, Mart-Nisan 2001
- 351 *Adlar ve Konu Dizini*

DÜNYADA
EKONOMİK
BUNALIM

Neo-Liberalizm mi? Ne O Emperyalizm mi?

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 33, Eylül-Ekim 1996

“Emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşamasıdır, sosyalizmin arifesidir.”

Lenin'in 1916 yılında yazdığı *“Emperyalizm”* kitabında yer alan bu sözleri bilmeyen hemen hemen yok gibidir. Serbest rekabetçi kapitalizmin, tekelci kapitalizme, yani emperyalizme dönüşmesiyle birlikte başlayan yeni çağ, kapitalizmin sürekli ve genel bunalımları çağı, sosyalizmin ve sosyalist devrimlerin çağı olarak tanımlanmıştır.

20. yüzyılın başlarından günümüze kadar geçen sürede, emperyalizm, dünya çapında egemen bir güç olarak ortaya çıkmış ve evrilmiştir. Bu evrilme içerisinde değişik ilişki ve çelişkiler ortaya çıkmış, kendi içinde değişik evrelerden geçmiştir. Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımlarının değişik evreleri olarak tanımlanan bu dönemler, emperyalizmin bunalım dönemleri olarak sözkonusu olmaktadır.

Genel olarak ifade edildiğinde, emperyalizmin, gerek iç çelişkilerinin, gerekse anti-emperyalist ve anti-kapitalist güçler karşısındaki konumunun boyutlarıyla kendi sömürsünü değişik biçimlerde sürdürüşü sözkonusudur. İşte bu üç temel bileşen, emperyalizmin değişik bunalım dönemlerinin birbirinden farklılığının temellerini ortaya koyar.

Bir başka deyişle, emperyalist sömürünün sürdürülüş biçimi, alternatif ve potansiyel güçlerin durumu ve emperyalistler arası çelişkinin boyutları, farklı tarihsel koşullarda farklı biçimler almaktadır. Emperyalizmin I., II. ve III. bunalım dönemi olarak tanımlanan dönemler, işte bu farklı biçimlerin bir bütün olarak sistemin işleyişinde ortaya çıkardığı farklı dönemleri ifade etmektedir.

Emperyalizmin farklı dönemlerinin belirlenmesi, devrimci mücadelenin sürdürülüşü açısından özel bir öneme sahiptir. Bu, sadece emperyalizmin genel tahlili olarak değil, aynı zamanda, devrimci mücadelenin sürdürülüş yöntemleri, propaganda ve ajitasyonun yönelimleri açısından da önemlidir. Bu ikinci yönüyle, emperyalizmin bunalım dönemlerinin doğru bir tahlili, aynı zamanda, kitlelerin somut tarihsel koşullara bağlı olarak bilinçlendirilmeleri açısından somut bir nitelik kazanır.

Emperyalizmin bunalım dönemlerinin tahlilinin böylesine önemli niteliğe sahip olması, kaçınılmaz olarak, burjuva ideoloğlarının ekonomistleri aracılığıyla, bu tahlilleri değersizleştirme yönündeki faaliyetlerini yoğunlaştırmaktadır. Genellikle Marksizm-Leninizmin “mevcut tarihsel koşulları açıklamakta yetersiz kaldığı” temelinde sürdürülen bu karşı-propagandalar, 1980 dünya ekonomik buhranı ile birlikte yoğunlaştırılmıştır.

Emperyalist ülkelerin 1980 yılında içine girdikleri ekonomik buhran, Marksist-Leninistlerin öngördükleri gibi ortaya çıkmış ve gelişmiştir. II. Yeniden paylaşım savaşı sonrasında ortaya çıkan gelişmeler, ekonomik buhranların gelişim evresinde bazı değişiklikler ortaya çıkarmıştır. Özellikle ekonomik buhran koşullarında enflasyonist politikaların gündeme getirilmesi, buhranın şiddetinin zamana yayılmasını getirmiş ve böylece klâsik dört aşamalı *cycle*, iki aşamalı bir çevrime dönüşmüştür. Bu dönüşümün temelinde, emperyalist devletlerin ekonomiye müdahale etmeleri ve aşırı-üretim buhranlarına karşı devlet siparişleriyle geçici önlemler almaları yatmaktadır.

İşte günümüzde tüm burjuva ekonomistlerinin yoğun bir propagandayla gündeme getirdikleri “özelleştirme” ve “devletin ekonomiye müdahalesinin engellenmesi” söylemleri, böylesine bir tarihsel zeminde ortaya çıkmıştır.

Burjuva ekonomistlerinin bugün “devletin ekonomiye müdahalesi” diye karşı çıktıkları uygulama, doğrudan kapitalizmin irsi hastalığı olan aşırı-üretim buhranlarının derinleşmesini engellemenin bir sonucu olmuştur.

Bilindiği gibi, kapitalist üretim süreci, anarşik niteliğinden dolayı, belirli dönemlerle aşırı-üretim buhranlarıyla yüz yüze kalır. Bunun nedeni, kâr oranı yüksek üretim alanlarında büyük bir sermaye yatırımının ortaya çıkması ve bunun sonucu talebin üstünde bir meta üretiminin söz konusu olmasıdır. Bu durum, kapitalist üretimin

niteliğinden kaynaklandığı için, her zaman ortaya çıkan ve kapitalizm varolduğu sürece ortaya çıkacak olan bir durumdur.

Aşın-üretim buhranı, talepten fazla üretilen metaların satılmaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Yani kapitalist metalar için yeterli pazar sözkonusu değildir. Ancak kapitalistlerin kâr hırsı, pazardaki talepten daha çok üretim yapılmasını getirmektedir. Böylece, üretilmiş metalar satılmadığından depolarda kalmakta, kapitalistlerin stokları büyümektedir. Bu, kapitalistin meta-sermayesinin para-sermayesi haline dönüşmesi sürecinin kesilmesi olarak, mali alanda etkisini göstermektedir. Kapitalist, gerek öz sermayesini meta-sermaye olarak kalması sonucu üretimini sürdüremez hale gelmekte, gerekse mali kuruluşlardan alınan krediler ödenememektedir. Kapitalist, bu durumda, tekil olarak, kendi öz sermayesini artırma yönüne giderken, yeni kredi olanakları temin etmekte uğraşır. Burjuva ekonomistlerinin bu koşullarda kapitalistlere önerdikleri, ellerindeki gayri-menkulleri satarak, yani ev, işyeri vb. mülklerini satarak para-sermaye haline getirmeleridir. Kapitalist, depolarındaki stoklara rağmen üretimini sürdürebilmek için, bu yolu izleyerek, buhranın etkisini bireysel olarak atlatmaya çalışır.

Ancak öz sermayenin artırılması, buhranın genel nitelik aldığı koşullarda, ancak birkaç ay ya da birkaç üretim zamanı ile sınırlı sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Asıl sorun, metalar için pazar bulunmasıdır.

İşte emperyalist devletlerin ekonomiye müdahale ettikleri dönem, ekonomik buhranın bu evresine denk düşmektedir.

Genellikle tüketim malları sektöründe başlayan ekonomik buhran, asıl içeriğini üretim malları sektörüne yansıdığı anda ortaya koymaktadır. Bu nedenle, devletin ekonomiye müdahale ettiği sektör, üretim malları üreten sektör olmaktadır.

Devlet müdahalesi, doğrudan doğruya bir talep yaratıcı olarak devletin ortaya çıkmasıyla olmaktadır. Yani devlet, kapitalistlere belli mallar sipariş etmekte ve bunları devlet bütçesinden satın alarak, onların meta-sermayelerini para-sermayeye dönüşmesini sağlamaktadır. Bu alanda talep sağlayıcı olarak devlet, kendi adına, yani devlet bütçesinden çeşitli yatırımlar için ya da doğrudan devlet personelinin tüketimleri için satın alıcı olarak ortaya çıkar. Örneğin, “kamu hizmeti” olarak yeni yolların yapımı, böyle dönemlerde kimya sektöründen inşaat sektörüne kadar bir dizi alandaki üretim için talep yaratıcı niteliktedir. Aynı şekilde, gerek kapitalistlere daha ucuz girdi sağlamak amacıyla, gerekse “kamu yararına” elektrik santrallerinin yapılması, hem maliyetleri düşürdüğünden, hem de bu santrallerin inşasıyla yeni meta talebi yarattığından devlet tarafından planlanır ve yürütülür.

Ancak emperyalizmin II. yeniden paylaşım savaşından sonra

içine girdiği III. bunalım döneminde, özellikle **Amerikan emperyalizmi ekonomisini askerileştirmiştir**. Böylece salt askeri mallar üreten sektörde sürekli bir talep ortaya çıkartılmıştır.

Ekonominin askerileştirilmesi, aşırı-üretim buhranlarının şiddetini, geçmişe göre azaltmış ve buhranın şiddetini zamana yaymayı olanaklı kılmıştır. Koşullara bağlı olarak askeri mal siparişleri düzenlenerek, ekonominin buhrana girmesi önlenmeye çalışılmıştır.

Diğer taraftan **yeni-sömürgecilik yöntemleriyle** geri-bıraktırlmış ülkelerin emperyalist metalar için yeni pazarlar haline getirilmesi, emperyalist tekellerin kar oranlarının yükselmesinde önemli bir etken olmuştur.

1980 dünya ekonomik buhranına kadar bu uygulamalar, emperyalist ekonomilerin önemli bir buhranla yıkıma uğramalarını önlemiştir. Ancak 1980'lere gelinirken yeni-sömürgecilik yöntemlerinde önemli bir bunalım ortaya çıkmıştır. Özellikle geri-bıraktırlmış ülkelere verilmiş olan krediler (dış borçlar) ödenemez hale gelmiştir. O güne kadar devletin ekonomiye müdahalesinin bir ürünü olarak ortaya çıkan borçlar, ödenemediği koşullarda emperyalist ülkelerde büyük bir mali bunalım yaratmıştır.

Bu durumda, Amerikan emperyalizminin askerileşmiş ekonomisinin getirmiş olduğu bütçe açıkları, kabul edilebilir oran olan %10 enflasyon sınırlarının aşılmasına neden olmuştur. Böylece buhran-enflasyon ikileminde son noktaya ulaşılmıştır. Artık enflasyonist politikalar buhranın gelişimini engelleyememektedir.

Böylece 1980 ekonomik buhranı, eski tarzda devletin özellikle üretim malları sektörüne yeni talep yaratarak atlatılması olanaksız hale gelmiştir. Ancak bu olgunun yanında, emperyalist tekellerin kar oranlarının sürekli düşmesi, aynı zamanda birikmiş sermayenin önemli ölçüde atıl kalmasını getirmiştir. Eski dönemlerde, sermayenin önemli bir kesimi değersizleştirilerek buhran atlatılırken, bu kez sermaye için yeni yatırım olanakları gündeme getirilmiştir. İşte bu yeni yatırım olanakları, küçük ve orta sermaye için yeni teknolojileri üretime uygulamak şeklinde ortaya çıkarken, tekeller açısından devletin elinde bulundurduğu üretim alanları olarak belirlenmiştir. Adına "özeleştirme" denilen uygulama, bir yandan devletin bütçe giderlerini azaltarak enflasyonu frenlemeyi hedeflerken, diğer yandan tekeller için sermayenin atıl kalmasını ortadan kaldıran ve belli oranda kâr sağlayan yeni yatırım olanaklarının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Burjuva ekonomistlerinin tüm propagandalarında sürekli olarak işledikleri "özeleştirme", kamuoyuna sunulduğu gibi, ne liberal ekonominin bir ifadesidir, ne de "serbest pazar ekonomisi"nin oluşturulmasıdır. Doğrudan devletin ekonomiye müdahale etmesinin, yani kapitalist tekeller için yeni pazar ve talep yaratmasının yeni biçimi

“özelleştirme” olmaktadır.

Ekonomik buhranın, metaların aşırı üretimi yanında, sermayenin aşırı-üretimi sonucu ortaya çıkması karşısında “özelleştirme” gündeme getirilmiştir. Böylece, sermayenin yeni biriken kısmının, eski kısmı üzerindeki etkisi azaltılmak istenmiştir. Ya eski sermayenin bir kesimi, ya da yeni sermayenin kendisi, her koşul altında kullanılmadan kalmak zorunda kalması, yani kendine özgü sermaye niteliğine son vermesi, kar oranlarının düştüğü koşullarda kaçınılmazdır. Bu kesimler için sağlanabilecek az çok kabul edilebilir bir orandaki kâr, her koşulda sermayenin kendi işlevini sürdürmesini olanaklı kılacaktır. İşte 1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında emperyalist devletlerin ekonomiye müdahalesi bu temelde olmuştur.

Emperyalist devletlerin ekonomiye diğer müdahale yöntemi, her zaman olduğu gibi, askeri mallar üretimine yeni talep sağlamak şeklinde olmuştur. Özellikle Avrupa’ya orta menzilli nükleer füzelelerin yerleştirilmesi, Amerikan emperyalizminin kendi ekonomisi için yeni bir talep yaratmasını sağlamıştır. Her ne kadar buna Avrupa’nın emperyalist ülkeleri gönüllü olarak katılmamışlarsa da, ABD, SSCB’yi gündeme getirerek bunu kabul ettirmiştir.

Görüldüğü gibi, 1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında, emperyalist devletlerin ekonomiye müdahalesi, her dönemkinden çok daha fazla olmuştur. Ancak burjuva ekonomistlerinin ideolojik saptırmalarıyla, konu devletin ekonomiden el çekmesi gerektiği şeklinde kamuoyuna sunulmuştur. Bu sunuş, kitlelerin devlete ödedikleri vergilerle oluşturulmuş olan devlet kuruluşlarının tekelci sermayeye devredilmesi karşısında ortaya çıkacak tepkiyi pasifize etmeyi hedeflediği açıktır.

1980 ekonomik buhranıyla birlikte başlayan ve tüm 80’li yıllar boyunca sürdürülen burjuva propagandalar, giderek kitlelerde devletin ekonomiye müdahale etmekten kurtarıldığı takdirde, ekonomik koşullarında önemli bir iyileşme olacağı düşüncesini doğurmuştur. Ancak bu propagandanın en önemli sonucu dünya solunda ortaya çıkmıştır.

Başta sosyal-demokrat partiler olmak üzere, bireysel sol aydınlar, burjuvazinin bu yeni ideolojik saldırısı karşısında çaresiz kalmışlardır. Sovyetler Birliği’nde Gorbaçov revizyonizminin bu yeni koşulları doğru bir biçimde tahlil edebilmesi de söz konusu olamadığından, kaçınılmaz olarak neo-liberal söylemi kabul etmişlerdir. Artık her türlü devletçiliğin olumsuz olarak benimsendiği bir ortam doğmuş ve böylece emperyalist tekeller önemli bir tepkiyle karşılaşmaksızın sermayelerini yeniden değerlendirmişlerdir.

Bütün bunların soldaki genel yansıması ise, emperyalist sömürünün “globalizm” ya da “karşılıklı bağımlılık” söylemleriyle kabul edilir olmasıdır. Böylece de, **anti-emperyalist mücadele**, önce ideolojik

planda, sonra pratik eylemde terk edilmiştir. Artık dünya çapında emperyalizm ve emperyalist sömürü üzerine ne bilimsel değerlendirme yapan, ne de bu yöndeki tahlilleri geliştiren bir sol ortaya çıkmıştır.

Oysa ki, emperyalizm, tekelci kapitalizm olarak, tüm ilişki ve çelişkileri ile varlığını sürdürmektedir. Ne emperyalist devletlerin ekonomiye müdahalesi ortadan kalkmış, ne de Amerikan emperyalizminin ekonomisini askerileştirmesi sona ermiştir. Meydana gelen tüm gelişmeler, emperyalizmin varlığını sürdürdüğünü ortaya koymasına rağmen, sol ekonomistlerin (ki büyük oranda Amerikan emperyalizminin “demokrasi projesi”yle satın alınmışlardır) olguları yok sayan tutumları günümüze kadar sürmüştür.

Bugün açık bir biçimde görüldüğü gibi, emperyalist ekonomistlerin tüm propagandalarına rağmen, ekonomiye devletin müdahalesi olanca hızı ile sürmektedir. Ancak yapılan tüm propagandalar sonucunda, devletin sosyal alandaki hizmetleri ve buna yönelik harcamaları, sürekli olarak ve sistemli bir biçimde azaltılmaktadır. Bir kez, devletin ekonomiye müdahalesi reddedildi miydi, kaçınılmaz olarak, sosyal hizmetler alanındaki müdahalelerinin ortadan kaldırılması için de uygun bir ortam yaratılmış olmaktadır. Birbiri ardına sağlık hizmetlerinden eğitim hizmetlerine kadar bir dizi sosyal hizmetin “özelleştirilmesi”, herkesin bedelini ödediği gibi, bu hizmetlerin paralı hale gelmesini getirmiştir. Sermayenin kâr oranlarının düşmesine karşı yeni yatırım alanları sağlaması, böylece somutlaşmıştır. Sweezy'nin sermayenin marjinal yatırım alanları olarak tanımladığı bu durum, günümüzde önemli bir yere sahiptir.

İdeolojik saptırmaların hedef aldığı diğer bir olgu da, Amerikan ekonomisinin askerileştirilmesine ilişkindir. Özellikle Gorbacov döneminde SBKP tarafından da desteklenen bu saptırmalar, dünya çapında emperyalizmin saldırgan niteliğinin ortadan kalkacağı yönündeki propaganda ile birlikte sürdürülmüştür. Ancak Körfez Savaşında da görüldüğü gibi, emperyalizmin saldırgan niteliği hiç bir biçimde değişmemiştir.

Son üç-dört yıldan beri emperyalist ülkelerde gelişmeye başlayan yeni ekonomik buhran dalgası, 80'li yıllar boyunca yapılmış propagandaların ne denli saptıncı olduğunu daha da açık hale getirmiştir.

1990 başlarında İngiltere ve Fransa'da başlayan ekonomik durgunluğun, son yılda Almanya'ya yansımaları, giderek yeni bir dünya buhranı beklentisi ortaya çıkarmıştır. Böyle bir buhranın ortaya çıkabilmesi için, Amerikan ekonomisinin durgunluğa girmesi yeterli olacaktır. İşte bu andan itibaren, yeniden devletin ekonomiye müdahalesi yoğunlaşmıştır.

Son günlerde basında yer alan kimi haberler, bu müdahale-

nin boyutlarının, geçmiş dönemden çok daha fazla olacağını göstermektedir. Pentagon'un "yüzyılın en son büyük projesi" olarak sunulan yeni bir askeri sipariş bu konuda belirleyici görünmektedir.

International Herald Tribune'nin verdiği habere göre, Amerikan Savunma Bakanlığı (Pentagon), ABD savaş uçaklarının yenilenmesi için yeni bir proje yapmıştır. Buna göre, eskimiş B-52 bombardıman uçaklarının yerine yenilerinin üretilmesi, F/A-18 ve F-22 savaş uçaklarının seri üretimi planlanmıştır. Bu proje, 300 milyar dolar değerinde olup, 10 yıllık bir süreyi kapsayacaktır. Bunun anlamı, Amerikan ekonomisine on yıl süreyle yeni bir talep yaratılacağıdır.

Ancak Amerikan ekonomisinin yeni kaynakları bunlarla sınırlı değildir. Yine bu yıl Japonya yeni silah satın alınması için 46 milyar dolarlık bir bütçe yapmıştır. Hemen hemen tümüyle Amerika'dan alınacak bu silahlar, Amerikan ekonomisinin durgunluğa girmesini önlemek için yapılmış müdahalelerden birisidir. (Burada Japonya'nın böylesine büyük bir silah siparişi için kamuoyuna sunduğu gerekçe, Doğu Çin Denizindeki Diaoyu adaları konusunda Çin ile olan gerginliktir. Bu da, devlet müdahalesinin nasıl gizlenilmeye çalışıldığının bir örneği durumundadır.)

İşte, salt bu yıl içinde açıklanan bu iki büyük askeri mal siparişi, emperyalizmin değişmediğini, tüm ilişki ve çelişkileri ile gündemde olduğunu açık biçimde göstermektedir.

Şimdi, bu olgular karşısında kendisini "solcu" olarak sunan "serbest pazar ekonomisi" savunucusu ekonomistlere sormak gerekmektedir:

Ne o, emperyalizm mi?

Günaydın!

Ekonomik Buhranlar

KURTULUŞ CEPHESİ

Sayı: 44, Temmuz-Ağustos 1998

Kapitalizmin “irisi hastalığı” olarak ekonomik buhranlar, kapitalist üretim sürecinin devrevi (dönemsel, *cycle*) hareketinin kaçınılmaz bir evresini teşkil eder. Marks’ın saptadığı gibi, kapitalist ekonomilerde görülen devrevi ekonomik buhranlar, her zaman ve her yerde metaların ve sermayenin aşırı üretimi olarak ortaya çıkarlar. Metaların ve sermayenin aşırı üretimi, kapitalizmin temel yasası olan, artı-değer üretiminin ortaya çıkardığı üretimdeki anarşinin bir yansımasıdır. Kapitalizmin artı-değer üretimi, yani işçinin emeğinin ücretlere giden kısmının dışında kalan kesiminin üretimi, kapitalist sermaye birikiminin temelidir. Kapitalist üretim süreci, işçilerin karşılığı ödenmemiş emeğine el koyarak, buradan elde edilen değeri (ki bu kapitaliste kâr olarak görünür) sermayesine ekleyerek gelişen ve gelişerek yinelenen bir süreçtir. Dolayısıyla, kapitalist üretim süreci, aynı zamanda sermayenin birikim süreci olarak da ifade edilmektedir. Bir başka deyişle, kapitalist üretimin amacı ve harekete geçirici gücü, artı-değer üretimidir.

Artı-değer üretimi, sermaye ile emek arasındaki ilişkinin en açık bir biçimde ortaya çıktığı yerdir. Ancak kapitalist için bu ilişki, kâr elde edilmesi, kâr sağlanması şeklinde tanımlanır ve bu yönüyle sermayenin birikim ve genişleme süreci kendi içinde bir giz perdesi

ile örtülür ve sermayenin üretim süreci sonucunda elde etmiş olduğu kâr, sanki sermayenin kendisinin kendi kendine ürettiği bir değer fazlasıymış gibi ortaya çıkar. Marks'ın *Kapital*'de açık biçimde ortaya koyduğu gibi, sermayenin kârı, doğrudan doğruya işçilerin emeğinin karşılığı ödenmemiş kesimine el konulmasından başka birşey değildir. Ve böylece, kapitalist üretimin temel amacı ve çıkış noktası, kapitaliste kâr olarak görünür ve hemen her zaman sermayenin amacı en yüksek kârı, daha tam deyişle, kâr oranını elde etmek olarak ifade edilir.

İşte kapitalist üretimin artı-değer sömürsünün bu devriklemiş hali olarak kâr ve kâr oranı, tüm kapitalist üretim ve dolaşım süreci içinde ortaya çıkan buhranların bir göstergesi olarak da karşımıza çıkar.

Kapitalist üretimin amacı en yüksek kâr oranını elde etmek olması, aynı zamanda elde edilen kârın, kapitalistin kendi kişisel tüketimi için harcanan kısmın dışında kalan bölümünün sermayeye eklenmesi olarak genişletilmiş bir üretim süreci ortaya çıkarır. Böylece, kapitalist üretim süreci, sürekli olarak kârın sermaye haline dönüştürülmesiyle birlikte genişleyen bir üretim halini alır. Genişleyen üretim, bir yandan sermayenin büyümesi demek olurken, diğer yandan üretilen metallerin sürekli artışı olarak ortaya çıkar.

Sermayenin amacının ve çıkış noktasının kâr elde edilmesi olması, kaçınılmaz olarak, kapitalisti kâr kitlesinden daha çok kâr oranına dikkat etmeye yöneltir. Bu nedenle, kapitalist için sermayenin amacı olan kâr üretimi (elde edilmesi), kâr oranının en yüksek olduğu alanlara sermaye yatırımı olarak ortaya çıkar. Bunun anlamı, bireysel sermayenin, her zaman en yüksek kâr oranının gerçekleşeceği düşünülen alanlara yönelmesi olmaktadır. Böylece, belli bir zaman diliminde kâr oranının en yüksek olduğu üretim alanları, bireysel sermayenin yoğunlaştığı alanlar olarak ortaya çıkar. Sermayenin düşük kâr oranı olan bir alandan diğerine akışı ya da sermaye hareketleri, özsel olarak bu şekilde ortaya çıkar.

Genel olarak her bireysel kapitalist yüksek kâr oranına sahip üretim alanına ve ürünün üretimine sermayelerini yatırır. Böylece belli bir üretim alanında ve belli ürünlerin üretiminde büyük bir artış ortaya çıkar. Sermaye açısından üretimin miktarı ve düzeyi hiçbir biçimde önemli değildir. Onun tek amacı, alabildiğine yüksek kâr elde etmektir. Dolayısıyla, her tekil sermaye, yüksek kâr beklentisiyle aynı alana yönelmek durumundadır ve bu yönelimin sonucu olarak o alanda ve ürünün üretiminde önemli bir artış ortaya çıkar. Sermaye için bu üretimin sınıırı sadece kâr ile belirlendiğinden, metaların miktarındaki artış hiçbir biçimde sermayenin bu amacını engelleyemez. Böylece, belirli alanlarda yüksek kâr oranı ve kâr beklentisi ile yatırılan sermayelerin toplam miktarındaki artış, aynı alandaki

metaların üretimindeki artışla paralel gelişir. Bu gelişme, metaların satılabilir miktarın üzerinde bir üretimine kadar devam eder. Bir başka deyişle, yüksek kâr beklentisi ile yatırılan toplam sermayenin üretmiş olduğu meta kitlesi, pazardaki talepten daha yüksek bir noktaya ulaştığı ana kadar, kapitalist üretim olanca hızıyla gelişir.

İşte 1789 Fransız Devrimi'nin ünlü sloganlarından “özgürlük”, sermayenin özgürlüğü olarak ortaya çıkışının nedeni sermayenin bu hareketidir ve her türlü yerel ve ulusal sınırlamaların kaldırılması anlamına gelir. Günümüzün en sık kullanılan sözcükleriyle söylersek, “serbest pazar ekonomisi”, sermayenin daha yüksek kâr oranı için hiçbir ulusal sınırlamaya bağlı kalmaksızın dünyanın her yanında “özgürce” dolaşmasından başka bir anlamı bulunmamaktadır. Ve bugün “Asya Krizi”yle görüldüğü gibi, sermayenin bu özgürlüğü, aynı zamanda terk ettiği alanlarda tam bir yıkım yaratma özgürlüğü anlamına gelmektedir.

Üretilen meta kitlesi, talep edilen meta kitlesinden fazla olduğu bir evreye ulaşıldığında, kapitalist üretim süreci satılmayan meta kitlesindeki meta-sermayenin birikimiyle birlikte yeni bir döneme girer.

Kapitalist tarafından üretilmiş olan meta kitlesi, pazarda satılmadığı sürece, bu metaya aktarılmış olan para-sermaye (değişen ve değişmeyen sermaye olarak), artık bir meta-sermaye olarak bir yanda durmaya başlar. Bu andan itibaren, bireysel kapitalistler arasında kıyasıya bir rekabet ortaya çıkar. Tekil kapitalist, kendi metalarının satışını sağlayabilmek için, yani meta-sermayesini yeniden para-sermayeye çevirebilmek ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan kârı realize edebilmek için, diğer tekil kapitalistin aleyhine her türlü çabayı verir. Marks'ın deyişiyle, artık zararın paylaşılması gündemdedir ve “herkes kendi payına düşen zarar en aza indirme ve bunu başkasının sırtına yükleme çabası içine düşer”. İşte bu aşamada, **metaların aşırı-üretimi** gündemdedir.

Metaların aşırı-üretimi, her zaman **sermayenin aşırı-üretimi** olduğundan, ortaya çıkan çatışma, aynı zamanda sermayenin birikim bunalımı olarak de kendisini ortaya çıkarır.

Bu aşamaya kadar gelişen süreç, kapitalizmde, kesin bir devre olarak ve kendi içinde sürekli yinelenen bir “kısır döngü” olarak ortaya çıkar.

“Her bunalımda toplum, kullanılmaz durumda bulunan kendi öz üretici güçleri ile kendi öz ürünlerinin yükü altında boğulur ve şu saçma çelişki karşısında çaresiz kalır: Üreticilerin tüketecek hiçbir şeyleri yoktur, çünkü tüketiciler eksiktir.”¹

¹ Engels, *Anti-Dühring*, s. 394, Sol yay., Üçüncü Baskı.

Bugüne kadar tüm burjuva ekonomistlerinin üzerinde çalıştıkları ve çözmeye uğraştıkları temel sorun kapitalist üretim tarzının bu “kısır döngü” sünün olmuştur. Ve pek çok küçük-burjuva aydını da, bu “kısır döngü”nün ortaya çıkarmış olduğu çelişkinin “saçma”lığı karşısında, kapitalistlerin kendi aralarında anlaşarak üretimdeki anarşiye bir son vermelerinin “doğru” olacağı konusunda bir dizi “öğüt” içeren düşünceler ortaya atmışlardır.

Marks’ın açık biçimde tanıtladığı gibi, kapitalist üretim tarzının bu gelişim süreci, onun özsel niteliğinin ifadesidir ve bu üretim tarzı ortadan kaldırılmadan bu “kısır döngü”nün kırılması ve bu “saçma çelişki”ye son verilmesi olanaksızdır. Marksist-Leninistlerin kapitalizmin ekonomik buhranları karşısındaki temel yaklaşımları da bu belirlemeye dayanmaktadır.

“... ilk genel bunalım patlak verdiği tarih olan 1825 yılından bu yana, sanayi ve ticaret dünyasının tümü, uygar halklar ve onların az ya da çok barbar uyduları topluluğunun üretim ve değişimi, her on yıl dolaylarında bir kez şirazesinden çıkar. Ticaret durur, pazarlar tıkanmıştır, ürünler sürümsüz oldukları ölçüde yığılıp kalır, peşin para görünmez olur, kredi ortadan çekilir, fabrikalar kapanır, emekçi yığınlar fazla geçim gereği üretmiş olmaktan ötürü geçim araçlarından yoksun kalırlar, iflaslar iflasları, zoraki satışlar zoraki satışları kovalar. Tıkanıklık yıllarca sürer; üretici güçler ve ürünler, birikmiş meta yığınları, sonunda değerlerinin az ya da çok altında bir fiyat üzerinden sürülene, üretim ve değişim yeniden yavaş yavaş canlanana değin, yığın halinde israf ve imha edilirler. Yavaş yavaş gidiş hızlanır, tınsa döner, sinai tınsa döner olur ve bu döngü de sonunda en tehlikeli atlamalardan sonra kendini yeni baştan... çöküntü çukurunda bulmak üzere, bir sanayi, ticaret, kredi ve spekülasyon *steeple chase*’inde* doludizgine değin yükselir. Ve hep aynı yinelenir.”² (F. Engels)

Aynı konuda Marks şöyle yazmaktadır:

“Kapitalist üretim, sürekli olarak, kendi niteliğinden gelen bu engellerin üstesinden gelmeye çalışır, ama bunu ancak, bu engelleri tekrar kendi yoluna ve hem de daha heybetli ölçekte koyarak becerir.

Kapitalist üretimin **gerçek engeli, sermayenin kendisidir**. İşte bu sermaye ve onun kendisini genişletmesidir ki, üretimin hem çıkış ve hem de sonuç noktası, hem itici gücü, hem amacı olarak görünür; üretim yalnız sermaye

² Engels, *Anti-Dühring*, s. 402, Sol Yay. Üçüncü baskı.

* Eengelli yarış.

için üretimdir, ama bunun tersi doğru değildir; üretim araçları, sırf, üreticiler **toplumunun** yaşama sürecinde, devamlı bir gelişmenin araçlarıdır. Sermayenin değerinin, büyük üretici kitlelerin mülksüzleştirilmelerine ve yoksullaştırılmalarına dayanan kendisini koruma ve genişletme sürecinin içerisinde devam ettiği sınırlar yalnız başına hareket edebilirler; – bu sınırlar, sermaye tarafından kendi amaçları için kullanılan ve üretimin sınırsız büyümesine, üretimin kendisinin bir amaç haline gelmesine, emeğin toplumsal üretkenliğinin hiç bir koşula bağlı olmadan gelişmesine doğru yol alan üretim yöntemleri ile sürekli bir çakışma halinde girerler. Araçlar –toplumun üretici güçlerinin hiç bir koşula bağlı olmadan gelişmesi–, sınırlı bir amaçla, mevcut sermayenin kendisini genişletmesi amacı ile devamlı çatışma içerisine girerler. Kapitalist üretim tarzı, bu nedenle, maddi üretim güçlerinin gelişmesi ve uygun bir dünya piyasası yaratılmasının tarihsel bir aracı olup, aynı zamanda da, bu tarihsel görevi ile, buna uygun düşen kendi toplumsal üretim ilişkileri arasında sürekli bir çatışmadır.”³

Kapitalist ekonominin devrevi hareketi ya da *cycle* adı verilen süreç, Marks ve Engels’in ortaya koydukları kapitalist üretim tarzının kendi iç işleyişi olarak ortaya çıkar. **Durgunluk, çöküş, canlanma** ve **refah** aşamaları olarak dört aşamadan oluşan ekonominin devrevi hareketi, kapitalist üretim sürecinin kaçınılmaz işleyişi olarak, tam bir “kısır döngü” oluşturur. (Bu dört aşamalı *cycle*’in, III. bunalım döneminde iki aşamalı hale dönüşmesi, yani durgunluk-canlanma şeklinde ortaya çıkması, bu devrevi hareketin özsel nedenlerinin zaman içindeki gelişiminin ürünüdür.)

Şüphesiz, kapitalist ekonomi hakkında az ya da çok biraz bilgisi ya da ilgisi olan herkes için buraya kadar ortaya konulan gerçekler “bildik” şeyler olmaktan öteye geçmeyecektir. Özellikle ülkemizde, 1974’lerden itibaren gelişen ekonomik buhran ve bunun bir görüngüsü olarak ortaya çıkan yüksek enflasyon, bu türden “bildik” şeylerin “pratik” sonuçlar vermediği kanısı uyandırmıştır. Ülkemizde, ekonomik buhran, aşırı-üretim, sermaye birikimi, kâr oranlarının düşme eğilimi yasası vb. kavramlar ve belirlemeler, yirmi yılı aşkın süregiden ekonomik bunalım koşullarında “anlamsız”laşmış olduğu düşüncesini de yaygınlaştırmıştır. Ülkede yaşayan herkesin bildiği gibi, “ekonomik durum iyi değildir” ve enflasyon “canavarı” alışılabilir bir durum yaratmıştır. Bu nedenlerden dolayı, Türkiye ekonomisine ilişkin her türden tahlil ve çözümleme, hiçbir “pratik”

³ Karl Marks, *Kapital*, Cilt: III, s. 263-264.

değere sahip olmadığı için bir yana bırakılmıştır. Yapılan tüm ekonomik tahlil ve çözümler ise, tekil sermayelerin kendi kârlarını nasıl ve nerede arttırabileceklerine ilişkin “işletme ekonomisi” çerçevesine sıkıştırılmıştır. *Kurtuluş Cephesi*’nin geçen sayısında ortaya koyduğumuz gibi, 1980 sonrasında Marksist ekonomik tahlillerin yapılmaz oluşu, ülke ekonomisine ilişkin tahlillerin bir yana bırakılmasını getirmiş ve böylece oligarşinin ekonomik “paketleri”nin ve “çözüm önerileri”nin “alternatifsiz” olarak kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur. Bunun kaçınılmaz sonucu ise, mevcut ekonomik durumun olduğu gibi benimsenmesi ve bu verili **koşullar içinde** tekil grupların kendi koşullarını “iyileştirme” yönünde hareket etmeleri olmuştur. Bir başka deyişle, çalışan kesimlerin (işçiler ve memurlar) tekil olarak kendi ücretlerini mevcut ekonomik durum içinde görece iyileştirme mücadelesi (ekonomik-sendikal mücadele) “mümkün olan mücadele” olarak ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, ülkemizdeki herhangi bir “sol” unsur ya da devrimci açıdan, dünya ekonomisindeki gelişmeler ve bunun ülkemize yansımaları “birşey” ifade etmeyecektir. Olsa olsa enflasyonu biraz yukarı ya da aşağı çekecektir, ama ortadan kaldırmayacaktır; devletin zor uygulaması biraz daha fazla ya da biraz daha az olacaktır, ama uygulamayı kaldırmayacaktır. Doğal olarak, ülkemizdeki ekonomik buhranın varlığını ve buna paralel olarak devletin ekonomik-demokratik hak ve istemler yönündeki mücadeleler karşısında zor kullandığını somut olarak (enflasyon ve polislin kitlelere yönelik saldırılar) bilmek yeterli görülmektedir. ÖD Partisinin “ütopya ihtiyacı”, bu bağlamda bir anlam kazanmaktadır.

Oysa ki, ekonomik buhranlar, kapitalizmin bir dünya sistemi haline geldiği andan bugüne kadar varlığını sürdüren ve kaçınılmazlığı kesinkes bilinen bir olgudur. Ancak, 1980'lere kadar, bu “bilinen olgu” nun sürekli tahlil edilmesi ve gelişmelerin yakından izlenmesi hiçbir biçimde bir yana bırakılamazken, 1980 sonrasında “işe yaramaz” “aylak toplamalar” olarak bir yana bırakılması kesin bir karşıtlık oluşturmaktadır. Bu karşıtlığın, sonal olarak, devrimci teorinin pratikten kopartılması anlamına geldiği kavranılmadığı sürece, varlığını sürdüreceği açıktır. Teorinin yol göstericiliğinden uzaklaştırılmış bir pratik ise, her türden sapmanın (pragmatizmden eklektizme kadar) pratiği olarak ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu da, ampirist yöntemlerin egemenliği ve ampirist bilginin yüceliği olarak gerçek bir ideolojik sapma oluşturma durumundadır. (Ampirizm ve pragmatizmin 1905 Rus Devriminin yenilgisinden sonra Rus Marksistleri arasında egemen olması, 1905 öncesinin devrim teorilerinin “başarısızlığı” karşısında ortaya çıkan “arayış”tan başka birşey değildir.)

Bugün “Asya Krizi” adıyla “*localize*” edilmeye çalışılan, gerçekte ise, III. bunalım döneminin ilişkisi ve çelişkilerinin düzeyine uygun

olarak gelişen dünya ekonomik buhranı, son ay içerisinde Japon ekonomisinin mutlak bir “durgunluk” içine girdiği ve kısa vadede bu durgunluğun aşılamayacağına açıkça ilan edildiği bir evreye girmiştir. Ve Temmuz sonlarında ABD Merkez Bankası (Federal Rezerv Büro) başkanını, Japon ekonomisindeki durgunluğun Amerikan ekonomisine yansımalarının kaçınılmaz olduğunu söylemiştir. Bu açık beyanlar, dünya ekonomik buhranının gelişiminin durdurulmasının olanaksız olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu koşullarda ve bu koşulların gelişiminde ortaya çıkan ilk olgu, daha düne kadar emperyalistler arası çelişkilere ilişkin yapılmış olan pek çok saptamadaki önceliklerin değişmek üzere olduğudur. Pek çok sol tahlilde yer aldığı gibi, Amerikan emperyalizmi, emperyalist sistem içindeki gücünü sürekli olarak yitirmekte ve AB ile Japon emperyalizmi, eşitsiz gelişim yasına uygun olarak gelişmekte ve güçlenmekteydi. Bu durum, kimilerine göre, emperyalistler arası yeniden paylaşım savaşını kaçınılmaz olarak gündeme getirebilecekti; kimilerine göre ise, AB ve Japon emperyalizminin emperyalist sistem içinde “büyük ticaret savaşları” ile ABD’nin yerine geçeceklerdi. Bir üçüncülere göre ise, dünya “üç kutuplu”luğa doğru gelişmekteydi. Doğal olarak Japon ekonomisinin içine girdiği durgunluk, bu ve benzeri saptamaları geçersiz kılma özellikleri taşımaktadır ve aynı zamanda bu saptamaların **siyasal** sonuçlarını da değiştirmektedir.

Amerikan emperyalizminin, emperyalist sistem içindeki hegemonyasının AB ve Japon emperyalizmi tarafından “yıkıldığı” ya da “yıkılmaya yöneldiği” şeklindeki saptamalar (eşitsiz gelişim yasının klasik işleyişinden yola çıkarak yapılmış olsalar da), ulusal ya da ulus-devlet düzeyinde “stratejik yönelimler” ortaya koyduğu için (siyasal), son gelişmeler, aynı zamanda bu yöndeki “tercih”lerin sonuçlarını çok farklı boyutlarda ortaya çıkartmak durumundadır. Türkiye’de birkaç yıl öncesine kadar yoğun bir biçimde tartışılan “uzak doğuya açılma” stratejileri, bu bağlamda Güney Kore, Endonezya ve Japonya ile ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi politikaları ve bunun ürünü olarak tekil şirketlerin bu ülke şirketleriyle yaptığı “ortaklık anlaşmaları”, “Asya Krizi” ile birlikte büyük bir iflas dalgası ortaya çıkarabilecektir. Aynı şekilde, “üç kutuplu dünya” teorileriyle birlikte “Rusya pazarına açılma” politikaları ve buna paralel olarak Rusya’da gerçekleştirilen yatırımların, aynı türden bir sonucu ortaya çıkarması kaçınılmaz olmaktadır. Nitekim, her iki yöndeki sonuçlar kısa vadede ortaya çıkmaya başlamıştır. Ziraat Bankası’nın kurmuş olduğu 25 milyon dolar sermayeli *Russian-Türkisch Bank*’ın geçen ay içinde resmen iflas etmiş olması, ortaya çıkan ilk olaylardan birisidir.

Öte yandan, genelkurmay başkanının “askeri ihaleler için”, Rusya’dan Amerika’ya kadar uzanan “gezilere” çıkması, gelişen eko-

Japonya'da resesyon, Asya'da şok

ASIA'da çığırın yükselişi ve küresel borsaların hızlı çöküşü, Asya'da resesyonun başlamasına neden oldu. Asya'da resesyonun başlamasına neden olan faktörler, özellikle 1997-1998 yıllarında Asya'da yaşanan ekonomik krizdir. Bu kriz, Asya'da ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve küresel borsaların çökmesine neden oldu. Bu kriz, Asya'da ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve küresel borsaların çökmesine neden oldu. Bu kriz, Asya'da ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve küresel borsaların çökmesine neden oldu.

ASIA'da çığırın yükselişi ve küresel borsaların hızlı çöküşü, Asya'da resesyonun başlamasına neden oldu. Asya'da resesyonun başlamasına neden olan faktörler, özellikle 1997-1998 yıllarında Asya'da yaşanan ekonomik krizdir. Bu kriz, Asya'da ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve küresel borsaların çökmesine neden oldu. Bu kriz, Asya'da ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve küresel borsaların çökmesine neden oldu.

Japonya'da kışkırtıcı
Dünya devrimci hareketleri için Japon emperyalizminin rolü, özellikle 1997-1998 yıllarında Asya'da yaşanan ekonomik krizdir. Bu kriz, Asya'da ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve küresel borsaların çökmesine neden oldu. Bu kriz, Asya'da ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve küresel borsaların çökmesine neden oldu.

Global kriz mi?
Bu kriz, Asya'da ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve küresel borsaların çökmesine neden oldu. Bu kriz, Asya'da ekonomik büyümenin yavaşlamasına ve küresel borsaların çökmesine neden oldu.

nomik buhran karşısında emperyalist ekonomilerin askeri mallar üretimini daha geniş ölçekte kullanma yönündeki çabalarını ve bunda kimlerle işbirliği yapmak durumunda olduklarını açıkça göstermiştir.

Aynı şekilde, NAFTA, AB gibi oluşumlardan yola çıkarak, dünya çapında “üç büyük ekonomik blok” oluştuğu ve bunlar arasındaki çelişkinin giderek keskinleştiği şeklinde yapılan belirlemeler, “Asya Krizi” ile birlikte “ekonomik blok” ve bu “bloklar arası çatışma” saptamalarının yeniden gözden geçirilmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Bir dördüncü örnek olarak, “kapitalizmin eşitsiz gelişim yasası”na bağlı olarak ABD emperyalizminin “sönmekte olan bir güç”, “gerileyen ve zayıflayan bir güç”, AB ve Japon emperyalizminin “ilerleyen ve güçlenen bir güç” olduğu yönünde yapılan saptamalar, son gelişmelerle yeniden değerlendirilmek zorundadır.

Şüphesiz, bu ve benzeri saptamaların, salt “uluslararası durum” saptaması olarak “dış haberler” şeklinde yorumlandığı koşullarda, sadece “durum saptaması” olarak kalmaya devam edecekleri ortadadır. Ancak, her sol örgüt ya da oluşum açısından bu saptamalara bağlı ortaya konulmuş olan siyasal sonuçlar ve siyasal taktik ve stratejilerin varlığı düşünüldüğünde, bu yeniden değerlendirmelerin bile ne denli değişiklikler getirmek durumunda olacağını kavramak zor olmayacaktır.

Dünya devrim tarihinde, kapitalist ekonominin devrevi hareketi, yani ekonomik buhranlar ve bunun ortaya çıkardığı ya da çıkaracağı sonuçlar, hemen her zaman ayrıntılı biçimde ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Marks ve Engels, 1847-48 ekonomik buhranını değerlendirerek, bu buhranın yaratmış olduğu sosyal bunalımın ortaya çıkardığı kitle ayaklanmalarını tahlil ederek, proletarya devriminin koşullarının olgunlaştığını düşünmüşlerdir. Ancak daha sonraki

yıllarda, Marks ve Engels, kapitalist üretim ilişkilerinin üretici güçleri geliştirdiği bu evrede, devrevi ekonomik buhranların bir devrime yol açmasının olanaksız olduğunu görmüşlerdir. Mahir yoldaşın sözlereyle söylersek, “... üretimin sosyal niteliği ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişki antagonizma kazanmadan, kapitalizm geliştirme imkanlarına sahipken, kapitalizmin devrevi ekonomik krizleri bir devrime yol açmazlar.”

Serbest rekabetçi kapitalizmin tekelci kapitalizme, yani emperyalizme dönüşmesiyle birlikte, dünyadaki gelişmeleri tahlil eden Lenin, bu dönemde, üretimin sosyal niteliği ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişkinin antagonizma kazandığını, dolayısıyla proletarya devriminin nesnel koşullarının oluştuğunu belirlemiştir. Doğal olarak, bu dönemde, ekonominin devrevi hareketi ve bunun ekonomik buhran evresi, Marksistler için dikkatle izlenen bir durum ortaya çıkarmıştır. Rosa Luxemburg, bu dönemde ekonomik determinizmden yola çıkarak, ekonomik buhranın patlak vermesinin devrimin nesnel koşullarını olgunlaştıracağını savunmuştur. Daha sonraki yıllarda pek çok Marksist tarafından da benimsenilen bu görüşe göre, ekonomik buhranın patlak vermesi, kitleleşmiş işsizliğe ve yoksulluğa yol açarak, sosyal bunalım yaratmaktadır. Dolayısıyla, bu koşullar devrim durumu ortaya çıkarmaktadır. Ekonomik buhranın gelişiminin önceden saptanabilmesinin, doğrudan proletarya partisinin taktiklerini değiştirmesini gerektiren bir durum yarattığını savunan bu kavrayış sahipleri, partinin, hızla evrim dönemi çalışmasından devrim dönemi çalışmasına yönelmesi ve tüm hazırlıklarını buna göre düzenlemesi gerektiği savunmuşlardır.

Aynı dönemde Lenin, bir ülkede devrimin olabilmesi için, sistemin bütününde devrimin nesnel koşullarının mevcut olmasının tek başına belirleyici olmadığını, bunun yanında her ülkenin kendi milli krizini yaşaması gerektiğini saptayarak, devrim durumunu farklı bir biçimde belirlemiştir. Lenin’in saptamasına göre, milli kriz, ekonomik, sosyal ve siyasal bunalımın bir ve tek bir bunalım olarak birleşip kaynaşmasıyla ortaya çıkar. Dolayısıyla, ekonomik buhranın varlığı, her durumda, **dolaysız** olarak sosyal ve siyasal bunalımı yaratmayacağını, bu bunalımların, son tahlilde ekonomik temelin ürünü olsalar bile, kendine özgü gelişim dinamikleri olduğunu saptayan Lenin, devrim durumunu, ezeni de ezileni de etkileyen bir milli krize bağlamıştır.

Böylece, Marksizm-Leninizmde, ekonominin devrevi hareketi ile devrim durumu arasındaki ilişki doğru bir biçimde saptanmıştır. Bu belirleme, esas olarak, emperyalist aşamada kapitalizmin içine girmiş bulunduğu sürekli ve genel bunalım ile ekonominin devrevi hareketi arasındaki ilişkinin dolaysız bir ilişki olmadığı, yani sürekli ve genel bunalımın ekonominin devrevi hareketinden **nispi** olarak

bağımsız olduğu belirlemesi olarak netlik kazanmıştır. Bu nedenden dolayı, Marksist-Leninistler, ekonominin devrevi hareketini tahlil ederken, bunun sürekli ve genel bunalım üzerindeki **dolayimli** etkisini belirlemeye çalışmışlardır.

Bugün “Asya Krizi” olarak tanımlanan ekonomik buhran, 1917 Ekim devriminden günümüze kadarki süreçte ortaya çıkan ekonomik buhranlardan daha farklı sonuçlar doğurma olasılığına sahip görünmektedir. Bu durum, 1917 Ekim devriminden günümüze kadar, kapitalist sisteme karşı alternatif bir gücün, sosyalist sistemin mevcudiyeti koşullarında ortaya çıkan ekonomik buhranların sürekli ve genel bunalım üzerindeki dolayimli etkileri ile bu alternatif gücün büyük oranda tasfiye edildiği koşullardaki etkileri, hemen her yönden günümüzde gelişen ekonomik buhranla birlikte ortaya çıkacaktır. Ekonomik buhranın şiddetini zamana yaymak açısından, ekonominin askerileştirilmesini bir araç olarak kullanabilen emperyalizmin, aynı aracı, “soğuk savaşın bittiği” koşullarda ne ölçüde kullanabileceği ve buna karşı kitlelerin (özellikle emperyalist metropollerdeki işçi sınıfının) nasıl bir tepki göstereceği tam olarak bu buhran koşullarında ortaya çıkacaktır. Bugün için, yerel çelişkiler ve çatışmalar temelinde askeri mallar üretimini kitlelerce kabul edilebilir düzeyde sürdürebilen emperyalizme bunun yetmeyeceği şimdiden belli olmuştur. Çeşitli propagandalarla sürdürülen uzay çalışmalarına yönelik devlet harcamalarıyla tekellere sağlanan ek talepte bir artış ortaya çıkarılmış olmasına karşın, bunun orta vadede ekonomik buhranı hafifletmeye yetmeyeceği görülmektedir.

Bu ve benzeri bir dizi olgu ve gelişme, günümüzdeki ekonomik buhranın süresinin, geçmiş dönemdekilerden daha uzun sürme olasılığını ortaya çıkarmaktadır. III. bunalım döneminin özelliklerine uygun olarak durgunluk-toparlanma evreleri arasında gidip gelen devrevi harekette, durgunluğun oldukça uzun süre devam edeceği, yapılan resmi açıklamalarda ağırlıklı olarak işlenmektedir. Bu ise, özellikle metropollerdeki işçi sınıfının, II. paylaşım savaşından bu yana geçen elli yıl boyunca görmedikleri kadar uzun bir süre işsiz kalmaları ve düşük ücretle çalışmak zorunda kalmaları sonucunu doğurmaktadır.

Geri-bıraktırılmış ülkelerde ise, devrimci mücadelelerin en alt düzeyde yürütülüyor olması ve “komünizm tehlikesi”nin somut olarak kitlelerin karşısına çıkartılabilecek ve onların tepkilerini pasifize edebilecek bir “tehdit” olmaktan çıktığının “ilan” edilmesi koşullarında, bu ülkelerde emperyalizmin kendi çıkarlarına uygun politikaları rahatça uygulayabilmesi için **gerekli** yönetim değişikliklerini nasıl gerçekleştireceği belirsizdir. Ancak, 1980’den bu yana Amerikan emperyalizminin dünya çapında propagandasını yaptığı “demokratik açılım”ın, bu ekonomik buhran koşullarında tümüyle terkedile-

ceğini söylemek pek fazla yanlış olmayacaktır. Ülkemiz somutunda ortaya çıktığı gibi, asker-sivil bir yönetim, bugün için uygulanabilir bir değişiklik olarak görünmektedir. Latin-Amerika ülkelerinde de uygulamaya sokulan bu yönetim biçimi, ordunun sivil hükümetler aracılığıyla artan bir etkinlik içinde yönetim işlerinin denetimini üstlenmeleri olarak belirginleşmektedir. Sivil bir başbakan ya da devlet başkanının bir dizi yüksek rütbeli subayla birlikte görünmeleri, bu dönemde sık karşılaşılan manzaralar durumuna gelmiştir. Bu da, yönetimin doğrudan askerleştirilmesi olarak ortaya çıkan askeri darbelerin yerine ikame edilmiş bir biçim olarak yaygınlaştırılmıştır. Bu yönetimin ekonomi-politikaları ise, doğrudan IMF tarafından düzenlenmek durumundadır. IMF, ekonomik buhranın gelişme seyrine göre sürekli değiştirilebilen “esnek” bir politika uygulamak durumunda olduğu için, alışlagelmiş tarzda “IMF reçeteleri” gündeme gelmektedir. Son olarak M. Yılmaz hükümetinin IMF ile yapmış olduğu anlaşma (üçer aylık dönemlerle IMF’nin Türkiye ekonomisini denetlemesi) bunun en açık örneğidir.

Gelişen ekonomik buhran, bir yandan emperyalist tekellerin metaller için daha fazla pazar sağlamayı gerektirirken, diğer yandan tekellerin ellerinde birikmiş olan fazla sermaye için yeni yatırım alanları gerektirmektedir. Pek çok Latin-Amerika ülkesinde olduğu gibi, ithalatın “liberalizasyonu” ve devlet kuruluşlarının “özelleştirilmesi” büyük ölçüde tamamlanmıştır. (Ülkemizde bu uygulamalar ge-

cikmeli olarak yapılmaktadır, ancak “liberalizasyon” tamamlanmış ve “özelleştirme” uygulamalarında çok az birşey kalmıştır.) Bu bağlamda, geri-bıraktırılmış ülkelerin pazarlarının emperyalist metalara (ağırlıklı olarak tüketim metaları için) açılması ve “özelleştirme”ler, 1993’den günümüze kadar kullanılmış ve buhranın bugüne taşınmasında önemli bir yere sahip olmuştur. Bu uygulamaların sonuna gelinmiş olduğu koşullarda, buhran “Asya Krizi” olarak patlak vermiştir.

Kısa vadede, emperyalist tekeller, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki talebi artırmak için kredili satışlara ağırlık vermek durumunda dırlar. “Tüketici kredileri” miktarındaki artışlar, bir yandan emperyalist metalara yönelik talebi artırırken, diğer yandan fazla sermaye için yeni bir yatırım alanı ortaya çıkarmaktadır. Ülkemiz somutunda görüldüğü gibi, “tüketici kredileri”ndeki artış, kısa vadede talepte bir canlanma ortaya çıkarsa bile, aynı “tüketici”nin reel gelirlerindeki azalışı paralel olarak kredilerin geri ödenmesini kesintiye uğratacaktır. Bugün Batı-Avrupa emperyalist ülkelerinde ortaya çıktığı gibi, küçük ve orta şirketlerin iflasları kaçınılmaz hale gelecektir. Emperyalist tekelin piyasadaki fazla sermayenin bir kısmını bu yolla atıl bırakması gündemdedir. Böylece küçük ve orta burjuvazi ile oligarşi arasındaki çelişkilerin daha da keskinleşmesi kaçınılmaz olmaktadır. Ülkemizde “şeriatçı sermaye”ye yönelik tüm “askeri” önlemler, bu temelde biçimlendirilmektedir.

İşte gelişen dünya ekonomik buhranı dinamikleri, dolaylı olarak, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki sosyal ve siyasal bunalımın derinleşmesi yönünde etkide bulunma eğilimindedir. Sürekli ekonomik buhran koşullarında varlığını sürdüren sosyal ve siyasal bunalımların oluşturduğu milli kriz, bu koşullar içinde derinleşme yönünde gelişmek durumundadır. Ancak milli krizin gelişme dinamiği, devrim durumunu daha da geliştirmekle birlikte, bunun gerekli özel koşullarla tamamlanamadığı durumlarda bir devrime yol açmayacağı kesindir. Ülkemiz somutunda olduğu gibi, gerek kitlelerin bilinç ve örgütlenme düzeyi, gerekse devrimci öncünün gücü, derinleşen milli kriz koşullarında etkin bir mücadele verilmesi için elverişli durumda bulunmamaktadır. Kitlelerin, onlarca yıldır süren ekonomik buhrana “alıştırılmış” olmaları ve bu buhranı salt ülke içi bir “sorun” olarak kavramaları, aynı zamanda dış dinamiğin, yani emperyalist sermayenin “bir kurtarıcı” gibi görülmesine neden olmaktadır. Ülkemizdeki ekonomik buhranın temelinde iç dinamiğin çarpıtılarak dış dinamiğe, yani emperyalizme bağımlı kılınmasının yattığını kitleler bilincine varamadıkları sürece, keskinleşen çelişkiler, kısmi kitlesel eylemler ve yerel çatışmalarla sınırlı kalacaktır.

Dünya Ekonomik Buhranı Ya da Yeni-Sömürgeciliğin Bunalımı

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 43, Mayıs-Haziran 1998

1997 yılının son aylarına girilirken Asya ülkelerinde birbiri ardına “kriz”ler patlak verdi. İlk anda pek fazla önemsenmeyen bu krizler, Wallstreet borsasında 27 Ekim 1997 günü meydana gelen %7,2’lik gerileme ile dünya kamuoyunun gündemine girdi. Ancak Wallstreet borsasının bir hafta içinde “toparlanması” ve ardından “çıkış trendine” geçmesiyle birlikte, ortaya çıkan krizler “unutulmaya” başlandı. Bu krizlerin önemsiz olduğu, sadece “borsayı ilgilendiren” bir kriz olduğu düşüncesi kamuoyuna benimsetildi. Endonezya’da Suharto’nun istifası ile sonuçlanan “öğrenci eylemleri” ve “kitlesele yağmalamalar”ın ortaya çıkması, kamuoyuna benimsetilen bu düşünceyi fazlaca etkilemedi. Hemen herkes, olayları “yaşlı diktatöre” karşı “özgürlük ve ekmek” isteyen öğrencilerin ve halkın tepkisi olarak değerlendiriyordu. Olayları biraz yakından takip eden ve az çok ekonomi bilgisine sahip olan kimileri için, Endonezya olayları, “Asya krizi”nin yarattığı toplumsal huzursuzluğun bir ürünü olarak görüldü. Özellikle ülkemizde basın-yayın organlarında ekonomi tahlilleri yapan kimi küçük-burjuvalar için, “Asya krizi”, “şişirilmiş ekonomilerin” kaçınılmaz bir sonucundan başka birşey değildi. 1980 sonrasında “Asya kaplanları” olarak büyük övgüler dizilen bu ülkeler, bu küçük-burjuva “ekonomistler” için onca önemsenecek

şeyler değildi. İstanbul “menkul kıymetler borsası”nda geçen yıl sonlarına doğru meydana getirdiği %18’lik düşüşten öte sadece siyasal ve sosyal yönden değerlendirilecek bir olaydan başka birşey değildi. Böylece “Asya krizi”, “iş” “ekonomi” olan, yani ticaret ve bankacılık alanlarında çalışan kesimler dışında sıradan bir olay gibi izlendi. “Asya krizi”ni yakından izleyen bu kesimler için, olay asıl olarak “borsa” olayı idi ve onlar da bu alanda çalıştıkları için kendilerini ilgilendiriyordu.

Ve Mayıs sonuna gelindiğinde, “Asya krizi”, “Rusya krizi”yle birleşerek yeni bir boyut almaya başladı. Ama yine de yukarda ortaya koyduğumuz “iyimserlik” varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu “iyimser tahminler”, giderek kitlelerin günlük yaşantılarını “değiştirmelerini gerektiren herhangi bir gelişmenin olmadığı” kanısını güçlendirmiştir. Böylece dünya halkları emperyalizmin yeni dünya bunalımı karşısında ilgisiz kalmaktadırlar. Bu bunalımın ne olduğunu ve geçmiş bunalımlarla ne denli kıyaslanabileceğini bile bilmeden, kapitalizmin yeni bir mülksüzleştirme dalgası içine girmişlerdir.

Tüm bu ekonomik gelişmeler karşısında, gerek ülkemiz solunda, gerekse dünya solunda, ciddiye alınabilecek fazlaca değerlendirme ve tahlilin yapılmamış olması, aynı zamanda gelişen “kriz”in kitleler tarafından anlaşılmasının diğer bir nedeni olmuştur. Yapılan bir kaç değerlendirme ve tahlil ise, neo-liberalizmin ve globalizmin geri-bıraktırılmış ülkelere neye malolacağını söyleyen birkaç ajitasyondan öteye geçmemiştir. Bu konuda, Zapatistlerin (EZLN) başlattıkları “Neo-Liberalizme Karşı İnsanlık” kampanyası örnek olarak verilebilir.

Marksizm-Leninizmin pek çok alanda olduğu gibi, ekonomik alandaki ideolojik ve bilimsel gücü, tüm bu gelişmeler içinde bir yana bırakılmıştır. Doğal olarak Marksizm-Leninizmin kapitalizm üzerine yaptığı tüm değerlendirmeler ve saptamalar neredeyse “tozlanmaya” başlamıştır. 1980 yılına kadar, hemen her zaman dünya ekonomisini ayrıntılı olarak tahlil eden Marksist ekonomistler, bu tarihten itibaren tam bir “bunalıma” girmişlerdir. “Marksizmin bunalımı” teorileriyle pekiştirilen bu durum, 1980 dünya ekonomik buhranını tahlil etmekte Marksizmin yetersiz kaldığı “yargısı”yla birlikte ortaya çıkmıştır. 1980 ortalarından itibaren, özellikle SBKP revizyonizminin Gorbaçov’la birlikte başlattığı “revizyon”la birlikte, Marksist-Leninist belirlemeler ve tahliller tümüyle bir yana bırakılmıştır. Artık Marksist-Leninist klâsiklerin “dünyayı açıklamakta yetersiz kaldığı” savı, hemen her yerde yankı bulmaya başlamıştır. SBKP revizyonizminin diliyle söylersek, *“Marksistler o güne kadar hep Marksist-Leninist klâsiklerden alıntılar yaparak ya da bu klâsiklerde ortaya konulanları ölçü olarak kullanarak dünyayı tahlil etmişlerse de, artık bu*

klâsikler 'yeni dünyayı' açıklayamamaktadır. Artık çağ değişmiştir, kapitalizm bile değişmektedir. Dolayısıyla Marksizm de değişmek zorundadır."

Böylece kendisine Marksist diyen herhangi bir kişi, düşündüğü her şeyi hiçbir bilimsel ölçütle, Marksist-Leninist saptamalarla ölçmeden ve onlara aykırı olup olmadığına, ters düşüp düşmediğine bakmaksızın, ortaya koyabilecektir ve yine de kendisini "Marksist" olarak tanımlayabilecektir. Ve böylece, Marksizm-Leninizmin ortaya koyduğu bilimsel gerçekler bu tür "Marksist"ler tarafından bir yana bırakıldı. Artık her aklına geleni söyleyen, söylediğini bir süre sonra değiştiren, değiştirdiğini yeniden değiştiren, "sözünün arkasında durmayan" yeni bir "Marksist" tipi dünya çapında egemen oldu. "*Şun ters düşer miyiz, buna benzer miyiz*" düşüncelerine "*aldırmayan*" bu yeni tip, en gelişmiş örneklerini her ülkede ortaya çıkarmaya başladı. Ülkemizde Y. Küçük bu konuda verilebilecek örneklerden birisidir. Çala kalem yazı yazmak (ki buna onlar "üretken olmak" demektedirler) ve bu yazıları büyük "tezler" ve "bilimsel belirlemeler" olarak ortaya sunmak, bu tiplerin ortak özelliği olmuştur. Onlara göre, kendisine Marksist-Leninist diyen örgütlerin kadroları hiç "yaratıcı" değildir, "üretken" değildir. Örgütün yapmış olduğu birkaç belirleme ile Marksist-Leninist klâsiklerin belirlemeleriyle yetinmişlerdir. Kendileri gibi "üretken" olunması gerekmektedir. Çünkü onlar, "kendilerine özgü Marksisttirler"!⁴

Marksizm-Leninizmin saptamaları ve değerlendirmeleri bir kez bir yana bırakıldı mıydı, artık herşey kolayca anlaşılır olacaktı. Bunun sonucu ise, gazetelerin günlük köşe yazarları gibi, günlük sözcüklerle ideolojik tahliller yapmak oldu. Süreç sonunda, tümüyle Marksizm-Leninizmden kopuldu, Marksizm-Leninizmin teorik bilgi birikimi bir yana bırakıldı. Böylece, ideolojik ve politik alanda geriletilen Marksizm-Leninizm, ekonomik planda da değersizleştirildi.

⁴ Bu tiplerin yeni yetişen devrimci kuşak üzerindeki etkisi çok daha önemli olmuştur. Ülkemiz solunda görüldüğü gibi, birbirleriyle ideolojik, politik ve pratik olarak hiçbir farkı olmayan bir düzine örgütlenme faaliyet yürütmektedir. Dergilerinin biçiminden, kitle eylemlerindeki "görsellik"lerine kadar birbirinin benzeri olan bu örgütlenmeler, bu gelişimin ortaya çıkardığı yeni bir devrimci kesime dayanmaktadır. *Kurtuluş Cephesi*'nin değişik sayılarında küçük atıflarda bulunduğumuz *Hİ Kurtuluş*'ün "Selim abi"si ve sınıfı bu konuda sayısız örnekler üretmektedir. 77 haftalık dersler sonucunda "Selim abi"nin "çok yönlülük" adı verilen 78. dersinde yaptığı "sınav"da sorduğu şu sorular, ne-ler öğretildiğini açıkça göstermektedir:

"1- Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri kimdir, hangi ülkedendir?"

2- Küba'yı desteklediğini açıklayan, CIA'nın kendisini engellemek için çeşitli komplolar düzenlediğini söyleyen, kokain kullandığı iddiasıyla profesyonel futbol oynaması yaşağı getirilen dünyaca ünlü futbolcu kimdir?"

9- Şimdi yazdıracağım kısaltmaların açık anlamlarını karşılana yazın; TİSK, TOBB, TESK, TMMOB, ÇHD, ÇGS, TÜSİAD; TZOBB, MÜSİAD, ÖHD, ÖKK, TGS, OHAL.

10- Halk ekmeğinin fiyatı nedir?"

Dünyada gelişen tüm olayların Marksizm-Leninizmin saptamalarını ve değerlendirmelerini haklı çıkardığını ortaya koymaya çalışan bir avuç devrimcinin dışında, bu durumdan hiç kimse rahatsızlık duymadı.

Kapitalizmin ve onun en yüksek aşaması olarak emperyalizmin bugüne kadar yapılmış en kapsamlı ve en bilimsel tahlilini ortaya koyan Marksizm-Leninizmin böylesine değersizleşmesi, Marksist-Leninist ideolojinin ve teorinin devrimci mücadeleden dışlanmasını da getirmiştir. Düşüncesiz eylem, yani teorisz pratik, Amerikan emperyalizminin pragmatizmiyle birleşerek solda egemen bir kavrayış haline gelmiştir.

Bu süreç içinde, Marksist ekonomistlerin 1980 dünya ekonomik buhranı karşısında içine düştükleri tutarsızlık özel bir yere sahiptir. 1980'lere kadar emperyalist ekonominin tahlilinde tartışmasız bir yere sahip olan Magdoff, Sweezy gibi ekonomistler, 1980 dünya ekonomik buhranı patlak verdiğinde ortaya koydukları tahlillerde tümüyle yanılmışlardır. Bu yanılgılarında, emperyalist dünya ekonomisinin tahlilinde bu tarihe kadar fazlaca önemsenmeyen ikincil konulardaki hataları belirleyici olmuştur. Örneğin, Sweezy'nin "marginal kâr oranları" teorisi, 1980 dünya ekonomik buhranı karşısında tümüyle işlemez hale gelmiştir. Yine aynı şekilde Varga başta olmak üzere pek çok Marksist ekonomistin üzerinde durdukları "tekel kâr", emperyalist sömürünün sınıfsal niteliğini açıklamakta yetersiz kalmıştır. Ancak 1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında en fazla yanılgıya yol açan, emperyalizmin buhrandan çıkışı yönelik uygulamalarının (ekonomik tedbirler) değerlendirilmesinde ortaya çıkmıştır. Burjuva ekonomistlerinin üzerinde yoğun bir biçimde tartıştıkları "keynescilik" ile "monetarizm" bu dönemde tüm ekonomik tahlilleri belirlemiştir. Pek çok Marksist ekonomist, bu dönemde emperyalistlerin "keynesci" yöntemlere başvurarak buhrandan çıkacaklarını savunmuşlardır. Süreç ise, "monetarist" politikaların uygulanmasıyla belirlenmiştir. "Keynesci" ekonomistlerin saflarında yer alan Marksist ekonomistler, "monetarizmin" öne geçmesine paralel olarak "gözden düşmüşler"dir.

Sözün özü, 1980 dünya ekonomik buhranı döneminde Marksist ekonomistler, mevcut buhranın kapitalizmin klâsik ekonomik çevriminin (*cycle*) bir sonucu olarak ortaya çıkan "aşın-üretim buhranı" olarak yaptıkları genel değerlendirmeye yetinmişler ve burjuva ekonomistlerin ekonomik buhranın asıl içeriğinin 1967'den beri gelişen "mali kriz" olduğu saptamaları karşısında fazlaca etkili olamamışlardır. Marksist ekonomistlerin 1980 dünya ekonomik buhranının genel niteliği ile burjuva ekonomistlerinin üzerinde durdukları buhranın özgül koşulları arasındaki ilişkiyi doğru kuramamaları söz konusu olmuştur.

Ancak tüm bu tekil emperyalist ülkelere ilişkin yanılgılar ve eksiklikler, sistemin bir bütün olarak tahlil edilmesi gerekliliğindeki sapmalarla birleşerek, asıl sonucu ortaya çıkarmıştır. II. paylaşım savaşı sonrasında emperyalist sömürünün biçimindeki değişiklikleri ayrıntılı olarak ortaya koyan Marksist ekonomistler, 1980'lere gelindiğinde, buhranın asıl içeriğinin bu sömürü biçiminin işleyişindeki bir buhran olduğunu saptamış olmalarına rağmen, bunun **yeni bir sömürü biçimi** ortaya çıkıp çıkamayacağı konusunda doğru bir değerlendirme yapamamışlardır. Bu durumda, bu Marksist ekonomistlerin sınıfsal kökenleri, yani küçük-burjuva nitelikleri ağır basmış ve olayları "bekle-gör" anlayışıyla izlemeye başlamışlardır. Marksist ekonomistlerin bu kenara çekilişi, "sol söylem" kullanan bir kısım burjuva ekonomistlerinin etkili olması için uygun bir ortam yaratmıştır. Immanuel Wallerstein, Andre Gunder Frank, Samir Amin türünden ekonomistler 1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında Marksist ekonomistlerin boşalttıkları yeri doldurarak, dünya solunu etkileri altına almışlardır. Bu dönemden itibaren yapılan tüm sol ekonomist tahliller, hemen her zaman bu burjuva ekonomistlerinin ölçütleriyle, kavrayışlarıyla yapılmıştır. Doğal olarak, 1980 dünya ekonomik buhranının kavranılmasında "işe yaramış" olan ölçütler ve kavrayışlar, daha sonraki yıllarda boş ekonomik söylemden öteye gidememiştir. Çünkü burjuva ekonomik kavrayışı, hiçbir zaman kapitalizmin tutarlı bir tahlilini yapabilecek bilimsel temellere ve ölçütlere sahip değildir. İ. Wallerstein'ın 1980 başlarında yaptığı şu saptama, bu durumu yeterince açıklamaktadır: (Bu sapmadan etkilenen pek çok "solcu" ekonomist, zaman içinde burjuva basın-yayın organlarında "etkili" ekonomist olarak iş bulmuşlardır. Ülkemizde Asaf Savaş Akat, Osman Ulugay türünden "ekonomist"lerin son yıllara kadar "yıldızlarının parlamasının" nedeni budur.)

"Tarihsel sistemimizin (kapitalizm kastediliyor-KC) bunalımına yolaçan onun başarısızlıkları değil, başarılarıdır... Sistemin ekonomik güçleri (kolektif ve özel girişimciler), bizzat kendilerinin yolaçtıkları darboğazların neden olduğu birikim yavaşlamasıyla her karşılaştıklarında her zaman bu boğazı aşmakta ya da çevresinden dolaşmakta ve toplam birikim yolunu yeniden bulmakta etkin olarak harekete geçmişlerdir... Kısacası, sistemin çelişkileri sürekli olarak aşılmıştır ve halen aşılmaktadır. Dünya ekonomisinin 1967'den bu yana tanık olduğu ekonomik durgunluk, 1990'lara kadar hemen hemen kesin olarak aşılacaktır ve o zaman dünyanın görünüşte yeni bir nispi refah dönemine ulaşma şansı yüksektir."⁵

⁵ Genel Bunalımın Dinamikleri, s. 16, Belge Yay., 1984.

Gerek 1980 dünya ekonomik buhranı, gerekse sonraki yıllarda Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler ve sonuç olarak 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağıtılmışlığı, Marksist ekonomistlerdeki "bekle-gör" anlayışının sürmesini getirmiştir. Kaçınılmaz olarak emperyalist ekonominin 1987 ve 1993 yıllarındaki bunalımları ile 1996 sonrasında gelişen buhran Marksistlerce tam olarak değerlendirilememiştir.

Diyebiliriz ki, 1980 dünya ekonomik buhranı, emperyalizmin Marksizm-Leninizme karşı dünya çapında başlattığı ideolojik saldırıyla birlikte gelişmiştir. Bu yoğun ideolojik bombardıman altında, Marksistler, "yeni bir döneme mi giriyoruz?" sorusuyla karşı karşıya kalmışlardır. Pek çok "sol" görünümüne burjuva ekonomistin iddia ettiği gibi, "yeni bir birikim tarzı"nın emperyalist sisteme egemen olup olmadığı, bu dönemin en temel tartışması haline gelmiştir. Konradiev'in kapitalizmin 50'şer yıllık devrelerine ilişkin tahlilleri, bu tartışmalarla birlikte yeniden keşfedilmiştir. Sözcüğün tam ifadesiyle söylersek, emperyalizmin III. bunalım dönemi tahlillerinde büyük bir başarı gösteren Marksist ekonomistler, "yeni bir bunalım dönemi mi" sorusu karşısında sessiz kalmışlardır. Amerikan emperyalizmi, bu sessizlik karşısında "yeni dünya düzeni" propagandasını yaygınlaştırmıştır. Ve bugün herkesin açıkça gördüğü gibi, bu salt ideolojik bir propagandadan başka birşey değildir ve Marksizm-Leninizmin kapitalizm ve emperyalizm tahlillerinden başka birşey ortada kalmamıştır.

Bugün Marksist-Leninistlerin karşı karşıya oldukları sorun, **sadece** mevcut ekonomik gelişmeleri değerlendirmek ve emperyalist sistemin içine girdiği buhranı tahlil etmek değildir. 1980 dünya ekonomik buhranı ve bu buhrandan bugüne kadar ortaya çıkmış olan tüm gelişmeleri doğru bir biçimde tahlil etmeksizin, günümüzdeki gelişmeleri değerlendirmek ne kadar olanaksızsa, aynı şekilde Marksizm-Leninizm dünden bugüne gelen kendi sorunlarını saptamadan bu yeni dönemi tam olarak tahlil etmesi o kadar olanaksızdır. Bu ise, öncelikle, Marksizm-Leninizmin değerden düşürülmesi yönündeki emperyalist propagandayla birlikte Marksizme **içerilmiş** tüm burjuva ölçüt ve kavrayışların sergilenmesini gerektirmektedir. Örneğin, Marksist-Leninistler, bilimsel bir temelde "*interdependence*" (karşılıklı bağımlılık) kavramının içerdiği tüm burjuva ideolojik kavrayışı ortaya koymadan, emperyalist bağımlılığı tahlil etmeleri olanaksızdır. Ve bu yapılmadığı sürece, anti-emperyalist mücadelenin doğru bir temelde sürdürülmesi de olanaksızdır. 1979 sonrasında İran'da ortaya çıktığı gibi, doğru bir Marksist-Leninist saptamaya bağlanmayan anti-emperyalizm, sonal olarak yeni-sömürgeciliğin gelişmesinin sonucu olarak gerileyen feodal sınıfların bir mücadele çizgisi haline gelebilmiştir.

Kısacası, doğru bir emperyalizm tahlili yapılmaksızın, doğru

bir devrim teorisinden söz etmek olanaksızdır. Doğru bir devrim te-
 orisi olmaksızın, devrimin yapılması ise boş bir yanılsamadan ibaret-
 tir. Bir başka deyişle, **“bir ülkede devrim yapmanın ilk şartı doğru
 emperyalizm tahlili yapmaktır”**.

1997 yılının Ekim ayı sonlarında başlayan ve günümüzde de-
 rinleşerek gelişen “Asya krizi”, Marksist-Leninistler için yukarda ortaya
 koymaya çalıştığımız gibi, ideolojik, politik ve ekonomik boyutlarda
 bütünsel bir tahlil ortaya koymayı zorunlu kılmaktadır.

Emperyalist sistemin bütününde gelişen bunalımın doğru tahlil
 edilebilmesi için, öncelikle emperyalist propagandayla yaygınlaştırılan
 ideolojik saptırmaların ortaya çıkardığı kavrayışların ve kavramların
 bir yana bırakılması gerekmektedir. Örneğin “karşılıklı bağımlılık”,
 “ihracata yönelik sanayileşme”, “sermaye birikim modeli”, “sermaye-
 nin büyük devreleri”, “global ekonomi”, “borsa endeksi” gibi kavram-
 lar, ideolojik içerikleri bir yana bırakılarak, salt ekonomi-teknik kav-
 ramlar olarak kullanılamaz. Aynı şekilde, “teknokratlara dayalı devlet
 yapısı” anlayışının bir yansıması olan ekonomik tahlil ve önlem saptama-
 lan içerdiği politik özelliği gözönüne alınmaksızın emperyalizm tah-
 lilinde bir veri olarak kullanılamaz. Dolayısıyla, bu kavram ve verilere
 dayanarak yapılacak bir emperyalizm tahlili ya da mevcut ekono-
 mik buhran belirlemeleri, baştan sakat doğmuş olacaktır.

Günümüzde emperyalist sistemin bütününe etkileyen “Asya
 krizi”nin doğru tahlil edilebilmesi için, yukarda ortaya koyduğumuz
 ideolojik saptırmalar bir yana bırakılırsa, öncelikle emperyalizmin
 sürekli ve genel bunalımı ve bu bunalımı ile ekonominin devrevi
 hareketi arasındaki ilişkinin doğru kavranılması zorunludur.

Bilindiği gibi, emperyalizm, kapitalizmin tekelci evresi olarak,
 aynı zamanda sistemin sürekli ve genel bunalımlar dönemidir. Kapi-
 talizmin sürekli ve genel bunalımının içeriği, sistemin temel çelişkisi-
 nin keskinleşmesi ve süreklilik kazanmasıdır. Emperyalist aşamada
 kapitalizmin temel çelişkisinden (üretim toplumsal niteliği ile ürün-
 lerin kapitalist mülk edinilmesi tarzı arasındaki çelişki, emek-sermaye
 çelişkisi) kaynaklanan üç çelişki keskinlik kazanır:

- 1- Tekeller ile halk arasındaki çelişki,
- 2- Emperyalistlerle sömürge ülkeler arasındaki çelişki,
- 3- Emperyalist ülkeler arasındaki çelişki.

“Sonuç olarak tekelci kapitalizm döneminde:

- 1- Üretim sosyal niteliğinin artması, buna karşılık üre-
 tim araçlarının mülkiyetinin özel ellerde daha da yoğunlaş-
 ması sonucu temel çelişki keskinleşir,
- 2- Üretici güçlerin gelişimi engellendiğinden keskinle-
 şen temel çelişki sürekli olarak kendini hissettirir.

Üretici güçleri burjuva ilişkileri içinde de olanca hız ve
 bereketi ile geliştiremeyen kapitalizm çürümeye ve çözüml-

meye başlar. Kapitalizmin kendi zıttının varlığının objektif şartları bir bütün olarak kapitalist sistemde artık mevcuttur. Lenin kapitalizmin tekelleri döneminde keskinleşen çelişkilerini saydıktan sonra şöyle der: **Emperyalizm sosyalist devrimin arifesidir.**

3- Tekelci kapitalizm döneminde temel çelişkinin şiddetlenmesi ve süreklilik kazanması ve temel çelişkidenden kaynaklanan başlıca üç çelişkinin (tekellerle halk arasında, emperyalistlerle sömürge ülkeler arasında ve emperyalist ülkeler arasındaki çelişki) keskinlik kazanması sonucu kapitalizm çözülme, çürüme ve kendi zıttını (sosyalizmi) doğuran aşamaya girer. **Kapitalizmin tekelleri döneminde girdiği bu yeni evreye genel bunalım dönemi denir. Genel bunalım kesikli değil, süreklidir; bu anlamda tekelleri dönem kapitalizmin sürekli ve genel bunalımlar çağıdır.**⁶

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalım dönemi olarak emperyalist dönem, aynı zamanda emperyalist sistemin işleyiş biçiminde meydana gelen değişimlere göre değişen farklı dönemlere ayrılır. Emperyalist sömürünün sürdürülüş biçimi, emperyalistler arasındaki çelişkinin durumu ve emperyalizmle alternatif ve potansiyel güçler arasındaki durumun bir sentezi olarak emperyalizmin değişik bunalım dönemleri ortaya çıkmıştır ve her bunalım döneminin işleyiş biçiminden farklı olmuştur.

Emperyalist ülkeler arasındaki II. yeniden paylaşım savaşından sonra **emperyalizm, III. bunalım dönemine** girmiştir. Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının bu üçüncü evresinin özelliklerini şöyle özetleyebiliriz:

1- Emperyalist sistem ABD hegemonyası altında bütünsellik kazanmış ve emperyalist ülkeler tarihlerinde ilk kez **sürekli ve resmi olarak örgütlenmişlerdir.** (IMF, Dünya Bankası, IFC gibi) Bir başka deyişle, emperyalist ülkeler arasındaki bütünleşme-çelişki diyalektiğinde **bütünleşme** ağır basan unsur durumundadır. Emperyalist ülkeler arasındaki ilişkilerde, çelişki-bütünleşme diyalektiğinde bütünleşmenin ağır basması hiçbir zaman emperyalizmin saldırgan karakterinin değiştiği, emperyalizmin çelişkilerini savaşlara ihtiyaç duymadan halledemediği anlamına gelmez; sadece artık savaşın da çelişkileri halledemeyeceği anlamına gelir. Bu ise, emperyalist ülkeler arasındaki eşitsiz gelişim yasasının **işleyiş biçiminin** değişmesi demektir.

2- Özellikle 1958 buhranından sonra ABD sermayesi diğer emperyalist ülkelere yoğun biçimde akmış, uluslararası işbölümünün

⁶ THKP-C/HDÖ, *Türkiye Devriminin Acil Sorunları-I*, s. 26-27, 1975.

artışı ve **çokuluslu şirketlerin** ortaya çıkışı hızlanmış ve zaman içinde **üretimin çokuluslaşması** gündeme gelmiştir.

3- Ekonomiye artan oranda devlet müdahalesi ve **ekonomi- nin askerileştirilmesi**, üretim sürecinin çokuluslaşması ve yeni-sömürgecilik metotları sonucu emperyalist ülkelerde **ekonominin dev- revi hareketi iki aşamaya inmiştir**. Ekonomik buhranın şiddeti azalmış, buna karşılık süreklilik kazanmış; sürekli ve genel bunalımın ekonomik bunalımdan etkilenmesi geçmişe göre azalmıştır.

4- Sosyalist bloğa karşı yürütülen soğuk savaş sonucu dünyanın 1/3'ü emperyalist ticaret ve yatırım alanı dışına çıkmıştır.

5- Geri-bıraktınlmış ülkelerde uygulanan **yeni-sömürgecilik metotları** ile emperyalist işgal gizlenmiş, kapitalizm yukardan aşağıya geliştirilerek iç pazar genişletilmiştir.

II. yeniden paylaşım savaşından günümüze kadar geçen süre içinde, III. bunalım döneminin kimi özelliklerinde biçimsel değişiklikler olmuştur. Bu dönemdeki gelişmeler ve değişimler, değişik zamanlarda ortaya çıkan ekonomik buhranların oluşumunu ve aşılmasını belirleyen özellikler ortaya çıkarmıştır. Ancak 1980 dünya ekonomik buhranı, emperyalist sistemin bütününde ortaya çıkardığı çelişkilerle, dönemin bazı özelliklerinin ikincil unsurlarının, yani geçmiş dönemde sistemin bütünsel işleyişinde etkin olmayan kimi unsurlarının öne geçmesini getirmiştir. Bu gelişme, 1980 dünya ekonomik buhranının tahlilini ve emperyalizmin bu buhrandan çıkış için aldığı önlemlerin değerlendirilmesini karmaşıkleştirmiştir. Bu karmaşıklık, Marksist ekonomistlerin içine düştüğü "bunalım"ın nedeni olmuştur.

1980 dünya ekonomik buhranı, 1967 yılında dolara altına bağlı sabit fiyatının değiştirilmesiyle başlayan bir sürecin sonucu olarak ortaya çıkmış ve bu sürecin özelliklerine göre biçimlenmiştir. 1944 yılında emperyalist ülkeler arasında Bretten-Woods'da yapılan anlaşmayla doların altına bağlı sabit bir fiyata bağlanması, aynı zamanda dolar uluslararası alanda rezerv para haline getirmişti. Ancak Amerikan ekonomisinin geçen süre içinde gerilemesi ve diğer emperyalist ülke ekonomilerinin (özellikle Almanya ve Japonya) gelişmesi karşısında dolar, 1967 yılında **devalüe** edilmiş ve böylece altına bağlı sabit fiyat uygulaması sona ermiştir.

Doların devalüe edilmesiyle başlayan süreç içinde, emperyalizme karşı yürütülen ulusal ve halk kurtuluş savaşlarının gelişmesi, emperyalist sistem adına dünya jandarmalığı yapan Amerikanın dış ödemeler dengesi açığını sürekli büyütüştür. 1974 petrol bunalımıyla birlikte sanayi üretiminde maliyetlerin artması, bu koşullar altında fiyat artışlarını hızlandırmıştır. Ancak 1974 petrol bunalımının en önemli sonucu yeni-sömürgecilik sisteminin yeni sorunlarla karşı karşıya kalması olmuştur. Emperyalist ülkelerde yükselen maliyet-

ler ve buna paralel olarak yükselen meta fiyatları, ağırlıklı olarak geri-bıraktırlmış ülkelerde emperyalizme bağımlı olarak geliştirilmiş olan sanayilerin girdi fiyatlarını yükseltmiştir. Emperyalizmin taleplerine uygun olarak geliştirilmiş olan geri-bıraktırlmış ülkelerin iç pazarlarının bu yüksek maliyetli metallerin satışında tıkanmayla yüzyüze gelmesi, emperyalizmi aşırı-üretim buhranı ile yüzyüze getirmiştir.

Öte yandan, Amerikan ekonomisinin dış ödemeler dengesi açığı büyümüş ve Alman ve Japon emperyalizminin yeni pazar istemi artmıştır.

Bu koşullar altında emperyalist ülkeler, geri-bıraktırlmış ülkelere yönelik kredileri artırmışlardır. Bir başka deyişle, geri-bıraktırlmış ülkelerin dış borçları bu dönemde olağanüstü artmıştır. Günümüzde gelişen ekonomik buhranın kavranılmasında özel bir yere sahip olan bu gelişmeyi biraz açalım:

Bilindiği gibi, yeni-sömürgecilik yöntemi, emperyalizmin II. yeniden paylaşım savaşıyla birlikte pazarlarının $\frac{1}{3}$ 'ünü yitmesiyle birlikte karşı karşıya kaldığı pazar sorununu çözmek için uyguladığı bir yöntemdir. Bu yöntemin temelinde, emperyalizmin taleplerine uygun olarak sömürge ülkelerde meta pazarının genişletilmesi, “yukardan aşağı kapitalizmin” bu ülkelerde egemen üretim biçimi olması yatmaktadır. Emperyalizmin bu dönemde sermaye ihracı, ağırlıklı olarak **nakit sermaye dışındaki** sermaye unsurlarının (**isim, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi-know-how, teknik eleman gibi unsurlarının**) ihracına dayanmıştır. Bunun sonucu olarak, geri-bıraktırlmış ülkelerde **orta ve hafif sanayi geliştirilmiştir**. Yüzde yüz emperyalizme bağımlı olarak geliştirilen bu sanayilerin temel girdileri, ara-mallar olarak emperyalist ülkelere ithal edilme durumundadır. İşte emperyalist ülkeler, gerek bu sanayilerin oluşturulması için, gerekse bu sanayilerin üretimleri için gerekli ara-malların ithalatı için parayı, “kredi” adı altında geri-bıraktırlmış ülkelere aktarmıştır. Böylece geri-bıraktırlmış ülkelerin dış borçları, geçmiş dönemlerle kıyaslanmayacak boyutlara ulaşmıştır.

1974 sonrasında emperyalist ülkelere ortaya çıkan maliyet bunalımının yarattığı sanayi ürünlerindeki fiyat artışları, geri-bıraktırlmış ülkelerdeki iç pazarların daralmasına neden olmuştur. Bu gelişme karşısında, Amerikan emperyalizmi geri-bıraktırlmış ülkelere yönelik uluslararası finans kuruluşlarının kredilerinin miktarını yükseltmesini gündeme getirmiştir. Böylece geri-bıraktırlmış ülkelerin IMF ve Dünya Bankası'na olan borçlarında büyük bir artış ortaya çıkmıştır.

Öte yandan gelişen ekonomileri için yeni pazarlara ihtiyaç duyan Japon ve Alman emperyalizmi, Amerikan ekonomisinin dış ödemeler dengesindeki açığının artan büyümesinden yararlanarak, geri-bıraktırlmış ülkelere yönelik kredileri artırmışlardır.

1980'e gelinirken, dünya çapında en temel sorun, geri-bıraktınlmış ülkelere verilmiş olan kredilerin, ana para ve faiz olarak geri ödenmesinin tıkanması olmuştur. Gerek 1974 petrol bunalımıyla birlikte artan ara-malların fiyatları, gerekse dış borçların faizleri, geri-bıraktınlmış ülkelerde meta fiyatlarının olağanüstü artmasını getirmiştir. Yani geri-bıraktınlmış ülkelerde enflasyon oranı hızla yükselmeye başlamıştır. 1980'e gelinirken, Latin-Amerika başta olmak üzere pek çok geri-bıraktınlmış ülkede enflasyon oranları %100'ü aşmıştır. Geri-bıraktınlmış ülkelerde yükselen devrim mücadeleleri, emperyalizmin maliyetlerdeki artışları doğrudan kitle tüketim mallarına yansıtmakta zorlanmasını getirmiş ve giderek bu ülkelere yönelik kredilerin miktarını daha da artırmak zorunda bırakmıştır. Bu ortamda, geri-bıraktınlmış ülkelerde devletin dış borçlanmasına dayalı sanayilere yönelik subvansiyonlar, bu ülkelerin paralarının değer yitimmesine yol açmış, ancak devrim mücadeleleri karşısında devalüasyonlar uzun süre ertelenmiştir. Geri-bıraktınlmış ülkelerin paralarının gerçek değerlerinin çok üstünde değerlendirilmesi, kaçınılmaz olarak emperyalist ülkelerin faiz ve kârlarının **kur farklılıkları yüzünden** daha da azalmasına neden olmuştur. Ve 1980 ekonomik buhranı düşen kâr oranlarıyla birlikte 1980 ortalarında patlak vermiştir.

1980 dünya ekonomik buhranı, Brezilya'nın dış borçların faiz ödemelerini yapamamasıyla başlamıştır. Brezilya'nın peşine Meksika'nın aynı duruma gelmesi, dünya ekonomik buhranını tüm emperyalist ülkeleri kapsayan bir mali bunalım olarak belirginleştirmiştir. Ve bu andan itibaren, emperyalist ülkeler ekonomik buhranı sınırlandırmak için bir dizi önlem almaya başlamışlardır. Bu önlemlerin temel amacı, dış borçlarını ödeyemeyen ülkelerin tekil düzeyde IMF'nin ekonomik istikrar önlemlerini uygulamalarını sağlamak olmuştur. Bu amaçla, Amerikan emperyalizminin yönetimi altında geri-bıraktınlmış ülkelerde siyasal yönetimler değişik yöntemler kullanılarak değiştirilmiştir. Birbiri ardına ortaya çıkan askeri darbeler, dünya ekonomik buhranı koşullarında, bir yandan devrim mücadelelerini ve kitlelerin tepkilerini zor yoluyla bastırmayı amaçlarken, diğer yandan IMF'nin ekonomik istikrar önlemlerini tam ve eksiksiz yerine getirmeyi hedeflemiştir.

Emperyalizm siyasal planda dünya ekonomik buhranına karşı alınacak önlemlerin hazırlıklarını tamamlarken, diğer yandan buhrana karşı bütünsel bir uygulama üzerinde yoğun bir çalışma başlatmıştır. Asıl olarak burjuva ekonomistleri arasında başlayan tartışmalar, mevcut buhrana karşı alınacak ekonomik önlemlerin temel yönelimini ve yöntemini ortaya koymaya yönelik olmuştur. "Keynescilik"e karşı "monetarizm" bu tartışmalar içinde öne çıkmış ve tüm uygulama "monetarist" bir çerçevede geliştirilmiştir.

"Sıkı para politikası" olarak adlandırılan ve teorisini M. Fried-

man'ın yaptığı "anti-buhran" önlemleri, geri-bıraktınlmış ülkelerin büyük dış borçlarının tahsilini temel almıştır. Buhranın ortaya çıkışı ve gelişiminin geri-bıraktınlmış ülkelerdeki emperyalizme bağımlı sanayinin kamu ve özel borç stoklarının büyüklüğünden kaynaklanması nedeniyle, öncelikle kamu harcamalarının kısılması, bu politikanın ilk halkasını oluşturmuştur. Ekonomik olarak söylersek, geri-bıraktınlmış ülke devletlerinin sosyal subvansiyonları kaldırması, "sıkı para politikası"nın ilk halkası olmuştur. Buna paralel olarak, dış borçların ödenebilmesi için geri-bıraktınlmış ülkelerin kendilerine "yeni kaynaklar" bulmaları için harekete geçirilmesi gündeme getirilmiştir. Tümüyle dışa bağımlı bir sanayiye sahip olan bu ülkelerin yeni bir kaynak bulabilmeleri için ellerindeki mevcut ekonomik değerleri satmaktan başka yolları bulunmamaktadır. Böylece geri-bıraktınlmış ülkelerin tarım ürünlerinden sanayi ürünlerine kadar hemen tüm üretiminin, "ihracata yönelik sanayileşme" adı altında maliyetlerinin altında bir fiyattan satılmaları gündeme gelmiştir. Ancak bunun için gerekli pazar fiilen mevcut bulunmadığından, bunun gerçekleşebilmesi için başka önlemler alınması gerekli olmuştur.

Bulunan yeni önlem, ekonomik buhranın emperyalist ülkelerde ortaya çıkardığı yüksek enflasyonla birlikte olmuştur. Yükselen enflasyon, emperyalist ülkelerin iç pazarlarındaki yükselen fiyat demek olduğundan, geri-bıraktınlmış ülkelerin ellerindeki tüm ürünler (tarımsal ve sanayi) için uygun bir pazar ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan, emperyalist finans kuruluşlarının, özellikle özel finans kuruluşlarının geri-bıraktınlmış ülkelere verdikleri borçları tahsil edememeleriyle başgösteren finans kuruluşlarının iflasları ya da ödemeleri durdurmaları, emperyalist ülkelerde tüketim malları sektörünü etkilemiş ve küçük ve orta sanayi kuruluşları, **yükselen kredi maliyetleri** nedeniyle metallerini değerlerinin altında satmak durumunda kalmışlardır. Geri-bıraktınlmış ülke metallerinin dünya pazarlarına düşük fiyatla sürülmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan dünya fiyatlarındaki düşme, kısa sürede emperyalist ülkelerdeki küçük ve orta sanayilerin büyük oranda durmasını getirmiştir.

Böylece emperyalist ülkelerdeki küçük ve orta sanayinin içinde bulunduğu durum, emperyalist ülkelerin iç pazarlarında geri-bıraktınlmış ülkelerin düşük fiyatlı metallerinin satılması için uygun bir zemin oluşturmuştur. Bu, aynı zamanda, emperyalist ülkelerin iç pazar fiyatlarının yükselişini durdurarak anti-enflasyonist sonuçlar doğurmuştur.

1980 dünya ekonomik buhranı, bu gelişim içersindeyken, ekonomik tartışmalar, ağırlıklı olarak emperyalist ülkelerde "sıkı para politikası"nın uygulanmasına kaymıştır. Bu tartışmaların nedeni, emperyalist ülkelerin küçük ve orta sanayilerinin karşı karşıya kaldığı yıkımdır. Dünya çapında gelişen buhranın finansal niteliği (borçların

tahsil edilememesi), kaçınılmaz olarak emperyalist ülkelerdeki küçük ve orta sanayinin tüm kredi olanaklarını ortadan kaldırmıştır. Bu durumda yapılabilecek tek şey, emperyalist devletlerin subvansiyonlarını bu kesimlere kredi olarak yönlendirmeleri olmaktadır. İşte bu yönlendirme, bu ülkelerdeki her türlü sosyal subvansiyonların kaldırılmasını getirmiştir. Ancak sosyal yardım kuruluşlarına yönelik devlet yardımlarının kesilmesi, gerekli kaynağı yaratamamıştır. Bunun üzerine, emperyalist ülkeler “verimsiz devlet sanayi kuruluşlarının kapatılması”nı gündeme getirmişlerdir. Bunun en kapsamlı uygulaması, İngiltere’de Başbakan Teatcher’in kömür madenlerini kapatması olmuştur.

1980 dünya ekonomik buhranının geri-bıraktırılmış ülkelerin dış borçlarını ödeyememeleriyle başlaması, aynı zamanda emperyalist tekellerin, özellikle de finans tekellerinin ellerindeki büyük sermaye fonlarının varlığıyla belirlenmiştir. Sermayenin aşırı üretimi olarak ortaya çıkan bu fonlar, buhran koşullarında sürekli değer yitirme durumunda olmuştur. 1974-80 döneminde geri-bıraktırılmış ülkelere yöneltilen aşırı sermaye birikiminin karşı karşıya kaldığı bu durumda, bulunan yol, “özelleştirme” olmuştur. “Özelleştirme” ile kamunun elindeki sanayi kuruluşlarının tekellerin eline geçmesi, kısa dönemde emperyalist tekellerin sermayelerinin 1980 öncesinin kâr oranlarının altında bir getiriye sahip olsa bile, uzun dönemde buhran karşısında sağlam bir yatırım olarak öne çıkmıştır.

Böylece, uygulanan “monetarist” politikalar, geri-bıraktırılmış ülkelerde “ihracata yönelik sanayileşme” sloganı ile, emperyalist ülkelerde “verimsiz devlet kuruluşlarının kapatılması”, “özelleştirme” sloganları ile sürdürülmüştür. Bu uygulamalar sonucunda mali kaynaklar yeniden dağıtıma sokulmuştur.

Emperyalist ülkelerde birbiri ardına kısıtlanan sosyal harcamalardan sağlanan “kaynaklar”, bu ülkelerdeki küçük ve orta sanayinin maliyetleri düşürücü yatırımlarına yöneltilmiştir. “Hi-Tech” olarak sunulan yeni teknolojilerin üretime uygulanması, bu dönemde küçük ve orta sanayi kuruluşlarına yönlendirilen devlet kredileriyle yaygınlaştırılmıştır. Küçük ve orta sanayi kuruluşlarının teknoloji ağırlıklı yatırımları (sabit sermayelerini yenilemeleri), aynı zamanda askerileştirilmiş emperyalist ekonomi için yeni bir talep yaratmıştır. Bu teknolojiyi o güne kadar salt askeri mallar üretimine yönelik olarak kullanabilen tekeller, bu andan itibaren kendi iç pazarında yeni bir talep bulmuştur. Çokuluslu şirketlerin denetimindeki yeni teknolojiye dayalı üretim malları üretimi, emperyalist ülkelerdeki küçük ve orta sanayilerin maliyetlerini düşürücü yönde kullanılmasıyla, dünya ekonomik buhranının gelişimini sınırlandırmıştır. Ve dünya ekonomik buhranının emperyalist ülkelerdeki etkisi, 1982 sonlarına doğru giderek yavaşlamış ve sınırlandırılmıştır.

Emperyalist ülkelerde ekonomik buhranın yavaşlamasıyla birlikte küçük ve orta sanayi kuruluşlarının yeni teknolojiye dayalı yatırımlarının tamamlanması, sanayi ürünlerinin maliyetlerini düşürmüş ve giderek enflasyon aşağıya inmeye başlamıştır.

Ancak aynı gelişme geri-bıraktırlmış ülkelerde ortaya çıkmamıştır. 1982'ye gelindiğinde, geri-bıraktırlmış ülkeler mevcut temel sanayilerinin üretimlerini sürdürebilmesi için gerekli ithal malları bile satın alabilecek kaynaklara sahip değillerdir. Uygulanan “sıkı para politikası”, fiyatların olağanüstü artması karşısında ücretlerin dondurulması demek olduğundan, çalışan nüfusun reel gelirleri büyük oranda düşmüştür. Bu koşullar altında, gerek dış borçların ödenmesi için, gerekse ithalat için gerekli kaynaklar kitlelerin daha geniş ölçekte mülksüzleştirilmesiyle sağlanmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Ülkemizde “bankerlik” olarak bilinen “yüksek faiz” uygulamasıyla, ellerinde az çok parasal birikime sahip olanların mülksüzleştirilmesi gündeme gelmiştir. Böylece 1980 ekonomik buhranı, geri-bıraktırlmış ülkelerde küçük-burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle tamamlanmıştır.

1987 yılına kadar, emperyalist ülkelerin, gerek geri-bıraktırlmış ülkelerin dış borçlarını ödemek için tüm ürünlerini maliyet altında fiyatlardan “ihraç” etmeleri, gerekse kendi iç sanayilerinin yüksek teknoloji yatırımlarıyla maliyetleri aşağıya çekmeleriyle başlayan enflasyonun %10'ların altına düşmesi, sermayenin yeniden değerlendirilmesini getirmiştir. Ancak geri-bıraktırlmış ülkelere verilmiş olan borçların önemli bir kısmının tahsil edilmesi, aynı süreçte sermayenin normalin ötesinde birikimini getirmiş ve yeniden 1980 öncesi koşulların oluşmasını sağlamıştır. 19 Ekim 1987 tarihinde New-York borsasında işlem gören hisse senetleri ve tahvillerin %22.61 değer yitirmesi büyük bir paniğe neden olmuştur. Bu kez de sorun, yine finans kuruluşlarının verdikleri kredileri geri alamamalarıdır. Ancak bunun nedeni, bu kez geri-bıraktırlmış ülkeler değil, emperyalist ülkelerdeki küçük ve orta sanayinin kendisi olmuştur. 1980 sonrasında yeni teknolojiye dayalı sabit sermaye yatırımları için bu kesimlere yöneltilen krediler, bu kesimlerin metalarna pazar bulamamaları nedeniyle ödenemez hale gelmiştir.

1987 buhranı karşısında emperyalist ülkeler, sermayenin aşırı üretimi sonucu ortaya çıkan “kaynakları” yeniden geri-bıraktırlmış ülkelere yöneltmek durumunda kalmıştır. Krediler, ağırlıklı olarak emperyalist ülkelere tüketim malları ithalatı için verilmeye başlanmıştır. Amaç, emperyalist ülkelerdeki küçük ve orta sanayiler için yeni talep yaratmaktır.

Aynı dönemde, üretimin çokuluslaşmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan “serbest bölgeler”, yani bir kısım geri-bıraktırlmış ülkelerin emperyalist tekellerin “marjinal kâr oranları” için bir yatırım

alanı olarak kullanılması sözkonusu olduğundan, banka kredilerinin bir kısmı bu ülkelere yönelmiştir. Endonezya, Singapur, Tayvan, Güney Kore, Malezya gibi ülkeler, bu yıllar içinde emperyalist tekellerin atıl kalan sermayeleri için yeni alanlar olarak ortaya çıkmıştır. Ağırlıklı olarak Japonya'nın mali sermayeyi yeniden değerlendirme alanı olarak kullandığı bu ülkeler, aynı zamanda banka kredilerinin yatırım ve ticaret alanlarında yoğunlaştığı ülkeler olmuştur.

Böylece, 1987 buhranı koşullarında emperyalist finans kuruluşlarının denetimindeki krediler geri-bıraktırılmış ülkelere yönelik **ticaret alanında** yoğunlaştırılmıştır. Artık bu dönemden itibaren, hemen hemen her yılın Ekim ayı yeni para dalgalanmalarının ortaya çıktığı bir ay haline gelmiştir.

27 Ekim 1997 tarihinde Güney Doğu Asya ülkelerinde patlak veren "borsa" düşüşü, uluslararası kredilerin bileşiminde kısa vadeli borçlar olarak ticari kredilerin uzun vadeli borçlara oranının kapatılmaz bir büyüklüğe ulaşmasının sonucu olmuştur. Bu ülke ekonomilerinin "bir gecede" iflas noktasına gelmesinin nedeni, ticari kredi olarak dünya mali piyasalarında dolaşan para-sermayenin daha yüksek kâr oranı için bir başka yere yönlendirilmesidir. Bu gelişmede en temel unsur, kısa vadeli borçların ticari kredi olarak kullanılması ve bunun sonucu olarak da 1980 sonrasında tüm geri-bıraktırılmış ülkelere faaliyete geçirilen "**borsa**"ların temel araç olarak kullanılmasıdır.

1993'den itibaren emperyalist tekellerin karşı karşıya kaldıkları talep yetersizliği, böyle bir ortamda para-sermaye hareketlerini hızlandırmıştır. Ağırlıklı olarak dayanıklı tüketim malları ile üretim mallarında ortaya çıkan talep yetersizliği, 1991'de SSCB'nin dağıtılmışlığıyla birlikte para-sermayenin sanayi sermayesi haline dönüşmesinin sonucu olarak gelişmiştir. "Eski sosyalist ülkeler" in emperyalist tekeller için yeni pazarlar olarak ortaya çıkmasının yarattığı meta ve sermaye talebi, dünya çapında ticari alanda dolaşan (kısa vadeli borçlar olarak) para-sermayenin yönünü değiştirmiş ve emperyalist ülkelere sanayi yatırımlarını hızlandırmıştır. Bu dönemde emperyalist ülkelere ortaya çıkan yüksek büyüme oranları bu yatırımların sonucu olmuştur.

Ama yeni sanayi yatırımlarının hızla tamamlanmasına rağmen, beklenen talep ortaya çıkmamıştır. Bu da, kaçınılmaz olarak, gerek yeni yatırımlara yönelmiş kredilerin, gerekse bu yatırımların ticaretine yönelmiş kredilerin geri ödenmesini engellemiştir. Ancak gerek yatırımların tamamlanma süresinin, gerekse tamamlanmış yatırımların metallerinin pazarlanmasının zamandaş olmaması, ortaya çıkan "tikanmayı" sınırlamış ve yerelleştirmiştir. Bu sınırlılık ve yerellik içinde, kısmi borsa spekülasyonları gündeme gelmiş, ancak ekonomik buhran engellenmemiştir.

1997'ye gelindiğinde, gerek sanayi yatırımlarının, gerekse ticari faaliyetlerin para-sermaye için yeterli kârlılık sağlayamadığı görüldüğünden, tümüyle faiz gelirlerine yönelmiştir. Özellikle geri-bıraktırılmış ülkeler ile “eski sosyalist ülkeler”in kısa vadeli dış borç gereksinimleri, bu yönelimi hızlandırmıştır. Ülkemiz somutunda da görüldüğü gibi, bu ülkelerin hazinelerinin borçlanma gereksinimleri, neredeyse aylık ve haftalık boyutlara ulaşmıştır. Birkaç aylık hazine bonoları çıkartılması, bu dönemde, tüm geri-bıraktırılmış ve “eski sosyalist ülkeler”in genel çizgisi haline gelmiştir.

Bütün bunlar, uluslararası mali işlemlerde, para-sermayenin çok kısa vadeli dolaşımı olarak somutlaşmıştır. Geri-bıraktırılmış ülkelerde oluşturulan borsalar, bu dolaşımın en temel aracı olarak ortaya çıkması, tüm gelişmelerin ilk planda borsa endekslerinde ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ama borsa endekslerinin bir süre sonra normal “trendi”ne girmesi, ekonomik buhranın gelişiminin üstünü örtmüştür.

1997 yılında emperyalist ülkelerdeki büyüme oranlarının düşmesi, emperyalist sanayi metallerinin aşırı-üretimi olarak belirgin bir nitelik kazanmıştır. Bu gelişme, emperyalist ülkelere işsizlik oranlarının hızla yükselmesini getirmiştir. 1997 sonu itibariyle, emperyalist ülkelerdeki işsizlik oranları şöyle olmuştur:

ABD	% 7.1
Japonya	% 4.9
Almanya	% 11.5
Fransa	% 12.5
İngiltere	% 5.6

Emperyalist ülkelerde işsizlik oranlarındaki bu yükseliş, şirketlerin küçülmeleriyle birlikte gelişmiştir. Pek çok tekeli kuruluş, bu dönemde yan kuruluşlarını elden çıkartmış ve bu satışlardan elde edilen gelirlerle ana sermayelerini güçlendirmişlerdir. Ancak tekellerin çokuluslu nitelikleri, bu durumun ana şirketlerin yıllık bilançolarına yansımaları engellemiştir. Bir başka deyişle, bu dönemde emperyalist tekellerin kârları sürekli olarak artmıştır. Bu kâr artışının ardındaki gerçek ise, emperyalist finans kuruluşlarının bu tekellerin ülke dışı yatırım ve satışları için geri-bıraktırılmış ülkelere artan oranda kısa vadeli borç vermeleridir. Emperyalist tekellerin kendi ülke içi yatırımlarında ortaya çıkan daralma, aynı tekellerin Uzak Doğu Asya ülkelerindeki yatırımlarını artırmalarıyla birlikte geliştiğinden, tekellerin kâr oranları yükselmeye devam etmiştir. Emperyalist ülkeler, bu ülkelerdeki sanayi yatırımlarının düşük maliyetlerinden yararlanarak, bu ülkelerden ithal edilen mallarla kendi iç fiyatlarını belli bir seviyede tutabilmişlerdir. Bu da, emperyalist ülkelere düşük enflasyon oranı ortaya çıkarmıştır. Yükselen işsizlik oranlarına karşın düşük enflasyon oranları, ilk planda ekonomik buhranın salt bir “borsa

spekülasyonu” olarak yorumlanmasını getirmiştir.

1980’lerin ortalarından itibaren Uzak Doğu Asya ülkelerindeki emperyalist yatırımların artışı, bu ülkelere yönelik kredilerin yoğunlaşmasını getirmiş olmakla birlikte, bu yatırımların metallerinin emperyalist ülkelere ihraç edilmesi nedeniyle, ödemelerde önemli bir darboğaz ortaya çıkmamıştır. Ancak 1991 yılından itibaren emperyalist pazarların toprak olarak genişlemesi karşısında, bunun talep olarak genişleme ile tamamlanacağı beklentisiyle, bu ülkelerdeki yatırımlar artırılmıştır. Aynı şekilde, “eski sosyalist ülkeler”de yeni yatırımlar başlatılmış ve emperyalist metallerin satışı için gerekli ticari krediler artırılmıştır.

Bu gelişme, emperyalistlerin beklediği gibi olmamış ve “eski sosyalist ülkeler”de önemli bir talep ortaya çıkmamıştır. Böylece aşırı-üretim buhranı kaçınılmaz hale gelmiştir. Bunun ilk yansıması, Uzak Doğu Asya ülkelerine yönelik kredilerin daralması olmuştur. Tümünüyle kısa vadeli kredilerle üretimi sürdüren bu ülkelerdeki sanayi kuruluşları, bu kredi daralmasıyla birlikte kısa sürede iflas durumuyla karşı karşıya gelmişlerdir. Neredeyse tüm sermayeleri, fiili üretimin gerçekleştirilmesi için gerekli döner sermaye durumunda olan bu sanayilerin, kredilerin daralmasıyla birlikte, üretim yapamaz hale gelmeleri kaçınılmaz olmuştur. Zaten bu sanayilerin metalleri için gerekli talep mevcut olmadığından, böyle bir gelişme emperyalist ülkelere fazlaca önemsenmemiştir. Özellikle elektronik ve otomotiv sektörlerinde yoğunlaşmış olan bu sanayilerin üretimi durdurmaları, emperyalist tekellerin kısa vadede aşırı-üretim buhranıyla karşılaşmalarını engelleyici bir rolü olmuştur.

Uzun süredir dünya ekonomisindeki bu gelişmelerin farkında olan emperyalist tekeller, 1997 Ekim’inden önce, Uzak Doğu Asya ülkelerindeki yan kuruluşlarını küçültmeye ve kısmen kapatmaya başlamış olduklarından, Ekim 1997’deki sonuç fazlaca şaşırtıcı olmamıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, emperyalist tekellerin Uzak Doğu Asya ülkelerindeki yatırımlarını azaltmalarının ilk yansıması, emperyalist ülkelere büyüme oranlarında artış beklentisi olmuştur. Bu beklenti, aynı zamanda işsizlik oranlarındaki bir düşüşle birlikte gelişeceğinden, emperyalist tekellerin gelişen buhranı geri-bıraktırılmış ülkelerde “lokalize” edebileceği beklentisini getirmiştir. 1998 yılının ilk aylarında emperyalist ülkelere ortaya çıkan büyüme hızları ve inen işsizlik oranları bu beklentileri güçlendirmiştir.

İşte bu ortamda, 1980 dünya ekonomik buhranından buyana uluslararası ticaret alanında kısa vadeli borçlar olarak dolaşan parasermaye, hızla bir ülkeden diğerine akmaya başlamıştır. Bu akış, kaçınılmaz olarak, Uzak Doğu Asya’daki buhranın yayılmasını getirmiştir. 23 Mayıs günü Moskova borsasında ortaya çıkan düşüş ve

Rusya'daki faiz oranlarının %50'den %150'ye yükselmesi, buhranın yaygınlığını göstermekle birlikte, aynı zamanda "eski sosyalist ülkeler" in emperyalist tekeller için kısa vadede önemli bir pazar niteliğine sahip olmadığını göstermiştir.

Diyebiliriz ki, Uzak Doğu Asya ülkelerinde Ekim 1997'de patlak veren mali bunalım, emperyalist tekellerin karşı karşıya oldukları aşırı-üretim sorununa karşı kendi ülke içi sanayilerini koruma amacı temel belirleyici olmuştur. Böylece Uzak Doğu Asya buhranı, ağırlıklı olarak bu ülkelere kısa ve orta vadeli kredi veren ülkeler ile finans kuruluşlarını etkilemek durumundadır. Bu ülkelerin başında **Japonya** geldiğinden, buhran Japon ekonomisinde buhran olarak gelişme niteliğine sahip olmuştur. Japon finans kuruluşlarının bu yıl başından itibaren karşı karşıya kaldıkları bunalım, bunu açık biçimde ortaya çıkarmıştır. ABD ve Almanya'nın aynı bölgedeki kredi ve yatırımları önemli olmakla birlikte, gerek ülkesel olarak sınırlı olması (ağırlıklı olarak Endonezya), gerekse geçen iki yıl içinde alınan bazı önlemlerle buhrandan daha az etkilenme durumunda olmuştur. Ağırlıklı olarak Endonezya'ya yönelik yeni düzenlemeler, aynı zamanda ABD ve Almanya'nın bu ülkede yoğunlaşan kredi ve yatırımlarını korumayı amaçlamaktadır.

Bugün dünya ekonomik buhranının gelişme dinamikleri Japon ekonomisi temelinde ortaya çıkmıştır. Japon ekonomisinin uzun süredir içinde bulunduğu aşırı-üretim sorunu, Japon finans kuruluşlarının sağladığı kısa ve orta vadeli kredilerle aşıldığından, mevcut finansal gelişmeler birincil planda bu ülkeyi etkilemektedir. Bu nedenden dolayı, Amerikan emperyalizmi, gelişen buhran karşısında iç tedbirlerini artırmanın ötesinde fazlaca bir adım atmamaktadır. Geçen yılın son aylarında ABD ile Japonya arasında patlak veren "ticaret savaşı", Uzak Doğu Asya ekonomilerindeki buhranın bir sonucu olmuştur. Amerikan emperyalizmi, 1997 sonunda Japonya'nın Uzak-Doğu Asya ülkelerindeki yatırımlarından gelen metallerin ABD'ye sokulmasını sınırlandırmıştır. Böylece mevcut buhranın yükünü Japonya'ya yüklemek istemektedir. Amerikan emperyalizminin bu uygulaması, başta Almanya, Fransa ve İngiltere olmak üzere diğer "sanayi ülkeleri" tarafından desteklenilmiştir. Yapılan G-8'ler zirvelerinin, Japonya'nın tüm ısrarına rağmen, bu uygulamayı değiştirmemesinin nedeni de bu oluşumdur.

Bugün gelişen dünya ekonomik buhranı "lokalize" edilmeye çalışılmaktadır. Bu "lokalizasyon", ABD ve AB dışındaki alanlarda buhranın sınırlandırılması olarak belirginleşmektedir. ABD'nin özellikle üzerinde durduğu, Uzak Doğu Asya ülkelerindeki buhranın Latin-Amerika ülkelerine yansımaları engellemek olmaktadır. Aynı şekilde AB, özellikle Almanya, aynı şekilde bu buhranın kendi "nüfus alanları"nda, yani Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan'da ortaya

çıkarması için önlemler almaya çalışmaktadır. Bu amaçla, uluslararası para-sermaye hareketleri içindeki kendi ticari kredilerini ağırlıklı olarak bu ülkelere yönlendirmeye başlamışlardır. (Bu, aynı zamanda, Uzak Doğu Asya'daki buhranı daha da derinleştirmektedir.) Petrol fiyatlarının düşük olması, bu ortamda Amerikan emperyalizminin işlerini kolaylaştırıcı bir durum yaratmaktadır.

Bu gelişme, Marks'ın yıllar önce kapitalizmi tahlil ederken ortaya koyduğu şu gerçeğin ışığında ortaya çıkmaktadır:

“Sermayenin hangi kısmının özellikle etkileneceğini rekabet savaşımı belirleyecektir. İşler yolunda gittiği sürece, rekabet, genel kâr oranının eşitlenmesi halinde görüldüğümüz gibi, kapitalist sınıf arasında bir kardeşlik havası estirir ve böylece her biri ortak yağmadan kendi yatırım oranında pay alır. Ama sorun, kârın değil zararın paylaşılması halini alır almaz, herkes kendi payına düşen zararı en aza indirme ve bunu bir başkasının sırtına yüklemeye çabasına düşer. Kapitalist sınıf için, kayba uğramak kaçınılmazdır. Her kapitalistin, bu zararın ne kadarını yüklenmek zorunda kalacağı, yani bunu ne ölçüde paylaşmak durumunda kalacağı, göstereceği güce ve kurnazlığa bağlıdır ve o zaman rekabet, düşman kardeşler arasında bir savaşa dönüşür. Her bireysel kapitalistin çıkarları ile bütünüyle kapitalist sınıfın çıkarları arasındaki uzlaşmazlık, tıpkı daha önce, aralarındaki çıkar özdeşliğinin pratikte rekabet yoluyla ortaya çıkması gibi, suyüzüne çıkar.”⁷

Böylece Uzak Doğu Asya ülkelerindeki buhran, giderek emperyalist ülkeler arasındaki çelişkiyi keskinleştirmektedir.

Tüm bu gelişim içinde gözden kaçınılmaması gereken temel nokta, tüm sürecin, emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemlerinin bir sonucu olduğudur. Bir başka deyişle, gerek günümüzde gelişen ekonomik buhran, gerekse 1980 ve sonrasındaki buhranlar, tümüyle yeni-sömürgecilik yöntemlerinin bunalımları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, mevcut ekonomik buhran dinamikleri, daha öncekiler gibi, yeni-sömürgeciliğin alanı olan geri-bıraktırlmış ülkelerin içinde bulunduğu dışa bağımlı sanayileşmeyle ilintilidir. 1980 sonrasında “ihracata yönelik sanayileşme” propagandalarıyla üstü örtülmeye çalışılan bu bağımlı sanayileşme, emperyalist ülkelerin taleplerine uygun olarak geri-bıraktırlmış ülkelerin iç pazarlarının genişletilmesini amaçlamıştır. Bu bağlamda, bu ülkelerde kapitalizm yukardan aşağıya geliştirilmiş ve egemen üretim biçimi haline gelmiştir. Ancak gelişen kapitalizm iç dinamiklerle değil de, dış dinamiklerle, yani emperyalizme bağımlı olarak geliştiğinden çarpıktır.

⁷ Marks, *Kapital*, Cilt: III, s. 266.

Dolayısıyla, ortaya çıkan kapitalist gelişim, bu çarpıklık tarafından belirlenmiş özelliklere sahiptir. 1980 dünya ekonomik buhranı ile birlikte geri-bıraktırlmış ülkelerde emperyalizme bağımlı sanayinin temel alınması, bir yandan sanayi üretiminin artışı getirmiş, diğer yandan tarımsal üretimin gerilemesine neden olmuştur. Uygulanılan ekonomi-politikaların ağırlıklı olarak kırsal nüfusun azaltılmasına yönelik sonuçlar vermesi, aynı zamanda tüm devlet kredilerinin sanayiye aktarılmasının ürünü olmuştur. Gelişen dünya ekonomik buhran dinamikleri, kaçınılmaz olarak bu uygulamayı etkileyecektir. Bu etkileme, ilk planda görece daha zayıf ekonomiye sahip olan geri-bıraktırlmış ülkelerde ortaya çıkacaktır. Hemen tüm geri-bıraktırlmış ülkelerin emperyalist tüketim malları pazarı haline dönüştürülme yönündeki gelişmenin bu süreç içinde yavaşlayacağı açıktır. Bu da, bu ülkelerin iç ticaret hacminin azalması olarak ortaya çıkacağından, emperyalist tekellerin pazar sorununu daha da ağırlaştıracaktır. Dolayısıyla, bugün Amerikan emperyalizminin gelişen buhranı “lokalize” etme yönündeki tüm çabaları, belirli bir süre için geçerlidir. Buhranın, kısa vadede gelişim hızının yavaşlatılması gündeme gelecekse de, orta vadede gelişim yayılarak sürecek boyutlara ulaşmıştır.

Bu durumda, Amerikan emperyalizminin kendi talep yetersizliğine karşı geliştirmeye çalıştığı en temel önlemi, askeri mallar üretimini artırmak ve bu mallara yeni talep yaratmak olmaktadır. Amerikan emperyalizminin askeri mallar talebini artırıcı yöndeki uygulamaları, kaçınılmaz olarak, geri-bıraktırlmış ülkelerin bu mallara olan talebini artırmayı gerektirmektedir. Bu da, bu ülkelerde emperyalizme bağımlı orduların siyasal olarak etkin bir duruma yönelmelerini gerektirmektedir. Bunun için, Amerikan emperyalizminin her türden bölgesel ve yerel çatışmaları öne çıkarıcı bir politika izlemesi gerekmektedir. Bu politikanın, bölgesel ya da yerel sıcak çatışmalara dönüşüp dönüşmeyeceği ise, tümüyle dünya buhranının gelişim düzeyine bağlıdır.

Diğer taraftan, gelişen buhran dinamikleri, Amerikan emperyalizminin 1990'lara kadar giderek azalan emperyalist ülkeler üzerindeki hegemonyasının görece güçlenmesini getirecektir. 1991 yılında SSCB'nin dağıtılmışlığıyla siyasal olarak hegemonyasını güçlendiren Amerikan emperyalizmi, buhranın gelişimine bağlı olarak ekonomik hegemonyasını da güçlendirebilecektir. Bu durum, aynı zamanda Amerikan emperyalizminin uluslararası finans kuruluşları (IMF, Dünya Bankası) üzerindeki gücünün artması demektir. Böylece Amerikan emperyalizmi 1967 yılından buyana sürekli azalan bu kurumlar üzerindeki denetimini geri alabilecektir.

AB olarak kendisini örgütleyen Batı-Avrupa'nın emperyalist ülkelerinin bu gelişmeler karşısında nasıl bir tutum takınacağı ve buhrandan nasıl etkileneceği bugün için tam olarak ortaya çıkmamış-

tır. Ancak Almanya ile ABD arasında gelişen siyasal ve ekonomik ilişkiler, bu ülkelerin tutumlarını ABD'ye bağlı olarak geliştireceklerini göstermektedir. Ama emperyalizme karşı sürekli bir alternatif olarak sosyalist sistemin mevcut olmaması, emperyalist ülkeler arasındaki ilişkileri geçmiş dönemden farklı bir biçim almaya yönelteceği kesindir. Bu nedenle, Amerikan emperyalizmi ile AB arasındaki çelişkilerin keskinleşmesi sözkonusu olabilecektir. Şu an için, gelişen buhranın "lokalize" edilmesi noktasında AB, tümüyle Amerikan emperyalizmi ile "mutabakat" içindedir. Kısa vadedeki gelişmeler, bu "mutabakat" çerçevesinde ortaya çıkacaktır.

Bugün emperyalist sistemin karşı karşıya olduğu ekonomik buhranın diğer bir özelliği de, emperyalist sisteme karşı bir gücün, yani sosyalist sistemin mevcut bulunmayışıdır. Aynı şekilde, geri-bıraktırlmış ülkelerde ve metropollerdeki devrim mücadelelerinin en alt düzeyde sürüyor olması, bu süreçte emperyalizmin diğer bir avantajı olarak ortaya çıkmaktadır.

İşte bu ilişki ve çelişkileriyle gelişen dünya ekonomik buhranın dinamikleri, emperyalizmin III. bunalım döneminin özelliklerine uygun olarak ortaya çıkmakta ve gelişmektedir. Gerek emperyalist ülkeler arasındaki çelişki, gerekse emperyalist sömürünün sürdürülüş biçimi, dönemin özelliklerine uygun olarak sürmektedir. Dolayısıyla sistemin bütün olarak işleyişi üzerinde önemli etkiye sahip bulunmamaktadır. Emperyalizme karşı alternatif ve potansiyel güçlerin, geçmiş döneme kıyasla önemli ölçüde zayıflamış olması emperyalizm için bir avantaj ortaya çıkarmakla birlikte, sadece ekonomik buhran karşısında tekil emperyalist ülkelerin alacakları önlemleri biçimlendirecek boyuttadır.

Şüphesiz gelişen dünya ekonomik buhranı dinamikleri, dünya çapında kitlelerin yoksullaşmasını beraberinde getirecektir. Bu durumun, kitle hareketlerinin artması yönünde etkide bulunacağı kesindir. Ancak devrim mücadelelerinin dünya çapında önemli bir gerileme içinde olması, bu gelişmelerin kendiliğindenci nitelikte kalmasına yol açacak dinamikler yaratmaktadır. Özellikle Amerikan emperyalizminin 1980 sonrasında geri-bıraktırlmış ülkelerde uyguladığı pasifikasyon yöntemleriyle ortaya çıkan depolitizasyon ve legalizm, devrimci potansiyelin etkinleşmesini engelleyecek özellikler taşımaktadır. Devrim güçlerinin, uzun yıllar süren pasifikasyon ve depolitizasyon süreci içinde karşı karşıya kaldıkları sorunların başında, bu engel önemli bir yere sahiptir. Marksizm-Leninizmin ideolojik ve politik olarak etkinliğinin azaltılmışlığı, kaçınılmaz olarak doğru bir çizginin izlenmesini engelleyecektir. Solda egemen olan popülizm, pragmatizm ve ideolojisizlik, doğru bir devrimci çizgiye yönelmeyi de engellediğinden, doğru devrimci çizginin geniş kitleleri etkilemesi baştan sınırlandırılmış olmaktadır. Dünya devrim mücadelelerinin

karşı karşıya oldukları önemli ideolojik ve politik sorunlar çözümlenmemiş olsa da, gelişen olayların bu sorunların çözümlenmesi yönünde önemli bir eğilim ortaya çıkaracağı da açıktır. Bu bağlamda, Marksist-Leninist ideolojik ve teorik belirlemelerin, geçmiş döneme kıyasla daha fazla öne çıkacağını bugünden söylemek mümkündür. Ancak herşey gibi, bu gelişme de, sadece mücadele ve mücadeleyle olanaklıdır.

Yine de, dünya ekonomik buhranının gelişim dinamikleri incelenirken şu hiç gözden kaçırılmamalıdır: **Emperyalizmin süreklili ve genel bunalımı, ekonominin devrevi hareketinden nispi olarak bağımsızdır.** Dolayısıyla, ekonomik buhranın, dünya çapında devrim durumu yaratacağı beklentisi, ekonomist bir sapmadan başka birşey olmayacaktır.

Tüm bu süreç içinde, F. Castro'nun Küba Komünist Partisi'nin 5. Kongresi'nde söylediği şu sözleri bir kez daha anımsatmak istiyoruz:

“Fakat geçenlerde çok ilginç birşey oldu: Güneydoğu Asya'daki krizler, ekonomik krizler. O ülkeler, büyük yabancı yatırımlarla, IMF ve Dünya Bankası'nın desteğiyle, kapitalist kalkınmanın modelleri olarak, “kaplanlar” olarak tanıtılıyordu. Ve birden kirli işler yapan, o ülkeleri mahveden spekülörlerin ağna düştüler. Bu spekülörler, borsada hisse senetlerinin değerlerini yönlendiriyorlar, döviz kurlarını ayarlıyorlar ve o ülkeler bunlar olmadan hiçbir şey yapamazlar.

Geçenlerde, o ülkelerden birinin önemli bir lideri bizi ziyaret etti. Malezya'nın başbakanı, önemli ekonomik gelişim göstermiş bir ülke. Yılların emeğinin, birçok yılın emeğinin yokedilmesinin nasıl birkaç dakikalık bir mesele olduğunu açıkladı ve bunları Latin-Amerika'da da açıkladı. O ekonomiler spekülörlere karşı savunmasız ve onlara bu spekülatif durumlara karşı kendilerini korumaları için hiçbir yol gösterilmemiş ve izin verilmemiş. Para rezervlerinde bazen milyarları oluyor ve birkaç gün içinde kaybediyorlar.

Hisse senetlerinde muazzam servetleri var ve bunların değer yitirmesi birkaç günlük bir mesele. Örneğin, Endonezya'nın tedavüldeki parası, çok kısa bir sürede değerinin yarısına düşürüldü. Globalizm ve neo-liberalizmle neyin başarılabilirliğinin örneği olarak sunulan ülkelerin, Tayland, Malezya, Filipinler, hatta Singapur'un paralarının başına gelen, tüketici toplum modelinin nelere malolacağı gerçeğinden bağımsız gelişmelerdir ve tüketici toplumlarının hiçbir geleceği yoktur.

Çokuluslu şirketler ve uluslararası finans kurumlarının empoze ettiği ölçülerle bu tür kalkınma, dünyaya ideal gibi sunuldu. Doğal ne varsa ortadan kaldırılabilecekler. Neo-liberalizm ve kapitalist globalizasyon kavramı, sermayenin büyük miktarlarda bir ülkeden diğerine, bir bölgeden diğer bölgeye transferini engelleyen tüm engellerin kaldırılması demektir. En zengin ve en gelişmiş ülkelerin yararına, çokuluslu şirketlerin elinde olan dünya pazarlarının azami ölçüde geliştirilmesidir. İleri teknoloji ve modern iletişim araçlarıyla yapılan borsa ve döviz işlemleri, gerçek ticari işlemlerden çok daha fazladır ve tek hedefi, hiç bir şey üretmeden, kendini zenginleştirmektir.

Ne oluyor? Ortamı hiç hesaplamadan, karmakarışık ve tüketici bir model teşvik ediliyor. Petrol, gaz, kömür ve diğer nesnelere bağlı olanların daha uzun süre yaşayamayacağını herkes biliyor.

Bu modele göre, Hindistan gibi ülkeler, tüketim toplumu olmak ve aile başına bir araba sahibi olmak için çalışacaklar. Aynı model Güney Doğu Asya'nın tüm ülkeleri için de geçerli. Bu kavrayışa göre, Çin ve Latin-Amerika'nın da aynı tüketici kalkınma modeline sahip olması gerekiyor. Ve onlar, dünyayı, yıkıma doğru sürüklüyorlar..."

Teknolojik Gelişim, Emperyalizm ve Emperyalist Sömürü

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 52, Kasım-Aralık 1999

1980'den günümüze kadar süregelen pasifikasyon ve depolitizasyon olgusunun en popüler söylemi, "ideolojilerin öldüğü" ve "sınıf mücadelesinin önemini yitirdiği" olmuştur. Bu söylem, 1980'lerin ortalarına kadar 20. Yüzyılda görülmüş en geniş ve yoğun kitle pasifikasyonu ile birlikte gündeme getirilmiştir. Mevcut düzenlerin şu ya da bu biçimde değişmesi ya da değiştirilmesi gerektiğini düşünen kitleler üzerinde yoğunlaştırılan emperyalist baskı ve terör ortamında, "her türden" ideolojik belirlemenin ve sınıf perspektiflerinin "değersizleştirilmesi", aynı zamanda emperyalist baskı ve terörden çıkış noktası olarak kitlelere sunulmuştur. Bir başka deyişle, Amerikan emperyalizminin "*demokrasi projesi*" (*project democracy*), emperyalist baskı ve terörden kurtulmak isteyen halk kitlelerine "kurtarıcı" bir yol olarak sunulmuştur. Her türlü ideolojik ve politik ilişki ve düşünceden uzak durmak, bu "kurtuluş" yolunun en temel unsuru olmuştur.

Emperyalizmin III. bunalım dönemiyle birlikte büyüyen ve "globalleşen" pazar sorununun 1980 dünya ekonomik buhranı ile birlikte en üst boyuta çıktığı bir evrede, kitlelere yönelik emperyalist baskı ve terör ve bunun paralelinde sunulan "çıkış yolu", aynı zamanda emperyalist metaların tüketimine yönelik bir talebin yaratıl-

masıyla birlikte gelişmiştir. Böylece, her türlü ideolojik ve politik düşünce ve faaliyetten uzak duran, buna paralel olarak her türden *emperyalist metanın tüketicisi* olarak ortaya çıkan bir halk kitlesi, günümüze kadar gelen sürecin en belirgin olgusu olmuştur.

Artık, tüketmekten başka bir düşüncesi olmayan ve tükettiği oranda “itibar” gören kitle, “tüketici kredileri”yle emperyalist metalara yeni ek bir talep yaratarak, 1980 dünya ekonomik buhranının aşılmasında belirleyici bir yere sahip olmuştur.

Emperyalizmin geri-bıraktırılmış ülkelerde uyguladığı baskı ve teröre paralel olarak geliştirilen “tüketim”, diğer yandan emperyalist ülkelerde küçük ve orta ölçekli işyerlerinde üretici güçlerin nispi bir gelişimini sağlamıştır. “Teknolojik değişim” olarak propagandası yapılan bu gelişim, emperyalizmin sosyalizme karşı başlattığı yeni ideolojik saldında en yaygın olarak kullanılan olgu olmuştur. Emperyalist propaganda mekanizması, her türlü aracı kullanarak, kapitalist üretim ilişkilerinin üretici güçleri geliştirdiğini en geniş ölçekte işlerken, iletişim ve bilgisayar teknolojisindeki gelişmeleri bir “kanıt” olarak sunmuştur.

Bu ideolojik propagandayla, halk kitlelerini sömüren, onları yoksulluk, açlık içinde tutan “emperyalizm”in yerini kitlelere “refah”, “bolluk” sunan bir “yeni dünya düzeni” aldığı şeklinde bir kanı toplumlara yerleştirilmeye çalışılmıştır. Böylece salt tüketen ve tükettiği kadar “itibar” gören bireyler, emperyalist-kapitalizme ilişkin her türlü bilgi ve tahlile “itibar etmemiş”, geleceğe yönelik her türlü belirlemeyi ve uyarıyı bir yana bırakmıştır. Bu gelişimin en belirgin sonucu ise, *emperyalizm ve emperyalist sömürü* kavramlarının bir yana itilmesi olmuştur.

1980 sonrasında dünya çapında gelişen bu olayların geldiği boyut, her türden sömürünün hiçbir tepkiyle karşılaşmadan sürdürülebilmesidir. Ülkelerin ve kitlelerin emperyalizm tarafından sömürüldüğünün ortaya konulması ve bunun yarattığı ve yaratacağı her türlü olumsuzluğun sergilenmesi karşısında gösterilen “teпки” ise, “alan memnun-satan memnun” şeklinde bir vurdumduymazlık olmaktadır. Emperyalizme ilişkin her türlü uyarı, tahlil ve söz, bu vurdumduymazlık içinde bir yana itilirken, bunları kitlelere ileten devrimciler “çağdışı” kalmakla suçlanmıştır. Özellikle küçük-burjuva aydınları tarafından yazılı ve görüntülü basın-yayın araçlarıyla yaygınlaştırılan bu suçlamalar, teknolojik gelişmeler ve buna paralel olarak ortaya çıkan “modernizasyon” görüntüleriyle birlikte halk kitlelerinin koşullandırılmasında en geniş ölçekte kullanılmıştır. Ülkemizde görüldüğü gibi, böyle bir ortamda “vizyon sahibi olmak”, kişileri her türlü sömürden “muaf” tutan bir sihirli değnek gibi görülmeye başlanmıştır.

Böylece, “kitlelerin karşısına yeni bir söylemle çıkma”, kit-

lelere “yeni projeler sunma” türünden bir kanı, solda yaygınlaşmıştır. Bu durumda, emperyalizmden, emperyalist sömürden, bağımsızlıktan, devrimden, sosyalizmden vb. söz eden her kişi ve örgüt, “dünya değişti, siz hâlâ aynı şeyleri mi söylüyorsunuz” söylemiyle karşılaşır olmuştur. Sovyetler Birliği’nin dağıtılmışlığı koşullarında emperyalizmin tek sistem olarak dünya çapında egemen hale gelmesiyle birlikte, bu durum, emperyalizmin “evrenselliği”ni düşüncelerin temeline yerleştirmiştir. Artık evrenselliği tartışılmaz bir emperyalizm olgusu ile “birlikte yaşamak” gündemdedir! Ve “dogmatik olmayan sol”, bu veriyi esas alarak, yani emperyalizmin evrenselliğini kabul ederek, sistemin nasıl dönüştürülebileceğini, insanlara ve toplumlara nasıl daha iyi bir şeyler sunulabileceğini belirleyen ve bunun “projesini” yapan sol olarak “gelişen” yan olacaktır. Bunun sloganı ise, “kahrolsun dogmatizm, yaşasın globalizm” olmaktadır. Devrim ve devrimcilik bu sloganla “tarihe gömülürken”, burjuvazinin kendi tarihi yeniden yazılmaya başlanılmıştır.

Böylece, emperyalizm evrensel bir dünya sistemi olarak kabul edilirken, Amerikan emperyalizmi de, bu sistemin “tek lideri” olarak önsel olarak kabul edilir olmuştur. Ve tüm “büyük politikalar” ve “büyük politikacılar”, “bu gerçeği gören” ve “kabul eden” kişiler olarak sunulmuştur. Bu durumda, emperyalist sömürü mekanizmasının ne olduğu ve nasıl işlediğine ilişkin belirlemeler, “büyük politikacıların” “büyük politikaları” için veri haline getirilmiş ve emperyalist sömürü mekanizmasına uygun ve uyumlu “projeler” gönüllü olarak yapılmaya başlanmıştır. Örneğin, artık emperyalist sömürü mekanizmasının en temel kurumlarından birisi olan IMF’ye “karşı” olmak söz konusu değildir. Bunun yerine, “bilinen” IMF’nin “bilinen” “istikrar tedbirleri”ne uygun politikalar belirlenmesi gündemdedir. “Büyük politikacı” ya da “ülkesini seven bir vatansever”, IMF’ye karşı çıkmak gibi “ucuz” ve “ideolojik” bir tutum sergileyerek “çağdışı” kalmak yerine, IMF’yi “sosyalleştirme”ye çalışan ve bu yönde IMF’yle görüşmeleri “yönlendiren” kişiler olmaktadır!

Ama, dünya dönmeye devam etmektedir. Emperyalizm, kapitalizmin tekeli evresi olarak varlığını sürdürmekte; dünya çapında bir avuç tekelin çıkarları egemen kılınmakta ve toplumların ve ülkelerin gelecekları daha büyük ölçüde ve daha kalıcı bir biçimde ipotek altına alınmaktadır. Emperyalist ülkelerle yapılan her türlü görüşme ve anlaşma, bu olguları daha da güçlendirmekte ve gelecek daha karanlık hale gelmektedir. “Kahrolsun emperyalizm” sloganı, her dönemdekinden daha çok temel slogan olarak ortaya çıkmaktadır.

Nesnel gerçeklik bu olmasına karşın, kitlelerin bilinci, yani *öznel kavrayış*, bunun tam tersi durumda olması, günümüzdeki keşmekeşin, belirsizliğin nedeni ve devrimci mücadelenin çözmek

zorunda olduğu temel sorun durumundadır. Bir başka deyişle, günümüzde, dünya çapında devrimlerin nesnel koşulları, her dönemden çok daha fazla olgun olmasına karşın, öznel koşullar her dönemden çok daha fazla geri durumdadır. Bu gerilik, *nesnelliğin öznellik tarafından önsel olarak reddedilişiyle* belirlenmektedir. *İnsanların tarih bilinci yokedilmiştir.* Geçmiş olmayanların geleceği olamayacağı gerçeği, bu koşullarda işlemiş ve salt “anı” yaşayan, yarınları düşünmeyen ve de herşeyin bu “anı”daki gibi süreceğini düşünen bireyler, değişik olaylarla şaşkınlığa düşmüş, yarınların kaygısını duymaya başlamışlardır. Ancak, yıllardır sürdürülen propagandayla çarpılmış olan bilinçleri, bu şaşkınlık içinde hiçbir işe yaramamaktadır. Bu olgu, ülkemiz somutunda öylesine geniş ölçekte ortaya çıkmıştır ki, mevcut düzen bile kitlelere “kendi tarihini” diziler vb. aracılığıyla anlatmak zorunda kalmıştır. Örneğin, “10. yıl marşı” bu bağlamda yeniden güncelleştirilmiştir.

Şüphesiz, devrimci mücadele açısından bu olguların belirlenmesi tek başına yeterli değildir. Yapılması gereken, bu olguların ortaya çıkardığı durumu doğru tahlil etmek ve bu tahlile paralel olarak kitlelerin öznel kavrayışlarını değiştirmek yönünde devrimci propagandayı geliştirmektir. Yani kitlelerin bilinçlendirilmesi için, mevcut durumun doğru bir tahliline dayanarak siyasi gerçekleri açıklama kampanyasını yürütmektir. Bu çerçevede *sergilenmesi gereken* temel siyasi gerçek, emperyalizm ve emperyalist sömürü olmaktadır.

Bilinmesi gereken temel gerçeklerden birisi, emperyalizmin, bir ya da birkaç kapitalist ülkenin *dünya imparatorluğu kurması* ve bu yöndeki eylemidir. Kapitalist üretim ilişkilerinin gelişiminin belirli bir evresinde (tekelci evresinde) ortaya çıkan emperyalizm, dünyanın bir kaç kapitalist ülke tarafından paylaşılması ve yeniden paylaşılması demektir. 20. yüzyılın başlarında bu olgunun belirlenmesi, tahlil edilmesi ve bunun kitlelerin bilincine yerleştirilmesi, devrimci propagandanın en temel konusu olmuştur. Gelişen olaylar, I. ve II. paylaşım savaşları ve ulusal ve halk kurtuluş hareketleri, devrimci propagandanın kitleler üzerindeki etkisini açık biçimde ortaya çıkarmış ve emperyalizm olgusunu tartışmasız bir biçimde görünür kılmıştır. Bu görünür olgu, emperyalizmin, bir avuç tekel dışında, tüm dünya ülkeleri ve halkları için geri kalmışlık, yoksulluk, eğitimsizlik, kültürsüzlük, kısacası *üretici güçlerin gelişiminin ulaşmış olduğu evreye uygun olmayan ve bundan çok daha geri bir düzeye denk düşen yaşam koşullarını kabul etmek* anlamına geldiğinin kitlelerce kavranılmasını getirmiştir.

Emperyalizm olgusunun kitlelerce görünür ve kavranılır olduğu koşullarda, emperyalizmin sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde geçmiş dönemlere kıyasla ortaya çıkardığı gelişmeler, bu ölçü temeline ele alınmış ve *olması gereken* yerden ne denli uzak olunduğu

saptanmıştır. Yapılan tüm bilimsel tahliller, *emperyalist sömürünün ortadan kaldırıldığı koşullarda* ülkelerin ne denli *hızla* gelişebileceği ve bunun toplumun refah düzeyini ne ölçüde artırabileceği noktasında yoğunlaşmış ve bunlar bilimsel olarak belirlenmiştir. Bu belirlemeler, devrimci örgütlerin programlarında özlü ifadelerini bulmuş ve devrim mücadelesi bu program hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik bir kitleliliğe ulaşmıştır.

Tüm bu olumlu gelişmeler, öznel planda, 1980 sonrasında ortaya çıkan değişik olgularla birlikte değişmeye başlamış ve 1991 sonrasında SSCB'nin dağıtılmışlığı koşullarında tümüyle tersine dönmüştür. Artık, emperyalist ülkelerle ilişkilerin “daha da” geliştirilmesi gerektiği, bu olmaksızın “ülkelerin” gelişmesinin olanaksız olduğu, üretimin artırılması için daha fazla “teknoloji”ye sahip olmak gerektiği ve bunun ise sadece emperyalist ülkelerde “olduğu”, dolayısıyla buralardan alınması “gerektiği”, bunun yolunun ise emperyalist ülkelerle “ilişki kurmaktan” geçtiği, “kahrolsun emperyalizm” sloganları atarak ülkenin “kalkınması”nın sözkonusu olamayacağı, bağımsızlık “gibi” söylemlerle ülkenin geri kalmasına neden olunduğu söylenmeye başlanılmıştır. Bu söylem, Sovyetler Birliği'nin dağıtılmışlığını da kendisine dayanak yaparak, “koskocaman” Sovyetler Birliği bile emperyalizm karşısında dayanamadığı, emperyalizme karşı olmanın Küba gibi ülkelerde halkı nasıl yoksulluğa “ittirdiği” türünden eklentilerle geliştirilmiştir.

Bu söylemlerin “daha bilimsel” görünenleri ise, 1980 dünya ekonomik buhranı ile birlikte emperyalist ülkelerde yeni teknolojilerin üretim sürecine uygulanmasını kendilerine çıkış noktası yaparak, kapitalizmin üretici güçleri geliştirdiğini; Sovyetler Birliği'nin, yani sosyalizmin ise bunu başaramadığını, çünkü emperyalist ülkelerin şirketleri halka açarak “demokratikleştirdiğini”, Sovyetler Birliği'nin ise demokrasiyi engellediğini, ekonomik gelişme ile demokratikleşmenin birbirine paralel geliştiğini vb. ileri sürmüşlerdir. Ve tüm bunlar, küçük-burjuva aydınlarının geçmiş dönemdeki “sol” görünümlelerinden yararlanılarak yapılmıştır.

Tek tek yanlışlığının gösterilmesi ve çürütülmesi kesin olan bu söylemler ve iddialar karşısında, yüzyılın en büyük baskı ve terörüyle yüzyüze bulunan dünya sol hareketinin fazlaca birşey yapamaması, kaçınılmaz olarak bu söylemin kitlelerce benimsenmesini getirmiştir. Küçük-burjuva aydınlarının “sol” görünümleri, bu gelişimden, yarattığı sonuç çok daha yıkıcı olmuştur. Dünya sol hareketinin önemli bir kesiminin (ki ağırlıklı olarak revizyonistlerin), içinde bulunulan baskı ve terör ortamında, birazcık soluklanmak ve *sesini legal planda duyurabilmek amacıyla*, bu “yeni sol” söylemle ittifaka girmesi, sonuçların uzun dönemde kalıcı olmasını getirmiştir.

“Globalizm”, “yeni dünya düzeni”, “karşılıklı bağımlılık ilişkileri” gibi kavramların günümüzdeki yaygınlığı ve yaygınlaştırıcıları, böyle bir gelişimin sonucu ortaya çıkmıştır.

Böylece, örneğin, dünya çapında meta fiyatlarının dolarizasyonu, yani dolar ile belirlenmesi gibi bir olgu karşısında kolayca kayıtsız kalılabilmektedir. Wall Street’te belirlenen meta fiyatlarıyla geri-bıraktırılmış ülkelerdeki ücretler arasındaki farkın, uzun dönemde nasıl bir sonuç ortaya çıkaracağı ve toplum ve bireylerin yaşamlarında nasıl bir yıkım yaratacağı “unutturulmuş”tur.

Geçmiş dönemlerde bu ve benzeri olguları en geniş ölçekte ortaya koyan ve tahlil eden dünya sol hareketi, bu yeni dönemde emperyalist propaganda mekanizmalarının olağanüstü gelişkinliği karşısında çaresiz kalmış ve geleneksel yayınlarının yetersizliğinden başka bir sonuç çıkaramamıştır. Revizyonizmin ideolojik egemenliği, bu durumda belirleyici bir yere sahip olmuştur.

Dünya çapında meta fiyatlarının dolarizasyonu örneğinde de görüleceği gibi, bu gelişim 1980’lerde ortaya çıkmış ve asil olarak Sovyetler Birliği ile yapılan ticaretle egemen kılınmıştır. Sovyetler Birliği, bu tarihe kadar “takas” sistemini kullanırken, Amerikan emperyalizminin dolara bağlı ticaret dayatmasını kabul etmiştir. Revizyonistler, bu gelişme karşısında sessiz kalarak, gelişmenin tahlil edilmesini önemli ölçüde engellemişlerdir. Birkaç Marksist aydınının bu yöndeki çalışmaları ise, okuyucusu az dergilerin sayfaları arasında kaybolmuştur. Böylece, meta fiyatlarının dünya çapında dolara göre belirlenmesi, neredeyse “doğal” bir durum gibi algılanılmaya başlanmıştır.

Benzer bir örnek olarak bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmeler verilebilir.

1980 yılında emperyalist sistemin içine girdiği ekonomik buhran, 1980’lerin başlarında dünya sol hareketi tarafından geniş ölçekte tahlil edilmeye ve değerlendirilmeye başlanmıştır. Özellikle buhranın temel dinamiklerinin geri-bıraktırılmış ülkelerin büyük borç stokları ve bunların ödenemez boyutlara ulaşmasından kaynaklandığı, bu dönemde en açık biçimde tespit edilmiştir. Bu borçların nedeninin ise, emperyalist sömürü mekanizmasından kaynaklandığı, yani yeni-sömürgecilik yöntemlerinin bir sonucu olduğu tartışılmaz bir kesinlikte belirlenmiştir. Ve bu belirlemelerden sonra, tüm dikkatler emperyalist sistemin bu ağır ekonomik buhrandan “nasıl” çıkacağı noktasında toplanmıştır. Revizyonizmin ideolojik etkisi bir kez daha kendisini göstermiş ve dünya sol hareketinde bu tartışma “monatariizm” mi, “keynescilik” mi tartışması haline dönüşerek, sistemin kendisini “nasıl restore edeceği” tahliline yönelmiştir.

Bu gelişim karşısında olayları ve tartışmaları izleyen kitleler, emperyalist sistemin işleyiş mekanizmasını anlamaya yönelmiş ve

bu mekanizmanın mantığı içinde tartışmaları değerlendirmeye çalışmıştır. Dünyanın “önde gelen” sol ekonomistleri bu tartışmada “keynesçi” çözümün “en doğrusu” ya da sistem için “ehven-i şer” olduğu yönünde tavrı belirlemişlerdir. Amerikan ve İngiltere’de Reagan ve Teatcher yönetiminin uyguladığı “sıkı para politikası”, yani “monetarizm”e karşı “sol” bir tavrı olarak sunulan bu belirleme, 1980’lerin ideolojik tartışması olmuştur. Ve herkesin açıkça gördüğü gibi, sonuçta “monetarizm” kazanmıştır. Bu da, “sol”un, emperyalizm karşısında *ideolojik yenilgisi* olarak görülmüştür. Günümüzde küçük-burjuva aydınlarının hiçbir bilimsel değeri olmayan görüşleri kolayca söyleyebilmesinin arkasında bu “ideolojik yenilgi” yatmaktadır.

Kendisini 1980’lerde *Cumhuriyet* gazetesinin “ekonomi” yazarı olarak tanıtan ve T. Özal’ın “vizyonu”nu paylaşan, “monetarizm” in savunucusu Osman Ulagay, “madem insanoğlunun gördüğü en radikal teknolojik değişimle karşı karşıyayız, öyleyse herşey değişecektir ve değişiyor, gelin bunu tartışalım” söylemiyle “globalizm” in sözcüsü olarak şöyle diyebilmektedir:

“Bence Marks günümüzde yaşasaydı benzer bir tahlil yapardı. Yani, üretim araçlarındaki (teknolojideki) muazzam değişikliklerin üretici güçleri ve üretim ilişkilerini de hızla değiştirmekte olduğunu söyleyecekti büyük bir heyecanla. Sadece bu değil tabii: Küreselleşmenin yol açtığı eşitsizlik ve adaletsizlikler de Marks’ın inceleme alanına girecek, ona da kafa yoracaktı.

Türkiye’deki Marksistlerin Marks’ın temel tahlil araçlarını kullanmamasının nedeni ise açık: Teknolojideki değişiklikleri vurgulamaya başlarsanız ‘Peki, bu değişim üretim ilişkilerini ve toplumsal ilişkileri nasıl değiştiriyor’ sorusunu sormak zorunda kalırsınız. Bu soruya ‘Hiç değiştirmiyor’ diye cevap verirsiniz Marksist kalmaya devam edemezsiniz. ‘Çok şeyi değiştiriyor olmalı’ diye cevap verirseniz de küreselleşmenin olgularıyla karşı karşıya kalırsınız.”⁸

“Ekonomist” Osman Ulagay, bu girişten sonra, günümüzde “ulus-devlet” in “aşıldığını”, dolayısıyla “bağımsızlık” gibi kavramların anlamı kalmadığını söylemektedir. Ve bunun için temel dayanak olarak “teknolojik değişim” i almakta ve şöyle söylemektedir:

“Mesela elektronik ticaretin çok yaygınlık kazanması durumunda ulus-devletlerin vergi alması bir problem halinde ortaya çıkacak.”⁹

İşte emperyalizmin “evrenselliği” böylesine gerekçelerle ve

⁸ Osman Ulagay, *Aktüel*, 25.11.1999.

⁹ Osman Ulagay, *Aktüel*, 25.11.1999.

söylemlerle dile getirilebilmektedir. Sol için geriye tek bir şey kalmaktadır: *Emperyalizmin varlığını kabul etmek ve onun içinde yaşamak.*

Tüm bu söylemlerin, Marksızmin üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki zorunlu uygunluk yasasına dayandırılmaya çalışıldığı açıktır. Teknolojik alandaki gelişmelerin kapitalist üretim ilişkileri tarafından engellenmesinin artık sözkonusu olmadığı, dolayısıyla yeni teknolojilerin kapitalist üretim ilişkilerini daha da geliştirdiği ve geliştireceği, bu temel yasaya dayandırılarak sola kabul ettirilmeye çalışılmaktadır. Ancak bugün bunu sola kabul ettirmenin *amacı* değişmiştir. İstenilen, solun emperyalizmi kabul etmesi ve *anti-emperyalist mücadelenin öncülüğünü* yapmaktan vazgeçmesidir. Kısacası, günümüzdeki gelişmelerin, anti-emperyalist mücadelenin başarılı olmasını olanaksız kıldığı kabul edilmesi istenmektedir. Öyle ya, anti-emperyalist mücadele başarıya ulaşsa ve geri-bıraktırılmış ülkeler bağımsızlıklarını elde etseler bile, elektronik alandaki teknolojik gelişme karşısında bunu koruyamayacaklardır, çünkü kendi ulusal devlet sınırları içinde ticaretten vergi bile alması olanaksızdır!

İşte günümüzdeki emperyalist ideolojik propaganda ve demagojinin en tipik örneği böylesine basit bir akılyürütmeye dayandırılmakta ve ilan edilmektedir: Salt bir “elektronik ticaret”, yani İnternet ortamından mal alım-satımı bile artık ulusal devletlerin varlığını anlamsız kılmıştır, bu amaç için mücadele etmenin, ölmenin bir anlamı yoktur!

Ve hiç kimsenin şunu sormayacağı varsayılmaktadır: Pekala, ulusal devletler “elektronik” alandaki gelişmeler nedeniyle ticaretten vergi alamayacaklardır, ama ticarete konu olan mallar nereden alınacaktır? Doğal olarak “sanal ortamdan” “sanal mal” ticareti yapılmayacağına göre, bu malların üretildiği bir yer, üreten birileri ve bunların dağıtımının yapıldığı bir yer olmak zorundadır. Herkesin de bileceği gibi, “elektronik ticaret” hangi ülke üzerinden yapılıyorsa, o ülke üzerinden bu ticaret gerçekleştirilecektir ve dolayısıyla vergiyi de, kân da “realize” eden o ülke olacaktır. Günümüzde İnternet alanında Amerikan şirketlerinin, özellikle *Microsoft*’un egemenliği, bu ülkenin hangisi olduğunu Osman Ulagay’ın bile göreceği kadar kesin bir olgudur. Dolayısıyla ABD, bu alandaki tüm ticari faaliyetlerden ve gelirlerden vergi salma ve alma olanağını kendi tekelinde tutmaktadır. Burada vergi kaybına uğrayan, “elektronik ticaret” alanında Amerikan emperyalizminin hegemonyasına boyun eğen ülkelerdir. Bunun ekonomik ifadesi ise, tekil ülkelerin ticari vergi gelirlerinin bir bölümünün bu yolla ABD’ye transfer edilmesidir. Bu ise, emperyalist ülke metalarının doğrudan pazarlanmasından başka bir anlama gelmemektedir. Bundan çıkartılabilecek tek sonuç ise, geri-bıraktırılmış ülkelerde emperyalizmin işbirlikçisi kesimler içindeki *ticaret bur-*

juvazisinin giderek eski gücünü yitireceği-dir. Ve işin en hoş yanı ise, bu gelişmenin en çok Osman Ulagay gibi küçük-burjuva “ekonomist”lerini etkileyecek olmasıdır. Özellikle 1980 dünya ekonomik buhranı ile birlikte geri-bıraktırılmış ülkelere yönelik emperyalist ülke metallerinin ihracındaki büyük artış sonucu ortaya çıkmış olan yeni pazarlama şirketleri (ticaret burjuvazisinin yeni unsurları), aynı zamanda Osman Ulagay gibilerinin maddi varlık koşullarını oluşturmuştur. Bunların güçten düşmesi, kaçınılmaz olarak Osman Ulagay’ın işsiz kalmasına neden olacaktır. Tabii, kendisine sözcülüğünü yapacak yeni bir işbirlikçi kesim bulmakta fazlaca zorlanmayacağı da kesindir.¹⁰

Emperyalizm ve emperyalist sömürünün bu şekilde ambalajlanması karşısında solda görülen sessizlik, aynı zamanda bu sunuşun mantığının kabul edilmesini de beraberinde getirmektedir. “Monetarizm”-“Keynesçilik” tartışmasında taraf olarak “ideolojik yenilgiye” uğrayan solun, bu sunuş mantığını kabul etmesi, kaçınılmaz olarak sunulan her şeyi büyük bir abartıyla öne çıkarmasına ve tüm dikkatlerin bu yöne yönelmesine neden olmaktadır. Bugün için elektronik ticaret konusunun öne çıkartılması, solda İnternet konusunun temel gözlem ve tartışma konusu haline getirmektedir. (Bu konunun solda tartışıldığı kadar uygulandığını söylemek elbette olanaksızdır. Ancak bunun nedeni, sözkonusu alanın “elektronik ticaret” alanı haline dönüştürülmüş olmasıdır. Solda bu alanda “pazarlanacak” bir şey bulunmadığı için, İnternet ortamında birşeyler yapılması çok fazla “revaçta” değildir.)

Bilinmesi zorunlu olan gerçek ise, elektronik alandaki gelişmelerin dünya çapında üretim ve tüketimin *merkezileştirilmesi* ve *merkezi bir planlamayla yürütülebilmesinin* nesnel koşullarının her dönemdekinden çok daha fazla olgunlaştığıdır. Bu ise, *dünya çapında* sosyalizmin inşasının daha fazla olanaklı olduğu demektir.

Emperyalist sistemden kopan ülke ya da ülkelerin, aynı teknolojik araçlarla, ister tekil ülke çapında, isterse birkaç ülke çapında üretim, dağıtım ve tüketimi merkezileştirebilme olanağına sahiptirler. Emperyalist tekellerin “elektronik ticaret” alanında kullandıkları teknoloji, emperyalist sistemin dışına çıkan ülkeler tarafından, ülke ölçeğinde, malların üretim ve dağıtımını (stok kontrol sistemleri olarak) için kullanılabilir bir araçtır. Bu aracın, iletişim teknolojisinin olanaklarıyla başka ülkelerin üretim ve dağıtım ilişkileriyle bağlantılandırılıp bağlantılandırılmayacağı sorunu, o ülkenin kendi metallerini satış koşullarıyla ilişkilidir. Metanın değeri ile fiyatı arasında büyük

¹⁰ İlgilisine not: Osman Ulagay, Hasan Cemal ve Asaf Savaş Akat ile birlikte, Cumhuriyet gazetesini, Uzanlar başta olmak üzere ticaret burjuvazisinin 1980 sonrasında yeni palazlanan kesimlerinin bir organı haline getirme girişiminin aslı failerinden birisidir.

farklılıkların ortaya çıktığı ve tekel fiyatının egemen kılındığı bir ticaretin, salt ülkeler için değil, bireyler için bile “elverişsiz” bir ticaret olduğu da açıktır. Bu nedenle, sözkonusu olan, bilimsel ve teknolojik alandaki gelişmeler değil, bunların *hangi* üretim ilişkileri çerçevesinde ve *hangi* amaçlar için kullanılacağı sorunudur. Bir tek pazara ve bu pazarda tekelin belirlediği (azami kâr oranına göre) fiyatlarla satılan metalara bağımlılık emperyalist sömürünün en tipik görünümüdür. Neo-liberalizmin tüm iddialarına karşın, bu bağımlılık ilişkisi “serbest pazar”ı değil, tekelci bir pazarı ifade eder. İşte emperyalizm de, üretim sürecinde olduğu kadar, pazarda da bir kaç emperyalist ülkenin ve tekelin bu egemenliğinden başka birşey değildir.

Bugün hiçbir ülke, salt teknolojik gelişmeler ortaya çıktı diye, kendi zararına işleyen bir ticari ilişkiyi kabul etmek durumunda değildir. Teknolojik gelişme, üretimin daha düşük maliyetle ve dağıtımın daha hızlı gerçekleştirilmesini olanaklı kılmıştır. Diğer taraftan aynı teknolojik gelişme, bürokratik işlerin alabildiğine basitleştirilmesinin gerçekleştirilmesini sağlayacak boyutlara ulaşmıştır. Bu iki alandaki gelişme, üretim ve dağıtım sürecine ilişkin olduğu kadar, devletin aygıtına ilişkin sonuçlar yaratmaktadır. Sorun, bunların nasıl ve hangi koşullarda toplumun yaşam koşullarını sürekli iyileştiren yönde kullanılacağı sorunudur. Revizyonistlerden legalistlere kadar pek çok kesimin “sol” adına “yeni projeler üretilmelidir” söyleminin boş bir söylem olmasının somut gerçekliği de burada bulunmaktadır.

Biz diyoruz ki,

Emperyalizme ve emperyalist sömürüye karşıyız. Uluslar ve devletler arasında eşit olmayan, adil olmayan ilişkilere karşıyız. Ürünlerin üretiminden dağıtımına kadar her alanda toplumun gereksinmelerini esas almak durumundayız. Halkın gereksinmelerinin azami ölçüde karşılanabilmesinin yolu, bunların üretiminin artırılması ve maliyetinin en aza indirilmesinden geçmektedir. Yeni teknolojilerin üretime uygulanmasında kapitalist ölçülerin kabul edilmesi, toplumun gereksinmesine göre değil, kâr oranlarının yüksekliğine göre yatırım ve üretim yapılmasını getirmektedir. Bu ise, kapitalist üretim ilişkilerinin doğasındaki üretim anarşisini alabildiğine artırmakta ve aşırı-üretim buhranlarına neden olmaktadır. Böylece, toplumun büyük bir kesimi (ki bu ülkesel ölçekte ya da dünya çapında ele alınabilir) temel gereksinmelerini karşılayamazken ya da çok yüksek fiyatlarla karşılayabilme koşullarında bulunurken, başka malların üretiminde salt kâr oranı yüksek olmasından dolayı aşırı-üretim ortaya çıkmaktadır. Bu da, emek-gücünden ekonomik kaynaklara kadar pekçok unsurun tüketilmesine neden olmaktadır. Kapitalist üretimin teknoloji karşısındaki yeri, kâr oranlarını azamileştirmekle sınırlıdır. Emperyalist hegemonya, bu koşullarda, emperyalist tekelin metalarının toplumun gereksinmeleri bir yana bırakılarak, topluma

pazarlanmasını getirmektedir. Elllerinde tuttukları tüm yazılı ve görüntülü basın-yayın araçlarıyla bu metaları topluma bir “gereksinme” gibi sunabilmektedirler. Bu nedenle sorun, teknolojik gelişmelerin üretim sürecine uygulanması değil, üretimin *hangi amaçlarla* gerçekleştirileceğidir. Marmara depreminde de görüldüğü gibi, söz konusu olan “ucuza”, yani kâr oranı çok yüksek çok miktarda “konut üretmek” değildir. Olması gereken, insani gereksinmelerin en iyi biçimde karşılanabildiği konutların “ucuza”, yani toplumsal kaynakların en verimli kullanılmasıyla üretilmesidir. Örneğin, hazır beton duvar üretim teknolojisindeki gelişme ve bunların kolayca konut alanında montajının yapılabilmesi ile aynı hazır beton duvarın en yüksek kâr getirecek şekilde üretilmesi birbirinden farklı iki üretim ilişkisini ve yönetimi gerektirir. Bir üretim sürecinde toplumsal maliyetin düşürülmesi ile kâr oranını maksimize etmek amacıyla maliyetin düşürülmesi bir ve aynı şey değildir.

Emperyalizmi “evrensel” ilan eden ve “globalizm”in kaçınılmazlığının kabul edilmesi gerektiğini söyleyen, buna paralel olarak ulus-devletin aşıldığını, ulusal bağımsızlığın anlamsızlaştığını ileri sürenlerin diğer bir dayanak noktası ise, geri-bıraktırlmış ülkelerin ekonomik kalkınma için gerekli *kaynaklara* sahip olmadığı ve dolayısıyla bunu “dışardan” bulmak zorunda olduğu savıdır.

Bu sava göre, kaçınılmaz olarak, ulus-devletler ekonomik olarak gelişmek için emperyalist ülkelerde birikmiş olan büyük sermaye stokundan yararlanmak zorundadır. Bu ise, emperyalist ilan edilen ülkelerden “kredi” alınması demektir ve emperyalist ülkelerin “kredi alım koşulları” da IMF tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla “kahrolsun emperyalizm” ya da “kahrolsun IMF” sloganları gerçekçi değildir, günümüzdeki gelişmeleri kavrayamamanın ifadeleridir!

Sava güncellik katmak için de, Marmara depreminin meydana getirmiş olduğu yıkımın boyutları ve bu bölgenin yeniden imarı için gerekli olan kaynakların büyüklüğü örnek olarak verilebilir.¹¹

Dünyanın “en büyük 24. ekonomisi”ne ve kendine yeterli hammadde kaynaklarına sahip “7 ülkeden biri” olan ülkemizin “bile”, Marmara depreminin yıkımı karşısında “dışarıya” ihtiyacı vardır. Öyleyse – diyecektir “globalist”, dünyanın diğer geri-bıraktırlmış ülkeleri için emperyalizmden bağımsız bir ekonomik gelişme “hayaldir”.

İşte bu savda ve kanıtlarda gizlenen, söylenmeyen yanlar vardır. Konumuzla kendimizi sınırlayarak bunların belli başlılarını şöyle sıralayabiliriz:

İlkin, emperyalist ülkelerdeki büyük sermaye birikiminin *kay-*

¹¹ Bu ve benzeri savları ileri sürenlerin en geniş ölçekte kullandıkları yöntem demagoji yapmaktır. Bu nedenle, herhangi bir sav, tarihsel ve güncel bazı olgularla çürütüldüğünde, hemen yeni bir olgu karşı kanıt olarak ileri sürülmektedir.

nağı ortaya konulmamaktadır. Böylece emperyalist ülkelerdeki “büyük” bir *sermaye birikiminin mevcudiyeti ve sürekliliği, önsel* olarak tüm savın dayanağı yapılmaktadır. Ve çok iyi bilinmektedir ki, emperyalist ülkelerdeki sermaye birikiminin temel kaynağı *geri-bıraktırlmış ülkelerin* sömürülmesinden sağlanan kârlardır. Emperyalizme bağımlı ülkelerin hammadde kaynaklarının ucuza alınması, verilen kredi ve borçların koşulları ve faizleriyle elde edilen gelirler, emperyalist metaların tekel fiyatlarıyla bu ülkelere satılmasıyla ortaya çıkan tekel kârı ve bağımlı ülkelerde oluşturulmuş olan doğrudan yatırımlardan elde edilen kârların emperyalist ülkelere transferi, emperyalist ülkelerdeki sermayenin birikimini sağlamaktadır. Bu da, emperyalist sömürünün görüngüleridir.

İkinci olarak, geri-bıraktırlmış ülke içi üretimden elde edilen “katma değerler” ve kârlar, emperyalist sömürü mekanizmasıyla, ülke içinde sermaye birikimini engellemektedir. *Bu nedenle*, geri-bıraktırlmış ülkeler kendi ekonomik gelişimleri için mevcut bir sermaye birikimine sahip değillerdir.

Üçüncü olarak, geri-bıraktırlmış ülkelerdeki emperyalist hegemonya, ülkelerin kendi gereksinmelerine ve koşullarına uygun olarak (iç dinamikle) gelişimini engellediğinden, bilimsel ve teknolojik alanda yeni gelişmeler sağlamaları olanaksız kılınmıştır. Bu ülkelerde yetişmiş insan gücü, “beyin göçü” yoluyla emperyalist metropollere aktarılmıştır. Ülke içindeki eğitim, tümüyle emperyalizmin içinde bulunduğu koşullara bağlı olarak düzenlendiğinden, bilimsel ve teknolojik alanda araştırma faaliyetinde bulunabilecek insan gücü en aza indirilmektedir.

Dördüncü olarak, geri-bıraktırlmış ülkelerde, şu ya da bu nedenle bilimsel ve teknolojik alanda bir gelişme yaratılabildiğinde ise, patent hakları şemsiyesi altında kolayca işe yaramaz hale getirilmektedir.

Beşinci olarak, ihracat ve ithalat işlemlerindeki eşitsizlik, ülke içi kaynakların dışarıya transferini sağlayarak sermaye birikimini engellemektedir.

Bu belli başlı yanlar, dış ticaretin devletleştirilmesinden emperyalist ülkelere alınan kredi ve borçların iptaline kadar bir dizi önlem alınmadıkça, geri-bıraktırlmış ülkelerin ekonomik kalkınma için gerekli kaynaklara sahip olamayacaklarını göstermektedir.

Salt bir Marmara depreminin ortaya çıkardığı yıkım bilançosuna bakıldığında, “dışardan” sağlanan kaynakların 4-5 milyar dolar civarında olduğunun hükümet tarafından “övünerek” ilan edildiği görülmektedir. Ülke içi kaynaklardan sağlanamayacağı iddia edilen bu miktarın iki-üç katı ise, *her yıl* dış borçların faiz ve ana para ödemeleri olarak emperyalist ülkelere aktarılmaktadır.

Diğer yandan günümüzde, geçmiş dönemlerden farklı ola-

rak, *meta fiyatlarının dolarizasyonu* yoluyla emperyalist ülkelere yönelik kaynak akışı daha da artırılmıştır. Özellikle emperyalist ülkelere hammadde ve yarı-mamul madde satmak durumunda olan geri-bıraktırlmış ülkeler, fiyatların dolarizasyonu ile büyük kayıplara uğratılmaktadır. Ulusal paraların “konvertibl” kılınmasıyla birlikte, dolar karşısında sürekli değişen ve uluslararası borsalar tarafından belirlenen düşük değerlere sahip olmaları, ülke içi kaynakların emperyalist ülkelere daha fazla oranda transferini olanaklı kılmıştır. (Tabii burada karşı-sav olarak, emperyalist ülkelerin mal satışında doları esas aldıkları gibi, geri-bıraktırlmış ülkelerin de kendi ürünlerini dolarla sattıkları ileri sürülerek, alımda yitirilenin satımda geri alındığını ve bunların da birbirini dengeleyeceği söylenebilir. Ancak geri-bıraktırlmış ülkelerin iç üretim mallarının maliyeti ve fiyatı, ülkenin kendi ulusal parası ile hesaplandığı gibi, bu malların uluslararası pazar fiyatları emperyalist ülkelerin talepleriyle belirlenmektedir. Birinci durumda dolar karşısında ulusal paranın değer yitirmesiyle ortaya çıkan ürünlerin fiyatlarının düşmesi; ikinci durumda alıcının belirlediği düşük fiyat sözkonusudur. Bu iki durum, alım-satım işlemlerinin dolar üzerinden yapılmasının hiçbir kayba neden olmayacağı savını çürütmektedir.)

Tüm bunlardan sonra emperyalizmin “evrenselliği” savunucularının elinde kalan tek şey, geri-bıraktırlmış ülkelerde ortaya çıkan “modern” yaşam görüntüleridir. Çok katlı evler, gökdelenler, son model arabalar, renkli televizyonlar, buzdolapları, çamaşır ve bulaşık makineleri, cep telefonları, hiper marketler vb., emperyalizmin hiç de “kötü” olmadığını, geri-bıraktırlmış ülkelerin gelişimini “belli ölçüde” engellemiş olsa bile, uzun dönemde “çağdaş” bir seviyeye getirdiğinin kanıtları olarak gösterilecektir. Halk kitlelerinin siyasal yönelimleri, olaylar karşısında tepkisiz kalışı, devrimci mücadelenin durağanlığı ve demokratik kitle örgütlerinin etkisizliği, hep bu kanıtların ne denli doğru olduğunun olguları olarak sunulabilmektedir.

İşte emperyalist sömürünün gizlenmesine yönelik ideolojik propagandanın son sığınağı ve kitleler üzerinde en fazla etki yaptığı yer de burasıdır.

Salt ülkemiz tarihine bakıldığında görülecektir ki, emperyalist üretim ilişkileri, benzer bir gelişmeyi 1950’li yıllarda yaratmış ve kitleleri geniş ölçüde etkilemiştir. Geçmiş dönemlere kıyasla geri-bıraktırlmış ülkelerde pazanın genişletilmesi ve buna paralel olarak toplumsal üretimin artışı ve nispi bir refahın ortaya çıkışı 1950’li yılların en temel olgusu olmuştur. Ve bu gelişmenin sonucu ise, geri-bıraktırlmış ülke içindeki ilişkilerin görünüşte yumuşaması, halk kitlelerinin düzene karşı tepkisi ile oligarşi arasında *sunî bir dengenin kurulması* olmuştur. Mahir Çayan yoldaş bu durumu *Kesintisiz Devrim*

II-III' de şöyle özetlemiştir:

“Ülke içinde pazanın genişlemesine paralel olarak şehirleşme, haberleşme ve ulaşım çok gelişmiş ve ülkeyi ağ gibi sarmıştır. Eski dönemlerdeki halkın üzerindeki zayıf feodal denetim –emperyalizmin fiili durumu bütün ülke çapında değil, ticari merkezlerde ve ana haberleşme yerlerindeydi– yerini, çok daha güçlü oligarşik devlet otoritesine bırakmıştır. Oligarşik devletin ordusu, polisi ve de her çeşit pasifikasyon ve propaganda araçları ülkenin her köşesinde egemenliğini kurmuştur.

Bütün bunlara, I. ve II. genel bunalım dönemlerindekiyle kıyaslanmayacak şekilde, bu ülkelerde emperyalizmin ve oligarşinin propaganda araçlarını korkunç seviyeye getirmesini, pasifikasyon yöntemlerini geliştirmesini ve geçmiş dönemlerde milli kurtuluş savaşlarından edindiği tecrübeleri ilave etmek gerekir.

Artık geri-bıraktınlmış ülkelerdeki oligarşik devlet aygıtı, mevcut üretim ilişkilerini –buna ülkedeki kapitalizm iç dinamikle gelişmediği için, emperyalist üretim ilişkileri demek yanlış olmayacaktır– uzun bir süre koruyabilecek seviyeye gelmiş, bu ülkelerdeki halk kitlelerinin, özellikle geniş emekçi yığınlarının tepkileri pasifize edilerek, bu tepkiler ile oligarşi arasında suni denge kurulmuştur. (Bu durum, pasifizmin, revizyonizmin bu ülkelerdeki maddi dayanağını teşkil etmektedir.)”

Geri-bıraktınlmış ülkelerde halk kitlelerinin mevcut düzene karşı tepkileri ile oligarşi arasında kurulmuş olan suni denge, bir yandan üretim artışına paralel olarak gelişen nispi refaha dayanırken, diğer yandan ve temel olarak emperyalizmin ve oligarşinin zoruyla sürdürülmektedir. 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte kitlesel ölçekte sürdürülen baskı ve terör, oligarşinin bozulmaya yönelen suni dengeyi yeniden kurma amacına yönelmiştir. Oligarşinin askeri baskı ve terörü ile pasifize edilmiş olan kitleler, 1985 sonrasında dünya ekonomik buhranının şiddetinin azalmasına paralel olarak ortaya çıkan ekonomik gelişmelerle yüzyüze gelmişlerdir. Günümüzdeki tüm ideolojik ve politik olgular, bu ikili gelişimin ürünü olmuştur. Bu ikili yönün birisi ihmal edilerek olguların doğru bir biçimde belirlenmesi ve tahlil edilmesi olanaksızdır.

Diyebiliriz ki, geri-bıraktınlmış ülkelerin ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel vb. her alanda gerçek ve kalıcı bir gelişmeye ulaşabilmesinin önündeki en temel engel, emperyalizm ve emperyalist sömürüdür. Emperyalizmden ve emperyalist sömürden kurtulabilmenin tek yolu ise, ülkenin bağımsızlığını elde etmesidir. Bu da, günümüzde bir halk kurtuluş savaşı verilmeksizin gerçekleş-

tirilemez. Bu savaşın verilebilmesinin en büyük engeli ise, halk kit-
lelerinin düzene karşı tepkisi ile oligarşi arasında kurulmuş olan **su-
ni dengedir**. Suni dengenin bozulması, devrimci mücadelenin günü-
müzdeki en temel görevi durumundadır. Bu görev, kaçınılmaz ola-
rak, suni dengenin oluşumu ve sürdürülmesini sağlayan temel et-
menlere karşı mücadele edilmesini gerektirir. “Globalizm” propa-
gandasına ve demagojisine karşı mücadele, suni dengeyi bozmaya
yönelik savaşın ayrılmaz bir parçasıdır. Bu da, emperyalizmin ve
emperyalist sömürünün niteliğinin ve günümüz koşullarında biçim-
lenişinin kitlelere açık ve net biçimde gösterilmesi ve kavratılmasını
gerektirir.

Emperyalist Sömürü Mekanizması

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 57, Eylül-Ekim 2000

Emperyalizm, “globalizm” sözcüğünün dünya çapında yaygınlaştırılmasına paralel olarak daha az kullanılmaya başlanılan ve kullanan kişilerin “çağdışı” olmakla suçlandıkları sözcük olmuştur. Bunun doğal uzantısı ise, “globalleşen dünya”da, artık emperyalist sömürü, emperyalizme bağımlılık gibi kavramların önemini yitirdiği, tüm dünya ekonomilerinin “karşılıklı bağımlılık” ilişkisi içinde oldukları söylemi olmaktadır.

Bu söylemin en temel “argümanı”, emperyalist olarak adlandırılan ülkelerin de, günümüzde “emperyalizme bağımlı” ülkelere “bağımlı” hale geldikleri ve bu ülkeler olmaksızın varlıklarını sürdüremeyecekleri olmuştur. Ancak iki yıl önce patlak veren “Asya Krizi”yle birlikte “globalizm” yandaşlarının bu temel “argümanı” büyük bir darbe almış ve bazı “ulus-devlet” yönetimlerinde (emperyalizmin yerli işbirlikçilerinin yönetimi) “globalleşmeden uzak durma” düşüncesi ve eğilimi ortaya çıkmıştır.

Bunun üzerine “globalizm” yandaşları yeni bir kılıf peşine düşmüşler ve “global dünyadan kopuş”un “ulus-devlet”e **nelere malolacağı**nın propagandasını yapmaya başlamışlardır. Ülkemiz sonunda Asaf Savaş Akat, Osman Ulagay gibi “globalist ekonomistler”in son aylarda sürekli işledikleri bu konu, “globalizm”in “gerçekçi bir

alternatifi olmadığı”ndan yola çıkarak, “varolan tek alternatifin eskiye dönmek” olduğu önyargısı üzerine oturtulmuştur. Bunlara göre, “globalizm”, “özelleştirme”, “serbest ticaret”, “gümrüklerin kaldırılması” demektir ve bu yönüyle tüm “ulusal” sınırların kaldırılması ve “ulus-devlet”in işlevlerini yitirmesi ve küçülmesi anlamına gelmektedir. Kim ki, “globalizme” karşı çıkarsa, “özelleştirmeye ve serbest ticarete” karşı çıkmak durumundadır ve bu karşı çıkışlarıyla “devletçiliği ve himayeciliği” savunmak zorundadırlar. Ve “hepimizin de bildiği gibi”, “devletçilik” ve “himayecilik” “çok kötü birşeydir”!

Bu “globalizm” yandaşları arasında “açık sözlü ve gerçekçi olanlar” da vardır. Onlara göre, “globalizm”, bizatihi emperyalizmdir ve bunu “gizlemeye hiç gerek yoktur”! Ama emperyalizm, eski “bilidik” emperyalizm olmaktan çıkmıştır, dolayısıyla “emperyalist globalizm” yararlıdır ve insanlara yeni “seçenekler” sunmaktadır. Ve tıpkı diğerleri gibi, bunlar için de “globalizmin alternatifi yoktur”!

Onlar için “globalleşme”, kapalı ekonomileri yıkmaktadır. “Kapalı ekonomiler” ise, az üretilip az tüketilen, halkın sınırlı bir yaşam standardına sahip oldukları “geri” ekonomilerdir. Bu ekonomiler, “globalleşme” ile birlikte dünyanın her yanına yayılan McDonald’ın hamburgerini hiç görmeden, bilmeden ve yiyemeden ölen insanların ülkesine özgüdür; onlar tüm yaşamları boyunca “patates, köfte yemekten” öteye gitmemişlerdir. Merkez Bankası Başkanı Gazi Erçel’in deyişiyle, “*bir ülkenin gelişme seviyesi, Suşi yiyenlerin sayısıyla ölçülür*”!

Bu “globalizm” propagandasında kullanılan tüm sözcükler ve kavramlar “özelleştirme”, “serbest ticaret”, “gümrüklerin kaldırılması”, “kapalı ekonomi”, “karşılıklı bağımlılık” gibi birkaç sihirli kavramın üzerinde yükselmektedir. Pek çok kavramda olduğu gibi, bu kavramların da içleri boşaltılmış ve emperyalizm sözcüğünün “out” olmasıyla birleştirilerek büyük “ekonomistler” ortalıkta dolaşır olmuştur. Serdar Turgut’un “televoleci ekonomistler” olarak “tiye” aldığı bu “globalizm” propagandistlerine bakıldığında, “globalleşme”yle birlikte “herşey değişmiştir”, dolayısıyla “yeni şeyler söylemek” gerekmektedir.

İşte bu propaganda ortamında, emperyalizmin ne olduğu konusunda hiçbir bilgiye ve düşünceye sahip olmayan birilerine emperyalizmden, emperyalist sömürüden, emperyalizmin bunalımından söz etmek “eski şeyleri söylüyorlar” kanısı uyandırmaktan başka bir sonuç vermemektedir. Böylesine bir ortamda 100 yıllık emperyalizm olgusunu “başka sözcüklerle” anlatabilmek olanaksız olduğundan, insanlara nasıl aldatıldıklarını, yanıldıklarını anlatmak da olanaksız görünmektedir. Bu olanaksızlık içinde yapılabilen tek şey, bu insanların “başlarına büyük bir felaket gelmesiyle akıllarının başlarına gelmesini beklemek” olmaktadır. Bu ortamda bir kez daha

emperyalizmi ve emperyalist sömürü mekanizmasını “eski sözcüklerle” yeniden ve yeniden ortaya koymak kaçınılmazdır.

Emperyalizm, en bilinen ve en “eski sözcüklerle” şöyle tanımlanır: Tekellerin ve mali-sermayenin egemenliğini kurduğu; sermaye ihracının birinci planda önem kazandığı; dünyanın uluslararası tekeller arasında paylaşıldığı ve dünyadaki bütün toprakların, ülkelerin en büyük kapitalist ülkeler arasında bölüşülmesinin tamamlanmış bulunduğu bir gelişme aşamasına ulaşmış **kapitalizmdir**.

Bu tanımlamayı yapan Lenin emperyalizmin bu özelliklerini şöyle açıklar:

1° Üretimde ve sermayede görülen yoğunlaşma öyle yüksek bir gelişme derecesine ulaşmıştır ki, ekonomik yaşamda keskin rol oynayan tekeller ortaya çıkmıştır;

2° Banka sermayesi ile sanayi sermayesi bütünleşmiş ve bu “mali sermaye” temeli üstünde bir mali oligarşi kurulmuştur;

3° Sermaye ihracı, meta ihracından ayrı olarak, özel bir önem kazanmıştır;

4° Dünyayı aralarında bölüşen uluslararası tekelleri kapitalist birlikler kurulmuştur;

5° En büyük kapitalist güçlerce dünyanın toprak bakımından bölüşülmesi tamamlanmıştır.

İşte bu olgularla belirlenen emperyalizm, tekelleri kapitalizm olarak da tanımlanır ve **dünya çapında** bir avuç banka sermayesi ile sanayi sermayesinin bütünleşmesiyle ortaya çıkan mali sermaye tarafından “mali sermaye imparatorluğu kurulması” olarak somutlaşır. Burada ifadesini bulan “dünya çapında” sözcükleri, günümüzde “**global**” sözcüğü ile ifade edilmektedir.

Şüphesiz burada ortaya çıkan en temel soru, “dünya çapında mali sermaye imparatorluğunun kurulmasının anlamı nedir?” olmaktadır.

“Globalist ekonomistler”in sözcükleriyle ifade edersek, “dünya çapında mali-sermaye imparatorluğu kurulursa *ne olacak yani*”! Hem, sermaye ihracıyla “ülkemize çok miktarda yabancı sermaye gelmiş olmayacak mı?” Böylece “daha fazla yatırım ortaya çıkacak, bu sayede insanlarımız iş bulacak ve daha fazla şeyler alabileceklerdir”!

Ortaya çıkan temel soruyu ve bunun “globalist ekonomistler”in söylemindeki çarpıklığı ortaya koymadan önce şu kesinkes ortaya konulmuş olmalıdır: Burada ortaya çıkan soru, günümüzde ortaya çıkan bir soru değildir. Bu sorunun tarihi, emperyalizmin ortaya çıkışına dayanır, yani yüzyıllık bir geçmişe sahiptir. Bu nedenle, bugün “olsa ne olacak yani” gibisinden demagojik söylem, “bugüne kadar ne olduğu” nun ortaya konulmasını gerektirir. Eğer, bugü-

ne kadar, dünya çapında mali sermayenin egemenliği, insanlara ve insanlığa “olumlu” katkılarda bulunmuş ve “olumlu” sonuçlar ortaya çıkarmışsa, elbette söylenebilecek fazlaca bir şey yoktur ve herkesin “globalleşme yandaşı” olması gerekir. Ama 20. yüzyılın tarihi mali sermayenin egemenliğinin sonuçlarının tam tersi olduğunu ortaya koymuştur.

Öncelikle “mali sermaye egemenliği”nin ne olduğu bilinmek zorundadır.

Yukarda da ortaya koyduğumuz gibi, “mali sermaye” (finans-kapital), banka sermayesi ile sanayi sermayesinin bütünleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Emperyalist aşamadan önceki kapitalist dönemde (ki buna “serbest rekabetçi kapitalizm” denilmektedir), banka sermayesi, **faiz** getiren sermaye olarak sanayi sermayesinin yanında yer alır. Sanayici kapitalist, **faiz** karşılığında banka sermayesinden (finans kuruluşları) kredi alarak üretimini sürdürür ya da genişletir. Bu işlemlerde bankalar, salt parasal işlemler yapan aracı kuruluşlar durumundadır. Bu yönüyle, feodal dönemin **tefeci** sermayesinin kapitalizm koşullarındaki devamı gibidirler.

Lenin bankaların bu dönemde ekonomideki yerini ve rolünü şöyle ifade etmektedir:

“Bankaların ilk ve temel görevi, ödemelerde aracılık hizmeti görmektir. Bu yolla, etkin olmayan para sermayeyi etkin sermayeye, yani kâr sağlayan sermayeye dönüştürürler; her çeşit para gelirlerini toplayarak, bunları, kapitalist sınıfın emrine verirler.”¹²

Bir başka deyişle, banka sermayesi, bankalara şu ya da bu nedenle yatırılan paraları (**mevduatlar**) toplayan ve bunları belli bir faiz karşılığında sanayici kapitaliste veren aracı kuruluşlardır. Böylece banka sermayesi, yerine getirdiği bu işleve karşılık olarak aldığı faizlerle kazanç sağlar. Bu nedenden dolayı, bankalar kazançlarını artırmak için **daha fazla mevduat toplamak** ve **daha yüksek faiz oranlarıyla** kredi vermek durumundadırlar. Bir bankanın “kredi verme gücü”, onun toplamış olduğu mevduat tarafından belirlenir. Büyük mevduatlar toplayan bankalar, sanayici kapitaliste daha büyük miktarlarda kredi vererek, daha fazla faiz geliri elde ederler.

Zaman içinde sanayinin gelişmesi (kapitalizmin gelişmesi), sanayici kapitalistlerin daha fazla kredi talebini ortaya çıkarmıştır. Kredi talebindeki miktar ve hacim olarak meydana gelen artış, bankalar arasında mevduat toplama yarışını hızlandırmıştır. Bu dönemde, hemen tüm bankalar “küçük tasarruf sahipleri”nin paralarını kendilerine çekebilmek için kıyasıya bir rekabete girerler. “Küçük mevduat hesapları”na ödenen yıllık faizleri yükseltmekten, mevduat

¹² Lenin, *Emperyalizm*, s. 38, Sol Yay., Beşinci Baskı.

sahiplerine “hediye” vermeye kadar (ki bunun günümüzdeki karşılığı “promosyon” dur) her araç bu rekabet koşullarında öne geçmektedir.

Bankaların mevduat hesaplarına ödedikleri faiz oranlarındaki her yükseliş, kaçınılmaz olarak sanayici kapitalistin kredi faizlerinin yükselişini beraberinde getirmektedir. Böylece sanayici kapitalist, işçi sınıfından elde etmiş olduğu artı-değerin artan bölümünü yükselen kredi faizi olarak banka sermayesine aktarmak zorunda kalmaktadır. Kredi faizlerinin yükselmesi, kapitalist ekonominin buhrana girdiği dönemlerde, **öncelikle** küçük sanayicilerin “ödeme güçlüğü” içine girmelerine neden olmaktadır. Ve böylece, banka sermayesi ile sanayi sermayesi arasındaki basit ilişki, kapitalist ekonominin kendi gelişim seyriyle, **kapitalist ekonominin çevrimiyle** doğrudan bağlantı içine girer. Bir kez daha kapitalist üretim ilişkilerinin kendi yasaları gündemin ilk sırasına yükselir.

Kapitalist üretim ilişkisinin en temel özelliklerinden birisi, üretimdeki anarşidir. Bu anarşinin temelinde sermayenin sürekli genişleme ve kâr oranını sürekli artırma eğilimi yatar. Bir başka deyişle, kapitalizm koşullarında, sermaye, sürekli olarak kendini genişletmek ve büyütme için kâr oranını sürekli yükseltmek durumundadır. Bu da, sermayenin sürekli olarak yüksek kâr oranına sahip üretim sektörlerine yönelmesine neden olur. Bu yönelim, kâr oranı dışında hiçbir etmen tarafından sınırlandırılmaz ve engellenemez. Böylece, bir dönem için kâr oranı yüksek olan üretim sektörlerine büyük bir sermaye yatırımı ortaya çıkar. Bu yatırımın sonucunda, bu sektörde üretim artar. Bu üretim artışı, talep tarafından emilemediği bir düzeye ulaştığında ise, aşırı-üretim ortaya çıkar ve bunun sonucu ise aşırı-üretim buhranıdır. Kapitalist ekonominin devrevi (çevrimsel) hareketinin bu evresinde, sanayici kapitalistler ürünlerini satamazlar ve zorunlu olarak bankalara olan kredi borçlarını ve faizlerini ödeyemez hale gelirler. Bunun kaçınılmaz sonucu, sanayici kapitalistin iflas etmesi ve tüm mallarını, haciz yoluyla, kredi aldığı bankaya devretmesi olmaktadır.

Lenin, bu durumu şöyle özetler:

“Bankalar geliştikçe ve az sayıda kurumlar halinde yoğunlaştıkça, mütevazî araçlar olmaktan çıkıp, belli bir ülkenin ya da birçok ülkenin hammadde kaynaklarının ve üretim araçlarının çoğunu, kapitalistlerin ve küçük patronların para sermayelerinin hemen hemen bütününe emirlerinde bulunduran muazzam tekeller haline gelirler.”¹³

Ancak, “bankalar, küçük işletmeleri sadece yutmakla kalmazlar; onların sermayelerine ‘katılarak’, hisse senetlerini satın ala-

¹³ Lenin, *Emperyalizm*, s. 38.

rak ya da değiştirerek, kredi sisteminden yararlanarak, onları kendilerine 'bağlılar', teknik deyimiyle söylersek 'kendi konsorsiyumları'na sokarlar, yedeklerine alırlar."¹⁴ Bankaların "iştirakleri"nin sayısı giderek artar. Anadolu tüccarlarının çok iyi bildikleri gibi, hangi kentte banka sayısı artarsa, orada iflaslar çoğalır.

Ve bu andan itibaren, bankalar, yani banka sermayesi, doğrudan sanayi sermayesinin yöneticisi durumuna geçer.

Birden çok üretim alanında "iştirak sahibi" haline gelen ve giderek birden çok ülkede "iştirakler" kazanan banka sermayesinin artan yoğunlaşması ve merkezileşmesi, bütün kapitalist toplumun sanayi ve ticari işlemlerini kendi istemlerine bağlı hale getirir. Lenin'in deyişiyle, banka sermayesi, bu andan itibaren, kapitalist toplumun "kaderini tam anlamıyla elinde tutar".

Banka sermayesi ile sanayi sermayesinin bu bütünleşmesiyle ortaya çıkan mali sermayenin diğer büyük kâr kaynağını Lenin şöyle ortaya koymaktadır:

"Büyük gelişme halindeki kentlerin çevresinde bulunan topraklar üzerine yapılan spekülasyonlar da mali sermaye için son derece kazançlı bir işlem olmaktadır. Bankalar tekeli, burada, **toprak rantı ve ulaştırma yolları te-kelleri ile kaynaşır**; çünkü fiyatların yükseldiği ve toprağın büyük kârlarla satılması olanağı vb. özellikle kentin merkeziyle rahat ve kolay ulaştırma düzenine bağlıdır; bu ulaştırma bağlantısı da, holding sistemi ve müdürler arasındaki mevki paylaşılması yoluyla sözkonusu bankalara bağlı şirketlerin elindedir."¹⁵ (abç)

Emperyalizmin en temel özelliklerinden birisi olan **sermaye ihracı**, banka sermayesindeki yoğunlaşma ve merkezileşmenin büyük boyutlara ulaştığı bir evrede, para sermayenin uluslararasılaşması olarak ortaya çıkmıştır. Burjuva ekonomistlerinin "yabancı sermaye" adını verdikleri bu sermaye ihracı, kendi ülkesinde tüm sanayi ve ticari işlemleri kendi istemlerine bağımlı hale getirmiş olan banka sermayesinin (ki büyük "iştirakleri"yle sanayi sermayesiyle bütünleşerek mali-sermaye haline gelmiştir) dünyanın diğer yerlerindeki sanayi ve ticari işlemleri de kendi istemlerine bağımlı hale getirir. İşte bu aşamadan sonradır ki, "ulus-devlet" sınırları içinde süregiden kapitalist sömürü, "ulus-devlet" sınırlarını aşarak uluslararasılaşır. Artık dünyanın dört bucağında faaliyet yürüten mali-sermaye ve bu sermayenin istemlerine, çıkarlarına bağımlı sanayi ve ticari faaliyet gündemdedir. **Emperyalizm**, bu durumun ve faaliyetin bütünsel ifadesidir.

"Serbest rekabetin tam olarak hüküm sürdüğü eski

¹⁴ Lenin, *Emperyalizm*, s. 40.

¹⁵ Lenin, *Emperyalizm*, s. 68.

kapitalizmin ayırdedici niteliği *meta* ihracıydı. Tekellerin hüküm sürdüğü bugünkü kapitalizmin ayırdedici niteliği ise, *sermaye* ihracıdır.

Kapitalizm, emek-gücünün kendisinin *meta* haline geldiği, gelişmesinin en yüksek aşamasındaki *meta* üretimidir. Ulusal ve özellikle uluslararası değişimlerin artması, kapitalizmin belirgin çizgilerinden biridir. İşletmelerin, sanayilerin ve farklı ülkelerin, eşit olmayan ve kesintili gelişmeler içinde oluşu, kapitalist rejimde, kaçınılmazdır. İlk kapitalist ülke olan İngiltere, 19. yüzyılın ortalarına doğru serbest ticareti kabul ederek, ‘bütün dünyanın atölyesi’ olmak, bütün ülkelere, aldığı hammadde karşılığında mamul eşya vermek iddiasındaydı. Ancak İngiltere, 19. yüzyılın son çeyreğinde, bu tekel durumunu yitirmeye başlamıştır; çünkü kendilerini ‘koruyucu’ gümrük tarifeleriyle savunan diğer ülkeler de gelişerek, bağımsız kapitalist ülkeler haline gelmiştir. 19. yüzyılın eşliğinde ayrı bir tekel türünün kurulduğu görülüyor: ilkin, bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde tekeli kapitalist birleşmeler; sonra, sermaye birikimi dev ölçülere ulaşmış çok zengin bazı ülkelerin kurduğu tekel durumu. Böylece ilerlemiş ülkelerde muazzam bir ‘sermaye fazlası’ meydana gelmiş bulunuyor.”¹⁶

Günümüzde Lenin’in ortaya koyduğu bu gelişme ve bunun sonucu olarak “zengin ülkelerde” ortaya çıkan **sermaye fazlası** olağanüstü boyutlara ulaşmıştır. Ve tüm “globalizm” propagandasının ardında yatan gerçek de bu olağanüstü boyutlara ulaşmış olan sermaye fazlasının yüksek kâr sağlayacak alanlara ihtiyaç duymasıdır.

“Kapitalizm, kapitalizm olarak kaldıkça, sermaye fazlası, belli bir ülkede yığınların yaşam düzeyini yükseltmeye değil –çünkü bu durumda kapitalistlerin kazançlarında bir azalma sözkonusudur–, dış ülkelere, geri kalmış ülkelere sermaye ihracı yoluyla, bu kârları artırmaya yönelir.”¹⁷

İşte emperyalist sömürüyü gizlemeyi hedefleyen tüm “globeleşme” propagandasının odak noktası burada bulunmaktadır. Bütün sorun, emperyalist ülkelerin “sermaye fazlası”nın geri-bıraktıkları ülkelere ihraç edilmesiyle (yatırım), bu ülkelerin gelişip-gelişmediğidir. Bir başka deyişle, “globalizm”in demagojisi, emperyalist sermaye ihracının bir **sömürü ilişkisi** oluşturmayıp, yani bu ülkelerin geri kalmalarının nedeni olmayıp, ihraç edilen ülkelerin “**kalkınmasına**” katkıda buldukları iddiasıdır.

Mali-sermayenin dünya çapındaki egemenliğinin ana unsu-

¹⁶ Lenin, *Emperyalizm*, s. 74-75.

¹⁷ Lenin, *Emperyalizm*, s. 75.

ru, **hammadde kaynaklarına elkonulmasıdır**. Sermaye ihracının temel hedefi olan dünya çapındaki (“global ölçekte”) hammadde kaynaklarının denetime alınması, doğrudan kapitalist üretimin niteliğiyle bağlantılıdır.

Kapitalist üretimin temel amacı, artı-değer üretimidir. Bir başka boyuttan ifade edersek, kâr için üretimdir. Dolayısıyla sermayenin çıkış ve varış noktası kârdır. Kâr ise, sıradan sözcüklerle ifade edersek, üretim maliyetleri ile üretim gelirleri arasındaki fazlalıktır. Kapitalist açısından asıl olan kâr miktarı değil, kâr oranıdır. Bu da, yatırılan sermayenin elde edilen kâr miktarına bölünmesiyle belirlenir. Kapitalist kâr, ister miktar olarak, ister oran olarak alınsın, her iki durumda da üretim maliyeti ile belirlenen bir ağırlığa sahiptir. Kapitalist ekonomistlerin diliyle ifade edersek, üretim maliyeti, üretim sürecinde tüketilen sermaye miktarına eşittir ve fabrikanın inşa giderlerinden alınan makinelerin fiyatına, işçilere ödenen ücretten hammaddeye ödenen paraya kadar bir dizi unsurdan oluşur. Bu unsurlar içinde **işçi ücretleri** ile **hammadde fiyatları** üretim maliyetini birincil dereceden belirleyen unsurlardır ve her ikisinde **düşük olması**, üretim maliyetini azalttığı gibi, kâr oranını da yükseltir. Bu nedenle, **her zaman** kapitalist açısından, işçi ücretleri ile hammadde fiyatlarının düşük tutulması ya da düşük olması, kendi sermayesinin büyümesi açısından birincil koşuldur. İşte emperyalist ülkelerdeki sermaye fazlası, **bu amaçla** ihraç edilir.

İşçi ücretlerinin düşük ve hammadde fiyatlarının ucuz olmasını amaçlayan bir sermaye için, gerek işçilerin yaşam düzeyleri, gerekse hammadde sahibi ülkenin zenginliği hiçbir değere sahip değildir. Bütün amaç, sermayenin kârını ve kâr oranını olabildiğince yükseltmek olduğundan, bu “değersizlik”, sermaye sahibinin **kişisel** “arzusu” ya da “amacı” olarak **öznel değil, nesnel**dir. Ortaya çıkan sömürü, işte bu kapitalizmin nesnel yasasının bir sonucudur.

Kapitalizmin insan iradesinden, bilincinden bağımsız olan bu nesnel yasasına rağmen, bazı emperyalizmin (ya da günümüzde “globalizmin”) küçük-burjuva eleştirmenleri, “*kapitalizm, bugün her yerde sanayiye göre çok geri kalmış olan tarımı geliştirebilseydi; baş döndürücü teknik ilerlemeye karşın, her yerde aç ve yokluk içinde bulunan halk kitlelerinin yaşam düzeyini yükseltebilseydi, bir sermaye fazlası sorunu olmayacaktı*” diyebilmişlerdir.¹⁸

Marks’ın *Kapital*’de tüm yönleriyle ve boyutlarıyla ortaya koyduğu kapitalist üretim sürecinin nesnel yasaları varolduğu sürece, bu küçük-burjuva eleştiriler “iyiniyetten” öte bir değere sahip değildir.

Kapitalizmin nesnel yasaları, *Kapital* başta olmak üzere, bir

¹⁸ Lenin, *Emperyalizm*, s. 75.

dizi Marksist-Leninist yapıtta ortaya konulmuş olduğu için, burada ülkemiz somutundan bir örnek vermekle yetineceğiz.

Son haftalarda ülkemiz ekonomisi açısından gündemdeki en önemli sorun, hiç şüphesiz “enerji darboğazı”dır. Bilindiği gibi, gide rek azalan sanayi üretimine rağmen, mevcut enerji kaynaklarının “yetersizliği” karşısında “enerji tasarrufuna gidileceği” ve bunun için “bir dizi tedbir alınacağı” hükümet tarafından açıklanmıştır. Bu tedbirlerden biri, konutlarda 4 saatten az olmamak üzere “elektrik kesintileri”ne gidilmesi olarak açıklanırken, ikinci “tedbir olarak” İskenderun Demir-Çelik Fabrikası, Seydişehir Alüminyum Fabrikası, Karabük Demir-Çelik Fabrikası başta olmak üzere bazı KİT’lerde üretimin durdurulacağı bildirilmiştir.

Olayları televizyon haberlerinden de olsa izleyen herkesin bildiği gibi, sorun hiç de enerji “açığı” değildir. Daha on ay önce büyük gösterişle Bakü-Ceyhan boru hattının inşasına ilişkin anlaşma imzalanmışken, Rusya ile “Mavi Akım” projesi görüşmeleri sürdürülürken, Türkmenistan doğal gazına ilişkin anlaşmalar kamuoyuna yansıtılırken, tüm “medya”nın Türkiye’ye her yerden enerji satmak isteyenler olduğunun propagandasını yaptıkları bir dönemde, birden bire (“barajlardaki su seviyesi düştüğünden”) “enerji açığı” ve “elektrik kesintileri” manşetlere çıkmaya başlamıştır. Tıpkı Akkuyu Nükleer Santral inşasına ilişkin ihalenin açılacağı ilan edildiği günlerin arifesinde elektrik kesintilerinin başlatılması gibi.

Bütün bu gelişmeler içinde ortaya çıkan tek gerçek, ülkemizde “enerji üretimi” alanında büyük bir rekabetin yaşandığıdır. Petrole dayalı elektrik santralleri üreticisi tekellerden, doğal gaz çevrimli santral üreticisi tekellere ve nükleer santral tekellerine kadar bir dizi tekel bunun içinde yer almaktadır. Ve bu değişik enerji kaynakları üreticisi tekeller, ayrıca kendi içlerinde de alt çıkar gruplarına ayrılmaktadır. Kimisi Rusya’dan doğal gaz alımıyla ilgiliyken, kimileri Türkmenistan doğal gazıyla ilgilidir. Ve her bir tekelin “ulus-devlet”i, kendi tekelinin, Türkiye’deki büyük enerji yatırımları ihalesini alması için devreye girmişlerdir. İşte bu tekeller arasındaki “enerji üretimi”ndeki kıyasıya rekabetin nasıl sonuçlanacağı belirginleşmemişse de, ilk sonucu İskenderun ve Karabük Demir-Çelik ile Seydişehir Alüminyum fabrikasının “geçici olarak kapatılması” ve evlerde 4 saatten az olmamak üzere elektrik kesintisi olmuştur. Bu durumun bir sonucu İskenderun, Karabük ve Seydişehir’de 20.000’i aşkın işçinin **ışsız kalması** iken, diğer bir sonucu hiçbir **alıcı çıkmadığı için “özelleştirilemeyen”** bu üç kentteki KİT’lerin fiilen kapatılması olmaktadır. Tabii, bu elektrik kesintilerinin cep telefonları sisteminin kullanımını günde 4 saat engelleyerek “hazırkart” sahiplerinin “özgürlüklerini” ve “sınırsız internet olanakları”yla “internet eğlencesi”ne yöneltmeleri nasıl etkileyeceği bizleri ilgilendirmemektedir.

Elbetteki, bu “enerji tasarrufu” döneminde de “kazananlar” olmaktadır. Tıpkı Marmara depremi sonrasında “geçici konut-kalıcı konut” tartışmalarıyla prefabrik konut üreten şirketlerin “kazançlı” çıkmaları gibi, “mobil santral” üreticileri bu tekeller arası rekabet ortamında kısa dönemde “kazançlı” çıkmışlardır. (İşin en ilginç yanı, gerek deprem konutlarında, gerekse “mobil santraller”de “işbitiriciler” MHP’li faşist “işadamları” olmaktadır.)

Görüldüğü gibi, ülkemiz somutunda salt enerji alanında ortaya çıktığı gibi, emperyalist tekellerin hammadde kaynakları üzerindeki egemenliği, halk kitlelerinin yaşam düzeyleriyle ve hatta bizzat günlük yaşamlarıyla hiçbir ilişkisi olmamaktadır. “Enerji tasarrufu” paravanası arkasında İskenderun, Karabük ve Seydişehir’deki demir-çelik ve alüminyum fabrikalarının kapatılması, bir yandan binlerce kişiyi işsiz bırakırken, diğer yandan demir-çelik ve alüminyumun dışardan ithal edilmesi sonucunu doğurmaktadır. İthalat ile ihracat arasındaki farkın (dış ticaret açığı) 10 milyar doları geçtiği bir dönemde, demir-çelik ve alüminyumda dışa bağımlı hale gelmesi daha fazla ithalat ve açık anlamına gelmektedir. Bu ise, dış borçlanmanın artması ve dış borç faiz oranlarının yükselmesi demektir. Bunun sonucu ise, uluslararası tekellerin belirlediği fiyattan ihraç edilebilir tüm ülke içi ürünlerin ihraç edilmesi ve buradan elde edilen gelirlerin dış borçların ana para ve faiz ödemeleri için kullanılmasıdır. Böylece “devlet”, IMF’yle yaptığı anlaşmaya uygun olarak, 2001 yılında “sabit bütçe”yi uygulamaya sokarak, 2000 yılı sonu itibarıyla enflasyonun %50’ler seviyesinde olacağı öngörülen bir ülkede, 2000 yılındaki bütçe büyüklüğüyle 2001 yılında halka “mal ve hizmet” götürecektir. Bunun anlamı ise, 2000 yılındaki tüm “devlet mal ve hizmetleri”nin %50 azaltılacağıdır. Bir başka deyişle, 2001 yılında Türkiye’de “devlet” %50 küçülecek, hertürlü devlet hizmeti (adli, sosyal, kültürel, eğitimsel vb.) %50 azalacaktır. Dolayısıyla “devlet”, enerji açığını kapatabilmek için yatırım yapamayacağından, bu yatırımlar “yap-işlet” formülüyle emperyalist ülkelerdeki “sermaye fazlası” tarafından gerçekleştirilecek ve bu süreç sonunda ülkemizdeki enerji üretimi tümüyle “özelleştirilmiş” olacaktır.

İşte kapitalizmin nesnel yasaları ve bunun sermaye ihracıyla bağlantısı ülkemiz somutunda böylesine açık bir görünüme sahiptir.

Emperyalist sömürü mekanizmasının en önemli unsurlarından birisi, hiç şüphesiz sermaye ihraç edilen ülkenin **dış borçlanmaya** sokulmasıdır. Dış borçlanma, kimi zaman “enerji darboğazı” için yeni yatırımlar amacıyla gerçekleştirilebileceği gibi, kimi zaman “askeri mallar alımı” için yapılabilmektedir. Ancak emperyalist sömürünün en önemli özelliği, dış borçlanmanın, borçlanan ülkenin kendisinin belirlediği ihtiyaçlar için değil, borç veren ülkenin ihti-

yaşları için yapılmasıdır. Bu da, kaçınılmaz olarak, borçlanan ülkenin tüm **ekonomik dengelerinin** ülke içinde değil, ülke dışında, yani emperyalist metropollerde oluşması demektir.

Bizim gibi geri-bıraktırlmış ülkelerde (IMF dilinde “gelişmekte olan ülkeler”) kapitalizm, tümüyle **emperyalist ülkelerin ihtiyaçlarına ve istemlerine uygun olarak** geliştirilmiştir. Bu konuda dış borçlanma en önemli araç durumundadır.

Lenin, emperyalist dönemdeki dış borçlanma biçimini şöyle anlatmaktadır:

“En fazla rastlanan şekil, alınan borcun bir kısmının borç veren ülkelerden yapılacak satın almalara, özellikle savaş araçları ya da gemi alımlarına harcanması koşulunun ileri sürülmesidir. Şu son yirmi yıllık dönemde (1890-1910), Fransa, daha çok bu yola başvurmuştur. Böylece, sermaye ihracı, meta ihracını da harekete geçiren bir araç haline gelmektedir.”¹⁹

Emperyalist sömürünün ayrılmaz bir parçasını oluşturan dış borçlanmanın bu uygulaması, emperyalist sistemin karşı karşıya olduğu ekonomik buhranlara göre değişik bileşimler oluşturur. Ancak bu değişik bileşimlerde, hemen her zaman askeri mal alımı koşulu değişmeden kalmaktadır. Bunun dışındaki koşullar, aşırı-üretim buhranının gelişimine ve bu gelişim sürecinde **hangi sektörleri** daha fazla etkilediğine bağlı olarak değişmektedir. Günümüzde IMF ve Dünya Bankası'nın “proje kredileri” olarak ifade edilen bu dış borçlanma biçimi, her zaman emperyalist ülke metalarnının geri-bıraktırlmış ülkelere ihracına eşlik etmiştir.

Meta ihracını da harekete geçiren bir araç olarak dış borçlanma, “globalizm” söylemi içinde, emperyalist ülkelerin tüketim mallarına yönelik bir talebin yaratılmasıyla bağlantılı hale getirilmiştir. Özellikle 1990 sonrasında yaygınlaştırılan bu uygulama, geri-bıraktırlmış ülkelerde yoğun ve yaygın bir “promosyon” ve reklam kampanyaları ile yeni bir tüketici kitlesi yaratmak ve bunların yaratacağı talebi karşılamak üzere emperyalist ülke tekellerinin mallarının ithalini sağlamak şeklindedir. Bu uygulamada reklam filmleri, “bilboardlar”, televizyon programları, çekilişler vb. propaganda araçları harekete geçirilmektedir. Bunlar aracılığıyla yaratılan talebi karşılamak üzere yapılan ithalatlar, kaçınılmaz olarak dış ödemeler dengesindeki açığı büyüterek dış borçlanmaya olan ihtiyacı artırmaktadır. Dış borçlanmaya olan ihtiyacın artması ise, aynı zamanda, dış borçların faiz oranlarının yükselmesine neden olmaktadır.

Ülkemiz somutunda, 1984 yılında renkli televizyon yayınları-
na geçiş, 1992'den sonra pop ve arabesk “sanatçı patlaması”, em-

¹⁹ Lenin, *Emperyalizm*, s. 78-79.

peryalist ülke metalarna (renkli televizyon ve müzik seti) yönelik büyük talep ortaya çıkarmıştır. Ekonomik verilere bakıldığında, bu tarihler, emperyalist ülkeler ekonomilerinde buhran belirtilerinin yoğunlaştığı ve tüketim malları sektöründeki üretim fazlasına dayalı bir durgunluğun başladığı tarihlerdir.

Sözün özü, emperyalist sömürü mekanizması, 20. yüzyılın başından günümüze kadar bağımlı ülkelerden emperyalist ülkelere yönelik kâr transferinden başka bir sonuç vermemiştir. Emperyalizme olan bağımlılık, ülke içi sermaye birikimini engellediğinden, milli denilebilecek bir burjuvazinin de ortaya çıkmasını engellemiş ve sanayisinden ticaretine kadar emperyalizme bağımlı bir ekonomik yapı ve bunun yürütücüsü işbirlikçi bir burjuva tabakası yaratmıştır. Bu çarpık ve dışa bağımlı ilişkinin siyasal sonucu ise, siyasal yönetimin işbirlikçi burjuvazinin denetimine girmesi ve bunların oluşturduğu oligarşik yönetimin egemen olmasıdır. Oligarşik yönetim ise, temel olarak emperyalist sömürü mekanizmasının korunması ve geliştirilmesi işlevine sahip olduğundan, her türden demokratik hak ve özgürlüklerin sınırlandırıldığı, mevcut düzene karşı her hareketin zor ve baskı yöntemleriyle bastırılmaya çalışıldığı bir dikta yönetimidir. Bu nedenden dolayı, ülkenin demokratikleştirilmesi, demokratik hak ve özgürlüklerin varedilmesinin yolu, oligarşik yönetimin yıkılmasından; oligarşik yönetimin yıkılması ise, emperyalist sömürü mekanizmasının kırılmasından geçmektedir.

Türkiye ve Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 58, Kasım-Aralık 2000

27 Ekim 1997 günü New-York borsasında meydana gelen %7.2' lik düşüşle birlikte başlayan "Asya Krizi", 1998 ortalarında Rusya'ya ulaşarak, emperyalist sistemin bütününde ekonomik durgunluğun genel bir olgu haline gelmesine neden olmuştur.

"Globalleşme"nin alabildiğine propagandasının yapıldığı bir dönemde, Asya ve Rusya'da ekonomik krize dönüşen buhran, IMF'nin müdahalesiyle "lokalize" ("yerelleştirme") edilmeye çalışılmış ve bunun sonucu olarak (her zaman olduğu gibi) ekonomik buhranın yükü geri-bıraktırılmış ülkelere aktarılmıştır.

Güney Doğu Asya ülkelerinde patlak veren ve Rusya kriziyle birlikte genelleşen ekonomik buhran, uluslararası kredilerin bileşiminde kısa vadeli borçların (ticari kredilerin) uzun vadeli borçlara oranının kapatılamaz boyutlara ulaşmasının bir sonucu olmuştur. Bu durumun geri-bıraktırılmış ülkeleri bir gecede iflas noktasına getirebilmesinin nedeni, emperyalist sistemin bütünündeki para-sermayenin aşırı birikimi ve bu sermayenin daha yüksek kâr oranları için sürekli bir hareket halinde bulunmasıdır. Bu gelişmede en temel araç **ulusal borsalar** olmuştur. Dolayısıyla, tüm mali (parasal) gelişmeler, neredeyse uluslararası para-sermayenin hareket ettiği ulusal borsaların iniş-çıkışlarıyla izlenebilir hale gelmiştir. Para-sermayenin

uluslararası hareketinde borsaların araç olarak kullanılmasının bir sonucu olan bu durumla, **borsa spekülasyonlarıyla** ortaya çıkan “dalgalanmalar” birbirinden farklıdır.

2000 yılının Kasım ortalarına gelindiğinde dünya borsalarında düşüşler sürekli ve genel bir nitelik almış ve Kasım ayının son günlerine doğru ulusal ekonomileri doğrudan etkileyen boyutlara ulaşmıştır. Bu gelişmenin Türkiye’ye yansısı ise, İstanbul Borsası’ndaki büyük düşüş ve repo ve faiz oranlarının yükselişi olmuştur. Bankalar arası gecelik faiz oranları %250’ye ve hazine bonolarının birleşik faizleri %50’lere yükselmiştir. “Yabancı yatırımcılar” ve “yabancı bankalar”ın Türkiye’deki “pozisyonlarını” kapatmaya başlamalarıyla birlikte **döviz** olan talep artmıştır. Artan döviz talebi, kaçınılmaz olarak döviz fiyatlarının artmasına neden olacağından, Merkez Bankası piyasalara müdahale etmiş ve piyasaya son bir hafta içinde 6 milyar 299 milyon dolar vermiştir.

Merkez Bankası’nın tüm müdahalesine rağmen 29 Kasım gününe gelindiğinde repo faizleri %240 ve bona faizleri %63 olmuştur. Borsacıların deyimiyle söylersek, “piyasanın en aktif kağıdı” olan 20 Haziran 2001 vadeli hazine bonosunun faiz oranı bir gecede 17 puan artarak %64’e ve 21 Şubat 2001 vadeli hazine bonosunun faizi ise 91 puan yükselerek %166.56’ya ulaşmıştır.

Bu gelişmeler, kaçınılmaz olarak İstanbul borsasına yansımış ve borsa 9.000’in altına düşmüştür.

Türkiye’de meydana gelen bu gelişmeler karşısında, Ecevit’ten Hazine Müsteşarlığı’na kadar tüm “ilgililer” “piyasalarda paniğe gerek olmadığı” yönünde açıklamalar yapmaya başlamışlardır. Başbakan Ecevit ve Devlet Bahçeli, bu gelişmelerin “faiz lobisinin” işi olduğunu açıklamışlar ve bunlara boyun eğilmeyeceğini “istikrar tedbirleri”nden “taviz verilmeyeceğini” “kesin bir dille” ifade etmişlerdir.

Gazetelerin ve televizyonların tüm ekonomi haberleri bu gelişmeleri bildirirken, “piyasalardaki tedirginliğin” **nedeni** olarak son dönemdeki banka operasyonları ile “işadamlarının” gözaltına alınmasını göstermişlerdir. Kimileri ise, uluslararası para piyasalarındaki gelişmelerin buna neden olduğunu söylerken, kimileri bunun “pek çok nedeni” olduğu kehanetinde bulunmuşlardır.

Ancak bunlar da etkili olamamış ve 1 Aralık tarihine gelindiğinde borsa endeksi 7.977’e düşmüştür. (1 cent) Bunun yanında, döviz fiyatlarını denetlemek amacıyla Merkez Bankası’nın piyasaya müdahale etmesiyle döviz rezervlerindeki 6,2 milyar dolarlık düşüş karşısında “yeni önlemler”e başvurulmuş ve bankalar döviz satmaya zorlanmıştır. Bunun sonucu ise, repo faiz oranlarının %1700’lere yükselmesi (ortalaması %727) ve 20 Haziran 2001 tarihli bonoların faiz oranları %67,32’ye, 21 Şubat 2001 tarihli bonoların faizleri %189,35’

lere yükselmiştir.

Tüm bu gelişmelerin gerçek nedeni ise, emperyalist sistemin bütününde 1997 Ekim’inde “Asya krizi” ile başlayan ekonomik buhranın şiddetinin, tüm “yerelleştirme” çabalarına karşın azaltılamaması ve zamana yayılamamasıdır. Petrol fiyatlarında ortaya çıkan artışların yanında emperyalist metropollerdeki talebin hızla düşüşü, emperyalist sistemin karşı karşıya olduğu aşırı-üretim sorununu daha da ağırlaştırmıştır. Tüm bunların yanında dünya çapında tüketici kitlenin elindeki “küçük tasarruflar”ın borsalar aracılığıyla kısa vadeli ticari krediye dönüştürülmesi ve bu kredilerin ödenememesi, hem meta talebini düşürmüş, hem de para-sermayenin önemli bir bölümünün değersizleşmesine neden olmuştur. Ve böylece, sessiz sedasız Güney Kore “mucizesi”nin devlerinden **Daewoo** otomobil şirketinin iflasına gelinmiştir.

Son gelişmelerin başlangıç noktası ise “hi-tec” şirketlerinin kısa vadeli borçlarını ödeyemez hale gelmeleri olmuştur. Ekonomi diliyle söylersek, tüketim malları sektörü içinde bilgisayar ve teknoloji ürünlerindeki aşırı-üretim, tüm çabalara karşın azaltılamamış ve stoklar hızla büyümüştür. Kısa vadeli krediler, depolarda meta-sermaye olarak büyük bir stok oluşturmuştur. Emperyalist metropollerdeki ucuz gıda satış mağazalarında düşük fiyatlarla bilgisayar satışları başlatılmasına karşın, stoklar eritilememiştir.

Bilgisayar satışlarındaki büyük artışlarla birlikte, İnternet şirketleri ürünlerine olan talepteki büyüme ve beklentiler, para-sermayenin bu alana yönelmesine neden olmuş, ancak “beklentiler gerçekleşmemiştir”. Özellikle büyük “medya” manipülasyonu (güdüleme) ile “tüm dertlere deva” gibi gösterilen elektronik alış-veriş (yeni türedi ekonomistler buna “e-ticaret” diyorlar), emperyalist sistemin bütünündeki meta stoklarının eritilmesinde işe yaramadığı gibi, bankacılık alanında **uluslararası tekellerin kendi iletişim ağlarını kurmaya yönelmeleri**, tüketim malları ticaretine dayanan elektronik alış-veriş şirketlerini zor duruma sokmuştur. (Uluslararası tekellerin kendi elektronik iletişim ağı kurmaya yönelmeleri, kesinkes İnternet’le ilgili değildir. Burada sözkonusu olan, tekellerin kendileri tarafından kullanılacak yeni bir elektronik iletişim sisteminin kurulmasıdır. İnternet adlarının 2.000 dolardan satılacağı yeni “.biz” uzantıları bunun ilk habercileridir.)

Elektronik alış-verişin “dev”i olarak “medya” tarafından propagandası yapılan **Amazon.com** ve arama makinelerinin en büyüğü diye lanse edilen **Yahoo** bu gelişmelerin en tipik örnekleri olmuştur.

Başlangıçta kitap pazarlama şirketi olarak doğan ve zaman içinde her türlü metanın ticaretine yönelen *Amazon.com*, borsa aracılığıyla kısa vadeli kredi kullanan yeni “global” şirketlerin öncülerindendir. 356 milyon hisse satışıyla borsaya giren *Amazon.com* 10

Aralık 1999'da "zirve" yapmış ve hisselerinin değeri 113 dolara yükselmiştir. Borsacıların diliyle söylersek, bu tarihte *Amazon.com*'un borsadaki hisselerinin toplam değeri 10 milyar 668 milyon dolara yükselmiştir. 2000 yılının 17 Ekim'ine gelindiğinde, *Amazon.com* hisselerinin değeri 19,38 dolara inmiş ve toplam değeri 2 milyar 193 milyona düşmüştür. Bir başka deyişle, *Amazon.com*'un "piyasa değeri", 10 Aralık 1999'da 40 milyar 247 milyon dolar iken, 17 Ekim 2000 tarihinde 6 milyar 902 milyon dolara inmiştir. Böylece elektronik ticaretin devi *Amazon.com*, bir yıl içinde %82 değer kaybetmiştir.

Öte yandan "en büyük" internet arama makinesi *Yahoo*'nun durumu *Amazon.com*'dan farklı değildir. 4 Ocak 2000 tarihinde *Yahoo* hisselerinin fiyatı 250,06 dolar iken, 28 Kasım 2000'de 36,97 dolara düşmüştür. Böylece 89 milyar dolar değere ulaşan *Yahoo*, bugün 20 milyar dolar değerindedir. Kayıp oranı %78'dir.

Dünya çapında borsada işlem gören **İnternet şirketleri**, son bir ay içinde %22,40; son üç ayda %41,39 ve son bir yılda %59,81 değer kaybetmişlerdir.

Otomotiv sektörünün en büyük tekellerinden birisi olan DaimlerCrysler'in borsa göstergeleri de benzer durumdadır. 13 Ocak 2000 tarihinde 78,69 dolara yükselen hisseleri, 21 Kasım 2000'de 37,90'na düşmüştür. Böylece toplam hisse değeri 80 milyar dolardan 38 milyar dolara inmiştir. Değer kayıp oranı %52 olmuştur.

Tüm bu verilerde görülen ortak nokta 2000 yılının **Ocak** ayında dünya çapında borsaların büyük bir yükseliş yaşadığı ve **Kasım** ayında aynı oranda büyük bir düşüşün başladığıdır.

Ülkeler bazında gelişmeler ele alındığında, Japonya ve AB ülkelerinde fiyatların arttığı, sanayi girdi fiyatlarının yükseldiği görülmektedir. Özellikle Almanya'da ithalat fiyatları geçen yılın Kasım ayından itibaren sürekli artmaya başlamıştır. Ekim 2000'de Almanya'da ithalat fiyatlarının yıllık artış oranı %13.4 olmuştur. Bu artışın iç piyasadaki yansıması toptan eşya fiyatlarının (TEFE) geçen yıla oranla %7.4 artması olmuştur. Bir başka deyişle, Ekim ayı itibarıyla Almanya'da enflasyon oranı **%7.4'**dür. Almanya'nın dış ticaret dengesi, Euro'daki düşüşe rağmen **fazla** vermeye devam etmektedir. Bu da, enflasyon oranının %15' ler seviyesine yükselmesini engelleyen bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Eylül 2000'de Almanya'nın **ihracatı** 95 milyar mark ve ithalatı 88 milyar mark olmuştur (Dolar olarak ihracatı 43 milyar dolar, ithalatı 40 milyar dolar). Ocak ayında Almanya'nın ihracatı 51 milyar dolar, ithalatı ise 48 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Bu gelişmeler yanında "sessiz-sedasız" ortaya çıkan bir olay da, Frankfurt borsasında **Neumarkt** (yeni pazar) hisselerinin Kasım 1999 ile Mart 2000 arasında "zirve" yaparak, endeks değerinin 11.000'lere çıkması ve ardından sürekli olarak düşmeye başlamasıdır. Nisan

ayına girildiğinde *Neumarkt* endeksi 5.000'lere inmiş ve Kasım sonunda endeks 3.000'lere gerilemiştir.

Öte yandan, 1980 dünya ekonomik buhranı sırasında *Deutsche Bank*'ın başına gelenler bir kez daha tekrarlanmaya başlamıştır. Geri-bıraktırlmış ülkelerin emperyalizmin uluslararası finans kuruluşlarından ve emperyalist devletlerden doğrudan aldıkları dış borçların yetersiz kaldığı bir evrede devreye giren *Deutsche Bank*, 1980 ekonomik buhranı sırasında olduğu gibi, bugün de Alman devletinin garantisi altında geri-bıraktırlmış ülkelere büyük krediler açmıştır. *Deutsche Bank*'ın temel işlevi, ekonomik buhran dönemlerinde Alman tekelleri için ek talep yaratmak ve mevcut pazarlarda denetimi ele geçirmektir. IMF ve Dünya Bankası gibi emperyalizmin uluslararası finans kuruluşlarında Amerikan emperyalizminin gücü ve geri-bıraktırlmış ülkelerin siyasal yönetimindeki egemenliği koşullarında Alman emperyalizminin bu "sızma" yöntemi, hemen her zaman *Deutsche Bank* aracılığıyla uygulanmış ve ekonomik buhranın ağırlaştığı evrelerde her zaman *Deutsche Bank*'ın kaybı ile sonuçlanmıştır. Bugün de aynı durum ortaya çıkmış ve *Deutsche Bank*, Türkiye, Meksika, Brezilya ve Arjantin gibi daha büyük geri-bıraktırlmış ülkelerde ortaya çıkan borç krizinden birinci planda etkilenmiştir. 2000 yılı itibarıyla Türkiye'nin çıkarmış olduğu dolar ve euro endeksli hazine bono ve tahvillerinin %25'e yakın kısmı *Deutsche Bank* tarafından satın alınmıştır.

Böylece Kasım ortalarında patlak veren yeni ekonomik kriz, 1999 sonlarındaki Brezilya'daki devalüasyonla sonuçlanan IMF "istikrar tedbirleri"nin bir devamı niteliğindedir. 1997 "Asya Krizi" ve 1998 Rusya krizinden sonra, krizler batıya doğru kaymış ve Türkiye, Brezilya ve Arjantin krizi halini almaya başlamıştır.

İşte böyle bir ortamda Türkiye'nin dış ticaret açığı, Ocak-Mayıs 2000 döneminde 9 milyar 202 milyon dolar iken, Ocak-Eylül 2000 döneminde 18 milyar 958 milyon dolara yükselmiştir. Hazinesinin sahip olduğu döviz rezervlerinin 24 milyar dolar olduğu düşünülecek olursa, dış ticaret açığının döviz rezervlerinin erimesine neden olacağı, dolayısıyla Türkiye'nin IMF tarafından yapılan dış borç ödeme "takvimi"nin gereklerini yerine getiremeyeceği açıktır. Bu da, hazinenin daha fazla gelire ihtiyacı olması demektir. "Faiz" ve "faiz dışı gelirler", hangi biçimde olursa olsun artırılmak zorundadır. "Faiz dışı gelirler"i artırmak için yeni ek vergiler getirilmek ve satılabilir her türden devlet kurumunun "piyasa koşullarına uygun olarak" satılması, yani "özelleştirilmesi" gerekmektedir. Son hafta içinde meydana gelen döviz talebini karşılamak amacıyla hazineden çıkan beş milyar dolar hesaba katıldığında, döviz rezervlerinin dış ticaret açığını bile karşılamayacak seviyede olduğu görülmektedir. Telekom ihalesi, %33,5 "blok satış" ve yönetimin çoğunluğunu satın alana verilmesiyle elde

edilecek gelir “devede kulak” kalmaktadır. Dolayısıyla hazinenin yeniden büyük oranlarda borçlanmaya gitmesi, yani bono ve tahvil çıkartması gündemdedir. Böyle olunca faiz oranlarının “beklentilerin” çok üzerine çıkması kaçınılmaz olmaktadır.

Yerli ve yabancı tüm “yatırımcılar”ın borsa, repo ve bono piyasasındaki paralarını çekerek döviz alımına geçmeleriyle birlikte, repo faiz oranlarının %250’ye, bono faizlerinin %63 ila %153 seviyesine yükselmesinin temelinde bu gelişmeler yatmaktadır.

Kurtuluş Cephesi’nin Temmuz-Ağustos 2000 tarihli 56. sayısında yayınlanan “*İthalat Patlamasından Faşist Mafya Cumhuriyeti-ne*” başlıklı yazımızda bu durumu şöyle özetlemiştik:

“Genel kural olarak dış ödemeler dengesi açığı veren emperyalist ülkeler, tek tek ya da birleşik olarak ekonomik buhrana sürüklenirler. Aynı durum emperyalizme bağlı ülkelerde ise, artan dış borçlanma ve bunların faizlerini ödemek amacıyla ülke içi üretim değerlerinin alabildiğine düşük fiyatla ihracı şeklinde ortaya çıkar. Tüm bunlara karşın, dış ödemeler dengesi vermeye devam eden ülkelerin, günümüzün popüler söylemiyle ifade edersek, uluslararası kredi kuruluşlarının verdiği notları sürekli düşer. Bu düşüş, o ülkenin yeni kredi (dış borç) bulamaması ya da çok yüksek faiz oranlarıyla (tefeci faiz oranıyla) küçük kredi bulabilmesi sonucunu doğurur. Bu süreç devam ettiği takdirde, alacaklı ülke ve kuruluşlar, borçlu ülkenin borçlarını ödeyebilmesi için IMF tarafından hazırlanan ‘istikrar tedbirleri’ paketini kabul etmeye zorlarlar. IMF paketinin özü, borçlu olan ülkenin dış ödemeler dengesindeki açığı kapatacak önlemlerin alınmasıdır. Bunun somut ifadesi ise, devlet bütçesindeki harcamaların azaltılması ve böylece devletin bütçe dengesini tutturarak gelirlerini dış borçların ödenmesine yönlendirmesidir. Ve herkesin bildiği gibi, bunun en açık görünümü ise ücret ve maaşların dondurulması ya da görüntüsel zamlar yapılmasıdır.”

Bunun anlamı, ülkede dışarıya satılabilir herşeyin satılacağı ve devlet gelirlerinin (burjuva ekonomistlerinin yeni moda sözcükleleriyle söylesek “faiz dışı gelirleri”nin) tamamının dış ödemeler dengesine ayrılacağı demektir. 23 Aralık 1999’da IMF ile imzalanan “stand-by” anlaşmasıyla birlikte uygulanmaya başlanan “istikrar tedbirleri”nin en yalın ifadesi, tüm halk kitlelerinin hızla yoksullaştırılması ve mülksüzleştirilmesidir. Ancak IMF’nin “istikrar tedbirleri”nin 2000 yılındaki uygulamaları “istenilen boyutta” olmamıştır. Daha önceki yazımızda ifade ettiğimiz gibi, bunun nedeni halkın tepkilerinin birleşik ve zamandaş olarak ortaya çıkmasını engelleme amacıdır. Bu

politik amaç, IMF'nin deyişiyile, "daha kararlı ve daha otoriter" bir yönetimin işbaşına gelmesini de zorunlu kılmaktadır.

"Globalleşen" ve "demokrasinin egemen olduğu" bir dünyada, "daha otoriter" rejimlerin işbaşına getirilmesinin, geri-bıraktırılmış ülkelerde **yönetimin askerileştirilmesinden** başka bir anlamı yoktur. Bütün sorun, emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizminin SSCB'nin dağıtılmışlığı koşullarında "demokrasinin zaferi"ni büyük reklam ve propaganda kampanyalarıyla ilan ettiği bir zamanda "demokrasiye bir süre için ara vermeyi" dünya kamuoyuna nasıl kabul ettireceğinde yatmaktadır. Bu bağlamda, "Amerikanın gücünü ve onurunu güçlendirme" sloganıyla başkanlık seçimine giren ve başkan yardımcısı olarak "Körfez Savaşı" sırasında **savunma bakanı** olan D. Cheney'i seçen **W. Bush** bu dönemin en uygun ABD başkanı görünümündedir.

Tüm bunlardan habersiz görünen amatör ekonomist köşe yazarları ve gazetelerin genel yayın yönetmenleri "piyasalardaki paniği önlemek" amacıyla yazılar yazmaya, manşetler atmaya başlamışlardır. Bunlardan birisi olan **Güneri Civaoglu** 30 Kasım günkü yazısında şunları yazmaktadır:

"Arjantin ekonomisi kilitlendi.

İç ve dış borçlarını ödeyemez hale geldi.

Her ay **2 milyar dolar** dış borç ödemesi gerekirken, **1 dolar** bile yoktu.

İşte bu noktada, IMF'nin henüz yeni kurulan bir fonu devreye sokuldu:

'**Supplement Resurce Facility**' (ek kaynak kolaylığı)...

Arjantin'e bu fondan **20 milyar dolar** acil yardım yapıldı.

Ayrıca...

Diğer büyük Batı ülkeleri de, **15 milyar dolarlık** bir paket taahhüt ettiler.

Arjantin, belini doğrultmakta...

Güney Kore'ye de daha önce böyle **50 milyar dolar** fonlanmıştı. **3 ay** sonra para geri döndü.

Bizim hazine, **IMF** ile ilişki kurdu.

Tıpkı, **Arjantin'e** yapıldığı gibi yeni kurulan ek yardım fonundan para istedi.

IMF'yle yaptığımız anlaşmada, istikrar programı uygulayan bazı ülkelerde bir takım ani olumsuz şartların oluşması halini öngören, böyle bir '**acil ek yardım**' hükmü var.

Anlaşmadaki acil yardımı hareketlendirmek için hükümet, IMF'ye bir 'ek niyet mektubu' hazırlamakta.

Türkiye'nin de o yardımdan kısa sürede yararlanması beklenmekte.

Bunun 7 milyar dolar dolaylarında olabileceği öngörülüyor."

23 Aralık 1999 günü IMF tarafından onaylanarak yürürlüğe

giren “istikrar tedbirleri” sonrasında elinde hesap makinesiyle Türkiye’ye akacak “paraların” hesabını tutan *Milliyet* gazetesi yazarı Yalçın Doğan’dan sonra Güneri Cıvaoğlu, ikinci “stand-by” anlaşmasının ve bununla birlikte akacak dolarların müjdesini vermektedir.

Milliyet’in abisi *Hürriyet* gazetesinin 30 Kasım tarihli haberinde ise şunlar bildirilmektedir:

“Dış borç anapara ve faiz ödemelerini karşılayamama tehlikesiyle karşı karşıya kalan **Arjantin**, dışardan 30 milyar dolarlık kurtarma paketi **alacak**. Mali sıkıntı içindeki Arjantin’de hükümet, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası ile kreditor ülkelerle, **acil kurtarma yardımı** almak üzere müzakereleri başlattı. Başkent Buenos Aires’e dün ulaşan IMF heyetiyle müzakerelere katılan Maliye Bakanı Mario Vicens’in, Radio Mitre’ye verdiği mülakatına göre, bu kurtarma paketi **zorla uygulanmayacak**, fakat, bir garanti olacak. IMF, Dünya Bankası, Inter-Amerikan Kalkınma Bankası (IADB) ile ABD, İspanya, İtalya, Fransa ve muhtemelen Almanya ile 12 büyük ticari bankadan toplam 30 milyar dolar acil kredi alınacak. Bu miktarın 15 milyar doları nakit, 15 milyar doları da rezerv olarak verilecek. Yeni kurtarma paketi, Arjantin hükümeti, faiz oranlarının yüzde 5 ile yüzde 9 artmasından kaynaklanan sorunları çözmesine katkıda bulunacak. Ancak, Arjantin ekonomisinin bu yılki büyüme hızının en iyi ihtimalle binde 7’nin üzerine çıkamayacağı hesaplanıyor. Arjantin hükümeti, 30 milyar dolarlık yardım paketi sayesinde, dış borç ödemelerinde dondurma (moratoryum) ilan etmekten kurtuldu.”

Güneri Cıvaoğlu, Arjantin’in IMF’nin “acil servisi”nden yardımını “aldığını” yazarken, *Hürriyet* gazetesi daha yardımın “alınacağı”nı haber yapmıştır. Güneri Cıvaoğlu, “piyasanın ateşini düşürmek” amacıyla manipülasyon yaparken, *Hürriyet* gazetesinin ekonomi haberleri servisini uyarmayı unutmuş görünmektedir. Arjantin, ister “acil yardım”ı almış olsun, ister alıyor olsun, isterse alacak olsun, ortadaki **tek gerçek** Arjantin’in de, Türkiye’nin de **dış borçlarını ödeyemez hale geldiğidir**. Tüm düzen politikacılarının da, Güneri Cıvaoğlu’nun da **çok iyi bildiği gibi**, ülkemizin tarihi dış ödemeler dengesi açığının büyük boyutlara ulaştığı dönemlerde yapılan büyük devalüasyonlar sonrasında askeri darbelerin gerçekleştiğidir. 1980 sonrasında Güneri Cıvaoğlu başta olmak üzere, tüm “medya” yazarları, ülkemizde bir askeri darbe koşullarının **olmadığını** ileri sürerlerken, **dayanakları** hep dış ödemeler dengesi açığının çok büyük boyutlarda olmaması olmuştur.

Öte yandan, Güneri Cıvaoğlu gibilerinin iddia ettikleri gibi 50 milyar doların Güney Kore’ye verilmiş olması, Kasım ayında Güney Kore “mucizesi”nin en büyüklerinden **Dawoo** otomobil şirketinin

iflasını ve binden fazla işçinin işsiz kalmasını engellememiştir. Ki **Arjantin Maliye Bakanlarından** Jose Luis Machinea ise, uygulamaya konan yeni ekonomi programının işe yarayacağından emin olduğunu açık bir dille ifade etmiştir.

Ve yine IMF'nin "acil servis" hizmeti verdiği yakın tarihin en büyük olayı, 1995 Ocak ayında **Meksika** hükümetine bir gecede verilen **50 milyar dolar**'dır. "*Globalleşme Tuzağı*" adlı kitapta bu olay şöyle anlatılmaktadır:

"Peso Shield Operasyonu

Washington'un politik cephesi kış tatilini yaptığı sırada, bunalım başlamıştı. Noel'den dört gün önce Meksika hükümeti, yedi yıldan beri ilk kez parasının değerinin düşürüldüğünü bildirdi. Pesonun şimdiye kadarki değeri %15 düşürülerek, 5 ABD centine karşılık gelecekti. Bütün dünyada, özellikle de New-York Wall Street'teki büyük bankalarda ve onlara bağlı yatırım fonlarında çalışan özel yatırım paralarının yöneticileri arasında panik başladı. Onlar, 50 milyar doların üzerinde bir parayı, devlet tahvillerine, bonolara ve hisse senetlerine yatırmıştı. Sonuçta Meksika, mali politika açısından IMF'nin ülkenin yeniden yapılanması ve ekonomisi ile ilgili tüm önkoşullarını yerine getiren güvenilir bir ülke olarak biliniyordu. Ama artık yüklü miktardaki değer kaybı, yabancı yatırımcıların sermayesini tehdit ediyordu...

Başkan Clinton, hükümetinin Meksika'ya 40 milyon dolarlık kredi güvencesiyle destek olacağını açıkladı. Kimsenin Meksika devletinin dış alacaklılara ödeme yapamayacağından korkması gerektiğini söyledi.

Clinton'un tavnı, bir rahatlamaya yol açacağı yerde, krizden sorumlu yöneticilerin şaşkınlığına neden oldu, durum daha da vahimleşti. Yatırımcılar şimdi, Meksika'nın dolarlarını tükettiğini tahmin etmekle kalmadılar, bunu artık biliyorlardı da.... Meksika merkez bankası **her gün yarım milyar dolarlık** Peso almasına rağmen, kur sürekli yükseliyordu. **İthal edilen malların bedeli ödenemediğinden**, bu durum Meksika için tehdit ediciydi, ABD içinse Meksika'nın ticaret sektöründeki binlerce çalışana etkilediğinden sorun oluştuyordu. Pesonun bu düşüşü, dünyanın geri kalanını ilgilendirmiyordu bile.

Bu durum 12 Ocaktan itibaren dramatik bir şekilde yön değiştirdi. Clinton ve Zedillo'nun mali dayanışma sözünü verdikleri gün, hiç kimsenin hesaba katmadığı bir gelişme yaşandı. Dünyanın tüm önemli borsa merkezlerinde Singapur'dan Londra'ya, oradan New-York'a kadar bir dü-

zineye varan paranın aynı anda değeri düştü. 'Emerging markets' diye adlandırılan tüm Orta Avrupa ve güneyin gelişmekte olan ülkelerindeki yatırımcılar, **aniden hisse senetlerini düşük fiyatlarla elden çıkardılar** ve borçlarını ödeyemediler. Ellerine geçen **parayı**, dolar, mark, İsviçre frangı ve yen gibi **dövizlere** yatırdıklarından, bıraktıkları paraların ve menkul değerlerin kurları düştü. Güney Asya ülkelerinin merkez bankalarının genel müdürleri, ilk kez acil bir toplantı için bir araya geldiler. Ortaya çıkan durumdan kendileri sorumlu olmadıkları halde, yatırımcıları yatıştırmak için, hissedilir ölçüde **faizleri yükseltmek yoluyla**, paralarının değerini yapay olarak artırmak zorunda kaldılar.

Krizin dördüncü haftasının sonu olan 20 Ocak gününden itibaren, **dolar kurları da düşüşe geçti.**²⁰

İşte bu gelişme ve koşullar içinde Ocak 1995'de Meksika'ya 50 milyar dolar "acil yardım kredisi" verilmiştir.

Bugün ülkede yaşanan borsa düşüşleri, dövize olan talebin yükselmesi, Merkez Bankası'nın bir hafta içinde 5 milyar dolar piyasaya vermesi, aynı sürecin yinelenmesinden başka birşey değildir.

İster 1995 Meksika krizi, 1997 Asya krizi, 1999 Brezilya krizi, isterse Ağustos 2000'deki Arjantin krizi olsun, tümünün ortak noktası emperyalizme bağımlı geri-bıraktırlmış ülkeler olmaları ve uzun zamandan beri IMF'nin denetimi ve gözetimi altında "istikrar tedbirleri" uygulamalarıdır. Bu ülke devletlerinin ellerinde "özelleştirilecek" birşeyleri de kalmamış durumdadır. Dolayısıyla devlet tümüyle vergi ve yüksek faizli bono ve tahvil gelirleri ile dış borçlara bağımlı durumdadır. Ve kaçınılmaz sonuç, halk kitlelerinin yoksullaşması, küçük-burjuvazinin mülksüzleşmesi ve Meksika örneğinde olduğu gibi yılda 1 milyona varan kişinin ABD'ye kaçak işçi olarak gitmesidir.

Bülent Ecevit, ülkede patlak veren krizin sorumlusu olarak "yüksek faiz lobisi"ni sorumlu tutarken, bu "lobi"nin başını büyük bankaların (İşbankası ve Akbank başta olmak üzere) çekmesi, olayların gelişimini belirleyecek izler taşımaktadır.

Bugün için hükümetin, Hazine'nin ve Merkez Bankası'nın yapabileceği birşey kalmamıştır. Piyasalarda yatırım yapmış "yabancı yatırımcılar"ın "pozisyonlarını" kapatarak döviz talebinde buldukları bir ortamda, bu talebin karşılanmasından başka bir yol yoktur. Bu "yabancı yatırımcılar"ın talep ettikleri dövizler ile daha şimdiden 20 milyar seviyesine ulaşmış olan dış ticaret açığını kapatmak için gerekli döviz, devletin sahip olduğu döviz rezervlerinden fazladır. Bu

²⁰ H. P. Martin-H. Schumann, *Globalleşme Tuzağı, Demokrasiye ve Refaha Saldırı*, s: 52-53.

durumda, “yabancı yatırımcılar”ın döviz taleplerine karşılık olarak çok yüksek faizlerle bono ve tahvil satılması kaçınılmazdır. Bundan sonrası ise bilinen hikayedir: **Yükselen** repo, bono ve tahvil faizleri, **yükselen** kredi faizleri, **yükselen** maliyetler ve **yükselen** fiyatlar ve **devalüasyon**. Sonuç: **Elveda deflasyon programı**.

Elbette bir başka yol daha bulunmaktadır. Bu yol, Güneri Civaoğlu gibi kamuoyunu “manipüle” etmeye soyunmuş “medyatikler”in önerdiği gibi, IMF’nin “acil kurtarma yardımı”dır (Güneri Civaoğlu’nun “**Supplement Resorce Facility**”si).

IMF bile bu “acil kurtarma yardımı”nın ek bir “istikrar tedbiri”ni gerektirdiğini ve çok sert uygulamalar içerdiğini söylerken, bu yardım sonrasında ülke ekonomisinin tümüyle IMF tarafından yönetileceğini söylemek istemektedir. Bunun anlamı ise, her türden “seçim kaygısı” duymaksızın “gerekli önlemlerin” alınıp, kararlı bir biçimde uygulanmasıdır. Bu önlemlerin en önemli maddesi ise, tüm ücret ve maaşların dondurulması, küçük ve orta işletmelerin iflas ettirilmesi ve köylülerin vergilendirilmesidir. “Acil kurtarma yardımı”nın koşulu olarak ortaya çıkan böylesine bir uygulamanın hangi “seçilmişler”le yapılacağı ise, herkesin düşünmesi gereken sorudur. Kısacası, Güneri Civaoğlu gibilerinin krizden çıkış olarak sundukları öneri, kesinkes otoriter bir yönetimi gerektirir. Ülkemiz somutunda bunun iki olasılığı vardır: Ya yönetim askerileştirilecektir, ya da “otoriter” bir parti hükümet olacaktır. Yalçın Doğan’dan sonra Güneri Civaoğlu’nun da “beyaz çoraplara” elveda demesi işten bile değildir.

“Bütün bunların IMF’nin ‘istikrar tedbirleri’nin tüm yükünün halka ödettirilmesinden başka bir anlamı olmadığı açıktır. Ama her zaman olduğu gibi, bundan ‘kazanlar’ vardır. Ve yine her zaman olduğu gibi, bunlar emperyalizm ve onun yerli işbirlikçileridir.

Bu öylesine açık bir gerçektir ki, 1998 yazında patlak veren Asya Krizi ile başlayan dünya ekonomik buhranı, emperyalist ülkelerde durgunluk ortaya çıkarırken, dünya çapındaki aşırı-üretim sorununun alabildiğine büyümesine neden olmuştur. Bütün emperyalist ülkeler için mal stoklarının eritilmesi, yani bunların ihraç edilmesi yaşamsal bir öneme sahiptir. Doğal olarak, emperyalist metallerin ihracı, bir başkalarının ithal etmesi ile olanaklıdır. İşte ülkemizde meydana gelen ithal patlamasının konjonktürel nedeni budur.

Emperyalizme bağımlı ekonomiye sahip olan bizim gibi geri-bıraktırılmış ülkelerdeki sanayinin dışa bağımlılığının getirmiş olduğu ithalat artışı, emperyalist metropollerdeki aşırı-üretim buhranıyla birlikte, em-

peryalist metallerin doğrudan ithaliyle birleşerek ithalatın olağanüstü artmasını getirmiştir. Burada dikkat çeken yan ise, emperyalist metallerin geri-bıraktırılmış ülkelere artan ihracatında **bu metalleri tüketen bir kitlenin yaratılmış olmasıdır**. İşte bu kitle, Serdar Turgut'un 6.5 milyon olarak verdiği ve tüm ekonomi-politikaların bunlar için yapıldığını söylediği kitledir.

Bu emperyalist metallerin tüketicisi kitle, aynı zamanda ülke nüfusunun eğitim düzeyi yüksek kesimlerini oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, küçük-burjuvazinin aydın kesimini içermektedir. Bunların herşeyde olduğu gibi, ithalatta meydana gelen büyük artış karşısında 'endişeye gerek yok' türünden açıklamalar yapılmaları çok doğaldır.

İthalatta meydana gelen büyük artışın ortaya koyduğu en temel gerçek ise, 2000 yılı sonu itibarıyla ithalatın 60 milyar dolarlar seviyesine ulaşabileceğidir. GSMH'nin 160-179 milyar dolar olduğu bir ülkede, 60 milyar dolarlık bir ithalat, üretmeden tüketmek anlamına gelmektedir. Bu sürecin, birkaç yıl içinde (IMF'yle yapılan stand-by anlaşması süresinde) ülkeyi ödemeler dengesi krizine sokacağını ve giderek **Porto-Rico'laştıracağını** söylemek için fazla bir ekonomi bilgisine sahip olmak gerekmemektedir. Bu ise, ülkenin geriye dönüşün olanaksız olduğu bir sürece girmesi demektir. 'İstikrar tedbirleri'nin 2002 yılına kadar 'tavizsiz uygulanması'yla varılacak yer, Türkiye'nin emperyalist metallerin açık pazar haline gelmesiyle sonuçlanacaktır. Bu durumda, ülke içi sanayi üretimi ile birlikte tarımsal üretimin alabildiğine gerilemesi kaçınılmaz olacaktır. Üretimdeki bu gerilemenin doğal sonucu ise insanların yaşamlarını sürdürebilmek için çalışacak iş bulamamalarıdır."²¹

²¹ Kurtuluş Cephesi, *İthalat Patlamasından Faşist-Mafya Cumhuriyetine*, Sayı: 56, s: 18, Temmuz-Ağustos 2000.

Türkiye'nin Yazgısı ve Dünya Ekonomik Buhranı

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 59, Ocak-Şubat 2001

"Türkiye'nin şu ana kadar gerçekleştirdiği orta-uzun vadeli borçlanmaların vade yapısına göre, 2001 ve izleyen yıllarda gerçekleştirmek zorunda olduğu toplam dış borç servisi ise **116 milyar 470 milyon dolar** düzeyinde bulunuyor.

Ancak, izleyen dönemde alınacak olası yeni borçlara bağlı olarak bu tutar da büyüyecek. Söz konusu ödemelerin **80 milyar 791 milyon dolarlık** bölümünün ilk **beş yıl içinde** gerçekleştirileceği dikkati çekiyor.

Mevcut stokun vade yapısına göre Türkiye, **2001 yılında 25 milyar 310 milyon**, 2002'de 16 milyar 157 milyon, 2003'te 16 milyar 590 milyon, 2004'te 12 milyar 329 milyon, 2005 yılında 10 milyar 405 milyon, 2006 ve sonrasında da 35 milyar 679 milyon dolar tutarında dış borç ödeyecek.

Türkiye geçen yılın tümünde **25 milyar 53 milyon dolarlık** dış borç servisi gerçekleştirdi. 2000 yılındaki ödemelerin 18 milyar 481 milyon dolarını **anapara**, 6 milyar 572 milyon dolarını **faiz** oluşturdu. Geçen yılki dış borç servisinin 2 milyar 936 milyon doları anapara, 2 milyar 434 milyon doları da faiz olmak üzere toplam 5 milyar 370

milyon dolarlık bölümü tahvil borçlanmalarına yönelik olarak gerçekleştirildi.” (Gazete haberleri)

Geçen yılın Kasım ayının son haftasında patlak veren “mali kriz” sonrasında IMF’nin “acil yardım programı” çerçevesinde 10 milyar dolar vereceğinin ilan edilmesiyle birlikte “piyasaların ateşi”nin düşmesine paralel olarak gelişen siyasal olaylar (cezaevlerine yönelik operasyonlar ve “post modern darbe” tartışmaları vb.) ekonomideki gelişmelerin hemen bir yana bırakılmasını getirmiştir. IMF’ye verilen “3. ek niyet mektubu”nda ifade edilen uygulamaların halkın yaşam koşullarının daha da ağırlaşmasından başka bir sonuç vermeyeceği hemen herkesçe bilindiği halde, “adam sendecilik” ve “kadercilik” tam bir duyarsızlık ve tepkisizlik ortamı yaratmaktadır. “An”ı yaşamının genel bir yaşam anlayışı haline dönüştüğü, olayların kendi bütünlüğünden kopartılarak tekil ve parçasal olarak kavranıldığı ve bu kavrayışla, her tekil ya da parçasal olay ve olgunun sanki kendi yalıtılmışlığı içinde gelişeceği ve etkisinin bu yalıtılmışlık alanı ile sınırlı kalacağı sanısı, ister istemez olayların gelişiminin ve süreçlerin izlenmesini sınırlı bir çevrenin “iş” haline dönüştürmüştür. Öte yandan, ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeler, değişimler ve bunları belirleyen olaylar ve olgular, hemen her durumda tekil bireylerin uzun dönemli yaşantılarını belirleyen ve değiştiren sonuçlar verdiği ve vereceği gerçeği, hemen hergün tekil bireyin somut yaşantısının yalıtılmış sınırlarını zorlamakta ve bu somutlukta da kendisini varetmektedir.

Bugün ülkemizde uygulanan IMF “istikrar tedbirleri” ikinci yılına girdiğinde, Kasım sonunda patlak veren “mali kriz” ve “likidite sıkışıklığı”yla birlikte çok daha büyük değişimlerin ve kalıcı sonuçların ortaya çıkacağı bir ortam yaratmıştır. IMF’nin “istikrar tedbirleri”nin amacının ülkenin **dış borçlarının ödenmesini garanti altına almak** olduğu gerçeği, dünya ekonomik buhranının ABD’ye yansımalarıyla birlikte daha yıkıcı sonuçlar doğurması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Amerikan ekonomisinde 8 yıldır süren sürekli büyüme sürecinin sonuna gelmesi, yani ABD Rezerv Büro’nun açıklamasıyla ifade edersek, “ekonomide ağır bir durgunluk durumunun ortaya çıkması”, dünya ekonomik buhranının 1997 yılından itibaren gelişim çizgisinin ulaşabileceği son noktayı ifade etmektedir. Sözcüğün tam anlamıyla, emperyalizmin **yeni-sömürgecilik yöntemlerinin ikinci büyük buhranı**, hemen her açıdan gelişmiş durumdadır. Gelişen bu buhran, 1980 yılında patlak veren birincisi gibi, sermayenin aşırı birikimi ve metallerin aşırı üretimi temelinde gelişmiştir. Ancak 1980 dünya ekonomik buhranında **ekonomik durgunluk ile enflasyon birlikte** gelişirken (*stagflasyon*), günümüzde monatarist uygulamaların özenle devam ettirilmesi sonucu “enflasyonist baskı”yla birlik-

te gelişmektedir. Bunun yanında, günümüzde ABD ekonomisinde belirginleşen durgunlukla birlikte son noktasına ulaşan bugünkü dünya ekonomik buhranı, alternatif sistemin, yani sosyalist sistemin varolmadığı koşullarda ortaya çıkan ilk buhrandır.

Bugün ekonomik buhranın, ABD ekonomisinde görünür hale gelen durgunlukla birlikte, sistemin bütününe etkileyen bir niteliğe ulaşmasının ilk sonucu, ABD Rezerv Büro'nun (Merkez Bankası) Ocak ayı içinde faiz oranlarını onbeş gün arayla iki kez 0,5 puan düşürmesi olmuştur.

Bir ay içinde ABD'deki faiz oranlarının 1 puan düşerek %4,5'e çekilmesiyle eş zamanlı olarak Amerikan otomotiv sektöründe "stokların eritilemez boyuta ulaştığı" haberleri kamuoyuna ulaşmaya başlamıştır. Özellikle *General Motors* ile *DaimlerChrysler* gibi iki büyük otomotiv tekelinin "stokları", yani aşırı üretimleri, bir yandan dünya çapında tüketim malları sektöründe üç yıldır süre gelen ve giderek dayanıklı tüketim malları sektörünü etkisi altına alan aşırı-üretim buhranının, tüm çabalara rağmen, "**lokalize**" edilemediğinin açık görüngüsü olmuştur.

Mitsubishi gibi Japon otomotiv tekelinin dünya piyasalarında etkisini yitirdiği, G. Kore'nin *Daewoo* otomobil şirketinin iflas ettiği bir dönem sonrasında *General Motors* ve *DaimlerChrysler*'in "aşırı stokları" yüzünden üretime ara vermek zorunda kaldıkları ve binlerce işçiyi işten çıkarmayı planladıkları (*DaimlerChrysler* 26 bin, *General Motors* 16 bin işçi çıkarmayı planlamıştır) bir evrede, geri-bıraktınlmış ülkelerin **dış borçları** yeniden gündemin birinci sırasına tırmanmaktadır.

Emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemlerinin özü, içte ekonominin askerileştirilmesine paralel olarak, "*daha az masrafla, daha geniş pazar imkanı sağlayan, daha sistemli ve ulusal savaşlara yol açmayacak, daha üst seviyeye çıkmış emperyalizmin problemlerini daha fazla tatmin etmeye dayanmaktadır. En temel metodu, sermaye ihrac ve transferinin terkindeki değişikliklerdir. Sermayenin 5-6 elemanı arasında yeni bir oran yaratılmıştır. Şöyle ki, savaş öncesi nakit sermaye ihracı, sermayenin isim, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi, teknik eleman, vs. gibi diğer elemanlarına kıyasla çok daha fazla yer tutarken, savaş sonrası dönemde özellikle 1960'dan sonra bu işleyiş tersine dönmüş, nakit sermaye ihracının dışındaki sermayenin yukarıda özetlediğimiz elemanları ağırlık kazanmıştır.*"²²

Yeni-sömürgecilik yöntemlerinin bu niteliği, geri-bıraktınlmış ülkelerde orta ve hafif sanayinin kurulması sonucunu doğurmuş ve bu sanayiler doğrudan geri-bıraktınlmış ülkenin iç pazarı için üretim yapan emperyalist tekellerin bir uzantısı durumunda olmuştur. Tü-

²² Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim II-III*.

müyle dışa bağımlı olan bu sanayiler, sürekli **ara malları ithal etmek zorunda olan** sanayi kuruluşlarıdır. Bu nedenle, geri-bıraktırlmış ülkelerdeki emperyalizme bağımlı sanayilerin gelişmesi, aynı zamanda **ithalatın sürekli büyümesi** anlamına gelmektedir.

Diğer yandan, emperyalist ülke ekonomilerinin askerileştirilmesi, aynı zamanda geri-bıraktırlmış ülkelerin askeri mallar alımının sürekli büyümesini gündeme getirmiştir. Geri-bıraktırlmış ülke ekonomilerinde ithalatın ve dış ticaret açığının sürekli büyümesinin ikinci nedeni de bu **askeri mallar ithalatı** olmaktadır.

Özellikle 1980 dünya ekonomik buhranı sonrasında, özellikle Amerikan emperyalizminin, içte, hafif ve orta sanayi sektörlerinde yeni teknolojilerin üretime uygulanmasını finanse etmesine paralel olarak (düşük faiz oranlarıyla) emperyalist ülkelerde ortaya çıkan tüketim malları üretimindeki artış, geri-bıraktırlmış ülkelerde ithalatın “liberalizasyonu”yla birlikte bu ülkelerin iç pazarlarına yönelmiştir. 1990 sonrasında geri-bıraktırlmış ülkelerde, **emperyalist ülkelerin tüketim mallarının ithalatında** ortaya çıkan büyük “patlama”, dış ticaret açığını daha da büyütüştür.

	1999	2000	
(milyon \$)	Ocak-Kasım	Ocak-Kasım	Değişim
İhracat	24.355,8	24.707,0	%1,4
İthalat	36.252,5	49.672,6	%37,0
Dış Ticaret Açığı	-11.896,6	-24.965,6	%109,9
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı	67,2	49,7	

İthalatın mal gruplarına göre dağılımı

	1999	2000		
(milyon \$)	Ocak-Kasım	Ocak-Kasım	Değişim	Oranı
Sermaye Malları	7.602,3	10.176,5	%33,9	%20,5
Ara Malları	23.853,6	32.651,7	%36,9	%65,7
Tüketim Malları	4.482,1	6.668,1	%48,8	%13,4

Seçilmiş mallara göre ithalat (Ocak-Kasım 2000)

(bin \$)

MineralYakıtlar, Mineral Yağlar	8.497.375
Ham Petrol	(3.725.193)
Kazanlar, makinalar	6.982.563
Elektrik makina ve cihazları	5.643.520
Kara taşıtları	5.021.932
Demir ve çelik	2.547.230
Plastik ve mamulleri	2.013.707
Organik kimyasal ürünler	1.888.751
Gemiler vb.	1.114.459
Pamuk ve pamuk ipliği	999.038
Eczacılık ürünleri	962.776
Kağıt ve karton	853.047
Tütün ve mamulleri	340.384

[Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü verileri, 2001]

Ülkemiz somutunda ifade edersek, DİE'nün 2000 yılı Kasım ayı dış ticaret verilerine göre, 11 aylık dış ticaret açığı “tüm zamanların rekorunu” kırmıştır.

2000 yılının 11 aylık döneminde ithalat 49 milyar 672 milyon dolar, ihracat 24 milyar 707 milyon dolar olmuştur. Buna göre, 1999 yılının ilk 11 aylık döneminde 11 milyar 896 milyon dolar olan dış ticaret açığı, 2000 yılının aynı döneminde 24 milyar 965 milyon dolara yükselmiştir. İthal edilen malların %13,4'ü tüketim mallarından oluşurken, yatırım mallarının (sermaye malları) oranı %20,5 olmuştur. Kalan tüm ithalat **ara mallar** ithalatıdır. Bunların içinde demir-çelik, organik kimyasal ürünler, kazan ve elektrik makina ve cihazları, kara taşıtları, pamuk ve pamuk ipliği ilk sırayı almaktadır. (İthalat içinde petrol %7,5'lik bir yere sahiptir)

Görüldüğü gibi, yeni-sömürgecilik yöntemlerinin uygulanması ile oluşturulan hafif ve orta sanayinin ithalat ihtiyacı (ara mallar), tüm ithalat içinde %65,7'lik bir oranı oluşturmaktadır.

Diğer yandan, ithalatın “liberalizasyonu”yla birlikte, doğrudan emperyalist ülkelerden ithal edilen tüketim mallarında artış olmuştur. Bu artışın 2000 yılının 11 aylık dönemindeki değeri 6 milyar 668 milyon dolardır. Bu miktar, turizmden elde edilen gelire eşdeğerdir.

Herkesin bildiği gibi, ithal edilen malların paralarının ödenebilmesi için döviz gerekmektedir. Bunun gerçek ve ekonomik yolu, ara malları ithalatının üretimde kullanılması sonucu ortaya çıkan malların ihracatıdır. Ekonomi dilinde, ihracatın ithalatı karşılama oranı olarak tanımlanan bu döviz kaynağı, 2000 yılının 11 aylık döneminde, %67,2' den %49,7'ye gerilemiştir. Böylece ortaya çıkan 25 milyar dolarlık açık “başka kaynaklardan” sağlanmak zorundadır. Bunun bir yolu **turizm** olarak, ülke insanlarının yabancı “tatilciler”e hizmet etmesi karşılığı sağlanan gelirlerdir. Diğer yol ise, **dış borçlanmadır**. Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, 2000 yılı sonu itibarıyla dış borçlar 116 milyar 470 milyon dolara yükselmiştir. Ve IMF ile yapılan anlaşma gereğince bu borçların 80 milyar dolarlık bölümü beş yıl içinde ödenecektir. Ve herkesin kolayca anlayacağı gibi, 25 milyar doları aşan ithalat borçlarının bile ek dış borçlarla ödendiği bir ülkede, 80 milyar dolarlık dış borç ödemesinin yeni dış borçlanmayla yapılacağı açıktır. Bunun ekonomik gerçekliği ise, bundan sonra alınacak her dış borcun faizlerinin giderek artacağıdır. Bunun somut ifadesi ise, artan dış borçlar ve sürekli yükselen dış borç ödemeleridir. İşte IMF'nin garantisi altına aldığı dış borç ödemeleri böylesine bir süreklilik içindedir.

Bir başka deyişle, emperyalizm ve emperyalist finans kuruluşları, bizim gibi ülkeleri sürekli artan borç içinde tutmaktadırlar. Bu durum, onların istedikleri zamanda, istedikleri malların ithalatının yapılmasını sağlayan zemini oluşturmaktadır.

Emperyalist ekonomilerin içine girdikleri aşın-üretim buhranı, kaçınılmaz olarak yeni ve büyük talep yaratılmasını gerektirmektedir. Bunun yolu, geri-bıraktırlmış ülkelerin ithalatını artırmaktır. Ve her ithalat artışı yeni borçlanma olduğundan, aynı zamanda parasermayenin faiz gelirlerinde artış anlamına gelmektedir.

Fakat bugün ABD ekonomisinin içine girdiği durgunluk, emperyalizmin bu sömürü mekanizmasının, 1980'lerde olduğu gibi tıkanıp gittiğini göstermektedir. Yeni-sömürgecilik yöntemiyle emperyalizmin kendisine yeni pazarlar yaratması, kaçınılmaz olarak belli bir evreden sonra işe yaramaz hale gelmektedir. Çünkü üretim araçlarının geldiği boyut, kapitalist üretim ilişkileri tarafından karşılanamayacak seviyeye ulaşmıştır. Sonuç, bunalımdır.

Her bunalım döneminde olduğu gibi, emperyalist ülkeler bunalımın yükünü geri-bıraktırlmış ülkelere yüklemek durumundadır. Dolayısıyla, ekonomik buhranın her gelişimi, geri-bıraktırlmış ülkelerdeki yaşam koşullarını daha da ağırlaştırmaktan ve halkın yoksullaşmasını hızlandırmaktan başka bir sonuç vermemektedir. Tüm geri-bıraktırlmış ülkeler, dünya ekonomik buhranının gelişimi ve derinleşmesine paralel olarak bir dizi "istikrar tedbirini" uygulamaya sokmak zorundadır. Herkesin bildiği gibi, bu "istikrar tedbirleri" IMF tarafından belirlenmekte ve onun gözetimi ve denetimi altında yürütülmektedir.

Bu yıl, Türkiye, 25 milyar dolar dış borç ana para ve faiz ödemesi ile 30 milyar dolara yaklaşan dış ticaret açığını karşılamak zorundadır. Bunlara ek olarak alınan askeri mallar için gerekli 10 milyar dolar döviz gereksinimi vardır. Böylece Türkiye'nin 2001 yılında "bulması" gereken döviz miktarı **70 milyar dolara** yakındır. Bunun 10 milyar dolarlık bölümünün turizmden sağlanacağı ve ihraç edilebilir herşeyin ihraç edilerek aynı miktarda bir ek gelir sağlanacağı varsayılabilirse bile, "bulunması" gereken döviz miktarı 50 milyar dolar seviyesinde olmaktadır.

İşte bu aşamada, emperyalist sistemin içinde bulunduğu ekonomik buhranın ivedi koşullar içinde, özelleştirilebilir her şey özelleştirilerek ek bir gelir sağlanmaya çalışılmaktadır. IMF'nin üzerinde durduğu Telekom ve TEDAŞ'ın özelleştirilmesi 2001 yılı için 10 milyar dolarlık bir ek gelir sağlaması hesaplanmaktadır. Böylece, Türkiye, evinde satabileceği herşeyi satan iflas etmiş bir tüccar durumuna düşmüştür. Ancak bunların da yeterli olmadığı ortadadır. Kaçınılmaz olarak, bütçenin "faiz dışı gelirleri"nin artırılması gerekmektedir. Bunun anlamı ise, vergilerin artması ve daha geniş kesimlerin daha fazla vergilendirilmesidir. Bunun halk açısından anlamı, daha az tüketmek olmakla birlikte, ekonomi açısından Türk parasının değer kaybetmesi ve faiz oranlarının yükselmesidir.

Devletin elinde döviz olarak satabileceği herşeyin (KİT'ler)

satılması doğrudan döviz geliri olmakla birlikte, ülke içinden vergi yolu ile toplanan para Türk lirası durumundadır. Bunun dövize çevrilebilmesi için, hazinenin dolar ya da Euro'ya endeksli tahvil çıkartmaktan başka bir yolu yoktur. Bu tahvillerin gerçek karşılıkları ülke içinde "faiz dışı gelirlerden" elde edilmiş T.L olduğundan, her durumda T.L'nin ülke içindeki alım gücü ve alabileceği mallarla belirlenen bir **fiyata** sahip olacaktır. Para getirebilir tüm KİT'lerin satıldığı bir ortamda, bunun anlamı T.L'nin değer kaybetmesi, yani **devalüasyon** yapılmasıdır. Bugün için IMF denetimi altında T.L'nin gerçek değerinin altında fiyatlandırılmasının getirdiği ek değer kaybıyla birlikte, olası bir devalüasyonun ülke tarihinin en büyük devalüasyonu olması kaçınılmaz görünmektedir. Böylece Latin-Amerika ülkelerinde görülen onar yıllık aralıklarla yapılan büyük devalüasyonlar ülkemiz gündemine girmiştir.

Diğer taraftan, her türlü propaganda olanakları kullanılarak halk kitlelerine mevcut KİT'lerin özelleştirilmesi ile bu "darboğaz"ın aşılacağı "umudu" verilmeye çalışılmaktadır. Oysa ki, satılanların yerine yenileri konulmayacağından (özelleştirme, aynı zamanda özelleştirilen KİT'lerin faaliyet alanlarında devletin her türlü yatırımının sona erdirilmesidir), özelleştirmelerin sonuna gelindiğinde, ülkenin sıradan bir sömürge haline dönüşmesi gündeme gelecektir. Türkiye'nin yazgısı burada yatmaktadır (**Porto Rico'lulaşmak**).

Telekom ve TEDAŞ'ın özelleştirilmesi, gelinebilecek son noktayı oluşturmaktadır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, içinde bulunulan koşullarda bu özelleştirmelerin hiçbir işe yaramayacağı açıktır. "Almadan vermek, Allah'a mahsustur". Ülkenin içine girdiği bu dış borç çıkmazından çıkması olanaksız olduğu kadar, sonuçları geçmiş dönemle kıyaslanmayacak kadar büyük olacaktır. Artık "yoksullaşma"dan söz etmek bile, ülkenin geleceği açısından anlamsızlaşacaktır. Ve kitlelerden özenle saklanan ve her yol kullanılarak öğrenmeleri ve kavramaları engellenen **gerçek** de burada yatmaktadır.

Bitmeyen dış borçların ana para ve faiz ödemelerinin sürekliliğinin sağlanmasının tek yolu, çalışabilir herkesin, verilebilir en düşük ücretten ve yapılabilir her işte çalıştırılmasıdır. Bunu yaparken, olabildiğince az tüketmeleri (en düşük ücret alınması tek başına yeterli değildir) de zorunludur. Bunun en emin yolu, fiyatlar ile ücretler arasındaki makası açmaktan geçer. Yani olabilecek en düşük ücretle çalışan kitleler ödenebilecek en yüksek fiyattan mal almak zorundadırlar. Özelleştirilmiş bir Telekom, telefon ücretlerinin olabildiğince artırılmasının olanaklarını emperyalist tekellere verirken, aynı şekilde özelleştirilen bir TEDAŞ elektrik fiyatlarının istenildiği ölçüde artırılmasını olanaklı hale getirecektir. Bunun sonucu ise, en az haberleşme ve en az aydınlatma, en az elektrikli ev eşyası kullanmadır. İşte Türkiye'nin otoyollarla başladığı "çağ atlama"nın ulaşmak üzere ol-

duğu yer burasıdır.

Tüm bu gelişmelerin, tekil bireylerin ve ailelerin yaşamlarında nasıl bir alt-üst olma etkisi yapacağı, kendi çıkarı dışında birşeyi düşünmemeye alıştırılmış yeni bir kuşağın yaşamını nasıl değiştireceği konusunda fazla birşey söylemeye de gerek yoktur. Ve bunun siyasal yansıması ise, “İthalat Patlamasından Faşist-Mafya Cumhuriyetine”²³ yazımızda belirttiğimiz gelişme, yani “post-modernist” darbenin doğal ve kaçınılmaz sonucudur. Öyle bir ortamda, kimsenin “demokrasi”den söz etmeye ne zamanı, ne de gücü olacaktır. 19 Aralık 2000 günü cezaevlerine yönelik operasyonun yapılış tarzı (tüm cezaevleri duvarlarının iş makinalarıyla yıkılması) kimseye birşey ifade etmemişse de, 2001 yılında pek çok “duvar”ın yıkılarak daha görünür olacağını şimdiden söyleyebiliriz.

Bütün sorun, ülkenin ve insanların bugün karşı karşıya olduğu bu “yazgı”dan kurtulup kurtulamayacağıdır. Her zaman olduğu gibi, ne denli “soyut”, ne denli “gerçek dışı”, ne denli “hayal” olarak nitelenirse nitelensin, sorun, **devrim** sorunudur. Türkiye’nin gerçek yazgısı da budur.

²³ *Kurtuluş Cephesi*, Sayı: 56, Temmuz-Ağustos 2000.

Dünya Ekonomisinde Durgunluk

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 61, Mayıs-Haziran 2001

2001 yılının Ocak ayına girildiğinde, ekonomi haberlerinin ilk sırasında ABD ekonomisinde başgösteren durgunluk “eğilimi” ile Japon ekonomisinde “süregiden” durgunluk yer almaya başlamıştır.

ABD Merkez Bankası'nın (FED) faiz oranlarını birbiri ardına 0,5 puanlık indirimlerle Mayıs ayı itibariyle %5,5'den %4'e çekmesi, ancak buna rağmen ABD ekonomisindeki durgunluk “eğilimi”nin varlığını koruması, bir kez daha dünya ekonomik buhranının şiddetlenmesini gündeme getirmiştir.

2000 yılının ortalarından itibaren dünya ticaret hacminde görülen büyük daralmanın, kaçınılmaz olarak üretimde düşüşlere neden olacağı hemen tüm burjuva ekonomistleri tarafından bilinir olduğu halde, bunun ABD ekonomisindeki yansılarını, sürekli olarak durgunluk “eğilimi” olarak sunulmuştur. Burjuva ekonomistlerinin bu sunuş tarzı, tüm ekonomik gelişmeleri “psikolojik faktörler”le açıklama eğilimleriyle çakışmaktadır. Böylece son on yıldır dünya ekonomisinde görülen gelişmeleri açıklamak bir yana, kavramakta bile yetersiz kalmışlardır.

Dünya ekonomisinde son on yıldır meydana gelen gelişmeleri burjuva ekonomistlerinin açıklamada yetersiz kalışları, hemen her durumda SSCB'nin dağıtılmışlığı koşullarında dünya pazarlarında

Dünya üretimindeki değişmeler										
(IMF ve Dünya Bankası sınıflamasına göre)										
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
ABD	3.1	2.7	4.0	2.7	3.6	4.2	4.3	4.2	5.0	1.5
Japonya	1.0	0.3	0.6	1.5	5.0	1.6	-2.5	0.3	1.7	0.6
Almanya	2.2	-1.1	2.3	1.7	0.8	1.5	2.2	1.5	3.0	1.9
Fransa	1.5	-0.9	2.1	1.8	1.1	2.0	3.4	2.7	3.2	2.6
İtalya	0.8	-0.9	2.2	2.9	1.1	1.8	1.5	1.4	2.9	2.9
İngiltere	0.1	2.3	4.4	2.8	2.6	3.5	2.2	2.0	3.0	2.6
Kanada	0.9	2.3	4.7	2.8	1.7	4.0	3.1	4.2	4.7	2.3
"Gelişmekte Olan Ülkeler"	6.4	6.4	6.7	6.1	6.5	5.8	3.2	3.8	5.8	5.0
"Geçiş Ülkeleri"	-14.4	-7.6	-7.6	-1.4	-0.6	1.7	-0.7	2.4	5.8	4.0
Dünya Ticaret Hacmindeki Değişmeler (Yıllık)										
Toplam	4.7	3.8	9.0	9.1	6.7	9.7	4.2	4.6	12.4	6.7

meydana gelen genişlemeye rağmen, dünya ticaretinde aynı oranda bir büyümenin ortaya çıkmamasıyla görünür olmuştur.

Öte yandan, aynı dönem içinde ortaya çıkan 1993, 1997, 1998 ve 2000 yılındaki bölgesel krizler ve bunlara karşı alınan her önlemin bir sonraki krizi daha da ağırlaştırması ve yaygınlaştırması, dünya ekonomisinde 1997 yılından bu yana büyüyerek gelişen durgunluğun tüm emperyalist ekonomileri içine alan boyutlara ulaşmasına neden olmuştur.

1997 Asya Kriziyle birlikte Güney Doğu Asya ülkeleri ile Japonya'da başlayan mali kriz ve durgunluğun 1998 Rusya krizi ile genişlemesi ve giderek Brezilya, Arjantin ve Türkiye'yi kapsayan boyutlara ulaşması karşısında ABD ekonomisindeki %4'ler seviyesindeki 5 yıllık büyüme sürecinin sona ermesi, dünya ticaret hacmindeki %50'lere varan gerilemeyle birleşerek, emperyalist sistemin bütününe etkisi altına alan bir **durgunluk** ortaya çıkarmıştır. Ancak IMF'nin geri-bıraktınmış ülkelere verdiği stand-by ve diğer kredilerle 2000 yılında dünya çapında **ek bir talep yaratılarak** emperyalist ülkelerdeki, özellikle de ABD'deki üretim fazlasının satılması sağlanmış ve böylece aşırı-üretim meydana getirdiği durgunluk 2001 yılına ertelenmiştir. Bunun ülkemizdeki yansıması ise, 2000 yılında tarihinin en büyük dış ticaret açığının verilmesi olmuştur (25 milyar dolar).

Ancak bu gelişmelerin en önemli sonucu ekonomi-politika alanında olmuştur. 1980 dünya ekonomik buhranı ile birlikte, 1945 sonrasında dünya çapında uygulanan, devletin ekonomiye müdahalesini esas alan Keynesçilik terk edilmiş ve yerine "monetarizm" (sıkı para politikası) geçirilmişken, 1990'lardaki gelişmeler "monetarizm" in aşırı-üretim buhranlarına karşı hiçbir etkiye sahip olmadığını açığa çıkarmıştır. Böylece, dünya çapında IMF devreye sokularak, emperyalist ülkeler için ekonomilere müdahale edilmesi kaçınıl-

maz olmuştur. 1990 yılında 13.911 milyar dolar olan IMF kredileri, 1995 yılında 23.385 milyar dolar, 1998 yılında 45.069 milyar dolar ve 2000 yılında 58.921 milyar dolara yükseltilmiştir. Ve 2001 yılına girildiğinde tüm bu müdahaleler işe yaramamış ve başta ABD ekonomisi olmak üzere tüm emperyalist ülkeler durgunluk içine girmişlerdir.

Günümüzde emperyalist ülkelerin içine girdikleri durgunluk, geçmiş dönemlerin ekonomik buhranlarıyla eşdeğerdir. Bu durum kavranılmadığı sürece, ne emperyalist ekonomilerdeki gelişmeler, ne de geri-bıraktırılmış ülkelerde uygulanan ekonomi-politikalar doğru olarak açıklanamaz.

“Emperyalizmin üçüncü bunalım döneminde ağırlık kazanan ekonominin askerileştirilmesi, tekellerin çeşitli ülkelerde çeşitli mallar üreterek kârlarını geçmişe göre oldukça garanti altına almaları, ekonomiyeye artan oranda devlet müdahalesi, sürekli enflasyon ve yeni-sömürgecilik metotları, emperyalist ülkelerde ekonominin devrevi hareketinde değişiklikler yapmıştır. Klasik *cycle*’nin dört aşaması (durgunluk, çöküş, canlanma, refah) **durgunluk** ve **canlanma** olarak ikiye inmiştir.”²⁴

Ekonominin devrevi hareketinin dört aşamadan iki aşamaya (durgunluk ve canlanma) inmesi, **ekonomik buhranın şiddetinin zamana yayılması** demektir. Bunun için kullanılan temel araç, devletin ekonomiye müdahale etmesi ve bunun sonucu ek bir talep yaratılmasıdır.

“Bununla beraber, devlet herhangi bir munzam satın alma gücü yaratamaz. Demek ki, resesyona ne kadar şiddetli ise ‘ikame’ satın alma gücünün yaratılması o kadar gerekli olur ve enflasyon yaratıcı eğilimlerin patlak vermesine yol açar. Kapitalizmin çöküş çağında devletin karşısına çıkan ikilem **buhran ile enflasyon arasındaki seçmedir**. İkincisi belirlenmedikçe (artmadıkça) birincisi önlenemez.”²⁵

“Devletin ekonomiye müdahalesi” olarak tanımlanan keynesçi ekonomi-politikanın esası, kapitalist ekonominin irsi hastalığı olan aşırı-üretim buhranlarına karşı devlet harcamalarını artırarak, üretim mal-ları sektörüne ek bir talep yaratmaktır. Böylece tüketim malları sektöründe başlayan aşırı-üretim buhranının etkisini sınırlandırmak ve şiddetini azaltmak amaçlanmaktadır. Bir başka deyişle, keynesçi enflasyonist politika, devlet harcamalarını artırarak ya da

²⁴ THKP-C/HDÖ, *Türkiye Devriminin Acil Sorunları-I*, s. 51, Eriş Yay.

²⁵ E. Mandel, *Marksist Ekonomi Elkitabı*, Cilt: II, s. 267, Ant Yay., Akt. *Türkiye Devriminin Acil Sorunları-I*, s. 52, Eriş Yay.

piyasadaki para emisyonunu artırarak talepte bir artış yaratmayı ve bu yolla aşırı-üretim emilmesini hedefler. Enflasyon oranının düşük olduğu dönemlerde ve ülkelerde sınırlı oranda kullanılabilir olan bu araç, özel ve kamu borçlarının büyümesine ve yıllar süren bir borç birikimine neden olmaktadır. 1958-1974 döneminde emperyalist ülkelerde bu politika, durgunluk (stagnation) ile enflasyonun birlikte görülmesine (**stagflasyon**) neden olmuştur. Bunun üzerine, keynesci enflasyonist politika geri-bıraktırılmış ülkelere ihraç edilmiştir. Böylece emperyalist ekonomilerin aşırı-üretim krizlerine karşı keynesci politika, 1990'ların moda deyişiyile, "global" ölçekte uygulamaya sokulmuştur.

1974 sonrasında emperyalist ülkelerde **stagflasyon** dönemi başlar-ken, geri-bıraktırılmış ülkelere "**ithal enflasyon**" dönemi başlamıştır.

1980 dünya ekonomik buhranına gelindiğinde, keynesci enflasyonist politika tüm geri-bıraktırılmış ülkelere olabildiğince geniş ölçekte uygulanırken, emperyalist metropollerde "monetarizm" (sıkı para politikası) uygulamaya sokulmuştur.

"Monetarizm", devletin ekonomiye müdahalesinin **sona erdirilmesi** olarak sunulmakla birlikte, asıl olarak devletin **tüketim malları** sektörüne ek talep yaratmayı amaçlayan enflasyonist politikalarının sona erdirilmesinden başka bir şey değildir. Her türlü sosyal harcamaların kısılması, devlet personelinin azaltılması vb. uygulamalarla gündeme gelen "monetarizm", keynesci politikanın bu alanlardaki uygulamalarını sona erdirmesi olurken, askeri mallar üretiminde devlet harcamalarının olabilecek en

IMF'yle yapılan stand-by anlaşmaları (Milyon SDR olarak)		
	Stand-By	Toplam
1953	2	55
1954	3	113
1955	3	113
1956	3	98
1957	9	1,195
1958	9	968
1959	11	1,013
1960	12	351
1961	12	416
1962	21	2,129
1963	17	1,520
1964	19	2,160
1965	23	2,154
1966	24	575
1967	25	591
1968	31	2,227
1969	25	538
1970	23	2,381
1971	18	502
1972	13	314
1973	12	282
1974	15	1,394
1975	12	337
1976	17	1,443
1977	17	5,475
1978	19	5,877
1979	15	2,643
1980	22	3,803
1981	22	10,795
1982	23	16,206
1983	30	25,025
1984	30	18,569
1985	27	11,675
1986	24	4,907
1987	23	5,391
1988	18	4,540
1989	14	6,608
1990	19	13,911
1991	14	14,652
1992	22	19,203
1993	15	15,279
1994	16	8,428
1995	19	23,385
1996	21	27,918
1997	14	17,996
1998	14	45,069
1999	9	48,334
2000	16	58,921

üst seviyeye çıkartılmasını sağlamıştır.

Öte yandan geri-bıraktırılmış ülkelere ihraç edilen keynesci emfasyonist politikalar, emperyalist ülkelerin tüketim mallarına olan talebi büyütülmüştür. Bu amaçla, geri-bıraktırılmış ülkelere verilen krediler genişletilmiştir. Böylece, bir yandan geri-bıraktırılmış ülkelerin emperyalist ülke tüketim mallarına olan talep artırılırken, öte yandan aşırı-sermaye birikimiyle azalan kâr oranları, yüksek faiz oranlarıyla telafi edilmeye çalışılmıştır.

1983 yılına gelindiğinde emperyalist ülkelerdeki stagflasyon olgusu etkisizleştirilmiştir. Ancak bu kez, geri-bıraktırılmış ülkelerin büyüyen dış borçları ödeyemez hale gelmeleri yeni bir bunalıma neden olmuştur. Burjuva ekonomistlerinin tanımıyla “borç krizi”, 1983-1985 yılında emperyalist ülke ekonomilerini, hem durgunluk, hem de mali krizle karşı karşıya getirmiştir.

Bunun üzerine “global” Merkez Bankası olarak IMF devreye sokulmuş ve geri-bıraktırılmış ülkelerle tarihinin en büyük stand-by anlaşmalarını yapmıştır. Bu dönemde yapılan stand-by anlaşmalarının sayısı 87’ye ulaşmış ve verilen IMF kredilerinin toplam miktarı 55.269 milyar SDR²⁶ olmuştur (66.322 milyar dolar).

1983’de patlak veren “borç krizi”yle birlikte “ihracata yönelik sanayileşme” adı altında yeni bir uygulama tüm geri-bıraktırılmış ülkelerde başlatılmıştır. Bundan amaç, geri-bıraktırılmış ülkelerin dış borçlarını düzenli olarak ödeyebilmeleri için gerekli döviz bulmalarını sağlamaktır. O güne kadar geleneksel olarak tanı ürünleri ihracatçısı konumunda bulunan geri-bıraktırılmış ülkeler, bu tarihten itibaren ülke içi üretimlerinin satılabilir olan her ürününün ihracatına yöneltilmişlerdir. Diğer yandan ise, geri-bıraktırılmış ülkeler, dış borçlarını düzenli ödeyebilmek için “rekabet gücü olan” ürünler üretmeye yöneltilirken (ki buna Dünya Bankası “**yapısal değişim**” adını vermektedir), aynı zamanda devlet garantili dış borçlara karşılık olarak devlet gelirlerine ipotek konulmuştur. 1990’lara gelindiğinde emperyalist ülkelerdeki sermaye birikiminin dev boyutlara ulaşması ve buna bağlı olarak kâr oranlarının düşmesi üzerine, ipotek konulmuş devlet gelirlerinin kaynaklarının “özelleştirilmesi”ne geçilmiştir. Bir başka deyişle, ipotekli mallara haciz konulmuş ve “özelleştirme” adı altında satışına geçilmiştir.

1990’larda başlatılan ipotekli malların satışı olarak “özelleştirme”, geri-bıraktırılmış ülkelerin dış borçlarının tahsilini sağlayarak,

²⁶ Özel çekme hakları anlamına gelen “*special drawing rights*-SDR” IMF tarafından 1970 yılında oluşturulan uluslararası bir ödeme ve rezerv aracı. Fiziki para varlığı değil, bir hesap birimi olan SDR’ye göre altın veya döviz gibi bir karşılık bulundurmaya gerek yoktur. Değeri sepet para tekniğine göre oluşturulan SDR, ABD Doları, Japon Yeni, Alman Markı, Fransız Frankı ve İngiliz Sterlini’nden oluşmaktadır. 1 SDR, 1,2 dolardır.

emperyalist ülkelerin mali krize girmesini engellemiştir.

Ancak bu kez de, geri-bıraktınlmış ülke devletlerinin gelirlerinde büyük düşme olmuştur. Bunun üzerine yeniden “yapısal reformlar” adı altında “monetarist” uygulamalara dönülmüştür. “**Yapısal reform**” paravanası altında yapılan uygulama, geri-bıraktınlmış ülkelerde devletin sosyal harcamalarının kısılması ve “**faiz dışı fazla**”nın artırılması şeklinde olmuştur.

Meksika, Brezilya ve Arjantin’de yapılan uygulamalar 1993 kriziyle birlikte “yeniden gözden geçirme”yi gerekli kılmıştır. 1993 krizi, dünya ticaret hacminin daralmasına paralel olarak emperyalist ülkelerin içine girdikleri yeni bir durgunluk ile birlikte başlamıştır. Ve bir kez daha emperyalist ülke ekonomilerinin aşırı-üretimlerinin satılabilmesi için ek talep yaratılması gündeme gelmiştir. Böylece yeniden başa dönülerek geri-bıraktınlmış ülkelere IMF aracılığıyla yeni krediler açılarak gündeme gelmiş ve bu kredilerle emperyalist metalara ek bir talep yaratılmaya çalışılmıştır.

1997 Asya krizine kadar dünya ticaretinde görülen büyük büyümenin temelinde IMF aracılığıyla geri-bıraktınlmış ülkelere verilen krediler yatmaktadır. 1995-1997 döneminde verilen IMF kredilerinin toplamı 83 milyar dolara ulaşmıştır. IMF kredileri, 1998’de 54 milyar dolar, 1999’da 57,5 milyar dolar ve 2000 yılında 71 milyar dolara yükselmiştir.

Bu gelişmenin dünya çapındaki sonuçları ise, her zaman olduğu gibi, geri-bıraktınlmış ülkelerin dış borçlarında olağanüstü artış ve ithalatın büyük boyutlara ulaşması olmuştur.

1980 dünya ekonomik buhranı döneminde geri-bıraktınlmış ülkelerin dış borç toplamı 586 milyar dolar iken, 1990’da 1.459 milyar dolara ve 2000 yılında 2.527 milyar dolara yükselmiştir.

1989 yılında Meksika’nın 93 milyar dolar dış borcu 1999 yılında 164 milyar dolara yükselirken, aynı dönemde Brezilya’nın dış borçları 114 milyar dolardan 221 milyar dolara ve Arjantin’in dış borçları 65 milyar dolardan 144 milyar dolara yükselmiştir.

Yine aynı dönemde Meksika’nın ithalatı 42 milyar dolardan 155 milyar dolara, Brezilya’nın ithalatı 21 milyar dolardan 57 milyar dolara ve Arjantin’in ithalatı 6 milyar dolardan 32 milyar dolara ulaşmıştır.

Ancak 1998 yılında Brezilya ile başlayan ve 2000 yılında Arjantin ile Türkiye’ye yansıyan dış borçların ödenemez hale gelmesi, bir kez daha geri dönüş yolunu açmıştır.

Böylece 1990’dan günümüze kadar, emperyalist sistem, top- rak olarak genişleyen dünya pazarlarına rağmen, üçer yıllık aralıklarla ortaya çıkan ekonomik buhranların yaratmış olduğu bir kısır döngüye girmiştir. Alınan tüm önlemlere ve uygulamalara rağmen bu kısır döngü kınlanamamış ve emperyalist sistem sürekli bir durgunluk içine

Sektörler İtibariyle Özelleştirme				
(Milyon dolar)				
	1997	1998	1999	Toplam [1990-1999]
Altyapı	37.370	39.964	11.669	154.347
Telekomünikasyon	12.863	26.619	5.340	76.110
Enerji	17.979	9.994	5.545	53.427
İmalat sanayi	7.795	2.167	3.127	50.152
Demir-Çelik	916	3	303	9.613
Kimya	1.222	514	908	6.060
Hammadde	12.932	3.125	18.085	59.917
Petrol ve gaz	7.956	1.975	17.985	45.074
Madencilik	4.418	971	17	9.001
Finans ve Bankacılık	3.445	3.149	9.007	38.008
Hizmetler ve diğer	5.031	905	2.188	13.289
Toplam	66.573	49.309	44.076	315.712

[Kaynak: Dünya Bankası Özelleştirme Verileri]

girmiştir. Bu sürekli durgunluğun belirgin özelliği ise, bir ya da birkaç em-peryalist ülke birkaç yıl durgunluk içindeyken, diğer emperyalist ülkelerde büyüme görülmesi ve bir sonraki dönemde durgunluk-büyüme ilişkisinin tersine dönmesidir.

1993 ve 1997 krizleriyle birlikte emperyalist ülkelerdeki aşırı-sermaye birikiminin metallerin aşırı-üretimine eşdeğer boyutta bir sorun haline geldiği de görünür olmuştur. Emperyalist ülkelerdeki aşırı-sermaye birikimi, bir yandan metallerin aşırı-üretimine neden olurken, diğer yandan sermayenin sürekli olarak değer kaybetmesine neden olması karşısında geri-bıraktırlmış ülkelerdeki “özelleştirme” uygulamalarına hız verilmiştir. “Özelleştirme” demagojisiyle geri-bıraktırlmış ülkelerin tüm iç üretim birimlerinin emperyalist sermaye tarafından satın alınmasının yolu açılmıştır. Böylece geri-bıraktırlmış ülkelerdeki emperyalist ülkelerin doğrudan sermaye yatırımlarında artış ortaya çıkmıştır. Burada uygulanan yöntem, geri-bıraktırlmış ülkelerin iç pazarında kâr oranı yüksek sektörlerin bir bütün olarak emperyalist sermayenin yatırım alanı haline getirilmesidir.

Geri-bıraktırlmış ülkelerin emperyalist metallerin talebini artırmak amacıyla verilen kredilerin büyüklüğü ve bunların geri ödenmesinde ortaya çıkan bunalımlar karşısında bir “çare” olarak da görünen doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki artışın ilk sonucu ise, emperyalist ülkelerde işsizliğin artması olmuştur. Diğer yandan, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının (nakit sermaye ihracı) yüksek kâr oranı elde edebilmeleri amacıyla geri-bıraktırlmış ülkelerdeki işçi ücretlerinin olabildiğince düşürülmesi ve bu amaçla kırsal nüfusun kentlere göç ettirilmesi, bu ülkelerdeki sosyal bunalımın daha da derinleşmesine neden olmaktadır. Gerek emperyalist

ülkelerde işsizlik oranlarındaki artışın, gerekse geri-bıraktınlmış ülkelerde kırsal nüfusun kentlere gücünün yaratmış olduğu sorunların çözülebilmesi için, devletin sosyal yardım harcamalarının artırılması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu da, aynı kaçınılmazlık içinde, devlet giderlerinin artması ve enflasyonun yükselmesi demektir. Ve bir kez daha ve yeniden keynesci politikalara dönülmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Diğer taraftan metaların aşırı-üretimini ortaya çıkardığı durgunluk karşısında **emperyalist ülkelerde iç talebin artırılması** da zorunlu hale gelmektedir. *“Bilindiği gibi iç pazar emekçilerin ferdi tüketimini artırmakla mümkündür. Ancak çalışan nüfusun gerçek gelirlerinde esaslı yükselmelerle iç pazar genişleyebilir.”*²⁷ Bu ise, bir yandan sermayenin kâr oranlarının düşmesine neden olacağı gibi, diğer yandan devlet harcamalarının artırılmasını ve devletin ekonomiye müdahalesinin büyümesini zorunlu kılar. Böylece emperyalist ekonomiler bir kez daha enflasyon-buhran ikilemi ile yüzyüze gelmektedirler.

SSCB'nin dağıtılmışlığı koşullarında emperyalist pazarların toplam olarak genişlemesine rağmen, emperyalist sistemin karşı karşıya olduğu aşırı-üretim buhranları olanca şiddetiyle devam etmektedir. Emperyalist sistemin temel sorunu sermayenin ve metaların aşırı-üretimidir. Dolayısıyla alınan ve alınacak tüm önlemler, her durumda bu sermayenin ve metaların aşırı-üretimini yaratmış olduğu sorunları çözmeyi hedeflemektedir. Bu aşırı-üretim sorunu çözülmediği sürece, emperyalist ülkelerin durgunluktan çıkmaları olanaksızdır. Son beş yıldır kullanılan tüm suni uyarıcılara rağmen, emperyalist ekonomilere egemen olan durgunluktan çıkılamamıştır.

Emperyalist ülkelerin **sermayenin** aşırı-üretimi karşısında geliş-tirdikleri formül iki yönlüdür. Birinci yön, fazla sermayeyi geri-bıraktınlmış ülkelere yüksek faiz oranlarıyla borç vermek ve bu borçlar aracılığıyla emperyalist ülke metalarına ek bir talep yaratmaktır. İkinci yön ise, geri-bıraktınlmış ülkelerde doğrudan sermaye yatırımı için gerekli koşulları ve olanakları yaratmaktır. Bunun temel aracı ise “özelleştirme” olmuştur.

Birinci yön, geri-bıraktınlmış ülkelerin dış borçlarının olağan-üstü artışına neden olurken, aynı zamanda bu ülkelerin dış borçlarını düzenli ödeyebilmelerinin koşullarını da ortadan kaldırmıştır. Özellikle geri-bıraktınlmış ülkelere verilen dış borçların yapısında meydana gelen değişim, borç ödemelerini tümüyle olumsuz hale getirmiştir.

1980 yılında geri-bıraktınlmış ülkelerin toplam 586 milyar dolarlık dış borçlarının 365 milyar doları, yani %62'si devlet borçlarından ve devlet garantili borçlardan oluşmaktadır. 2000 yılına gelin-

²⁷ Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim II-III*.

diğinde geri-bıaktırılmış ölkelerin toplam 2.527 milyar dolarlık dış borçlarının 800 milyar dolar devlet borçları iken, **özel sektör borçları** 1.727 milyar dolara yükselmiştir. Bunun 534 milyar dolar garantisiz özel sektör borçları ve 402 milyar dolar kısa vadeli borçlardır.

1980'lerde "mucize" olarak sunulan "ihracata yönelik sanayileşme" politikaları ile 1980 dünya ekonomik buhranı koşullarında ortaya çıkan borç krizi aşılabilmişse de, 1990 sonrasında emperyalist ölkelerdeki tüketim malları üretimindeki büyük artışlar geri-bıaktırılmış ölkelerin ihracatını geriletmiş ve bunun sonucu "ihracata yönelik sanayileşme" adı altında yapılan tüm yatırımlar işlevsiz kalmıştır. Ülkemiz somutunda tekstil sektöründe açık biçimde görülen bu olgu, aynı zamanda emperyalist ölkelerin tüketim mallarının ithalatındaki büyük artışlarla tam bir iflasa yol açmıştır.

İşte bu ortamda "özelleştirme" kısa vadeli borçların tahsili olarak gündeme getirilmiştir. Bir başka deyişle, "**özelleştirme**", **geri-bıaktırılmış ölkelerin dış borçlarına karşılık olarak ülke içi varlıkların satılması olarak uygulamaya sokulmuştur.**

Dünya Bankası verilerine göre, 1990-99 döneminde dünya çapında 315,7 milyar dolarlık "özelleştirme" yapılmıştır. Bunun $\frac{1}{3}$ 'ü 1997-1998 yılında, yani Asya Krizi ortamında gerçekleşmiştir. Son on yılda yapılan "özelleştirme"lerin 177 milyar dolarlık bölümü, yani %56'sı Latin-Amerika'da olmuştur. Brezilya, 71 milyar dolarla (sadece 1998 yılında gerçekleştirilen "özelleştirme" 32 milyar dolardır) ile ilk sırayı alırken, Arjantin 44 milyar dolarla (1999 yılında gerçekleştirilen 16 milyar dolarlık petrol şirketinin "özelleştirilmesi" ile) ikinci sırada yer almaktadır. Latin-Amerika'nın diğer büyük ekonomisi olarak gösterilen Meksika'daki "özelleştirme"nin son on yıllık toplamı 31,7 milyar dolardır; bunun 11 milyar dolarlık bölümü 1991 yılında gerçekleştirilmiştir.

Ancak tüm "özelleştirme"lere rağmen, Meksika 1994 yılında, Brezilya 1999 yılında, Arjantin ise 2000 yılında yeniden "mali kriz"le karşı karşıya kalmışlardır. Bunların gösterdiği gerçek ise, yapılan tüm propagandaya rağmen, "özelleştirme"lerin geri-bıaktırılmış ölkelerin dış borçlarının ödenmesinde sadece birkaç yıllık bir etkiye sahip olduğudur.

Görüldüğü gibi, emperyalist ekonomilerin karşı karşıya oldukları sermayenin ve metallerin aşırı üretimi, geri-bıaktırılmış ölkelerin tüm iç varlıklarının, ister meta olarak, ister sermaye malı olarak satılmasıyla çözümlenebilir bir sorun değildir. Kapitalist üretimin ayrılmaz ve kaçınılmaz bir parçasını oluşturan aşırı-üretim, günümüzde her dönemdekinden çok daha büyük boyutlara ulaşmıştır. Son elli yılın "en hızlı gelişen" ekonomisi olarak Japon ekonomisinin son on yıldır karşı karşıya kaldığı sorunlara bakıldığında, aşırı-üretim günümüzdeki boyutları ve sonuçları daha açık görünür olmaktadır.

Japonya'nın II. yeniden paylaşım savaşı sonrasındaki hızlı gelişimi ve dünya pazarlarında artan oranda yer alışı, Japonya'yı dünyanın üçüncü büyük ekonomisi haline getirmiştir. 1990'lara gelindiğinde yıllık 400 milyar dolarlık ihracat yapan Japonya, hemen her yıl 100 milyar dolar düzeyinde bir dış ticaret fazlasına sahip olmuştur. Ancak Japon ekonomisindeki büyüme hızı, her zaman olduğu gibi, büyük miktarlara varan stokların oluşmasına neden olmuştur. Yıllar boyu büyük Japon bankalarının verdiği ihracat kredileri ile beslenen ihracat, aynı zamanda ithalatçı ülkelere açılan kredilerle desteklenmiş olmasına rağmen, özellikle geri-bıraktırılmış ülkelerin dış borçları ödemede karşı karşıya kaldıkları sorunlar, en şiddetli biçimde Japon ekonomisine yansımıştır. 1997 Asya Krizi ile Japonya'nın Asya ülkelerine vermiş olduğu kredilerin ödenemez hale gelmesiyle birlikte, ekonomi tam anlamıyla durgunluk içine girmiştir. Bunun sonucu olarak 1998 yılında Japon ekonomisi %2,5 küçülmüştür. 1998 yılında "Acil Önlemler Paketi"nin uygulamaya sokulmasına rağmen ekonomide önemli bir canlanma ortaya çıkmamış ve 1999 yılında "Ekonomik Yeniden Doğuş" adı verilen önlemler devreye sokulmuştur.

Japonya'nın gerek ihracatı sürdürmek ve artırmak için, gerekse durgunluktan çıkış için aldığı tüm önlemler, kamu harcamalarının artırılması temelinde gerçekleşmiştir. 1997 yılında GSYİH 493 trilyon yen iken, kamu borçlarının tutarı 368 trilyon yen olmuştur (Borçların GSYİH'ya oranı %74,7). 2000 yılına gelindiğinde Japonya'nın GSYİH'sı 498 trilyon yen olurken, kamu borçları toplamı 577 trilyon yen yükselmiştir. Böylece kamu borçlarının GSYİH'ya oranı %115,8 seviyesine yükselmiştir. Ancak kamu borçlanması yoluyla aşırı-üretim karşı ek talep yaratılması yönündeki bu uygulamalar, gerek iç talepte, gerekse ihracatta beklenen gelişmeyi sağlayamamıştır.

Böylece Japon ekonomisinin son on yılda içine girdiği aşırı-üre-tim buhranı, bir yandan emperyalist sistemin bir bütün olarak bu buhranlar karşısında çaresiz kaldığını, diğer yandan da, tüm propagandif söylemlere karşın devletin ekonomiye artan oranda müdahalesinin kaçınılmaz olduğunu göstermiştir. 1980 dünya ekonomik buhranı sonrasında emperyalist ülkelerde alt yapıların yenilenmesi ve yeni teknolojilerin üretim sürecine sokulmasıyla birlikte ortaya çıkan üretim artışları günümüzdeki aşırı-üretim büyüklüğünü belirleyen temeli oluş-turmuştur. **Emperyalist aşamada üretici güçlerin gelişiminin frenlendiği** koşullarda 1980 sonrasında meydana gelen bu gelişme, aynı zamanda emperyalizmin üretici güçlerin gelişimini neden frenlemek zorunda kaldığının da bir göstergesi olmuştur. (Her ne kadar bu dönemde emperyalist ülkelerde yeni teknolojilerin üretime uygulanmasıyla birlikte Marksizm-Leninizmin bu saptamasının "geçersiz olduğu" ilan edilmişse de, 1990'ların dünyası, emperyalizmin üretici güçlerin gelişimini frenlemekten öte durdurmak

zorunda kaldığını da göstermiştir.)

Diyebiliriz ki, günümüzde ABD ekonomisinin içine girdiği durgunluk, 1997 yılından buyana süregelen ekonomik buhranın dünya çapında genelleşmesine ve emperyalist sistemin bütününde egemen olmasına neden olacak boyutlara ulaştırmıştır. 2001 yılında dünya ticaret hacmindeki büyük daralma, tümüyle geri-bıraktırlmış ülkelerde egemen üretim ilişkisi haline getirilen dışa bağımlı kapitalizmin bir sonucu olmuştur. Bir başka deyişle, 1980 dünya ekonomik buhranının açık biçimde gösterdiği gibi, emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemleri, sözcüğün tam anlamıyla bunalıma girmiş ve sürekli yeni bunalımlar üreten bir sürece girmiştir. Tümüyle emperyalist ülkelerin durumuna ve bunun ortaya çıkardığı taleplere uygun olarak geri-bırak-tırlmış ülkelerde geliştirilen kapitalizm (yükardan aşağı), sürekli dış borçlanmayla ayakta durabilmektedir. Emperyalist ülkelerde sanayi ve tarımsal üretimde meydana gelen yoğunlaşma ve büyümenin getirdiği üretim fazlası, geri-bıraktırlmış ülkelerdeki her türden üretim biriminin karşısına dikilmiştir. Geri-bıraktırlmış ülkelerdeki her türden sanayi kuruluşunun “özelleştirme” adı altında satılması ya da kapatılması, tarımsal üretimin sınırlandırılması ya da tümüyle tasfiye edilmesi, emperyalist ülkelerdeki üretimin gelmiş olduğu seviye karşısında kaçınılmaz bir son durumundadır. Bu son, emperyalist ülkelerin karşı karşıya oldukları aşırı-üretim buhranını, yani ekonomik durgunluğu aşmak için kısa dönemli sonuçlar ortaya çıkarsa bile, orta ve uzun vadede geri-bıraktırlmış ülkelerin emperyalist metallerin ithalatını karşılayabilecek hiçbir gelire sahip olmamalarını getirecektir. Bu durumda, geri-bıraktırlmış ülkeler, sadece işgücü pazarı olarak belli bir gelir elde edebilecek durumda kalırken, aynı zamanda emperyalist tekellerin doğrudan yatırımlarına bağımlı hale geleceklerdir. Emperyalist tekellerin geri-bıraktırlmış ülkelerdeki doğrudan yatırımlarının büyümesi ise, emperyalist metropollerdeki sanayilerin kaydırılmasını kaçınılmaz kılarak, buralardaki **işsizlerin sayısını artıracaktır**. Emperyalist ülkelerde artan işsizlik, kaçınılmaz olarak devletin ekonomiye artan oranda müdahalesini gerektirecek, sosyal harcamaların artırılmasını zorunlu kılacak ve sonuç olarak emperyalist ekonomilerde **enflasyon yeniden yükselişe geçecektir**.

Diğer yandan, geri-bıraktırlmış ülkelerin alabildiğine ucuz işgücü deposu haline getirilmesine paralel olarak, buralarda üretilen metallerin emperyalist metropollere ihracı, kısa dönemde emperyalist ülkelerde tüketim malları sektöründe fiyat düşmesine neden olsa da, emperyalist ülke iç pazarlarına yönelik üretim yapan sanayiler büyük oranda tasfiye olmakla yüzyüze kalacaktır. Bu da, kısa dönemde tüketim mallarında meydana gelen fiyat düşüşleriyle kamu desteği ortaya çıkarsa da, iç pazara yönelik üretim yapan sanayile-

rin tasfiyesi işsizliği daha da artıracaktır. Böylece, emperyalist ülkelerde, çokuluslu tekeller ile iç pazara yönelik üretim yapan tekeller arasındaki çelişki giderek keskinleşecektir. Bunun olası bir sonucu ise, tüm emperyalist ülkelerde, devletin ekonomiye artan oranda müdahalesine bağlı olarak himayecilik eğilimlerinin gelişmesi ve egemen olmasıdır. Bunun politik plandaki yansıması ise, emperyalist ülkelerde “milliyetçi” ve “himayeci” politikaların yükselişi olmaktadır.

Emperyalizmin III. bunalım döneminde iki aşamalı (durgunluk-canlanma) ekonominin devrevi hareketinin süresinde meydana gelen kısılmalar, durgunluğun çöküntüye dönüşmesine neden olabileceği gibi, aynı zamanda kitlelerin uzun dönemli bir **belirsizlik içinde yaşamalarına** da neden olacaktır. Bu belirsizlik ortamında bulunacak olan kitleler “milliyetçi” ve “himayeci” politikalara kanalize edilemediği koşullarda sisteme karşı bir hareketin ortaya çıkması dinamiklerini de içinde barındırmaktadır. Sözün özü, emperyalist sistemin içinde bulunduğu ekonomik durgunluk, sistemin bir bütün olarak tıkanmasından başka birşey değildir. Üretimin toplumsal niteliği ile ürünlerin kapitalist özel mülkedilmesi arasındaki çelişki, her dönemdekinden daha fazla keskinleşmektedir.

Dünyada Ekonomik Bunalım

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 63, Eylül-Ekim 2001

“Küresel durgunluk kesin gibi

Küresel ekonomideki yavaşlamanın hızlanacağı beklentisi güç kazanıyor. Bankalar, ABD'ye ilişkin büyüme tahminlerini düşürürken, Avrupa Birliği büyüme hedefini şimdilik gözden geçirmeyi düşünmüyor.

ABD'ye yapılan terörist saldırıların ardından ekonomi otoritelerinin aldığı önlemlere rağmen, küresel ekonomideki yavaşlamanın hızlanacağına kesin gözüyle bakılıyor. Faiz indiren merkez bankaları arasına Yeni Zelanda ve Güney Kore merkez bankaları da katılırken, çoğu ülkenin aldığı önlem faiz oranlarını indirme ve piyasaya likidite sağlamakla sınırlı kalıyor.” [CNBC-E, 19 Eylül 2001]

Kurtuluş Cephesi'nin Mayıs-Haziran 1998 tarihli 43. sayısında yayınlanan “*Dünya Ekonomik Buhranı ya da Yeni-Sömürgecilikte Bunalım*” yazımızda şunları yazdık:

“1997 yılının son aylarına girilirken Asya ülkelerinde birbirini ardına ‘kriz’ler patlak verdi. İlk anda pek fazla önemsenmeyen bu krizler, Wallstreet borsasında 27 Ekim 1997 günü meydana gelen %7,2’lik gerileme ile dünya kamuoyunun gündemine girdi. Ancak Wallstreet borsasının bir hafta içinde ‘toparlanması’ ve ardından ‘çıkış trendine’ geçmesiyle birlikte, ortaya çıkan krizler ‘unutulmaya’ başlandı. Bu krizlerin önemsiz olduğu, sadece ‘borsayı ilgilendiren’ bir kriz olduğu düşüncesi kamuoyuna benimsetildi. Endonezya’ da Suharto’nun istifası ile sonuçlanan ‘öğrenci eylemleri’ ve ‘kitlesele yağmalamalar’ın ortaya çıkması, kamuoyuna benimsetilen bu düşüncüyü fazlaca etkilemedi. Hemen herkes, olayları ‘yaşlı diktatöre’ karşı ‘özgürlük ve ekmek’ isteyen öğrencilerin ve halkın tepkisi olarak değerlendırıyordu. Olayları biraz yakından takip eden ve az çok ekonomi bilgisine sahip olan kimileri için, Endonezya olayları, ‘Asya krizi’nin yarattığı toplumsal huzursuzluğun bir ürünü olarak görüldü. Özellikle ülkemizde basın-yayın organlarında ekonomi tahlilleri yapan kimi küçük-burjuvalar için, ‘Asya krizi’, ‘şişirilmiş ekonomilerin’ kaçınılmaz bir sonucundan başka birşey değildi. 1980 sonrasında ‘Asya kaplanları’ olarak büyük övgüler dizilen bu ülkeler, bu küçük-burjuva ‘ekonomistler’ için onca önemsenecek şeyler değildi. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda geçen yıl sonlarına doğru meydana getirdiği %18’lik düşüşten öte sadece siyasal ve sosyal yönden değerlendirilecek bir olaydan başka birşey değildi. Böylece ‘Asya krizi’, ‘iş ekonomisi’ olan, yani ticaret ve bankacılık alanlarında çalışan kesimler dışında sıradan bir olay gibi izlenildi. ‘Asya krizi’ni yakından izleyen bu kesimler için, olay asıl olarak ‘borsa’ olayı idi ve onlar da bu alanda çalıştıkları için kendilerini ilgilendiriyordu!

Ve Mayıs sonuna gelindiğinde, ‘Asya krizi’, ‘Rusya krizi’yle birleşerek yeni bir boyut almaya başladı. Ama yine de yukarıda ortaya koyduğumuz ‘iyimserlik’ varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu ‘iyimser tahminler’, giderek kitlelerin günlük yaşantılarını ‘değiştirmelerini’ gerektiren herhangi bir gelişmenin olmadığı’ kanısını güçlendirmiştir. Böylece dünya halkları emperyalizmin yeni dünya bunalımı karşısında ilgisiz kalmaktadırlar. Bu bunalımın ne olduğunu ve geçmiş bunalımlarla ne denli kıyaslanabileceğini bile bilmeden, kapitalizmin yeni bir mülksüzleştirme dalgası içine girmişlerdir.”

Bu belirlemelerimizden günümüze kadar geçen üç yıl boyunca

ca, emperyalist sistemin içine girdiği ekonomik bunalımı ve bunun dünya çapındaki gelişme ve sonuçlarını *Kurtuluş Cephesi*'nin değişik sayılarında olabildiğince ortaya koymaya çalıştık.

Ülkemizde gelişen olaylar, özellikle Aralık 1999 tarihinde IMF ile imzalanan stand-by anlaşması, emperyalizmin ekonomik buhranının yeni-sömürgecilik yöntemlerinin işlemez hale gelmesinin bir sonucu olduğunu açıkça göstermişti.

2000 yılının Kasım ayına gelindiğinde ülkemizde patlak veren “mali kriz” ve ardından Şubat 2001 krizinin, ülkemiz **özgülünde** ortaya çıkmış bir “talihsizlik” ya da “araba kazası” olarak değerlendirildiği bir ortamda, gelişen emperyalist dünya buhranı geniş kitlelerden özenle gizlenmeye çalışılmıştır. Özellikle küçük-burjuva aydınları, borsa simsarları, spekülâtörleri ve “medya”, ülkemizde gelişen bunalım ve krizleri yerel ve özel bir durum olarak sunarken, amaç, her zaman emperyalizme bağımlı bir ülkenin, emperyalizmin içine girdiği ekonomik buhranlardan birinci dereceden ve şiddetle etkileneceğini, buhranın yükünün bu ülkelere aktarılacağı bilinmemesini sağlamak olmuştur.

Kapitalist üretim ilişkilerinin ayrılmaz bir parçası, onun “irsi hastalığı” olan aşırı-üretim buhranlarının kaçınılmazlığının ve buhran koşullarında olabilecek en geniş ölçekte mülksüzleşme ve yoksullaşmanın gündeme geleceğinin kitlelerce, yani mülksüzleştirilecek ve yoksullaştırılacak kesimlerle bilinmesi ve 1997 “Asya Krizi” ile başlayan yeni dünya ekonomik bunalımıyla bunun daha da yoğunlaşacağı kavranılması, şüphesiz kitleleri sistem dışı çözümlere yönelteceği düşünüldüğünde, tüm propaganda ve yönlendirme olanakları kullanılarak emperyalist ekonomilerin içinde buldukları bunalım “yok” varsayılmıştır.

1997 “Asya Krizi” ile belirginleşen dünya ekonomik bunalımının, “komünizmin yenildiği”, “hür dünyanın zafer kazandığı”, “ABD’nin dünyanın tek süper gücü olduğu” propagandası ortamında, geçmiş dönemdekilerle kıyaslanmayacak boyutlarda olacağı ve sonuçlarının da geçmiş bunalımlardan farklı olacağı az çok kapitalist ekonomiyi bilen herkes tarafından görülecek nitelikteydi.

Yeni dünya ekonomik bunalımı, tüm ekonomik bunalımlar gibi, **sermayenin ve metallerin aşırı-üretimi** bunalımı olarak ortaya çıkmıştır. Emperyalist ülkeler, geçmiş dönemlerde olduğu gibi, bunalımın yükünü geri-bıktırılmış ülkelere yüklemek için, öncelikle bu ülkelerin “alım gücünü” son kertesine kadar kullanarak kendi metalleri için ek talep yaratma yoluna gitmişlerdir. Bunun en doğal sonucu, geri-bıktırılmış ülkelerin ithalatlarının artması, dolayısıyla dış ticaret açığının büyümesi olacaktı ve öyle de oldu.

Geri-bıktırılmış ülkelerin emperyalist ülke metallerinin açık pazan haline getirilmesi, bir süre için “rahatlık” yaratsa da, bu ülke-

lerin artan ithalatı karşılayacak dövize sahip olmamaları, aynı kaçınılmazlık içinde dış borçlanmanın artmasına, dış borç “stoku”nun yükselmesine neden olacaktı ve öyle de oldu.

Geri-bıraktınlmış ülkelerin artan dış borçlanması, bir yandan emperyalist metallerin bu ülkelere daha fazla miktarda ihracatına olanak sağlarken, diğer yandan kâr oranları sürekli düşen emperyalist ülke sermayeleri için yeni getiri (faiz) olanağı da yaratmaktadır. Böylece, geri-bıraktınlmış ülkeler ödeyemeyecekleri kadar büyük dış borç ve faiz ödemeleriyle yüzyüze kalmışlardır. 1980 dünya ekonomik buhranında olduğu gibi, gelişen dünya ekonomik buhranı, geri-bıraktınlmış ülkelerin dış borçlarını ödeyemez hale gelmesiyle “globalleşme” eğilimi içine girmiştir.

Bu gelişme, bir yandan emperyalist ülke metallerine yönelik geri-bıraktınlmış ülkelerin talebini düşürürken, diğer yandan dış borçların ödenememesi ile “finans krizi”ni gündeme getirmiştir. İşte bu durum, Aralık 1999 tarihinde IMF ile imzalanan stand-by anlaşmasının nedeni olmuştur.

Sürekli yinelediğimiz gibi, IMF ile yapılan stand-by anlaşmasının temel amacı, emperyalist finans kuruluşlarına olan borçların ödenmesini garanti altına almak olmuştur. 1999-2000 döneminde Arjantin, Endonezya, Meksika, Brezilya ve diğer irili ufaklı geri-bıraktınlmış ülkelerde de benzer uygulamalar gündeme getirilmiştir. Bunlarla, “global durgunluk” **geciktirilmeye** çalışılmıştır.

SSCB’nin dağıtılmışlığı koşullarında emperyalizmin pazarlarında toprak olarak meydana gelen genişleme, aynı oranda meta ve sermayeler için talep yaratamaması gelişen dünya ekonomik buhranının diğer yanını oluşturmuştur.

Askeri kavramlarla ifade edersek, emperyalist sistemin yeni ekonomik buhranı, daha öncekilerde olduğu gibi, önce “anavatan”ın dışındaki cephelerde durdurulmaya çalışılmıştır. Ancak alınan tüm önlemler, geri-bıraktınlmış ülkelerde uygulamaya sokulan tüm “istikrar tedbirleri” buhranın gelişimini ve giderek metropollere yansımaları engelleyememiştir.

Bugün, emperyalist sistemin ekonomik buhranı emperyalist metropollere ulaşmış ve tüm emperyalist ülkeler buhranın etkisi altına girmiştir. Burjuva ekonomistlerinin ve “medya”nın söylemiyle ifade edersek, “global durgunluk” emperyalist ülkelere yansımıştır.

10 Eylül tarihli, yani 11 Eylül günü New-York’taki World Trade Center (Dünya Ticaret Merkezi) ile Washington’daki ABD Savunma Bakanlığına (Pentagon) yönelik eylemlerden **bir gün önce** haber ajanslarının geçtiği haberde şunlar yazılıydı:

“Senkronize durgunluk korkutuyor

Japonya’dan eksi büyüme rakamlarına, ABD’de işsizlik rakamları da eklenince dev ekonomilerin aynı anda dur-

gunluğa gireceği yorumları endişe yarattı. Almanya’da da durum parlak değil. Dünya ekonomisinin üç devri uzun zamandır aynı anda durgunluğa girmemişti.

Dünya ekonomisinin motorları sayılan ABD’de işsizliğin son 4 yılın en yüksek seviyesine çıkması, Almanya sanayi üretiminin düşmesi ve Japonya’da ekonominin daraldığı haberleri, üç devrin birlikte bir durgunluğa ilerlediği yorumlarına ve borsaların inişe geçmesine neden oldu.”

Ve 11 Eylül’ün ardından New-York borsasında meydana gelen düşüşlerle birlikte birbiri ardına yapılan açıklamalarla emperyalist ülke ekonomilerinin büyük bir bunalım içine girdikleri kabul edilmeye başlandı. Tabii, ülkemizde patlak veren Şubat 2001 krizi gibi, MGK’da Cumhurbaşkanı’nın Başbakanı “anayasa fırlatması” gibi bir bahane bulunamayacağı için, “terörizm” hemen bir gerekçe olarak ortaya atıldı.

Ekonomik buhranın olguları ise, tüm geri-bıraktırlmış ülkele-
rin yaşadıklarının bir benzeriydi: kitlesel işten çıkartmalar, büyüme oranlarında düşüşler, şirket iflasları, borsa düşüşleri vb.

Emperyalist ülkelerde ekonomik buhranın “tetikçisi” olarak “Anayasa fırlatma”nın yerini “terörist saldırı” aldığı için, ilk açıklamalar büyük uluslararası havayolları tekellerinin zararları ve “bu nedenle” toplu işten çıkartmalara gidecekleri üzerine oldu.

Basın haberlerinin diliyle aktarırsak 18 Eylül itibariyle, “ABD’nin önde gelen havayolları firmalarından US Airways Group 11 bin kişi, America West Holdings Corp. 2 bin kişi, American Trans Air 1.500 çalışanını işten çıkaracak. Continental Airlines hafta sonu, personelinin yaklaşık beşte biri olan 12 bin çalışanını işten çıkarma kararını almıştı.”

amazon.com (dolar olarak)		Yahoo (dolar olarak)	
İlk satış fiyatı (15 Mayıs 1997)	1.95	İlk satış fiyatı (12 Nisan 1996)	2.75
23 Nisan 1999	105.06	3 Ocak 2000	237.50
23 Haziran 2000	33.87	1 Haziran 2000	120.06
28 Aralık 2000	17.37	5 Eylül 2000	117.12
2 Ocak 2001	13.87	1 Kasım 2000	64.35
1 Şubat 2001	16.25	1 Aralık 2000	38.93
1 Mart 2001	10.43	1 Ocak 2001	36.06
2 Nisan 2001	9.10	1 Mart 2001	24.43
1 Mayıs 2001	16.89	1 Mayıs 2001	22.31
1 Haziran 2001	16.95	2 Nisan 2001	14.00
2 Temmuz 2001	14.53	2 Temmuz 2001	20.04
1 Ağustos 2001	12.50	1 Haziran 2001	19.46
4 Eylül 2001	8.59	1 Ağustos 2001	18.29
10 Eylül 2001	8.63	10 Eylül 2001	15.42
17 Eylül 2001	7.49	17 Eylül 2001	10.88
27 Eylül 2001	6.20	27 Eylül 2001	9.11

Eylül sonuna gelindiğinde, ilk büyük **iflas** haberi İsviçre'nin **Swissair**'ine ilişkin oldu. Dünyada kişi başına düşen milli gelirin en yüksek olduğu, dünya bankacılık merkezi olarak bilinen İsviçre'nin havayolları şirketinin iflas haberi, dünya ekonomik buhranının boyutlarını göstermenin yanında, aynı zamanda “terörist saldırılar”ın bunda hiçbir rol oynamadığını da açıkça gösteriyordu.

Düne kadar emperyalizmin gelişimini engelleyen “komünizm hayaleti”nin ortadan kalkmasıyla “özgürlükçü ve demokratik” bir ortamda “refah” içinde yaşayacaklarına inandırılan emperyalist ülke halkları, “global durgunluk”la birlikte kendi mülksüzleşmelerini yaşamaya başlamışlardır.

Ve ülkemiz somutunda yaşandığı ve yaşanmaya devam ettiği gibi, bu mülksüzleştirimin ilk alanı borsa olurken, “beyaz yakalılar”ın işsizliği gündemin ilk maddesini oluşturmaktadır.

Emperyalist ülkelerde gelişen ekonomik buhranla birlikte ortaya çıkan **borsa yoluyla mülksüzleştirimin** boyutlarını görebilmek için *Amazon.com* ile *Yahoo* hisselerinin gelişimine bakmak yeterli olacaktır.

Bilindiği gibi, **Amazon.com**, yazılı ve görüntülü tüm basın-yayın organlarının büyük övgülerle söz ettiği internet pazarlama şirkettir. Hemen herşeyi internet üzerinden pazarlayan *Amazon.com*, sermayenin aşırı biriktiği bir dönemde ortaya çıkabilecek en “marginal kâr alanı” olarak internetin yıldızı olmuştur. Özellikle gençlere yönelik olarak “internetin yarattığı avantajlardan yararlanın” sloganıyla sürdürülen “globalizm” propagandasının tipik temsilcisi olan *Amazon.com* hisseleri 1997 yılında 1 dolar 95 cent'ten borsada satışa çıkartıldıktan iki yıl sonra 105 dolara yükselmiştir. Borsada satılan 359 milyon *Amazon.com* hissesinin 23 Nisan 1999 tarihindeki toplam değeri 37 milyardır. 27 Eylül 2001 tarihinde bu hisselerin değeri 2 milyar dolara düşmüştür.

Yine “globalizm” propagandasının kolay para kazanma yollarından biri olarak görünen **Yahoo**, internet arama makinesi olarak milyonlarca kişinin yönlendirilmesinde özel bir yere sahip olmuştur. Bir yandan sayfalarına reklam alarak gelir elde ederken, öte yandan para karşılığı ticari internet sitelerinin aramalarda daha kolay bulunmasını sağlayarak büyük kazançlar temin etmiştir. İnternete giren her kişinin ilk uğrak yerlerinden biri olarak *Yahoo*, internet üzerinden borsa işlemlerinin yapılmasının avantajlarını kullanmış ve hisseleri 3 Ocak 2000 tarihinde “tavan” yaparak 237,50 dolara ulaşmıştır. Böylece borsada işlem gören 558 milyon *Yahoo* hissesinin toplam değeri 132 milyar dolar olmuşken, 27 Eylül 2001 tarihinde 5 milyar dolara inmiştir.

Sadece bu iki şirketin borsadaki değer kaybı 162 milyar dardır. Bu miktar, Türkiye'nin 2001 yılında öngörülen GSMH'na eşittir.

İşte böylesine büyük boyutlarda mülksüzleştirme dalgası bugün emperyalist ülkelere ulaşmıştır. Önümüzdeki ayların emperyalist ülkelerdeki irili-ufaklı pek çok şirketin kapandığı, aynı oranda bankaların birbiri ardına iflas ettiği, işsizlik sayısının arttığına ilişkin verilerle ve bunlara karşı alınan ya da alınacak önlemlerin haberleriyle dolu olacağını bugünden söylemek kâhinlik olmayacaktır.

“Şimdi mülksüzleştirilecek olan kimse, artık, kendi hesabına çalışan emekçi değil, birçok emekçiyi sömüren kapitalisttir. Bu mülksüzleştirme, kapitalist üretimin kendi içinde taşıdığı yasaların işlemesiyle, sermayenin merkezleşmesi ile gerçekleşir. Bir kapitalist, daima birçoklarının başını yer. Emek-sürecinin, gitgide boyutları büyüyen kooperatif şekli, bilimin bilinçli teknik uygulaması, toprağın yöntemli bir biçimde işlenmesi, emek araçlarının ancak ortaklaşa kullanılabilir emek araçlarına dönüştürülmesi, bütün emek araçlarının bileşik toplumsal emeğin üretim araçları olarak kullanılmasıyla sağlanan tasarruf, bütün insanların dünya pazarları ağına sokulması ve böylece kapitalist rejimin uluslararası bir nitelik kazanması, bu merkezleşme ya da birçok kapitalistin birkaç kapitalist tarafından mülksüzleştirilmesi ile elele gider. Bu dönüşüm sürecinin bütün avantajlarını sömüren ve tekellerine alan büyük sermaye sahiplerinin sayılarındaki sürekli azalmayla birlikte, sefalet, baskı, kölelik, soysuzlaşma, sömürü de alabildiğine artar...”

[Karl Marks, *Kapital*, Cilt: I, s. 782]

TÜRKİYE'DE
EKONOMİK
BUNALIM

**“Her zaman olduğu gibi:
Kaybeden yok!
Kazanan Türkiye!”**
(Sayısal Loto Çekilişi Sloganı)

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 53, Ocak-Şubat 2000

9 Aralık 1999 günü Devlet Bakanı Recep Önal ve T.C. Merkez Bankası Başkanı Gazi Erçel imzalı “Niyet Mektubu”, 23 Aralık 1999 sabaha karşı IMF’nin İcra Direktörleri toplantısında onaylandı ve böylece gündür sözö edilen stand-by anlaşması imzalanmış, ölkö somutunda resmen uygulamaya sokulmuş oldu.

Artık, herkesin gözü-kulağı, IMF ile yapılan stand-by anlaşması sonucunda ölköye “akacak” dolarlara çevrildi. IMF’nin vereceğı ilan edilen 4 milyar dolar, Dünya Bankası’nın vereceğı söylenen 5 milyar dolar ve de “dünyanın önde gelen bankalarının” açacağı milyarlarca dolarlık krediler, herkesin sabırsızlıkla beklediğı “mutlu ve güzel” günlerin bir habercisi olacaktı. Hemen hemen tüm “medya” ve onun “önde gelen” yazar-çizerleri ellerinde hesap makinesiyle gelecek olan do-larlardan kendi paylarına ne kadar düşeceğini hesaplariken, “tüm Türkiye” bu kez “kazanacağı” dolarların hayalleri ile 23 Aralık sabahı 5 bankaya el konulması haberiyle uyandılar.

Marmara depremi sonrasında “uluslararası yardım” ve “başğışlar” olarak geldiğı söylenen 4 milyar dolann “depremzedelere dağıtılacağı” beklentisi ile başlayan dolar heyecanı, yerini elkonulan bankalarda parası olanların, paralarını kurtarma telaşına bıraktı.

Hesaplar çok basitti.

Marmara depremi için 4 milyar dolar toplanmıştı. Depremden etkilenen nüfus ise 250.000 dolaylarındaydı. Dolarlar nüfusa bölündüğünde ve ek giderler çıkıldığında “adam başına” 6.000.000.000 T.L. düşüyordu. Ortalama memur maaşlarının 100.000.000 olduğu bir yerde, 6 milyar lira, çalışmadan 60 ay yaşamak demektir. Tüm depremzedelerle birlikte büyük bir yaş içine giren toplum, 6 milyar liranın sıcaklığı ile depremin yarattığı yıkımı bir “nebze” de olsa unutmaya başlamıştı.

Ve arkasından “dünyanın en zengin ülkesi”nin devlet başkanı Bill Clinton “ülkemize” geldi. Gülücükleriyle, çocukları kucaklayışıyla, Ceyhan-Bakü boru hattı anlaşmasında kadeh kaldırışıyla, yeni Amerikan dolarlarının müjdesini veriyor gibiydi. Bir kez daha hesap makineleri ortaya çıktı. Milyarların nasıl katlanarak büyüyeceği hesaplanıldı.

AGİT zirvesi bitir bitmez, yeni bir “müjde” “ülkemizin” kapısını çaldı. Artık “Avrupa Birliği”nin “aday üyesi” olmuştuk. Avrupa, “Türk’ün ayak seslerini” duymuş ve kesenin ağzını açmıştı. “Milenyumun eşliğinde AB hesabı” yapan **Yalçın Doğan**, 31 Aralık 1999 tarihli *Milliyet*’teki köşesinde şöyle yazıyordu:

“AB’ye tam üye ülkeler, AB bütçesinden hem pay alıyor, hem pay aktarıyor. Her tam üye, AB bütçesine çeşitli vergi ve gümrükler yoluyla kaynak aktarıyor. AB kasasına aktarılan her dolar için, belli bir karşılığı geri alıyor...”

‘Eğer, Türkiye 1998’de AB’ye tam üye olsaydı, iki yılda, vergi ve gümrükler yoluyla AB kasasına 2 milyar 886 milyon dolar aktaracaktı.

Buna karşılık, AB bütçesinden iki yılda toplam 10 milyar 308 milyon dolar alacaktı.

Gelir-gider farkı, sonuçta Türkiye AB’den iki yılda net 7 milyar 422 milyon dolar almış olacaktı.’

7. 4 milyar dolar, yani GAP için harcanan paraya yakın bir kaynak. **Hiç de fena değil!...**”

Ama “almadan vermek” ya Allah’a mahsus”tur, ya da T. Özal’a! 1991’de emperyalizmin Irak’a saldırısıyla başlayan Körfez Savaşı sırasında T. Özal’ın söylediği gibi, “bir koyup, üç almak” da mümkündür. (Ama ne yazık ki, Türkiye halkı, Özal’ın sözleriyle, “ödlek” çıktığından savaşa girilememiş, onun büyük “vizyonu” anlayışlamamıştır!) *Yalçın Doğan*, “rahmetli Özal”ı, geçte olsa anlamıştır. Üstelik öyle “bir koyup üç almakla” yetinmeye de niyeti yoktur. O, iki koyup, on almanın peşindedir.

Böylece elde hesap makineleri ile başlayan süreç, 23 Aralık günü IMF’nin Türkiye hükümetinin “*Niyet Mektubu*”nu kabul etmesiyle daha da gelişecek görünüyordu. Tabii, şu “küçük bankalar” sorununu olmasaydı. Ama yine de hesap makinelerinin çalışması durmamalıydı. “Ülkemiz” bu kez de “borsa”yı yeniden keşfetti!

2000'e girilip, Ocak ayının ortalarına gelindiğinde, İstanbul borsası, "rekor" üzerine rekorlar kınıyor, ortalıkta birleşik endeks rakamları uçuşuyordu: 15.000, 16.000 derken, 20.000 rakamına ulaşıldı.

Kimi "medya"nın, borsanın "aşırı şiştiğini", bu yüzden "küçük yatırımcıların bu işten büyük zarar göreceğini" yazmaları pek birşeyi değiştirmede. Hesap makineleri ellerde, kulaklar ve gözler borsa haberlerinde, kazanılan ve kazanılacak olan milyarların hesapları yapılmaya devam edildi. Birkaç "akılsızın" borsada ya da başka bir alanda "kaybetmesi" çok doğaldı, ama "ülkeminin vatandaşları"nın hepsi hiç de "aptal" olamazdı. Her ne kadar Aziz Nesin yıllar önce toplumun %60'ı "aptal" demişse de, hesap makineleri bunun tersini kanıtlıyordu!

Ama, ATV'nin Ali Kırca'sının çok sevdiği sözle, "ateş düştüğü yeri yakıyor"du. Tek tek kişilerin yüzyüze geldikleri gerçekler, hesap makinelerinin yarattığı hava içinde kimsenin dikkatini çekmiyordu. Arada basında yer alan birkaç değerlendirme ise, *Yalçın Doğan* gibilerinin "kazanma" hesapları arasında kaybolup gitmişti.

Gerçek ise, ülkemizin, tarihinin en kapsamlı mülksüzleşme ve emperyalist sömürü çarkları içinde ezilme sürecine girmiş olmasıdır.

Yalçın Doğan'ın "iki koyup, on alma" hesabında olduğu gibi, açık biçimde emperyalist sömürü özenle gizlenmeye çalışılmaktadır.

Bilindiği gibi, AB, başını üç büyük emperyalist ülkenin, yani İngiltere, Fransa ve Almanya'nın çektiği bir ittifakın kendi pazarlarını güvence altına alma birliğidir. Emperyalist ülkelerin tüm zenginliklerinin kaynağı ise, sömürü ağı içinde tuttıkları ülkenin emek-gücünden yeraltı kaynaklarına kadar her şeyin talan edilmesine dayanır. Onların kendi sözcükleri ile ifade edersek, "gelişmiş ülkeler", tüm gelişmişliklerini kendi dışındaki ülkelere ("gelişmekte olan" ve "az gelişmiş" ülkeleri) kurdukları ekonomik, ticari, mali, politik ve askeri ilişkilerle sağlamaktadırlar. "*Kapitalizmin gelişme ritmi, kapitalist pazar tarafından belirlenir.*" Olabildiğince düşük maliyetle üretilen ürünlerin, olabilecek en yüksek fiyatla satılması, kapitalist üretim ve dağıtım ilişkilerinin temelini oluşturur. En basit bir akıl yürütme bile, AB'nin Türkiye ve Türkiye gibi ülkeleri kendi bünyesine alma nedeininin "hümanist"liklerinden, "bizleri çok sevdiklerinden" kaynaklanmadığını bulacak durumdadır. "Elbette, bu karşılıklı çıkar ilişkisi, onlar bizden kazanacaklar, bizler onlardan" diyerek, emperyalist ülkelerle olan eşitsiz ticari ve mali ilişkileri yeri geldiğinde savunan küçük-burjuva ideologları ve propagandistleri, AB'nin 2 milyar dolar karşılığında Türkiye'ye 10 milyar doları nereden alıp vereceğini söyleyemezler. IMF ile yapılan son stand-by anlaşması ile her türden devlet subvansiyonlarının kaldırılması kararı ne denli gerçek ise, AB'nin de Türkiye'ye subvansiyon sağlamayacağı o kadar gerçektir.

Peki, *Yalçın Doğan* gibilerini bu kadar sevindiren “iki koyup, on almayı” sağlayan mekanizma nedir?

Bu mekanizma, en genel ifadeyle, emperyalist sömürü mekanizmasıdır. Emperyalist sömürü, emperyalist ülke tekellerinin bizim gibi geri-bıraktınlmış ülkelerdeki her türden faaliyetleri sonucu elde ettikleri kârlarda ifadesini bulur.

Bu sömürü mekanizmasının bir unsuru geri-bıraktınlmış ülkelere açılan krediler (borçlandırma), diğer unsuru ise yapılan yatırım ve ticaret anlaşmalarıdır.

Verilen krediler, alan ülkenin dış borçlarını olağanüstü artırdığı gibi, o ülkenin ekonomisini uzun dönemli olarak ipotek altına almak durumundadır. Ülkemiz somutunda olduğu gibi, dış borçlar 100 milyar dolar geçmiştir.

9 Aralık 1999 tarihinde IMF'ye verilen ve 23 Aralık 1999'da IMF tarafından kabul edilen “*Niyet Mektubu*”nda şöyle ifade edilmektedir:

“9. Ekonomik faaliyetlerin hızlanmasıyla 1999'da GSMH'nin %0.5'i olan cari işlemler açığının 2000 yılında artarak GSMH'nin %1.5-2'sine ulaşması beklenmektedir. Aynı büyüklükteki açıklar 2001 ve 2002 yılları için de beklenmektedir. Bu tür açıklar, Türkiye gibi yatırımı ve büyümeyi desteklemek için dış tasarruflara dayanmaya ihtiyaç duyan bir ülke için uygundur. Bu açıklar, 1999'daki GSMH'nin %34'ü seviyesinden önümüzdeki üç yıl içerisinde biraz düşmesi beklenen net dış borcun GSMH'ya oranı ile sürdürülebilir niteliktedir...”

26. Genel olarak, 2000 yılı net kamu borcu/GSMH oranının 1999 sonuna oranla (GSMH'nin % 58'i civarında) aşağı yukarı sabit kalacağını tahmin etmekteyiz. Bunu üst sınır olarak görmekteyiz ve kamu borç oranında indirim sağlanmasına çalışacağız.”

Görüldüğü gibi, ülkenin tüm gelir ve kaynaklarının %58'i “net” borç durumundadır. Bu borçların faiz ödemeleriyle birlikte, oran GSMH'ya eşit hale gelmektedir.

1970'de “her Türk vatandaşı” **9 dolar** dış borca sahip iken, 2000 yılına girildiğinde bu miktar **1.500 dolara** çıkmıştır. Faizleriyle birlikte bu miktar iki bin dolara yükselmektedir. Oysa, kişi başına düşen milli gelir de 2.000 dolar seviyelerindedir. Sözün özü, Türkiye'de yaşayan her kişi, **sadece borç ile yaşam sürdürebilmektedir.**

Latin-Amerika ülkelerinde son yirmi yıl içinde görüldüğü gibi, bu borçlanma seviyesi, kaçınılmaz olarak ulusal paranın devreden çıkartılmasını, doların ulusal para birimi haline getirilmesini ve fiyatların dolara göre belirlenmesini (dolarizasyon) gerekli kılmaktadır. İşte AB'ye girilirken Amerikan emperyalizminin verdiği “destek”, doların Türkiye'nin ulusal para birimi olması yerine Euro'nun olmasından öte değildir.

Yıllık olarak, en kaba faiz hesabıyla, dış borçların faiz ödemelerinin 10 milyar dolar olduğu düşünülduğünde, AB'nin vereceği (iki yılda) varsayılarak *Yalçın Doğan*'a tatlı düşler kurdurtan 10 milyarın kaynağı da açığa çıkmaktadır.

Ama yine de bu, emperyalist sömürü mekanizmasının küçük bir parçasını oluşturur. Asıl mekanizmanın işlediği yer, metalar (mallar) alanıdır. Salt AB ile yapılan "Gümrük Birliği" anlaşması ile gümrük vergilerinin sıfırlanmasıyla, AB'nin emperyalist ülkelerinin her türden malları ülkeye gümrüksüz olarak girebilmektedir. Bunun yanında, dışa bağımlı sanayilerin yapmış olduğu ara-malları ithalatı, aynı şekilde sıfır tarifeden yararlanmaktadır. Böylece ülke içi pazarın, tümüyle emperyalist ülkelerin malları için açık pazar haline getirilme süreci tamamlanmıştır.

Herkesin bildiği gibi, pazar, malların alınıp satıldığı yerdir. Üretilmiş ürünler, pazarda satılarak kâr "realize" ederler. Bundan sonra bu kârların kendi ülkelerine transferi sözkonusudur. Ve her ülkede olduğu gibi, emperyalist ülkelerde de, kâr edenler, kendi devletlerine belirlenmiş oranlarda vergi öderler. İşte emperyalist ülkelerin devletlerinin gelirlerinin kaynağı bu vergilerdir. *Yalçın Doğan*'ın AB'nin "iki alıp, on vereceği"ni söylediği gelirin diğer kaynağı da budur.

Emperyalist sömürünün ortaya çıkardığı son ve ana kaynak ise, bizatihi emperyalist tekellerin "vergi dışı net kârları"dır. Bunun miktarı ise, emperyalist sömürünün boyutuyla değişmektedir.

"23. Mali uyum, faiz ödemeleri yükünü hafifletmek için daha aktif ve çeşitlendirilmiş bir borç yönetimi politikası ve özelleştirmenin hızlandırılması ile tamamlanacaktır. Kamu sektörünün iç borçlanma gereğini sınırlandırmak amacıyla aşağıda belirtilen adımları atarak 2000 yılı kamu sektörü özelleştirme gelirlerini GSMH'nin en az %3.5'ine (7.6 milyar ABD Doları) yükseltme niyetindeyiz. Telekomünikasyon ve enerji sektörlerinden elde edilecek özelleştirme gelirleri (4.5-5.5 milyar ABD Doları) doğrudan Hazine'ye aktarılacaktır. Özelleştirme İdaresi'nin elde edeceği nakit gelirlerin (3.1 milyar ABD Doları) 0.9 milyar ABD Doları faiz ödemelerinde, işletme maliyetleri için ve KİT'lere transfer edilmek üzere kullanılacaktır. Geri kalan (2.2 milyar ABD Doları), Kamu Ortaklığı Fonu'na (KOF) Bütçe Dışı Fonlar'ın yatırımlarını finanse etmek üzere (400 milyon ABD Doları) ve kalan 1.8 milyar ABD Doları Kamu Ortaklığı Fonu'nun Hazine'ye olan borçlarının azaltılmasında kullanılacaktır. Hangi kaynaktan olursa olsun elde edilecek ek özelleştirme gelirleri borç azaltımında kullanılmak üzere Hazine'ye aktarılacaktır."

İşte IMF'ye verilen "*Niyet Mektubu*", dış borçların ödenmesine ilişkin yıllık programını böyle açıklamaktadır.

Görüldüğü gibi, ülke kaynakları, yıllık bazda tümüyle borçların ödenmesine yöneltilmektedir. Oysa ki, yıllar boyu gerçekleştirilecek “özelleştirmeler”le sağlanacak gelirlerin ülkenin “kalkınması” için nasıl kullanılacağına ilişkin pek çok şeyler yazılmış, çizilmiş ve söylenmişti. IMF’yle yapılan anlaşmadan öğreniyoruz ki, tüm özelleştirme gelirleri, üstelik “hangi kaynaktan olursa olsun” tümüyle borçların ödenmesi için kullanılacaktır. Ve yine öğreniyoruz ki, “telekomünikasyon ve enerji sektörleri”nde kesinkes özelleştirmeye gidilecek ve buradan elde edilen gelirle dış borç ödenecektir. Böylece **Telekom**’un satışı resmen ilan edilmiş ve her türlü elektrik üretim ve dağıtımının özel şirketlere devredileceği IMF’ye bildirilmiştir.

Telekomünikasyon ve enerji, her ülke için “stratejik sektörler” niteliğindedir. Bu sektörlerin “stratejik” niteliği, ülkelerin kendi siyasal bağımsızlığı, ekonomik yatırımları için kendi söz ve karar hakkını elinde tutmasından kaynaklanmaktadır. Telekomünikasyonun ekonomik niteliği yanında askeri niteliği, bu “stratejik” özelliği daha da büyütmektedir. Bu iki “stratejik sektör” kimin eline geçerse, onları ülkenin ekonomik, sosyal, politik, askeri her alandaki faaliyetini yönetebilir ve denetleyebilir hale getirir. Böylece, hangi politikacının kiminle ne konuştuğunu A. Çakıcı değil, onlar bilecek, hangi köye yol, su, elektrik iletileceğine de onlar karar verecektir. **Marmara depreminde** açık biçimde görüldüğü gibi, telekomünikasyon alanında yapılan kısmi özelleştirme (GSM hatlarında) ve özelleştirmeye hazırlık çerçevesinde gerçekleştirilen ön düzenlemeler, ülkenin “başbakanı”nın depremlerle ilgili bilgileri saatlerce alamamasına neden olmuştur.

Tüm bunlardan açıkça görüleceği gibi, bu “stratejik sektörler”in özelleştirilmesinden elde edilen gelirler borç ödemesine gideceği için, bunların satın alıcıları da bizzat bu borçları verenler olacaktır. Yani emperyalist tekeller.

Bu gerçeklere rağmen, IMF ile yapılan stand-by anlaşması sonrasında tüm yazılı ve görüntülü basının tümünde, “ülkemizin kredibilitesinin” nasıl yükseldiği ve anlaşmayla birlikte uluslararası finans kuruluşlarından yeni krediler alınarak ülkemizin “nasıl kalkınacağı” yazılıp-çizilmeye devam etti. Ve 2000 yılının Ocak ortalarına gelindiğinde, Hazine’nin 30 yıl vadeli 1,5 milyar dolar dış borç sağladığı “müjdesi” geldi.

Bir yandan, IMF ile yapılan anlaşma gereğince eldeki tüm kaynaklar kullanarak dış borçların ödenmesinden söz edilirken ve dış borçların ödenmesiyle ülkenin “düze çıkacağı” ileri sürülürken, gelen “müjdeli haber” yılın ilk yeni borç miktarını kamuoyuna duyuyordu. Oysa ki, Hazine’nin aldığı bu yeni borç, salt dış borçların bitirilmesinin amaçlanmadığını göstermekle kalmıyor, aynı zamanda dış borçların maliyetini de açıkça ortaya koyuyordu.

“Müjde”si verilen 30 yıl vadeli 1,5 milyar dolarlık borçlanma-

nın yıllık faiz oranı %11,875 olmuştur. Böylece her yıl bu yeni borç için 178 milyon dolar faiz ödemesi yapılacaktır. Ana para ödemesi yapılmadığı sürece, 30 yıl boyunca ödenecek toplam faiz miktarı 5 milyar 344 milyon dolar olmaktadır. IMF anlaşması sonrasında alınan bu ilk dış borcun %11,875'lik faiz oranı, emperyalist ülkelerdeki faiz oranlarıyla karşılaştırıldığında, ülkemiz hazinesinin nasıl bir tefecinin eline düştüğünü açıkça göstermektedir.

30 yıllık ABD hazine bonosu tahvillerinin faizi %6.55, Alman devlet tahvillerinin faiz oranı %5.50 ve Fransız devlet tahvillerinin faiz oranı %5.61 iken, T.C'nin 30 yıllık devlet tahvili faiz oranı bunların iki katından daha yüksek olmuştur. Yapılan en genel bir hesaplama göre, bu yüksek faiz oranlarıyla yapılan borçlanmalar sonucunda, borçların GSMH'ya oranından söz etmek yerine, GSMH'nın borçlara oranından söz etmek gerekmektedir. (Yapılan bir hesaplama göre, yıllık büyüme oranı %4.5 olduğu kabul edildiğinde, 30 yıl sonra GSMH 800 milyar dolar dolaylarında olurken, borç stoku 3 trilyon doları geçecektir.) Bu ise, açıkça ülke hazinesinin iflas etmesi demektir. Bir ülkenin hazinesinin iflas etmesi ise, o devletin resmen ortadan kalkmasıdır. Bu da, kazanacağı iddia edilen ülkenin mevcut olmayacağı demektir. İşte bugün "iki koyup on almayı" hesaplayanların ve halkı bu anlayışı desteklemeye çağıranların ülkeyi karşı karşıya bıraktıkları gerçek budur.

Ancak bunlar, "kaybedenin olmadığı", "kazananın Türkiye" olduğu aldatmacasının sadece bir parçasıdır.

"6. Türkiye'de yaşanan enflasyonun sürgit özelliği dikkate alındığında, 2000-02 yılları için enflasyonla mücadele hedeflerimizin belirlenmesinde enflasyonu aniden tek haneli rakamlara indirmenin güçlüğü ile geçmişteki uygulamalardan açıkça farklı olunacağına sinyalinin verilmesi ihtiyacının dengelenmesine büyük önem verilmiştir. Bize göre, 2000 yılı enflasyon hedefimiz -12 aylık TÜFE enflasyonunu Aralık 2000 sonu itibarıyla %25'e (TEFE enflasyonu %20'ye) düşürmek enflasyonla mücadele yolunda kademeli bir uygulamaya imkan sağlamakla beraber geçmiş uygulamalardan (son 10 yılın TEFE ortalaması %80 civarındadır ve **1999 sonu itibarıyla % 65** olacağı tahmin edilmektedir) farklı olduğu konusunda açık bir sinyal göndermektedir. 2000 yılı enflasyon hedeflerimiz, TEFE ve TÜFE enflasyonunu 2001 yılı sonunda %10-12'ye ve 2002 yılı sonunda tek haneye (yaklaşık %5-7) düşürmek için iyi bir başlangıç noktası teşkil etmektedir." (abç)

T. C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından IMF başkanı Michel Cardessus'a verilen 9 Aralık 1999 tarihli "*Niyet Mektubu*"nun 6. maddesine bunlar yazılmıştır.

Deniliyor ki, Türkiye'de 1999 yılı enflasyonu %65'tir. Bunu 2000 yılında %20'ye indirmekten söz ederken, "amacımız" "geçmiş uygu-

lamalardan farklı olduğu konusunda **açık bir sinyal göndermek**"tir.

Bunun Türkçesi, %65 enflasyon içinde bulunan bir ülkede, %20 enflasyondan söz etmek pek fazla inandırıcı değilse de, amacımız kitlelerde bunun gerçekleşeceği sanısını uyandırmaktır. Böylece, IMF anlaşmasının zorunlu kıldığı ekonomik uygulamalara karşı kitleler daha işin başlangıcında tepkisiz kılınacaktır.

İkinci olarak, amaç, işçi ve memur kesiminin 1999 yılı enflasyonu ile (%65) reel gelirlerinde meydana gelen kayıpları gözden kaçırmaktır.

İşçi ücretleri ve memur maaşları, 2000 yılı enflasyon hedeflerine göre artınlacak, ancak hiçbir biçimde 1999 yılındaki enflasyon oranı hesaba katılmayacaktır. Böylece işçi ve memurların reel gelir kaybı, doğrudan %65 olmaktadır. 2000 yılı sonu itibarıyla %20 enflasyon hedefi "tutturulsa" bile, ücret ve maaşlarda yapılacak %20'lik artışla, işçi ve memurların gelirleri, 1999 yılına göre %65 azalmış olacaktır. Bu ise, işçi ve memurların yaşam düzeylerinin bu oranda düşmesi anlamına gelmektedir.

Bu gerçekler, görülebilir ve kavranabilir olduğu halde, gönderilen "açık bir sinyal"le, kitlelerin dikkatleri başka yöne kaydırılmaktadır. Ancak halk kitleleri aldatılmaya çalışılsa bile, emperyalist tekeller öylesine kolay "açık sinyal"lere inanacak durumda değildirler. Ve Ocak ayının sonuna yaklaşıırken "ünlü" "kredi derecelendirme kuruluşu" **Standart&Poor**'un Türkiye değerlendirmesi yayınlandı.

23 Ocak 2000 tarihli *Milliyet* gazetesinin haberine göre, Standart&Poor, ilan edilen %20 döviz fiyatı artışının daha yüksek çıkacağı ve enflasyon oranının da %55'i bulacağını söylemektedir.

Böylece IMF ile yapılan anlaşmanın kamuoyuna yansıtılan yanları dışında yanları olduğu emperyalist tekellerin **bir** kredi derecelendirme kuruluşu tarafından ortaya konulmuş oldu.²⁸

IMF ile yapılan anlaşmanın "niyet"i, bu gelişmelerle daha da belirginleşmiştir. Amaç, dünya ekonomik buhranından en fazla etkilenen emperyalist finans kuruluşlarının buhranı atlatabilmek için

²⁸ Daha düne kadar tahlillerine ve verdiği kredi notuna büyük önem verdiğini ilan eden T.C Hazine Müsteşarlığı, Standart&Poor'un bu son açıklaması karşısında "sert yanıt" vererek, S&P'yi "ikaz" etmiş ve "kınama kararı" almıştır. Bu karar çerçevesinde Hazine Müsteşarı Selçuk Demiralp imzasıyla S&P'ye "sert" bir mektup yazılmış ve ardından Merkez Bankası Başkanı Gazi Erçel "sert" bir açıklama yaparak, "Türkiye ekonomisiyle ilgili olarak gerçeği yansıtmayan ve subjektif görüşlerin *rating kuruluşlarının kredibilitésini* olumsuz etkileyeceği" söylemiştir. Böylece çok kısa bir süre öncesine kadar verdiği BBB vb. kredi notuyla manşetlere geçen S&P, bir anda "gerçeği yansıtmayan ve subjektif görüşler" beyan eden bir kuruluş haline dönüştürülmüştür. Bu da yıllarca bu kuruluşların kredi notuyla kitlelerin nasıl kandırılmaya çalışıldığının açık itirafıdır. Şüphesiz, IMF ile yapılan anlaşmanın bir ayı dolmadan S&P tarafından yapılan bu değerlendirme pekçok kişiye şaşırtıcı gelecektir. Oysa ki, bu olgu, tüm propagandaya rağmen "göballeşen" dünyada *emperyalist tekeller arasındaki uzlaşmaz çelişkinin* varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

gerekli kaynakları geri-bıaktırılmış ülkelerden sağlamalarıdır. Bunun pratikteki ifadesi, geri-bıaktırılmış ülkelerin 1980 dünya ekonomik buhranında olduğu gibi, ellerindeki tüm kaynakları kullanarak dış borçların bir bölümünü ödemelerini sağlamaktadır. 1980 ekonomik buhranı sırasında, bu uygulama, geri-bıaktırılmış ülkelerde “sıkı para politikası” izlenerek ve “ihracata yönelik sanayileşme” adı altında ülkelerin tüm üretim değerlerini emperyalist ülkelere aktararak gerçekleştirilmişken, günümüzde aynı “sıkı para politikası” (monetarizm) ihracatsız gerçekleştirilmek durumundadır.

Bu nedenden dolayı, ülke içinde talebin düşürülmesi, politikanın ilk ve tek halkasını oluşturmaktadır. Ülke içi talebin azaltılmasının en bilinen yöntemi ise, **ücret ve maaşların dondurulması, tarım ürünlerine yapılan desteğin kaldırılmasıdır**. Bu yöntem ise, kitlelerin tepkilerini yükselteceğinden, sadece askeri darbe koşullarında uygulanabilir niteliktedir. Günümüz koşullarında, eski tarzda yönetimin askerileştirilmesi gündemde olmadığından, uygulamada farklı bir yol izlenilmektedir.

Ülke içi talebin azaltılması amacıyla ücret ve maaşların dondurulması, tarım ürünlerine yapılan desteğin kaldırılması için kitlelerin “istikrar önlemlerini” desteklemesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Her dönemde olduğu gibi, oligarşiler, çalışan kesimleri sınıfsal olarak kendisine yedeklemeye çalışmaktadırlar. Bu amaçla tüm “medya” olanakları seferber edilirken, gerçekleşmesi olanaksız “hedefler”in kitlelerce benimsenmesi istenmektedir.

Ülkemiz somutundan örneklersek, 1999 yılında gerçekleşen %65 enflasyona rağmen, ücret ve maaşlar ile tarım ürünleri fiyat artışları “öngörülen hedef”e uygun olarak, yani %20 oranında artırılabilecek kitlelere kabul ettirilerek, kitlelerin alım gücünde (talep) %65’lik bir azalma önsel olarak sağlanmaktadır. Diğer yandan ise, 2000 yılı için öngörülen “enflasyon hedefi” kesinkes tutmayacağı için (ki Standart & Poor değerlendirmesinde bu açıkça ifade edilmiştir), yapılan %20’lik artış üstündeki her enflasyon miktarı kadar da talep azaltılmış olacaktır. Standart & Poor’un rakamlarıyla ifade edersek, ücret ve maaşlar ile tarım ürünleri fiyatında yapılacak %20’lik artış, gerçekleşmesi olası olan %55’lik enflasyonla birlikte, 35 puanlık bir **talep daralması** yaratacaktır. Böylece 1999 enflasyonu ile sağlanan 65 puanlık talep daraltılmasıyla birleşerek, kitlelerin alım gücü, 2000 yılı için **%100** oranında azalacaktır. Ve ülkemizde yaşayan herkesin çok iyi bileceği gibi, böylesine bir reel gelir kaybı **24 Ocak Kararları** sonrasında gerçekleşmiştir ve aradan geçen yirmi yıla rağmen reel gelirler 1980 öncesindeki seviyeye çıkamamıştır.

Bu uygulama, “standart IMF reçetesi” uygulamasıdır. Bir yandan emperyalist ülkelerin içinde buldukları mali kriz koşullarında geri-bıaktırılmış ülkelerin dış borçlarını tahsil ederken, diğer yan-

dan sağlanan reel gelir düşüşleriyle üretim maliyetleri düşürülmektedir. Bir başka deyişle, devlet harcamalarının azaltılması (özellikle sosyal harcamaların) ve subvansiyonların kaldırılmasıyla, devlet gelirleri dış borç ödemelerine yöneltilirken, düşük ücretlerle tekellerin üretim maliyetleri aşağı çekilmektedir. Burada bütün sorun, **kitlelerin bu yoksullaşma karşısında tepki gösteremez halde tutulmalarıdır**. Bugün tüm araçları kullanarak yapılan propagandanın amacı da budur. Bu propaganda, 12 Eylül askeri darbesinin terörünü yaşamış bir ülkede, oligarşinin “sol”dan devşirdiği yeni kadrolarıyla yürütülmektedir. Her türden “sivil toplum örgütü” bu iş için seferber edilmiştir.

IMF’ye verilen “*Niyet Mektubu*”nda izlenecek tarım politikası şöyle ifade edilmektedir:

“40. Halihazırda uygulanmakta olan tarımsal destekleme politikaları fakir çiftçilere destek sağlamanın en düşük maliyetli yöntemi değildir. Yapılan uygulama, piyasadaki fiyat sinyallerini bozarak kaynak dağılımını kötü etkilemekte, fakir çiftçilerden çok zengin çiftçilere fayda sağlamakta ve tarım alanındaki karar verme mekanizmasının bir çok Bakanlık ve kamu kurumu arasında dağılmasından ötürü husule gelen parçalı yapı nedeniyle tutarlı olamamaktadır. Bütün bunların ötesinde, bu politikalar, son yıllarda ortalama olarak GSMH’nın %3’ü gibi bir maliyet ile vergi mükellefleri üzerine ağır yük getirmektedir. Reform programımızın orta vadeli amacı var olan destekleme politikalarını safhalar halinde ortadan kaldırmak ve fakir çiftçileri hedef alan doğrudan gelir desteği sistemi ile değiştirmektir. Bu, ilk öncelikle 2000 hasat yılı için bir pilot program uygulamaya konarak yapılacaktır. Bu pilot çalışmanın sonuçlarına göre, doğrudan gelir desteği sistemini 2001 yılında ülke çapına yaygınlaştıracamız ve bu sistemi 2002 yılı sonuna kadar tamamlamayı bekliyoruz. Bu sistem, 2001 yılı Mart ayına kadar tamamlanacak olan çiftçi kayıt sistemi üzerine kurulu olacaktır.

41. ...Hükümet çiftçilere verilen kredi sübvansiyonunu safhalar halinde tedricen oradan kaldıracaktır. Ziraat Bankası ve Halk Bankası tarafından verilen kredi sübvansiyonlarının toplam maliyeti 1999 yılı için tahmin edilen GSMH’nın %1.2’lik seviyesinden 2000 yılında GSMH’nın %0.6’sına düşecektir.”

IMF tarafından onaylanan ve üçer aylık dönemlerle izlemeye alınan “istikrar önlemleri”nin bu ifadeleriyle, S. Demirel’in “Cumhurbaşkanı” sıfatıyla 2000’li yıllara ilişkin “perspektif”leri ortaya koyarken açıkça beyan ettiği, ülke nüfusunun %40’ını oluşturan kırsal nüfusun %10’un altına indirilmesi “hedefi”yle paralellik göstermektedir.

Bunun anlamı çok açıktır: **Kırsal nüfus mülksüzleştirilecektir.**

Bu mülksüzleştirme karşısında emperyalizmin ve oligarşinin temel dayanağı ise, “*Niyet Mektubu*”nda açıkça ifade edildiği gibi kent küçük-burjuvazisi olmaktadır. “Ortalama olarak GSMH’nın %3’ü gibi bir maliyet ile vergi mükellefleri üzerine ağır yük getirmektedir” beyanları, nicel olarak en büyük vergi mükellefi olan kent küçük-burjuvazisine yöneliktir. Köylü kitlelerinin bu mülksüzleştirmeye yönelik olası bir direnişi, kent küçük-burjuvazisinin desteği alınarak bastırılması planlanmıştır.

Diğer yandan, “fakir çiftçileri hedef alan doğrudan gelir desteği sistemi” kurulacağı beyanıyla da, örgütsüz ve dağınık durumdaki köylü kitlesi içinde uygulamayı destekleyecek bir kesim yaratılmak istenmektedir. Öyle ki, mevcut tarım politikalarının, yani tarım ürünlerine yapılan subvansiyonların, “fakir çiftçilerden çok zengin çiftçilere fayda sağladığı” ileri sürülerek, topraksız ve az topraklı köylü kitlesi pasifize edilmeye çalışılmaktadır.

Oysa ki, kırsal alandaki mülksüzleştirme, doğrudan köylünün topraktan kopartılması anlamına gelmektedir. Boşalan topraklar ise, köylü ile birlikte yok olmayacağına göre, “birileri” bu toprakları yok pahasına satın alacaktır. Bu satın alma için ise, para gereklidir ve bu para da, **kırsal alanda** sadece “zengin çiftçi”de bulunmaktadır. Ziraat Bankası ile Halk Bankasının vermiş olduğu küçük çiftçi kredilerinin kademeli olarak kaldırılmasından sözedildiği halde, zengin çiftçilere açılan kredilerin azaltılmasından sözedilmemektedir.

Böylece köylülük içinde 1950’ler sonrasında başlayan sınıfsal farklılaşma ve ayrışma sonucu ortaya çıkan çelişkilerin, IMF anlaşmasında, küçük üretimin tasfiyesi için kullanılacağı açıklanmaktadır.

Yeni tarım politikalarının diğer bir yanı da, “*2001 yılı Mart ayına kadar tamamlanacak olan çiftçi kayıt sistemi*”yle, köylülerden **gelir vergisi** alınması uygulamasının başlatılmasıdır. Kaldırılan tarım subvansiyonlarıyla, kesilen küçük çiftçi kredileriyle mülksüzleştirilemeyen köylü kitlesinin de gelir vergisi uygulamasıyla mülksüzleştirilmeleri hedeflenmektedir.

Böylece, kırsal nüfusun büyük oranda mülksüzleştirilmeleriyle **kapitalist çiftliklerin** kurulmasının önü tümüyle açılmış olacaktır. Kentlere göç etmeyen kırsal nüfusun da, bu kapitalist çiftliklerde tarım işçisi olarak istihdam edilmesi planlanmıştır. 1950’lerden itibaren uygulamaya sokulan yeni-sömürgecilik uygulamalarının son halkası da (“kapalı üretim birimlerinin yıkılarak pazar için üretimin egemen kılınması”) böylece gerçekleştirilmek istenmektedir.

Ancak tarımla ilgili uygulamalar sadece köylü kitlesinin mülksüzleştirilmesiyle sınırlı değildir. “*Niyet Mektubu*”na şunlar yazılmıştır:

“2000 yılı hububat destekleme fiyatları, destekleme fiyatları ve tahmin edilen dünya piyasa fiyatı arasındaki fark, tahmin

edilen dünya c.i.f. piyasa fiyatının %35'inden fazla olmayacak şekilde belirlenecek ve 2001 yılında bu fark daha da azaltılacaktır. Destekleme fiyatları ton başına 150 USD'den aşağı olmayacaktır. İthal tarifeleri, tarife dahil ithal fiyatı, yukarıda açıklanan destekleme fiyatından daha yüksek olacak şekilde ayarlanacaktır. Tahmin edilen dünya fiyatı Şikago Borsası'nda (**Chicago Board of Trade**) kote edilen USA2HRW'nin fiyatına bağlı olarak belirlenecektir. TMO tarafından yapılan hububat alım miktarını düşürmek ve TMO'nun yüksek miktarlı stok tutmasından kaynaklanan zararlarını ortadan kaldırmak için Hükümet, TMO iç satış fiyatlarının (i) TMO'nun alış fiyatı artı satış zamanına kadar olan maliyetinden (stoklara zımni olarak uygulanacak faiz oranı dahil olmak üzere) veya (ii) aynı kalitedeki hububatın ithal tarifesi dahil parite fiyatından, hangisi daha az ise o fiyattan daha düşük olmayacağını açıklayacaktır.”

Emperyalist ülkelerin, özellikle Amerikan emperyalizminin, genetik alanda geliştirilen tekniklerle tarımsal üretimi olağanüstü artırdığı ve dolayısıyla yıllardır sürekli başta buğday olmak üzere tarım ürünleri fazlası sorunu ile yüzyüze bulunduğu bir dönemde, ülkemizdeki buğday fiyatının Şikago Borsası'na göre belirlenmesi, açıkça ülkedeki tahıl üretiminin tasfiye edilmesi anlamına gelmektedir. Bu tasfiye hareketi, aynı zamanda ülkenin bugüne kadar sanayi ürünlerindeki dışa bağımlılığının tarım ürünleri alanına genişletilmesi sonucunu doğuracaktır. İletişim ve enerji gibi stratejik sektörlerde gerçekleştirilecek özelleştirmeye sağlanacak olan emperyalizme bağımlılık, tarım ürünleriyle tam bağımlılığa dönüştürülmektedir. Bunun sonucu olarak, ülkemizde yaşayan her kişi, başta ABD olmak üzere, tüm emperyalist ülkelerin vatandaşlarıyla “eşit” hale gelmektedir. Onların aldıkları ekmeğin buğday fiyatıyla, ülkemizdeki “vatandaşların” ekmeğin buğdayının fiyatı eşitlenerek, ekmeğin fiyatları eşitlenmiş olacaktır. Bu, bir yandan **fiyatların dolarizasyonunu** sağlamada büyük bir adım olacağı gibi, ulusal paranın, yani TL'nin **dolarla** yer değiştirmesi için de önemli bir temel teşkil edecektir.

Ve tüm bunların karşısında, küçük-burjuvalar ve aydınları, ellerinde hesap makineleriyle şöyle diyeceklerdir:

“Kötü mü? Fiyatlar dolarla belirlendiğinde, ücretler de dolarla ödenecektir. Böylece TL'nin değer kaybetmesinden kaynaklanan gelir kayıpları ortadan kalkacaktır. Bu işten en fazla işçiler kârlı çıkacaktır. Hem yıllardır vergi ödemeyen köylüler vergilendirilerek ülke ekonomisine bizler gibi katkı yapmaları sağlanacak, hem de demagog politikacıların oy uğruna tarım ürünleri fiyatlarını istedikleri gibi yükseltmeleri engellenecektir. Bunlar hiç de fena değil.”

Ve ekleyeceklerdir:

“Kaybeden yok, Kazanan Türkiye!”

Öyle ya, bir yandan yıllardır vergilendirilemeyen (1926’da aşarın kaldırılmasından buyana) köylüler vergilendirilecek, diğer yandan buğday ve diğer tahılların fiyatları aşağıya “çekilecek”, böylece hem hazine “kazanacak”, hem ekmek fiyatları ucuzlayacağı için halk “kazanacak”!

İşte “globalizm” savunucuları, emperyalizme bağımlılığın “faziletleri” üzerine tezler hazırlayanların, gelişmeler karşısındaki tavırları böyle olmaktadır.

Bugün Dünya Bankası’nın övgüler dizdiği “tarım reformu”, tarımda kapitalist üretim ilişkilerinin egemenliğinin mutlak bir biçimde sağlanması için atılacak son adımları ortaya koymaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, bu “son adım”, kırsal nüfusun mülksüzleştirilmesi ve kırsal alanların insansızlaştırılmasıyla sonuçlanacak adımdır. 1970’lerde, devrimci silahlı mücadelenin kırsal alanlardaki etkinliğini kırabilmek amacıyla “**küçük üreticilerin desteklenmesi projeleri**” geliştiren Dünya Bankası, 2000’lere girildiğinde, daha düne kadar desteklediği küçük üreticilerin tasfiyesi için projeler geliştirmektedir. Oysa ki, Dünya Bankası’nın gerek 1970’lerdeki tarım politikaları ile günümüzdeki tarım politikaları arasında hiçbir fark yoktur. Her dönemde emperyalizmin temel amacı, bir yandan geri-bıraktırılmış ülkelerdeki kır gerillasının kitlesel desteğini ortadan kaldırmak, diğer yandan kırsal alanlarda kapitalist üretim ilişkilerini egemen kılmak olmuştur.

Vietnam savaşında Amerikan emperyalizminin “stratejik köycükler” oluşturarak, kırsal nüfusu azaltma uygulamalarının başarısızlığına paralel olarak geliştirilen “küçük üreticilerin desteklenmesi” projesi de, yıllar içinde etkili olamamıştır. Bugün yeniden Vietnam savaşındaki planlara geri dönülmektedir: Kırsal alanların insansızlaştırılması ve üretim alanlarının bütünleştirilmesi.

Şüphesiz emperyalizmin bu amaçları, depolitizasyonun egemen olduğu bizim gibi ülkelerde, pek çok kişiyi ilgilendirmeyecektir. Ve hatta, bu amaçlar pek çok kesim tarafından desteklenecektir de. Gerçekleştirilmek istenenin, bizzat bir ülkenin kendi geleceğini belirlediği ise, hep bir yana itilebilecektir.

Tarım yönelik subvansiyonların kaldırılması ve tahıl fiyatlarının Şikago Borsası’na endekslenmesi, köylülerin topyekün mülksüzleştirilmeleri sonucunu doğurmanın ötesinde, tarım ürünlerinde, gerek fiyat açısından, gerekse alım açısından, dışa tam bağımlı hale getirmesi, tüm halkın, kısa dönemli fiyat düşüşlerinden öte, uzun dönemli fiyat yükselişleriyle uğrayacağı kayıplar düşünülebileceğinin çok daha ötesindedir.

Yıllık olarak ortalama 15-18 milyon ton buğday üretimi yapılan ülkemizde, buğday fiyatının Şikago Borsası’nda belirlenmesiyle

ortaya çıkacak toplam kayıp miktan (150 dolar/ton ve 18 milyon ton üretim hesabıyla) 720 milyon dolar olmaktadır. Buğdayın ton başına üretim maliyetininin 200 dolar olduğu bir ülkede, bu fark, ülke dışına net döviz transferi anlamına gelmektedir.

Diğer yandan, Şikago Borsası, her borsa gibi, hem spekülasyon alanıdır, hem de arz-talep ilişkileriyle sürekli değişen fiyatlara sahiptir. Ve her zaman olduğu gibi, üretim alanlarında tekel durumunda olan ülkeler ve şirketler, kendi çıkarlarına uygun olarak fiyatları değiştirebilme gücüne sahiptirler. Herhangi bir ülkenin buğday talebi, kaçınılmaz olarak fiyatların yükselmesine neden olmaktadır. Tarım ürünleri alanında oluşan tekel durumu, fiyatların tekellerce belirlenmesini getireceğinden, tekel kânnı içermek durumundadır. Bunun sonucu olarak, bugün 150 dolar civarında görünen buğday fiyatları, spot alımlarda 200 doların üzerine yükselmek durumundadır. Ülkemizdeki hayvancılık sektöründe görüldüğü gibi, ithal etin ülke içinden çok daha düşük olduğu iddiası ile başlatılan kampanya sonucunda, et fiyatları emperyalist ülkelerdeki fiyatların üstüne çıkmıştır. Aynı durum, bugün tüm tarım ürünleri için gündeme getirilmektedir.

Böylece, küçük-burjuvaların ve aydınlarının her türlü “garantisi”ne rağmen, kırsal nüfus %10’ların altına indirilmesiyle, elde edileceği varsayılan vergi gelirleri büyük oranda ortadan kalkacak ve tarım ürünlerinin fiyatları ülke içi üretim maliyetlerinin çok üstünde gerçekleşecektir. Bu durumdan da en fazla etkilenecek kesim ise kent küçük-burjuvazisinin bizzat kendisidir. Çünkü bu ürünlerin nihai tüketicisi, kentlerde oturan insanlardır.

Bu kaçınılmaz sonuç, yani **küçük-burjuvazinin yoksullaşması**, bugün uygulamaya sokulan IMF programının en bilinen sonucu durumundadır.

Kent küçük-burjuvazisinin orta gelir düzeyine sahip olan kesimleri, mevcut gelirleriyle, bugünkü koşullarda yaşamlarını sürdürmemektedirler. Ellerinde bulunan birikimlerini (para), değişik “getiri alanları”na yatırarak, ek bir gelir sahibi durumundadırlar. Çokluk, faiz, döviz ve repo işlemlerine yatırılmış olan bu paralar, bugüne kadar bu kesimlerin yaşam standartlarının “garantisi” olmuştur. Ama şimdi, düşen faiz oranları ve sabit kur politikaları ile, bu “getiri alanları” ortadan kalkmıştır.

Aralık 1999 tarihi itibarıyla ek gelir olarak faizden elde edilen para miktarı, faiz oranlarınının 30 puan aşağı çekilmesiyle, birden ortadan kalkmıştır. Öte yandan, ilan edilen enflasyon rakamı esas alındığında, 2000 yılında fiyatlar %20 artacaktır. 30 puan azalan bir gelir ve karşılığında fiyatların %20 artışı ile karşı karşıya olan bu kesimlerin yaşam düzeyi, 1999 yılına göre %50 azalmış olacaktır. IMF programının temelini oluşturan talep daraltılması hedefi, böylece

kent küçük-burjuvazisi açısından yanı yarıya gerçekleştirilmektedir. Diğer yandan, ilan edilen enflasyon oranı ile gerçekleşmesi beklenen enflasyon oranı arasındaki 35 puanlık fark da, bu talep daralması içine alındığında, kent küçük-burjuvazisinin 2000 yılındaki kayıpları %85'lere çıkmaktadır.

İşte küçük-burjuva reformist aydınlarının IMF ile yapılan stand-by anlaşmasına verdikleri destek de, işçi ve köylü kitlesinin %100 oranlarındaki gelir kaybı karşısında kendilerinin %85 dolaylarında ortaya çıkacak gelir kaybı arasındaki farkla belirlenmektedir. Bir başka deyişle, küçük-burjuva reformist aydınları, kendi sınıfının orta ve üst gelir gruplarının, diğer kesimlere göre 15 puan daha az yoksullaşacağına sevinci içindedir. Böylece, ağaca bakıp ormanı görmekten uzaklaşmış kent küçük-burjuvazisinin bu kesimleri, kendilerinin 1999 yılına göre %85 gelir kaybına uğramalarına değil de, işçi ve köylülerden 15 puan daha az kayba uğrayacaklarının “sevinci” ile emperyalizme ve oligarşiye destek vermektedir.

Evet, “kaybedenler” ve “kazananlar” çok açıktır. Emperyalist tekeller ile onların ülke içindeki işbirlikçisi tekelci burjuvazi dışında herkes kaybedecektir. Bu kayıplar, her sınıf için ve her sınıfın değişik kesimleri için, aynı zamanda ve birden ortaya çıkmayacaktır. Bazı kesimler çok daha önce IMF ile yapılan stand-by anlaşmasının sonuçlarından etkilenecektir; bir başka kesimler ise, orta vadede bu sonuçları yaşayacaklardır. Bu yüzden, somutta, uygulamadan etkilenen kesimlerin uygulamaya karşı tepkileri değişik zamanlarda ortaya çıkacaktır. Bu tepkilerin ortaya çıkış durumuna ve konumuna bağlı olarak, ülke içindeki siyasal ilişkiler pek çok değişkenliğe sahne olacaktır. IMF programının “tam olarak uygulanması” bu siyasal ilişkilerdeki değişikliklerle belirlenecektir. Özellikle tekelleşmemiş burjuvazinin (orta burjuvazi) siyasal tepkisi, mevcut DSP-MHP-ANAP koalisyon hükümetinin geleceğini belirleyecektir. Bunun ötesinde, küçük-burjuvazinin tepkisi, kısa ve orta vadede fazla birşey değiştiremeyecektir. Örgütsüzlüğü, bireyciliği ve depolitizasyonu bir “nitelik” gibi sunan ve benimseyen küçük-burjuvazi, beklentilerinin tüm ötesinde, en fazla kaybeden kesim olacaktır. Ama yine de onlar, “kaybeden yok, kazanan Türkiye” diyerek bir süre daha kendilerini teselli etmeye devam edeceklerdir. Ta ki, IMF reçetelerinin balyozu somutta kendi kafalarında patlayana dek.

Menkul Kıymetler Borsası “Kazandırıyor!”

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 53, Ocak-Şubat 2000

1984 yılında T. Özal’ın başbakanlığı ile birlikte başlayan “köşedönmecilik” anlayışının Türkiye’deki en tipik ifadesi, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nın (İMKB) 1986 yılında faaliyete geçmiş olmasıdır. Nerdeyse, aynı yıllarda geniş kesimlerin ellerine geçen tüm paraları yatırdıkları “at yansları” gibi, İstanbul Borsası, yoğun “köşedönme” alanı olarak ortaya çıktı. Hemen hergün, birilerinin borsada “oynayarak” bir günde kaç “milyon” götürdükleri konuşuluyordu. “Tek bir dikili ağacı” olmadığı söylenen Özal ailesi, İstanbul Borsası’nın en önemli reklamcısı ve müşterisi olarak bu dönemde ortaya çıkmıştı.

Bu dönemde İstanbul Borsası, “benim memurum işini bilir” sözleriyle başlayan rüşvet döneminin en önemli aracısı olarak ortaya çıkmış ve hertürlü rüşvet, yolsuzluk, kara para, İstanbul Borsası aracılığıyla aklanılmıştır. Birbiri ardına açılan “döviz büroları”, bu aklanan paraların T.L’ndan dolara çevrilmesi işlemlerinin yapıldığı yerler olarak “en çok iş yapan” işyerleri durumuna gelmiştir.

Yıllar önce Engels, borsanın kapitalist sistem içindeki yerini ve rüşvet ile bağlantısını şöyle ortaya koymuştur:

“Modern toplumsal koşullarımız içinde gitgide kaçınılmaz bir zorunluluk durumuna gelen, ve proletarya ile bur-

juvazi arasındaki son kesin savaşın, ancak kendi çerçevesinde sonuna kadar götürülebileceği devlet biçimi olan demokratik cumhuriyet, [bu -ç.] en yüksek devlet biçimi, servet ayrımlarını artık resmen tanımaz. Zenginlik, demokratik cumhuriyette, gücünü, dolaylı, ama o kadar da güvenli bir biçimde gösterir. Bir yandan, Amerika'nın klasik bir örnek sunduğu, memurların düpedüz rüşvet yemesi, öbür yandan, hükümetle borsa arasındaki ittifak biçimi altında; bu ittifak, devlet borçları ne kadar çok artar, ve hisse senetli şirketler, yalnızca ulaştırmayı değil, üretimin kendisini de ellerinde ne kadar çok toplar ve böylece borsada ne kadar merkezi bir durum kazanırlarsa, o kadar kolay gerçekleşir.”²⁹

Lenin, Engels'in bu saptamasını, Kievski'nin “demokratik cumhuriyet”te, “zenginliğin” egemen olamayacağına ilişkin iddiasını yarımlarken şöyle yorumlamaktadır:

“İşte size, kapitalizmde demokrasinin ‘elde edilebilirliği’ sorunu üzerinde mükemmel bir ekonomik tahlil örneği. Emperyalizmde, kendi kaderini tayin hakkının ‘elde edilebilirliği’, o sorunun bir parçasıdır.

Demokratik cumhuriyet, kapitalizmle ‘mantıksal olarak’ çelişir, çünkü demokratik cumhuriyet, zenginle yoksulu ‘resmi olarak’ eşitler. Bu, ekonomik sistemle siyasal üstyapı arasında bir çelişkidir. Emperyalizmle cumhuriyet arasında da aynı çelişki vardır. Serbest rekabetten tekellige dönüşümün, siyasal özgürlüklerin gerçekleştirilmesini daha da ‘güçleştirmiş olması’ gerçeği bu çelişkiyi derinleştirir ve ağırlştırır.

Öyleyse, **kapitalizm demokrasiyle nasıl uzlaşır?** Sermayenin mutlak kudretini **dolaylı yoldan** yürüterek. Bunun iki ekonomik yolu vardır: (1) **Doğrudan rüşvet**; (2) **hükümet ile hisse senetleri borsası arasında ittifak**. (Bu bizim tezlerimizde ifade edilmiştir. Burjuva sistemde mali-sermaye ‘herhangi bir hükümete ve herhangi bir memura dilediği gibi rüşvet vererek [onları -ç.] satın alabilir!’)

Bir kez meta üretimi, burjuvazi ve para gücü egemen olunca, hangi hükümet, hangi demokrasi olursa olsun, (doğrudan ya da hisse senetleri borsası yoluyla) rüşvete ‘ulaşılabilir’.

Peki öyleyse, kapitalizm yerini emperyalizme bıraktığı

²⁹ F. Engels, *Allenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*, Seçme Yapıtlar, Cilt: I, s. 401.

zaman, yani tekeller kapitalizm-öncesi, yerini tekeller kapitalizme bıraktığı zaman, bu açıdan değişen şey nedir, diye sorulabilir?

[Değişen şey -ç.] yalnızca hisse senetleri borsasının gücünün artışıdır. Çünkü mali-sermaye, banka sermayesiyle kaynaşmış olan en yüksek, tekeller düzeydeki sanayi sermayesidir. Büyük bankalar hisse senetleri borsasıyla kaynaşır ve onu içine emer. (Emperyalizm hakkındaki yazın, hisse senetleri borsasının gerileyen rolünden, ancak her dev bankanın bizzat bir hisse senetleri borsası oluşu anlamında gerileyen rolünden sözeder.)

Dahası var. Eğer genel olarak 'servet', rüşvet ve hisse senetleri borsası yoluyla, herhangi bir demokratik cumhuriyet üzerinde egemenliğini tam olarak kurabiliyorsa, o zaman Kievski, çok garip bir 'mantık çelişkisi'ne düşmezsiniz, nasıl olur da, emirlerinde milyarlar bulunan tröstlerle bankaların engin servetinin, yabancı, yani siyasal bakımdan bağımsız bir cumhuriyet üzerinde mali-sermayenin egemenliğini 'gerçekleştiremeyeceği' görüşünü sürdürülebilir?

Evet? Yabancı bir devlette memurlara rüşvet verilmesi 'gerçekleştirilemez' mi? Yoksa 'hükümet ile hisse senetleri borsası arasındaki ittifak' yalnızca kişinin kendi hükümeti için mi sözkonusudur?"³⁰ (abç)

Şüphesiz, Engels ve Lenin'in "demokratik cumhuriyet" çerçevesinde kapitalistlerin mutlak egemenliğinin nasıl sürdürüldüğüne ilişkin bu saptamaları, tasfiye süreci içindeki PKK'nin "yeni açılımı"nın tüm dayanaklarını ortadan kaldırdığı için de önemli olmakla birlikte, asıl konumuz, borsanın kapitalist sistem içindeki işlevlerinin bütünselliği olduğu için buna değinmeyeceğiz.

Ülkemiz somutunda Özal döneminin sonuna gelindiğinde, borsa giderek gündemden düşmeye başlamıştır. Bunun temel nedeni, İstanbul Borsası'nın devlet memurlarına verilen rüşvetin bir aracı olarak kullanılması işlevinin sonuna gelinmesidir. 1991 seçimleri sonrasında DYP-SHP hükümetinin kurulmasıyla birlikte İstanbul Borsası, gözle görülür bir biçimde, ülke gündeminin alt sıralarına düşmüştür.

1997 yılında "Asya Krizi"nin patlak vermesiyle birlikte, yeniden tüm dikkatler borsaya ve borsa birleşik endeksine yönelmeye başlamıştır. "Bir gecede çöken" Uzak-Doğu borsalarına ilişkin haberler, hemen hemen tüm "medya"da en geniş biçimde yer alırken, İstanbul Borsası, "tarihinin" en düşük seviyesine gerilemiş ve

³⁰ Lenin, *Emperyalist Ekonomizm, Marksizmin Bir Karikatürü*, s. 53-54.

bir hafta içinde %15 değer kaybederek, endeks ikibinler seviyesine düşmüştür. Ve böylece, geniş halk kitleleri, borsaya ilişkin haberlerin ülke ekonomileriyle olan ilişkisini “keşfetmiştir”.

1986 yılında faaliyete geçen İstanbul Borsası endeksi 100 dolarla başlamış ve 1990 yılının yaz aylarında “tarihi zirveyi” yakalayaarak, 1.081 dolara kadar yükselmiştir. Bu tarihten itibaren sürekli düşen ve belirli kesimlerin spekülasyonlarıyla sabit bir “bant”ta seyreden İstanbul Borsası, “Asya Krizi”nin patlak vermesiyle birlikte 1999 Ocak ayında 453 dolara kadar gerilemiştir. İstanbul Borsası birleşik endeksi, 18 Nisan seçimleriyle birlikte yeniden “tırmanışa” geçmiş ve “her türlü olumsuz ekonomik gelişmeye rağmen” bu “tırmanışını” sürdürmüştür. 2000 yılına girildiğinde birleşik endeks değeri, 1.619 dolara yükselmiş ve Ocak ayının ilk iki haftasında 2.050 dolar seviyelerine çıkmış ve birleşik endeks 20.000'lere ulaşmıştır. Ve ardından, borsacıların sıkça kullandıkları deyimle, “kâr realizasyonu” ya da “kâr satışları” başlamış ve endeks değeri 1.800 dolara düşmüştür.

Ve işte, bu gelişmeler, **borsanın rüşvet dışındaki işlevlerini** ülkemiz somutunda görünür hale getirmiştir.

Bugün İstanbul Borsası, geniş halk kitlelerinin ellerindeki her türden birikimlerinin sermayeleştirilmesi işlevini yerine getirmektedir. “Faize yatırılmış paraların”, “üretim ve yatırım yöneltilmesi” demagojisiyle yürütülen bu sermayeleştirme eylemi, borsanın olağan işleyişi içinde geniş bir **mülksüzleştirmenin** bir yansıması durumundadır.

IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla birlikte resmîyet kazanan mülksüzleştirme süreci, öncelikle geniş halk kitlelerinin (kendi deyişleriyle “küçük yatırımcıların”) ellerindeki her türden tasarrufun para-sermaye haline getirilmesi sürecidir. Bugün İstanbul Borsası'nda meydana gelen “rekorlar”, bu sürecin etkin bir biçimde işlediğini göstermektedir.

İlk yapılan, “küçük yatırımcıların” ellerindeki paraların (ki bunlar sermaye değildir) bir biçimde para-sermaye haline getirilmesi için borsaya yönlendirilmesi olmuştur. Faiz oranlarının düşürülmesi, döviz kur artışının iki yıl süreyle sabitlenmesi ve kira artışının sınırlandırılması kararlarıyla, bu alanlarda toplanmış olan “küçük yatırımcıların” tasarrufları hızla borsaya yöneltilmiştir. Böylece, borsaya yatırılan her tasarruf, para-sermaye haline dönüşerek, sermayenin yeniden üretimi sürecine dahil edilmiştir. Ancak dünya ekonomik buhranının niteliği ve ülkemizdeki biçimlenişinin para-sermayeye ilişkin oluşu, bu yönlendirme içinde “küçük yatırımcıların” dikkatlerinden özenle gizlenmiştir.

Bundan sonraki süreç, kapitalist sistemin kendi içindeki mülksüzleştirmenin gerçek niteliklerinin ortaya çıkması sürecidir.

Bilindiği gibi, **son** birkaç yıldır süregiden dünya ekonomik

buhranı, ekonomik durgunluk çerçevesinde metallerin ve sermayenin aşırı üretiminin bir sonucudur. Metallerin aşırı üretimi, emperyalizme bağımlı ülkelerin iç pazarlarının bu ülke metallerine açılması uygulamasını getirirken; sermayenin aşırı üretimi, emperyalist-kapitalizmin tarihinin en büyük mülksüzleştirme sürecini başlatmıştır.

“... kapitalist üretim tarzı, kendi ayakları üzerinde duracak hale gelir gelmez, emeğin daha geniş ölçüde toplumsallaşması, toprak ile diğer üretim araçlarının toplumsal olarak daha fazla sömürülen ve dolayısıyla ortak üretim araçları olarak geniş ölçüde kullanılan üretim araçları haline dönüştürülmesi ve özel mülk sahiplerinin daha fazla mülksüzleştirilmeleri yeni bir biçim alır. Şimdi mülksüzleştirilecek olan kimse, artık, kendi hesabına çalışan emekçi değil, bir çok emekçiyi sömüren **kapitalisttir**. Bu mülksüzleştirme, kapitalist üretimin kendi içinde taşıdığı yasaların işlemeyle, sermayenin merkezileşmesi ile gerçekleşir. Bir kapitalist, daima birçoklarının başını yer.”³¹ (abç)

Bugün ülkemizde olduğu gibi, tüm dünyada, kapitalist üretimin yasaları işlemekte ve sermayenin aşırı-üretimi koşullarında, kapitalistler arasında tam bir ölüm-kalım savaşı verilmektedir. Birkaç büyük tekelin, daha az büyüklerini ya da kendini koruyamayan daha büyük tekelleri mülksüzleştirme gündemdedir.

Sermayenin aşırı-üretimi, yani dünya çapında para-sermayenin aşırı birikimi ve buna bağlı olarak sermayenin kâr oranlarının sürekli düşüşü karşısında, “*Küçük, dağınık sermaye kitleleri, böylece zorla, spekülasyon, kredi sahtekarlıkları, sermaye dolandırıcılığı ve bunalımlarla dolu maceralı bir yola itilmiş*”lerdir.³² Bu “maceralı yol”un tüm kapitalist tekeller için, ilk ve ortak yanı, ellerinde az ya da çok bir birikime sahip olan halk kitlelerinin birikimlerini şu ya da bu yolla kendi öz sermayesini güçlendirmek amacıyla “para piyasasına” çekilmesidir. İşte borsa, bu işin gerçekleştirilmesi için en elverişli araç durumundadır.

Ülkemiz somutunda IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla birlikte bütünsel olarak planlanmış olan bu uygulama, bir yandan enflasyonun denetim altına alınması için kitlesel talebin düşürülmesini, diğer yandan birikmiş küçük para birikimlerinin para-sermayeye dönüştürülmesi için borsaya yöneltmesi olarak başlatılmıştır. İki yıl süreyle döviz fiyatları artışının sabitlenmesi, mevduat faiz oranlarının ve repo faizlerinin aşağı düşürülmesi, kaçınılmaz olarak küçük ve orta burjuvazinin uzun yıllardır faizde tuttuğu paralarını borsaya yöneltmiştir. Böylece borsada işlem gören şirket hisseleri,

³¹ Marks, *Kapital*, Cilt: I, s. 782.

³² Marks, *Kapital*, Cilt: III, s. 265.

bu yeni (“taze”) para ile değer kazanmaya başlamıştır. Şirketlerin hisse senetleri karşılığında vermek durumunda oldukları temettüleri (kâr payları) en fazla %2-2,5 oranındayken, borsada hisselerin değer kazancı %30-40'lara kadar çıkabilmektedir. Kısa vadeli borsa “yatırım”, “oyunun kurallarını bilenler için”, birkaç gün değil, birkaç saat içinde %30-40 kâr sağlamak durumundayken, “küçük tasarruf sahipleri” için, yıllık %2-2,5'luk bir temettüyle yetinmek sözkonusudur.

1999 yılı enflasyonunun tüketici fiyatları açısından %68 olduğu, 2000 yılı için enflasyon oranının %20 olarak “hedeflendiği” bir ülkede, “küçük tasarruf sahipleri”nin borsaya yönelerek “küçük yatırımcı” haline getirilmeleriyle meydana gelen kayıpları %100'leri bulmaktadır.

Faiz ve repo gelirleriyle yaşamlarını sürdüren ya da belirli bir yaşam standardını sürdürmeye alışmış olan “rantiye” kesimin büyük bir **niceliğini** oluşturan “küçük tasarruf sahipleri”, 2000 yılı sonu itibarıyla %100 mülksüzleştirilmiş olacaktırlar. Bunun parasal büyüklüğü, borsanın işlem hacmiyle az çok hesaplanabilir.

1997 yılında günlük ortalama 231 milyon dolar olan İstanbul Borsası'nın işlem hacmi, 1998 yılında 284 milyon dolara yükselmiş ve 1999 yılında 282 milyon dolarda kalmışken, Ocak 2000'de ortalama 1 milyar dolarlık günlük işlem hacmine ulaşmış ve 18 Ocak günü işlem hacmi 2 milyar 250 milyon dolar olmuştur. (Bundan önceki en yüksek işlem hacmi 1 milyar 256 milyon dolarla **2 Ağustos 1990** yılında gerçekleşmiştir.)

“Asya Krizi” başladığında İstanbul Borsası'nda işlem gören şirketlerin toplam piyasa değerleri 62 milyar dolardan 31 milyar dolara inmiştir. (1999 Ocak ayı değeri.) Eylül 1999 tarihi itibarıyla şirketlerin piyasa değeri 55 milyar dolara çıkmıştır. 2000 yılında borsaya gelen yeni “paralar”la birlikte şirketlerin değerinin 100 milyar dolar seviyelerine çıkması sözkonusudur. Bu, aynı şirketlerin yıllık temettü oranlarının %2-2,5'larda seyrettiği ve GSMH'nin büyüme oranının 1999'da -2 (eksi 2) olduğu ve 2000 yılı için %1-2 oranının planlandığı bir ülkede, şirketlerin değerlerindeki bu artış **fiktiftir**.

Tüm bu temel veriler, IMF'yle yapılan stand-by anlaşması sonrasında halk kitlelerinin elindeki tasarrufların 30-40 milyar dolar tutarındaki kesiminin kriz içindeki şirketlere borsa yoluyla aktarılmaya çalışıldığını göstermektedir.

Dünya ekonomik buhranının şiddetle yansıdığı ülkemizde, şirketlerin yapay olarak değerlendirilmesi, işletme sermayelerinin güçlendirilmesi anlamına gelmektedir. Ve asıl öykü bundan sonra başlamaktadır.

Burada söz konusu olan, dünya çapında para-sermayenin aşırı birikimi, dolayısıyla kâr oranlarının düşmesidir. Bu durumda,

sermayeler arasında bir savaş başlar. Bu savaş, bir kısım sermayenin atıl kalmasıyla, ya da düpedüz iflas yoluyla ortadan kalkmasıyla, kâr oranlarının yeniden yükseleceği döneme kadar devam eder.

“Gerçekte bu, sermayenin bir kısmının tamamen ya da kısmen atıl kalması (çünkü, bu sermayenin kendi değerini genişletmeden önce, bir kısım faal sermayeyi bir yana itmesi zorunludur) ve öteki kısmının, hiç kullanılmayan ya da kısmen kullanılan sermayenin baskısı yüzünden daha düşük kâr oranında değerler üretmesi biçiminde görülebilir...

Eski sermayenin bir kısmı, her türlü koşul altında kullanılmadan kalmak zorundadır; sermaye olarak faaliyet gösterdiği ve bu yönüyle değer ürettiği sürece, kendine özgü sermaye niteliğine son verir. Sermayenin hangi kısmının özellikle etkileneceğini rekabet savaşını belirleyecektir. İşler yolunda gittiği sürece, rekabet, genel kâr oranının eşitlenmesi halinde gördüğümüz gibi, kapitalist sınıf arasında bir kardeşlik havası estirir ve böylece her biri ortak yağmadan kendi yatını oranında pay alır. Ama **sorun, kârın değil zararın paylaşılması halini alır almaz, herkes kendi payına düşen zararı en aza indirme ve bunu bir başkasının sırtına yükleme çabasına düşer.** Kapitalist sınıf için, kayba uğramak kaçınılmazdır. Her kapitalistin, bu zararın ne kadarını yüklenmek zorunda kalacağı, yani bunu ne ölçüde paylaşmak durumunda kalacağı, göstereceği **güce ve kurnazlığa bağlıdır** ve o zaman rekabet, düşman kardeşler arasında bir savaşa dönüşür. Her bireysel kapitalistin çıkarları ile bütünüyle kapitalist sınıfın çıkarları arasındaki uzlaşmazlık, tıpkı daha önce, aralarındaki çıkar özdeşliğinin pratikte rekabet yoluyla ortaya çıkması gibi, suyüzüne çıkar.”³³ (abç)

Böylece, “sermaye piyasası”nda şirket birleşmeleri, şirket satın almalar ve iflaslar birbirini izleyecektir. Ta ki, bir kısım sermayeler ortadan çekilene kadar ya da düpedüz ortadan yokolana kadar. Tıpkı 1980 sonrasında banker olaylarının başlamasıyla ortaya çıkan büyük iflaslar gibi.

İşte menkul kıymetler borsası, para-sermayenin değişik kaynaklardan toplanan paralarla desteklendiği, büyütüldüğü, dolayısıyla kapitalistler arasındaki mülksüzleştirmede daha büyük bir nüfusun birikmiş paralarının mülksüzleştirildiği bir alan olmaktadır. Normal zamanlarda kapitalistler için “ucuz kredi” aracı olan, diğer yandan devlet görevlilerine rüşvet vermenin “yasal” bir aracı olarak işlev gö-

³³ Marks, *Kapital*, Cilt: III, s. 265-266.

ren menkul kıymetler borsası, ekonomik buhran dönemlerinde “küçük yatırımcıların” nicel olarak ağırlıkta olduğu büyük bir kesimin mülksüzleştirilmesinin bir aracı olarak işlev görür. Bugün IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla, 1986 yılında kısa yoldan para kazanmanın bir aracı olarak ülkemiz gündemine giren İstanbul Borsası, 1990’a kadar pek çok kişinin hayallerinin yıkıldığı bir “at yarışı” olduğu görüldükten sonra, faize, repoya, “yüksek kâr payı” veren tefecilere yönelen küçük tasarrufların yeni bir “cazibe merkezi” haline getirilmiştir. Kısa vadeli birkaç küçük “getiri” dışında, orta ve uzun vadede, eldeki tüm birikimi, 1980’lerin bankerleri gibi bir çırpıda yokedecek olan borsanın en büyük ayrıcalığı ise, burada para yitirenlerin hiçbir yasal güvencelerinin olmamasıdır. Ocak ayında “rekor zirve” yapan İstanbul Borsası’nda işlem gören hisselerin şirketler bazındaki incelemesi de, bu sonun fazla uzak olmadığını göstermektedir.

Bu son kaçınılmazdır. Çünkü,

24 Ocak 1980 yılında S. Demirel’in başkanlığında kurulmuş olan azınlık AP hükümetiyle uygulamaya konulan ve 12 Eylül askeri darbesiyle tüm boyutlarıyla uygulanan “ekonomik istikrar paketi”yle başlayan süreçte, işçi, köylü ve kent küçük-burjuvazisinin reel gelirlerindeki sürekli düşüş koşullarında topluma benimsetilen “köşedönmeçilik” zihniyeti (pragmatizm), her türlü olumsuz ekonomik, sosyal, siyasal gelişme karşısında bireysel çıkış yolunu arayan bireylerin oluşmasına hizmet etmiştir.

“İşini bilen memur” rüşvet yoluyla, kendisiyle aynı koşullarda yaşayan ve gelirleri sürekli azalan kesimlerin sırtından kendi bireysel yaşamı için “avantajlar” elde ederken; bir başka “işbilenler” ise, siyasal parti ilişkileri içinde yolsuzluklarla kendini kurtarmaya çalışmıştır. Bu ve benzeri birçok somut olguda açıkça gözlenen “yeni kavrayış”, “eski solcuların üstün gayretleri” ile kent küçük-burjuvazisi içinde kalıcı hale gelmiş ve bu küçük-burjuva zihniyeti toplumun her kesimine yayılmıştır. Bunun sonucu ise, faiz, repo, döviz vb. yollarla ellerindeki paraları günlük, haftalık ya da aylık olarak “değerlendiren”, böylece kendini enflasyona “ezdirtmeyen” “işbilen”, “akıllı”, “kafası çalışan” küçük-burjuva bireylerin sayısal artışı olmuştur.

Bu bireyler, kendi bireysel “kurtuluş” yolunu bulduklarını sandıklarından, her türlü toplumsal mücadeleye karşı olmuşlar ve bu mücadelenin “çağdışı” olduğunun propagandasını yapmışlardır. Kapitalizmin “nimetleri”nden nasıl yararlandıklarını öve öve bitiremeyen bu kesimler ve onların dünya görüşü, ülkemizde yıllardır süren depolitizasyon sürecinin de temel dayanağı olmuştur.

Ama kapitalizmin kendi yasalara işlemeye devam etmiştir. Kent küçük-burjuvazisinin gerçek gelirlerinin dışından elde ettikleri “kazançlar”la sürdürdükleri yaşam koşulları, emperyalist ekonomilerin buhranıyla birlikte sona ermiştir. Ancak yıllardır sürdürdükleri

yaşam alışkanlıkları, dünya kavrayışları, bireycilikleri, onların bu gerçeği görmesini ve bilincine varmasını engellemiştir. Şimdi o çok sevdiği ve içinde “mutlu” oldukları kapitalizmin yasaları, görmedikleri ve görmek istemedikleri gerçekleri, onları mülksüzleştirerek göstermek durumundadır. **Sınıf olarak**, her zaman mülksüzleşerek **proleterleşmekten** korkan küçük-burjuvazi, yeni “milenyum”un “gözkamaştıncı havayı fişek gösterileri” altında son dansını yapmaya çalışmaktadır. Bu dansın salonu İstanbul Borsası ve sloganı “borsa kazandırıyorooor” olmaktadır. Böylece 1982 banker olaylarından sonra, **ülkemiz tarihinin en kapsamlı mülksüzleşme dalgası**, mülksüzleştirilecek olan küçük-burjuvazinin, emperyalizmin “globalizm”inin ve oligarşik yönetimin tezahürat korusu olarak yer aldığı bir törenle başlamıştır.

Onlar, proletaryanın yanında ve onun bir müttefiki olarak kendilerinin gerçek kurtuluşu için mücadele etmekten uzaklaşarak, emperyalizmin ve oligarşik yönetimin tezahürat korusu haline gelişleriyle, bu mülksüzleşmeyi peşinen kabul etmişlerdir. Onlar, artık “yükselelen değer” değil, “düşenler”dir. Onların deyişiyle, “düşenin dostu olmaz”!

Onların gerçek ve kalıcı tek “dostu”nun proletaryadan başkası olmadığını ve proletarya ideolojisinden başka hiçbir ideolojinin kendilerini kurtaramayacağını, kendi yaşam deneyimleriyle öğrenme zamanı gelmiştir.

Kazandırmaya Devam Ediyor!

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 57, Eylül-Ekim 2000

Kurtuluş Cephesi'nin Ocak-Şubat 2000 tarihli 53. sayısında yayınlanan "*Menkul Kıymetler Borsası 'Kazandıryoor!'*" başlıklı yazıda şunları ifade etmiştik:

"1984 yılında T. Özal'ın başbakanlığı ile birlikte başlayan "köşedönme" anlayışının Türkiye'deki en tipik ifadesi, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın (İMKB) 1986 yılında faaliyete geçmiş olmasıdır. Nerdeyse, aynı yıllarda geniş kesimlerin ellerine geçen tüm paraları yatırdıkları 'at yarışları' gibi, İstanbul Borsası, yoğun 'köşedönme' alanı olarak ortaya çıktı. Hemen hergün, birilerinin borsada ' oynayarak' bir günde kaç 'milyon' götürdükleri konuşuluyordu. 'Tek bir dikili ağacı' olmadığı söylenen Özal ailesi, İstanbul Borsası'nın en önemli reklamcısı ve müşterisi olarak bu dönemde ortaya çıkmıştı.

Bu dönemde İstanbul Borsası, 'benim memurum işini bilir' sözleriyle başlayan rüşvet döneminin en önemli aracısı olarak ortaya çıkmış ve hertürlü rüşvet, yolsuzluk, kara para, İstanbul Borsası aracılığıyla aklanılmıştır. Birbiri ardına açılan 'döviz büroları', bu aklanan paraların T.L'ndan dolara çevrilmesi işlemlerinin yapıldığı yerler olarak 'en

çok iş yapan' işyerleri durumuna gelmiştir...

Bugün İstanbul Borsası, geniş halk kitlelerinin ellerindeki her türden birikimlerinin sermayeleştirilmesi işlevini yerine getirmektedir. 'Faize yatırılmış paraların', 'üretim ve yatırıma yöneltilmesi' demagojisiyle yürütülen bu sermayeleştirme eylemi, borsanın olağan işleyişi içinde geniş bir **mülsüzleştirmenin** bir yansıması durumundadır.

IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla birlikte resmîyet kazanan mülsüzleştirme süreci, öncelikle geniş halk kitlelerinin (kendi deyişleriyle 'küçük yatırımcıların') ellerindeki her türden tasarrufun para-sermaye haline getirilmesi sürecidir. Bugün İstanbul Borsası'nda meydana gelen 'rekorlar', bu sürecin etkin bir biçimde işlediğini göstermektedir.

İlk yapılan, 'küçük yatırımcıların' ellerindeki paraların (ki bunlar sermaye değildir) bir biçimde para-sermaye haline getirilmesi için borsaya yönlendirilmesi olmuştur. Faiz oranlarının düşürülmesi, döviz kur artışının iki yıl süreyle sabitlenmesi ve kira artışının sınırlandırılması kararlarıyla, bu alanlarda toplanmış olan 'küçük yatırımcıların' tasarrufları hızla borsaya yöneltilmiştir."

Herkesin çok iyi bildiği gibi, bu gelişmelerin ilk sonucu Ocak ayında alınmış ve İMKB endeksi 20.000'lere yükselmiştir. Şubat-Nisan ayları arasında İMKB-100 endeksi %25 dolaylarında değer kaybederek 15.000'ler seviyesine inmiş ve Nisan ayında TÜPRAŞ ve TURKCELL hisselerinin borsaya girmesiyle birlikte (ve büyük reklam kampanyalarının eşliğinde) endeks yeniden yükselişe geçmiş ve 19.000'lere ulaşmıştır.

Eylül sonuna gelindiğinde İMKB-100 endeksi 11.000'ler seviyesine gerileyerek, "yatırımcısına" **%55 kaybettirmiştir**. Bu kaybın parasal karşılığı **40 milyar dolar** olmuştur.

Kent küçük-burjuvazisinin mülsüzleştirilmesinin en önemli aracı durumuna getirilen borsanın son aylardaki en büyük vurgunları ise **Tüpraş** ve **Turkcell** tarafından gerçekleştirilmiştir.

"En büyük özelleştirme" olarak kamuoyuna sunulan Tüpraş hisselerinin %32'sinin borsada satışa sunulması, devlet aracılığıyla mülsüzleştiriminin nasıl sürdürüldüğünün ve halkın nasıl kandırıldığının en açık örneği olmuştur.

Nisan 2000 başlarında, petro-kimya alanındaki en büyük devlet kuruluşu (KİT) olan Tüpraş'ın 1 milyar 235 milyar dolarlık hissesi "aracı kurumlar" aracılığıyla borsada halka "sunulmuş"tur. İşçilerine "rüşvet" olarak 26.350 liradan satılan Tüpraş hisseleri, "rezervasyonlu müşterilere" 27.280 liradan ve açık satışlarda 31.000 liradan satışa sunulmuştur.

“Halka arz”ından iki ay satış satış değerinin altına düşen Tüpraş hisseleri, küçük-burjuvazinin “her zamanki alışkanlığı” ile yaz tatili için gerekli para ihtiyacıyla birleşerek büyük ölçekli satışlara sahne olmuştur. Ve bu durum karşısında para piyasasının yabancı ve yerli işbirlikçi kuruluşları Tüpraş hisselerini toplamaya başlamışlar ve Haziran sonunda hisselerin değeri 60.000’e çıkmış ve Temmuz ayında 80.000’e yükselmiştir. Böylece, Tüpraş hisseleri, “arz fiyatına” göre %250, yani 2,5 katı değere ulaşmıştır. Parasal olarak, 1 milyar 235 milyon dolarlık Tüpraş hisselerinin değeri 3 milyar 90 milyon dolara yükselmiştir.

Faiz oranlarının düştüğü bir ortamda kendi “küçük birikimleri” için “yeni kaynaklar” arayan “küçük yatırımcı”, bu dönemde 2 milyar dolara yakın bir parayı yeniden borsaya yöneltmiştir. Böylece “küçük yatırımcı” yeni bir “umut”la 60 ile 80 bin lira değerinden Tüpraş hisseleri satın almıştır.

Eylül sonuna geldiğimizde Tüpraş hisseleri, 26.000’e düşmüştür. Böylece Tüpraş hisselerinin parasal değeri 1 milyar dolara inerken, Tüpraş hisseleri alımı için borsaya “giren” 3 milyar dolara 2 milyar doları, halk deyimiyle söylersek, “deve olmuştur”!

Tüpraş hisseleri üzerinden yapılan spekülasyonlar sonucunda, kendisine verilen “rüşvet”i kabul ederek hisse senedi satın almış ve bugüne kadar satmayarak elinde tutmuş Tüpraş işçisi de kayba uğrarken, en büyük bedeli “küçük yatırımcı” olarak küçük-burjuvazi ödemiştir.

Tüm bu süreçte yapılanlar ise çok yalındır.

Tüpraş hisselerinin “halka arzı” sırasında tüm “medya”, manşetleriyle, köşe yazarlarıyla “dev tesisin” özelleştirmeye nasıl kâra geçeceğini ve hisse alanların nasıl kâr edeceklerini günlerce yazıp çizerek “piyasayı kızdırmışlar”dır. Bu “medya” patronları (Doğan Holding, Doğu Holding vs.), “rezervasyonlu” hisseleri 27.280’den alarak, ilk anda 31.000’den satmışlardır (%13-15 arası bir kârla). Bu yolla, “medya” patronlarının kasasına bir hafta içinde 50 milyon dolar “getiri” girmiştir.

Tüpraş hisseleri üzerinden yapılan ikinci büyük vurgun ise Temmuz ayında gerçekleşmiştir. Televizyonların günlük ekonomi ve borsa haberlerinde sıkça teleffuz edilen “yabancı yatırımcılar”ın “alıma” başladıklarına ilişkin haberlerin birinci sırada yer almaya başlamasıyla Tüpraş hisseleri “tavan yapmış” ve 80.000’lere yükseltilmiştir. “Özellikle” sözcüğü ile başlayan borsa haberleri “yabancı yatırımcıların Tüpraş hisselerini 60.000’den alıma geçtiklerini” duyurmasıyla başlayan bu yükselişte, tüm “yabancı yatırımcılar”ın aldıkları hisse miktarı 30 milyon dolar olmuştur.

1 milyar 235 milyon dolarlık Tüpraş hisseleri karşısında 30 milyon dolarlık “alım”, düşük faizler karşısında ne yapacağını bile-

meyen ve yaz başında kaybettiklerini kazanacağını uman “küçük yatırımcı” için büyük sonuçlar doğurmuştur. Bunun parasal karşılığı 250-300 milyon dolarlık “küçük yatırımcı” alımı olmuştur. Ve böylece bu spekülasyon sonucunda, “birileri” bir hafta içinde 250-300 milyon dolarlık “getiri” sahibi olmuşlardır.

Ocak 2000 ortalarından Eylül sonuna kadar borsa yoluyla halktan alınan 40 milyar doların 2 milyar doların Tüpraş üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tüpraş hisselerini satın alanların sayısı ise **500.000**’dir.

Yukarda ifade ettiğimiz gibi, Tüpraş hisselerinin son dört aylık seyrinin gösterdiği en önemli gerçeklerden birisi, borsa yoluyla küçük-burjuvazinin mülksüzleştirilmesinin olanca hızıyla sürdürüldüğü ve bu mülksüzleştirme operasyonunda “medya”nın, özellikle televizyonların özel bir yere sahip olduğudur. “Güvenilir ve ciddi yayıncılık” yapan televizyon kanalları (özellikle NTV), bu konuda birinci sırada yer almaktadır. Böylece “medya”nın toplum üzerindeki etkisi ve yönlendiriciliği bir kez daha kanıtlanmıştır.

Bu gerçeği, *Kurtuluş Cephesi*’nin Temmuz-Ağustos 2000 tarihli 56. sayısında “*Globalizm’in Vurguncuları: Turkcell*” yazısında ortaya koyarken, Çukurova Holding’in sahibi olduğu, M. Vargı ve Kavalı’nın içinde yer aldığı Turkcell’in “tarih yazarken” nasıl bir “medya ordusunu” beslediğini de belirtmiştik. Ve geçen iki ay içinde “tarih yazan” Turkcell, yeni hedeflerine doğru hızla ilerlemeye devam etmektedir.

New-York borsasında 17.60 dolardan, İMKB’de 44.000 liradan “halka arzedilen” 1 milyar 680 milyon dolarlık Turkcell hisselerinin ilk iki hafta içinde (Temmuz 2000) “yatırımcısına” %12.37 “kaybetti-riken” **305.000** “yatırımcı” sözkonusudur.

44.000’den “halka arzedilen” ve ilk hafta içinde 48.000 değerine ulaşan ve 27 Temmuz 2000 tarihi itibarıyla 43.000’e “gerileyen” Turkcell hisseleri, 27 Eylül 2000 tarihinde 28.500’e düşmüştür. Böylece, “halka arz fiyatından” satın alanlar hisse başına 15.500 lira kaybederken, kayıp oranı %35 olmuştur. Turkcell hisselerini en yüksek değeri olan 48.000’den satın alanların kaybı ise 19.500, yani %40 olmuştur.

Turkcell hisselerini dolar bazında New-York Borsası’ndan satın alan “dolar sahibi” küçük-burjuvaların karşılaştıkları sonuç bundan daha büyük olmuştur.

Güneş Taner, Necdet Menzir, İhsan Doğramacı gibi “ünlüler”in katılımıyla 17.60 dolardan New-York Borsası’nda satışa sunulan Turkcell hisseleri 25 Eylül 2000 tarihi itibarıyla 9.40 dolara düşmüştür. Kayıp oranı %46’dır.

İtalyan Telekomu ile İşbankası ortaklığının 3,5 milyar dolara üçüncü GSM ihalesini aldığı bir ortamda, Turkcell’in değer yitireceği açık olduğu halde, her zaman olduğu gibi “ciddi ve güvenilir me-

dya” kullanılarak “küçük yatırımcı”nın **672 milyon doları**, yine halk deyimiyle, “deve olmuştur”!

Salt Tüpraş ve Turkcell hisseleriyle 805.000 “küçük yatırımcı”, toplam 2,5 milyar dolar kaybetmiştir. Ancak bu kayıplar kaçınılmazdır ve devam edecektir. Çünkü, IMF ile yapılan stand-by anlaşmasının özü, halk kitlelerinin yoksullaştırılması ve mülksüzleştirilmesidir. Bu nedenle, aynı oyun yeniden ve yeniden sahneye konulacak, elinde hâlâ parasal birikime sahip olanlar, aynı oyunda figüran olarak yerlerini almaya devam edecektir. Bu oyunun en temel aracı “ciddi ve güvenilir medya”, özel olarak da “anında borsa haberlerini yayınlayan televizyon kanalları” olmaktadır. Ve Turkcell, yeni “reklam kampanyası” ile sahnede yeniden yer almaktadır.

Turkcell’in “hazır kart” satışına yönelik “reklam kampanyası”, asıl olarak Turkcell hisselerinin karşılaştığı büyük kayıpları gözlerden gizlemeye ve yeni hisse alımları için küçük-burjuvaların gözünü boyamaya yöneliktir. Bu kez uzun dönemli sonuçlar gözönüne alınarak kampanya yürütülmektedir. “Globalizm”, “modernizasyon” propagandalarıyla tüm toplumsal değerlerin parasal ilişkiye çevrilmesinin son örneği olan Turkcell “hazır kart” kampanyası, aynı zamanda yeni bir alıcı kitlesi oluşturmayı da hedeflemektedir. Bu hedef kitle, 1980 sonrasında faiz ve döviz gelirleriyle “yüksek yaşam standardına sahip” 6.5 milyonluk küçük-burjuva kitlesinin çocukları olmaktadır.

Turkcell, hisselerini aynı gün İstanbul Borsası ile New-York Borsası’nda satışa sunuşunu, “Ben özgürüm” sloganıyla, Amerikan kovboy şapkasıyla, “otantik-pop” kırmızı müziğiyle simgelemektedir. “Ünlü yönetmenimiz” Sinan Çetin’in yönetiminde gerçekleştirilen reklam “klibi”, 305 bin Turkcell hissesi satın alarak 672 milyon dolar kaybeden küçük-burjuva anne-babalara bir meydan okumadır. Ve onlara denilmektedir ki, sadece paralarınızı yitirmekle kalmayacaksınız, yaşamınızda “değer verdiğiniz” başka neyin varsa hepsini almaya devam edeceğiz; “Ben özgürüm” diyen çocuklarınızın “cowboy” şapkaları için, sırt çantaları için, para kadar değerli “hazırkart”ları için de bize para ödeyeceksiniz.

Özgürlüğün bir bedeli vardır.

Menkul Kıymetler Borsası Kazandırmaya Devam Ediyor!

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 58, Kasım-Aralık 2000

“Bugün İstanbul Borsası, geniş halk kitlelerinin ellerindeki her türden birikimlerinin sermayeleştirilmesi işlevini yerine getirmektedir. ‘Faize yatırılmış paraların’, ‘üretim ve yatırım yöneltilmesi’ demagojisiyle yürütülen bu sermayeleştirme eylemi, borsanın olağan işleyişi içinde geniş bir **mülsüzleştirmenin** yansıması durumundadır.

IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla birlikte resmîyet kazanan mülsüzleştirme süreci, öncelikle geniş halk kitlelerinin (kendi deyişleriyle ‘küçük yatırımcıların’) ellerindeki her türden tasarrufun para-sermaye haline getirilmesi sürecidir. Bugün İstanbul Borsası’nda meydana gelen ‘rekorlar’, bu sürecin etkin bir biçimde işlediğini göstermektedir.

İlk yapılan, ‘küçük yatırımcıların’ ellerindeki paraların (ki bunlar sermaye değildir) bir biçimde para-sermaye haline getirilmesi için borsaya yönlendirilmesi olmuştur. Faiz oranlarının düşürülmesi, döviz kur artışının iki yıl süreyle sabitlenmesi ve kira artışının sınırlandırılması kararlarıyla, bu alanlarda toplanmış olan ‘küçük yatırımcıların’ tasarrufları hızla borsaya yöneltilmiştir. Böylece, borsaya

yatırılan her tasarruf, para-sermaye haline dönüşerek, sermayenin yeniden üretimi sürecine dahil edilmiştir. Ancak dünya ekonomik buhranının niteliği ve ülkemizdeki biçimlenişinin para-sermayeye ilişkin oluşu, bu yönlendirme içinde 'küçük yatırımcılar'ın dikkatlerinden özenle gizlenmiştir.

Bundan sonraki süreç, kapitalist sistemin kendi içindeki mülksüzleştirilmenin gerçek niteliklerinin ortaya çıkması sürecidir...

Böylece, 'sermaye piyasası'nda şirket birleşmeleri, şirket satın almalar ve iflaslar birbirini izleyecektir. Ta ki, bir kısım sermayeler ortadan çekilene kadar ya da düpedüz ortadan yok olana kadar. Tıpkı 1980 sonrasında banker olaylarının başlamasıyla ortaya çıkan büyük iflaslar gibi.

İşte menkul kıymetler borsası, para-sermayenin değişik kaynaklardan toplanan paralarla desteklendiği, büyütüldüğü, dolayısıyla kapitalistler arasındaki mülksüzleştirmede daha büyük bir nüfusun birikmiş paralarının mülksüzleştirildiği bir alan olmaktadır. Normal zamanlarda kapitalistler için 'ucuz kredi' aracı olan, diğer yandan devlet görevlilerine rüşvet vermenin 'yasal' bir aracı olarak işlev gören menkul kıymetler borsası, ekonomik buhran dönemlerinde 'küçük yatırımcıların' nicel olarak ağırlıkta olduğu büyük bir kesimin mülksüzleştirilmesinin bir aracı olarak işlev görür. Bugün IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla, 1986 yılında kısa yoldan para kazanmanın bir aracı olarak ülkemiz gündemine giren İstanbul Borsası, 1990'a kadar pek çok kişinin hayallerinin yıkıldığı bir 'at yarışı' olduğu görüldükten sonra, faize, repoya, 'yüksek kâr payı' veren tefecilere yönelen küçük tasarrufların yeni bir 'cazibe merkezi' haline getirilmiştir. Kısa vadeli birkaç küçük 'getiri' dışında, orta ve uzun vadede, eldeki tüm birikimi, 1980'lerin bankerleri gibi bir çırpıda yok edecek olan borsanın en büyük ayrıcalığı ise, burada para yitirenlerin hiçbir yasal güvencelerinin olmamasıdır. Ocak ayında 'rekor zirve' yapan İstanbul Borsası'nda işlem gören hisselerin şirketler bazındaki incelemesi de, bu sonun fazla uzak olmadığını göstermektedir.

Bu son kaçınılmazdır. Çünkü,

24 Ocak 1980 yılında S. Demirel'in başbakanlığında kurulmuş olan azınlık AP hükümetiyle uygulamaya konulan ve 12 Eylül askeri darbesiyle tüm boyutlarıyla uygulanan 'ekonomik istikrar paketi'yle başlayan süreçte, işçi, köylü ve kent küçük-burjuvazisinin reel gelirlerindeki süre-

kli düşünüş koşullarında topluma benimsetilen 'köşedönme- cilik' zihniyeti (pragmatizm), her türlü olumsuz ekono- mik, sosyal, siyasal gelişme karşısında bireysel çıkış yolu- nu arayan bireylerin oluşmasına hizmet etmiştir.

'İşini bilen memur' rüşvet yoluyla, kendisiyle aynı koşul- larda yaşayan ve gelirleri sürekli azalan kesimlerin sırtın- dan kendi bireysel yaşamı için 'avantajlar' elde ederken; bir başka 'işbilen' ise, siyasal parti ilişkileri içinde yolsuz- luklarla kendini kurtarmaya çalışmıştır. Bu ve benzeri bir- çok somut olguda açıkça gözlenen 'yeni kavrayış', eski 'solcuların üstün gayretleri' ile kent küçük-burjuvazisi için- de kalıcı hale gelmiş ve bu küçük-burjuva zihniyeti toplu- mun her kesimine yayılmıştır. Bunun sonucu ise, faiz, repo, döviz vb. yollarla ellerindeki paraları günlük, haftalık ya da aylık olarak 'değerlendiren', böylece kendini enflasy- yona 'ezdirmeyen' 'işbilen', 'akıllı', 'kafası çalışan' küçük- burjuva bireylerin sayısal artışı olmuştur.

Bu bireyler, kendi bireysel 'kurtuluş' yolunu buldukları- nı sandıklarından, her türlü toplumsal mücadeleye karşı olmuşlar ve bu mücadelenin 'çağdışı' olduğunun propa- gandasını yapmışlardır. Kapitalizmin 'nimetleri'nden nasıl yararlandıklarını öve öve bitiremeyen bu kesimler ve on- ların dünya görüşü, ülkemizde yıllardır süren depolitizasy- on sürecinin de temel dayanağı olmuşlardır.

Ama kapitalizmin kendi yasaları işlemeye devam et- miştir. Kent küçük-burjuvazisinin gerçek gelirlerinin dışın- dan elde ettikleri 'kazançlar'la sürdürdükleri yaşam koşulları, emperyalist ekonomilerin buhranı ile birlikte sona er- miştir. Ancak yıllardır sürdürdükleri yaşam alışkanlıkları, dünya kavrayışları, bireycilikleri, onların bu gerçeği görme- sini ve bilincine varmasını engellemiştir. Şimdi o çok sevdikleri ve içinde 'mutlu' oldukları kapitalizmin yasaları, görmedikleri ve görmek istemedikleri gerçekleri, onları mülksüzleştirerek göstermek durumundadır. **Sınıf olarak**, her zaman mülksüzleşerek **proleterleşmekten korkan** küçük-burjuvazi, yeni 'milenyum'un 'gözkamaştıncı hava- yi fişek gösterileri' altında son dansını yapmaya çalışmak- tadır. Bu dansın salonu İstanbul Borsası ve sloganı 'borsa kazandınyooooor' olmaktadır. Böylece 1982 banker olayla- rından sonra, **ülkemiz tarihinin en kapsamlı mülksüzleş- me dalgası**, mülksüzleştirilecek olan küçük-burjuvazinin, emperyalizmin 'globalizm'inin ve oligarşik yönetimin teza- hürat korusu olarak yer aldığı bir törenle başlamıştır.

Onlar, proletaryanın yanında ve onun bir mütefiki ola-

rak kendilerinin gerçek kurtuluşu için mücadele etmekten uzaklaşarak, emperyalizmin ve oligarşik yönetimin tezahürat korosu haline gelişleriyle, bu mülksüzleşmeyi peşinen kabul etmişlerdir. Onlar, artık ‘yükselen değer’ değil, ‘düşenler’ dir. Onların deyişyle, ‘düşenin dostu olmaz’!

Onların gerçek ve kalıcı tek ‘dostu’nun proletaryadan başkası olmadığını ve proletarya ideolojisinden başka hiçbir ideolojinin kendilerini kurtaramayacağını, kendi yaşam deneyimleriyle öğrenme zamanı gelmiştir.”³⁴

Aralık 1999’da IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla birlikte ülkemiz tarihinin en kapsamlı mülksüzleşme ve yoksullaştırma “operasyonu” başlatılırken, “üç yıllık istikrar programı” hazırlanmıştır. Programın üç yıllık bir zaman dilimine bölünmesi, doğrudan mülksüzleştirilecek olanların birden ve eşzamanlı olarak mülksüzleştirilmelerinin istenmemesinden kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle, **eşzamanlı** bir mülksüzleştirme operasyonu, burjuva ekonomistlerin deyimiyle söylersek, “şok kararlar” alınmasını zorunlu kılar ve bu, nüfusun büyük bir bölümü etkiler. Doğal olarak, böylesine birden ve eşzamanlı bir mülksüzleştirme operasyonu, geniş bir **kitlenin karşı tepkisini eşzamanlı olarak** ortaya çıkarmak durumundadır. İşte bu nedenden dolayı, son “istikrar tedbirleri” üç yıla yayılmış olarak, bunlardan etkilenecek nüfusun birbirinden ayrı ve değişik zamanlarda mülksüzleştirilmesini ve yoksullaştırılmasını hedeflemektedir. Böylece, her “kesim”, uygulamadan etkilendiği dönemlerde diğer kesimlerden ayrılmış ve yalıtılmış hale getirilmektedir. Günlük yaşamaya ve günlük düşünmeye alıştınmış kitleler, kaçınılmaz olarak, “istikrar tedbirleri”nin bir gün kendisini de kapsayacağını düşünmeden olayların sıradan bir **izleyicisi** haline gelmiştir.

“Globalizm” propagandasının kitleleri alabildiğine etkisi altına aldığı bir ortamda, hemen herkes “globalleşme”den kendilerine düşecek olan “pay”ın beklentisine sokulmuşlardır. Marmara depremi sonrasında yapılan “yardımlar”dan kendi hisselerine düşeceği varsayılan 6 milyarın hesaplarının bile yapıldığı bir dönemde, “globalizm” propagandasının ideolojik içeriği yanında, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel sonuçları hakkında söylenen her söz, ülkenin “gelişmesine karşı çıkan” “fesat yuvalarının” işi olarak görülmüştür. Daha ötesi, bu “fesatçılar” salt ülkenin “gelişmesine karşı” olmakla kalmamakta, aynı zamanda **bireylerin** daha “iyi” yaşamalarına da karşı çıkmaktadırlar! Ve onlar, “globalizm”e karşı çıkarak, “bizleri” “yerelleşmeye” itelemektedirler!

“Köşe dönmeçiliğin” kitlesel bir kavrayış haline gelmesiyle birlikte, hemen herkes “birey” olmakla “bireyci olmak” arasındaki

³⁴ Kurtuluş Cephesi, “Menkul Kıymetler Borsası ‘Kazandınyoor’”, Sayı: 53.

sınırları ortadan kaldırmış ve kendi bireysel çıkarının “koruyucu ve kollayıcısı” haline gelmiştir. Böylece “bireysel çıkar”, toplumsal ya da kamu çıkarlarından öte ve karşıt bir şey olarak kavranılmış ve birey, ülkenin genel ekonomik yapısından çok, bu olumlu ya da olumsuz ekonomik yapı içinde **kendi çıkarını nasıl gerçekleştireceğinin** ve kendisine nasıl “avantajlar” sağlayabileceğinin peşine düşürülmüştür. Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH), dış ödemeler dengesi, dış ticaret dengesi, dış borç stoku vb. ekonomik kavramlar ve bunların ifade ettiği olgular hiçe sayılırken, “bireysel çıkar”ın (gelirin) GSMH’ dan kendilerine düşecek pay olduğunu bile önemsememişlerdir. Herşey repo, faiz, bono, borsa değerleri etrafında dönmeye başlamıştır.

İşte böylesi bir “bireycilik” ortamında IMF ile yapılan stand-by anlaşmasına gelinmiş ve anlaşmanın içerdiği **mülksüzleştirme** ve **yoksullaştırma** uygulamaları başlatılmıştır. Ancak herşey repo, faiz, bono ve borsa değerleri ile bakıldığından, mülksüzleştirilecek olanlar, Avrupa Birliği’ne “aday ülke” ilan edilmesiyle geleceği “müjdelenen” 7 milyar dolar ile IMF’yle yapılan anlaşma sonucunda geleceği “müjdelenen” 6 milyar dolardan kendilerine düşecek payın beklentisine sokulmuştur.

Ve herkesin yaşadığı ve bildiği gibi, yapay olarak faizler aşağıya çekilmiş ve faiz geliriyle elde edilen yaşam standardı sona ermiştir. Faize yatırılmış paralar, “medya”nın olağanüstü propagandasıyla hızla **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası**’na yöneltilmiştir.

Tarihler 18 Ocak 2000’i gösterirken, yani IMF ile yapılan stand-by anlaşmasının yürürlüğe girdiği 23 Aralık 1999’dan tam 26 gün sonra, İMKB Birleşik Endeksi 9.000’lerden 19.577 seviyesine yükselmiştir. Borsacıların çok sevdiği deyişle, birleşik endeks 3,6 cente yükselmiştir.³⁵

Ocak 2000’de borsanın işlem hacmi 14 katrilyon, yani 26 milyar dolar olmuştur.

Nisan 2000’e gelindiğinde borsanın dört aylık işlem hacmi 48,5 katrilyona (86 milyar dolar) yükselmiştir. Kasım 2000’de ise 10 aylık işlem hacmi 96 katrilyon (160 milyar dolar) olmuştur.

İstanbul Borsası’nın “düşüş trendi”ne girdiği **24 Kasım 2000** tarihi itibarıyla İMKB Birleşik Endeksi 10.808 seviyesine inmiştir. Borsacıların o çok sevdikleri deyişle, birleşik endeks değeri 1,5 cente düşmüştür. Dolar olarak %58,4 değer yitirmiştir. Reel olarak hesaplandığında, yani enflasyon oranı hesaba katıldığında borsa “yatı-

³⁵ İMKB Birleşik Endeksi’nin dolar bazındaki değerinin bu “hesaplanması”, borsa birleşik endeks rakamının doların o anki TL değeri ile bölünmesiyle yapılmaktadır. Ancak borsa endeksinin dolar bazındaki gerçek değeriyle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Bu, istenilen herhangi bir yılı 100 kabul ederek yapılan enflasyon hesaplarına benzemektedir. Tama-mıyla aldatıcıdır.

nımcısı”nın yıllık kaybı %100 olmaktadır.

Kasım ayının son gününe girildiğinde İMKB-100 endeksi 8.747’ye düşmüştür. Borsacı deyişle birleşik endeks değeri 1,2 cente düşmüştür. Dolar bazında birleşik endeks yıl içinde %66,6 değer kaybetmiştir. Böylece reel değer kaybı %110’lara ulaşmıştır. Aralık ayının “ilk işlem günü”nde İMKB-100 endeksi 7.977 olmuş (1 cent), kayıp oranı %76’ya çıkmıştır. “Küçük yatırımcı”nın reel kaybı %120’lere yükselmiştir.

Bunun ekonomik anlamı, faiz gelirleriyle geçinen ve faizlerin düşmesiyle paralarını borsaya yatıran kesimlerin **alım gücünün**, bir yıl öncesine göre **yarı yarıya** azaldığıdır. Bu da yaklaşık olarak 50-60 milyar dolarlık bir **talep daralması** anlamına gelmektedir.

Böylece “istikrar tedbirleri”nin en önemli halkasını oluşturan “talebin düşürülmesi” hedefi, ücret ve maaşların bir yıl öncesine göre (reel olarak) %65 azaltılmasıyla başlamış, buğday taban fiyatının aynı oranda düşük verilmesiyle devam etmiş ve borsa aracılığıyla mülk sahibi kent küçük-burjuvazisinin mülksüzleştirilmesine ulaşmıştır. Ama bütün bu mülksüzleştirme ve yoksullaştırma (kendi deyişleriyle “talep daraltılması”) yeterli değildir. Sıra kent küçük-burjuvazisinin diğer kesimlerine gelmiştir. Bunun adı da, “**hayat standardı vergisi**” olmuştur.

Yapılanlar, burjuva ekonomi-politiği açısından çok sıradandır. Burjuva ekonomistlerine göre, ülkedeki enflasyonun nedeni, devlet “destekleri”, “kamu kuruluşları”, döviz fiyatının artışı ve talebin yüksekliğidir. Onlara göre, enflasyonun “aşağıya çekilebilmesi” için, devlet “subvansiyonları”nın kaldırılması, “kamu kuruluşları”nın “özelleştirilmesi” ve döviz fiyatlarının iki yıl süreyle “sabit” tutulmasına paralel olarak **talebin daraltılması** gerekmektedir.

Arz-talep yasasına göre, talepte meydana gelen düşme, fiyatların düşmesine neden olacaktır. Dolayısıyla talebin daraltılması, yani kitlelerin alım gücünün azaltılması fiyatların düşmesine neden olarak enflasyonun azalmasını getirecektir.

Öte yandan, otuz yıla yakın bir süredir ülkemizin bir “gerçeği” olarak varlığını sürdüregelen enflasyonun neden düşürülmek istendiği de belirsizdir.

Halk kitlelerinin içine sokuldukları beklenti, enflasyonun düşmesiyle kendi yaşam düzeylerinin yükseleceğidir. Bir başka deyişle, enflasyon, bireylerin yıllık olarak belirli oranlarda da olsa artan gelirlerini “sıfırlamakta”dır. Dolayısıyla, enflasyonun aşağıya çekilmesiyle, bireylerin artan gelirleri, onların artan tüketim olanağı anlamına gelecektir.

Oysa ki, ülkemizde uygulanan “**istikrar tedbirleri**”nin **amacı enflasyonu azaltmak değildir**. Amaç, emperyalist tekeller adına, ülkenin **dış borçlarının ödenmesini güvenceye almaktır**. Bunun

tek yolu ise, ülke içinde üretilen tüm değerlerin, ülke içinde tüketilmeksizin satılmasının sağlanmasıdır. Bu yüzden, anti-enflasyonist politikanın temel amacı, kitlelerin tüketim gücünün azaltılması, yani talebin daraltılmasıdır. Bu talep daraltılması, kitlelerin alım gücünün düşürülmesi demek olduğundan, aynı zamanda **emek-gücünün değerinin düşmesi** demektir.

Ama yine de herkes sevinebilir! “Enflasyonumuz” aşağıya inmekte, “devletimiz”in “faiz dışı gelirleri” artmaktadır! Fakat ne olduysa olmuş, Kasım 2000’in son haftasına girilirken birden repo faizleri %250’ye ve bono faizleri %50’ye yükselmiş ve bir kısım bankalar tüketici kredilerinin faiz oranlarını yükseltmeye başlamışlardır.

Borsada ne kadar kazanacaklarının hesabına dalarak, Aralık 1999 sonunda sekiz bankaya el konulduğunda, bunun “hazineye” getireceği “yükü” ve bu “yükün” nasıl karşılanacağını hesaplamayanlar, Kasım 2000’e gelindiğinde Bank Kapital ile Etibank’ın “Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu”na devredilmesiyle birlikte “yükün” 10 milyar dolar olduğundan sözetmeye başlamışlardır.

“Özelleştirme”nin “globalleşmenin” bir gereği olduğunun propagandasını yapanlar, Hazine’ye devredilen on bankanın son beş yıl içinde “özelleştirildiğini” ve bu “özelleştirme” için nasıl propaganda yaptıklarını unutmuşçasına, şimdi 10 milyar doların “hesabı” peşinde koşmaktadırlar.

Ekonomi diliyle söylersek, “Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu”na devredilen bankalar, sözcüğün hukuki anlamıyla **iflas etmişlerdir**. Doğal olarak iflas eden her ticari kuruluş gibi tasfiye edilmek durumundadır. Ancak banka mevduatlarının “devlet garantisi” altında olması nedeniyle, bu bankaların iflas işlemleri doğrudan **devlet** tarafından yerine getirilmektedir. Yapılan işlemler iflas etmiş herhangi bir ticari şirket gibi, bu bankalar da, borç ve alacaklarından menkul ve gayri-menkullerine kadar tüm hesaplarının çıkartılması, alacaklarının tahsili, borçların ödenmesi, satılabilir mülklerin satışı vb. işleme tabidirler. Ve tüm iflas işlemlerinde olduğu gibi, alacaklıların, alacaklarına karşılık olarak bankaların değişik varlıklarına haciz koydurtmaları olağan işlemler durumundadır. Aynı biçimde, bu işlemlerde yapılmış yolsuzluklar, sahtekarlıklar vb. ortaya çıktığında, bunlara ilişkin olarak da “yasal işlem” yapılmak durumundadır.

Bugün “banka hortumlamak” diye “medya”nın isimlendirdiği olay, herkesin bildiği ve bileceği **iflas olayı**ndan başka bir şey değildir. Dolayısıyla, “temiz toplum” vb. yaklaşımlarla hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. “Medya”nın “banka hortumlamak” diye adlandırdıkları ise, iflas etmiş bir şirketin sahiplerinin, iflas ilanından önce “kurtarabileceğini kurtarması”ndan öte değildir. Ülkemizde her yıl binlerce şirket kurulmakta, işyerleri açılmakta ve aynı sayıda şirket ve işyeri iflas etmektedir. Ve her iflas olayında görüldüğü gibi, şirket

ya da işyeri sahipleri, gayri-menkullerini iflastan kısa bir süre önce “bir başkasına” (genellikle akrabalarına) satılmış gösterirler ve bankalardaki paralarını çekerler. Bazı işyeri sahiplerinin, haciz gelmeden birkaç saat öncesinde işyerindeki eşyaları (mobilyalar da dahil) kamyonlarla taşıdıklarını hemen herkes bilmektedir. Küçük şirketlerin ve işyerlerinin alacaklılarının çok iyi bildiği gibi, iflas öncesinde yapılan bu işler, “yasal olarak” ispatlanabildiği oranda, mahkemelik olmaktadır. İşte “banka hortumlayanlar”ın yaptıkları da bundan başka birşey değildir.

Olaysın ekonomik yanı ise, işçilerden köylülere ve kent küçük-burjuvazisine kadar tüm halk kesimlerinin “istikrar tedbirleri” çerçevesinde yoksullaştırılmaları ve mülksüzleştirilmelerinin bir sonucu olmasıdır. Bu olgu, piyasadan büyük miktarlarda paranın çekilmesini, bir başka deyişle el değiştirmesini sağlamaktadır. Ancak ekonomik buhran dönemlerinde (ki ülkemizde bu yıllardır süregelen bir süreçtir), paranın eldeğiştirmesi tek başına yeterli değildir. Eldeğiştiren paranın, para-sermaye haline dönüşmemesi ve mevcut para-sermayenin bir kısmının **değer yitirmesi** gerekmektedir. Ve her ekonomik buhran döneminde olduğu gibi, buhranın ilk etkileri ve yıkıcı sonuçları tüketim malları sektöründe ortaya çıkar. Tüketim malları sektöründe para-sermayenin devir hızı üretim malları sektörüne göre daha yüksek olduğundan, sonuçtan bu sektörle iş yapan para-sermaye kuruluşları, yani bankalar büyük ölçüde etkilenirler. Talep daralmasının en hızlı etkilediği tüketim malları sektörü olduğundan, halk kitlelerinin alım gücünün düşürülmesine yönelik her önlem, öncelikle onları ve onların iş yaptığı bankaları etkileyecektir. 2000 yılına ilişkin 9 aylık şirket bilançoları incelendiğinde, bu sektörün “istikrar tedbirleri”nin talep daraltılmasına yönelik uygulamalarından birincil dereceden etkilendiği hemen görülecektir.

“Globalizmin vurguncuları”ndan **Turkcell**'e bakıldığında halk kitlelerinin alım gücündeki düşüşün nasıl sonuçlar verdiği hemen görülecektir.

Bilineceği gibi, Turkcell, Temmuz ayında hisselerinin %11'ini borsada işleme açmış, nominal değeri 40 milyon dolar (25 trilyon lira) olan 25 milyar 400 milyon adet hisse senedini ortalama 44.000 liradan (7 cent) “halka” arz etmiştir. Bu işlem sonucu Turkcell, toplam 1 katrilyon (1 milyar 780 milyon dolar) “hasılat” elde etmiştir. 25 trilyon nominal değerindeki hisselerin %40'ı Finlandiya *Sonera* şirketine, %50,4' ü **M. Emin Karamehmet**'e aittir. Böylece satıştan, Sonera grubunun payına yaklaşık olarak 700 milyon dolar, M. Emin Karamehmet'e 900 milyon dolar düşmüştür.

24 Kasım 2000 tarihi itibarıyla Turkcell hisselerinin borsadaki değeri 25.500'e (3,7 cent) düşmüştür. Oransal olarak Turkcell hisseleri 5 ay içinde %42 değer kaybetmiştir. Turkcell hisselerini satın

alanların reel kayıpları ise %90 civarındadır (302.000 bireysel “yatırımcı”). Borsanın “dibe vurduğu”nun söylendiği **30 Kasım** itibarıyla Turkcell hisselerinin değeri 21.000’e düşmüş (3 cent) ve 1 Aralık’ta 15.570 olmuştur. (2,2 cent). Böylece beş aydaki değer kaybı %68 olmuştur ve reel kayıp oranı ise %120’nin üstüne çıkmıştır.

2000 yılının ilk dokuz aylık döneminde Turkcell, 23 trilyon lira (yaklaşık 3 milyon dolar) zarar etmiştir.

Sadece Turkcell son beş ay içinde “piyasadan” 1 milyar 200 milyon dolar çekmiştir. Yani 302.000 “bireysel yatırımcı”, bu dönemde 1 milyar 200 milyon dolar yitirmişler, yani **alım güçleri 1 milyar 200 milyon dolar** azalmıştır. Bunun sonucu ise, Turkcell’in abone başına aylık ortalama gelirinde düşüş olmuştur. (Ağustos ve Eylül aylarında yaptığı zamlarla ortalama aylık gelir 26 dolardır). Bir başka ifadeyle, son altı ay içinde cep telefonu sahipleri ayda 17 milyon liralık konuşma parası ödemekle birlikte **daha az** konuşmaya başlamışlardır. Telefon konuşmalarından elde ettiği gelirlerin düşüşü karşısında Turkcell **reklam** kampanyalarına ağırlık vermiştir.³⁶

8,4 milyon aboneye sahip olan Turkcell, ekonomik anlamda tüketim malları sektörüne ait bir şirkettir. Dolayısıyla IMF’nin “istikrar tedbirleri” sonucunda ortaya çıkan “talep daraltılması”ndan birincil dereceden etkilenmek durumundadır. Öte yandan, “iletişim sektörü”nde süregelen “kıyasaya rekabet”, İşbankası ile İtalyan Telekomunun 3. GSM ihalesini 3.5 milyar dolara almasıyla hızlanmıştır. Bu da, Turkcell’in “pazar payının” küçülmesi, satışlarının azalması ve gelirlerinin düşmesi anlamına gelmektedir. Bunu önlemek için yeni yatırımlar yapmak zorunda kalmıştır. Ancak bu yatırımların “global rekabet” koşullarında ne denli kârlı olacağı da belirsizdir. Turkcell’in hisselerinin %11’ini borsaya “kota” ettirdiği Temmuz ayında “piyasa değeri” 17 milyar 943 milyon dolar iken, 24 Kasım 2000 tarihinde 8 milyar 800 milyon dolara ve 30 Kasım 2000 tarihinde 7

³⁶ Turkcell’in reklam kampanyasını ve Tarih Vakfı’yla olan ilişkilerini *Kurtuluş Cephesi*’nin daha önceki sayılarında sergilemiştik. Bu ilişkinin somut sonuçlarından birisi de, “sabit hat ücreti” konusunda “tüketiciyi koruma” adı altında faaliyet gösteren “sivil toplum kuruluşları”ni harekete geçirerek kamuoyunu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmek olmuştur. “Yurttaş İnisiyatifi”nin bilmem hangi avukatının “cep telefonu abonelerinin ödediği sabit hat parası”ni iptal ettirmek için Danıştay’a dava açtığını hemen herkes anımsayacaktır. Gerçekte ise, “sabit hat ücreti” sabit telefonlardan mobil telefonların aranması hizmeti karşılığı mobil telefon şirketlerinin Telekom’a ödedikleri paradır. Turkcell, bu ücreti “tüketiciye” yansıtarak, onlardan tahsil etmektedir. “İstikrar tedbirleri”nin bir parçası olarak Telekom bu hizmete zam yapmış ve bu parayı Ocak ve Şubat aylarında Turkcell’in hesabından tahsil etmiştir. Turkcell, “yurttaş inisiyatifi”ni harekete geçirerek Danıştay’a dava açtırmış ve Nisan ayında “yürütmeyi durdurma kararı” çıkartmıştır. Mahkeme Eylül ayında sonuçlanmış ve Turkcell davayı kaybetmiştir. Ancak “yürütmeyi durdurma kararı”yla 6 ay boyunca ödeme yapmamıştır. Bu 240 trilyon liradır. Bu miktar, Turkcell’in son “hazır kart” reklam ve pazarlama kampanyası için harcadığı paraya eşittir.

milyar dolara ve 1 Aralık 2000' de 5 milyar 558 milyon dolara düşmüştür. Turkcell'in sabit sermaye yatırımlarının 1,5 milyar dolar ve son GSM ihale değerinin 3,5 milyar olduğu gözönüne alındığında "gerçek değeri"ne indiği söylenebilir.

Turkcell, İşbankası ile İtalyan Telekomunun üçüncü GSM ihalesini 3,5 milyar dolara almasından sonra, (borsaya girişinden bugüne kadar geçen beş ay içinde) yaklaşık 877 milyon dolarlık yatırım yapmıştır. Yapılan bu yatırım, Turkcell hisselerinin borsadaki satışından M. Emin Karamehmet'in payına düşen miktara eşittir. Hisse senetlerinin basımı için gerekli kağıt ve mürekkep parası ile borsaya giriş için gerekli harcamalar dışta bırakıldığında, kredi faiz oranlarının %40'lar seviyesinde olduğu bir dönemde yatırımlarını "sıfır maliyet"le karşılamış olmaktadır.

Şüphesiz "medya"nın olağanüstü "katkısı"yla borsalarda vurgun yapan sadece Turkcell değildir. **Sabah gazetesinin** sahibi ve Egenin "ünlü zenginlerinden" Dinç Bilgin'in sahibi olduğu Etibank'ın hazineye devredilmesiyle birlikte görünür hale gelen vurgun ("medya"nın çok sevdiği sözcüklerle söylersek "hortumlama") Turkcell'den daha az değildir.

Egeli "zengin çocuğu" Dinç Bilgin'in "yıldızı" Turgut Özal'ın başbakanlığıyla birlikte parlamaya başlamıştır. T. Özal'ın "Basın dünyasındaki tekelleşmeye karşı" başlattığı "savaşımı" Ege bölgesinde *Yeni Asır* gazetesini yayınlayan Dinç Bilgin'in 22 Nisan 1985 yılında *Sabah* gazetesini İstanbul merkezli olarak yayınlamaya başlamasıyla büyük bir zafer kazanmıştır!

Dinç Bilgin, *Sabah* gazetesinin "kamuoyunu yönlendirme" gücüne dayanarak "yükselişini" sürdürmüş ve 1990'lara girildiğinde *Medya Holding* haline gelmiştir. *Sabah* gazetesıyla yürüttüğü "promosyon"lar *Sabah Pazarlama A. Ş.*'yi doğurmuş ve *Medya Holding* büyük bir tüccar haline gelmiştir. (Ekonomi dilinde "pazarlama" cılık, ticaretten başka birşey değildir.)

1994 yılına gelindiğinde Dinç Bilgin grubu diye adlandırılan *Medya Holding*'in şirket sayısı hızla artmış ve *Sabah* ile *Sabah Pazarlama A.Ş.*'yi "halka" açarak, borsaya "kota" etmiştir. 2 Mart 1997 yılında "özelleştirilen" Etibank'ı satın alarak "bankalı holding" haline gelmiştir. *Sabah* gazetesinin "köşe yazarları"nın sözleriyle ifade edersek, "gazetecilikten başka bir şeyden anlamayan" Dinç Bilgin, finansmanını borsadan ve bankadan sağlayan büyük bir tüccar haline gelmiştir.

Sabah gazetesinin "köşe yazarları"na bakılacak olursa, herşey Etibank'ın satın alınmasıyla birlikte başlamıştır.

Oysa ülkedeki ve dünyadaki olayları az çok izleyen, ekonomiyi az çok bilen herkesin bildiği gibi, 1997 yılının Temmuz ayında "**Asya krizi**" başlamış ve 1998 ortalarında emperyalist sistemi

bütünüyle etkisi altına alan boyuta ulaşmıştır. Yani Dinç Bilgin grubunun sonu, Temmuz 1997'de başlamıştır; bir başka deyişle, Eti- bank'ın "özelleştirilmesinden" dört ay sonra başlayan ve 27 Ekim 1997 günü New-York borsasına yansıyan "Asya Krizi"nin genelleştirdiği mali krizle başlamıştır. Mayıs 1998'e gelindiğinde "Asya Krizi" "Rusya krizi" ne yol açmış ve böylece "kapıya dayanmıştır". İstanbul Borsası'nda büyük düşüşler ortaya çıkarken, kredi faiz oranları %150-200'ler seviyesine çıkmıştır.

Mayıs 1998'den itibaren Türkiye'yi açık biçimde etkisi altına alan dünya ekonomik buhranı koşullarında pek çok şirket gibi Dinç Bilgin grubu da "ödeme güçlüğü" içine düşmüştür. Bu durumda Dinç Bilgin'in imdadına Etibank yetişmiştir. Etibank'ın %100'ler seviyesinden faizle topladığı paralar Dinç Bilgin grubuna ait şirketlere aktarılmış ve böylece bu şirketler piyasadan daha düşük faizle kredi sağlayabilmişlerdir.

"Vermeden almak Allah'a mahsustur". Dinç Bilgin'e ait şirketler, hernekadar piyasadaki faiz oranlarından daha düşük faizlerle Etibank kaynaklarını kullanmışlarsa da, bunların tekrar yerine konulması gerekmektedir. Aksi halde **iflas** kaçınılmazdır. Ve öyle de olmuştur.

Ancak ülkemizdeki tüm işbirlikçi burjuvalar gibi, Dinç Bilgin de içine girdiği "darboğaz"dan kurtulabilmek için, tüm umudunu Nisan 1999 seçimlerine bağlamıştır. T. Özal'la kurulan ilk ilişkiden beri ANAP'ın şemsiyesi altında palazlanan Dinç Bilgin grubu, seçim sonrasında kurulmasını beklediği DSP-ANAP hükümetiyle bu "darboğazdan" çıkacağını ummuştur. Ancak seçim sonrasında DSP-MHP-ANAP koalisyon hükümetinin kurulması, devlet kaynaklarının "üçer" paylaşılmasını zorunlu kılmıştır. Öte yandan devletin dış borçlarını ödeyemez hale gelmesi ve yeni borçlanmaya gidememesi, kaçınılmaz olarak IMF ile stand-by anlaşmasının yapılmasını getirmiştir. IMF anlaşmasının bir ayağı emperyalist ülkelerden alınan borçların ödenmesini sağlamak iken, diğer ayağı tüketim malları sektöründe derinleşen buhranın üretim malları sektörüne aynı oranda yansımaları engellemektir. Böyle olunca, ülkenin önde gelen tüccar sermayesi durumundaki Dinç Bilgin grubunun "istikrar tedbirleri"nden yararlanması olanaksız hale gelmiştir. Yine de *Sabah* gazetesinin "kamuoyunu yönlendirme" gücüne dayanarak 2000 yılının ortalarına kadar gelinmiştir.

23 Ekim 2000 - Park Holding Yönetim Kurulu Başkanı Turgay Ciner, Sabah Yayıncılık, Birleşik Basın Dağıtım (BBDD), ATV, 1 Numara Yayıncılık ve Sabah Pazarlama'nın A grubu hisselerinin yüzde 61'ine ortak oldu. Dinç Bilgin, *Medya Holding* Yönetim Kurulu Başkanı olarak kalmaya devam ederken, Ciner yedi kişilik yönetim kurulunda dört kişi ile temsil edilecek.

24 Ekim 2000 - Sabah Yayıncılığın borsadaki hisselerinin değeri 3.000 liradan 4.100'e; Sabah Pazarlamanın hisseleri 2.000'den 3.000'e yükseldi.

27 Ekim 2000 - Etibank "Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu"na devredildi ve Sabah Yayıncılık, Sabah Pazarlama ve *Medya Holding*'in borsadaki "tahtası" kapatıldı.

2000 yılında İstanbul Borsası'nın en yüksek değere ulaştığı 18 Ocak tarihinde 1.454 lira değerinde 11 milyon işlem miktarına sahip olan Sabah Pazarlama hisseleri 23-27 Kasım 2000 tarihleri arasında ortalama 3.500 liraya yükselmiş ve işlem hacmi 9,5 milyar bulmuştur. Bunun parasal karşılığı 46 milyon dolardır.

Aynı şekilde 18 Ocak 2000'de 3.750 liradan işlem gören Sabah Yayıncılığın işlem miktarı 665 milyon iken, 23-27 Kasım 2000 tarihleri arasında hisse değeri 4.150'ye ve işlem hacmi 32 milyar olmuştur. Bunun parasal karşılığı 187 milyon dolardır.

Böylece Dinç Bilgin grubu, gider ayak borsadan 200 milyon dolar civarında bir parayı çekmişlerdir.

Ancak Sabah gazetesinin öyküsü bunlarla sınırlı değildir.

23 Ekim'de Sabah hisselerinin %61'ini alan Turgay Ciner'in sahibi olduğu Park Holding, marina ve liman işletmeciliğinden tekstilcilığe, elektrik dağıtımından "savunma sanayi"ne kadar pek çok şirketten oluşmaktadır.

Bir gazete haberinde Turgay Ciner şöyle tanıtılmaktadır:

"Turgay Ciner, Park Holding'in sahibi olarak hızlı bir yükseliş içindeydi. Özelleştirme sırasında Havaş'ı satın almış, başka kuruluşlara da yakın dostları aracılığıyla sahip çıkmıştı. Grup Ordu-Sinop Elektrik Dağıtım'ını almış, madencilığe başlamış ve Penyelüks gibi bir dönemin büyük kuruluşlarından biri olan tekstil firmasını ele geçirmişti. Ayrıca, Hopa Limanı'nı almıştı ve durmaksızın yatırım yapmaktaydı."³⁷

Alpagut-Dodurga, Tunçbilek ve Soma linyit kömürü madenlerini satın alan Turgay Ciner'in iki büyük "yatırımı" ise, Parksavsan A.Ş ile Riva Menkul Değerler şirkettir.

Park Holding bünyesinde yer alan Parksavsan A.Ş şöyle tanıtılmaktadır:

"Park Holding Yönetim Kurulu, 1999 yılının başlarında Türkiye'nin stratejik konumu, çevresel tehditler Milli Savunma Bakanlığımızın ihtiyaçları, **holding içindeki eski asker kökenli personelinin** kabiliyetleri ve dünya askeri pazarının büyüklüğünü dikkate alarak stratejik bir karar almış ve öncelikle yatırımcı olmak sıfatıyla savunma sanayiine katılmaya ve

³⁷ Nezih Demirkent, *Dünya gazetesi*, 24 Ekim 2000.

bu alanda aktif rol almaya karar vermiştir. Parksavsan Ticaret A.Ş'nin doğuş felsefesi bu düşüncededir.

Şirket yönetimindeki personelin TSK'deki tecrübeleri, güncel tehditler, teknolojik gelişmeler, Türk Savunma Sanayii'nde faaliyette bulunan diğer ticari firmaların ilgi alanları ve TSK'nin gerçek ihtiyaçları dikkate alınarak ana faaliyet ve yatırım alanları olarak; Muharebe Destek Konuları (Combat Support), Muharebe Hizmet Destek Konuları (Combat Service Support), Havacılık Mühendisliği (Aviation), Kara, Deniz ve Hava Harp Silah ve Araçlarının, Sistem entegrasyonu konuları (Intergration, design and manufacturing), Modernizasyon ile geliştirilmesi (Upgrage), Özel amaçlara uygun kabiliyetler kazandırılması (Modification), Eğitim Malzeme ve Sistemleri (Training equipment and systems) seçilmiştir.”

Turgay Ciner'in “ünlendiği” diğer bir olay da “kumarhaneler kralı” Ömer Lütfü Topal'ın “gizli ortağı” olmasıdır.

Tarihler 30 Kasım 2000'i gösterdiğinde Dinç Bilgin, Sabah Yayıncılık' taki tüm hisselerini MV Holding ve Çukurova Holding'e devretmiş ve Sabah gazetesinin yönetimi MTM Haber Yatırımcılık A.Ş'ye geçmiştir.

Sabah Yayıncılık'ın yönetimini devralan MTM Haber Yatırım AŞ' nin yönetim kurulu şu isimlerden oluşmaktadır: Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Emin Karamehmet, Yönetim Kurulu Başkanvekili Turgay Ciner, yönetim kurulu üyeleri, Murat Vargı, Çukurova Holding üst düzey yöneticilerinden Osman Berkmen ve Mehmet Keenan Tekdal.

“Şifreli yayın”ların “yaşamın ayrılmaz bir parçası” haline gelmesiyle birlikte başlayan MFÖ, KVK gibi kısaltma modasına uygun olarak Sabah gazetesini devralan MTM Haber Yatırımcılık A.Ş (uzun adıyla Mehmet-Turgay-Murat, yani Mehmet Karamehmet, Turgay Ciner ve Murat Vargı) Sabah, Yeni Binyıl, Takvim, Fotomaç gazeteleri ile Bir Numara Yayıncılık dergileri: Aktüel, Cosmopolitan, Esquire, Fastbreak, Gezi, Gurme, Otohaber, Outdoor, Para, PC Magazin, Power, Sinema, Topsante dergilerinin ve ATV ile Kanal 6'nın sahibi durumuna gelmiştir. Mehmet Karamehmet'in (Çukurova Holding) Akşam ve Güneş gazetesi ile Show Tv ve Cine5'in “şimdilik” ortağı olduğu düşünüldüğünde en büyük basın tekeli ortaya çıkmış olmaktadır.

Son gelişmenin bir sonucunu da gazeteler şöyle yazmaktadır: “Yönetim değişikliğinden sonra gazetenin uzun yıllar yayın yönetmenliğini yapan ve en son Murahhas Üye ve Yayın Grubu Başkanlığı görevinde bulunan **Zafer Mutlu Sabah**'ın künyesinden çıkarıldı. Gazetenin imtiyaz sahibi **Murat Vargı** oldu.”

Böylece Turgut Özal'ın “prensleri”nden Adnan Kahveci, Bülent Şemiler, Engin Civan gibi ABD'den ithal “harika çocuklar”dan

Murat Vargı'nın Sabah gazetesinin imtiyaz sahibi olmasıyla birlikte, Turgut Özal'ın basın denetim altına alma planı çerçevesinde Türkiye gazetesine birlikte finanse edilmesiyle başlayan Sabah gazetesinin öyküsü, "mafya" ilişkilerinden borsa oyunlarına kadar ülkemizdeki çürümüşlüğü ve soygunculuğun, vurgunculuğun tarihi gibidir.

Denetimleri altında bulundurdukları gazeteler ve televizyonların ekonomi haberleriyle kamuoyunu yönlendiren ve sahibi oldukları "menkul değerler" şirketleriyle istedikleri hisselerin "küçük yatırımcı" tarafından alınmasını sağlayanların öyküsü kısaca budur.

Ama yine de, menkul kıymetler borsasının kazandırdığına inanan yüzbinlerce "küçük yatırımcı" var olmaya devam edecektir. Onların, diğer halk kitleleri gibi yoksullaştırılmaları ve mülksüzleştirilmeleri, mevcut düzen varlığını sürdürdüğü sürece hep gündemde olacaktır. Özellikle "egosu gelişkin" bir kuşağın yaratılmaya çalışıldığı bir dönemde, menkul kıymetler borsasının, burjuvaziye ucuz kredi sağlamanın, insanları dolandırmamanın ve mülksüzleştirmenin bir aracı olduğu ne denli ortaya konulursa konulsun, olaylar bunların ne denli doğru olduğunu açıkça gösterirse gösterecek, yine de borsanın müşterileri varolacaktır.

Borsanın yükseldiği dönemlerde tüm basın-yayın olanakları kullanarak "alınma" yöneltilecek, düştüğü dönemlerde "borsa kısa vadeli yatırım aracı değildir" diyerek "satış" yapmaları engellenmeye çalışılan "egosu gelişkin" kişiler şöyle de diyeceklerdir: "Öyle de, elimizdeki parayı ne yapalım? Hem zaten dolandırmayan, yemeyen mi var?"

Serdar Turgut'un "televoleci ekonomist"i Deniz Gökçe'nin "hocam borsa niye düşüyor?" diye sorulara dediği gibi, "borsa neden çıktıysa, ondan düşüyor" sözünde keramet arayanlar elbette olacaktır. Ta ki, tüm birikimlerini yitirene ve kendi emek-güçlerini satmaktan başka bir yolları kalmayana ve kapitalizmin mülksüzleştirmesinin diğer adının **proleterleşmek** olduğunu öğrenene kadar.

Ne Oldu?

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 60, Mart-Nisan 2001

22 Şubat günü adı konulmamış ve oranı belirlenmemiş devalüasyon sonrasında yaşanan belirsizlikler ortamında iki olgu öne geçti.

Birincisi, her zaman olduğu gibi holding “medya”sının, kendi holdinglerinin içine girdikleri “finansal sorunlar” a uygun olarak, her şeyin kontrol altında olduğuna, dolara hücum etmenin gerekmediğine ilişkin yayınları yoğunlaştırmalarıydı. Ertuğrul Özkök, Güneri Civaoğlu gibi “ünlü”ler, kimi zaman, ülkede patlak veren ekonomik kriz yokmuşçasına olmadık konularda yazılar yazarak, kimi zaman “ünlü” ve “uluslararası” işadamlarıyla yaptıkları yat sohbetlerini yazarak, kimi zaman da ekonomi dersi vererek doların fiyatındaki artışı engellemeye çalıştılar. Bunlar alışlagelmiş ve pek çok kişinin inanıp inanmadıklarını belirtmeksizin gördükleri olgulardı. Geçmiş aylardan ve yıllardan tek farkı, ünlü “hesap makinesi sahibi” **Yalçın Doğan**’ın ortalıkta görünmemesiydi.

Anımsanabileceği gibi, Yalçın Doğan, *Milliyet* gazetesinin “duayeni” olarak Aralık 1999’da IMF ile yapılan stand-by anlaşmasının hararetle bir savunucusu olarak ülkeye “dolarların nasıl akacağı”na ilişkin yazılar yazıp, elinde hesap makinesi “şuradan şu kadar milyar dolar gelecek, buradan bu kadar milyar dolar gelecek” diye sevinç

çığıllıkları atarken, “globalleşen” dünyanın gereklerine uygun olarak İş Bankası-İtalyan Telecom konsorsiyumunun 3. GSM ihalesini almasında CHP’nin nasıl “onurlu” görev üstlendiğini yazarken, bir süre sonra stand-by anlaşması sonucu işinden olacağını hiç düşünmemiştir.

Ve tarihler 28 Şubat’ı gösterdiğinde “onurlu ve dürüst” gazeteciler kervanına Yalçın Doğan da katıldı.

BİA (Bağımsız İletişim Ağı)³⁸ haberinde şöyle deniliyor:

“Milliyet gazetesinde 28 Şubat 2001 Çarşamba günü, adları Milliyetle özdeşleşmiş pek çok ünlü yazar ve çizerin işlerine son verildi.

Umur Talu, Doğan Heper, Yalçın Doğan, Bedri Korman, Turhan Selçuk, Zeynep Oral, Duygu Asena, Nilgün Cerrahoğlu, Şahin Alpay ve Yalım Eralp’in isimleri anında internet sitelerinde yankılandı. Oysa başka isimler de vardı. Milliyet Sanat’ta 40 yıllık emeği olan Akal Atilla, Sanat Servisinin şefi Bülent Berkman, kulis köşesinin de yazarı ve deneyimli sanat muhabiri Ayça Atikoğlu ile magazin servisinden İpek Durkal, yukarıdaki isimlerle birlikte Milliyet’ten uzaklaştırılmışlardı.”

İşte 22 Şubat devalüasyonunun ilk kurbanlarından biri olarak Yalçın Doğan sessiz sedasız “globalizm”in kurbanı olarak kendi köşesinden çekilirken, “medya”da ortaya çıkan ikinci olgu, **ekonomiye ilişkin inceleme ve araştırma yazılarında** gözle görülür bir artış olmasıydı. Daha düne kadar, popülist söylemlerle borsa haberleri vermeyi “ekonomi” diye sunan “medya” bu yeni “atılımı”yla, aynı zamanda içinde yaşanan bunalımın boyutları karşısında duyduğu korkuyu yansıtıyordu. Bir başka ifadeyle, “medya” patronlarının en güvendikleri IMF’nin istikrar programının çökmesi karşısında yeni arayışlara yönelmek zorunda kalmaları, onları yeni ekonomik perspektifler aramaya itmiştir.

“Medya”nın ekonomik programlara gösterdiği “yakın ilgi”,

³⁸ “Bağımsız İletişim Ağı” (BİA), AB’ye özgü klasik bir “demokrasi projesi” ürünüdür. Avrupa Birliği MEDA fonundan 18 ay için verilmiş 628.000 Euro (1 trilyon 300 milyar TL) ile finanse edilmiş bir STK (sivil toplum kuruluşu) olduğu kabul edilen IPS İletişim Vakfı “projesi” olarak sunulmaktadır. Kendi açıklamalarına göre, “İnternet üstündeki Haber Portalı -bianet- Bağımsız İletişim Ağı’nın temelidir”. Bir başka deyişle, “proje”, arada bir yapılan toplantılar dışında, sadece İnternet çalışması durumundadır. Avrupa Birliği MEDA fonuna göre ise, bu “proje” “yerel medyaya, biraraya gelip ortak sorunlara çözüm yollarını tartışabilecekleri bir platform sağlamayı hedeflemektedir”. “IPS İletişim Vakfı’nın hukuksal sorumluluğu altındaki BİA Projesinin Koordinatörlüğü’nü Ertuğrul Kürkçü, Proje Danışmanlığı’nı Nadire Mater” yürütmektedir. Fikret Başkaya’nın “şimdilerde sivil toplum örgütleri ve sivil toplum söylemi, toplumu apolitize etmenin, depolitize etmenin bir aracı” olarak tanımlarken söylediği “Avrupa merkezli yabancılaşma bu toplum insanlarını en sağdan en sola kendi gerçekliğine yabancılaştırmış durumda” belirlemesi, sanırım BİA’ya uygun düşmektedir.

pek çok kesimin, moda deyişle “sivil toplum kuruluşları”nın ekonomik konulara ve programlara yönelimini de belirledi. Birbiri ardına yayınlanan “alternatif program” taslakları ortalıkta uçuşurken, hemen herkes “biz biliyorduk” havasıyla birer ekonomi uzmanı kesildi.

İşte bu ortamda küçük-burjuva reformistleri de, her zamanki “sol” görünümüleriyle boy göstermeye başladı. Geçen yıl ortalarında buğday taban fiyatlarının açıklanmasıyla birlikte küçük-burjuvazinin sol kanadında başlayan hareketlenmeden neredeyse bir yıl sonra “solcu” reformistler, ÖD Partisinin korusuyla sahnede yer aldılar. Bu koronun solisti TMMOB olurken, “alternatif program”, “medya”nın büyük ilgisiyle “Emek Platformu Alternatif Programı” olarak 28 Mart günü TMMOB Genel Başkanı Kaya Güvenç tarafından kamuoyuna “sunuldu”. “Sunulan” program, “aklın yolu birdir” mantığı ile “medya”nın borsa ekonomistlerinin “teşhis ve tedbirler”ini alt alta sıralamak-tan öte bir içeriğe sahip değildi.

“Emek Platformu Alternatif Programı” “özel sektör için yönlendirici, kamu sektörü için bağlayıcı iktisadi planlama”dan “yolsuzlukların üzerine kararlılıkla gidilmesi”ne kadar bir dizi maddeyi içerirken, “mali sisteme ve sermaye hareketlerine yönelik kısa vadede uygulanması gereken politikalar” başlığı ile yeni bir Kemal Derviş olma-ya adaylığını koymaktadır.

Örneğin, “yaşanılan krizin ana nedenlerinden biri olan kısa vadeli yabancı sermaye girişleri ve çıkışları, **vergi ve para politikası araçlarıyla kontrol altına alınmalı ve bu doğrultuda 32 sayılı kararname yeniden düzenlenmelidir**” şeklindeki “program”, doğrudan IMF’nin “istikrar tedbirleri”nde ifadesini bulan “vergi ve para politikaları”yla ilişkilendirilmektedir.

Oysa ki, yaşanan son ekonomik kriz ve yapılan devalüasyon, uygulanan ya da uygulanabilecek her türlü vergi ve para politikalarının işe yaramazlığının bir kanıtı olmuştur. Sorunun kökeninde emperyalizme bağımlılığın yattığı ve gelişim dinamiklerinin dışarda, yani emperyalist ülkelerde olduğu bir ekonomik kriz ortamında, çözümlerden birisinin “farklı ve doğru vergi ve para politikaları”nda olduğunu ileri sürmek, küçük-burjuva reformizminin sistem içi niteliğini sergilemekten öte bir anlamı bulunmamaktadır.

Aynı şekilde, “alternatif program”da, “*Merkez Bankası’nın döviz kuru ve faiz hadlerini birbirinden bağımsız iktisat politikası araçları olarak kullanma olanağı yeniden oluşturulmalıdır*” denilirken, IMF’nin istediği gibi Merkez Bankasının “bağımsız bir yapıya kavuşturulması” ve IMF programının temellerinden olan döviz kuru ve faiz politikalarından farklı birşey söylenmemektedir.

“Emek Platformu Alternatif Programı”, “*vergi tabanı yaygınlaştırılmalı, vergi gelirleri arttırılmalıdır. Sermaye gelirlerinin vergi*

gelirleri içindeki payını yükseltecek önlemler alınmalıdır. Vergi adaletini ve herkesten mali gücüne, servetine ve gelirine göre vergi alınması ilkesini sağlayacak bir vergi reformu gerçekleştirilmelidir" maddesi, mevcut hükümetin (çok sevilen ifadeyle 57. hükümetin) "faiz dışı gelirleri artırmak" amacıyla yaptığı vergi artırımlarını onaylamaktan başka bir anlama gelmemektedir. Bu ifadelerin "vergi tabana yayılmalı" ya da "vergi adaleti" türünden söylemleri "*niyet mektubu*"nda tam olarak ifade edilmiş beyanlardır. IMF'ye verilen 9 Aralık 1999 tarihli "*Niyet Mektubu*"nda şöyle denilmektedir:

"Hükümet, **vergi sistemini daha etkin ve adaletli hale getirmek** amacıyla vergi sistemini iyileştirmek ve vergi uygulamasını güçlendirmek kararlılığı içindedir. Net ve basit yasa ve diğer mevzuatla desteklenmiş geniş tabanlı, düşük ve tahmin edilebilir marjinal vergi oranları üzerine kurulu bir vergi sistemi hem iç yatırımı teşvik etmek hem de yabancı sermaye çekmek için en iyi araçtır."

"Medya"nın borsa ekonomistlerinin 22 Şubat krizi sonrasında ortaya koydukları ile "Emek Platformu Alternatif Programı" arasındaki benzeşlikler, yıllardır her türden ekonomik ve politik gelişmeler karşısında "sivil inisiyatif" söyleminin ötesinde hiçbirşey yapmayanların, bir zamanların "hızlı solcusu" olarak ezbere bildikleri Marksist ekonomi-politikayı olabildiğince hızla terk ederek "hızlı borsa izleyicisi" olanların hazin durumunu ortaya koymaktadır. "Emek Platformu Alternatif Programı"nda ifade edilenlerin çok daha geniş ve teknik bir açıklamasının 14 Mart 2001 tarihinde Kemal Derviş tarafından "Ulusal Programın Stratejisi" adıyla yapıldığı da gözönüne alındığında, "alternatif program", "sosyal içerik" dışında yavan ve kuru kalmaktadır.

Tüm bu gelişmeler içinde gözlerden uzaklaştırılan ise, ülkede 1999 Aralığından beri uygulanan IMF "istikrar tedbirleri"nin ne olduğu ve ne yaptığıdır.

Hemen tüm burjuva ve küçük-burjuva ekonomistlerinin bildiği gerçek, IMF programı "döviz kuru, para arzı ve kamu kesimi harcama açıklarının idaresi"nden ibarettir.

Anımsanacağı gibi, 22 Şubat günü doların bir milyon liranın üstüne çıkmasıyla başlayan adı konulmamış devalüasyonun nedeni olan IMF'nin döviz kuru politikası, tümüyle ödemeler dengesi açıklarını kapatmaya yönelikti. Bu açığın belirleyici unsuru ithalat ve ihracat değerleri olduğundan, döviz kuruna ilişkin tüm uygulama ithalatı artırıcı ve ihracatı sınırlayıcı nitelikteydi. Bu konuda bilinen uygulamalar "kayan kur politikası" adıyla iki biçimde gündeme gelmektedir: 1) Önceden ilan edilmeyen ve ölçüsü yurtiçi ve yurtdışı enflasyon hızı farkını aşan mini-devalüasyonlar, 2) Önceden ilan edilen ve temposu giderek yavaşlatılan mini devalüasyonlar. Bu uy-

gulamalardan ilki 1980-1981 yıllarında Brezilya'da uygulanmış, ikincisi ise 1978-1981 arasında Arjantin'de, 1977-1981 arasında Şili'de ve en son olarak da "döviz çıpası" adıyla ülkemizde uygulanmıştır.

"Döviz çıpası" ("kayan kur politikası") uygulamasında, "enflasyon beklentisi kınılmazsa ve ulusal para aşırı değerlendirilmeye başlarsa, devalüasyon beklentisiyle canlanan döviz spekülasyonu ülkeyi büyük oranlı devalüasyona götürür, enflasyon hızlanır, ekonomik yönetimin güvenilirliğinden artakalan ne varsa onlar da yiter".³⁹

Bu sonuca yol açan "enflasyon beklentisi", tümüyle dış borç ödemelerinin gerektirdiği döviz talebinin yükselmesinden ve "ulusal paranın aşırı değerlendirilmesi" de, "sıkı para politikası" nedeniyle ülke içi faiz oranlarının aşırı oranda yükselmesinden kaynaklanmaktadır.

İşte ülkemizde 22 Şubat 2001 günü meydana gelen olay, Kasım 2000 sonunda meydana gelen krizin devamı olarak uygulanan ve **sonuçları önceden bilinen** IMF programının ürünüdür.

Burada "olan", salt IMF programının böyle bir sonuç vermesi değil, bu programın uygulanması durumunda bu sonuçların ortaya çıkacağı **çok iyi** bilinmesidir. Bir başka deyişle, IMF programı uygulamaya başlanıldığında, gerek IMF, gerekse hükümetin ekonomi "uzmanları" bu sonuçların ortaya çıkacağını çok iyi bilmek durumundaydılar. Buna rağmen, uygulamaya başlanması ve sürdürülmesi, tümüyle **bilerek** bu sonuçların ortaya çıkmasının istendiği anlamına gelmekteydi. Ve bunun gerçekliği ise, ithalatta meydana gelen "patlama"dır.

Bugüne kadar binlerce kez söylendiği ve söylediğimiz gibi, IMF gibi emperyalizmin sürekli ve resmi örgütlenmelerinin tek amacı, emperyalist ülkelerin içinde buldukları koşullara bağlı olarak geri-bıraktınlmış ülkelerin yönlendirilmesi ve yönetilmesidir. Geri-bıraktınlmış ülkelerde kapitalizm, tümüyle emperyalizmin taleplerine uygun olarak geliştirilmiştir. Doğal olarak, her zaman emperyalizmin taleplerine uygun bir doğrultuda tutulmak durumundadır. 1980 ekonomik buhranında da, 1997 Asya Krizi ile başlayan dünya ekonomik buhranında da, **temel sorun emperyalist ülkelerde sermayenin ve metallerin aşırı üretimidir**. Bu durumda yapılması gereken, emperyalist ülkelerin **fazla sermayeleri için** yeni kâr olanakları yaratmak ve **fazla metaller için** pazar oluşturmaktır. Öte yandan sermayenin ve metallerin aşırı üretimiyle ortaya çıkan ekonomik durumun emperyalist ülkelerde ortaya çıkardığı "likidite sıkışıklığı" ise, geri-bıraktınlmış ülkelerin dış borçlarını daha büyük birimler halinde ve düzenli olarak ödemelerini ve bunun garanti altına alın-

³⁹ Oktay Türel, Ekonomik İstikrar Programlarına Genel Bir Bakış, 1984.

masını gerektirmektedir.

Bunlardan ilki, yani fazla sermaye için yeni kâr olanakları yaratılması, geri-bıraktırılmış ülkelerde “özelleştirme” uygulamaları ile emperyalist sermayeye yeni yatırım alanları açarken, diğer yandan yüksek iç faiz hadleriyle kısa dönemli kâr sağlamak şeklinde ortaya çıkmaktadır. Emperyalist ülkelerin fazla metaları için gerekli pazar ise, ithalatta meydana gelen “patlama”da ifadesini bulur. Aralık 1999’da uygulamaya konulan IMF “istikrar tedbirleri”nin temel amaçları da, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, emperyalist ekonomilerin 1997 sonrasında içine girdikleri aşırı-üretim buhranının yarattığı sorunlara, kısa vadeli de olsa, çözüm bulmaktır. Bunun diğer ifadesi, emperyalist dünya ekonomisinin buhranının yükünün, IMF aracılığıyla geri-bıraktırılmış ülkelere yüklenmesidir. Ancak Amerikan ekonomisinin 2001 yılının başından itibaren **durgunluğa** girdiğinin resmen ilan edilmesi, bunların da emperyalist ekonomileri buhrandan çıkartmak için yeterli olmadığını göstermektedir.

Şüphesiz tüm bu gelişmeler içinde en büyük kayba uğrayan küçük ve orta mülk sahibi kesimler (küçük ve orta burjuvazi) olmuştur. Ülkemiz somutunda görüldüğü gibi, IMF’nin “istikrar tedbirleri”nin uygulanması ile enflasyonun düşeceği umuduna kapılan bu kesimler, IMF uygulamalarının baş destekçisi durumunda olmuşlardır. Bunun somut görünümü ise 2000 yılının Ocak ayında borsaya olan “büyük ilgi” olmuştur. Ocak 2000’in son haftasına girildiğinde 20.000’ler seviyesini gören İMKB-100 endeksi, yüzlerce trilyonluk işlem hacmi ile “rekor” üzerine rekor kırarken, tüm işlemlerin sahibi mülk sahibi küçük ve orta burjuvazi olmuştur. Ve sonuç, *Kurtuluş Cephesi*’nin değişik sayılarında ayrıntılarıyla gösterdiğimiz gibi, katrilyonlarca lira borsa aracılığıyla “el değiştirmiştir”. Daha önceki sayılarımızda ele aldığımız örneklerden yola çıkarak 22 Şubat sonrasında daha da belirginleşen mülksüzleşmenin boyutlarını şöyle ortaya koyabiliriz:

Bilindiği gibi, “globalizm” propagandasının en büyük destekçisi durumunda olan Çukurova Holding (Karamehmetler) sahibi bulunduğu Turkcell hisselerini Temmuz 2000’de “halka açmış”, yani borsaya “kota” etmiştir. Ve bilindiği gibi, Turkcell’in borsaya girişi, aynı anda İMKB ve New-York borsasında gerçekleştirilmiştir. “Tarih yazan” Turkcell, 10 Temmuz 2000’de, **17,60 dolardan** 960 milyon hissesini New-York borsasında işleme sokarken, hisselerin İMKB’deki satış değeri 44.000 TL olmuştur.

New-York borsasında satışa sokulan ve büyük oranda Türkiye’den satın alınan hisselerin toplam değeri 16 milyar 800 milyon dolardır (Borsa dilinde buna “şirketin piyasa değeri” denilmektedir).

Tarihler 28 Mart 2001’i gösterdiğinde New-York borsasında

Turkcell hisselerinin değeri **3 dolar 50 cent** olmuştur. Yani Turkcell hisselerinin toplam değeri **3 milyar 360 milyon dolara** inmiştir. Böylece Turkcell hisselerinin birim başına değer kaybı **14 dolar 10 cent** olurken, toplam değer kaybı **13 milyar 440 milyon dolardır**.

Benzer durum İMKB’de de meydana gelmiştir. 10 Temmuz 2000 itibarıyla 44.000 liradan satılan 26 milyar liralık Turkcell hisseleri, ilk bir hafta içinde 48.000 liraya yükselmişken, bugün itibarıyla (28 Mart 2001) 13.000 liraya düşmüştür. Turkcell’in İMKB’de satılan hisselerinin toplam değeri 1 katrilyon 144 trilyon TL (1 milyar 840 milyon dolar) iken, bu değer 28 Mart 2001 tarihi itibarıyla 338 trilyon TL’ye, yani 338 milyon dolara inmiştir. Böylece Turkcell hisselerinin İMKB bazındaki değer kaybı **1 milyar 502 milyon dolar** olmuştur. Hisse bazında “yatırımcısına” 35.000 lira kaybettiren Turkcell’in kayıp oranı %72 olmuştur. Dolar bazında 10 Temmuz 2000’de 7,7 cent olan Turkcell hisseleri, 28 Mart 2001 tarihinde 1,3 cent’e düşmüştür. (Kayıp oranı %83)

Turkcell’in “borsa macerası”nın somut anlamı ise, ülke için de 1 milyar 502 milyon dolar tutarında bir paranın el değiştirdiği, yani “küçük yatırımcı”nın bu boyutta para yitirdiğidir.

Küçük ve orta burjuvaziden yapılan tüm bu değer transferinin bir başka yanı ise, İMKB’den hisse satın alanların “yanlış bilgilendirme” ya da “yönlendirme” yapıldığına ilişkin olarak mahkemelerde dava açma hakkının olmamasıdır. Oysa, ABD yasalarına göre hisse alanların bu konuda dava açma hakkı bulunduğundan, 22 Kasım 2000 tarihinde Turkcell’in “abone kaybıyla ilgili olarak yatırımcıların bilgilendirilmediği, halka arz sırasında şirketin yatırımcıların yanlış bilgilendirdiği iddiasıyla New-York Güney Bölgesi Bölge Mahkemesinde bir bireysel yatırımcı tarafından dava açılmıştır”. Bu da, Turkcell’in ve diğer borsa şirketlerinin yapmış oldukları “yanlış bilgilendirme”sine ilişkin küçük bir örnektir. Asıl yapılan ise, tüm “medya” olanakları kullanılarak (gazete ve televizyonların ekonomi haberlerinden köşe yazarlarına kadar) “küçük yatırımcı”nın “yönlendirilmesi”dir, ki bu borsa kurallarına göre yasak olan spekülasyon yapmaktan başka bir şey değildir.

Bugün aynı yöntemlerle Kemal Derviş’in “destekçisi” durumuna getirilen bu kesimlerin, dünden ve borsa macerasından hiçbir ders almadıkları da görülmektedir.

Elbette kitlelerin bu şekilde aldatılması ve yönlendirilmesi olanaklı hale geldikten sonra, her olumsuz gelişme yeni yönlendirmeyi ve aldatmayı kolaylaştırmaktadır. “Kaybedenler”, her yeni ismin ardına takılarak kayıplarını geri alacakları umudu içinde oldukları için, yönlendirme için fazlaca çaba da gerekmemektedir. Bunun gösterdiği gerçek ise, küçük ve orta burjuvazinin mevcut düzenden umutlarını henüz kesmedikleridir. Yillardır süregelen depolizasyonun

öznesi ve nesnesi olan bu burjuva kesimlerinin mevcut düzene olan bu bağlılığı, aynı zamanda mülksüzleştirilme uygulamalarının devamını sağlayan bir olgudur.

Ancak “globalizm”in vurgunculuğu sadece ülkemizle sınırlı değildir. Sermayenin aşırı birikimiyle ortaya çıkan “marjinal kâr oranları” arayışının bir sonucu olarak büyük bir gelişme gösteren internet, aynı zamanda dünya çapında küçük ve orta burjuvazinin büyük ölçekli mülksüzleştirilmesinin aracı olmuştur. Bunun en tipik örneği internet üzerinden kitap vb. pazarlaması yapan **Amazon.com** ve internet arama makinası işlevi ile reklamcılık vb. işler yapan **Yahoo**’dur.

Amazon.com, yazılı ve görüntülü tüm basın-yayın organlarının büyük övgülerle söz ettiği internet pazarlama şirketidir. Hemen herşeyi internet üzerinden pazarlayan *Amazon.com*, sermayenin aşırı biriktiği bir dönemde ortaya çıkabilecek en “marjinal kâr alanı” olarak internetin yıldızı olmuştur. Özellikle gençlere yönelik olarak “internetin yarattığı avantajlardan yararlanın” sloganıyla sürdürülen “globalizm” propagandasının tipik temsilcisi olan *Amazon.com* hisseleri 28 Mart 2000 tarihinde “tavan” yaparak 72,75 dolara yükselmiş ve 358 milyon hissenin getirisi 26 milyar 44 milyon dolar olmuştur. Ancak tarihler 28 Mart 2001’i gösterdiğinde *Amazon.com* hisseleri 10,15 dolara inmiştir. Böylece 358 milyon hissenin değeri 3 milyar 633 milyon dolara düşmüştür. Böylece *Amazon.com*’un “cazibesine” kapılanların “global” boyutta yitirdiği para miktarı 22 milyar 411 milyon dolar olmuştur. (Bu miktar Türkiye’nin 2000 yılındaki dış ticaret açığına yakındır.)

Yine “globalizm” propagandasının kolay para kazanma yollarından biri olarak görünen *Yahoo*, internet arama makinesi olarak milyonlarca kişinin yönlendirilmesinde özel bir yere sahip olmuştur. Bir yandan sayfalarna reklam alarak gelir elde ederken, öte yandan para karşılığı ticari internet sitelerinin aramalarda daha kolay bulunmasını sağlayarak büyük kazançlar temin etmiştir. İnternete giren her kişinin ilk uğrak yerlerinden biri olarak *Yahoo*, internet üzerinden borsa işlemlerinin yapılmasının avantajlarını kullanmış ve hisseleri 28 Mart 2000 tarihinde “tavan” yaparak 200,75 dolara ulaşmıştır. Böylece borsada işlem gören 558 milyon *Yahoo* hissesi 112 milyar değere ulaşmıştır. Ve aynı şekilde tarihler 28 Mart 2001’i gösterdiğinde *Yahoo* hisseleri 14,25 dolara düşmüş ve hisselerin değeri 7 milyar 958 milyon dolara inmiştir. Böylece *Yahoo*’nun propagandasına kapılanların yitirdikleri para miktarı 105 milyar dolar olmuştur. (Bu miktar ülkemizin tüm dış borçlarının toplamı kadardır.)

Gerek ülkemizdeki gelişmeler, gerekse dünya çapındaki gelişmeler, her durumda emperyalist sistemin içinde bulunduğu ekonomik buhranı ve emperyalist-kapitalizmin niteliğini bir kez daha sergilemektedir. Emperyalist-kapitalizmin ekonomik buhranlarının ne

denli kaçınılmaz olduğu bir kez daha görüldüğü gibi, her ekonomik buhran döneminde kitlelerin yoksullaştırılması ve mülksüzleştirilmesi daha da yoğunlaşmaktadır. Bu mülksüzleştirme olgusu, emekçi kitlelerin mülksüzleştirildiği yerde, diğer özel mülk sahiplerinin mülksüzleştirilmesi ve giderek kapitalistlerin mülksüzleştirilmesi olarak sürüp gider.

“... emekçiler proletaryaya ve onlara ait emek araçları sermayeye çevrilir çevrilmez, kapitalist üretim tarzı, kendi ayakları üzerinde duracak hale gelir gelmez, emeğin daha geniş ölçüde toplumsallaşması, toprak ile diğer üretim araçlarının toplumsal olarak daha fazla sömürülen ve dolayısıyla ortak üretim araçları olarak geniş ölçüde kullanılan üretim araçları haline dönüştürülmesi ve **özel mülk sahiplerinin** daha fazla **mülksüzleştirilmeleri** yeni bir biçim alır. **Şimdi mülksüzleştirilecek olan kimse**, artık, kendi hesabına çalışan emekçi değil, birçok emekçiyi sömüren **kapitalisttir**. **Bu mülksüzleştirme, kapitalist üretimin kendi içinde taşıdığı yasaların işlemeyle, sermayenin merkezileşmesi ile gerçekleşir**. Bir kapitalist, daima birçoklarının başını yer... Bütün insanların dünya pazarları ağına sokulması ve böylece kapitalist rejimin uluslararası bir nitelik kazanması, bu merkezileşme ya da bir çok kapitalistin birkaç kapitalist tarafından mülksüzleştirilmesi ile elele gider.”⁴⁰ (abç)

Mevcut kapitalist üretim ilişkilerini deşışmez ve kalıcı olarak kabul eden hiç bir ekonomi-politika, kapitalizmin bu yasını deşıştirmeyebilir. Bu sistem içinde uygulamaya sokulan her ekonomi programı, şu ya da bu kapitalist grubun lehine, şu ya da bu kapitalist grubun ya da kapitalistlerin mülksüzleştirilmesini sağlamaktan öte bir işleve sahip değildir. Dolayısıyla, ekonomik programlar etrafında başlayan tartışmalar ve çatışmalar, her zaman kapitalistlerin kendi içlerindeki çelişkinin yansıması durumundadır. Bütün ekonomik program tartışmalarının temelinde, ekonomik buhranın yükünün, yani zararın hangi kesime yükleneceği yatar. Bu amaçla, her kapitalist ya da kapitalist grup, bir yandan siyasal iktidar üzerindeki kontrol olanaklarını genişletirken, diğer yandan “kamuoyu”nu kendi yanına çekerek, diğer kesimler üzerinde “toplumsal baskı” oluşturmaya çalışır. Bu da, kaçınılmaz olarak, kapitalist grupların çıkarlarının ifadesini bulan ekonomik programların “kamuoyu”nun kabul edebileceği biçimde sunulmasını getirir. Bu sunuş biçimi, hemen her zaman kapitalist grupların çıkarlarının gizlenmesine hizmet eden genel bir söyleme sahiptir ve her zaman küçük ve orta burjuvazinin mülksüzleştiril-

⁴⁰ K. Marks, *Kapital*, Cilt: I, s. 782.

mesini gizleyen niteliktedir. Ancak bunların hiç biri kapitalizmin tarihsel sonunu değiştiremez.

“Bu dönüşüm sürecinin bütün avantajlarını sömüren ve tekellerine alan büyük sermaye sahiplerinin sayılarında ki sürekli azalmayla birlikte, sefalet, baskı, kölelik, soysuzlaşma, sömürü de alabildiğine artar; ama gene bununla birlikte, sayıları sürekli artan, kapitalist üretim sürecinin kendi mekanizması ile eğitilen, birleştirilen ve örgütlenen işçi sınıfının başkaldırmaları da genişler, yaygınlaşır. Sermaye tekeli, kendisiyle birlikte ve kendi egemenliği altında fişkınp boy atan üretim tarzının ayakbağı olur. Üretim araçlarının merkezileşmesi ve emeğin toplumsallaşması, en sonunda, bunların kapitalist kabuklarıyla bağdaşamadıkları bir noktaya ulaşır. Böylece kabuk parçalanır. Kapitalist özel mülkiyetin çanı çalmıştır. **Mülksüzleştirilenler mülksüzleştirilirler.**”⁴¹ (abç)

⁴¹ K. Marks, *Kapital*, Cilt: I, s. 782.

Enflasyon, Deflasyon, Yapısal Uyum, Döviz Çıpası, Kemal Derviş, vs.

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 60, Mart-Nisan 2001

22 Şubat sabahı Türkiye, adı konulmamış, oranı belirlenmemiş bir devalüasyonla uyandı. 14 aydır büyük reklam kampanyalarıyla sürdürülen IMF'nin istikrar uygulamalarının odak noktasını oluşturan kontrollü döviz fiyatı politikasından vazgeçilerek, döviz fiyatlarının serbest dalgalanmaya bırakıldığıнын ilan edilmesiyle birlikte ortaya çıkan manzara ise, tam bir başıbozukluk ve belirsizlik görünümü aldı. Hükümetin başbakanından bakanlarına kadar hiç birinin neden ve nasıl olduğunu anlayamadığı ve anlatamadığı döviz fiyatlarının serbest bırakılması kararıyla birlikte döviz fiyatlarından ve para politikalarından sorumlu Merkez Bankası, “piyasalarda fiyat oluşmasını” bekler hale geldi. İki gün sonra Merkez Bankası'nın doların fiyatını 1 milyon 50 bin lira olarak açıklamasıyla, adı konulmamış devalüasyonun %40 dolaylarında olduğu görüldü.

Gecelik faiz oranlarının görülmedik oranlarda yüzde binler ve onbinlerle ifade edildiği, mevduat faizlerinin %4.000-5.000'leri gördüğü, kredi kartlarının gecikme faizlerinin %19.500'e yükseltildiği, kredi faizlerinin %4.000'ler olarak tebliğ edildiği adı konulmamış devalüasyon sonrasında, hükümetin ve “medya”nın tüm umudu 9 günlük Kurban Bayramına ve Galatasaray'ın alacağı Milan galibiyetine “endekslenmiş”ti.

Ama ekonomi bayram tanımıyordu. 9 günlük bayram tatili süresinde yapılan repo işlemlerinden elde edilen “getiri” 10 milyar dolar olmuştu. Heryerin kapalı olduğu bir sırada, “birileri”nin 10 milyar dolar kazandığının duyulması, hiç kimseye “inandıncı” gelmedi. “Halk”, ülkenin “nasıl olsa batmayacağı” kanısıyla Galatasaray’ın Milan zaferini kutlamaya devam ederken, 9 günlük bayram tatili süresinde 10 milyar dolar kazananlar ise birbirini “medya”ya ihbar etme yarışını içindeydiler.

“Her türlü hainliği, her türlü namertliği yapan repodur. Repodan dolayı insanlar birbirlerine borçlarını ödemiyorlar. İnsanlar ahlaki bir çöküntü içindeler” diyen ve bu ihbar furçasında adı geçen Ankara Sanayi Odası (ASO) başkanı Zafer Çağlayan’ın, oda ve borsaların ticaret yapamadıkları için gelirlerini “öyle ya da böyle değerlendirmek zorunda” olduklarını, kendisinin kişisel olarak faiz ve repo uygulamasına karşı olduğunu ve reponun kaldırılması gerektiğini belirttiikten sonra, *“bayramdan önce dünyanın hiçbir ülkesinde görülme-yen bir vakıa yaşandığını”*, bunun ise repo faizlerinin 7000’lere kadar çıkması olduğunu ve bunun sonucunda bir haftalık süre içinde repodan 10 milyar dolar tutarında faiz elde edildiğini söylemiş olması bile, halkı inandırmaya yetmedi.

Bayram sonrasıyla birlikte 22 Şubat’tan sonraki 15 gün içinde yapılan vurgunlar yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. “Medya”nın büyük övgülerle manşetlere taşıdığı ikinci büyük vurgun haberi **Ordu Yardımlaşma Kurumu**’ndan (OYAK) geldi.

“Medya”nın alışılmış söylemiyle OYAK’ın vurgunu, “müthiş operasyon” başlıklarıyla “müşterilerine müthiş bir zamanlamayla ciddi kâr ettiren” bir ekonomik olaymış gibi sunuldu. Gazetelerin ifadesiyle “Oyak Portföy Yönetimi şirketinin başında uluslararası ciddi deneyimleri olan Fatma Can”ın anlatımına göre “müthiş operasyon” şöyle olmuştur:

“19 Şubat krizinden bir hafta önce nakite geçtiklerini belirten Can, Ecevit’in açıklamasıyla (19 Şubat günü yapılan MGK toplantısını terk etmesine ilişkin olarak yaptığı açıklama kastediliyor. -K.C.) devalüasyonun olacağı düşüncesinin kesinlik kazandığını belirtiyor. Ekibiyle acil toplantıya giren Can, dövize geçmeye karar verir. Çarşamba (21 Şubat) devalüasyon olacağı konusunda en küçük şüphesi kalmaz. Ve o hafta cuma günü (23 Şubat) alınan dolarlar 1 milyon liranın üzerinde satılarak nakite geçilir. Bu arada perşembe günü de (22 Şubat) borsada güçlü şirketlerin hisselerine yatırım yapılır. Ve hemen herkesin büyük zararlar ettiği krizden güçlenilerek çıkılır.”

Ve böylece Ordu Yardımlaşma Kurumu “krizden kârlı çıkar-ken”, Genelkurmay’ın ekonomik olaylarla ne kadar ve neden ilgi-

lendiği, Genelkurmay bünyesinde oluşturulan ve banka mevduatlarını izleyen EMİM'in (Ekonomik ve Mali İzleme Merkezi) ne işe yaradığı da ortaya çıkmıştır.

22 Şubat devalüasyonu ile birlikte başlayan belirsizlik ise “televoleci ekonomistler” in iflasını ve yeni “kurtarıcıları” **Kemal Deriş**'in “yükselişi” ni kamuoyunun gündemine getirdi.

22 Şubat devalüasyonu ile birlikte, Aralık 2000'de IMF ile yapılan stand-by anlaşmasını “globalizmin zaferi” olarak sunan, Türkiye'nin bu anlaşma ile uygulamaya soktuğu “istikrar tedbirleri”nin enflasyonu indireceğini ve herkesin “zengin olacağı” nı söyleyen küçük-burjuva emperyalist ekonomistleri (namı diğer “televoleci ekonomistler”) tam bir şaşkınlık içine girdiler.

Daha devalüasyonun ilk gününde “televoleci ekonomist”lerin en “ekonomisti” Prof. Dr., Garanti Bankası yönetim kurulu üyesi, *Akşam* gazetesi ekonomi yazarı, Çukurova Holding danışmanı ve spor yorumcusu **Deniz Gökçe**, “*dalgalı kur sisteminin olumlu tarafı devalüasyon korkusunu ortadan kaldırması*” olduğunu ilan ederek, 22 Şubat'ta “devalüasyon olmadığını” büyük bir yüzüzlükle söyleyebiliyordu.

Öte yandan, Deniz Gökçe'nin arkadaşı ve ortağı, para politikaları “uzmanı” Prof. Dr. **Asaf Savaş Akat** ise, Kasım 2000'de patlak veren krizi “likidite krizi” diye geçiştirirken, bu krizi önceden “görememesinin” nedeni olarak “devlet” in “bazı bilgileri gizlemesi” ni göstererek, yani bugüne kadar işlerini devletin ekonomiden sorumlu kurumlarından neler yapılacağına ilişkin bilgi alarak yürüttüğünü söyleyerek, ne denli “ekonomist” olduğunu ortaya koymuşken, **21 Ocak 2001** tarihinde şunları yazıyordu:

“Özetle, enflasyonla mücadele için döviz kurunun nominal çapa olarak kullanılmasının TL'ye aşırı değer kazandırdığı, ihracatın durma noktasına geldiği, ufukta bir döviz krizinin yattığı gibi rivayetleri inandırıcı bulmuyoruz. Bunlar devalüasyon bağımlısı kesimlerin beyhude çabalarıdır. Sayılar ortada. Başka sayısı olan varsa beri gelsin...”⁴²

Ama ne yazık ki, Asaf Savaş Akat'ın meydan okumasının üzerinden bir ay geçmişken, 22 Şubat günü, gerçekler “beri gelmiş” tir.

Bilineceği gibi, “büyük para uzmanı” Asaf Savaş Akat'a göre, ülkedeki istikrarsızlığın nedeni enflasyondur ve enflasyonu düşürmenin yolu “para politikaları”ndan geçmektedir. Ona göre, “enflasyon daima parasal bir olaydır”, dolayısıyla “doğru” bir para politikası izlendiğinde, hem enflasyon aşağı çekilecektir, hem de ekonomide istikrar ve büyüme sağlanacaktır, bunun yolu da “yapısal reform” dan geçmektedir.

⁴² Asaf S. Akat, Döviz Kuru ve Dış Açık, 21 Ocak 2001.

“20 yılı aşan bir süreyi çok yüksek enflasyonla geçirmiş olması sonucunda Türkiye ekonomisinin ulaştığı nokta, ancak çok temel bir yapısal reformla çözülebilir: buna ‘para rejimi reformu’ (currency reform) diyoruz... Esas yapısal reformun TL’nin tekrar **güvenilir** bir para haline dönüştürülmesinde yattığını düşünüyoruz.”⁴³ (abç)

Asaf Savaş Akat, bu iddiasını İktisat Fakültesi 1. sınıf öğrencilerine ders verir edayla şöyle gerekçelendirmektedir:

“İktisat teorisi, enflasyonun nedenlerini ayrıntılı şekilde incelemiştir. İlk aşamada iki aynı nedensellik karşımıza çıkar. Birincisi toplam mal ve hizmet talebinin arzın üstünde seyretmesi sonucu, üreticilerin satışların düşmesi korkusu olmaksızın fiyat artışına gidebilecekleri bir ortamın varlığıdır. Buna kabaca *talep enflasyonu* diyebiliriz. İkincisi ise, ekonomiye içsel ya da dışsal şoklar sonucu (devalüasyon, dünyada petrol ya da hammadde fiyatlarının artması, emek piyasasında talep yoğunluğunun ücretleri tırmandırması gibi), üretim maliyetlerinin yükselmesinin üreticileri fiyatlarını arttırmak zorunda bırakmasıdır. Buna da kabaca *maliyet enflasyonu* diyebiliriz. İşin buraya kadar olan kısmı kolaydır.

Bir sonraki aşamada, enflasyonla *ekonomide dolaşan para miktarı* arasındaki ilişki yer alır. Diğer konularda farklı düşünceler bile, iktisatçılar, her iki halde de *enflasyonun ortaya çıkabilmesi* (ya da devam etmesi) için, *dolaşımdaki para miktarının artması* gerektiği ilkesinde birleşirler. Mantığı tersinden daha iyi anlayabiliriz. Talep fazlası halinde, üretim ve fiyatlardaki artışla beraber eğer *dolaşımdaki para miktarı artmazsa*, faizler yükseleceğinden toplam talebin en büyük iki kalemini oluşturan yatırım ve tüketim harcamaları kısılacak, yani enflasyona yol açabilecek talep fazlası ortamı ortadan kaybolacaktır. Aynı şekilde, maliyetleri yükselten bir şok sonrasında *para miktarının sabit kalması*, gene faizlerin yükselmesi, harcamaların kısılması ve neticede düşen üretimin fiyat artışını sınırlaması ile sonuçlanacaktır.”⁴⁴

İşte Asaf Savaş Akat’ın tüm “para uzmanlığı” yukardaki iki paragrafla özetlenmektedir. “Yapısal reform” sözcüğünü dilinden düşürmeyen bu “para uzmanı”na göre, “sıkı para politikası”, yani Friedman’ın “monetarist” politikası herşeyi çözecektir. Bunun için yapılması gereken, siyasi “**kararlılık**” ve Merkez Bankası’nın siyasi

⁴³ Asaf S. Akat, Yüksek Enflasyonun Ekonomi Politikası.

⁴⁴ Asaf S. Akat, Yüksek Enflasyonun Ekonomi Politikası.

yönetimden “**bağımsız**” bir kurum haline getirilmesidir. Bunun günlük dildeki karşılığı ise, politikacıların ekonomiyle ve ekonomi yönetimiyle olan tüm ilişkilerinin kesilmesi, ekonomiye ve ekonomi yönetimine karşmamalarıdır. Onlara göre, “politikacılar”ın ekonomiye ve ekonomi yönetimine karşımalarına neden olan şey, yeneden seçilebilmek için **popülist politikalar** izlemeleri, yani seçmenlere ekonomik çıkar sağlama tutumları ve bu amaçla devletin elindeki iktisadi kuruluşları kullanmalarıdır. “Siyasi kararlılık”tan kastedilen, hükümetlerin ve partilerin yeniden seçilme kaygısı taşımaksızın “gerekeni yapmaları” ve devletin elinde bulundurduğu iktisadi kuruluşların elden çıkartılması, yani “özelleştirilmesi”dir. “Yapısal reform” la kastedilen herşey de bununla sınırlıdır.

Asaf Savaş Akat gibi 12 Eylül askeri darbesi koşullarında yıldızı parlamış “ekonomistler”in çok iyi bildiği gibi, sadece askeri darbe dönemlerinde oluşturulan hükümetler “yeneden seçilme kaygısı taşımayan teknokratlar” dan oluşabilmektedir. Bu nedenle, “demokrasi” içinde yapılacak “yapısal reform”larla, ekonomi yönetimi tümüyle siyasal yönetimden bağımsızlaştırılmak istenmektedir. Bunun tek yolu, Merkez Bankası’nın bağımsızlık düzeyinde “özerkleştirilmesi”dir. Böylece siyasal yönetimden bağımsızlaşan Merkez Bankası, sıkı para politikasını “teknokrat” şaşmazlığı ve kararlılığı ile izleyerek enflasyonu denetim altında tutabilecektir.

Bu durumdaki bir Merkez Bankası, Asaf Savaş Akat’ın yukarıda aktardığımız alıntıda ifade ettiği gibi, talep ya da maliyet enflasyonu baskısı ortaya çıktığında, hiç kimsenin gözünün yaşına bakmaksızın “dolaşımdaki para miktarını sabit tutarak” enflasyonun artmasını engelleyecektir.

Böyle bir uygulama, kaçınılmaz olarak “faizleri yükselteceği”nden, “yatırımcı” için üretim ve yatırım maliyetlerini artırarak üretim ve yatırım yapmaktan vazgeçirecektir. “Tüketici” için ise, aynı yüksek faiz, tüketici kredilerinin maliyetini artıracığından talebi düşürecektir. (Burada, işçi ve memur gibi sabit ücretliler konu “dışı”dır, çünkü bunların aldıkları ücret sabit olduğundan talepleri de sabittir, ücretler artırılmadığı sürece ek bir talep unsuru olamazlar. Öte yandan “seçilme kaygısı taşıyan popülist politikacılar” ekonomiyi yönetmeyeceklerinden, bunların ücret ve maaşlarının artırılması da sözkonusu değildir.)

Ancak, A. S. Akat’ın “sıkı para politikası” açısından “talep enflasyonu”na ilişkin söylediklerindeki tutarsızlığın dayanağı, dikkat edilecek olursa, “talep enflasyonu”nun nedeni “üreticilerin satışlarının düşmesi korkusu olmaksızın fiyat artışına gidebilecekleri bir ortamın varlığı” olarak konulmasıdır. A. S. Akat bu tutarsız (ve aynı zamanda yanlış) dayanaktan yola çıkarak, “talep enflasyonu”na karşı uygulanacak “para politikası”nın hedef kitesini “üreticiler”, yani

sanayi ve tarım kapitalistleri olarak saptamak zorundadır. Onun var sayımına göre, “sıkı para politikası”, bu kesimlerin istedikleri gibi “zam” yapmalarını engelleyerek enflasyonun yükselmesini durduracaktır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, ona göre, “sıkı para politikası” sonucu kredi faizleri yükseleceğinden “üreticiler”in, yani sanayi ve tarım burjuvazisinin kredi maliyeti artacak, dolayısıyla üretim maliyeti yükselecektir. Bu durumdaki sanayi ve tarım burjuvazisinin yükselen kredi maliyetini karşılamak için daha çok mal satması, dolayısıyla arzı artırması gerekeceği sanılmaktadır. Oysa, aynı durum, kapitalist için üretim maliyetinin artması anlamına geleceğinden, fiyatların düşmesi bir yana, malların değerinde yükseliş ortaya çıkarmak durumundadır. Sonal olarak, “talep enflasyonu” koşullarında “sıkı para politikası” sanayi ve tarım burjuvazisi üzerinde belirleyici bir etkiye sahip değildir. İşte A. S. Akat’ın çok sevdiği sözcükle “dandik” ekonomistlerin halkı inandırmaya çalıştıkları “uzmanlıklar” burada noktalanmaktadır. Herkesin bilebileceği ve kapitalizmin tarihinin binlerce kez kanıtladığı gibi, “talep enflasyonu”, mal ve hizmet arzının talepten az olmasının ifadesidir. Bunun somut ifadesi ise, mal ve hizmet talep eden “tüketiciler”in elindeki para miktarının (dolaşım aracı) fazlalığıdır. Dolayısıyla “sıkı para politikası”, asıl olarak “tüketiciler”in taleplerini yükselten “fazla para”nın emilmesini esas alır. Bu durumda da, “tüketiciler”in değişik sınıflara ayrılmışlığı gündeme gelir ve her sınıfın tüketim artışına neden olan olaylar saptanarak “önlemler” alınır.

“Sabit gelirliler” ya da ücretliler açısından talebi kısmanın basit ve alışlagelen yöntemi ellerine geçen ücretlerin düşürülmesidir. Doğrudan ücretlerden yapılacak bir indirim bu sınıfların tepkisine neden olacağından, ücret indirimleri **reel** olarak gerçekleştirilir. Ülkemizde onlarca yıldır yapıldığı gibi, ücretlerin reel olarak düşürülmesinin yöntemi, ücretlerdeki artış ile fiyatlardaki artış arasındaki “makas”ın açılmasıdır. Bir başka deyişle, ücret artışının hiçbir zaman enflasyondan yüksek olmaması, bu kesimlerin taleplerinin düşmesine neden olur.

“Talep enflasyonu”na neden olan ikinci kesim ise küçük ve orta burjuvazidir. Bunların değişik kaynaklardan elde ettikleri gelirler, dönemsel olarak talep patlamasına neden olmaktadır. Ülkemiz somutunda görüldüğü gibi, yüksek faizler bu kesimlerin eline geçen para miktarını artırmış ve talebi, özellikle de ithal mallarına olan talebi, artırmıştır. Bu kesimlerin artan talebini azaltmanın yöntemi, doğrudan ellerine geçen para miktarını azaltmaktan geçtiği için, faiz oranlarının aşağı çekilmesi, olabilirse enflasyon oranının altında bir faiz oranına ulaşılması gerekmektedir. Ama A. Savaş Akat’ın var sayımına göre, “sıkı para politikası” kaçınılmaz olarak faizlerin yükselmesine neden olacağından, bu kesimlerin talebini bu yolla dü-

şürmek olanaksızlaşmaktadır. Bu nedenden dolayı, ister adına “talep enflasyonu” denilsin, ister ekonomik buhran, her durumda bu kesimlerin mülksüzleştirilmelerinden başka seçenek yoktur. Bu da, bu kesimlerin **proleterleşmesi** demektir.

A. Savaş Akat’ın “maliyet enflasyonu”na ilişkin belirlemeleri de, “talep enflasyonu” konusunda olduğu gibi, tam bir çıkmaz içindedir. Varsayımına göre, “maliyet enflasyonu”, ekonominin “içsel ya da dışsal şoklar sonucu” üretim maliyetlerinin yükselmesine bağlı olarak fiyatların artmasıdır. İster tekil düzeyde kapitalist alınsın, ister sektörel isterse ülkesel düzeyde alınsın, “içsel ya da dışsal şoklar”, sözcüğün tam anlamıyla üretim süreçlerinin kendi dinamiklerinin dışında gelişen olaylarla bozulmaya uğraması anlamına gelir. Kendi örneğinden yola çıkarsak, yapılan bir devalüasyon ya da petrol, hammadde fiyatlarındaki artış, üretim maliyetini artırmakla, aynı zamanda **metalarn değerinde** bir yükselmeye neden olur. Fiyat artışına yol açan, metalarn değerlerindeki yükselmedir. Eğer “üretici”, yani kapitalist, metalarnı değerlerinin altında bir fiyattan satmak zorunda kalırsa, sadece A. S. Akat’ın değil, herkesin bileceği gibi **zarar** eder ve sonuçta **iflasa** sürüklenir. Metalarn değeri ile fiyatlar arasındaki ilişki ise, doğrudan “piyasa” tarafından belirlenir. Bir başka deyişle, tüm ekonomistlerin yüzyıllardır bildiği gibi, metalarn değerleri ile fiyatlar bir ve aynı şey değildir. A. Savaş Akat’ın yanlış varsayımından hareket edilecek olursa, metalarn değerleri ile fiyatlar bir ve aynıdır, dolayısıyla bunlar arasında bir ayırım önsel olarak yapılamaz. Bu önsel olarak kabul edildiğinde bile, varılacak yer “sıkı para politikası” ile fiyat artışlarının önüne geçilemeyeceğidir. Çünkü, A. Savaş Akat’ın herkesi inandırmaya çalıştığı gibi, “sıkı para politikası” sonucu, yani dolaşımdaki para miktarı sabit tutularak, faizlerin yükseltilmesi, harcamaların kısılması, sadece ekonomide **durgunluğa** neden olur. Kendisi de bunu “düşen üretim” olarak ifade etmek zorunda kalmaktadır. Ekonomide durgunluk, sermayenin genişleme ve büyüme sürecinin kesintiye uğramasından başka bir şey değildir. “Düşen üretim” olarak durgunluk, daha az artı-ernek üretmek, daha az kâr sağlamak anlamına gelir. Bir başka deyişle, bu durum, sermayenin bir kısmının sermaye olarak işlevlerinin sona ermesi, yani ortadan kaybolması demektir. Varsayımın başlangıcına dönecek olursak, üretim maliyetlerindeki artış, meta-sermayenin değerindeki bir artışa denk düştüğünden, kaçınılmaz olarak satışla birlikte ortaya çıkacak olan para-sermaye miktarı da büyük olacaktır.

Elbette, A. Savaş Akat gibiler, biraz okumuş ve araştırmış olsalar bu gerçekleri kolayca göreceklerdir. Ancak onların işi, gerçekleri bulmak değil, kitleleri gerçek olmayan şeylere “inandırmak”tır. “Maliyet enflasyonu” durumunda olduğu gibi, piyasadaki para miktarını sabit tutarak ya da azaltarak metalarn değerlerinde meydana gelen

artışı fiyatlara yansıtılmamak, kapitalizm adına kapitalistlerin mülksüzleştirilmesini savunmak demektir. Bu olamayacağı için, “maliyet enflasyonu” koşullarında yapılan ve yapılabilecek tek şey, **diğer maliyet unsurlarının fiyatlarını** (değerlerini değil) **ucuzlatmaktır**. Burjuva ve küçük-burjuva ekonomistleri için bu “diğer maliyet unsurlarının” başında işçi ücretleri gelir. İşte A. Savaş Akat’ın “içsel ya da dışsal şoklar sonucu üretim maliyetlerinin yükselmesi” karşısında elinde kalan tek araç, **işçi ücretlerinin düşürülmesi** olmaktadır. Bundan ötesi tümüyle boş sözlerdir.

İşte, A. Savaş Akat gibi “ekonomistler”in anti-enflasyonist politikalarının geldiği yer işçi ücretlerinin düşürülmesi olmaktadır. Bu da, emeğin tüm değerlerin yaratıcısı olduğu gerçeğinden başka birşey değildir.

Sözün özü, A. S. Akat’ın “sıkı para politikası”na ilişkin tüm varsayımları, işçi sınıfının “fedakarlığı”ndan başka birşeye dayanmayan, uygulanması olanaksız ve sonuç vermeyen varsayımlar durumundadır. (Zaten böyle olmasaydı, yıllardır ortalıkta “para uzmanı” olarak dolaşan A. S. Akat, çoktan “ekonomiden sorumlu devlet bakanı” kariyerine ulaşmış olurdu.) A. Savaş Akat’ın tüm teorisini dayandırdığı çıkış noktasının yanlışlığı, yani **piyasadaki para miktarının** (ekonomi politik dilinden söylersek dolaşım araçlarının miktarının) **fiyatları belirlediği** savının yanlışlığı bu sonucu doğurmaktadır. Marks, “*Ekonomi Politüğün Eleştirisine Katkı*” yapıtında bu yanlışlığı şöyle ortaya koymuştur:

“Eğer dolaşımdaki metaların fiyatlarının tüm toplamı artarsa, ama paranın dönüp yerine gelme hızının artışından daha az bir oranda artarsa, dolaşım araçlarının kitlesi küçülecektir. Eğer, tersine, paranın geriye, yani başladığı yere dönme hızı, dolaşımdaki metalar kitlesinin fiyatlarının tüm toplamının azalmasından daha büyük bir oranda azalırsa, dolaşım araçları kitlesi artacaktır. Genel bir fiyat düşüşü ile birlikte giden dolaşım araçları artışı, genel bir fiyat yükselişi ile birlikte giden dolaşım araçları azalması, işte bu, meta fiyatları tarihinde en iyi yer etmiş, yerleşmiş olaylardan biridir...”

Dolaşım hızı belli olduğuna göre, dolaşım araçları kitlesi, demek ki, yalnızca metaların fiyatları tarafından belirlenir. Şu halde, fiyatlar, az ya da çok ek para dolaşımında bulunduğu için yüksek ya da düşük değildirler, ancak fiyatlar düşük ya da yüksek oldukları için, az ya da çok ek para dolaşımında bulunmaktadır. Bu da en önemli ekonomik yasalardan biridir ve belki de Ricardo-sonrası İngiliz ekonomi politüğünün tek olumlu yanı, bu yasa, meta fiyatları tarihi ile ayrıntılarına kadar tanıtlamış olmasıdır.⁴⁵

Böylece A. Savaş Akat gibilerinin kapitalist ekonomi konusundaki cehaleti açığa çıkarken, aynı zamanda söylenenler ile yapılmak istenenler arasında kesin bir farklılık olduğu da görülmektedir. Bir başka deyişle, söylenenler, yapılacakları gizlemenin bir aracı durumundadır. Bu nedenle, söylem her ne kadar ekonomik görünse de, içerik her zaman **politik** olmaktadır.

Görüleceği gibi, “monetarist” burjuva ekonomistleri, bir yandan kapitalist ekonominin temel yasası olan arz-talep yasasını ortadan kaldıracabileceklerine inanırlarken (ya da insanları buna inandıracıklarına inandıklarından), diğer yandan **mevcut düzenin politik mekanizmasını da ortadan kaldırmayı** düşünmektedirler. Onların düşlediği politikacı, kitlelere sanat, edebiyat, müzik vb. alanlarda bir şeyler vaad eden, nasıl mutlu olabileceklerine ilişkin felsefik görüşler aşıl原因 kişiler olmalıdır. Bir başka deyişle, onlar için, politik partiler, birer **kültür kuruluşu** haline dönüşmelidir. Bu nedenle, onlar, **kitlelerin depolitizasyonunu** herşeyin önünde görürler. Bütün sorun, mevcut düzenin politik partilerinin “politikayla uğraşması”ndan kaynaklanmaktadır. (“Düzen dışı” ya da “düzene karşı” partiler ise, devletin “asli işlevi” aracılığıyla, yani siyasal zor ile ortadan kaldırılacağından sorun olarak görünmezler.) İşte onları politikadan uzaklaştırabilmek “yapısal reform”un ana halkasını oluşturmaktadır. Devletin bütünsel olarak yönetimi ve işleyişine ilişkin her şey, yani politikanın bu “yapısal reform”la devreden çıkartılması, aynı zamanda siyasal üst yapının ortadan kaldırılması ve yerine “sivil toplum”un geçirilmesi demektir. Bu yüzden de, bu “ekonomistler”, hemen her yerde “sivil toplumcu”durlar. “Devletin küçültülmesi”, “devletin ekonomiden elini çekmesi” ya da “devletin asli işlevlerine, yani eğitim, sağlık, savunma gibi görevlerine” geri dönmesi söyleminin arkasında bunlar yatmaktadır.

Buraya kadar herşey çok iyi görünmektedir. Ülkemiz somutunda olduğu gibi, kitlelerin politize olması her yol denenerek engellenirken, siyasal partiler, balonlu, konfetili ve Edip Akbayram konseriyle kongre yapan CHP ya da Mahsun Kırmızıgül’lü seçim propagandası yapan ANAP vb. örneklerinde olduğu gibi, sosyal kulüp faaliyeti yürüten “party” haline dönüştürülebilmektedir. Ve bugünkü DSP-MHP-ANAP hükümetinde görüldüğü gibi, tüm bakanlar ve başbakan ve yardımcılarını ekonomiden anlamayan ve ekonomi-politik bilmeyenlerden oluşabilmektedir.

Ancak tüm bu öznelliklere rağmen, kapitalist ekonominin yasalari işlemekte ve sosyo-ekonomik yapının diyalektiği varlığını sürdürmektedir. Bütün sorun, kapitalist üretim ilişkilerinde ve diyalektikte odaklanmaktadır. Kapitalist üretim ilişkilerinin işleyişini ve yasa-

⁴⁵ K. Marks, *Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı*, s. 138-139.

larını bulan ve “başımıza musallat eden” Karl Marks ve onun diyalektik yöntemi olduğundan, “kurtuluş” diyalektik yöntemden kurtulmaktan geçmektedir. Dolayısıyla, tüm “para uzmanları” için, kurtulunması gereken tek şey **diyalektiktir**. Diyalektikten kurtulunmadığı sürece, siyasal üst yapının varlığından kurtulunamayacağını gören tüm burjuva ekonomistleri, “para uzmanı” olsun olmasın, tüm zamanlarını Marksizmi çürütmeye ve Marksizmle “savaşmaya” adanmışlardır.

“Enflasyon daima parasal bir olaydır” diyerek ortalıkta dolaşan Asaf Savaş Akat’ın şu sözleri neden diyalektik ve Marksizmin en temel sorun olduğunu açıkça göstermektedir:

“Son bir soru: bir ülkenin parası neden sağlam olur? Büyüklüğü, askeri gücü, çok ihracat yapması, döviz rezervleri, vs. gibi nicel özellikleri sayesinde mi? Korkarım ki hayır; parası güçlü ülkeler listesini yapınca, her birinin bu kriterlerden bazılarını tatmin etmediği kolayca görülecektir. Dünyada varolan sağlam paraların hepsinin tek müşterek özelliği, ülke vatandaşlarının ve ya bancıların ülkeyi yönetenlerin asla enflasyonun başını kaldırmasına izin vermeyeceğine **inanmalarıdır**.”⁴⁶ (abç)

Evet, bütün sorun insanların birşeylere “inandırılmaları”na indirgenmektedir. Doğal olarak, bilime dayanan, bilimsel gerçekleri esas alan, dolayısıyla nesnel gerçeği, insan iradesinden bağımsız gerçeği kabul eden Marksizm, onların can düşmanı olmaktadır. Ve Marksizmin kurucuları Marks ve Engels bu gibi hayal tüccarlarına şöyle demektedirler:

“İnsanlar, şimdiye kadar, kendileri hakkında, ne oldukları ya da ne olmaları gerektiği hakkında her zaman yanlış fikirlere sahip olmuşlardır. Sahip oldukları ilişkileri, Tanrı hakkındaki, normal insan hakkındaki vb. tasarımlarına uygun olarak düzenlemişlerdir. Kendi beyinlerinin ürünleri, onları yaratan beynin üstüne çıkmıştır. Yaratıcılar, kendi yarattıkları şeyler önünde secdeye varmışlardır. Öyleyse onları, boyunduruğu altında ezildikleri kuruntulardan, fikirlerden, dogmalardan, hayali yaratıklardan kurtaralım. Fikirlerin egemenliğine karşı başkaldıralım. Biri, insanlara bu yanılsamaları değiştirip, yerine insanın özüne uygun düşen düşünceler koymayı öğretelim diyor, bir başkası, bu yanılsamalara karşı eleştireci bir tutum almayı öğretelim onlara diyor, bir üçüncüsü ise, bunları kafalarından çıkarıp atmalarını öğretelim diyor ve – bugünkü gerçekliğin böyle çökeceğini iddia ediyorlar.

⁴⁶ Asaf S. Akat, Yüksek Enflasyonun Ekonomi Politikası.

Bu masum ve çocuksu düşler genç-hegelcilerin bugünkü felsefesinin çekirdeğini oluştururlar; ki bu felsefe, Almanya' da, kamuoyunca korkuyla karışık bir saygı ile karşılanmakla kalmıyor, ama felsefi kahramanların kendileri tarafından, canice sertlikteki bu fikirlerin dünya için devrimci bir tehlike taşıdığı inancı içinde, büyük bir ciddiyetle sunuluyor. Bu kitabın birinci cildinin amacı, kendilerini kurt sanan ve başkalarının da kurt sandıkları bu konyunların ne olduklarını ortaya koymak, onların meleyişlerinin Alman burjuvalarının tasarımlarının felsefi bir dille yinelenmesinden başka bir şey olmadığını ve bu felsefi yorumcuların palavracılıklarının, Alman gerçekliğinin zavallı yoksulluğunu yansıtmaktan başka bir anlam taşımadığını göstermektir. Bu cilt, Alman ulusunun hoşlandığı, düşlerle dolu uyuklamaya pek uygun düşen, gerçekliğin gölgesine karşı yürütülen bu felsefi savaşın maskaralığını ortaya çıkarmak ve onu bütün saygınlığından yoksun bırakmak amaçlıdır.

Bir zamanlar, yürekli adamın biri, insanların, salt yerçekimi fikrine saplandıkları için suda boğulduklarını sanıyordu. Ona göre, insanlar, örneğin, bunun dinsel boş inanlara dayanan bir düşünce olduğunu söyleyerek bu fikri kafalarından çıkarıp atsalardı, ondan sonra artık her türlü boğulma tehlikesinden korunmuş olurlardı. Ömrü boyunca, bütün istatistiklerin, sayısız ve boyuna yinelenen tanitlarla zararlı sonuçlarını kendisine gösterdikleri bu yerçekimi yanılmasına karşı savaştı durdu.”⁴⁷

İşte A. Savaş Akat bu yerçekimi fikrine karşı savaşan “yürekli adam” gibi “para uzmanlığı”nı sürdürmeye devam ederken, 22 Şubat devalüasyonu sonrasında “tüketici danışmanlığına” soyunarak, tüm “globalistlere” meydan okurcasına (ve kendisinin bunlardan birisi olduğunu hiç anımsamadan) ihtiyaç duyulan dövizleri bulabilmek için “halk” a şunları söyleyebilmiştir:

“Ekonominin düzleşme çıkışı hızlandıracak bir başka husus, vatandaşın daha az ithal mal almasıdır. Zaten bunların fiyatı yerli ürünlere kıyasla çok artmıştır.

Bir tek benim ithal yerine yerli mal kullanmamla ne olur demeyin. Siz sorumlu bir vatandaş gibi davranın. Unutmayın. İthal malı yerine satın aldığımız her yerli ürün sizin ürettiğiniz mal ve hizmetlere de ek talep demektir. İthalatımızı ne kadar çabuk ve ne kadar fazla kısarsak döviz fazlası da o kadar çabuk gelir ve büyük olur. Ekonominin

⁴⁷ Marks-Engels, *Alman İdeolojisi*, s. 27.

önümüzdeki aylarda cari işlemler dengesi fazlalanna çok ihtiyacı var. Böylece sizin de ekonominin toparlanmasına bir katkınız olur.”⁴⁸

Şüphesiz A. Savaş Akat'ın yıllar sonra “yerli malı”nın “bizim ürettiğimiz mal ve hizmetler” olduğunu keşfetmesine herkes şaşıracaktı! Özellikle “globalleşen” dünyada yerli üretim ve tüketime yönelik her türlü öneriyi “yerelleşmek”, “kapalı ekonomiyi savunmak”, “yoksullaşmak” diyerek suçlayan A. Savaş Akat gibilerinin oligarşinin dövize ihtiyacı olduğu bir dönemde tüm söylediklerini kolayca unutabilmeleri, bir kez daha gerçeklerin nerede olduğunu herkese göstermektedir.

A. Savaş Akat gibi nam-ı diğer “televoleci ekonomistler”in ülke içindeki bu “savaşkanlıklar” ve “yerli malı kullanma haftası”nı

keşfetmeleri süregiderken, “babası 1940 ve 50’li yıllarda Siemens marka röntgen cihazlarının Türkiye temsilcisi, annesi Avrupalı (Von Papen’in sekreteri) olan, gençliğinde ailesine ait Büyükkada’daki evde Türkiye’nin pek çok tanınmış siması ile yakın arkadaşlıklar kurmuş, nitekim, aralarında Prof. Dr. Asaf Savaş Akat,

Prof. Dr. Erdoğan Alkin ve Prof. Dr. Hürşit Güneş ve Emine Uşaklıgil pek çok akademisyen ve gazeteci-yazar ile dostlukları devam eden”⁴⁹ Kemal Derviş IMF tarafından “ekonomiden sorumlu devlet bakanı” olarak atandı.

Yedigöbek atasının “ekonomiden sorumlu” Osmanlı sadrazamı olarak “idam edilmesi”ne kadar herşeyini öğrendiğimiz Kemal Derviş’le birlikte “çağdışı IMF”ye karşı “ekonomik ulusal program”la çıkış yapılacağı haberleri tüm “medya”nın ana konusu haline geldi. “Derviş”le kalkıp, “derviş”le yatar olundu. *Hürriyet* ve *Sabah* gazetelerinin iki “büyük” yazarının (Ertuğrul Özkök ve Güneri Civaoglu) “müstakbel cumhurbaşkanı” olarak lanse ettikleri Kemal Derviş’in ilk icraatı, “ulusal program” adı altında bir sayfalık bir yazıyı okuyarak “ne yapılacağına ilişkin” hiçbirşey söylememesi oldu. Nisan ayının ortalarında IMF ile yeni bir stand-by anlaşması yapıldı, “destek turları”na çıkmaktan başka bir işi olmayan Kemal Derviş’in ilk ayı, hazine bonosunun adının “Derviş bonusu”na dönüştürülmesiyle

⁴⁸ Asaf S. Akat, Vatandaşa Tavsiyeler, Sabah, 8 Mart 2001.

⁴⁹ Kemal Derviş’in Özgeçmişi, NTV, 28 Şubat 2001.

sınırlı kaldı. Ve gelecek “Derviş bonoları”yla birlikte belirginleşmeye başladı.

20 Mart günü yapılan 2.9 katrilyon liralık hazine bonusu ihalesiyle, kimilerine göre “halkın Kemal Derviş’e güvenoyu” olurken, kimilerine göre “piyasalara moral gelmiş”ti.

Olay, her zamanki gibi, hazinenin iç borç ödemesi yapabilmek için yeni borçlanmaya gitmesinden başka birşey değildi. Yıllık basit faiz hesabıyla %125’ den, birleşik faiz hesabıyla %193’den 98 gün vadeli hazine bonosuna para yatıranlar, vade sonunda yatırdıkları paranın %50’sini faiz olarak alacaklardır. Bir başka deyişle, Türkiye Cumhuriyeti hazinesi **98 gün sonra** 2,9 katrilyon liralık bono karşılığında 4,4 katrilyon lira ödeyecektir. Ortalama dolar kurunun 1 milyon lira olduğu düşünülüğünde, hazinenin 2,9 katrilyon liralık bonusu 2 milyar 900 milyon dolar tutarında olup, 98 gün sonra ödemesi gereken dolar miktarı 4 milyar 400 milyon dolar olmaktadır. Kemal Derviş’in “dostu” A. S. Akat’ın “yerli malı kullanma”yla sağlanabileceğini varsaydığı tasarruflar da, böylece 98 gün içinde faiz olarak gitmektedir.

“Medya”ya göre “yok satan” “Derviş bonoları”nın gösterdiği ve açığa çıkardığı gerçekler ise, anti-enflasyonist politikaların hiçbir değere sahip olmadığı, amacın “enflasyonu indiriyoruz” söylemi altında halkın yoksullaştırılması ve mülksüzleştirilmesi olduğudur. Yıllık birleşik faiz üzerinden %193 faiz verilen bir ülkede yıllık enflasyon oranının %100’lere ulaşması hiç de şaşırtıcı olmayacaktır. Egemen söylemle ifade edersek, “yıl sonu itibarıyla” enflasyonun “makul bir seviyeye” indirilmesi, herkesin çok iyi bildiği gibi, yükselen fiyatların inmesi anlamına gelmemektedir. Bugün karşı karşıya olunan ise, enflasyonun indirilmesinden öte yükselmesidir. Tüm yapılan bu gerçeklerin ortada olmasına karşın halkın sessiz sedasız olayları izlemesini sağlamaktır.

Kemal Derviş olayının tek özelliği, IMF’nin aylık olarak Cottarelli heyeti aracılığıyla yürüttüğü denetimlerinin hükümet **içinden** denetlenmesidir. Yapılacaklar ise, her zaman olduğu gibi, emperyalist sömürünün en önemli halkasını oluşturan dış borçların, ana para ve faiz olarak ödemelerinin güvenceye alınmasıdır. Ve sürekli ifade ettiğimiz gibi, bu ödemelerin yapılabilmesinin tek yolu, halkın yoksullaştırılması ve mülk sahiplerinin mülksüzleştirilmesidir. Ünlü “playboy” Erol Aksoy’un İktisat Bankası’na elkonulması da, bu işlerin alışılmış yöntemlerle devam edeceğini göstermektedir.

Bugün, kısa vadeli olarak Kemal Derviş propagandası ile yapılmak istenen halkı dolara yönelmekten uzak tutmak ve ellerindeki dolarları TL ile değiştirmelerini sağlamaktır. Amaç, dış borçların gününde ödenmesini sağlayacak doları bulmaktır. Enflasyon, deflasyon, yapısal uyum, kur çıpası vs. sözcüklerinin uçtuğu günü-

müzde yapılanlar ve yapılacaklar, Aralık 1999'ta IMF ile yapılan standby anlaşmasının gereklerinden başka birşey değildir. Gerisi sadece propagandadır ve halkın tepkilerini pasifize etmeyi amaçlamaktadır.

Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı (!)

KURTULUŞ CEPHESİ

Sayı: 61, Mayıs-Haziran 2001

“Hepimiz gerçekten Türkiye'nin iyiliği için çalışıyoruz. Türkiye'nin gücünü bu anlayış ve dayanışma artırıyor. Diğer önemli bir konu yasal çalışmalarla ilgili. Bir çok yasa çıktı. Aynı hızda sürmesi mümkün değil. Önümüzde yapılması gereken işler var. Mesela İhale Kanunu, şeffaflık açısından çok önemli. Bazı konularda belki yeterince tartışılmadı. Ama çok hızlı çalışmaya mecburduk, ekonomideki yeni gücünü siyasal alana taşıyabilen çok saygın bir Türkiye hepimizin önemini yansıtıyor. Güçlü bir ekonomi olmadan güçlü bir Türkiye olamaz. **En büyük yurtseverlik güçlü ekonomiye destek vermektir.**” (15 Mayıs 2001, Kemal Derviş)

Şubat krizi sonrasında ülkemizde tam bir belirsizlik hüküm sürerken, Dünya Bankası görevlisi ve IMF memuru olarak ülkemize atanan Kemal Derviş'e gösterilen “büyük” ilgi ortamında IMF'ye verilen yeni niyet mektubu kamuoyuna “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*” adı altında sunuldu.

Devletin ekonomiden elini çekmesi, ekonomi ile politikanın birbirinden ayrılması, yapısal reformların bir an önce yapılması vs.

söylemleriyle, “yurtseverlik” nutuklarıyla sunulan ve IMF niyet mektubunun Türkçe versiyonu olan “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”, sözcüğün tam anlamıyla, emperyalist ülkelerin alacaklarını tahsil edebilmek amacıyla ülkemiz ekonomisine elkoyma programından başka birşey değildir. Bir başka deyişle, IMF’ye verilen yeni niyet mektubu ya da onun Türkçe versiyonu olan “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”, **Türkiye’nin dış borçlarının ödenmesini garanti altına alan bir ipotek ve haciz sözleşmesinden** ve Kemal Derviş de, bu sözleşmenin uygulanmasıyla görevli IMF “haciz memuru”ndan başka bir şey değildir.

3 Mayıs 2001 tarihli “*Niyet Mektubu*”nun Ek-F bölümünün 8. paragrafında “***Hali hazırdaki ipotekli rezervler, Savunma Sanayini Destekleme Fonu hesabında tutulan dış varlıklardan (30 Kasım 2000’de 426 milyon ABD Doları tutarında) oluşmaktadır. Özel Dresdner portföyü de (30 Kasım 2000’de 898 milyon ABD Doları tutarında) ipoteklidir***” denilerek, mevcut ipotekli paranın toplam **1 milyar 324 milyon dolar** olduğu açıkça ilan edilmiştir.

Bu gerçekler, hemen herkes tarafından bilinmekle birlikte, yapılan medyatik propagandayla, Kemal Derviş ve “program”ın “ülke için son şans olduğu”, “program”ın içerdiği “yapısal reformlar” gerçekleştirildiği takdirde ülke için “yeni bir dönem” başlayacağı, “ekonomiden siyasete kadar herşeyin” “değişeceği” beklentisi yaratılmıştır. Bu beklenti, kaçınılmaz olarak, IMF programının (ki her stand-by anlaşmasının içerdiği “istikrar tedbirleri”nden başka birşey değildir) “tavizsiz” uygulanmasına onay verilmesini ve yapılanların ve de yapılmak istenenlerin karşısında sessiz kalınmasını getirmiştir.

Ülkemiz için “son şans” olarak gösterilen yeni IMF anlaşması (ya da kamuoyuna sunulan adıyla “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”) sözcüğün tam anlamıyla “geri dönüş”ün olanaksız olduğu bir aşamayı simgelemektedir. Ancak kamuoyuna sunulduğu gibi, “siyasetten ekonomiye yapısal dönüşüm” olacağından değil, yapılan ve yapılacak olan yasal düzenlemelerle uluslararası mali ve sanayi tekelleri “müktesep hak” elde edecekleri içindir.

Bu “müktesep hak”, bir kez elde edildiği takdirde, gelecekte hangi siyasal parti iktidara gelirse gelsin, bu yasal düzenlemeleri değiştirse ya da tümüyle ortadan kaldırsa bile ortadan kaldırmaz bir haktır. Bu hakkı ortadan kaldırmaya kalkacak bir siyasal iktidar ise, doğrudan emperyalizmin uluslararası kuruluşlarının **mali, ticari ve askeri müdahalesiyle** yüzyüze gelecektir. Bu nedenle, “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın ne olduğundan önce, bu programın üzerinde yükseldiği temel in doğru biçimde kavranması ve kitlelere anlatılması gerekmektedir.

Bilineceği gibi, IMF, emperyalist ülkelerin uluslararası finans kuruluşu olarak bağlı ülkelerin her türlü uluslararası mali işlemlerinin

denetlendiği, yönetildiği ve yönlendirildiği merkezdir. Bu niteliği ile IMF'nin onayı olmaksızın hiçbir ülkenin uluslararası kuruluşlardan (bankalar vb.) kredi alabilmesi olanaksızdır. Yani IMF, bağlı ülkenin uluslararası kredi talebini koşullara bağlayan merkezi kuruluş durumundadır ve bu koşullar sağlanmadığı sürece hiçbir kredi işlemi yapılamamaktadır. Dışa bağımlı bir sanayiye sahip bizim gibi ülkeler için ekonominin az ya da çok işleyebilmesi açısından uluslararası krediler, yani **dış borçlanma** olmaz-sa-olmaz bir koşuldur. Bu nedenle, mevcut düzenin hangi partisi iktidar olursa olsun, bu koşullarda hükümet olmak ve borçlanma koşullarına uygun olarak programını (eğer varsa) uygulamak durumundadır. Bir başka deyişle, oligarşik yönetimin hiç bir hükümetinin ya da siyasal partisinin IMF koşulları dışında bir ekonomi programa sahip olması olanaksızdır.

1980 dünya ekonomik kriziyle birlikte geri-bıraktırlmış ülkelerin dış borçlarının ödenemez hale gelmesiyle IMF'nin bu işlevi yenilenmiş ve genişletilmiştir. Özellikle 1990'larda Latin-Amerika ülkelerinde "test edilen" ve 1997 Asya Kriziyle birlikte uygulamaya sokulan IMF'nin bu yeni işlevi, tüm geri-bıraktırlmış ülkelerin Merkez Bankaları'nın "bağımsız" hale getirilerek bağlandığı "global" Merkez Bankası olmak ve IMF anlaşmalarına uymayan bağlı ülkelere **yaptırım uygulanmasını** içermektedir.

Bu çerçevede **Dünya Bankası**'nın, IMF'nin "istikrar tedbirleri"nin meydana getirdiği **sosyal sorunları hafifletme** görevi değiştirilmiştir. Dünya Bankası, 1991-1992 kriziyle birlikte, IMF'nin "planlama ve kriz yönetim" merkezi olarak yeniden yapılandırılmıştır. 1990'lara kadar IMF istikrar tedbirlerinden en çok etkilenen tarım sektörü ile kırsal nüfusa ilişkin Dünya Bankası "proje kredileri", toplam krediler içerisinde %20-25 paya sahip iken, günümüzde %14'ler seviyesine düşmüştür. Buna karşılık olarak, "insan gelişimi", "şehir gelişimi" ve "kamu yönetimi" adı altında geliştirilen yeni "projeler"e ayrılan pay %30' lar seviyesine çıkartılmıştır. Böylece Dünya Bankası "kırsal kalkınma projeleri"nden büyük ölçüde vazgeçmiş ve geri-bıraktırlmış ülkelerde kırsal nüfusun azaltılmasına yönelik IMF uygulamalarıyla uyumlu hale getirilmiştir. Ülkemiz somutunda açık biçimde ifade edildiği gibi, Dünya Bankası ve IMF, kırsal nüfusun %10'ların altına düşürülmesi yönündeki **köylülüğün mülksüzleştirilmesi** uygulamasının uluslararası kuruluşu haline gelmişlerdir.

IMF'nin "değişen rolü"ne paralel olarak Dünya Bankası'nın değişen rolü, birincil olarak, geri-bıraktırlmış ülkelerin kırsal bölgelerinin anti-empyeralist ve anti-oligarşik mücadelenin merkezleri olmaktan çıkartılmasını hedeflemektedir. Daha düne kadar küçük-üreticiliğin desteklenmesi projeleri ile köylülerin kır gerillasına katılımını engellemeye çalışan Dünya Bankası, günümüzde, kırsal bölgelerde nüfusun boşaltılarak kır gerilla savaşının yürütülmesini

olanaksızlaştırmayı hedeflemektedir. Bu da, CIA'nın kontr-gerilla taktiklerini açıklamada kullandığı su-balık ilişkisindedir, suyu boşaltarak balığı yakalama yönteminden başka bir şey değildir.

Dünya Bankası'nın günümüzdeki ikinci işlevi ise, “kamu yönetimi”, “insan gelişimi” vb. projelerle geri-bıraktınlmış ülkelerde emperyalizmin taleplerine uygun politikaları uygulayacak **teknokrat** kadroları yaratmak ve eğitmektir. Bu işlevi de, Amerikan emperyalizminin “demokrasi projesi”nin Dünya Bankası aracılığıyla yürütülmesi demektir.

Emperyalizmin uluslararası kuruluşlarının en yenisi Dünya Ticaret Örgütü'dür (WTO).

WTO, “globalizm” propagandasıyla birlikte gündeme gelen emperyalizmin yeni uluslararası kuruluşu olarak, uluslararası ticari faaliyetlerin yürütülmesi ve olası sorunların çözümlenmesi merkezi durumundadır.

Ancak emperyalizmin bu üç uluslararası kuruluşunun işlevlerini yerine getirirken karşılaşacakları ulusal engelleri aşabilmek için kullanabilecekleri ekonomik ve mali yaptırımların dışında fazla bir araca sahip olmadıklarından, askeri bir yaptırım aracı olarak NATO yeniden biçimlendirilmiştir. Yani NATO, emperyalizmin uluslararası ekonomik ve mali kuruluşlarının programlarının uygulanmasına karşı oluşan ulusal muhalefetleri askeri güç yoluyla tasfiye etmenin bir aracı olarak artan bir işleve sahip olmuştur.

Ekonomik ve hukuki dilde ifade edersek, IMF, geri-bıraktınlmış ülkelerin, emperyalist ülkelerin çıkarlarına uygun politikaları uygulamalarının ve bu politikanın ayrılmaz bir parçası olan dış borçlanmanın sürekliliğinin sağlanmasının merkezi kuruluşu durumundadır. IMF, WTO ile birlikte, geri-bıraktınlmış ülkelerin emperyalist ülkelerle olan ticari, sanayi ve mali ilişkilerinin uluslararası sözleşmelere bağlandığı merkez durumundadır. Dolayısıyla, meydana gelebilecek ticari, sanayi ve mali sorunlarda, sözleşmelere uygun olarak, geri-bıraktınlmış ülkelerin her türlü varlığına ipotek koyma, haciz yapma yetkilerine sahiptir. Dünya Bankası bu işlevleri yerine getirecek memurların eğitilmesi görevini üstlenirken, NATO, bu işlevlerin yerine getirilmesinde gerekli “polis gücü” durumundadır.

Bu bağlamda “uluslararası tahkim” ve buna bağlı olarak geri-bıraktınlmış ülkelerde yapılan yasal düzenlemeler, tümüyle emperyalizmin uluslararası kuruluşlarının işlevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli hukuki zemini oluşturmaktadır. Bu hukuki zemin, emperyalist ülkelerin geri-bıraktınlmış ülkelere istedikleri zaman istedikleri gibi müdahale edebilmelerini **meşrulaştırmayı** amaçlamaktadır.

Kemal Derviş aracılığıyla ilan edilen “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”na bakıldığında, ağırbaşlı “Derviş yasaları” olarak kamuoyuna sunulan yasal düzenlemelerde olduğu hemen görülmektedir.

Resmi söylemde “Derviş yasaları” 15 yasa değişikliğini içermektedir:

1. Bütçe kanunundaki değişiklikler
2. Görev zararlarını kaldıran kararname ve kanun
3. Borçlanma yasası
4. Kamulaştırma yasası
5. 15 bütçe ve 2 bütçe dışı fonun kapatılması ile ilgili yasa
6. Kamu ihale yasası
7. Merkez Bankası yasası
8. Bankalar kanunundaki değişiklikler
9. İş güvencesi yasası
10. Ekonomik ve sosyal konsey yasası
11. Sivil havacılık yasasında değişiklik
12. Telekom yasası
13. Şeker kanunu
14. Tütün kanunu
15. Doğalgaz kanunu.

“Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı”nın içerdiği yasal değişiklikler bunlarla sınırlı değildir. IMF’ye verilen *Niyet Mektubu*’nun ve “Program”ın değişik yerlerinde yer alan, ancak “Derviş yasaları” içerisinde gösterilmeyen diğer yasal değişiklik konuları ise şöyle ifade edilmektedir:

1. “Anayasa’da yapılan değişikliklerle getirilen **uluslararası tahkim** düzenlemesi için gerekli yasa”⁵⁰
2. “Doğrudan yabancı yatırımların önündeki idari ve bürokratik engelleri ortadan kaldırmak amacıyla **Ticaret Kanunu, İmar Kanunu** ve yatırımı doğrudan etkileyecek diğer kanunlar”⁵¹
3. “Hükümet borçların etkin ve hızlı tahsili ve yeniden yapılandırılmasını sağlamak amacıyla yargısal ve idari süreç dışında **icra ve iflas kanunlarının** gözden geçirilmesi.”⁵²
4. “Bu gözden geçirme, yapısal çerçevenin daha geniş anlamdaki reformu bağlamında gerçekleştirilmektedir. Bu çerçeveye, **orta seviyede bölgesel danışma mahkemelerinin** (*intermediate regional civil courts of appeal*) kurulması, hakim ve avukatların ihtisas konularında eğitimini iyileştirecek **Adalet Akademisi**’nin kurulması, ve Yüksek Mahkeme hakimlerinin konularına göre, örneğin, icra ve iflas davalarını daha düşük seviyede ihtisas mahkemelerine gönderilebilme yetkisinin verilmesi de dahildir.”⁵³

⁵⁰ 3 Mayıs 2001 tarihli “Niyet Mektubu”.

⁵¹ 3 Mayıs 2001 tarihli “Niyet Mektubu”.

⁵² 3 Mayıs 2001 tarihli “Niyet Mektubu”.

⁵³ 3 Mayıs 2001 tarihli “Niyet Mektubu”.

5. “Hükümet, borç ve şirket yeniden yapılandırmasına ilişkin engelleri kaldırmak amacıyla **vergi kanunlarını** gözden geçirmek.”⁵⁴

Tüm bunlara ek olarak çay, fındık, şeker ve tütün yetiştirme alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin yasa ile “Çiftçi Kayıt Sistemi”ne ilişkin yasal düzenlemeler de bulunmaktadır.

İşte Kemal Derviş’in “en büyük yurtseverlik” olarak sunduğu “program” bu yasal değişikliklerle, sözcüğün tam anlamıyla ekonomik programdan çok, **hukuki yapı değişikliği** programı niteliklerine sahiptir.

Kemal Derviş tarafından sunulan ve IMF-Dünya Bankası tarafından yazılan Niyet Mektubu ya da bunun Türkçe versiyonu olan “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın içerdiği bu yasal değişiklikler, tümüyle dış borçların tahsili ve dış borçlanmanın sürdürülmesi amacıyla yöneliktir. Burada söz konusu olan dış borçlar, 2005 yılına kadar 85 milyar doları ödenmesi gereken 120 milyar dolardır. Yapılan ve yapılacak olan yasal düzenlemeler bu borçlara ilişkin tahsilat, ipotek ve haciz işlemlerini kapsamaktadır.

Bunlar içinde belirleyici yere sahip olan “özelleştirme” yasaları ile doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını teşvik yasaları, dış borçların **iç varlıkların satılmasıyla** ödenmesine ilişkindir. Örneğin, kamulaştırma yasasında yapılacak değişikliklerle yabancı sermaye tarafından satın alınan kuruluşların yeni hükümetler tarafından geri alınmasının, yani kamulaştırılmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Aynı şekilde “kamu ihale yasası”, “ticaret yasası”, “imar yasası” ile “icra ve iflas yasası”nda yapılacak değişikliklerle, gerek “özelleştirme” adıyla, gerekse doğrudan yabancı sermaye yatırımı olarak dış borçlara karşılık olarak satılacak ya da ipoteklenecek iç-ulusal varlıkların gelecekte millileştirilmesi ve kamulaştırılması önlenmeye çalışılmaktadır.

Tümüyle “siyasetin ekonomiden elini çekmesi” propagandası ile meşrulaştırılmaya çalışılan bu yasal düzenlemeler, salt mevcut hükümeti değil, gelecekteki tüm hükümetleri bağlayan, dolayısıyla devletin devlet olarak egemenlik hakkını elinden alan düzenlemeler durumundadır.

Konunun somutlaşması açısından TEDAŞ ve TEAŞ’ın “özelleştirilmesi” ve buna bağlı olarak yapılan “Elektrik Piyasası Kanunu”nu ele alalım.

“*Niyet Mektubu*”na göre, “Elektrik Piyasası Kanunu”na uygun olarak “zamanlama tablosu çerçevesinde bu işlemleri yapacak **yatırım danışmanları** tutulacak” ve elektriğin ortalama kilowatt saati 4.5 cent olacaktır. Bu “yatırım danışmanları” ise, “*Niyet Mektubu*”nda

⁵⁴ 3 Mayıs 2001 tarihli “Niyet Mektubu”.

açık biçimde ifade edildiği gibi “Dünya Bankası” ve “Uluslararası Finans Kurumu”nun vereceği “Yabancı Sermaye Müşavirlik Hizmetleri birimi” tarafından sağlanacaktır. Bugünden bilinebilir geleceğe kadar ülkemizin tüm elektrik üretimi, dağıtımını ve yönetimi Dünya Bankası ile IFC tarafından belirlenecektir.

IFC, yani Uluslararası Finans Kurumu, 1956 yılında geri-bıraktırılmış ülkelerde yerli işbirlikçilerle (kendi deyişleriyle “özel sektörle”) sanayi yatırımları yapmak amacıyla kurulmuştur. Doğal olarak böyle bir kuruluşun vereceği “yatırım danışmanlık” hizmeti de, kendi amaçlarına uygun olacaktır. Bu durumda, IFC’den kredi ve danışmanlık hizmeti alan bir ülkenin, IFC “önerileri”ne rağmen, farklı bir yatırım yönelmesi, öncelikle kredilerin kesilmesi anlamına gelecektir. Dolayısıyla bu yola yönelen her siyasal iktidar, kendi öz kaynaklarıyla yatırımlarını finanse etmek durumundadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, böyle bir yönelim karşısında IMF kredileri de dahil olmak üzere tüm krediler kesileceği gibi, mevcut borçların derhal ödenmesi talebi de gündeme gelecektir. Bu talep kabul edilmediği koşullarda, uluslararası finans kuruluşlarının haciz işlemlerini yerine getirmek üzere NATO güçlerinin devreye girmesi kaçınılmaz kılınmaktadır.

Yeni Niyet Mektubu ya da “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın içerdiği hukuki yapı değişikliği salt yasalarda yapılan değişikliklerle sınırlı kalmamaktadır. “Yapısal çerçevenin daha geniş anlamdaki reformu bağlamında” gerçekleştirileceği ilan edilen bu yasal değişiklikler, aynı zamanda “**intermediate regional civil courts of appeal**” oluşumuna bağlanmaktadır. Kendi çevirileriyle ifade edersek “orta seviyede bölgesel danışma mahkemeleri”nin ve buralarda görev yapacak “hakim ve avukatların”⁵⁵ “eğitimlerini iyileştirmek” amacıyla **Adalet Akademisi**’nin kurulması bir “niyet” olarak programlaştırılmıştır.

⁵⁵ Burada sözü edilen “avukatlar” ifadesi, “savcılar ve avukatlar” olması gerekmektedir. ABD hukuk sisteminde ve İngilizcede savcı ve avukat aynı sözcükle ifade edildiğinden, çeviriyi yapanlar bu farkı dikkate almamış görünmektedirler. Bu da, “*Niyet Mektubu*” ve “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın nerede ve kimler tarafından yazıldığına ilişkin basında çıkan haberlerle örtüşmektedir. Hürriyet gazetesinin 19 Mayıs 2001 tarihli bir haberinde şöyle denilmektedir:

“IMF’ye gönderilen Niyet Mektubu’nun iki ayı yerinde geçen ‘Türk yetkililer’ ifadesi yadırgandı. Başta Başbakan Bülent Ecevit olmak üzere, üç koalisyon lideri ile Devlet Bakanı Kemal Derviş’in imzasıyla, IMF Başkanı Horst Köhler’e gönderilen Mektup’ta, program için aylardır gece-gündüz uğraş veren ekonomi bürokratlarından ‘Türk yetkililer’ olarak sözediliyor. Ekleriyle birlikte 53 sayfadan oluşan *Niyet Mektubu*’nun son 19 sayfası ekonomik hedeflere ilişkin tabloları içeriyor. 35. sayfada ‘Türkiye Kantitatif Performans Kriterleri ve Gösterge Niteliğindeki Hedefler’ tablosunun en altında ‘Kaynak: Türk yetkililer’ ifadesi yer alıyor. Yine 51. sayfada ‘Türkiye: Kamu Sektörü Faiz Dışı Dengesi-2000-02’ başlıklı tablonun altında ise ‘Kaynaklar: Türk yetkililer ve IMF’nin tahminleri’ ifadesi göze çarpıyor.

Tümüyle ABD hukuk sisteminden yapılan düz aktarmayla ifade edilen bu hukuki “yapısal reform”, ülkemizdeki Hukuk Fakülteleri’nin verdiği eğitimin “yetersiz” olduğu, dolayısıyla mevcut hakim ve savcıların yeniden eğitilmeleri gerektiğinden yola çıkarak, üniversite üstü bir eğitimin Adalet Akademisi tarafından verilmesini içermektedir. Bu eğitimden geçecek olan hakim ve savcılardan beklenen, “global” bir bakış açısına sahip olmaları ve “globalizm”e uygun kararlar vermeleridir.

Diğer yandan, ülkemizde uzun yıllardır tartışılan “Adli polis” kurulmasına ilişkin tartışmalar da, “*Niyet Mektubu*”ndaki bu “yapısal reformlar”la birlikte yeniden güncellenmektedir. Bilineceği gibi, “adli polis”, doğrudan savcılara bağlı bir polis gücünü ifade etmektedir. Mevcut durumda, polis İçişleri Bakanlığı’na bağlı ve bu bakanlık çerçevesinde görev yaparken, savcılar Adalet Bakanlığına bağlı bulunmaktadır. “Adli polis”, ABD hukuk sisteminin ayrılmaz bir parçası olarak savcıların talimatı ile görev yapan bir polis gücünün oluşturulması anlamına gelmektedir. Bu polis gücü, doğrudan Adalet Bakanlığı’na ve savcılara bağlı olduklarından, bakanlık ve savcılık, tüm idari yapı dışında bağımsız polis operasyonları yapabilme yetkisine sahiptir. Bugün DGM savcılığı-Jandarma işbirliğiyle sürdürülen “yolsuzluk operasyonları”nda görülen ilişkinin bir benzeridir. “*Niyet Mektubu*”nda yer alan “*intermediate regional civil courts of appeal*” ve Adalet Akademisinin, yargının güçlendirilmesi, dolayısıyla siyasi iktidarın yargıya müdahalesinin önlenmesi söylemiyle hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. Amaç, “globalizm”in savunucusu “hakim ve savcılar”ın devlet aygıtının dışında bir güç haline getirilmeleridir.

“*Niyet Mektubu*”nda yer alan “*intermediate regional civil courts of appeal*” ve Adalet Akademisi, doğrudan yargının birliğini ortadan kaldırdığı gibi, ülkenin federatif bir yapıya dönüşümünü de günde me getirmektedir.

Şüphesiz “Derviş yasaları” ile yapılan düzenlemeler, son tahlilde TBMM’nin çıkardığı yasalar olduğu için, gelecekte aynı biçimde değiştirilebilir niteliktedir. Örneğin, bugün 1960’ların küçük-burjuva devrimci-milliyetçi çizgisinin izleyicisi olarak ortaya çıkan Mümtaz Soysal ve çevresi, kuracakları partiyle mecliste çoğunluğu sağladıkları koşullarda bu yasaları değiştireceklerini söylemektedirler. Bunu yapmaya kalkıştıkları anda, karşılına çıkacak ilk engel, “kazanılmış haklar” (müktesep hak) olacaktır. Bu hakları ortadan kaldıramadıkları koşullarda, değişik yöntemler kullanarak (örneğin elektriğin ki-

Bu ifade, ekonomi bürokratlarına dışardan bir yabancı bakışı gibi algılanırken, ‘Eğer bu programı, mektubu yabancılar hazırlamadıysa, insan kendi kendisinden neden ‘Türk yetkililer’ diye sözetsin?’ sorusuna yol açtı. Tablolarda kaynak belirtilmesi gereken bölümlerde, tıpkı ‘IMF’nin tahmini’ ifadesinde olduğu gibi, kurum adı belirtmenin daha doğru olacağı ifade ediliyor.’

lowatt saat fiyatını düşürerek ya da bundan alınan vergiyi yükselterek) yapılan “özellemeler”i ya da doğrudan sermaye yatırımlarını kapanmaya zorladıklarında, karşılıklarına çıkacak ikinci engel uluslararası tahkim olacaktır. Uluslararası tahkimin kararlarını tanımadıkları koşullarda ise, ya askeri darbe ile iktidardan indirileceklerdir, ya da doğrudan NATO’nun askeri müdahalesiyle yüzyüze geleceklerdir. Her iki durumda da, siyasal iktidarın en küçük bir ekonomik ya da yasal düzenlemeye gidebilmesi için kendine bağlı ve “güvenilir” bir **silahlı güce** gereksinmesi bulunmaktadır ve bu silahlı güç, her durumda belirleyici niteliktedir.

İşte “Derviş yasaları”nın mevcut düzen içindeki partilerin karşısına koyduğu sorun böylesine politik ve askeri bir sorun durumundadır. Bir başka deyişle, günümüzde mevcut düzen sınırları içersinde faaliyet yürüten her partinin kendi programını uygulayabilmesi için anti-emperyalist bir mücadeleye hazır olması gerekmektedir. Kemal Derviş’in “*en büyük yurtseverlik güçlü ekonomiye destek vermektir*” sözüyle çarpıtmaya çalıştığı nokta da bu anti-emperyalist yandır.

Şehir Küçük-Burjuvazisinin “Globalizm Aşkı”nın Sonu

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 61, Mayıs-Haziran 2001

“30. Bu hedeflere ulaşmak için, 2001 bütçesinin onaylanmasının yanısıra önemli vergi ve vergi dışı tedbirler uygulanmıştır. Ayrıca;

- Mayıs ayı başında **Akaryakıt Tüketim Vergisi (ATV)** %15 daha artırılabacaktır. (Nisan’daki %20’lik artıştan sonra)
- KDV oranları, indirimli %1’lik ve %8’lik oranlar hariç, %1 puan artırılabacaktır.
- Mevcut düzenlemeler doğrultusunda sosyal güvenlik ödemelerine ilişkin asgari katkı payı tabanı Nisan itibarıyla artırılabacaktır.

Yukarıda sayılan gelir tedbirlerinin kabulü, altıncı ve yedinci gözden geçirmelerin tamamlanması için önkoşul olacaktır. Ayrıca Haziran 2001’den itibaren, **ATV her ay en az TEFE enflasyon kadar artırılabacaktır**. Bu uygulama ile yukarıda bahsedilen artışlarla birlikte, ATV’den elde edilen gelir 2000 yılına göre **GSMH’nın %0.4’ü kadar** artırılabacaktır...

34. Kamu maliyesi hesaplarına doğrudan etki edecek yukarıdaki bütçe tedbirlerine ek olarak, vergi tabanını kuvvetlendirecek ve orta vadede vergi yükünün daha iyi dağıtılmasını sağlayacak adımlar atılmaktadır. Vergi kaçığının önlenmesi

ihtiyacı vardır. 2002 yılı sonuna kadar verilecek Vergi Kimlik Numaralarını (VKN), 2000 sonundaki 15.2 milyon seviyesinden iki katına çıkarmak suretiyle etkin vergi mükellefi tabanını önemli nisbette genişletmeyi planlamaktayız. Diğer önlemlerin yanısıra, VKN **2001 Eylül ayından itibaren, banka hesap sahiplerine, bankacılık hizmetlerinden faydalananlara ve finansal işlemlerin taraflarına** verilecek olup, 2002 Haziran ayına kadar, mecburi vergi kayıt limiti aşağı çekilerek, VKN kademeli olarak artırılabacaktır. Bu amaçla, gerekli vergi mevzuatı Mayıs 2001 sonuna kadar yürürlüğe konulacaktır (Sekizinci gözden geçirmenin tamamlanması için koşul). Yeni tamamlanan operasyonların bilgisayar ortamına alınmış olmasından daha iyi faydalanmak ve vergi mükelleflerine ilişkin verilerin (üçüncü şahıs bilgileri dahil) işlenmesi ve paylaşımını geliştirmek amacıyla vergi idaresinin üç veri işleme merkezini birleştirerek yeniden örgütleyeceğiz.”

[3 Mayıs 2001 tarihli “Niyet Mektubu”]

Aralık 1999’da IMF ile imzalanan stand-by anlaşması üzerine *Kurtuluş Cephesi*’nin Ocak-Şubat 2000 tarihli 53. sayısında şöyle yazmıştık:

“İşini bilen memur’ rüşvet yoluyla, kendisiyle aynı koşullarda yaşayan ve gelirleri sürekli azalan kesimlerin sırtından kendi bireysel yaşamı için ‘avantajlar’ elde ederken; bir başka ‘işbilenler’ ise, siyasal parti ilişkileri içinde yolsuzluklarla kendini kurtarmaya çalışmıştır. Bu ve benzeri birçok somut olguda açıkça gözlenen ‘yeni kavrayış’, ‘eski solcuların üstün gayretleri’ ile kent küçük-burjuvazisi içinde kalıcı hale gelmiş ve bu küçük-burjuva zihniyeti toplumun her kesimine yayılmıştır. Bunun sonucu ise, faiz, repo, döviz vb. yollarla ellerindeki paraları günlük, haftalık ya da aylık olarak ‘değerlendiren’, böylece kendini enflasyona ‘ezdirtmeyen’, ‘işbilen’, ‘akıllı’, ‘kafası çalışan’ küçük-burjuva bireylerin sayısal artışı olmuştur.

Bu bireyler, kendi bireysel ‘kurtuluş’ yolunu bulduklarını sandıklarından, her türlü toplumsal mücadeleye karşı olmuşlar ve bu mücadelenin ‘çağdışı’ olduğunun propagandasını yapmışlardır. Kapitalizmin ‘nimetleri’nden nasıl yararlandıklarını öve öve bitiremeyen bu kesimler ve onların dünya görüşü, ülkemizde yıllardır süren depolitizasyon sürecinin de temel dayanağı olmuştur.

Ama kapitalizmin kendi yasaları işlemeye devam etmiştir. Kent küçük-burjuvazisinin gerçek gelirlerinin dışından elde ettikleri ‘kazançlar’la sürdürdükleri yaşam koşulları, **emperyalist ekonomilerin buhranıyla birlikte sona er-**

miştir. Ancak yıllardır sürdürdükleri yaşam alışkanlıkları, dünya kavrayışları, bireycilikleri, onların bu gerçeği görmesini ve bilincine varmasını engellemiştir. Şimdi o çok sevdikleri ve içinde 'mutlu' oldukları kapitalizmin yasaları, görmedikleri ve görmek istemedikleri gerçekleri, onları mülksüzleştirerek göstermek durumundadır. **Sınıf olarak** her za-man, mülksüzleşerek **proleterleşmekten** korkan küçük-burjuvazi, yeni 'milenyum'un 'gözkamaştıncı havayı fişek gösterileri' altında **son dansını** yapmaya çalışmaktadır. Bu dansın salonu İstanbul Borsası ve sloganı 'borsa kazandınyooooor' olmaktadır. Böylece 1982 banker olaylarından sonra, **ülkemiz tarihinin en kapsamlı mülksüzleşme dalgası**, mülksüzleştirilecek olan küçük-burjuvazininin, emperyalizmin 'globalizm'inin ve oligarşik yönetiminin tezahürat korusu olarak yer aldığı bir törenle başlamıştır.

Onlar, proletaryanın yanında ve onun bir müttefiki olarak kendilerinin gerçek kurtuluşu için mücadele etmekten uzaklaşarak, emperyalizmin ve oligarşik yönetiminin tezahürat korusu haline gelişleriyle, bu mülksüzleşmeyi peşinen kabul etmişlerdir. Onlar, artık 'yükselen değer' değil, 'düşenler'dir. Onların deyişiyle, 'düşenin dostu olmaz!'

Şehir küçük-burjuvazisinin, özellikle de aydın kesiminin oligarşininin 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında hızla sağa kaymasıyla başlayan ve 1990'larda "globalizm aşkı"na dönüşen emperyalist-kapitalist sistem yandaşlığı, 53. sayımızda ifade ettiğimiz gibi, emperyalist sistemin ekonomik buhranı ile birlikte, ülkemiz tarihinin en kapsamlı mülksüzleşme dalgasıyla yüzyüze bırakmıştır. Ancak Aralık 1999'da imzalanan stand-by anlaşmasının "kazı bağırtsmadan yolma" yöntemi, şehir küçük-burjuvazisinin gelirlerinde önemli düşmeye neden olmakla birlikte, istenilen boyutta gerçekleşmemiştir. Şubat 2001 kriziyle birlikte IMF anlaşmasının "yeterli kararlılıkta uygulanmadığı" görülmüş ve Kemal Derviş'in haciz memurluğunda "kitlelerin tam desteğiyle" "kararlılıkla" sürdürüleceği ilan edilen ikinci evreye geçilmiştir.

Her koşul altında, işçi sınıfı ile köylülere yönelik baskı ve yaptırımlarda, oligarşininin ve emperyalizmin en gözde müttefiki olarak ortaya çıkan şehir küçük-burjuvazisi, özellikle de onun sağ kanadı, işçi ücretlerinin reel olarak değer kaybetmesi karşısında olduğu gibi, tarım ürünlerinin taban fiyatlarının maliyetlerin altında belirlenmesi karşısında da "bir tüketici" olarak ne denli kârlı çıkacağına hesabı içinde olmuştur.

Günümüzde Kemal Derviş "aşkı" ile yanıp tutuşan şehir küçük-burjuvazisi ve onun aydınları, 2000 yılında, ülkemiz tarihinin en kap-

samlı mülksüzleştirme dalgasından hiç etkilenmemişçesine ve etkilenecekmemişçesine günlük yaşamlarını sürdürme gelmişlerdir.

Şehir küçük-burjuvazisinin 2000 yılındaki yaşam serüveninin ülke ekonomisine “katkısı”, 54 milyar dolarlık ithalat ve 27 milyar dolarlık **dış ticaret açığı** olmuştur.

2000 yılı içinde 2 milyar dolarlık yabancı otomobil ithal edilirken, yerli otomobil satışları “rekor” kırmıştır. 2000 yılında 340.000 ithal olmak üzere toplam 659.000 otomobil satılmış ve toplam otomobil sayısı 4 milyon 351 bine yükselmiştir. Yani ülkemizdeki toplam otomobilin %15’i 2000 yılı içinde satın alınmıştır.

Böylece, Aralık 1999 tarihinde yapılan IMF anlaşmasıyla şehir küçük-burjuvazisi kendisini “döviz çıpası” ile sabitlenmiş ithal tüketim malları cennetinde ve yükselen borsa endeksleri ortamında bulmuştur. Ancak “cennet yaşamı” fazla sürmemiştir. İlk İMKB endeksi Nisan 2000’den itibaren düşmeye başlamış ve Kasım 2000 kriziyle birlikte “dibe vurmuş”tur. Ardından Şubat 2001 krizi gelmiş ve yaşanan 3-5 ayın, sadece bir “reklam” olduğu, sıranın ödemeye geldiği açığa çıkmıştır.

Kemal Derviş’li günlere gelindiğinde, akaryakıtta 23 Şubat 2001’den 5 Haziran 2001’e kadar 9 kez zam yapılmıştır. Benzin fiyatlarına 28 Şubat 2001 tarihinde ortalama yüzde 10, 4 Mart 2001 tarihinde

	İMKB-100 Endeksi			
	TL olarak	\$ Olarak	\$ fiyatı	cent ^[1]
4 Ocak 2000	17.512	1.885	543.401	3,2
18 Ocak 2000	19.577	2.087	548.869	3,5
19 Ocak 2000	18.414	1.962	549.036	3,3
20 Ocak 2000	18.030	1.922	548.880	3,2
3 Şubat 2000	16.096	1.671	563.577	2,8
3 Mart 2000	16.783	1.707	575.055	2,9
4 Nisan 2000	16.216	1.604	591.446	2,7
2 Mayıs 2000	19.406	1.848	614.154	3,1
2 Haziran 2000	16.520	1.564	617.665	2,7
4 Temmuz 2000	14.200	1.331	624.013	2,2
4 Ağustos 2000	13.789	1.250	645.329	2,0
4 Eylül 2000	13.192	1.176	656.282	2,0
3 Ekim 2000	11.567	1.011	668.922	1,9
3 Kasım 2000	14.802	1.271	681.318	2,1
5 Aralık 2000	8.755	753	679.500	1,2
2 Ocak 2001	10.007	916	675.004	1,4
19 Şubat 2001	8.683	738	688.342	1,2
2 Mart 2001	9.513	613	920.125	0,9
4 Nisan 2001	8.117	385	1.238.549	0,7
4 Mayıs 2001	12.529		1.165.563	1,2
4 Haziran 2001	11.760		1.150.289	1,1

[1] İMKB Endeksi’nin dolar bazındaki değerinin bu “hesaplanması”, borsa birleşik endeks rakamının doların o anki TL değeri ile bölünmesiyle yapılmaktadır. Ancak borsa endeksinin dolar bazındaki değeriyle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Burada İMKB-100 Endeksi’nin dolar bazındaki değeri ikinci sütunda yer almaktadır.

%1,3, 14 Mart'ta %2,7, 23 Mart'ta %2,1, 4 Nisan'da %21, 13 Nisan'da %11, 4 Mayıs'da %5.3 ile %5.4, 15 Mayıs'da %1.3 arasında ve 4 Haziran'da %2,16 ile 3,25 arasında zam yapılarak, Şubat krizinden sonra kurşunsuz benzin fiyatı 609.200 liradan 1.051.000 liraya yükselmiştir. Böylece benzin fiyatlarına yapılan toplam zam oranı %73 olmuştur. Kurşunsuz benzinde ATV miktarı 434.500 liraya çıkartılarak, %42 düzeyine yükseltilmiştir.

Böylece şehir küçük-burjuvazisi 2000 yılında büyük coşkuyla karşıladığı IMF "istikrar tedbirleri" paketiyle yaptığı tükemin ilk bedelini benzin fiyatlarına (şimdilik) yapılan %73 zamlarla ve geçen yıla göre (şimdilik) %42 artırımlı olan Akaryakıt Tüketim Vergisi ile ödemeye başlamıştır. Bizim gibi ülkelerde şehir küçük-burjuvazisinin üst gelir grubunu oluşturan "esnaf ve zanaatkar" kesimi, yani küçük sanayi böl-gelerinde işyerlerine sahip **küçük sermaye sahipleri ile küçük ve orta tüccar kesimi** ve **memur kitlesinin üst ve orta gelir grubu**, 2001 yılının ilk beş ayı içinde %50-75 oranında gelir kaybına uğramıştır.

Öte yandan doğrudan tüketici kredileri kullanan ve çoğunluğunu memurların oluşturduğu küçük-burjuva kesimler faiz oranlarındaki yükselişle birlikte "ödeme güçlüğü" içine girmişlerdir. Araba ve konut kredisinin faiz oranları %90'lara yükselirken, kredi kartı faiz oranları %120'lere çıkmıştır.

Bu koşullar altında, 2000 yılında büyük "aşk"la bağlandıkları borsada, yıl sonu itibarıyla %100 oranında para kaybeden küçük-burjuvazi, son bir umut olarak **yeniden borsaya yönelmiştir**. IMF'ye yeni "*Niyet Mektubu*"nun 15 Mayıs 2001'de açıklanmasıyla birlikte borsaya yönelen küçük-burjuvazinin bütün umudu doların yükselişinin durmasına endekslenmiştir. Dolar fiyatında meydana gelen her artış, onlar için, borsaya yatırdıkları paranın değer kaybetmesinden başka bir anlama gelmemektedir. Onların gözünde, doların değer kazanmasının tek nedeni "siyasetçiler"dir. Dolayısıyla borsadaki paralarını korumak için, medyanın desteğiyle, "siyasetçiler" den kurtulma hesapları içine girmişlerdir. Her zaman olduğu gibi, onlar için, "siyasetçiler" den kurtulmanın tek yolu **askeri darbeyi** geçmektedir.

Askeri darbe ve darbe sonrasında oluşacağını bekledikleri **teknokratlar hükümeti** ile borsada kazanacaklarını uman küçük-burjuvazi, tüm varoluşunu borsaya yöneltirken, aynı zamanda askeri darbeye bağlı "umudu" satın almaya çalışmaktadır. Kemal Derviş'e gösterdikleri büyük "ilgi ve sevgi", askeri darbe sonrasında oluşturulacak teknokratlar hükümetinin başına getirileceği beklentisinden kaynaklanmaktadır.

Oysa, ne askeri darbe ve sonrasında kurulması istenen Kemal Derviş'in başbakanlığındaki teknokratlar hükümeti, ne de devrilmesini bekledikleri "siyasetçiler" onların mülksüzleştirilmelerini

engelleyemeyecektir. IMF ile yapılan son anlaşmada açıkça ifade edildiği gibi, küçük-burjuvazinin mülksüzleştirilmesinin ilk halkası tüketim mallarına yapılan zamlar olmakla birlikte, son halkası değildir. Sırada 1 Eylül 2001 tarihinde uygulamaya başlanılacak olan **Vergi Kimlik Numarası** vardır.

“Medya”nın “para hareketlerine numaralı takip” adıyla sunduğu Vergi Kimlik Numarası uygulaması, bankaların, 1 Eylül 2001 tarihinden itibaren açacakları her türlü mevduat ve kredi hesabı, döviz tevdiat hesabı vs. adlarla açacakları hesaplarda, kasa kiralama hizmetlerinde, repo, swap, forward ve benzeri adlarla yapacakları her türlü alım satım işlerinde, müşteri adına off-shore bankalarda açtacakları hesaplarda, müşterinin kimlik ve adres bilgilerinin yanında, vergi kimlik numarasını da tespit ederek, bu bilgileri müşteri hesap kartı, hesap ekstresi ve bankanın tuttuğu diğer kayıtlara işlemeleriyle başlayacaktır. Yine bankalar, 1 Eylül’den itibaren **yurtiçi ve yurt dışına** yapılan **2 milyar lira** ya da eşdeğeri yabancı parayı geçen tutardaki **havaleleri** yapmak için de vergi kimlik numarası ve diğer bilgileri kayda geçeceklerdir. Hazırlanan Tebliğ uyarınca Sermaye Piyasası Kanunu’na tabi aracı kuruluşlar (bankalar dahil) portföy yönetim şirketleri ve yatırım danışmanlığı şirketleri de, 1 Eylül’den itibaren, gerek borsa, gerek borsa dışında yaptıkları alım-satım aracılık, sermaye piyasası araçlarından oluşturulan portföylerin müşteri hesabına vekil sıfatıyla yönetilmesi ve yatırım danışmanlığı işlemleri sırasında da müşterileriyle yapacakları sözleşmelerde, düzenlenecek hesap ekstrelerinde ve diğer belgelerde vergi kimlik numarasına yer vereceklerdir.

Ve arkasından nelerin geleceği 3 Mayıs 2001 tarihli “*Niyet Mektubu*”nda şöyle ifade edilmektedir:

“Bu amaçla, **gerekli vergi mevzuatı** Mayıs 2001 sonuna kadar yürürlüğe konulacaktır (Sekizinci gözden geçirmenin tamamlanması için koşul). Yeni tamamlanan operasyonların bilgisayar ortamına alınmış olmasından daha iyi faydalanmak ve vergi mükelleflerine ilişkin verilerin (**üçüncü şahıs bilgileri dahil**) işlenmesi ve paylaşımını geliştirmek amacıyla vergi idaresinin üç veri işleme merkezini birleştirerek yeniden örgütleyeceğiz.”

Kısacası, Vergi Kimlik Numarası ile yapılan “numara”, doğru- dan küçük-burjuvazinin vergilendirilmesi ve her türlü vergi kaçırma yolunun kapatılmasıdır.

Vergi Kimlik Numarası’nın siyasal sonucu ise, ülkede yaşayan ya da yaşayanlarla ilişki içinde olan herkesin, ekonomik, sosyal ve siyasal tüm ilişki ve faaliyetlerinin kayda geçirilmesidir. Bir başka deyişle, Vergi Kimlik Numarası uygulamasıyla, herkes, sadece parasal işlemleriyle değil, sosyal ve siyasal ilişki ve faaliyetleriyle de kayda

geçirilecek ve denetlenecektir. Bugüne kadar, başta emperyalist ülkeler olmak üzere, pek çok ülkede yapılmak istenen, ancak kitlelerin tepkileri nedeniyle bankacılık işlemleriyle sınırlandırılmak zorunda kalınan Vergi Kimlik Numarası uygulaması, ülkemizde, “üçüncü şahıs bilgileri dahil” olmak üzere “vergi mükelleflerine ilişkin verilerin”, yani kimlik, adres ve diğer bilgilerinin kayda geçirilmesini ve “paylaşımını” içermektedir. Böylece ülkeyi yönetmenin daha kolay olacağı düşünülmektedir.

Yine, “Niyet Mektubu”nda açıkça beyan edildiği gibi, “hükümet borçlarının etkin ve hızlı tahsili” için İcra ve İflas Yasası’nda yapılacak değişiklikten en fazla etkilenecek kesim küçük ve orta ölçekli işyeri sahipleri ile küçük tüccar ve esnaf olacaktır. Özellikle Emlak Bankası ile Halk Bankası’ndan kredi alan bu kesimlerden, İcra ve İflas Yasası değişikliği ile alacaklar “hızla” tahsil edilecektir. Vergi Kimlik Numarası’yla “üçüncü şahıs bilgileri” de alınmış olduğundan, bu kesimlerin yükselen kredi faizleri karşısında her türlü kaçış yolu kesilmektedir.

Vergi Kimlik Numarası ve paralelinde çıkartılacak olan Vergi Yasası ve İcra ve İflas Yasası ile mülksüzleştirilecek olan şehir küçük-burjuvazisi, bu uygulamaya büyük bir coşku ile gönüllü olurken, “medya”nın “banka hortumcuları”na karşı yürüttüğü kampanyanın destekçisi olarak, kendi ipini kendisi çekmiştir.

12 Mayıs 2001 tarihinde TBMM’de kabul edilen “Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”la, “hisseleri kısmen veya tamamen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) geçen bir bankanın yönetimi ve denetimini doğrudan veya dolaylı olarak elinde bulunduran kişilerin, banka kaynaklarını ve varlıklarını doğrudan veya üçüncü kişilere rehnetmesi, teminat göstermesi, **ekonomik gücü olmayanlara kredi vermesi**, karşılığında kredi temin etmek amacıyla kredi kullanması suretiyle veya başkaca dolanlı işlemlerle edindikleri ya da **üçüncü kişilere edindirdikleri her türlü banka kaynağı ve varlıkları**, Fon alacağı sayılacak. Bu alacaklar hakkında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanacak.”

Yasa uyarınca, dava konusu yapılan varlıkların değerleri TMSF tarafından belirlenecek ve bu belirlemeye karşı **mahkemeye** gidilemeyecektir.

Böylece “Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”la, kişilerin ve şirketlerin tüm mal varlıklarına elkonulmasının yeni bir yolu ve hukuku oluşturulmuştur. Şehir küçük-burjuvazisi, “hortumcular”dan 20 milyar doların geri alınması için çıkartıldığını düşündüğü bu yasayla, kendi kredi borçları karşılığında kendi malvarlıklarına istenildiği gibi elkonulmasını ve bu kendi malvarlıklarının değerinin belirlenmesine karşı mahkemeye başvurma hak-

kının elinden alınmasını gönüllü olarak kabul ederken, askeri darbenin bunu değiştirmeyeceğini hiç düşünmemiştir.

Şehir küçük-burjuvazisi, IMF anlaşmalarına paralel olarak işçi sınıfının ve köylülüğün yoksullaştırılmasına yönelik uygulamaların destek korosu olarak ortaya çıkarken, aynı zamanda kendisinin mülksüzleştirilmesine ve yoksullaştırılmasına yönelik IMF anlaşmaları karşısında **yalnız kaldığını** da hiç düşünmemiştir.

Onlar, “globalizm”in tezahürat korosu olarak, ülkenin her türlü kaynağının “özelleştirme” paravanası altında emperyalist tekellere satılmasıyla “yaşam standardı”nın yükseleceğini beklediklerinden, “özelleştirme”ye karşı çıkan herkese ve her düşünceye büyük bir düşmanlık ve nefret duygularıyla tepki göstermiştir. Son “özelleştirme”den sorumlu devlet bakanı” Yüksel Yalova’nın istifa ettirilmesi olayında görüldüğü gibi, bu düşmanlık ve nefret duyguları “kelle vermeye” kadar ulaşabilmiştir.

Onlar, tüm geleceklelerini “Derviş yasaları”na bağladıkları için, Telekom yasasından şeker yasasına, tütün yasasından doğalgaz yasasına kadar, her türlü yasal düzenlemenin “kamuoyu desteği” olarak da ortaya çıkmışlardır.

Bir bütün olarak küçük-burjuvazi, özel olarak da şehir küçük-burjuvazisi homojen bir yapıya sahip değildir. Dolayısıyla, gelişen ekonomik ve siyasal olaylar karşısında bütünsel ve homojen bir tutum içinde olamazlar. Bu özellikleri, hemen her gelişen olay karşısında ortaya çıkan farklılıkta kendisini gösterir. Ülkemiz somutunda Nisan ayında yapılan “esnaf eylemleri”nde görüldüğü gibi, şehir küçük-burjuvazisinin küçük işyeri sahipleri ve tüccar kesimi kredi faiz oranlarının olağanüstü artışıyla birlikte fiili eylemlilik içine girerken, serbest meslek sahipleri ve memurlar (“kamu emekçileri”) olayların sıradan bir izleyicisi durumunda olmuşlardır. Hatta bu kesimler, “esnaf eylemleri”nin “şiddet ve anarşi” görüntüsü karşısında “banşıl ve düzenli” kitle eylemi düzenleyerek, kendisini diğer küçük-burjuva kesimlerden ayırmaya özen göstermişlerdir.

Bugün ülkemizde gelişen ekonomik ve siyasal olaylar içerisinde şehir küçük-burjuvazisinin serbest meslek sahipleri ile memur kesimleri, çeşitli meslek odalarında (TMMOB, TBB gibi) ve memur sendikalarında (KESK) örgütlü durumdadırlar. Bu kesimler, diğer kesimlerin sanayi ve ticaret odalarındaki örgütlülüğünden farklı olarak, işçi sendikaları üzerinde ideolojik ve politik bir güce sahiptirler. Dolayısıyla, kendi çıkarları doğrultusunda işçi sendikalarını yönlendirebilmektedirler. Bu kesimler, siyasal olarak ÖD Partisi’ne yakın konumda bulunmakta birlikte (kimi durumlarda doğrudan ÖD Partisi içinde yer almaktadırlar), TMMOB, TBB ve KESK’in örgütlülüğünü kullanarak gelişen mülksüzleşme dalgasına karşı kendilerini korumaya çalışmaktadırlar. Bireysel olarak “globalizm”in en hara-

retli savunucuları durumunda olan bu serbest meslek sahibi ve memur kesimi, emperyalist ekonomilere olan bağımlılığın her düzeyde gelişmesiyle kendilerine yeni “olanaklar” çıkacağı beklentisi içindedirler. Mayıs ayında çıkartılan Avukatlık Yasası’da olduğu gibi, içinde bulunulan mülksüzleşme ve yoksullaşma ortamında kendilerine özel ayrıcalıklar ve yeni iş olanakları yaratmaktadırlar.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının destekçisi olan serbest meslek sahipleri, bu yatırımların gerçekleşmesine paralel olarak kendileri için yeni iş olanakları çıkacağını hesapladıklarından “özelleştirme”nin hızla ilerlemesinden yanadırlar.

Diğer yandan, şehir küçük-burjuvazisinin diğer kesimleri ise, gerek doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile, gerekse “özelleştirme”yle daha fazla mülksüzleştirilmek durumundadırlar. Özellikle emperyalist metaların ülke iç pazarında serbestçe satılmasına paralel olarak, emperyalist tekellerin kendi dağıtım ağını kurlmalarıyla (özel olarak hipermarketler) daha fazla kayba uğrayan küçük esnaf kesimi (özellikle bakkalların tasfiyesiyle birlikte ortaya çıkan küçük ve orta boy market sahipleri), sözcüğün tam anlamıyla çaresiz durumuna düşmüşlerdir. Bugüne kadar kendi çıkarlarını savunduğunu düşündükleri düzen partilerinin, tümüyle IMF koşullarını kayıtsız şartsız kabul edişleri karşısında, çaresizlikleri şaşkınlığa dönüşmüş ve ne yapacaklarını bilemez hale gelmelerine neden olmuştur. Bu ortamda, “medya” propagandası ile IMF’nin adamı olarak Kemal Derviş’e yönelerek, uygulamada daha “insafli” davranılmasını bekler hale gelmişlerdir.

Tüm bu gelişmelerin ortaya çıkardığı olgu ise, heterojen yapıyla şehir küçük-burjuvazisinin, ne yapacağını bilemez halde ortada kaldığı ve tüm geleneksel siyasal ilişkilerden uzaklaştığıdır. 20 yıldır sürdürülen yoğun propaganda ile emperyalist sistemden ayrı bir ekonomik yaşamın olanaksız olduğuna inandırılmış olan şehir küçük-burjuvazisi, emperyalist sistemin içine girdiği ekonomik buhran koşullarında, buhranın yükünün geri-bıraktırlmış ülkelere aktarılmasıyla ortaya çıkan mülksüzleşme dalgasına karşı hiçbir çıkış noktası görmemektedir. Bu nedenle, kendi çıkarlarına uygun olarak anti-emperyalist, anti-tekelci ve anti-faizci politikalarından da uzak durmaktadırlar. Bu da, onların, her türlü yönlendirmeye ve propagandaya açık hale gelmelerine neden olmaktadır. Bugün için yaptıkları ve yapabilecekleri tek şey, “yükselen değerler”e yakın olmaya çalışmaktan ibarettir. Kararsız, şaşkın ve ürkek bir toplumsal kesim olarak, günlük olayların gelişimine göre dolar spekülasyonu içinde küçük sermaye ve tasarruflarını korumaya çalışmaktadırlar. Bu yüzden de, doların her iniş-çıkışı karşısında hızla paniğe kapılmakta ve buna neden olan her olaya ve kişiye karşı tutum takınmaktadır.

Bugün ülkede egemen olan **ekonomik ve siyasal belirsizlik**

ortamının varlığında şehir küçük-burjuvazisinin içinde bulunduğu durum belirleyici bir yere sahiptir. Bir bütün olarak şehir küçük-burjuvazisinin “globalizm aşkı”nın, aynı zamanda kendilerinin mülksüzleştirilmesinin nedeni olduğunu görmemektedirler. “İşbitirici, köşe dönücü” ANAP ile “milliyetçi” faşist MHP ve “solcu” DSP koalisyon hükümetinin varlığı, aynı zamanda bu kesimlerin içinde bulunduğu kafa karışıklığının da bir göstergesi durumundadır.

“Korkunun ecele faydası yoktur”! Dünya ekonomik buhranı koşullarında, bizim gibi ülkelerin küçük-burjuvazisinin artan oranda mülksüzleştirilmesi ve yoksullaşması kaçınılmazdır. Tek çıkış yolları ise, anti-emperyalist ve anti-oligarşik bir devrimdir. Bu da, onları daha fazla korkutmaktadır. Gelişen olaylar, isteseler de, istemeseler de, şehir küçük-burjuvazisini, ya tümüyle mülksüzleşerek, ya da gerçeklerin bilincine vararak, anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrim mücadelesine katılmaya zorlayacaktır.

Ancak şu asla unutulmamalıdır, küçük-burjuvazi, devrim mücadelesine, kendi bencil çıkarlarıyla, bireyciliği ile, burjuva olma özellikleriyle birlikte gelecektir. Bu yüzden, proletarya ve onun öncüsü, her durumda küçük-burjuva ideolojisine ve onun siyasal oportünizmine karşı, her zamankinden daha fazla dikkatli olmak ve mücadele etmek zorundadır. Onların “globalizm aşkı”, mülksüzleşme dalgasının yoğunluğuna paralel olarak azalsa da, hiçbir zaman sona ermeyecektir.

“Çok iyi bir operasyon oldu herkes kazandı!”

(Kemal Derviş, 19 Haziran 2001)

KURTULUŞ CEPHESİ

Sayı: 62, Haziran-Temmuz 2001

22 Şubat sabahı, adı konulmamış, oranı belirlenmemiş bir devalüasyonla başlayan yeni dönem, Kemal Derviş’iyle, “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”yla, IMF’ye verilen “*Niyet Mektubu*” ve “*Ek Niyet Mektubu*”yla, “Takas”la, “iç borç çevirebilme olanakları”yla, Telekom “krizleri”yle vb. süregiderken “siyasi istikrar”, “güven” ve “inanç” söylemleriyle ve “program hedeflerinin revizyonu” haberleriyle beş ayı geride bırakmıştır.

22 Şubat günü 685.391 lira olan Merkez Bankası’nın dolar kuru, 18 Temmuz 2001 günü “serbest piyasa”da 1.590.000’e yükselmiş ve yapılan müdahaleler sonucunda dolar

2001 Şubat Sonrası İç Borçlanma İhaleleri		
	Yıllık Bileşik Faiz (%)	Toplam Miktar Milyar TL
20.02.2001	144,23	2.296.263
20.03.2001	193,71	4.391.649
03.04.2001	150,00	1.482.688
10.04.2001	148,06	794.091
17.04.2001	119,89	1.203.620
24.04.2001	110,83	253.049
24.04.2001	107,80	1.130.393
01.05.2001	93,28	848.843
08.05.2001	89,91	957.700
15.05.2001	89,78	884.976
22.05.2001	75,00	1.936.967
22.05.2001	72,37	1.072.010
29.05.2001	79,98	10.593
05.06.2001	83,50	144.625
12.06.2001	79,90	190.698
19.06.2001	79,47	1.546.774
26.06.2001	92,29	4.413.181
03.07.2001	91,82	266.403
10.07.2001	95,00	1.190.140
17.07.2001	104,89	466.500
24.07.2001	91,88	908.599

İÇ BORÇLAR						
	Ödemeler					
	Anapara	Faiz	Toplam	Borçlanma	Net Artış	Borç Stoku
2001 OCAK	1.600.551	1.168.922	2.769.473	9.608.037	8.007.485	44.428.106
Nakit Dışı	155.839	88.397	244.235	7.388.371	7.232.532	14.222.245
2001 SUBAT	4.363.897	2.179.778	6.543.675	5.363.279	999.382	45.427.488
Nakit Dışı	1.112.806	551.117	1.663.923	2.359.906	1.247.101	15.469.345
2001 MART	3.758.222	859.772	4.617.994	9.181.918	5.423.696	50.851.184
Nakit Dışı	565.048	546.525	1.111.573	5.089.452	4.524.404	19.993.749
2001 NİSAN	2.046.027	1.271.298	3.317.325	10.403.924	8.357.897	59.209.081
Nakit Dışı	50.000	25.625	75.625	7.073.516	7.023.516	27.017.266
2001 MAYIS	16.338.946	5.320.534	21.659.480	41.675.469	25.336.523	84.545.604
Nakit Dışı	10.146.682	2.664.232	12.810.914	35.865.115	25.718.432	52.735.698
2001 HAZİRAN	14.453.345	1.905.469	16.358.814	20.239.984	5.786.640	90.332.243
Nakit Dışı	390.890	32.362	423.252	290.466	-100.424	52.635.273
2001 TOPLAM	42.560.988	12.705.773	55.266.761	96.472.610	53.911.622	90.332.243
Nakit Dışı	12.421.265	3.908.257	16.329.522	58.066.825	45.645.560	52.635.273

Mayıs ayı içerisinde yapılan toplam 35,9 katrilyon TL.'lık nakit dışı borçlanmanın;
- 12,8 katrilyon TL.'lık kısmı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kapsamındaki bankalara yapılan ihraçları,
- 23,1 katrilyon TL.'lık kısmı ise Kamu bankalarına yapılan ihraçları içermektedir.
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı verileri

kuru 1.300.000' ler seviyesine çekilmiştir.

Şubat 2001 sonu itibariyle **45 katrilyon 427 trilyon lira** olan iç borç miktarı, Temmuz 2001 başında **90 katrilyon 332 trilyon liraya** yükselmiştir. Yani son dört ay içinde iç borçlar **44 katrilyon 905 trilyon lira** artmıştır.

Bu iç borçların 78 katrilyon 35 trilyon liralık kısmı tahvil ve 12 katrilyon 296 trilyonluk kısmı bono durumundadır.⁵⁶ Tahvillerin 25 katrilyon 400 trilyon liralık bölümü nakit, 52 katrilyon 635 trilyonluk bölümü ise “nakit dışı”, yani kamu bankalarına verilen “kağıt”tan oluşmaktadır. Böylece Temmuz 2001 itibariyle iç borçların 37 katrilyon 697 trilyonluk bölümü nakit para olurken, kalan 52 katrilyon 635 trilyon lira iç borç devletin kendi bankalarına, yani kamu bankalarına verdiği “kağıt”lardan oluşmaktadır.

Aynı dönem içinde iç borçlar için, anapara olarak 42 katrilyon 560 trilyon ve faiz olarak 12 katrilyon 705 trilyon ödenmiştir. Son altı ay içinde yapılan iç borç ödemelerinin (anapara ve faiz olarak) toplamı 55 katrilyon 266 trilyona ulaşmıştır. Bu borç ödemelerine karşılık olarak, hazine, 96 katrilyon 472 trilyon liralık yeni borçlanmaya gitmiştir. 38 katrilyon 406 trilyon liralık “nakit” borçlanmada faiz oranları ortalama %90'lar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Hazinenin bu iç borçlanması yanında Haziran ayının en önemli gündem maddesi ise “iç borç takası” olmuştur. 17 Haziran günü

⁵⁶ Devlet borçlanmalarında sözü edilen tahvil ile bono, borçlanmanın vadesine göre yapılan bir aydır. 12 aydan kısa vadeli borçlanma senetlerine “bono”, 12 aydan daha uzun borçlanma senetlerine “tahvil” adı verilmektedir.

	1998	1999	2000	2001 Hedef
GSMH (Trilyon TL)	53.518,3	78.283,0	125.971,0	182.439,0
GSMH (Milyar \$)	205,8	187,5	201,9	170,7
Büyüme (%)	3,9	-6,1	6,1	-3,0
Ort. TEFE (%)	71,8	53,1	51,4	50
Yıl Sonu TEFE (%)	54,3	62,9	32,7	57,6
Yıl Sonu TÜFE (%)	69,7	68,8	39,0	52,5
Ort. TÜFE (%)	84,6	64,9	54,9	48,7
Ort. Döviz Kuru (TL/\$)	260.040	417.581	623.947	1.068.806
İhracat-FOB (Milyar \$)	27,0	26,5	27,3	30,3
İthalat-CIF (Milyar \$)	45,9	40,7	54,0	46,3
Turizm Gelirleri (Milyon \$)	7.177	5.203	7.636	-
İşçi Gelirleri (Milyon \$)	5.356	4.529	4.560	-
Dış Borç Faiz Ödemeleri (Milyon \$)	4.823	5.450	6.299	-
Cari İşlemler Dengesi	1.984	-1.360	-9.765	2.852

Kaynak: Maliye Bakanlığı verileri

gerçekleştirilen “iç borç takası” sonucunda, 9 katrilyon 962 trilyon liralık borcun 7 katrilyonluk kısmı %14,89-14,45 faizle dolara endeksli olarak ve kalanı TL olarak 2 ila 5 yıl süreyle uzatılmıştır. Böylece yaklaşık **10 katrilyon liralık** iç borç, ortalama %14,67 faizle **8 milyar 300 milyon dolarlık** borca çevrilmiştir. 10 yıllık ABD hazine bonolarının faiz oranlarının %4’ler seviyesinde olduğu gözönüne alındığında, Kemal Derviş’in “takas” sonrasında yaptığı basın toplantısındaki sözleriyle ifade edersek, “*Çok iyi operasyon oldu, hazine, ekonomi ve bankalar kazanmıştır!*”

Hazine 10 katrilyonluk iç borcu 8 milyar 300 milyon dolarla değiştirerek ve üstüne dolar bazında %14,67 faiz vererek “kazanmıştır”tır! Bu “takas”la, hazine, 2001 yılının son altı ayında %14,67 ortalama faiz oranıyla 1 milyar 218 milyon dolar faiz yükü altına girerken, gelecek iki yıl boyunca 4 milyar dolar faiz ödemek zorunda olacaktır.

Ekonomi “kazanmıştır”! “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın sözleriyle ifade edersek, “takas” yapılırken 2001 yılı sonu itibarıyla doların 1.068.806 lira olacağı öngörülmüştü. Ve “takas”ın birinci ayı dolarken, dolar 1.590.000’lere çıkmıştır. Böylece, dolara endeksli iç borç takası sonucunda 10 katrilyon liralık borç 13 katrilyon 200 trilyon liraya çıkmıştır. Buna, altı ay için 2 katrilyon (1,2 milyar dolar) tutan faiz eklendiğinde, ekonominin altı aylık “kazancı” 5 katrilyon 200 trilyon olmaktadır. Önümüzdeki aylar ve yıllarda doların değerinde meydana gelen her artış, ekonominin bu “kazancını” daha da artıracaktır.

Ve bankalar “kazanmıştır”. %35-40 faizle ellerinde tuttukları hazine bonolarını %100’lük bir faiz oranıyla değiştirmişlerdir.⁵⁷ Bö-

⁵⁷ “Takas”la birlikte bankaların hazine “kağıtları”ndan elde ettikleri “reel faiz

lece, bankalar, “*takas sayesinde bilançolarındaki döviz-Türk lirası dengesini düzeltmiş*”lerdir.⁵⁸

14 Nisan 2001 tarihinde Dünya Bankası Başkan Yardımcısı kariyerine ulaşmış bir “teknokrat” olan Kemal Derviş kamuoyuna açıkladığı “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*” metninde şunları söylüyordu:

“I. 1990-1999 DÖNEMİNDE EKONOMİDE OLUŞAN TEMEL SORUNLAR

1. Türkiye ekonomisi 1990’lı yıllardan itibaren sıklaşan aralıklarla krizlerle karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan bu krizlerde dışsal etkenlerin de rolü olmakla beraber krizlerin **başlıca nedenleri**: (i) sürdürülemez bir iç borç dinamiğinin oluşması ve (ii) başta kamu bankaları olmak üzere mali sistemdeki sağlıksız yapının ve diğer yapısal sorunların kalıcı bir çözüme kavuşturulamamış olmasıdır.

A. Sürdürülemez İç Borç Dinamiği

2. **Kamu kesimi** toplam borç stokunun (net) GSMH’ye oranı 1990 yılında yüzde 29 iken, bu oran 1999 yılında yüzde 61’e ulaşmıştır. İç borç stokundaki artış ise daha çarpıcıdır. 1990 yılında yüzde 6 olan net iç borç stokunun GSMH’ye oranı 1999 yılında (kamu bankalarının görev zararları dahil) yüzde 40,9’a çıkmıştır. 2000 yılında ise bu oran yüzde 38,8 olmuştur.

7. Yüksek maliyetli iç borçlanma ile karşılanması, faiz giderlerinin bütçe içerisindeki payını hızla artırmıştır. Nitekim, 1990 yılında toplanan her 100 liralık vergi gelirinin 32 lirası faiz ödemek için kullanılırken, 1999 yılında bu rakam 72 liraya yükselmiştir. Bu gelişmelerin sonucunda devlet eğitim, sağlık, adalet gibi asli fonksiyonlarına yeterli kaynak ayıramaz hale gelmiştir.”⁵⁹ (abc)

oranı”, %14,67 resmi faiz + dolar fiyatındaki artış oranı (“hedef” dolar fiyatıyla %56) - enflasyon oranı (“hedef” TEFE olarak %57,6) = %13,07 olmaktadır. Gerçekte ise, dolar fiyatındaki artış (1.320.000 TL olarak) %93 olmuştur ve yıl sonu itibarıyla bu oranın %120’lere ulaşması “öngörülmekte”dir. Böylece “reel faiz oranı”, en az %50,07, en çok %77,07 olmaktadır. Enflasyon rakamlarında meydana gelecek her artış, dolar fiyatının artmasına neden olmadığı koşullarda, bu “reel faiz oranı”nı düşürecektir. Bu nedenle, enflasyonda meydana gelen her artışın dolar “spekülasyonu”na yol açması kaçınılmazdır.

⁵⁸ Kemal Derviş, 17 Haziran 2001 tarihli basın toplantısı.

⁵⁹ Kemal Derviş’in “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın **iki ayrı metni** bulunmaktadır. “Ayrıntılı program” olarak ifade edilen ve **Mayıs ayında** IMF’e verilen “*Niyet Mektubu*”na paralel olarak kaleme alınan **ikinci metinde** “Sunuş” şöyle yapılmaktadır:

“Ülkemiz çok ciddi bir ekonomik dar boğazdan geçmektedir. Yaşadığımız sıkıntının **görünürdeki** nedeni, kamu sektörünün borç stokunun boyutu ve son yıllarda korkutucu biçimde hızlanan olumsuz borç dinamiğidir.

(Milyar TL)	1990	1998	1999	2000	Ocak-Haz 2001	2001 Hedefi
Harcamalar	68.355	15.614.441	28.084.685	46.602.627	31.031.574	78.999.962
Personel	26.465	3.871.005	6.911.927	9.982.149	6.509.172	14.630.000
Yatırım	9.882	999.320	1.544.427	2.472.317	975.368	3.749.629
Borç Faizi	13.966	6.176.595	10.720.840	20.439.862	15.741.332	41.268.400
Vergi Gelirleri	45.399	9.228.596	14.802.280	26.514.127	16.560.761	37.710.000
Bütçe Dengesi	-11.782	-3.803.376	-9.151.620	-12.846.190	-8.103.743	-29.699.962
Faiz Dışı Denge	2.184	2.373.219	1.569.220	7.593.672	7.637.589	11.568.438

Kaynak: Maliye Bakanlığı, 2001 Konsolide Bütçe Aylık Gerçekleşmeler ve 1990-2000 Konsolide Bütçe

Görüldüğü gibi, “teknokrat” Kemal Derviş’e (ya da IMF’ye) göre, Türkiye’nin temel sorunu “sürdürülemez iç borç dinamiği”dir. Dolayısıyla, onların uygulamaya soktukları IMF “istikrar tedbirleri”, ya da ken-di deyişleriyle “güçlü ekonomiye geçiş programı”, kendi iddialarına göre, bu “sürdürülemez iç borç dinamiği”ni “düzeltmeyi” hedeflemek durumundadır.

İddia ve hedefler bu şekilde kamuoyuna sunulmuş olmakla birlikte, “icraat”, yani uygulama, çok daha farklı olmuştur.

2000 yılında 36 katrilyon seviyesindeki iç borç toplamı (“stoku”), Haziran 2001’de **90 katrilyona** çıkmıştır. **Dolar bazında** ifade edersek, 2000 yılında 54 milyar dolar olan iç borç toplamı 78 milyar dolara yükselmiştir.⁶⁰ 2000 yılında GSMH⁶¹ 201 milyar dolar iken, iç

1990’lı yıllarda Türkiye’nin kamu borcunun milli gelire oranı yüzde 30’un altındayken, 2000 yılının sonunda bu oran yüzde 60’a ulaşmıştır. Bugün ise yüzde 70’in de üstüne çıkmıştır. Yıllardır ancak çok yüksek reel faizle borçlanabilen devlet için bu süreç artık sürdürülemez boyutlara varmıştır.

Ancak bu olumsuz borç dinamiğinin **temel nedeni Türkiye’imizde devlet ile toplum ve siyaset ile ekonomi arasındaki ilişkilerdir.**” (abc)

⁶⁰ İç borçlar, devletin kendi giderlerini vergi vb. gelirlerle karşılayamadığı koşullarda baş vurduğu bir “finansman” aracıdır. Tahvil ve bono cinsinden yapılan bu borçlanma, ister devletin yeni yatırımları için, ister düzenli giderlerini karşılamak için kullanılsın, her durumda, ülke içindeki özel kişi ve şirketlerin sahip oldukları para-sermayenin faiz karşılığında devlete ödünç verilmesidir. Feodalizmin egemen olduğu koşullarda devlet iç borçlanması tefeci-bankerlere yapılırken, günümüzde kapitalist bankalara yapılmaktadır. Kapitalizmin dünya çapında egemen üretim ilişkisi haline gelmesiyle birlikte devlet iç borçlanmaları “alışılın” bir yol haline gelmiştir. İç borçlanma, genellikle her ülkenin kendi ulusal parası üzerinden gerçekleştirildiğinden, doların fiyatında meydana gelen değişiklik, “dolar bazında” iç borç “stoku” rakamlarında değişikliğe neden olmaktadır. Ekonomi-politiği bilmeyen ve kapitalist ekonomi hakkında hiçbir düşünceye sahip olmayan düz mantığa göre, doların değer kazanması, iç borçların azalması anlamına gelmektedir. Bu düz mantık sahibi “prof.” lar, “gazeteciler”, “ekonomi yazarları”, 22 Şubat devalüasyonu ile birlikte Türkiye’nin iç borç “stoku”nun azaldığını, dolayısıyla Şubat Krizi’nin “sanıldığı kadar kötü” olmadığını iddia edebilmişlerdir. Bu “ekonomi uzmanları”nın hesabına göre, 2000 yılı sonu itibarıyla 36 katrilyon liralık iç borç, Şubat Krizi öncesinde 54 milyar dolar iken, Şubat Krizi sonrasında doların 1 milyon liraya çıkmasıyla birlikte 36 milyar dolara inmiştir. Böylece neredeyse “bir gecede”, 18 milyar dolar “kazanılmış”tır! Bu düz mantık sahiplerinin unuttukları tek şey, iç borçlanmanın TL. üzerinden yapıp TL.

KURTULUŞ CEPHESİ

Dış Borcun Yapısı						
(Milyon \$)	1996	1997	1998	1999	2000	2001*
Toplam Dış Borç	79.642	84.876	96.890	103.344	116.105	112.054
Orta- Uzun Vade	62.297	66.829	75.673	79.872	87.193	85.418
Kamu Sektörü	51.616	50.228	52.568	54.078	61.141	60.139
Özel Sektör	10.681	16.600	23.104	25.794	26.052	25.278
Kısa Vade	17.345	18.048	21.217	23.472	28.912	26.636
Toplam Döviz Gelirleri	41.745	52.086	58.343	50.148	55.105	13.116
İhracat	23.225	26.261	26.973	26.587	27.774	8.152
İthalat	43.028	48.005	45.440	39.768	54.041	10.245
Cari İşlemler Dengesi	-2.437	-2.638	1.984	-1.360	-9.819	-547
TCMB Rezervler (Brüt)	16.273	18.419	19.721	23.177	22.172	18.445
Dış Borç Kullanımları	8.912	13.386	14.211	16.275	25.458	3.175
Dış Borç Ödemesi	11.418	12.418	16.513	18.316	21.937	5.043
Anapara	7.218	7.830	11.690	12.866	15.638	3.226
Faiz	4.200	4.588	4.823	5.450	6.299	1.817
GSMH	183.577	192.376	206.559	185.249	201.188	
Ortalama Dolar Kuru	81.386	152.071	261.045	420.126	623.704	983.450
	1996	1997	1998	1999	2000	2001*
Toplam Dış Borç / GSMH	%43,38	%44,12	%46,91	%55,79	%57,71	
Kamu Sektörü Borcu/ GSMH	%28,12	%26,11	%25,45	%29,19	%30,39	
Özel Sektör Borcu/ GSMH	%5,82	%8,63	%11,19	%13,92	%12,95	
Top.Dış Borç / Top.Döviz Gel	%190,78	%162,95	%166,07	%206,08	%210,70	
Toplam Dış Borç / İhracat	%342,91	%323,20	%359,21	%388,70	%418,03	
Dış Borç Servisi / GSMH	%6,22	%6,46	%7,99	%9,89	%10,90	
Faiz / GSMH	%2,29	%2,38	%2,33	%2,94	%3,13	

* Ocak-Mart 2001

Kaynak : Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası, DPT, DİE

borç “stoku”nun GSMH’ ya oranı **%29**’dur. Bu yıl Kemal Derviş’in “hedef” olarak ilan ettiği GSMH miktardan 170 milyar dolardır. İlk altı aylık iç borç toplamının hiç artmayacağını kabul ettiğimizde, iç borç-

üzerinden ödenmesidir. Döviz fiyatlarında meydana gelen değişimin iç borçlar üzerinde etkili olabilmesinin tek yolu, TL. üzerinden yapılmış olan bu borçların dolar cinsinden dış borçlara dönüştürülmesidir. Bir başka deyişle, TL. cinsinden iç borçların dolara endeksli borçlara çevrildiği koşullarda, iç borçların dolar cinsinden azaldığından sözetmek olanaklıdır. Haziran ayında yapılan “takas”ın da amacı budur. Ancak herkesin de bildiği gibi, TL. cinsinden borçların dolara endekslenmesiyle, dolar fiyatının her yükselişi iç borçların yükselmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla “kazanılanlar”, dolara endeksli borçların ek faizleriyle birlikte birkaç kat artmaktadır. Haziran ayında yapılan takasla, 10 katrilyon liralık iç borç 8 milyar 300 milyon dolarlık iç borca çevrilmiş, ancak dolardan yükselmesiyle birlikte, aynı borç 15 katrilyon liraya çıkmıştır. Yaman Törüner, 6 Mart 2001 tarihli *Akşam* gazetesinde şöyle yazmaktadır:

“Kemal Derviş dışardan 35-40 milyar dolar para getirebilecek ve bu para ile iç borçlar dış borç haline dönüştürülecekse; devalüasyon oranının yüksek tutulması veya şimdi nispeten düşük tutulup, birkaç ay sonra yeni bir devalüasyona gidilmesi gündeme gelebilir. Yüksek oranlı devalüasyon sayesinde iç borçlar ve kamu bankalarının açıkları toplamı ulaşılan ‘sorun rakam’, döviz cinsinden küçülecek ve 50 milyar Dolar civarına düşebilecek. **Derviş’i kurtarıcı gibi görenlerin beklentileri bu.**” (abç)

⁶¹ GSMH (Gayri Safi Milli Hasıla), bir ülkenin bir yıl içinde ürettiği tüm mal ve hizmet değerlerinin toplamıdır.

ların GSMH'ya oranı %46 olmaktadır.

Benzer durum dış borçlar için de geçerlidir. 2000 yılında 116 milyar dolara ulaşan dış borç toplamının GSMH'ya oranı %57,71 iken, 2001 yılı "hedef"ine göre %65,88 olmaktadır.

Kemal Derviş'in IMF uzmanlarıyla hazırladığı "*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*"nda özenle seçilmiş veri ise "**kamu kesimi toplam borç stoku**"dur.

Merkez Bankası verilerine göre, 2000 yılında "kamu kesiminin" dış borçlarının (62 milyar dolar) GSMH'ya oranı %30,39'dur. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, 2000 yılında "kamu kesimi"nin iç borç "stoku"nun GSMH'ya oranı %29'dur. "**Kamu kesimi**"nin iç ve dış borçlarının toplamı 116 milyar dolar olup, bunun GSMH'ya oranı %58'dir.

2001 yılının ilk altı ayında "**kamu kesimi**"nin toplam borç "stoku" 138 milyar dolar olup, Kemal Derviş'in GSMH "hedefi"ne oranı %81,1 olmaktadır. Aynı dönemde tüm borçların, yani "kamu" ve "özel" kesim dış borçları ile devlet iç borçlarının toplamı 190 milyar dolar olmuştur. Bunun "*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*"nın hedeflediği GSMH'ya oranı ise %112'dir. (Kemal Derviş'in **ikinci metninde**, "*2000 yılı sonu itibariyle yüzde 58,4 olan kamu kesimi net borç stokunun GSMH'ye oranının 2001 yılı sonunda yüzde 78,5'e çıkması, ancak alınan tedbirlerle 2002 yılından itibaren hızla azalmaya başlayarak 2003 sonunda yüzde 64,9'a düşmesi beklenmektedir*" şeklinde yeni ifadeler yer almaktadır.)

Görüldüğü gibi, IMF'nin Kemal Derviş aracılığıyla sunduğu "*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*"nda ifade edilen, Türkiye ekonomisinin "temel sorun"u olarak sunulan "sürdürülemez iç borç dinamiği", ilk dört aylık "icraat"la daha da içinden çıkılmaz hale getirilmiştir.

Diğer yandan, tam bir **ideolojik demagoji örneği** olarak "*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*"nın 7. paragrafında yer alan "yüksek maliyetli iç borçlanma"nın faizleri nedeniyle "**devlet**", "**eğitim**", "**sağlık**", "**adalet gibi asli fonksiyonlarına yeterli kaynak ayıramaz hale gelmiştir**" denilmektedir. ("*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*"nın **ikinci metninde**, iç borçlanmanın "*temel nedeni Türkiye'mizde devlet ile toplum ve siyaset ile ekonomi arasındaki ilişkilerdir*" denildikten sonra, "Birçok reform denemesine rağmen ekonomide ve toplumsal yaşamda 1990'lı yıllarda rant çekişmesi devam etmiştir. **Siyaset**, yasal çerçeveleri oluşturmak, denetim görevini yapmak, dış politikamızı ve ulusal savunma politikasını belirlemek, dar gelirliyi korumak gibi yararlı ve meşru işlevlerinin ötesinde piyasanın işleme sine ve ekonomik kararların verilmesine müdahale alışkanlığını sürdürmüştür. Özel sektör de siyasi destekle rant oluşturma çabasını terk edememiştir. Bankacılık sektöründe olsun, enerji sektörün-

de olsun, birçok başka sektörde olsun, yaşanan olumsuzlukların kaynağı hep bu rant elde etme çabasına odaklanmış düzendir. Bir türlü yenemediğimiz yüksek enflasyonun da temel kaynağı budur. Çok daha hızlı büyümemizi ve daha yüksek refah düzeyine hızla ulaşmamızı engelleyen de budur” denilmektedir. Böylece iç borçların sorumlusu olarak “siyaset” gösterilmektedir. Bu “Sunuş”un diğer metinde bulunmaması yapılan demagojinin ve ikiyüzlülüğün açık bir örneğidir.)

Bu IMF-Kemal Derviş demagojisinin dayanağı ise, “1990 yılında toplanan her 100 liralık vergi gelirinin 32 lirası faiz ödemek için kullanılırken, 1999 yılında bu rakam 72 liraya yükselmesi” olmaktadır. Bir başka deyişle, IMF-Kemal Derviş iddiasına göre, 1999 yılında vergi gelirlerinin %72’si iç borçların faizlerini ödemek için kullanıldığından, “devlet” “asli fonksiyonlarını” yerine getiremez hale gelmiştir ve onlar bu durumdan “devlet”i kurtaracaklardır!

Haziran ayı itibariyle 2001 yılında gerçekleşen faiz ödemeleri toplamı 15 katrilyon 741 trilyon olmuştur. Bunun 14 katrilyon 241 trilyonu iç borçların faizlerine aittir. Aynı dönemde toplam vergi geliri 16 katrilyon 560 trilyon olarak gerçekleşmiştir. Bu durumda, IMF-Kemal Derviş söylemiyle ifade edersek, 2001 yılının ilk altı ayında her 100 liralık vergi gelirinin 95 lirası faiz ödemelerine gitmiştir. Öte yandan, kendi hazırladıkları bütçeye göre, 2001 yılında 37,7 katrilyon vergi geliri öngörmüşler ve faiz ödemeleri için belirledikleri “hedef” ise 41,2 katrilyondur. Bir başka deyişle, Kemal Derviş tarafından sunulan “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nda ülkenin en temel sorunu olarak ortaya konulan iç borç “dinamiği”, bütçe belgelerinde her 100 liralık vergiye karşılık 110 lira ödemeyi planlamıştır. Böylece “devlet”, IMF-Kemal Derviş demagojisine göre, 2000 yılında vergi gelirlerinin %72’sini faiz ödemelerinde kullanarak “asli görevlerine yeterli kaynak ayıramaz hale gelmiş”ken, 2001 yılında vergi gelirlerine oranla %110 faiz ödemekle ne hale gelebileceği ortada kalmaktadır.

Sayısal verilerin gösterdiği tek gerçek, “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın tüm öngördüklerinin 14 Nisan’dan Temmuz ayına kadar geçen sürede geçersiz hale geldiğidir.⁶²

Gerçekte ise, gerek IMF, gerekse “ekonomi aktörleri” neden-

⁶² Program’da GSMH’nin 170 milyar dolar ve büyüme oranının -%3 olacağı yazılıdır. 2000 yılında 201,9 milyar dolar olan GSMH’nin %3 küçülerek nasıl 170 milyar dolara ineceği ise hiç belirtilmemiştir. Basit bir orantıyla bile verilen sayılardan küçülmenin (eksi büyüme) %15’lere kadar çıkabileceği bulunabilecektir. TÜSİAD, bu tutarsızlığın üstünü örtmek amacıyla, Nisan sonunda, “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın öngörülerini “revize” ederek, küçülmenin %5,8, dolanın yıl sonu fiyatı 1.268 ve TEFE’nin %74 olacağını ilan etmek zorunda kalmıştır. (Bkz. TÜSİAD, *Konjonktür*, Nisan 2001, Sayı: 27)

lerin, öngörülerin ve hedeflerin “gerçekçi olmadığı”ni çok iyi bilmektedirler. Yapılan, sadece halkı birşeylere inandırmaktır. Onların yapmak istedikleri tek şey, halkta “herşeyin düzeleceği” düşüncesini oluşturmak ve böylece gelişen olaylara **tepki göstermesini engellemektir**. “Medyatik” tarzda ifade edersek, ekonominin içinde bulunduğu durumun asıl sorumlusu “siyasiler”dir ve “IMF ile Kemal Derviş bizi bundan kurtaracaktır” düşüncesi oluşturulmaktadır.

Yukarda sayılarla ortaya koyduğumuz gibi, yapılan ilk icraatların amacı “iç borçların çevrilebilirliğini sağlamak” ve Şubat Krizi’nde “sıkıntıya düşen” büyük bankaları kurtarmaktır. Ve sanki hiçbir şey olmamış gibi, Aralık 1999’da IMF ile imzalanan stand-by anlaşmasının gerekleri 14 ay boyunca yerine getirilmemişler gibi, ekonominin içinde bulunduğu duruma gerekçeler uydurulmaya çalışılmıştır.

Emperyalist ülkeler için (doğal olarak IMF için de) asil önemli olan **sermayenin ve metaların aşırı-üretimini** ortaya çıkarmış olduğu ekonomik bunalımın yükünü geri-bıraktınmış ülkelere yüklemektedir. Bu yük, bir yandan emperyalist ülke tekellerinin sürekli kâr oranlarının düşmesiyle sürekli değer yitiren para-sermayesine yeni kâr olanakları sağlamak, diğer yandan satılmayan emperyalist ülke mallarına talep yaratmaktır. Bunlarla birlikte, geri-bıraktınmış ülkelere verilmiş olan borçların anapara ve faizlerinin düzenli olarak ödenmesinin sağlanması gerekmektedir. Emperyalist tekellerin değer yitiren para-sermayelerine ek gelir (kâr, faiz ya da rant olarak) sağlanması ve emperyalist ülke metalarına talep bulunması, geri-bıraktınmış ülkelerin daha çok borçlanmalarını zorunlu kılarken, aynı zamanda eski borçların ödenmesini (yeni deyimle “çevrilebilirliğini”) de garanti altına almak gerekmektedir.

Her durumda, bizim gibi emperyalizme bağımlı sanayiye sahip ülkelerin ekonomik dengeleri emperyalist metropollerde kurulduğundan, ülke içindeki ekonomik gelişmeler belirleyici değildir. (Kapitalizmin dış dinamikle geliştirilmesi esprisi.) Son aylarda yapılanlar tümüyle bu gerçeklerin tanıtılması olmuştur.

Örneğin, “takas” işlemi ile büyük bankaların ellerinde bulundurdukları TL cinsinden ve düşük faizli “devlet kağıtları”nın dolara endeksli ortalama %14,67 faizli “devlet kağıtları” ile değiştirilmesi sonrasında “dört büyük bankanın *sendikasyon kredileri*”⁶³ ödeme güçlüğü içinde oldukları ve “takas” la bu sendikasyon kredileri için ek bir kaynak sağladıkları ifade edilmiştir. Kemal Derviş’in “bankalar takas sayesinde bilançolarındaki döviz-TL dengesini düzeltmiş olacaklar” ifadesi de, bu sendikasyon kredilerinin ödenmesinin sağlandığının itirafıdır. Bir başka deyişle, devlet garantili kısa vadeli dış

⁶³ Sendikasyon kredileri, büyük bir banka veya finans kurumunun yöneticiliği altında birden çok banka ve/veya finans kuruluşu tarafından sağlanan kredilerdir.

borçlanmayı ifade eden sendikasyon kredilerinin geri ödenmesinin garanti altına alınması, IMF ve Kemal Derviş programının **temel amacının**, yani **dış borçların ödenmesini garanti altına alma** amacının bir parçasını oluşturmaktadır. Ama bu öyle yapılmalıdır ki, bir yandan eski borçlar ödenirken, diğer yandan yeni ve daha fazla borçlanmaya gidilmelidir. Öte yandan da, emperyalist metalar için ek bir talep yaratılmalıdır. İşte “takas” böylesine çok yönlü bir amacın bir aracı olmuştur.

Diğer yandan, aynı “takas” olayı, devletin nasıl “içinin boşaltıldığı”nın en tipik bir örneği durumundadır.

Yukarda da ifade ettiğimiz gibi, Haziran ayında gerçekleştirilen “iç borç takası” sonucunda “devlet”in “piyasa yapıcısı” adı verilen dört özel bankaya (İşbankası, Akbank, Garanti Bankası, Yapı-Kredi) verdiği faiz oranı %14,67 olurken, aynı bankaların yurt dışından aldıkları sendikasyon kredilerinin faiz oranları libor+2,4 civarında olmaktadır. Libor (Londra bankalar arası faiz oranı), ortalama %4,5 olduğu bir dönemde, “piyasa yapıcısı” bankalar %6 faizle topladıkları paraları “devlet”e %14,67 ortalama faizden vererek %8,67 oranında **rant** elde etmişlerdir. Ancak “oyun” bununla bitmemektedir.

“Piyasa yapıcısı” aynı bankalar, diğer yandan “sendikasyon kredisi” adı altında **uluslararası tefeci para-sermaye kesimlerine** de aracılık etmektedirler. Örneğin, Temmuz ayı sonunda Yapı-Kredi Bankası’nın aldığı “sendikasyon kredisi”ni veren bankalar, Alpha Bank A.E., The Bank of New York, The Bank of Tokyo-Mitsubishi Ltd., Barclays Capital, The Investment Banking Division of Barclays Bank PLC, HVP Group, BayernLB, Citibank N.A., Credit Agricole Indosuez, Deutsche Bank AG, Dresdner Kleinwort Wasserstein, First Union National Bank, ING Group, Natexis Banques Populaires ve The Sanwa Bank Limited’den oluşmaktadır. Bu tür irili-ufaklı yabancı bankalardan “sendikasyon kredileri” vb. adlarla “özel sektör” tarafından alınan kısa ve orta vadeli borçlar Mart 2001 itibarıyla 51 milyar 914 milyon dolara yükselmiştir. Bu krediler, yabancı bankalar adına içerde “piyasa yapıcı bankalar” yoluyla hazine bonolarına yatırılmaktadır. Kemal Derviş’lerin çok övündükleri “özel sektörün uluslararası piyasalardan sağladığı krediler” de bunlardan oluşmaktadır. Kısa vadeli sermaye hareketleri ya da “sıcak para” adı verilen bu tefecilik yöntemiyle “devlet” hazinesinin “içi boşaltılmaktadır”.

İç borçlanmaya ilişkin tüm bu sayısal verilerin ardında yatan asıl gerçek ise, iç borçların hazine üzerinde yaratmış olduğu baskı nedeniyle **dış borçların ödenmesinde** “sorunlarla” karşılaşılmasıdır. Emperyalist finans kuruluşlarını ilgilendiren nokta da burasıdır.

Anımsanabileceği gibi, Kasım 2000 krizi sonrasında IMF kredileri için ortaya konulan önkoşul 80 milyar 791 milyon dolarlık dış borcun beş yıl içinde ödenmesi olmuştur. Bu önkoşul sonucu, “dev-

let” (kendi deyimleriyle “hazine”), 2001 yılında 25 milyar 310 milyon, 2002’de 16 milyar 157 milyon, 2003’te 16 milyar 590 milyon, 2004’te 12 milyar 329 milyon, 2005 yılında 10 milyar 405 milyon, 2006 ve sonrasında da 35 milyar 679 milyon dolar tutarında dış borç ödemeyi garanti etmek zorunda kalmıştır. Tümüyle orta ve uzun vadeli borçları kapsayan bu ödeme koşulu, emperyalist ekonomilerin içine girdikleri buhranla birlikte aciliyet kazanmıştır. Bu nedenle, düşük faizli uzun ve orta vadeli borçlar kısa vadeli borçlara dönüştürülmek istenmektedir. Bunların ödenebilmesi için gerekli kaynaklar ise, iç borç faiz ödemelerine gitmektedir. Kemal Derviş’le birlikte yeniden keşfedilen “iç borç stoku” sorununun özü de burada yatmaktadır. “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın **tek amacı, eski dış borçların ödenmesi sorununa neden olan iç borçların “makul düzeye indirilmesi”nden ibarettir.**

Her zaman olduğu gibi, ana sorun, tüm bu sayılar ve amaçlar içinde, gerekli iç kaynakları bulmaktır. Bunun tek yolu ise, ülke içinde üretilen tüm mal ve hizmetlerin satılması ve vergilerin olabildiğince yükseltilmesidir. Bu yüzden, Kemal Derviş-IMF-Medya üçgeni, geniş halk kitlelerini “işlerin düzeleceğine” inandırmak peşindedirler. Amaç, tüm vergi uzmanlarının çok iyi bildiği gibi, “*kazı, bağırılmadan yoldur*”. Yapılan tüm propagandalar, demagojiler, iki yüzlülükler hep bu amaca yöneliktir.

Mart ayından Ağustos ayına kadar söylenen ve yazılanlara baktığında bu amaç ve bunun araçları oldukça net olarak görülecektir.

Diyebiliriz ki, 14 Nisan 2001 günü açıklanan, ancak hiç bir açıklama yapılmaksızın 15 Mayıs 2001 günü değiştirilen “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”, **emperyalist finans kuruluşlarının ve te-kellerinin borçlarını tahsil edebilmeleri amacıyla oluşturulmuş bir programdır.** Ortaya koyduğu tüm gerekçeler ve hedefler, bu çerçevede biçimlendirilmiştir. Dış borçların ödenebilmesi ve yeniden borçlanılabilmesi için gerekli döviz, sadece ülke içinden bulunabileceğinden, tüm söylem iç borçlar üzerine inşa edilmiştir. İç borçlanmanın “kötü siyasetler” nedeniyle ortaya çıktığının “medya” propagandası ile halka kabul ettirilmesine paralel olarak, 2000 yılında gerçekleştirilen **mülsüzleştirme** operasyonundan arta kalanların, yani küçük ve orta burjuvazinin hala ayakta kalabilenlerinin hızla **mülsüzleştirilmesi** hedeflenmiştir. Bu mülsüzleştirme hedefini gizlemek amacıyla, “şeffaflık” demagojisine başvurulmuştur. “Şeffaflık” adı altında ortaya konulan sayısal veriler ve hedefler tümüyle kamuoyunu aldatmayı ve mülsüzleştirilecek kesimlerin dikkatini başka tarafa çekmeyi amaçlamıştır. Bu amaca da, “kötü siyasetler” demagojisiyle, “hükümet içi çekişmeler” yaratılmasıyla ulaşılmaya çalışılmıştır. Borsanın düştüğü ve doların yükseldiği gerekçe-

siyle Yüksel Yalova, Enis Öksüz istifaya zorlanarak, bu görüntü pekiştirilmeye çalışılmıştır.

Ancak uygulamanın iki ayı dolduğunda (15 Mayıs-15 Temmuz) tüm sayısal verilerin işe yaramaz olduğu ortaya çıkmış ve bunların üstünün örtülmesi olanaksız hale gelmiştir. Bu durumda, Kemal Derviş ve “teknokratlar ekibi” “programda hafif revizyona gidileceği”ni açıklamak zorunda kalmışlardır. Kamuoyuna yönelik olarak yapacakları “revizyon”, 2001 yılı hedef sayılarını değiştirmekten ibarettir. Bir başka deyişle, Kemal Derviş ve “teknokratlar”, TÜSİAD’ın Nisan ayında yaptığı “tahminleri”, “revizyon” adı altında kamuoyuna sunmayı planlamışlardır.

Oysa ki, “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*” adı altında kamuoyunun yönlendirilmesi ve aldatılmasına yönelik demagoji tutmamıştır. Doğal olarak kamuoyunun yeniden yönlendirilmesi ve aldatılabilmesi için “revizyon” sözcüğünün yaratacağı çağrışımlara ve “yeni” şeylere gereksinme duymaktadırlar. Bunun ilk sonucu ise **söylemdeki “şeffaflık”tan vazgeçilmesi** olmuştur.

26 Temmuz 2001 tarihinde “teknokratlarıyla” birlikte basın toplantısı yapan Kemal Derviş’in “bilgi notu”nda şu ibarelerin yer alması şaşkırtıcı olmamıştır:

“Esnek Borçlanma Politikası: Hazine, Ağustos ayından itibaren **borçlanma politikalarında değişikliğe giderek**, bir süre günün koşullarına bağlı olarak daha esnek bir yapı arzeden bir borçlanma stratejisi uygulayacaktır. Bu kapsamda, **aylık borçlanma programı yayınlanması uygulamasına ara verilecektir**. İhalelerin eskiden olduğu gibi Salı günleri yapılması esas olmakla birlikte, diğer günlerde de ihaleye çıkılabilecektir. **İhalelerin koşulları en az bir gün önceden kamuoyuna duyurulacaktır**. Her ay sonunda, takip eden ayın günlük iç borç ödemeleri ilan edilmeye devam edilecek, referans faizi ihalelerinin tarihi ve ihraç edilecek miktar **her ay sonunda** açıklanacaktır.”⁶⁴ (abç)

“Hiç kimsenin önünü göremediği”nden, ekonominin “tam bir belirsizlik içinde” olduğundan sözedildiği bir dönemde bu “gizlilik” yönelimi, mülksüzleştirilecek kesimlerin daha fazla belirsizlik içine girerek, kendini kurtarma uğruna Kemal Derviş’e olan “medyatik” “güvenlerini” kullanmayı amaçlamaktadır. Nitekim, borçlanmada “şeffaflıktan” vazgeçildiğinin “bilgi notu”nda açıklanması, üstelik Kemal Derviş’in basın toplantısı sırasında bunun “üzerinde durmaması”, ne yapılmak istendiğini daha açık göstermektedir.

Kemal Derviş’in 26 Temmuz 2001 tarihli basın toplantısı, “*Güç-*

⁶⁴ Kemal Derviş, 26 Temmuz 2001 tarihli basın toplantısının “bilgi notu”.

lü *Ekonomiye Geçiş Programı*”nın tüm demagojik söyleminin ve hedeflerinin iflas ettiğinin, işe yaramaz hale geldiğinin itirafı olarak, aynı zamanda programın sonunu ilan etmiştir. Şimdi amaç, “kazın” bağırmasını engellemek ve yeni yöntemlerle “yolmaya” devam etmektir. Bu amaca ulaşmanın yolu ise, Kemal Derviş’e kamuoyunun “medyatik güveni”ni kullanarak sürekli **yalan, çarpık bilgilerle kamuoyunu yönlendirmektir**. “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın 14 Nisan ve 15 Mayıs tarihli iki ayrı versiyonunun bulunması bu yalan ve çarpıtmanın en tipik örneği olmakla birlikte, bugün çok daha somut ve “işbitirici” yöntemler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Kemal Derviş’in 25-26 Temmuz günlerinde yaptığı açıklamalar, “*şirin, sempatik, güvenilir, uzman, Dünya Bankası başkan yardımcısı, şirin Catherine’nin kocası*” görünümüyle halkı nasıl kandırmaya, aldatmaya çalıştığını “medya”nın bile kabul etmek zorunda kaldığı bir olgu haline gelmiştir.

25 Temmuz günü İstanbul Sanayi Odası’nda yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

“Bir yeniden yapılandırma veya bir şey fonu gibi bir araca ihtiyaç var Türkiye’de. Bunda aslında yasal temel hazır. BDDK bünyesinde bence bu yapılabilir. Ve reel ekonomiye bence büyük yarar olacak. Çünkü bir işletmeyi kapattıktan sonra yeniden açmak çok zor. Yani kapanma aşamasında olan birçok işletmeyi gerçekten kurtarmak gerekiyor. Ama bu işletmeler tabii orta ve uzun vadede sağlıklı bir yapıya sahip ise. Bu kararı vermek kolay değil.

Bu karar sadece bankacılık anlayışı içinde değil daha geniş bir anlayış içinde yapabilen bir **fona**, bir yapıya ihtiyacımız var. Bu konuda da çalışmalar başladı ve bu çalışmayı sizlerle birlikte yapmamız lazım. Ve yalnız sizlerle değil dış kuruluşlarla da bu konuyu tartışmamız lazım. **6 Ağustos tarihinde Dünya Bankası’ndan sadece bu konu üzerinde çalışacak bir ekip geliyor.**

Ve bu konuda Brezilya’da, Kore’de, diğer birçok ülkede, İtalya’da, Almanya’da yapılan çalışmaların bütün bilgileri de beraberinde getirecekler.”

Kemal Derviş’in bu uzun sözünün özü, “**reel sektör için Rehabilitasyon Fonu**” kurulacağı “müjdesi” verdiğidir.

Oysa iki ay önce “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın 57. paragrafında büyük iddialarla şöyle denilmekteydi:

“2000 yılında 25’i bütçe içi ve 2’si bütçe dışı olmak üzere 27 adet, bu yıl ise Mart ayı itibarıyla 21’i bütçe içi ve 4’ü bütçe dışı olmak üzere toplam 25 adet fon kapatılmıştır. Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu hariç olmak üzere kalan 15 bütçe içi fonun da bu yıl ortasına kadar kapatılması

sağlanacaktır. Böylelikle 2002 bütçesine gelindiğinde sistemde sadece beş adet bütçe dışı fon kalacaktır. Bunlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu, Savunma Sanayi Destekleme Fonu, Tanıtma Fonu, TMSF ve Özelleştirme Fonu'dur. **Bundan böyle bütçe içi veya dışı herhangi yeni bir fon oluşturulmayacaktır.**"

Kemal Derviş'in aynı açıklamasının diğer yönünü ise, *Hürriyet* gazetesinde, Meral Tamer şöyle ifade etmektedir:

"Yanlış anlaşılma olmasın! Devlet Bakanı Kemal Derviş'in önceki gün İstanbul Sanayi Odası'nda söz ettiği fon meselesi, aslında reel sektörü kurtarma fonu falan değil, bankaları donmuş alacaklarından kurtarma fonu... Zaten Derviş de bu işlemin BDDK bünyesinde yapılabileceğini söylemedi mi?"

Bankaları donmuş alacaklarından kurtarmak ve yeni kredi verebilir hale getirmek, elbette reel sektörün de sonuçta işine yarayacak. Ayrıca bankalar donmuş alacaklarından kurtarılan, o donmuş alacağı yaratan şirket de hayatiyet kazanmış olacak. Ama bu proje reel sektörü rehabilite etmek için falan değil, beyler. Bunu açıkça bilin."⁶⁵

Kemal Derviş'in bu iki yüzlü ve kamuoyunu aldatmayı amaçlayan açıklamadan bir gün sonra yaptığı basın toplantısında "**TL cinsinden yatırımı özendirmek**" amacıyla "bazı tedbirler" aldıklarını açıklarken, aynı saatte Hazine Müsteşarlığı "1 yıl vadeli 6 ayda bir kupon ödemeli **döviz cinsinden tahvil ihracı**" yapacağını açıklamış ve bir gün sonra 500 milyon dolarlık satış yapılmıştır.

Böylece, Kemal Derviş, aynı anda, bir yandan basın toplantısında "*TL'yi cazip hale getirmek*"ten söz ederken, yani kamuoyuna "paranızı TL'ye yatırınız" mesajı verirken, diğer yandan **iç borçlanmanın** döviz cinsinden yapılması uygulamasına geçilmiştir.⁶⁶

Görüldüğü gibi, 25-26 Temmuz günü yapılanlar, tümüyle **küçük ve orta burjuvazinin** belirsizlik ve kararsızlık içine sokularak mülksüzleştirilmeleri için yeni bir yol açmaktır.

Bunların yeterli olmadığı ve olmayacağı görüldüğünden, "gündem" değiştirilerek, "*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*"na "inanmak"tan "toplumsal barışı koruma"ya geçilmiştir:

"Temel istikrara güven, *toplumsal barışa güven*, bu

⁶⁵ Meral Tamer, *Hürriyet*, 27 Temmuz 2001.

⁶⁶ NTV, 27 Temmuz günü bu haberi geçerken şu dipnotu eklemiştir: "Bu uygulama daha önce Meksika'da da yapılmış ve başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Meksika döviz endekslisi borçlarını kapatmak için IMF'den bir yardım paketi almak zorunda kalmıştı. Bu ihale ile Hazine döviz cinsinden yurtdışında borçlanamadığı için yurtdışında borçlanmayı hedefliyor."

programın başarısı ve Türkiye'nin geleceği için en önemli koşuldur. Bu konuda her zaman birbirimize yardımcı olmamız lazım. Ve bu güveni mutlaka sağlamamız lazım. Teknik ve ekonomik, politik önlemler çok gereklidir ve buna yardımcı olabilir. Ama toplumsal barışa olan inanç, mutlaka toplumun her kesimi tarafından desteklenmelidir. Bu **toplumsal barışa inancımızı tazelememiz ve güçlendirmemiz gerekiyor.**"

"Ve hiçbir şekilde bu konuda bir sapmayı veya bir tartışmayı kendi aramızda başlatmamamız gerekiyor. Şu anda Türkiye'nin başka bir alternatif yoktur."⁶⁷ (abç)

Kısacası, tüm karmaşık söylemlerin, ağır ekonomik dilin, demagogilerin, "şeffaflık" adı altında "kapalı kapılar ardında" iş yapılmasının, sayısal verilerin vb. ardında yatan gerçek, halk kitlelerinin artan oranda mülksüzleştirilmesi ve bu yolla emperyalizme bağımlı ekonominin dış borç sorununu "çevrilebilir" hale geçirmektir. Ve geldikleri yer, bu amaçlarına ulaşabilmek için, küçük ve orta burjuvaziyi "devrim" korkusu içine sokmaktır. Şüphesiz, "korkunun ecele faydası yoktur". Küçük ve orta burjuvazi ne denli devrimle korkutulur ve karşı-devrimci konumda tutulabilirse, o denli daha fazla mülksüzleştirilecektir. Onlar, tüm "alternatif" programların ve ekonomi-politikaların er ya da geç varacakları tek yerin demokratik halk devrimi programı olduğunu kabul etmedikleri sürece, kapitalist mülksüzleşmenin kurbanları olarak yaşamak zorunda kalacaklardır.

⁶⁷ Kemal Derviş, 26 Temmuz 2001 tarihli basın toplantısı.

Devlet İç Borçlanması ve Çevrilebilirliği

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 62, Haziran-Temmuz 2001

IMF'nin emperyalist ülkeler adına alacakları tahsil etmek amacıyla "haciz memuru" olarak gönderdiği Kemal Derviş, **14 Nisan 2001** tarihinde "*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*" adıyla IMF'nin bu "haciz işlemleri"ni nasıl gerçekleştireceğini açıkladı. Ancak, bir ay sonra, yani **15 Mayıs 2001** tarihinde IMF ile imzalanan yeni *Niyet Mektubu*'yla birlikte, 14 Nisan tarihli "program" "**revize**" edildi. Bu "revize" edilmiş "program"ın "*Sunuş*"u şu sözlerle başlıyordu:

"Ülkemiz çok ciddi bir ekonomik dar boğazdan geçmektedir. Yaşadığımız sıkıntının görünürdeki nedeni, kamu sektörünün borç stokunun boyutu ve son yıllarda korkutucu biçimde hızlanan **olumsuz borç dinamiği**dir.

1990'lı yıllarda Türkiye'nin kamu borcunun milli gelire oranı yüzde 30'un altındayken, 2000 yılının sonunda bu oran yüzde 60'a ulaşmıştır. Bugün ise yüzde 70'in de üstüne çıkmıştır. Yıllardır ancak çok yüksek reel faizle borçlanabilen devlet için bu süreç artık **sürdürülemez boyutlara varmıştır.**" (abç)

Görüldüğü gibi, ülkemizde yaşanan son ekonomik krizin nedeni ("görünürdeki nedeni") **toplam borçların büyük boyutlara ulaşması** olarak ifade edilmektedir. Daha tam deyişle, "devlet"in, iç ve dış borçlarını ödeyemez ve yeniden borçlanamaz hale geldiği

açıkça ilan edilmektedir. (Kendi dillerinde bu, “borçların çevrilemezliği” olarak ifade edilmektedir.)

Görünüşte, yaşanan ekonomik krizin nedeni devlet borçları olarak ilan edildiğinden, ister istemez “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*” ya da IMF ile yapılan stand-by anlaşmasının amacı, bu borçların ödenmesi olarak algılanacak ifadelerle yer verilmiştir. Oysa ki, amaç, hiçbir biçimde **borçların tümüyle ödenmesi değildir**. Amaç, vadesi gelmiş borçlar ile borç faizlerinin ödenmesi ve **yeni borçlanmaya gidilmesidir**. Yani, borçların “**sürdürülebilir boyuta**” indirilmesinden söz edilmektedir.

Bu öylesine açık bir gerçektir ki, bizim gibi emperyalizme bağımlı ülkelerde iç ve dış borçlanma olmaksızın “ekonomi”nin işleyebilmesi olanaksızdır ve IMF, Kemal Derviş’in ağzından bunu açıkça ilan edebilmektedir artık.

İç borçlanma, devletin, yani “kamunun”, ülke içindeki “kaynaklardan”, yani bankalardan ve para-sermaye sahibi kesimlerden (sanayi ve ticaret burjuvazisinden) kendi giderlerini karşılamak amacıyla yüksek faizle aldığı borçlardır. Kökleri feodalizme kadar dayanan bu iç borçlanma olayını Marks, *Kapital*'de şöyle ortaya koymaktadır:

“Köklerini daha ortaçağlarda Cenova ve Venedik’te bulduğumuz kamu kredisi, yani devlet borçları sistemi, manüfaktür dönemi sırasında, genellikle bütün Avrupa’yı sardı. Deniz ticareti ve ticaret savaşları ile birlikte sömürge sistemi, bunun için itici bir güç hizmetini gördü. Böylece de ilk kez Hollanda’da kök saldı. Kamu borçları, yani devletin yabancılaşması –bu devlet ister mutlakiyet, ister meşrutiyet ya da cumhuriyet olsun– kapitalist çağa damgasını vurdu. Ulusal zenginlik denilen şeyden, modern halkların ortak mülkiyetine gerçekten giren kısmı, bunların devlet borçlarıydı. Bunun zorunlu sonucu olarak, bir ulus ne kadar borçlu olursa o kadar zengin olur şeklindeki modern öğretisi ortaya çıktı. Kamu kredisi, sermayenin *credo*’su halini aldı. Ve devlet borçlanmasının doğuşu ile birlikte, devlet borçlarına olan inançsızlık, kutsal ruha karşı işlenmiş, bağışlanmayan günahın yerini alır.

Kamusal borçlanma, ilkel birikimin en güçlü kaldırıcılarından birisi halini alır. Bir büyücü değneğinin dokunması gibi, kısır paraya üreme gücünü kazandırır ve onu sermayeye çevirir; ve bunu, sanayide ve hatta tefecilikte kullanıldığında bile kaçınılmaz olan zahmet ve tehlikelerle karşı karşıya bırakmaksızın yapar. **Devlet alacaklıları, aslında hiç bir şey vermemişlerdir, çünkü borç verilen meblağ, ellerinde tıpkı nakit para gibi iş görmeye de-**

vam eder, kolayca devredilebilir devlet tahvillerine çevrilmiştir. Böylece yaratılan ve yıllık geliriyle geçinen bir aylıklar sınıfı ile, hükümet ve halk arasında aracılık eden bankerlerin aniden biriken servetlerini –ve gene, her devlet borçlanmasının büyük bir parçasının kendilerine gökyüzünden inen bir sermaye hizmeti sağlayan, vergi mültezimlerinin, tacirlerin ve özel manüfaktürcülerin zenginliklerini– bir yana bırakalım, **devlet borçlanması, bir de, anonim şirketlerin, her türlü menkul hizmetler üzerinde yapılan işlemlerin, borsa oyunlarının, kısacası borsa kumarı ile bankokrasinin doğmasına yolaçmıştır.**

Ulusal adlarla süslü büyük bankalar, başlangıçta, hükümetler yanında yeralan ve elde ettikleri ayrıcalıklar sayesinde, devlete borç verecek duruma gelen özel spekülatörlerin kurdukları şirketlerdi. Bu nedenle, devlet borçlanmadaki birikmeyi ölçmenin en sağlam yolu, gelişmeleri, tam anlamıyla, 1694 yılında İngiltere Bankasının kurulmasından sonra olan bankaların hisse senetlerindeki birbirini izleyen artışlardır. İngiltere Bankası, hükümete, parasını %8'den ikraz etmekle başladı; aynı zamanda, Parlamento, kendisine, banknot şeklinde halka tekrar ikrazda bulunmak suretiyle aynı sermayeden para basma yetkisini verdi. Bu banknotları, ticari senetleri iskonto etmekte, mal üzerinden avans vermekte, değerli maden satınalmakta kullanabiliyordu. Çok geçmeden bankanın kendi bastığı bu kredi-para, İngiltere Bankasının devlete yaptığı borçlanmanın ve devlet adına kamu borçlarının faizlerinin ödendiği para haline geldi. Bankanın bir eliyle verdiğini öteki eliyle fazlasıyla alması da yetmiyordu; geriye alırken bile, yatırılan son şiline kadar gene ulusun ebedi alacaklısı olarak kalıyordu. Yavaş yavaş, ülkenin bütün biriktirilmiş madeni servetlerini kaçınılmaz olarak kendisine çeken bir yer ve bütün ticari kredinin çekim merkezi halini aldı. Bu bankokratlar, bankerler, rantiyeler, borsa simsarları, borsa kurtları vb. sürüsünün böyle birdenbire ortaya çıkışının, çağdaşları üzerinde ne gibi bir etki yarattığı, o zamanın yazılarında, örneğin Bolingbrot'un yazılarında görülebilir.

Devlet borçları ile birlikte, çoğu kez, şu ya da bu halktaki ilkel birikim kaynaklarından birini gizleyen uluslararası bir kredi sistemi doğdu. Böylece, Venedik soygun sisteminin kötülükleri, Venedik'in çöküşü sırasında büyük paralar ihraç ettiği Hollanda'nın sermaye servetinin gizli temellerinden birini oluşturmuştur. Hollanda ile İngiltere arasında böyle olmuştur. 18. yüzyılın başında Hollanda

manüfaktürleri çok geride bırakılmıştı. Hollanda, ticaretle ve sanayide ağırlığı olan bir ülke olmaktan çıkmıştı. Bu nedenle, 1701-1776 yılları arasında, özellikle büyük rakibi İngiltere başta olmak üzere dışarıya büyük miktarlarda sermaye ikraz etmek, yaptığı başlıca işlerden biri olmuştu. Bugün de, İngiltere ile Amerika arasında aynı şey olmaktadır. Bugün, Birleşik Devletler'de doğum belgesi olmaksızın ortaya çıkan sermayenin çoğu, daha dün İngiltere'de sermayeleştirilmiş çocuk kanı idi.

Devlet borçlarının, desteğini, yıllık faiz vb. ödemelerini karşılamak zorunda olan kamu gelirlerinde bulması gibi, **modern vergilendirme sistemi de, ulusal borçlanma sisteminin zorunlu tamamlayıcısı idi.** Bu borçlanmalar, devlete, vergi yükümlüleri, hemen hissetmeksizin olağanüstü harcamaları karşılamak olanağını sağlamakla birlikte, eninde sonunda **vergilerin yükselmesini zorunlu kılar.** Öte yandan, birbiri ardına yapılan borçlanmaların birikmesi sonucu vergilerde meydana gelen yükselme, hükümeti, daima, yeni olağanüstü harcamalar için yeni borçlanmalara zorlar. En gerekli geçim araçlarını vergilendirme (yani böylece fiyatlarını yükseltme) ekseninde dönen modern maliyecilik, böylece, otomatik ücret artışlarının tohumunu kendi içersinde taşır. Aşırı vergilendirme, bir raslantı olmaktan çok, bir ilkedir. İşte bunun için, Hollanda'da bu sistem ilk kez uygulanmaya başlandığı zaman, büyük yurtsever De Witt, *Özdeyişler*'inde, bunu, ücretli-emekçiyi, uysal, tutumlu, çalışkan ve aşırı işle yüklü hale getirmenin en iyi yolu diye göklere çıkarmıştı. Bunun, ücretli-emekçinin koşulları üzerinde yaptığı yıkıcı etkiler, burada, bizi, bunun sonucu olarak, **köylülerin, zanaatçıların ve tek sözcükle bütün alt orta-sınıf unsurların zorla mülksüzleştirilmelerinden** daha az ilgilendirmektedir. Bu konuda burjuva iktisatçıları arasında bile görüş ayrılığı yoktur. **Sistemin mülksüzleştirme yönündeki etkinliği,** onun ayrılmaz parçalarından birisi olan himaye sistemi ile daha da artırılmıştır.

Kamusal borçlar ile buna uygun düşen mali sistemin, servetin sermayeleşmesi ve halk kitlelerinin mülksüzleştirilmesinde oynadığı büyük rol, Cobbett, Doubleday ve başkaları gibi çoğu yazarları, modern halkların sefaletinin temel nedenlerini yanlış olarak burada aramaya yöneltti.⁶⁸ (abc)

⁶⁸ Marks, *Kapital*, Cilt: I, s. 773-775.

Marks'ın açıkça ortaya koyduğu gibi, “kamu borçları”, sermaye birikiminin en güçlü kaldıraçlarından birisi durumundadır. Devletin “ulusal adlarla süslü bankalar” a yaptığı borçlanma “kısıp paraya üreme gücü verir”, “onu sermayeye çevirir” ve bunu yaparken, bu sermayeyi her türlü piyasa koşullarından (“konjonktürden”) korur. Çünkü, devlete verilen borçlar karşılığında alınan “kağıtlar”, yani hazine bonoları ve tahvilleri, aynı zamanda birer “nakit para” gibidirler. Piyasada değişik faiz oranlarıyla satılabilirler, teminat mektubu olarak kullanılabilirler. Dolayısıyla, devlete verilen her bir dolar borç, bir yandan devletten faiz alarak çalışırken, diğer yandan piyasada, borsada vb. “değerli kağıtlar” olarak işlem görmeye devam eder. Böylece **bir dolarlık** bir devlet “kağıdı”, borç verenler için, aynı anda **iki dolarlık** işleve sahip olur. Bunun sonucu olarak da, piyasadaki para miktarı, nakit para ve devlet bono ve tahvilleri olarak **ikiye katlanmış** olarak bulunur. Kaçınılmaz olarak, piyasadaki para miktarındaki (“emisyon hacmi”) bu artış, mal ve hizmetlerin satılabilmesi için gerekli para miktarından fazla olduğundan, mal ve hizmetlerin fiyatı yükselir, yani **enflasyon** ortaya çıkar. Enflasyonu engellemenin tek yolu, devletin yapmış olduğu borçlanma kadar parayı, yani ihraç ettiği bono ve tahvil kadar parayı **piyasadan çekmektir**. Ve sorun, devletin bu parayı piyasadan nasıl geri alacağına toplandır. Bunun tek yolu ise, **vergilerin artırılmasıdır**. Marks, “*devlet borçlarının, desteğini, yıllık faiz vb. ödemelerini karşılamak zorunda olan kamu gelirlerinde bulması gibi, modern vergilendirme sistemi de, ulusal borçlanma sisteminin zorunlu tamamlayıcısı*”dır derken, bu gerçeği ifade etmektedir.

Devlet borçlanmasına ilişkin olarak Marks'ın *Kapital*'de vurguladığı ikinci yan ise, bu borçlanma sisteminin, bir yandan paraya sahip olan kesimleri iki yönlü zenginleştirirken, diğer yandan **hükümetlere, yeni olağanüstü harcama yapma olanağı sağlar**. Bir başka deyişle, enflasyonist politikalar, ancak yüksek devlet borçlanması ile uygulanabilir niteliktedir. Çünkü enflasyonist politikalar, devletin, kendi gelirlerini aşan miktarda harcama yapmasına dayanır. Bu yolla, tüm toplumsal ilişkiler alanı yönlendirilebilir ve denetlenebilir olmaktadır. Ve her zaman olduğu gibi, devlet harcamalarının bir yönü, egemen sınıflara yeni iş ve kâr olanakları sağlamak iken, diğer yönü, baskı aygıtının artan oranda güçlendirilmesidir. Böylece, devlet borçlanmasının temel nedeni, açık ve net bir biçimde **politik nitelikte** olmaktadır. (Zaten, **devlet, politik ilişkiler alanıdır**, dolayısıyla devletin tüm ilişkileri, doğal ve kaçınılmaz olarak politik ilişkiler alanını kapsar. Ülkemizin son yirmi yıllık tarihine bakıldığında devlet borçlanmasının politik niteliği ve ikili amacı açıkça görülecektir.

Anımsanacağı gibi, 1965 yılından itibaren artan oranda kullanılan devlet iç borçlanması, 1980 yılında oligarşinin askeri darbesi-

yle birlikte 721 milyar liraya yükselmiş ve 1991 yılında, yani DYP-SHP koalisyon hükümeti kurulduğunda 98 trilyona çıkmıştır. Dolar olarak, iç borçlar, 1980 yılında (\$=80 TL.) 9 milyar olmuş, 1991 yılında (\$=5.000 TL.) 19,4 milyar dolara çıkmıştır. 1992 yılında toplam borç miktarı 194 trilyona yükselmiştir, yani (\$=8.500 TL.) 22,7 milyara yükselmiştir. 1996 yılına kadar 22 milyar dolar seviyesinde kalan iç borç toplamı, 1996 yılında 29,2 milyar dolar, 1997’de 30,7 milyar dolar, 1998’de 37,2 milyar dolar, 1999’da 42,5 milyar dolar ve 2000 yılında 54,2 milyar dolar olmuştur. Ve bilindiği gibi, 2001 yılının Temmuz başında iç borç toplamı 90 katrilyon, yani 72 milyar dolar olmuştur.

1985-2001 döneminde iç borçların GSMH’ya oranları ise şöyle gerçekleşmiştir:

Görüldüğü gibi, iç borçlanmadaki “patlama”, 1980 yılında başlamış ve T. Özal döneminde 20 milyar dolar seviyelerine kadar

(Milyar \$)	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Toplam İç Borç	12,15	13,91	16,91	15,70	18,14	19,53	19,24	22,70	24,72
GSMH’ya oranı	%19,7	%20,5	%23,0	%22,0	%18,2	%14,4	%17,3	%17,6	%17,9

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Toplam İç Borç	20,66	22,87	29,29	30,69	37,14	42,44	54,22	72,1
GSMH’ya oranı	%20,6	%17,3	%21,0	%21,4	%21,9	%29,3	%28,7	%46*

* Kemal Derviş’in “revize edilmemiş” 15 Mayıs 2001 tarihli “tahmini”ne göre.

yükselmiştir. İç borçlanmanın ikinci büyük yükselişi ise 1998-2001 yılları arasında gerçekleşmiştir. Bu gerçeklere karşın IMF’nin “haciz memuru” Kemal Derviş “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın ikinci versiyonunda şöyle söylemektedir:

“Ancak bu **olumsuz borç dinamiğinin temel nedeni** Türkiye’imizde devlet ile toplum ve siyaset ile ekonomi arasındaki ilişkililerdir. **Birçok reform denemesine** rağmen ekonomide ve toplumsal yaşamda 1990’lı yıllarda rant çekişmesi devam etmiştir. **Siyaset**; yasal çerçeveleri oluşturmak, denetim görevini yapmak, dış politikamızı ve ulusal savunma politikasını belirlemek, dar gelirliyi korumak gibi **yararlı ve meşru işlevlerinin ötesinde piyasanın işlemesine ve ekonomik kararların verilmesine müdahale alışkanlığını sürdürmüştür.** Özel sektör de siyasi destekle rant oluşturma çabasını terk edememiştir. Bankacılık sektöründe olsun, enerji sektöründe olsun, birçok başka sektörde olsun, yaşanan olumsuzlukların kaynağı hep bu rant elde etme çabasına odaklanmış düzendir. Bir türlü yenemediğimiz yüksek enflasyonun da temel kaynağı budur. Çok daha hızlı büyümemizi ve daha yüksek refah

düzeyine hızla ulaşmamızı **engellemeyen de budur.**"

Burada, Kemal Derviş'in sözünü ettiği "*birçok reform denemesi*", 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte T. Özal tarafından yürütülen ekonomi-politikalarıdır.⁶⁹ İç borç verilerinin açıkça gösterdiği gibi, "olumsuz borç dinamiği" de bu dönemde ortaya çıkmış ve 1999'da IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla birlikte "zirve yapmış"tır. Ve yine herkesin bildiği gibi, Marks'ın deyişiyle, "*bankokratlar, bankerler, rantiyeler, borsa simsarları, borsa kurtları vb. sürüsünün böyle birdenbire ortaya çıkışının*" kökleri de aynı dönemlerde atılmış ve gelişmiştir.

IMF'nin ve "teknokrat" Kemal Derviş'in ülkemizde yaşanan ekonomik kriz üzerine yaptıkları tüm değerlendirme, açık bir **çarpıtma, dezinformasyon ve demagojiye** dayandırılmıştır. Devlet belgelerinde sahtecilik, çarpık veri kullanma, kavram kargaşası yaratma, aleni ikiyüzlülük ve iki ayrı belge düzenleme,⁷⁰ bu demagojinin ve dezinformasyonun araçları olmaktadır.

Ve "teknokrat" Hazine Müsteşarı Faik Öztrak **13 Temmuz** günü şöyle demektedir:

"Bu noktada Hazine'nin borç stoku hakkında bilgi vermemde yarar var. 2000 yılı sonu itibariyle baktığımız zaman Hazine'nin iç borç stoku 51.6 katrilyon seviyesindedir. 12 Temmuz itibariyle borç stokumuz 92 katrilyon seviyesine yükselmiştir. Burada en önemli artış, **kamu kesimine** olan borçlarımızdır. Geçen sene 26 katrilyon lira seviyesinde olan **kamu kesimine** olan borçlarımız, 62.2 katrilyon liraya yükselmiştir.

Ama en önemlisi, **piyasaya olan borcumuz** geçen sene sonunda 25 katrilyon lira iken, sadece 29.9 katrilyon liraya çıkmıştır. Dolayısıyla "çevrilemez" dediğimiz, ya da "çevrilemez kuşkusu" yaratan borç stokunun önemli bir kısmı **kamu kesimi üzerindedir**. Program çerçevesinde,

⁶⁹ TÜSİAD, bu dönemi, yeni piyasaya sürdüğü *Coğrafya-2001* adlı lise ders kitabında şöyle ifade etmektedir: "Türkiye 1980 yılında 24 Ocak Kararları ile önemli bir ekonomik dönüşüm sürecine girmişti. Yüksek gümrük duvarları ile korunan kapalı bir ekonomik sistemden, dışa açık ve ihracata dayalı ekonomik büyümeyi hedefleyen yeni bir ekonomik sisteme geçilmiştir. Sonuçları 1990'lı yıllarda alınmaya başlanan bu dönüşümle Türkiye'nin dış ticaretinde önemli artışlar kaydedilmiştir. Böylece Türkiye'nin uluslararası ekonomi için ifade ettiği değer de değişmiştir."

⁷⁰ Kemal Derviş ve "teknokratlar ekibi"nin en sık kullandığı yöntem tüm belgeleri iki farklı biçimde hazırlamaktır. Bu belgelerden birisi kamuoyuna açıklanırken, ikincisi IMF'ye verilmektedir. Bu çift belge olayı, ilk kez 15 Mayıs'ta IMF'ye verilen *Niyet Mektubu*'yla birlikte açığa çıkmıştır. "*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*"nın iki ayrı metni olması gibi, *Niyet Mektubu*'nun da iki ayrı metni hazırlanmış ve 16 sayfalık İngilizce-Türkçe metin koalisyon partilerinin "liderleri"ne verilmiştir. Bu olay, 18 Mayıs 2001 tarihinde Ertuğrul Özkök tarafından *Hürriyet* gazetesinde Devlet Bahçeli'nin ağzından açıklanmıştır.

kamu kesimi üzerindeki, kamu ve Fon bankaları üzerindeki **kağıtlarımızın piyasalarda satılması, ancak Hazine ile karşılıklı uzlaşma halinde mümkün olabilecektir.** Dolayısıyla bu nokta da bize borcun çevrilebilirliği konusunda ciddi bir esneklik sağlamaktadır.

Tekrar etmem gerekirse, Program'ın temel dengeleri sağlam gözükmektedir. **İç borç stokunun önemli bir kısmı kamu kesimindedir.** Bu çerçevede, bu sağlam Program dengeleri ve bundan sonra yapılacak uygulamalar dikkate alındığında, faizler düşecektir. Faizler beklenen hızla düşerse dahi, Hazine'nin, kamu kesimi üzerindeki kağıt stoku dikkate alındığı zaman, borcunu bir ölçüde ciddi bir şekilde çevirebilme esnekliği vardır. Son olarak altını çizmem, tekrarlamam gerekirse; Türk ekonomisinin yapısal dengeleri sağlamdır, borçlarını çeviremeye gibi bir sorunu gözükmemektedir.”

92 katrilyon liraya yükselen iç borçların 62,2 katrilyon liralık kısmını “kamu kesimine” aktararak 29,9 katrilyon liraya düşürmeyi “başardıklarını” ilan eden “teknokrat” F. Öztrak, artık iç borçların “çevrilebilirliği”nden hiç kimsenin şüphe duymaması gerektiğini söylerken, “kamu kesimine” aktarılan 62,2 katrilyon liralık borcun ne olduğunu ve ne olacağını açıklamamıştır.

Oysa yapılan “illüzyon”dur. Bir başka deyişle, evrakta sahtecilik yoluyla, 62,2 katrilyon liralık borçlar “kamu”nun sırtına bindirilmişlerdir. Herkesin bileceği gibi, “kamu”, önce “devlet kuruluşları”, sonra “halk”tır. Dolayısıyla ödemeyi yapacak olanlar da bunlardır. Birkaç ay öncenin moda deyişle, 62,2 katrilyon liralık iç borçlar “kamu kesimine”, yani kamu bankalarına “aktarılmıştır”. Yapılan ise, devlet borçları karşılığında “kamu kesiminden”, yani devlet bankalarından borç alınmış, ancak karşılığında verilen “kağıtlar”ın hiçbir piyasa değeri bulunmamaktadır. “Teknokrat” F. Öztrak'ın sözleriyle, “kağıtların piyasalarda satılması, ancak Hazine ile karşılıklı uzlaşma halinde mümkün olabilecektir”.

Sözün özü, “kamu ve fon bankaları” dedikleri devlet bankaları piyasa değeri olmayan “hazine tahvilleri” karşılığında kendi mevduatlarını Hazine'ye devretmişlerdir. Bir başka ifadeyle, devlet bankalarının mevduatlarının ve gelirlerinin 62,2 trilyon liralık kısmı, doğrudan Hazine'ye devredilmiştir. Böylece, sözcüğün tam anlamıyla, bizzat devletin Hazinesi tarafından, “teknokratlar” eliyle devlet bankalarının “**içi boşaltılmıştır**”.

“İçi boşaltılmış” tüm özel bankalar gibi, şimdi kamu bankaları da (başta Ziraat Bankası olmak üzere) tüm mevduatlarını kendi “patronları”na kredi olarak vermiştir. Böylece kamu bankaları mevduatları ödeyemez hale gelmiştir.

Bu “banka hortumlama” olayının ikinci yanı ise, kamu bankalarının kredi verebilme olanaklarının neredeyse tümüyle ortadan kalkmasıdır. Doğal olarak, kamu bankalarının (ki 20 katrilyon liralık mevduat sahibi olarak ortalama 10 katrilyon liralık kredi verebilme kapasitesine sahiptiler) kredi veremez hale gelmelerine paralel olarak kredi faiz oranları yükselmiştir.

Marks, *Fransa’da Sınıf Savaşları 1848-50* adlı yapıtında bu borç sarmalına girmiş Fransa’nın “kurtuluş”unu şöyle ifade etmektedir:

“Bu borçlanmadan kurtulmak için, devletin, ya harcamalarını kısması yani hükümet mekanizmasını yalınlaştırması, azaltması, mümkün olduğu kadar az yönetmesi, mümkün olduğu kadar az personel kullanması, burjuva toplumla mümkün olduğu kadar az bağlantı kurması gerekir. **Sınıfın egemenliği ve sınıfın varoluş koşulları herbir yandan tehdit edildikçe, baskı araçları, devlet adına resmen müdahalesi, devlet organizması yoluyla her yerde hazır bulunması durumu da kaçınılmaz olarak artmak zorunda olan düzen partisi için bu yol olanaklıydı. Kişilere ve mülkiyete karşı saldırılar arttıkça, jandarma kuvvetinde azaltma yapılamaz.**

Ya da, devletin, borçlardan kaçınması, ve olağanüstü, vergi katkılarını en zengin sınıfların omuzlarına yükleyerek, geçici de olsa, en kısa zamanda, bir bütçe dengesine ulaşması gerekir. Ulusal zenginliği borsanın sömürsünden kurtarıp aşımak için, düzen partisi, kendi özel servetini vatanın yoluna kurban mı edecekti? *Pas si bête!*⁷¹

Evet, IMF de, *pas si bête!* Kaçınılmaz olarak, “kurtuluş” yerine “borçların çevrilebilirliği”ne çareler bulunmalıydı ve bulundu da. Kapitalizmde her zaman olduğu gibi, ellerinde biraz mülk bulunanlar mülksüzleştirilmelidir. Böylece, 1999 Aralık ayında IMF ile yapılan stand-by anlaşmasının son perdesi oynanmaya başlandı: borsa vb. yollarla 2000 yılında mülksüzleştirilemeyen ya da yeterince mülksüzleşmeyen küçük ve orta burjuvazinin mülksüzleştirilmesi.

Yine de, bu mülksüzleştirmeler de “devleti” kurtaramayacaktır. Herkes bilmek zorundadır ki, iç ve dış borçlanmanın nedeni, ne “kötü siyasiler”, ne de “hesapsız harcamalar”dır. Devlet borçlanmalarının altında yatan, doğrudan düzenin kendi varoluş koşullarıdır.

Devlet, iç borçlanmaya gitmeksizin, kendi baskı aygıtını finanse edemeyeceği gibi, iç para sahiplerine ek gelir sağlayamaz. Öte

* O kadar budala değildi!

⁷¹ Marks, *Fransa’da Sınıf Savaşları 1848-50*, Seçme Yapıtlar, Cilt: I, s. 328.

yandan, dışa bağımlı sanayinin artan oranlı döviz talebi ve emperyalist ülke mallarının ithalatı için gerekli döviz ihtiyacı, kaçınılmaz olarak dış borçlanmayı sürekli büyütmek zorundadır. Özel sektörün dışardan aldığı “sendikasyon” vb. kredileri, hazine bono ve tahvilleriyle yüksek faiz ödenerek büyüyen iç borçlanma ve doğrudan kamu sektörü aracılığıyla alınan dış borçlanma, kamu ve özel kredilerin sürekli büyümesine ve faiz oranlarının yükselmesine neden olmuştur. Bu durum, kaçınılmaz olarak, “devlet”in iç ve dış kredibilitesini, yani kredi alabilirliğini azaltmıştır. “Devlet”, gelinen aşamada, halk kitlelerini, özellikle de küçük ve orta burjuvaziye olabildiğince çok ve hızlı mülksüzleştirmeden, iç ve dış borçlarının faizlerini ödeyebilme durumuna gelemmez. Bu yüzden, herşey, bu mülksüzleştirmeye bağımlıdır, dolayısıyla mülksüzleştirileceklerin “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”na “inandırılmaları” oranında yürütülebilecektir. “Siyasiler” üzerine kopartılan tüm patırtılar, “devlet”in ve özel sektörün kredilerinin iç ve dış piyasalarda sürekli düşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu borç sarmalından kurtulmanın yolu, iç ve dış borçların “çevrilebilirliği”nden değil, tümüyle ortadan kaldırılmasından geçer ve bu da ancak bir devrim ile olanaklıdır. Şüphesiz, bu devrim, her dönemkinden çok daha şiddetli olacaktır.

“Kamu kredisi ve özel kredi, bir devrimin iktisadi bir termometresidir. Bu kredilerin düşmesi ölçüsünde, devrimin yakıcı kızgınlığı ve yaratıcı kuvveti yükselir.”⁷²

⁷² Marks, *Fransa’da Sınıf Savaşmaları 1848-50*, Seçme Yapıtlar, Cilt: I, s. 263.

Menkul Kıymetler Borsası Kazandırmaya Devam Ediyor (mu)?

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 63, Eylül-Ekim 2001

Bundan yaklaşık iki yıl önce, Aralık 1999'da IMF ile yapılan stand-by anlaşması sonrasında *Kurtuluş Cephesi*'nin **Ocak-Şubat 2000** tarihli 53. sayısında şunları yazmıştık:

“1986 yılında faaliyete geçen İstanbul Borsası endeksi 100 dolarla başlamış ve 1990 yılının yaz aylarında ‘tarihi zirveyi’ yakalayarak, 1.081 dolara kadar yükselmiştir. Bu tarihten itibaren sürekli düşen ve belirli kesimlerin spekülasyonlarıyla sabit bir ‘bant’ta seyreden İstanbul Borsası, ‘Asya Krizi’nin patlak vermesiyle birlikte 1999 Ocak ayında 453 dolara kadar gerilemiştir. İstanbul Borsası birleşik endeksi, 18 Nisan seçimleriyle birlikte yeniden ‘tırmanışa’ geçmiş ve ‘her türlü olumsuz ekonomik gelişmeye rağmen’ bu ‘tırmanışını’ sürdürmüştür. 2000 yılına girildiğinde birleşik endeks değeri, 1.619 dolara yükselmiş ve Ocak ayının ilk iki haftasında 2.050 dolar seviyelerine çıkmış ve birleşik endeks 20.000'lere ulaşmıştır. Ve ardından, borsacıların sıkça kullandıkları deyimle, ‘kâr realizasyonu’ ya da ‘kâr satışları’ başlamış ve endeks değeri 1.800 dolara düşmüştür.

Ve işte, bu gelişmeler, **borsanın rüşvet dışındaki işlevlerini** ülkemiz somutunda görünür hale getirmiştir.

Bugün İstanbul Borsası, geniş halk kitlelerinin ellerindeki her türden birikimlerinin sermayeleştirilmesi işlevini yerine getirmektedir. 'Faize yatırılmış paraların', 'üretim ve yatırıma yöneltilmesi' demagojisiyle yürütülen bu sermayeleştirme eylemi, borsanın olağan işleyişi içinde geniş bir **mülksüzleştirmenin** bir yansıması durumundadır.

IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla birlikte resmiyet kazanan mülksüzleştirme süreci, öncelikle geniş halk kitlelerinin (kendi deyişleriyle 'küçük yatırımcıların') ellerindeki her türden tasarrufun para-sermaye haline getirilmesi sürecidir. Bugün İstanbul Borsası'nda meydana gelen 'rekorlar', bu sürecin etkin bir biçimde işlediğini göstermektedir.

İlk yapılan, 'küçük yatırımcıların' ellerindeki paraların (ki bunlar sermaye değildir) bir biçimde para-sermaye haline getirilmesi için borsaya yönlendirilmesi olmuştur. Faiz oranlarının düşürülmesi, döviz kur artışının iki yıl süreyle sabitlenmesi ve kira artışının sınırlandırılması kararlarıyla, bu alanlarda toplanmış olan 'küçük yatırımcıların' tasarrufları hızla borsaya yöneltilmiştir. Böylece, borsaya yatırılan her tasarruf, para-sermaye haline dönüşerek, sermayenin yeniden üretimi sürecine dahil edilmiştir. Ancak dünya ekonomik buhranının niteliği ve ülkemizdeki biçimlenişinin para-sermayeye ilişkin oluşu, bu yönlendirme içinde 'küçük yatırımcıların' dikkatlerinden özenle gizlenmiştir.

Bundan sonraki süreç, kapitalist sistemin kendi içindeki mülksüzleştiriminin gerçek niteliklerinin ortaya çıkması sürecidir.

Bilindiği gibi, **son** birkaç yıldır süregiden dünya ekonomik buhranı, ekonomik durgunluk çerçevesinde metaların ve sermayenin aşırı üretiminin bir sonucudur. Metaların aşırı üretimi, emperyalizme bağımlı ülkelerin iç pazarlarının bu ülke metalarına açılması uygulamasını getirirken; sermayenin aşırı üretimi, emperyalist-kapitalizmin tarihinin en büyük mülksüzleştirme sürecini başlatmıştır."

Emperyalist ekonomilerin içine girdikleri ekonomik buhran koşullarında borsa aracılığıyla yürütülen mülksüzleştirmeye ilişkin gelişmeleri, yine *Kurtuluş Cephesi*'nin değişik sayılarında örneklerle ortaya koyduk. Ülkemiz somutunda kitlelerin mülksüzleştirilmesinin ve yabancılaştırılmasının bir simgesi durumunda olan Turkcell'in "borsa serüveni"nin Şubat krizi sonrasındaki durumunu şöyle ifade etmiştik:

"Bilindiği gibi, "globalizm" propagandasının en büyük

destekçisi durumunda olan Çukurova Holding (Karametler) sahibi bulunduğu Turkcell hisselerini Temmuz 2000’de ‘halka açmış’, yani borsaya ‘kota’ etmiştir. Ve yine bilindiği gibi, Turkcell’in borsaya girişi, aynı anda İMKB ve New-York borsasında gerçekleştirilmiştir. ‘Tarih yazan’ Turkcell, 10 Temmuz 2000’de, **17,60 dolardan** 960 milyon hissesini New-York borsasında işleme sokarken, hisselerin İMKB’deki satış değeri 44.000 TL olmuştur.

New-York borsasında satışa sokulan ve büyük oranda Türkiye’den satın alınan hisselerin toplam değeri 16 milyar 800 milyon dolardır (Borsa dilinde buna “şirketin piyasa değeri” denilmektedir).

Tarihler 28 Mart 2001’i gösterdiğinde New-York borsasında Turkcell hisselerinin değeri **3 dolar 50 cent** olmuştur. Yani Turkcell hisselerinin toplam değeri **3 milyar 360 milyon dolara** inmiştir. Böylece Turkcell hisselerinin birim başına değer kaybı **14 dolar 10 cent** olurken, toplam değer kaybı **13 milyar 440 milyon dolardır.**”*

Aradan 6 ay geçtiğinde borsanın ve Turkcell’in “borsa serüveni” aynı rotada devam etmiştir.

28 Eylül 2001 itibarıyla New-York borsasında “tarih yazan” Turkcell hisselerinin değeri **0,77 cent** olmuştur. Böylece 14 ayda Turkcell hisselerinin değer kaybı **%97**’ye (16,83 cent) ulaşmıştır. Aynı dönemde Turkcell’in piyasada işlem gören hisse senedi miktarı 960 milyondan 2 milyara çıkartılmıştır. Turkcell hisselerinin ilk satış fiyatı üzerinden toplam değeri 35 milyar 200 milyon dolar iken, bugün 1 milyar 540 milyon dolara düşmüştür. Bir başka deyişle, Turkcell’in New-York borsasında yazdığı “tarih”, tam olarak 33 milyar 660 milyon dolar olmuştur.

33 milyar 660 milyon dolar, Türkiye’nin IMF’den aldığı kredinin yaklaşık iki mislidir. Türkiye’nin toplam dış borcunun 1/3’üne eşittir. Bu büyüklükte bir para kitlesi, birilerinin cebinden çıkıp, bir başkalarının cebine girmiştir.

Turkcell’in İMKB “serüveni” de New-York borsasından farklı değildir.

11 Temmuz 2000 günü Turkcell’in “26.400.000.000 TL nominal değerli, 1. Tertip nama yazılı hisse senetleri” 44.000 TL’den İMKB’de “halka arz” edilmiştir. Geçen yılki dolar fiyatlarıyla Turkcell’in İMKB’de satışa çıkardığı hisse senetlerinin miktarı 25 milyar 400 milyon adet olup, nominal değeri yaklaşık 40 milyon dolar, “halka arz fiyatı” ise **7 cent**’tir. Bu satış sonucunda Turkcell’in elde ettiği gelir **1 milyar 780 milyon dolar** olmuştur.

* *Kurtuluş Cephesi*, Sayı: 60, Mart-Nisan 2001.

24 Kasım 2000'de Turkcell hisselerinin borsadaki değeri **25.500 TL**'ye (3,7 cent) düşerek %42 değer yitirmiştir. 30 Kasım 2000 tarihinde hisseler **21.000'e** (3 cent) ve 1 Aralık 2000 günü **15.570'e** (2,2 cent) düşmüştür. Böylece beş aydaki değer kaybı %68 olmuştur. Turkcell hisselerinin piyasa değeri **508 milyon dolara** düşmüştür.

2001 yılında Turkcell hisselerinin “serüveni” geçen yıldan pek farklı olmamıştır. Arada “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*” türünden demagojilere, Kemal Derviş'in ülkeyi “kurtaracağı”na ve “medya”nın “borsaya yatırım yapmanın tam zamanıdır” propagandasına inanarak yapılan ya da spekülatif amaçlı alımların getirdiği bazı küçük yükselmelerin dışında düşüş süregitmştir.

Tablodan da görüleceği gibi, yeni yıla 20.500 TL değeriyle giren Turkcell hisseleri, Şubat krizinden fazlaca etkilenmeksizin, 2 Mart'ta 19.750 seviyesinde kalmıştır. Nisan ayına 13.500 TL değeri ile giren Turkcell hisseleri, 2 Mayıs'ta 18.000'ler “seviyesine” yükselmişse de, Haziran ayından sonra hızla düşmeye başlamıştır. Ve sonuçta, 28 Eylül 2001 itibariyle **3.950 TL** değerine ulaşmıştır. (Dolar olarak, **0,25 cent**'tir.) Toplam değer kaybı **%97**'dir.

28 Eylül itibariyle İMKB'de satılan Turkcell hisselerinin toplam değeri 1 milyar 778 milyon dolardan **50 milyon dolara** inmiştir. Böylece Turkcell hisseleri aracılığıyla “küçük yatırımcı”lar dahil toplam “borsa kaybı” **1 milyar 728 milyon dolardır. 302 bin** “küçük yatırımcı”nın 11 Temmuz 2000 tarihinde satın aldıkları 3 milyar 300 milyon adet Turkcell hisse senedi için ödedikleri para **234 milyon dolardır.** Bugün (28 Eylül itibariyle) bu hisselerin değeri **8,5 milyon dolardır.** 302 bin “küçük yatırımcı”nın borsa serüveni, kendilerine bir yıl içinde 225,5 milyon dolar kaybettirmiştir. Bir başka deyişle,

TURKCELL Hisselerinin İMKB'deki değeri			
	TL. olarak	Dolar kuru	Dolar olarak
11 Temmuz 2000	44.000	622.112	7 cent
24 Kasım 2000	25.500	688.849	3,7 cent
30 Kasım 2000	21.000	682.883	3 cent
1 Aralık 2000	15.570	682.101	2,2 cent
2 Ocak 2001	20.500	671.765	3 cent
2 Mart 2001	19.750	915.708	2,1 cent
15 Mart 2001	17.000	999.788	1,7 cent
2 Nisan 2001	13.500	1.020.560	1,3 cent
18 Nisan 2001	15.250	1.215.817	1,2 cent
2 Mayıs 2001	18.000	1.137.621	1,5 cent
4 Haziran 2001	14.669	1.144.768	1,3 cent
9 Temmuz 2001	11.750	1.288.552	0,9 cent
24 Ağustos 2001	4.950	1.440.000	0,3 cent
3 Eylül 2001	4.850	1.378.109	0,4 cent
7 Eylül 2001	5.000	1.393.035	0,35 cent
11 Eylül 2001	4.500	1.460.000	0,3 cent
28 Eylül 2001	3.950	1.534.000	0,25 cent

Güngör Uras'ın "Ayşe teyzesi"nin 620 milyon lirası (1000 dolar), Turkcell sayesinde 55 milyon lira (35 dolar 50 cent) olmuştur.

Turkcell üzerinden gerçekleştirilen borsa vurgununu *Kurtuluş Cephesi*'nin Temmuz-Ağustos 2000 tarihli 56. sayısında şöyle ortaya koymuştuk:

“Globalizm’ söyleminin bu ilk büyük ‘global’ vurgununun başlangıç törenine eski bakanlardan **Güneş Tanner**, **Necdet Menzir** ile eski YÖK başkanı **Prof. İhsan Doğramacı**’nın da katılması, ‘yatırımcılar’ın nasıl bir görünüm altında dolandırıldıklarını açık biçimde sergilemiştir. Ancak, yine de bu ‘globalizm’ vurgununun tek aktörleri bunlar değildir. Turkcell olayına yakından bakıldığında karşılaşılan tablo, politikacılardan gazetecilere, şairlerden çizgi romancılara dek uzanan pek çok aktörün sahne önünde oynadığı ve iplerin Çukurova Holding ve onun yabancı ortaklarının elinde olduğu bir boyuta ulaşmaktadır.

Ülkemizdeki iki “GSM operatörü”nden birisi olan Turkcell, Çukurova Holding, Murat Vargı ve Kavala Grubunun yerli işbirliğiyle **Finlandiya Telekom**’unun bir yatırımları olarak ortaya çıkmıştır. KVK adını verdikleri (Karamahmet, Vargı ve Kavala) şirket aracılığıyla cep telefonlarını pazarlayan bu grup, 2000 yılında 6 milyon 150 binlik bir abone sayısına ulaşmıştır. İki yıl önce içine girdikleri mali kriz sonucu Kavala grubu Turkcell hisselerini Bilka’ya (Bilgi Kaynak ve İletişim A.Ş.) devretmiştir.

Bugün Turkcell’in ortaklık yapısı Çukurova Holding %50, Sonera Group %41, Murat Vargı %7 ve Bilka %2 şeklinde olmaktadır.

Sonera Group, Finlandiya Telekom’unun oluşturduğu şirketler topluluğunun yeni adıdır. *Sonera Group*’un %53.3’ü Finlandiya devletine ve %34’ü Ericsson başta olmak üzere birkaç yabancı şirkete aittir.

İşte ülkemizde ‘entelektüel yaşam’ın en gözde unsurları olan Mete Tuncaşlar, Murat Belgeler, Tarih Vakıflarıyla, Helsinki Yurttaşlar Derneği ile ortaya çıktıklarında ve dergi, kitap yayınladıklarında, yat yarışları düzenlediklerinde ‘sponsor’luklarını, her zaman Kavala grubu, Telecom Finland ve Ericsson’un yapmasının arkasında yatan gerçek, cep telefonları yatırımlarıdır.

Ancak Turkcell’de en büyük hisseye sahip olan Çukurova Holding, ülkemizin ‘entelektüel yaşamı’na Kavala’dan sonra girmeye başlamıştır. 1970 sonlarına doğru Çukurova Holding’in sahibi olduğu Yapı ve Kredi Bankası, 1996 yılından itibaren **Enis Batur**’un ‘güzide yönetimi’ altında

'kültür ve sanat yaşamımıza' yeni bir 'soluk' ve 'sanatçılara' (yani küçük-burjuva aydınlarına) yeni imkanlar sağlamaya başlamıştır. Yapı-Kredi Kültür-Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A. Ş aracılığıyla başlatılan bu 'entelektüel' faaliyetin en önemli etkinliklerinden birisi **Vedat Nedim Tör Müzesi**'nin kurulması olmuştur.

Vedat Nedim Tör, 1926 yılında TKP Merkez Komitesi üyeliğine kadar yükselmiş eski TKP'lilerdendir. Kavala grubunun İletişim Yayınları tarafından yayınlanan ve 'editörlüğünü' Ertuğrul Kürkçü'nün yaptığı *Sosyalizm Ansiklopedisi*'nde ifade edildiği gibi, 'TKP Genel Sekreteri Şefik Hüsnü'yü parti yönetimi konusunda anlaşılamayan Vedat Nedim Tör **polise ihbar ederek** yakalatmıştır.' Böylece iharıcı Vedat Nedim Tör, tümüyle Kemalist yönetimin adamı haline gelmiş ve 1932-34 arasında **Kadro** dergisini Şevket Süreyya Aydemir, Burhan Belge, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile birlikte çıkartarak 'kemalizm'in teorisyenliğine soyunmuştur.

İşte Yapı-Kredi Kültür-Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A. Ş'nin en önemli etkinliği olarak oluşturulan Vedat Nedim Tör Müzesi, böyle bir tarihin mirasçısıdır.

Diğer yandan 'editörlüğünü' Enis Batur'un yaptığı Yapı-Kredi Kültür-Sanat yayınları 1996' dan itibaren Osman Kavala-Murat Belge işbirliğinin bir örneğini vermeye başlamış ve İletişim Yayınları'nın işlevini yerine getirmeye başlamıştır. Bu işlev, sol küçük-burjuva aydınlarının satın alınmasıdır. Ve böylece Enis Batur'un denetimi altında yüzlerce sanat ve edebiyat dünyasının ünlü 'sol'larının kitapları Yapı-Kredi Kültür-Sanat yayınları tarafından yayınlanmış ve bu sayede, bu 'sol'ların yaşamlarını 'idame ettirmeleri' için gerekli parasal kaynak sağlanmıştır. Yapı-Kredi tarafından **yüksek telif ücretiyle** kitapları basılan bazı sanat, edebiyat, düşün vb. 'adamlarımız' şunlardır:

Demir Özlü, İlhan Berk, Sina Akyol, Metin Altok, Behzat Lav, Arif Damar, Ahmet Oktay, Alpay Kabacallı, Gülten Akın, Ülkü Tamer, Ragıp Duran, Aydın Engin, Selçuk Demirel, Suna Kili, Haydar Kazgan, Bülent Tanör ve Latif Demirci.

İşte ülkemiz tarihinin en büyük açık borsa vurgunu böylesine aktörlerin arkasında gerçekleştirilmiştir. Ve her zaman olduğu gibi, burada 'kazanan', yine emperyalizm ve onun yerli işbirlikçisi olmuştur. Bu yerli işbirlikçi Mehmet Emin Karamehmet'in Çukurova Holdingi'dir."

İşte böylesine küçük-burjuva aydınlarının eşliğinde gerçek-

leştirilen Turkcell vurgunu bugün tüm “akıllı borsacılar”ın bile görebileceği açıklığa ulaşmıştır. Şüphesiz bu yol kolay katedilmemiştir. Borsaya “kota” oluşunun ilk üç ayında Turkcell hisseleri yarı yarıya değer yitirdiğinde “ünlü yönetmen” Sinan Çetin’in hazırladığı reklam kampanyası devreye sokulmuştur. Daha önceki sayılarımızda ifade ettiğimiz gibi, Turkcell’in “hazır kart” satışına yönelik “reklam kampanyası”, asıl olarak hisselerinin karşılaştığı büyük kayıpları gözlerden gizlemeye ve yeni hisse alımları için küçük-burjuvaların gözünü boyamaya yönelikti. Ancak uzun dönemli sonuçlar gözönüne alınarak kampanya yürütülmüştür. “Globalizm”, “modernizasyon” propagandalarıyla tüm toplumsal değerlerin parasal ilişkiye çevrilmesinin son örneği olan Turkcell “hazır kart” reklam kampanyası, aynı zamanda yeni bir alıcı kitlesi oluşturmayı da hedeflemiştir. Bu hedef kitle, 1980 sonrasında faiz ve döviz gelirleriyle “yüksek yaşam standardına sahip” 6.5 milyonluk küçük-burjuva kitlesinin çocuklarıydı.

Şubat krizi, “Ben özgürüm” sloganıyla, Amerikan kovboy şapkasıyla, “otantik-pop” kırmızı müziğiyle yapılan reklam kampanyasıyla geldi. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Şubat krizi, Turkcell “kitlelerini” derin uykusundan uyandırmaya yetmedi. Onlar, “özgür” ve “modern” yaşam içinde her türlü “bedeli” ödemeye hazır görünüyorlardı. Türk Lirası değer kaybederken, dolar “fırlarken”, borsa düşerken, onlar, “yatırım danışmanları”nın kendilerine sundukları rahat koltuklarda “ülkeyi kurtaracak” Kemal Derviş “muhipliği”yle huzur içindeydiler. Chase Manhattan’ın Londra şubesi Chase Nomines Ltd/CMB Geneva aracılığıyla iki ay içinde 1 milyar nominal değerli Turkcell hisselerini sattığına bile aldınış etmediler. Rahat koltuklarında yaşamaya öylesine alışmışlardı ki, 2 Temmuz 2001 günü, yani Turkcell’in borsaya girişinin “yaş dönümü”nde **3.902 TL**’den yeni hisseleri piyasaya sürdüğünü anlayacak durumda bile değillerdi. (Ki aynı gün Turkcell hisselerinin İMBK’deki fiyatı **14.750 TL**’ydi.) Tarihler 25 Eylül 2001’i gösterdiğinde, Turkcell’in ana hissedarlarından Bilka (Bilgi Kaynak ve İletişim A.Ş.) 1.023.266.747.000 TL nominal değerli Turkcell hisselerini satışa çıkardı. Artık oyunun sonuna geliyor...

Turkcell’in “borsa serüveni” böylesine sona doğru giderken, İMBK “8.000 destek, 9.000 direnç aralığında seyretme” türünden palavralarıyla “tarihi günlerini” yaşamaya başlamıştır.

“Muhteşem” Ocak 2000 ayının 20.000’ler seviyesindeki İMBK endeksi 2001’e 9.370 puanla girdiğinde dolar 671.000 liraydı. Kemal Derviş’in “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*” demagojisiyle Nisan ayında 12.000’ler seviyesine yükseltildiyse de, “borsanın kan kaybı” devam etti. Ağustos ayını 9.000’ler seviyesinde kapatan İMBK, Eylül ayında “terör”, “terörizm”, “terörizme karşı savaş” vb. “medya” pro-

pagandalarıyla 7.300'lere kadar geriledi. Borsacıların çok sevdikleri deyişle, İMKB-100 endeksi, Eylül ayında 48 cent seviyesine indi. Böylece yılbaşında 1 dolar 40 cent olan endeks %66 değer kaybetti. Gerçek fiyatlarıyla ifade edersek, Ocak 2001'de 916,49 dolar olan İMKB-100 endeksi, Eylül 2001'de 278,63 dolar olmuştur.

Tüm bu gelişmeler, artık “Menkul Kıymetler Borsası Kazandırmaya Devam Ediyor mu?” sorusunu bile anlamsızlaştırmıştır. Ancak küçük-burjuvazi hâlâ borsanın yeniden “muhteşem günler”ine geri döneceği beklentisi içindedir. En azından “paranın pul olmasından” daha da kötü hale gelmiş olan hisse senetlerinin “alış fiyatlarına” yaklaşmasını beklemektedirler. Bu beklentileri onları (bir süre için de olsa) Kemal Derviş'e bağlarken, aynı zamanda mevcut düzen dışı her türlü çözüm yollarına gözlerini kapatmalarına da neden olmaktadır. “Global durgunluk” ve ardından “global terörizm”, “kısa vadeli beklentileri” kırmakla birlikte, onların apolitik ve anti-ideolojik tutumlarını ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Ellerinde kalan son rant ve faiz “birikimler”iyle Serdar Turgut'un “teknokratlar hükümeti”ne ya da Kemal Derviş'in Asaf Savaş Akat, Hurşit Güneş, Deniz Gökçe vb. “televoleci ekonomistler”le Sedat Kent'te yaptığı gizli görüşmelerin getireceği günlere kadar idare etmeye çalışmaktadırlar. Onların tek korkusu, mevcut düzenin yıkılmasıdır. Mevcut düzen devam ettiği sürece borsanın varlığını koruyacağını düşündüklerinden, düzen karşıtlarına karşıdırlar. Aksi halde ellerinde “pul olmuş” hisseler de işe yaramayacaktır. Bu nedenle, son umut olarak, Amerikan emperyalizminin “terörizme karşı savaş”ıyla düzen karşıtlarını yok etmesini ve bu savaşın “Türkiye'nin değerini artırması”nı beklemektedirler.

Bu nedenlerle, borsada kaybeden küçük-burjuvaların, Şubat krizi ile işlerini yitiren “beyaz yakalılar”ın daha da sağa kaydıklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Mevcut düzen tarafından tam anlamıyla mülksüzleştirilene ve emek-gücüyle yaşamak zorunda kaldıklarının bilincine varana dek, onlar hep kolay zengin olmanın umuduyla yaşamaya devam edeceklerdir. Tek gerçek, bu durum değişmediği sürece, sadece menkul kıymetler borsası bile onları mülksüzleştirmeye devam edecektir.

**“Yalan Söyleyin,
Mutlaka
İnanan Çıkar!”**

[Hitler’in Milli Eğitim ve Propaganda Bakanı Dr. J. Göbels]

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 64, Kasım-Aralık 2001

Tarihte, sömürücü sınıflar için, halk kitlelerinin aldatılması, kandırılması, yanlış bilgilendirilmesi, kendi çıkarlarına uygun olarak yönlendirilmesi, hemen her zaman “devlet yönetme sanatı” olarak sunulmuştur. Antik Yunan’da Platon’dan İtalyan Makyevelli’ye ve Alman Hegel’e kadar tüm filozoflar, egemen sınıfların baskı aygıtı olarak devleti yüceltmişlerdir. Bu yüceltme eylemleri, her durumda, Marks’ın sözleriyle, **yalanlaştırmacı ve yalanlaştıran ideolojilere** dayanmıştır. Bir başka deyişle, egemen sınıfların eylemlerini yöneten ve meşruiyet sağlayan tüm ideolojiler, **gerçeğin** çarpıtılmasına ve çarpık kavranılmasına dayanırlar.

Proletaryanın ve Marksizmin tarih sahnesine çıkışıyla birlikte, egemen sınıfların **gerçeğin** çarpıtılması ve çarpık kavranılışına dayanan ideolojilerinin etkisi kaybolmaya ve giderek tümüyle değersizleşmeye başlamıştır. Proletarya ideolojisi karşısında güçsüzleşen burjuva ideolojisi, bu gelişme karşısında gerçeğin öğrenilmesini önlemeye çalışmıştır. Birbiri ardına çıkartılan Anti-Sosyalist yasalar ve birbiri ardına yasaklanan sosyalist gazeteler, burjuvazinin gerçeğin **öğrenilmesini** engelleme amacının sonuçları olmuştur.

Ancak burjuvazinin gerçeğin öğrenilmesini engelleyen yasal düzenlemeleri ve yasalarına proletarya hareketi yasadı (illegal)

yayınlarla karşılık vermiş ve Lenin'in deyişiyle, **siyasi gerçeklerin teşhirini** sürdürmüşlerdir.

Burjuvazinin ideolojik ve siyasal alanda gerçeklerin çarpıtılması ve gizlenmesine yönelik çabalarının proletarya hareketi tarafından bu etkisizleştirilmesi karşısında geliştirdikleri yöntem, gerçeğin **yalan ve sahte belge ve bilgilerle** bilinemez, anlaşılabilir hale getirilmesi olmuştur. “Medya” diliyle söylersek, “asparagas” haber ve belge sahteciliği, burjuvazinin 20. yüzyılda en geniş ölçüde kullandığı bir araç haline gelmiştir.

Bu gelişme, yazılı ya da sözlü her türden bilgi ve haberin kitlelerin gözünde inandırıcılığını ortadan kaldırmıştır. Böylece halk kitleleri, duyduklarına değil, **gördüklerine inanma** eğilimi içine girmişlerdir. Kitlelerin bu gördüklerine inanma eğilimi, gerçeğin yazılı (gazete) ve sözlü (radyo) kitle iletişim araçları aracılığıyla belirsizleştirildiği bir dönemin ürünü olmuştur. Alman faşizminin Milli Eğitim ve Propaganda bakanı Göbels'in “yalan söyleyin, mutlaka inanan çıkar” sözleri, kitlelerin gördüklerine inanma eğilimleri karşısında geliştirilmiş yeni bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. **Süreklili** yalan söylemeye dayanan faşist propaganda, aynı zamanda sinemanın gelişmesiyle birlikte **görüntüsel** olarak da desteklenmiştir.

II. emperyalist paylaşım savaşının sonuna gelindiğinde, Hitler faşizmi yıkılmış olmasına karşın, emperyalist burjuvaziye (özellikle Amerikan emperyalizmine) yalancı ve görüntüsel propagandayı miras olarak bırakmıştır.

1945 sonrasında emperyalist burjuvazi, ideolojik planda tümüyle inandırıcılığını ve etkinliğini yitirmiş olduğundan, kitlelere yönelik **yalancı dayalı** haber ve bilgi akışını yoğunlaştırmıştır. Özellikle televizyonun gelişimine paralel olarak, bu yalancı dayalı haber ve bilgi akışı, **kurgulanmış görüntülerle** desteklenmeye başlanmıştır. Günümüzde **desinformasyon** adı verilen bu durum, emperyalist burjuvazi tarafından kamuoyunun koşullandırılması ve yönlendirilmesi için kullanılan en yaygın araç haline gelmiştir.

“Emperyalizmin ‘desinformasyon’ politikası, olay ve olgulara ilişkin bilgilerin (informasyonların) kamuoyuna aktarılmadan önce **denetlenmesi** ve **yeniden düzenlenmesi** şeklindedir. Eğer mevcut olay ve olgulara ilişkin bilgilerle, istenilen doğrultuda bir kamuoyunun oluşturulması olanaklı değilse, bu bilgilerin yeniden **kurgulanması**, kamuoyunun ‘sağlıklı bilgi alabilmesi’ açısından ‘gerekli’ görülmektedir.

Kısacası, ‘desinformasyon’, emperyalist basın ve yayın organları kullanılarak, istenilen konularda belirli bir kamuoyunun oluşturulması amacıyla olayların ve olguların bi-

linçli olarak değiştirilmesi demektir. Bunun en temel unsurları ise, haberin **kurgulanması** ve **abartılmasıdır**.

Emperyalist aşamada tekelleşmenin artan yoğunlaşmasının iletişim alanında ortaya çıkardığı gelişmeler, bu yönlerdeki faaliyet için uygun bir zemin oluşturmuştur. Yani, dünya çapında yayın yapan ‘haber ajansları’ ve televizyon şirketlerinin tekelleşmesine paralel olarak, emperyalizm, bu tekeller aracılığıyla ‘desinformasyon’ faaliyetlerini önemli bir engelle karşılaşmadan sürdürebilmektedir. 1980’li yıllara kadar CIA kaynaklı olduğundan hiç kimsenin şüphe duymadığı ‘haberler’ ve ‘bilgiler’, günümüzde ‘tarafsız’ ve ‘özel’ haber ajansları ve televizyon kanalları tarafından kamuoyuna yansıtılmaktadır. Yayın yapan onlarca televizyon kanalının aynı anda aynı haberi yayınlamaları, ister istemez verilen haberden şüphe duyan kişilerin bile etkileneceği bir ortam yaratmaktadır. Şu televizyon kanalı ‘CIA’nın güdümünde’ olabilirse de, hepsinin aynı durumda olmaları, tekil bireyin bugüne kadarki yaşam pratiğinde öğrendiklerine ‘ters’ gelmektedir. Dolayısıyla, verilen haberler, şu ya da bu oranda ‘kabul’ görür olmaktadır.⁷³

Dün Körfez Savaşı’nda, bugün Afganistan’a yönelik saldırıda açık biçimde görüleceği gibi, emperyalist burjuvazinin desinformasyon faaliyetleri, kurgulanmış bilgi ve görüntüyle sürekli yalan söylemeye dayanmaktadır.⁷⁴

Emperyalizmin özellikle siyasal alanda, yani devlete ilişkin konularda alabildiğine kullandığı bu yalana dayalı bilgi ve haber akışı, ülkemizde **iç siyasal ilişkiler alanında** fazlaca etkili olmamakla birlikte, **ekonomik alanda** olağanüstü yoğunlukta ve etkinlikte kullanılmaktadır. Kitlelerin gözünde düzen partilerinin inandırıcılıkla-

⁷³ Kurtuluş Cephesi, *Desinformasyon ve Kamuoyunun Koşullandırılması*, Sayı: 49, Mayıs-Haziran 1999.

⁷⁴ Bu, emperyalizmin herşeye egemen olduğu ve denetleyebildiği anlamına gelmemektedir. Örneğin, Afganistan’da Kunduz bölgesinde teslim olan Taliban güçlerinin hapsedildikleri Kale-i Ceng’te meydana gelen “isyan”, isyan sırasında bir CIA ajanının öldürülmesi, ardından Kalenin Amerikan uçakları tarafından bombalanması ve 600 olduğu söylenen Taliban’ın katledilmesinden arda kalan parçalanmış cesetler ve CIA ajanının “Afganistan savaşında ölen ilk Amerikalı” ünvanı alması olmuştur. Amerikan “medya”sının olayların üstünü örtmeye yönelik tüm çabasına rağmen, yine de, Afganistan saldırısında pek sesleri çıkmayan uluslararası insan hakları kuruluşları Cenevre anlaşmasının ihlal edilip edilmediğinin araştırılması talebinde bulunmuşlardır. Şurası da bir gerçektir ki, bu olayda, Amerikan emperyalizmi ve “medya”sı hazırlıksız yakalanmıştır. Teslim olmuş kişilerin “isyan” edebileceklerini hiç akıllarına getirmediklerinden, Kale-i Ceng isyanı sırasında pek çok gazeteci ve televizyon kamerasının günlük (rutin) haber çekimlerini denetlemeyi de düşünmemişlerdir. Dolayısıyla Kale-i Ceng’de CIA ajanlarının Taliban tutsaklarını “sorguya” çektikleri, olayla birlikte “medya”ya yansımıştır. Ve herkesin kolayca anlayabileceği gibi, CIA ajanlarının “sorgu” yöntemleri tektir: **İşkence**. İşyanın nedeninin de bu olduğu açıktır.

nını yitirmelerine karşın, ekonomi “aktörler”inin yıpranmamışlığı ve yeni kamuoyunun karşısına çıkışları, kaçınılmaz olarak ekonomi alanındaki desinformasyon ve yalan haberciliğin etkisini artırmıştır. Daha düne kadar doğrudan oligarşinin siyasal kadroları, yani düzen partileri tarafından dile getirilen ekonomik duruma ilişkin bilgi ve değerlendirmeler, son yirmi yılda artan oranda **doğrudan** “medya”nın ekonomi “yazarları”, “yatırım danışmanları”, şirket yöneticileri, TÜSİAD vb. tarafından yapılmaya başlanmıştır. Böylece yıpranmış ve değer yitirmiş siyasal “aktörler”in yerini, yeni ve inandırıcı **ekonomi “aktörler”**i almıştır. Bu öylesine etkili olmuştur ki, son AGSP ve Kıbrıs sorununda açıkça ifade edildiği gibi, bunların faaliyetleri ekonomi alanından siyasal alana yayılmaya başlamıştır. Borsanın iniş çıkışlarıyla bakanların istifa ettirildiği, siyasal kararların değiştirildiği bir döneme girilmiştir.

Yalan ve uydurma haberlere dayanan ekonomik “manipülasyon”la siyasal iktidarların yönlendirilebildiği bir dönemde, ekonomik desinformasyon çok daha etkin ve sonuç alıcı olmaktadır.

Ekonomik alandaki bu yalan ve uydurma haber ve bilgi akışının bu etkinliği, bir yandan küçük-burjuvazinin artan oranda **mülksüzleştirilmesini** getirirken, diğer yandan siyasal yönetime ve devlete ilişkin bir **kayıtsızlık** ortaya çıkarmaktadır. Böylece, bir ülke ya da ulus için, siyasal iktidar, siyasal egemenlik, siyasal özgürlük vb. kavramlarının içeriği boşalmakta ve giderek **bunlar olmaksızın** sadece ekonomi yönetimi ile yaşamın sürdürülebileceği düşüncesi oluşmaktadır. Bir başka deyişle, ekonomik alandaki yalan ve uydurma haber ve bilgi akışı, kitlelerde, siyasal yönetimin ekonomistler tarafından oluşturulması şeklinde bir eğilim oluşturmakta ve ekonomistlerin “ülkeyi” daha iyi yöneteceği sanısı uyandırmaktadır. Bunun somut anlamı ise, “askerler tarafından aktif olarak desteklenen teknokratlar hükümeti”, yani **sivil görünümlü askeri yönetimdir**.

Oysa ki, ekonomi alanındaki “manipülasyon”, yani yalan ve uydurma haber ve bilgi akışı, siyasal alandan çok daha etkin olmasına karşı, çok daha az dayanıklı ve kısa sürelidir. Buna rağmen, kitleler üzerindeki etkinliğinin nedeni, yeni bir olgu oluşu ve yeterince teşhir edilmemesidir.

Genellikle halk kitlelerinin ekonomik durumunun artan oranda bozulmasıyla birlikte, çözümün siyasal alanda değil de bireysel çıkışta aranması, ekonomik yalan ve uydurma haber ve bilgi akışının etkinliğini kolaylaştırmıştır. Elinde birikmiş parası olandan, sadece aybaşında maaş ve ücret alana kadar, hemen tüm kesimler karşı karşıya oldukları “ekonomik sıkıntı” ortamında bu yalan ve uydurma ekonomik haber ve bilgiler arasında kendilerine bir “avantaj” sağlama çabası içine girmişlerdir. Sorunun temelinde ülkede uygulanan yeni-sömürgeci ekonomi-politika yatmasına rağmen, yani si-

yasal iktidarın (oligarşik yönetim) ekonomi uygulamaları bulunmasına karşın, siyasal iktidarın değişimi yönünde hareket etmek yerine bireysel “kurtuluş” peşinde koşulmasında oligarşik yönetimin **siyasal zorunun** (baskı ve terörünün) yeri tartışmasızdır. Bir başka deyişle, ülkemizde devrim yapılması (ilk planda siyasal iktidarın ele geçirilmesi) zorunluluğu ile devrimci mücadelenin karşı karşıya olduğu karşı-devrimci siyasal zorun boyutları, bireyleri devrimci mücadeleden uzak durmaya iterken, ekonomik zorlukları bireysel planda çözmeye yönelmiştir.

Emperyalizmin ve oligarşinin ekonomik yalan ve uydurma bilgi ve haberlerle ekonomik buhranın yükünün geniş halk kitlelerine kolayca kabul ettirilmesinde en sık kullandığı yöntem, buhranın ya da krizin “atlatılmak üzere” olduğu, “işlerin iyiye doğru gittiği” izlenimini uyandıran ve bireysel “kurtuluş”un olanaklı olduğu düşüncesini yaygınlaştıran haberlere ağırlık vermektir.

Bugün hemen herkesin bileceği gibi, ekonomik buhran ve kriz dönemlerinde, buhranın ve krizin **yükünün** halk kitlelerine yüklenmesi, kapitalizmin ve emperyalizme bağımlılığın kaçınılmaz sonucudur. Bu nedenle, sırasıyla, **işçiler, köylüler ve küçük-burjuvazi** sistemin kendi buhranının bedelini ödemek durumundadırlar.

Mülksüzleştirilmiş kesim olarak işçilerin ödemek durumunda kaldıkları bedel, işsizlik ve ücretlerin düşmesidir. Köylüler ise, tarım ürünlerinin fiyatları düşerken girdi fiyatlarının sürekli yükselmesi sonucu üretim yapamaz hale gelerek kredi borçlarını ödeyememeleri sonucu topraklarını satmak zorunda kalarak, yani topraktan kopartılarak öderler. Bir başka deyişle, köylüler, mülksüzleştirilerek proleterleştirilirler.

Bu iki sınıf açısından, devlet gücü, buhran karşısında bedel ödemeyi zorla kabul ettirmek açısından belirleyici yere sahiptir. Ekonomik yalan ve uydurma haberler, siyasal zorun üstünde yükselir ve “işlerin yakında düzeleceği” beklentisi oluşturarak, onları pasifize eder.

Küçük-burjuvazi ise, elinde belli bir parasal birikimi olan ve siyasal yönetimi şu ya da bu oranda destekleyen kesim (“ortadirek” esprisi) olduğu için, ekonomik “manipülasyon”un hedef kitlesini oluşturur. Göbels’in “yalan söyleyin, mutlaka inanan çıkar” sözünün en fazla geçerli olduğu kesim küçük-burjuvazidir.

Kurtuluş Cephesi’nin değişik sayılarında, Aralık 1999’da IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla başlatılan, kitlelerin yoksullaştırılması ve mülksüzleştirilmesine yönelik uygulamaları gizlemek amacıyla yapılan yayınları ve köşe yazarlarının çabalarını ortaya koyduk. 2000 yılının sonlarına kadar “enflasyon düştü” söylemleriyle yürütülen mülksüzleştirme operasyonu, Kasım 2000 ve Şubat 2001 kriziyle gizlenemez boyuta geldiğinde, uydurma ve yalan haberlerde büyük

bir artış olmuştur.

Öncelikle borsanın “kazandırıyor”luğuna yönelik haber akışı, giderek bazı şirketlerin ve kuruluşların “kazandırdığı” haberlerine dönüşmüştür. Bu yolla, “ağzı” şu ya da bu şirketin hisse senediyle yananlar, “üflemeden yenecek” yeni hisselerle yöneltilmiştir. Bunun son örneği, 9 aylık şirket bilançolarının açıklanmasında yaşanmıştır.

Örneğin 31 Ekim tarihli gazetelerde şöyle bir haber yer almıştır:

“Akbank’ın 9 aylık kârı 336 trilyon

Akbank, 2001 yılının 9 ayında 446 trilyon lira brüt, 335 trilyon 869 milyar lira net kâr elde ettiğini açıkladı. Akbank Genel Müdürü Zafer Kurtul, yaptığı açıklamada, bankanın 2001 yılının **zor ekonomik koşullarına rağmen, kârlılığını ve büyümesini sürdürmeyi başardığını** belirtti.”

31 Ekim tarihi itibarıyla doların 1.589. 727 lira olduğu gözönüne alındığında, Akbank’ın 9 aylık net kârı **211 milyon dolar** olmaktadır.

2000 yılının ilk dokuz ayında Akbank’ın kârı 259 trilyon 31 milyar lira olmuştur. Dolar bazında (1 dolar=685.775 lira) kârı **377 milyon dolardır**.

Görüldüğü gibi, “2001 yılının zor ekonomik koşullarına rağmen, kârlılığını sürdürmeyi başaran” Akbank, bir yıl içinde kârını 377 milyon dolardan 211 milyon dolara indirmeyi başarmıştır! Ortada büyümeden sözedecek bir durum olmadığı gibi, Akbank’ın kârı, 2000 yılına göre **%45 azalmıştır**.

2000 yılının ilk dokuz ayında 4.160 trilyon mevduata sahip olan Akbank’ın 2001 yılının aynı döneminde mevduatları 9.878 trilyon liraya, yani 6 milyar dolardan 6,2 milyar dolara yükselmiştir. Artış oranı %3’ dür.

Akbank’ın aynı dönemde “kambiyo kârları” 1.197 trilyondan (1.745 milyar \$) 8.925 trilyona (5.614 milyar \$) yükselmiştir. Bu da, açık biçimde Akbank’ın kârlarının tamamının döviz fiyatlarında meydana gelen yükselme ve bu alanda yaptıkları spekülasyondan geldiğini göstermektedir.

23 Kasım 2001 tarihli ekonomi haberlerinin ilk sırasında ise şu haber yer almıştır:

“Borsada getiri lideri Emek Elektrik

İstanbul Borsası’nda 8 Ekim’den bu yana yaşanan yükselişte endeks %58 artarken, en fazla değer kazanan hisse senetleri %248’le Emek Elektrik, %247 ile Yasaş ve %224’le Kerevitaş oldu. En fazla gerileyen hisse %24’le Vakıf Risk Sermayesi Y.O. oldu.

Türkiye’nin uyguladığı dezenflasyon programının çökmesi ardından, krizle dolu 1 yıl geride kaldı. Uluslararası Para Fonu’yla yeniden anlaşma yapılacağına yönelik beklentilerin güçlenmesiyle, piyasalarda yaşanan bahar havası 8 Ekim’den bu

yana İMKB'de yüzde 58 yükselişe neden oldu. Endeks, 8 Ekim' deki 0.47 centlik dip seviyesini görmesi sonrasında, 22 Kasım itibarıyla 0.79 cent düzeyine çıktı. Dolarda gözlenen yüzde 7'lik düşüşün de desteğiyle, dolar bazındaki artış yüzde 71'e ulaştı. Bayındır Menkul Kıymetler'in araştırmasına göre, bu dönemde, en hızlı yükselişi gösteren hisse senedi yüzde 275'le Emek Elektrik ve Yasaş oldu.”

Görüldüğü gibi, habere göre, 22 Kasım günü İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 8 Ekim'e göre %71 artış kaydetmiş ve bu artış içinde en büyük değer kazanan hisse senedi (dolar bazında) %275 ile **Emek Elektrik** olmuştur. Bu olağanüstü artışın nasıl olduğuna geçmeden önce Emek Elektrik'in ne olduğuna bakmak gerekmektedir.

Emek Elektrik, Ankara merkezli BARMEK Holding'in bir şirkettir. En büyük işi, Fiba, Ankara Sanayi Odası, Kırıkkale Ticaret Odası ile birlikte oluşturduğu AKEDA adlı şirketle **Ankara-Kırıkkale elektrik dağıtım** ihalesini almış olmasıdır.

Emek Elektrik'in içinde yer aldığı BARMEK Holding'in sahibi Hüseyin Arabul'dur. Hüseyin Arabul ise, Kuşadası doğumlu ve 2001 yılının Ocak ayında başlatılan “Beyaz Enerji” operasyonunda gözetim altına alınan ve hakkında yolsuzluk ve devleti dolandırmaktan dava açılan kişidir. 1970'lerde elektrik trafoları inşaa eden Hüseyin Arabul ve Emek Elektrik, 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve T. Özal döneminde “yıldızı” parlamış ve 1983'den itibaren TEK (Türkiye Elektrik Kurumu) ihalelerini alarak büyümeye başlamıştır. 1986 yılında Kenan Evren'in “ilk Türk roketatarı” diye sunduğu roketatarlar için İngiliz GEC Switchgear şirketi patentleriyle parça üretmeye başlamıştır.

1988 yılında, Avrupa Stinger roketleri üretim programına Baş Elektrik şirketiyle katılan Hüseyin Arabul, bu program çerçevesinde Alman ve Fransız şirketlerinin taşaronluğunu yapmaya başlamıştır. 1998 yılında Fransız Eryx anti-tant roketlerinin üretiminde taşaronluk işleri almıştır.

Hüseyin Arabul, 1995 yılında milletvekili villaları olarak bilinen ANGORA Evleri'nin mütahhitliğini üstlenerek inşaat sektörüne girmiş ve Marmara Depremi sonrasında 1.500 deprem konutu inşaatı ihalesini ve aynı dönemde mobil elektrik santrali ihalelerini de almıştır. 2001 yılında Azerbaycan-Bakü elektrik dağıtım ihalesini 25 yıllığına almıştır.

“Beyaz Enerji” yolsuzluk operasyonunda gözetim altına alınan Hüseyin Arabul ve onun BARMEK Holding'i, 12 Eylül ve T. Özal döneminde “yıldızı parlayan” diğer holding ve şirketlerin hepsi gibi, askeri ihaleler, kamu inşaatları ve “Türki cumhuriyet”lerdeki faaliyetlerden “kazanmışlardır”.⁷⁵

Hüseyin Arabul'un Emek Elektrik şirketinin 8 Ekim-22 Kasım

tarihleri arasında borsada gerçekleştirdiği %275'lik rekora bakıldığında, ekonomik yalan ve uydurma bilgilerin açık bir sonucu ile karşılaşılmaktadır.

Öncelikle İstanbul Borsası'nın açık bir spekülasyon ve kapkaç alanı olduğu düşünülduğünde, bu yalan ve uydurma haber ve bilgilerin böylesine rekorlara neden olmasının fazlaca şaşırtıcı olmadığını söylemeliyiz. Emek Elektrik hisselerinin bir buçuk ay öncesine göre %275'lik yükselişi, İMKB verilerine göre, 8 Ekim tarihinde 1.525 liradan işlem gören hisse senedinin 22 Kasım'da 5.300 liraya yükselmesiyle gerçekleşmiştir. (TL olarak artış oranı %248, dolar bazında %275.)

Diğer yandan 20 Kasım 2000 tarihinde Emek Elektrik hisselerinin değeri 8.900 lira olmuştur. Buna göre, bir yıl içinde 3.600 lira değer kaybetmiştir. Bir başka deyişle, Emek Elektrik hisseleri bir yıl içinde %40 değer kaybetmiştir. Ancak Emek Elektrik'in durumu sadece borsada kaybettirmiş olması değildir. Açıklanan ve bağımsız denetimden geçmemiş dokuz aylık bilançoya göre, Emek Elektrik'in **zararı** 5,7 trilyon liradır. 2000 yılının aynı döneminde 1.1 trilyon lira zarar eden Emek Elektrik, böylece zararını beşe katlamış, yani zararını **%510** artmıştır. 2001 yılının ilk dokuz ayında satış gelirleri, yani Ankara-Kırıkkale elektrik dağıtımından elde ettiği gelir 9,9 trilyon iken, kısa vadeli borç toplamı 22,9 trilyon olmuştur. Bir başka deyişle, Emek Elektrik, satış gelirlerinin iki mislinden fazla borçlanmış durumdadır. %510 zarar etmiş, 22,9 trilyon kısa vadeli borca sahip bir şirketin hisselerinin, olağan koşullarda, herhangi bir borsada %275 değer kazanması, kapitalizmle de, kapitalist mantıkla da bağdaşabilir hiçbir yanı yoktur. Dolayısıyla, ortada sadece spekülasyon ve bu spekülasyona zemin hazırlayan yalan ve uydurma haberler bulunmaktadır.

Sadece Hüseyin Arabal'un Emek Elektrik şirketinin gerçek verilerine bakıldığında, nasıl bir borç yükü altında olduğu ve "bazı ilişkiler"e dayanarak ayakta kaldığı kolayca görülebilmektedir. Örneğin, 6 Temmuz 2001 tarihinde Emek Elektrik'in "maddi duran varlıklar"ından Kuşadası'ndaki **zeytinlik** 64 milyar liraya satılmıştır. Bilançosunda "arsa ve araziler" olarak 6 milyar liralık varlığı olduğu gözükken bir şirketin 64 milyar liralık bir zeytinlik satışı gerçekleştirmesinin nasıl olduğu açıklanmamaktadır. Ancak bilançosunda 2.036.090 milyon TL olarak gözükken şirketin "maddi duran varlıklar"ı, "mahkemece tayin edilen bilirkişi heyeti tarafından yapılan değerlendirme sonucu" 6.324.451 milyon TL'ye yükseltilmiştir. Herkesin nasıl

⁷⁵ Barmek Holding'de, ülkemizdeki pek çok holding ve şirket gibi işçiler sendikasıdır. Hüseyin Arabal, bazı MHP'li şirket sahipleri gibi, bu duruma da çözüm bulmuş ve "Barmek İşçileri Dayanışma Platformu" adıyla işveren sendikası kurdurtmuştur.

bildiğini çok iyi bildiği “bilirkişi heyeti”nin bu kararı nasıl aldığı açıktır.

Kısacası, içinde bulunduğu koşullarda zeytinlik satan ve bilirkişilere verilen rüşvetle “maddi duran varlıklar”ının değerini üç misli artıran bir şirket, herkesin kolayca anlayabileceği gibi iflas etmiş bir şirkettir ve böyle bir şirketin hisselerinin borsada prim yapması bir yana, işlem görebilmesi bile olanaksızdır. Ama burası Türkiye’dir ve bu ülkede, herhangi bir kişi elektrik işinden *Stinger* füze parçası üretmeye, mobil santrallerden deprem evleri inşaatına kolayca geçebilmektedir. Yeter ki, Genelkurmay’da uygun bir generaliniz, Bayındırlık Bakanlığı’nda uygun bir bakanınız, Enerji Bakanlığı’nda müsteşarınız bulunsun.

Şüphesiz borsa düzeyinde çok sık karşılaşılan yalan ve uydurma haber ve bilgi akışı ile yapılan “manipülasyon” (güdüleme) ve buna bağlı spekülasyon yanında, Kemal Derviş’le birlikte “makro ekonomi” düzeyinde yalan ve uydurma haber ve bilgi akışı olağanüstü boyutlara ulaşmıştır.

Kurtuluş Cephesi’nin 62. sayısında (Temmuz-Ağustos 2001) Kemal Derviş’in “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nın nasıl yalan ve çarpıtmalarla dolu olduğunu ortaya koyarken 2001 yılı “hedef”lerinin hiç bir geçerliliğe sahip olmadığını da göstermeye çalıştık.

Anımsanacağı gibi, Kemal Derviş ve “televoleci ekonomistler”in 2001 yılı için öngördükleri “hedefler” şöyle sıralanıyordu:

GSMH	170 milyar \$
Büyüme	-%3
TEFE	%57,6
TÜFE	%48,7
Dolar kuru	1.068.806

Kasım sonu itibarıyla gerçekleşen rakamlar ise şöyledir:

GSMH	140 milyar \$
Büyüme ⁷⁶	-%8,9
TEFE	%84,5
TÜFE	%67,3
Dolar kuru	1.484.545

Hangi veriden yola çıkılırsa çıkılsın, Kemal Derviş’in Nisan 2001 tarihinde ortaya koyduğu tüm tahminler ve “hedefler” hiçbir biçimde gerçekleşmediği gibi, sapma boyutları çok büyüktür. Dolar kuru “hedefi”nde %50 olan sapma, aynı oranlarda diğer veriler için de geçerlidir.

Ancak Kemal Derviş’le birlikte olağanüstü boyutlara çıkarılan ekonomik yalan ve uydurma haber ve bilgi akışının en önemli sonucu **iç borçlar** alanında meydana gelmiştir. Yine anımsanabile-

⁷⁶ Daha önceki sayılarımızda da belirttiğimiz gibi, GSMH’daki küçülme miktar ile büyüme oranı (eksi) arasında büyük bir farklılık bulunmaktadır. Gerçek büyüme oranı -%15’ler civarında bulunmaktadır.

ceği gibi, Kemal Derviş'e göre, ülkemizdeki "tüm sorunların ve kötülüklerin temelinde" 1990'lı yıllardan itibaren **iç borçların sürekli büyümesi** yatmaktadır. Ona göre, 1990'da GSMH'nın %29'unu oluşturan iç borç, 1999 sonunda %61'e çıkmıştır ve kendisi bu sorunu halledecektir! 2000 yılı sonunda 36 katrilyon olan iç borç toplamı, 2001 Ekim ayı itibarıyla 109 katrilyon liraya yükselmiştir. Net artış miktarı 73 katrilyon, artış oranı %200'dür. Aynı dönemde anapara ve faiz olarak 130 katrilyon lira ödeme yapılmıştır.

Elbette tüm bu veriler ve gerçekler ortada yokmuşcasına Kemal Derviş ve ekonomik "manipülasyon" mekanizması çalışmaya devam etmektedir. Hemen hemen her ay iki kez "düze çıktık", "krizi geçiştiriyoruz" türünden açıklamalar yapan Kemal Derviş'in en son 4 Aralık tarihli açıklamasına bakılacak olursa⁷⁷ **2002 yılında enflasyon %35' lere indirilecek** ve "düze çıkılacaktır". Böyle bir gelişme sağlanabilmesi için yapılması gereken ise IMF ile **yeni bir stand-by anlaşması** imzalamak olmaktadır. Basında yer alan haberlere göre, 20 kişilik IMF heyeti Ankara'da yeni stand-by anlaşmasını hazırlamaktadır. Maliye Bakanı Sümer Oral'ın açıklamasına göre, bu yeni stand-by anlaşması **üç yıl süreli** olacaktır. Bu yeni stand-by anlaşmasında nelerin yer alacağı henüz tam olarak bilinmemekle birlikte yıl sonuna kadar yürürlükte olan eski stand-by anlaşmasının 10. "yeniden gözden geçirme" sine ilişkin 20 Kasım tarihinde verilen ek niyet mektubunda şunlar yazılmıştır:

"Personel harcamaları ve yan ödemeleri rasyonalize etmek için: (i) bütçeden kaynak aktarılan tüm KİT'lerin personel alımı dondurulmuş olup, diğer KİT'ler için yeni işe alma, işten ayrılan personelin %10'u ile sınırlandırılmıştır (Özelleştirme İdaresi Başkanlığı portföyündeki şirketlerden transfer edilen işçiler sözkonusu %10'luk limite dahil olacaktır); (ii) mevcut her KİT'in yapısına uygun metodlarla işçilik maliyetleri %10 azaltılacaktır; (iii) zorunlu emekliliği engelleyen genelgenin kapsamının daraltılmasını müteakiben, KİT'lerin ücret giderlerinde 300 trilyon TL kadar tasarruf sağlanması beklenmektedir. (iv) KİT'lerin çalışmayan birimlerindeki işçilere ödenen fazla üretim primi kaldırılmıştır. (v) fazla mesai giderleri, fazla mesai saatlerinin kamu işçileri için (2001 ile kıyaslandığında) %20, diğerleri için %50 oranında azaltılması yoluyla **katı bir şekilde kısıtlanacaktır.**

Personel gideri dışındaki diğer işletme giderlerini düşürmek için KİT'lere aşağıdaki talimatlar verilecektir: (i) Planlanmış genel idari harcamaların (reklam, promosyon ve dernek üye-

⁷⁷ 4 Aralık günü Belçika'da "basın mensupları"na açıklama yapan "Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Derviş, ekonomi yönetiminde eşgüdüm sorunu bulunduğunu belirterek, '8 milyar dolar doğrudan yabancı yatırım çekilmesi halinde IMF programına ihtiyaç kalmaz' dedi. **Derviş, ekonomide çıkışın başladığını da söyledi.**"

lik giderlerin azaltılması da dahil olmak üzere) 100 trilyon TL tutarında azaltılması (ii) mevcut stok düzeyinin, hurda satışı ve ham madde tedarikinde daha sıkı kontroller getirilmesiyle 175 trilyon TL tutarında azaltılması. Ayrıca, zarar eden **10 tren seferi kaldırılacak**, THY'nin yurtdışı şube sayısı azaltılacak, kâr getirmeyen uçuş hatları iptal edilecek, **THY seyahat acentelerini daha çok kullanmaya başlayacak** ve düşük kapasiteli havaalanları kapatılacaktır.” (abç)

Ve bugün herkesin öğrendiği gibi, bu “katı kısıtlamalar” doğru-
dan kamu işçilerine yöneliktir ve ilk sonucu **50 yaşın üzerindeki işçilerin zorla emekli edilmesi** olmuştur. Üstelik tüm bunlar, eski stand-by anlaşmasının son uygulamaları durumundadır ve yenisinde nelerin yer alacağı henüz hazırlık aşamasındadır.⁷⁸ Ancak kamuyuna yansıyan bilgilere göre, yeni stand-by anlaşmasının ilk uygulamaları devlet yönetimine ilişkin olacaktır. “Kamu harcamalarının azaltılması” paranası altında devletin vergi dışı tüm ekonomik kaynakları ve faaliyetleri tasfiye edilecektir. Geline aşama, **devletin** “küçültülmesi” değil, doğrudan **tasfiyesi** aşamasıdır. Bu nedenle, bugünden itibaren ekonomik yalan ve uydurma haber ve bilgi akışının ağırlık noktasını devlet ve devlet yönetimi oluşturacaktır. Böylece siyasal devlet ile ulusal devletin “gereksiz” bir yük olduğu kanısı kitlelerde yaratılmaya çalışılacaktır. Bu ise, seçme ve seçilme hakkı başta olmak üzere tüm siyasal hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılması için uygun bir ortam hazırlayacaktır.

Diyebiliriz ki, IMF tarafından Ankara’da hazırlanan yeni stand-by anlaşması ile seçimler ve seçimlerle işbaşına gelen hükümetlerin yönettiği siyasal devlet tasfiye edilecek ve yerine “atanmış” ekonomistler ve ekonomi geçirecektir.

Ülkemizde tüm yalan ve uydurma haber ve bilgi akışı ile devletin gereksizliği düşüncesinin yaygınlaştırılacağı bir döneme girilmektedir. Böyle bir düşüncenin yaygınlığı, siyasal yönetime katılma, siyasal yönetimi yönlendirme, siyasal iktidarı ele geçirme vb. tüm kavram ve eylemleri ortadan kaldıracığı için, aynı zamanda halk kitlelerinin depolitizasyonunun yeni bir evresini oluşturacaktır. Sorun, ulusal devletin ve ulusal devlet kavramının sonu değil, halk kitlelerinin siyasal hak ve özgürlüklerinin ortadan kaldırılması sorunudur. Bizim gibi geri-bıraktırılmış ülkelerde siyasal hak ve özgürlüklerin sınırlılığı ve biçimselliği gözönüne alındığında, kitlelerin bu konuda ki küçük bir kayıtsızlığı bile, büyük bedeller ödenmesini gerektire-

⁷⁸ Aralık başında Başbakanlık Genelgesi ile başlatılan 50 yaşın üzerindeki kamu işçilerinin zorla emekli edilmesi uygulaması bu koşulları taşıyan 15.000 kişiyi kapsamaktadır. Ancak IMF bu sayıyı yeterli bulmamaktadır. IMF ile yapılacak olan yeni stand-by anlaşmasında 100.000 kamu işçisi ile 150.000 devlet memurunun işten çıkartılmasının kesin hüküm olarak yer alacağı bugünden belli olmuştur.

cektir. Bu nedenle, ekonomik yalan ve uydurma haber ve bilgi akışına karşı alınacak tutum, aynı zamanda siyasal hak ve özgürlüklerin ne anlama geldiğinin kitlelere kavratılmasını zorunlu kılmaktadır. 50 yaşın üzerindeki kamu işçilerinin zorla emekli edilmeleri olayında açıkça görüleceği gibi, siyasal bir hak durumundaki sendikal hak-kın işlevsiz kılınması, aynı zamanda zorla emekli edilenlerin kıdem tazminatlarını bile alamaz hale getirmektedir.⁷⁹

Ekonomi-politika, politik ekonomidir, politikasız ekonomi sadece düştü mevcuttur.

⁷⁹ Söylem olarak işçilerin “kazanılmış hakkı” olan kıdem tazminatı ödenecektir. Ancak bu ödeme, tıpkı 2002 yılında ödenecek ikramiyenin birinin 2003 yılına ertelenmesi gibi, taksitle ya da ertelenerek yapılacaktır. Enflasyon gözönüne alındığında, bu hiçbir ödeme yapmamakla eşdeğerdir.

... Ve Genelkurmay Devreye Girer: “Krizin olduğu yerde fırsat da vardır”

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 64, Kasım-Aralık 2001

“OYAK’ın kârı 600 trilyona gidiyor

Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) Genel Müdürü Coşkun Ulusoy, 36 iştiraki bulunan OYAK’ın kârının yarım katrilyon lirayı geçtiğini, 600 trilyon liraya gittiğini söyledi. Ulusoy, 2001’in çok iyi geçtiğini, dolar bazında performansın yüksek olacağını kaydetti.

OYAK: 600 trilyon kârımız var, kriz fırsatı peşindeyiz

Ulusoy, ‘Şirketlerimiz hızlı hareket ederek yatırım için ayırdığı parayı krizle birlikte finansal alanlara kaydırды. Zamanında ve çabuk doğru kararlar alındığı için kâr ettik’ dedi.

Kendilerinin hızlı karar alarak fırsatları değerlendirdiklerini vurgulayan Ulusoy, şöyle konuştu: ‘Fırsatı gördük. Üzerine gittik. Kaliteden ödün vermeden büyümeye devam etmek istiyoruz. Olağanüstü miktarlarda nakit birikimimiz var. Bu likit imkanlarını kullanmamız gerekiyor. **Özelleştirme bizim için fırsatlar getiriyor. Kriz ve fırsat beraber gitmesi gereken kelimeler. Krizin olduğu yerde fırsat da vardır. Krizin bitmediği durumlarda hâlâ fırsatlar**

var. 600 trilyona giden kâr beklentisinde olan bir kurum olarak fırsatlara bakmazsak kendimize haksızlık etmiş oluruz..” [Gazetelerden]

Ülkemizde 1940'larda “savaş zenginleri” gibi, 1990'larda “globalizmin vurguncuları” ortaya çıkmış ve son olarak da “kriz vurguncuları” türemeye başlamıştır. 22 Kasım günü **Ordu Yardımlaşma Kurumu** Genel Müdürü Coşkun Ulusoy, “bir ilki gerçekleştirerek” OYAK'la ilgili bazı bilgileri “basın mensuplarıyla” ve tabii kamuoyu ile “paylaşmıştır”. “Yeniden yapılanarak paradigmaları kıran” OYAK, kendi genel müdürünün ağzından ülkemizde yaşanan son ekonomik krizde “fırsatı” görmüş ve “fırsattan” yararlanmıştır.

Kurtuluş Cephesi'nin Mart-Nisan 2001 tarihli 60. sayısında ortaya koyduğumuz gibi, OYAK'ın **Şubat krizinin ilk gününde** gerçekleştirdiği vurgun, “müthiş operasyon” başlıklarıyla “müşterilerine müthiş bir zamanlamayla ciddi kâr ettiren” bir ekonomik olaymış gibi sunuldu. Gazetelerin ifadesiyle “Oyak Portföy Yönetimi şirketinin başında uluslararası ciddi deneyimleri olan Fatma Can”ın anlatımına göre “müthiş operasyon” şöyle olmuştur:

“19 Şubat krizinden bir hafta önce nakide geçtiklerini belirten Can, Ecevit'in açıklamasıyla (19 Şubat günü yapılan MGK toplantısını terk etmesine ilişkin olarak yaptığı açıklama kastediliyor. -K.C.) devalüasyonun olacağı düşüncesinin kesinlik kazandığını belirtiyor. Ekibiyle acil toplantıya giren Can, dövizde geçmeye karar verir. Çarşamba (21 Şubat) devalüasyon olacağı konusunda en küçük şüphesi kalmaz. Ve o hafta cuma günü (23 Şubat) alınan dolarlar 1 milyon liranın üzerinde satılarak nakide geçilir. Bu arada perşembe günü de (22 Şubat) borsada güçlü şir-ketlerin hisselerine yatırım yapılır. Ve hemen herkesin büyük zararlar ettiği krizden güçlenilerek çıkılır.”

Ve böylece Ordu Yardımlaşma Kurumu “krizden kârlı çıkarırken”, Genelkurmay'ın ekonomik olaylarla ne kadar ve neden ilgilendiği, Genelkurmay bünyesinde oluşturulan ve banka mevduatlarını izleyen EMİM'in (Ekonomik ve Mali İzleme Merkezi) ne işe yaradığı da ortaya çıkmıştır.

Bugün çok açık biçimde ve pervasızca ifade edildiği gibi, OYAK için, “krizin olduğu yerde fırsat vardır” ve “kriz bitmediği durumlarda hâlâ fırsatlar var” olmaya devam edecektir. Ülkenin “en saygın” ve halkın “en güvendiği” kurum olan ordu, yani Türk Silahlı Kuvvetleri'nin holdingi OYAK, böylesine fırsatçı ve halkın içinde bulunduğu ekonomik zorluktan böylesine yüksek kârlar elde edebilen kurum haline gelirken, aynı zamanda yalan ve ikiyüzlülüğün en büyük örneğini vermiştir.

Anımsanacağı gibi, “28 Şubat” sonrasında Genelkurmay hemen her “ülke sorunu”nda devreye girerek, ordunun görüşlerini açıklamayı bir alışkanlık haline getirmiştir. Bu çerçevede, Harp Akademileri Komutanlığı’nın “Özelleştirme ve Türk Silahlı Kuvvetleri” başlıklı raporu, 29 Temmuz 1998 günü gazetelerde yayınlandı. “Özelleştirme” konusunda, Harp Akademileri Komutanı Orgeneral Necati Özgen imzasıyla kamuoyuna sunulan “rapor”da şunlar yazılıydı:

“- Özelleştirme Batılı ülkeler veya bunların etkin oldukları uluslararası sermaye tarafından gelişmekte olan ülkelere telkin edilmekte, hatta dayatılmaktadır.

- Bu dayatmanın nedeni, uluslararası sermayenin bu ülkelere girmesi ve özellikle üretim ünitelerine girmelerinin koşullarını yaratmaktadır.

- Özelleştirme günümüzde özel kesime kaynak aktarma politikalarına dönüşmüştür.

- Özelleştirme ile kamu tekeline çok daha vahim sonuçlar doğuracak olan özel tekeller yaratılır. Arjantin, Meksika ve Şili örneğinde görüldüğü gibi, ülke ekonomisi az sayıda holdinge teslim edilmiş olur.

- Özelleştirme ve yabancılaştırma ideolojik bir dayatmadır.

- Devletin küçültülmesi teziyle, sosyal devlet olgusu budanacak, bu da gelir dağılımının daha da bozulmasına ve çok ciddi sosyal patlamalara neden olacaktır.”

Ve tarihler 22 Kasım 2001’i gösterdiğinde OYAK Genel Müdürü açık ve net bir biçimde “**Özelleştirme bizim için fırsatlar getiriyor**” diyerek, “uluslararası sermayenin telkinleriyle” “ülke ekonomisinin az sayıda holdinge teslim edilmesi” gerektiğini ve özelleştirme adıyla yapılan “ideolojik dayatma”nın gerekli olduğunu ve gerekirse “ciddi sosyal patlamalar”ı engellemeye hazır olduklarını açıklamaktadır.

OYAK’ın 22 Şubat günü Milli Güvenlik Konseyi’nde meydana gelen olayla patlak veren son ekonomik krizin ilk günü gerçekleştirdiği vurgun, kendi sözleriyle ifade edersek, ellerinde bulundurdukları “olağanüstü miktardaki nakit”le gerçekleştirilmiştir. Bu “olağanüstü nakit” ise, her ay subay ve astsubayların maaşlarından kesilen %10’larla sağlanmaktadır. Bu “olağanüstü nakit” ise, OYAK Genel Kurulu ve Yönetim Kurulu tarafından yönetilmektedir.

OYAK Genel Kurulu Genelkurmay başkanı başta olmak üzere, kuvvet komutanları, üst düzey Genelkurmay subayları ile yasasında belirtilen teknik görevlilerden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu ise, üçü “Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli” general olmak üzere 7 kişiden oluşmaktadır. Böylece OYAK, “görevli” generaller holdingidir. 1960 27 Mayıs darbesi sonrasında yasayla kurulan OYAK, bu

nitelikleriyle Genelkurmay'ın bilgisi ve yönetimi altındadır. Dolayısıyla, “olağanüstü nakit”ini kullanabilmesi için Genelkurmay'ın onayı ve izni alınmak zorundadır. Bunun açık sonucu ise, Şubat krizinin ilk gününden itibaren OYAK'ın yaptığı tüm “kriz vurgunculuğu”nun Genelkurmay'ın bilgisi ve izni ile gerçekleştirildiğidir. Ve bugün açıkça ifade edildiği gibi, ekonomik krizin devam etmesi, OYAK'ın “yeni fırsatlar” yakalaması anlamına gelmektedir. Bu “yeni fırsat”ın en büyüğü ise **Türk Telekom**'unun özelleştirilmesidir. Genelkurmay'ın faşist MHP ile Türk Telekom'unun özelleştirilmesi karşısında gösterdiği “direniş”in nedeni de Telekom'un OYAK tarafından satın alınmak istenmesinden kaynaklanmaktadır.

OYAK'ın gerek kriz vurgunculuğu, gerekse özelleştirme fırsatçılığı her türden “şeref, ahlak” türünden kavramların dışındadır. Yani, “Türk Silahlı Kuvvetleri”nin “şan ve şerefi”, krizin yarattığı fırsatlarla bir yana bırakılmıştır. Onlar da “çağa uymuş” tur. Artık “şan ve şeref” karın doyurmamaktadır. Ne varsa ekonomide ve ekonomik fırsatların değerlendirilmesinde vardır.

Elbette ekonomik değerlerin böylesine “şan ve şeref”le yer değiştirdiği bir yerde, ekonomik kaygılar da ortaya çıkacaktır. Kriz fırsatlarından yararlanan ve özelleştirmenin avantajlarını kullanan OYAK da, ekonomik olgularla yüzyüze kalabilecektir. Bu olguların en trajiği, hiç şüphesiz, boyundan büyük işlere kalkışıp **iflas** etmektir. Subay ve astsubaylardan her ay kesilen %10'larla biriktirilen “olağanüstü nakit”, kapitalizmin kuralları içinde kolayca kaybedilebilecektir. Ancak OYAK Genel Müdürü Coşkun Ulusoy bu konuda endişelenmeye hiç gerek olmadığını gazetelerde yer alan şu sözlerle ifade etmektedir:

“Kanla test edilen askeri prensip, hata yaptırmaz

Oyak Holding Genel Müdürü Coşkun Ulusoy, iş yaşamının da muharebe olduğuna inandığını söyledi. Ulusoy, bu noktada Mustafa Kemal Atatürk'ün Conkbayırı'nda savaşı kazanmak için uyguladığı stratejiyi örnek gösterdi ve **‘Conkbayırı'nda alayın hepsi şehit oldu, ama savaş kazanıldı’** dedi. Ulusoy, binlerce yıldır kanla test edilen askeri prensiplerin **iş yaşamında uygulanması halinde hata yapma olasılığının olmadığını belirtti.**”

Komik, aptal ve geri zekalı bu açıklamaya inanılacak olursa, kapitalistlerin tamamı ya asker olmalıydılar ya da askerlerce yönetilmelidiler.

Kendisini dev aynasında gören bir geri zekalının yönetimindeki OYAK, bu kafayla “giderse askere, zor alır teskere” dedirtecek kadar, gerçeklerden ve kapitalizmden bihaberdir. Elbette bir savaşta bir alayın hepsi şehit olduğu koşullarda da savaş kazanıldığı durumlar olmuştur, olacaktır, ancak kapitalizmde “alay” demek sermaye

demektir ve sermayesini kaybeden sadece **iflas eder**.

1961 yılında yasa ile kurulan OYAK'ın 40 yıldır bilançosu, gelir-giderleri kamuoyuna **açıklanmamaktadır**. Bu yüzden, şu an içinde buldukları durumun tahlilini yapabilmek de olanaksızdır. Bu nedenle, ne zaman ve nasıl zor duruma düşeceği bilinmemektedir. Fransız Renault şirketi ile 4-5 yıldır süre giden çatışmalar, otomotiv sektörünün 2001 yılında içine girdiği büyük kriz gözönüne alındığında, durumun pek fazla parlak görünmediği de ortadadır. Görülen o ki, OYAK'ın eski yatırımları (Renault, Goodyear, vb.) ekonomik krizden en fazla zarar gören sektörlerdedir. Zararlar büyük oranda döviz spekülasyonlarından elde edilen “kriz kârları” ile kapatılmaktadır. Bir başka deyişle, 22 Şubat günü MGK'nda meydana gelen “anayasa fırlatma” olayıyla başlayan “dalgalı kur” uygulamasından en çok yararlananlardan biri de OYAK olmuştur. Dünya ekonomik buhranının gelişim seyri ve geri-bıraktırılmış ülkelerde uygulanan IMF politikalarının sonal hedefleri gözönüne alındığında “kanla test edilen askeri prensipler”in Conkbayın'ında inşa edilmiş taş bir anıt olmaktan öteye geçmeyeceği bugünden söylenebilir.

Gerisi...

Türk Silahlı Kuvvetlerinin “şan ve şerefi”nin kaç dolar ettiği-
dir.

Psiko-Ekonomistler

“Yalan Söyleyin, Mutlaka İnanan Çıkar!”-II

KURTULUŞ CEPHESİ

Sayı: 65, Ocak-Şubat 2002

20 Mart 2001

Parasal kazadan sonra bugün ciddi bir aşamaya geldiklerini belirten Derviş, “İyi bir hafta yaşayacağımız konusunda umutluyum” dedi.

Devlet Bakanı Kemal Derviş, krizden en fazla zarar gören toplum kesimlerine öncelik vereceklerini, oluşturulacak sosyal destek programlarının uluslararası kuruluşlardan sağlanacak kaynaklarla güçlendirileceğini söyledi. Derviş, parasal krizlerin toplumları belirsizlik ortamına sürüklemek ve sosyal dayanışmayı zayıflatmak riskini taşıdığına, bunun da sürdürülebilir büyüme ortamına dönüşü geciktirdiğine dikkati çekti. Derviş, “Bu nedenle sosyal dayanışmayı temin etmek ve programa toplumun inanmasını ve desteklemesini sağlamak, başarının önkoşuludur” dedi.

5 Aralık 2001

Derviş: **Ekonomide çıkış başladı**

Psikolojik savaşı kazandık, halk dolarları bozuyor

Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Kemal Derviş, Türk ekonomisinde yukarı çıkışın başladığını söyledi. Derviş, Avrupa Birliği'ne Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi ile aday ülke bakanlarının ortak toplantısı için bulunduğu Belçika'dan ayrılmadan önce açıklamalarda bulundu.

Derviş, ekonomi yönetimindeki eşgüdüm eksikliğinin çok büyük bir sorun olduğunu da belirtti. Derviş, doların her zaman yükseleceği psikolojisinin kırıldığını da söyledi.

9 Ocak 2002

Düzlüğe çıkıyoruz

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu “2002 yılına Türk insanı büyük bir moralle giriyor. Eskiye göre daha iyi. O bakımdan ben Türkiye’ de böyle Arjantin benzeri bir şeyin olacağını zannetmiyorum. Bu moralle sanıyorum, Türkiye daha iyiye gidecek. Nitekim borsa yavaş yavaş yükselmeye başladı. Birtakım kararlar alınıyor. Bunların hepsinin bileşkesi, neticede Türkiye’yi düzlüğe çıkaracaktır, diye inanıyorum. 2002’de daha iyiye gidecek, bu 1-2 sene daha iyiye giderek gelişecek” dedi.

Yukardaki açıklamalar, değişik zamanlarda yayınlanan gazete haberlerinden alınmıştır. Hemen hergün, köşe yazılarından ekonomi sayfalarına kadar tüm gazetelerde rastlanan bu tür açıklamalara bakıldığında, ülkemizde yaşanan ekonomik krizin nedenleri anlaşılmasa bile, “krizden çıkışın” psikolojik etmenlere bağlı olduğu konusunun sürekli işlendiği görülmektedir. Genelkurmay Başkanı’ndan ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı’na kadar herkesin üzerinde konuştuğu ekonomik kriz, böylece “güven”, “moral”, “inanç” gibi psikolojik faktörlerle açıklanan bir olgu haline getirilmiştir. Kemal Derviş’in açıkça beyan ettiği gibi, ekonomik krize karşı “psikolojik savaş” yürütülmüş ve “kazanılmış”tır! Böylece ekonomik krize karşı yürütülen “psikolojik savaş”ın “neferleri”nden olan Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu (Org.) ve Kemal Derviş psiko-ekonomist ünvanını hak etmişlerdir.

Kemal Derviş ve Hüseyin Kıvrıkoğlu gibi psiko-ekonomistlerin kurmaylığında, televoleci ekonomistlerin figüranlığında oynanan oyunun senaryosu, her zaman olduğu gibi, IMF tarafından yazılmıştır.

Yapılmak istenen, onlarca yıldır süren ekonomik bunalımın derinleştiği bir evrede emperyalizme bağımlı bir ülkede halk kitlelerinin sessiz sedasız herşeye boyun eğmelerini sağlamaktan ibarettir.

Bir yandan emperyalist sistem dışında bir çıkışın, kurtuluşun bulunmadığının propagandası yapılırken, diğer yandan yaşanan krizin bir “talihsizlik”, bir “kaza” olduğu, dolayısıyla büyütmenin, önemsemenin fazlaca anlamı bulunmadığı inancı yerleştirilmektedir. Sorun, sadece “inanmak”tır; “yukardakilere” inanmaktır!

Psiko-ekonomistler ile televoleci ekonomistlere göre ekonomik kriz, “bir fırsata dönüştürülebilir”; ülkenin, onlarca yıldır süregiden yüksek enflasyondan, işsizlikten, yoksulluktan, az üretmekten, gelir adaletsizliğinden kurtuluşu için ekonomik kriz “bir fırsat” yarat-

mıştır!

Zaman fırsatlardan yararlanma zamanıdır, gün fırsatçıların günüdür.

2001 yılında enflasyonun %88,9 olması, iç borçların 122 katriyon 199 trilyon TL olması, dış borçların 118 milyar dolara çıkması hiç önemli değildir. Yeterki psiko-ekonomistler ile televoleci ekonomistlere inanılsın! “2002 yılına Türk insanı büyük bir moralle giriyor. Eskiye göre daha iyi. O bakımdan ben Türkiye’de böyle Arjantin benzeri bir şeyin olacağını zannetmiyorum. Bu moralle sanıyorum, Türkiye daha iyiye gidecek. Nitekim borsa yavaş yavaş yükselmeye başladı. Birtakım kararlar alınıyor. Bunların hepsinin bileşkesi, neticede Türkiye’yi düzlüğe çıkaracaktır, diye inanıyorum. 2002’de daha iyiye gidecek, bu 1-2 sene daha iyiye giderek gelişecek”!

Basit bir mantıkla, sıfatı Genelkurmay Başkanı olan bu psiko-ekonomiste göre, borsa “yavaş yavaş yükselmeye başladı”ysa, bu “iyidir”, insanlara “moral” getirir, “gerekli kararlar da alınınca” ekonomi düzelir!

Bu psiko-ekonomistin açıklama yaptığı tarihe bakıldığında, yani 8 Ocak 2002 tarihinde, İMKB endeksi 15.000’i “test” edip, 14.878 puandan kapanmıştır. İstanbul Borsası’nın 2000 yılını 9.437 puanla kapattığı düşünüldüğünde, 8 Ocak 2002 tarihinde ulaşılan 14.878 seviyesi, “tarihi bir rekor” olarak tanımlanabilir. Borsanın yükseliş oranı %57 olmaktadır. Hernekadar tarihler 21 Ocak 2002’yi gösterdiğinde İMKB-100 endeksi yeniden 12.629 seviyesine düşmüşse de bunun önemi yoktur, çünkü “yükselen bir borsada kâr realizasyonları normaldir”!

Böylece, televoleci ekonomistlerin inandırıcılığını yitirdiği bir evrede devreye giren psiko-ekonomistler sayesinde **bir ülke ekonomisinin durumunu borsaya bakarak saptamanın** olanaklı olduğunu bir kez daha öğrenmiş bulunuyoruz.

Bu psiko-ekonomistlere inanılacak olursa, bugün Arjantin ekonomisi “düzlüğe çıkmış” durumdadır.

Yakından bakalım:

Arjantin borsası 2001 yılına 418,70 puanla başlamıştır. Şubat 2001’de 500,00’ler seviyesine ulaşan Merval endeksi Ağustos 2001’de 300,00’e ve ünlü 11 Eylül sonrasında 250,00’ler seviyesine gerilemiştir. Arjantin halkının sokak eylemlerinin başladığı dönemde Merval endeksi 200,00’ler seviyesine inmiştir. Ve devlet başkanı Fernando De La Rúa ile Arjantin’in “Kemal Derviş’i” **Domingo Cavallo**’nun istifasından sonra borsa yeniden “toparlanmış” ve 2001 yılını 320,46 seviyesinden kapatmıştır. 2002 yılının ilk işlem günü Merval endeksi 340,60’a yükselmiş ve 21 Ocak 2002 günü 470,55 seviyesine ulaşmıştır.

Görüldüğü gibi, Arjantin’de, psiko-ekonomist değerlendirmeye

göre, sokak eylemlerinden sonra göreve gelen yeni devlet başkanı Eduardo Duhalde henüz icraata bile başlamadan ekonomi “düz- lüğe çıkmış” bulunmaktadır!

Ancak iki farkla!

Birincisi, hiç kimse, psiko-ekonomistler de dahil hiç kimse, Arjantin ekonomisinin bu kadar kısa sürede düzeleceğini ya da dü- zeldiğini **iddia edememektedir**.

İkincisi, Arjantin’de uygulanacağı ilan edilen yeni ekonomi- politikalar ile ülkemizde uygulanan IMF politikaları arasında hiçbir **ortak nokta bulunmamaktadır**.

Genelkurmay Başkanı’ndan Kemal Derviş’e kadar tüm psi- ko-ekonomistlerin böylesine şarlatanca, ekonomiyle, ekonomi bili- miyle (burjuva anlamda da olsa) uzaktan yakından ilgisi olmayan söylemleriyle yapmak istedikleri tek şey, halkın, sessiz sedasız ka- derine boyun eğmesini sağlamaktır.

Herkesin açık ve net olarak bilmesi gereken ilk gerçek, men- kul kıymetler borsasının iniş ve çıkışlarıyla ülke ekonomisinin gelişim düzeyi bire bir ilişki içinde değildir.

Menkul kıymetler borsası, borsada işlem gören şirketlerin, hisse senetleri karşılığında borçlandıkları ikincil el piyasa durumunda- dır. Bir bakıma menkul kıymetler borsası, şirket hisselerinin **ikinci kez** karşılık gösterilerek ipotek edildiği kredi kurumudur. Kendi öz sermayelerinin yetersiz kaldığı ve banka kredileriyle gerekli sermaye- nin bulunamadığı koşullarda menkul kıymetler borsası, hisse se- netleri karşılığında borsa şirketlerine kısa vadeli borçlanma olanağı sağlar. Dolayısıyla borçlanma, her türlü kısa vadeli borçlanmanın kurallarna göre gerçekleşir, yani yüksek getiri (faiz) koşullarına göre. Diğer yandan, şirketin öz varlıkları banka kredileri karşısında ipotek olarak verildiğinden, borsada işlem gören hisse senetleri ikincil ipo- tek işlemleri kapsamına girer. Bu nedenle, satın alınan hisse senet- lerinin gerçek bir karşılığı bulunmamaktadır. Şirketin iflası duru- munda, borsada satılan hisse senetleri karşılığında hiçbir şey alın- maz.

Menkul kıymetler borsası bu özellikleri nedeniyle tam bir be- lirsizlik içinde çalışır, dolayısıyla **her türlü spekülasyona açıktır**. Bu yüzden, borsa ile spekülasyon sözcükleri her zaman birlikte kullanı- lır. Ve bilineceği gibi spekülasyon, “ilerde meydana gelebilecek fiyat dalgalanmalarından yararlanarak kazanç sağlamaktır, **vurgunculuk- tur**”.⁸⁰ Bu bağlamda, borsada, **spekülasyon** ile **vurgunculuk**, **vur- gunculuk** ile **fırsatçılık** birbiriyle özdeş sözcükler durumundadır.

Borsada spekülasyon, herhangi bir hisse senedinin değerinin yükseleceği ya da düşeceği beklentisi yaratılarak gerçekleştirilir. Hisse

⁸⁰ TDK, Türkçe Sözlük.

senedinin değeri düşük, şirketin durumu kötü olsa bile, “değeri yükselecek” beklentisi yaratılabilindiği sürece, bu hisse senetlerine yönelik bir talep ortaya çıkartılabilmektedir. Bu amaçla, her türlü yazılı ve görüntülü iletişim araçları kullanılarak, hedef alınan hisse senedi konusunda istenilen beklenti oluşturulur. Bu nedenle borsa, her durumda yanlış bilgi ve haberlerin ortalıkta dolaştığı, birbirile çelişen haberlerin sürekli piyasaya pompalandığı tam bir yalan, riya ve ikiyüzlülük merkezi durumundadır. Borsanın her yükseliş ve iniş, her durumda bir başkalarının aldatılması, kandırılması ile belirlenir. Bu yüzden menkul kıymetler borsası, küçük mülk sahiplerinin ellerindeki parasal kaynakların bu yalan ve ikiyüzlülük ortamı içinde bir elden başka bir ele sürekli aktarıldığı bir mekanizmaya sahiptir. Bu mekanizma, ekonomik kriz dönemlerinde bu mülk sahiplerinin mülksüzleştirilmeleri için kullanılır. Bir başka deyişle, menkul kıymetler borsası, küçük mülk sahiplerinin (**küçük-burjuvazinin**) ekonomik kriz dönemlerinde **mülksüzleştirilmesinin** bir aracı durumundadır.

Bir örnek olarak **29 Aralık 2001** tarihli aşağıdaki haberi okuyalım:

“2001’in getiri şampiyonu **Ceylan Giyim**

İMKB’de yılın son çeyreğinde alımlar etkili olurken, endekste yıllık yükseliş yüzde 46 oldu. En fazla getiriye sağlayan hisse senedi ise **yüzde 900**’le Ceylan Giyim olarak gerçekleşti.”

İMKB verilerine göre Ceylan Giyim hisseleri, 2001 yılına **2.800** liradan başlamıştır. 10 Aralık 2001 günü 33.000 seviyesini gören Ceylan Giyim hisseleri yılı (28 Aralık 2001) 28.000 liradan tamamlamıştır. Böylece Ceylan Giyim hisseleri bir yıl içinde %1.000 değer kazanmıştır. Bir başka deyişle, Ceylan Giyim hisseleri “alıcısı”nın 100 milyon lirasını bir milyara çıkartmıştır.

Her zaman olduğu gibi, Ceylan Giyim hisselerinin on misli değer kazanmasına karşılık, 2001 yılının ilk dokuz ayındaki kâr bir önceki döneme göre azalarak 223 milyar lira olmuştur, yani 378 bin dolardan 173 bin dolara inmiştir.

Bu gerçeklere rağmen Ceylan Giyim’in hisselerinin %1.000 değer kazanmasını sağlayan tek şey spekülasyondur. İMKB başkanlığı değişik zamanlarda defalarca Ceylan Giyim A.Ş.’den “olağandışı fiyat ve miktar hareketleri”ne ilişkin olarak açıklama yapmasını istemiştir. Ceylan Giyim A.Ş.’nin bu konuda yaptığı açıklamalardan birisi oldukça ilginçtir. Şöyle denilmektedir 11 Şubat 2000 tarihli açıklamada:

“11.02.2000 tarihinde Reuters Haber Ajansı’nda yayınlanan haberde, ABD kökenli Nike ve İngiliz Next firmaları ile ‘tescilli üretici’ anlaşması yaptığımızı ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ancak her iki firma ile de çalışmalarımız ön hazırlık ve numune safhasında olup prensipte anlaşma görüşmelerimiz sür-

mektedir. Henüz bu firmalarla ‘tescilli üretici’ anlaşması imzalanmamıştır.”

Bu açıklamada görüldüğü gibi, Ceylan Giyim’e ilişkin *Reuter* haber ajansı aracılığıyla ünlü Amerikan Nike firması ile anlaşma yaptığı haberi yayınlanmış ve bu yolla hisse senetlerinin değerinin yükseltilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak İMKB başkanlığının “olağandışı fiyat ve miktar hareketleri” olduğu üzerine yapılan açıklamada bunun doğru olmadığını beyan etmek zorunda kalmışlardır. Ama, *Reuter* haber ajansının haberi tüm ekonomi “medya”sında yayınlanmışken, yapılan açıklama sadece İMKB bültenlerinde yer almıştır.

Bu ve benzeri yöntemlerle yapılan borsa spekülasyonlarıyla milyonlarca insan borsaya yöneltilmiştir. Aldıkları hisselerin değerinin yükseleceği beklentisiyle borsaya yöneltilen milyonlarca kişi katrilyonlarca lirayı ne olduğu belirsiz hisselerle yatırmışlardır. Ceylan Giyim olayında olduğu gibi, 28 Aralık 2001 tarihinde 28.000 liraya yükselen ve “medya”nın ekonomi haberleriyle 3 Ocak 2002 günü 34.000 seviyesine çıkan hisseler 7 Ocak günü 13.250 ve 21 Ocak günü 7.300’e düşerken, “inananlar” hisse başına 26.700 lira kaybetmişlerdir (%79). Burada sözkonusu olan para miktarı 4 trilyon liradır. Bu miktar para “inananlar”dan alınarak başka bir cebe konulmuştur.

2 Ocak 2002 tarihli bir başka haberde şöyle denilmektedir:

“Piyasa değeri 2001’de 22 milyar dolar eridi

İstanbul Borsası’nda işlem gören hisselerin piyasa değeri 1 yılda 22 milyar dolar geriledi. 2000 sonunda 69.5 milyar dolar olan piyasa değeri, 47.7 milyar dolara indi.”

Psiko-ekonomistlerin yolundan gidildiğinde karşılaşılan manzara budur: bir yılda borsada 22 milyar dolar “erimiştir”. Bu miktarın iki yıldan beri IMF’den ağır ekonomik ve siyasal koşullarla alınan ve alınacak olan paraya eşit olduğu gözönüne alınırsa, borsa yoluyla yapılan işlemlerin niteliği ve büyüklüğü daha kolay anlaşılacaktır.

Bu küçük-burjuvazinin açık ve görünür bir mülksüzleştirilme olayıdır. Ancak hiçbir biçimde bitmemiştir. Borsanın yetersiz kaldığı yerde, hemen hazine bonoları devreye girer.

23 Ocak 2002

“Güvensizlik azaldı, Hazine 2 yılda kolay borçlandı

Uzun süredir güvensizlik nedeniyle tedirgin olan piyasalarda Hazine 14 ay sonra çıktığı 2 yıl vadeli ihale sınavını başarıyla geçti. Üç ayda bir faiz ödemeli olan tahvillerin, ilk üç aylık faizinin yüzde 16.75 ile sonuçlandığı ihalede net 1 katrilyon 176 trilyon liralık satış yapılırken yıllık bileşik faiz yüzde 85.7 oldu.”

Görüldüğü gibi, psiko-ekonomistlerin “medya”daki uzantıları iş başındadır. Hazine iki yıl vadeli tahvilleri %85,7 faizle sattığında,

“piyasalardaki güvensizlik” bir kez daha azalmıştır. Eski dönemlerin ifadesiyle, “nurlu ufuklar” görünmektedir!

Bu olaydan iki gün önce, yani 21 Ocak 2002 günü Hazine'nin ihalesine ilişkin haber ise şöyleydi:

“Referans ihalesinde faiz yüzde 72.2

Hazine, düzenlediği üç ay vadeli referans ihalesinde yüzde 72.25 bileşik faizle net 795 trilyonluk satış yaptı.”

Görüldüğü gibi, “güven” iki gün içinde %72,25'den %85,7'ye yükselen faizle ancak sağlanabilmiştir.

Bunların yine de önemi yoktur!

Kriz herkesin başına gelebilir! Önemli olan, krizden çıkabilmek için, herkesin psiko-ekonomistlere inanması ve güvenmesidir. Bu “güven” sağlanabildiği oranda, “düze çıkmak” sözkonusu olacaktır! “Güven”i sağlayabilmek için de, tüm propaganda olanakları kullanarak, birbirleriyle çelişen, gerçek ve gerçek dışı binlerce haberi birbiri ardına ve sürekli olarak kamuoyuna pompalamak temel yöntem durumundadır. Haberlerin gerçeklerle ilişkisinin bir önemi olmadığı gibi, her türlü yorum ve değerlendirme de haber gibi sunulabilmektedir. Böylece haber ve yorum birbirine karışmaktadır. Ancak her durumda, yöntemin niteliği **demagojiktir**.⁸¹

Ülkemizde hemen herkesin ve her kesimin mevcut düzenin siyasi partilerine “güvenmediği”nin en açık olgu olmasından yola çıkan Kemal Derviş, hazırladığı “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*” ile demagojinin yazılı bir belgesini sunmuştur.

Anımsanacağı gibi, Nisan 2001 tarihinde yayınlanan ve Mayıs 2001 tarihinde ikinci ve farklı bir metne sahip olan Kemal Derviş'in “programı”, başlığından son cümlesine kadar demagojik bir belgedir.

Bilindiği gibi, ülkemiz onlarca yıldır yüksek enflasyona dayalı bir ekonomi-politika ile yönetile gelmiştir. Ve Aralık 1999' da IMF ile yapılan stand-by anlaşması ile onlarca yıldır süren enflasyona son verileceği ilan edilerek, IMF dilinde söylersek bir dizi “istikrar tedbirleri” uygulamaya sokulmuştur. Kasım 2000 ve Şubat 2001'de düşük enflasyon koşullarında mali krizler patlak vermesiyle birlikte, ülke ekonomisi tüm alanları kapsayan bir krize girmiştir. Krizin ana nedeni, Kemal Derviş “programı”nda çarpık biçimde ifade edildiği gibi,

⁸¹ **Demagoji**, O. Hançerlioğlu'nun *Felsefe Ansiklopedisi*'nde şöyle açıklanmaktadır: “halk anlamındaki Yunanca *demos* ve kendine çekmek anlamındaki *ago* sözcüklerinden yapılan, halk avcılığı anlamına gelen bir deyim. Aristoteles'in *Politika* adlı yapıtında ileri sürülmüş ve “bir toplumun duygularını çelerek kendi çıkarını yürütme yolu” olarak tanımlanmıştır. Halk dilinde *mugalata* (yanıltmaca, laf cambazlığı, zırva) anlamında da kullanılmaktadır.”

TDK sözlüğünde ise, demagoji, bir kimsenin ya da grubun duygularını kamçılayarak, gerçek dışı sözler söyleyerek onları kazanmaya çalışmak şeklinde açıklanmaktadır.

dış ve iç borçların ödenemez hale gelmesidir. Onlarca yıldır “çevrilebilir” olan iç ve dış borçlanmanın birden bire “ödenemez” hale gelmesinin nedeni, 2000 yılında uygulamaya sokulan desenfilyonist politikalarla halk kitlelerinin mülksüzleştirilmesi yolunun seçilmesidir. Ancak mülksüzleştirme operasyonu, 24 Ocak 1980’den beri uygulanan ve T. Özal döneminde “zirve” sine çıkan, devrimci mücadeleye karşı “orta direk” yaratma politikasıyla oluşturulmuş bulunan **yeni tüketici kesimin** bankalara olan borçlarıyla birleşerek, bankaların “ödeme güclüğü” içine girmelerine neden olmuştur.

Kemal Derviş demagojisiyle söylersek, “bankaların zayıf finans yapısı”, yüksek devlet iç borçlanma senetleri faizleri ile finanse edilen “orta direk” kredileridir. Dolayısıyla 2000 yılında uygulamaya sokulan desenfilyon politikası, hazine bonolarının faizlerinin düşmesine rağmen sürekli artan “orta direk” kredileri sorunu ortaya çıkarmıştır. “Orta direk”in her mülksüzleştirilmesi, kaçınılmaz olarak “zayıf finans yapısı”na sahip bankaların iflas etmesine neden olmuştur.⁸²

İşte bu gelişme karşısında “piyasa yapıcı bankalar”ın iflaslarını önlemek amacıyla Haziran 2001’de büyük bir “takas” operasyonu gerçekleştirilmiştir. Bu “takas” operasyonu ile “piyasa yapıcısı bankalar” a dolara endeksli hazine bonoları verilerek “zayıf finans yapılan” güçlendirilmeye çalışılmıştır. Ancak **“orta direk” tam anlamıyla mülksüzleştirilmeden bu durumdan çıkış da olanaksızdır.**

Ama Kemal Derviş’in “programı”, yani “güçlü ekonomiye geçiş” programı, tüm sorunların temel nedenini, “sürdürülemez iç borç dinamiğinin oluşması” olarak sunmuştur. Kemal Derviş’e göre, bu nedenden dolayı, tüm devlet gelirleri iç borçların faizlerinin ödenmesine gittiğinden “devlet”, “eğitim, sağlık, adalet gibi asli fonksiyonlarına yeterli kaynak ayıramaz hale gelmiştir”. Herkesin bildiği gibi, “devlet”in bu “asli fonksiyonları”nın yürütülememesi herkesin ortak şikayet konusudur, dolayısıyla bu ifadelerle “toplumun duygularını çelerek kendi çıkarını yürütme yolu”nun kolayca bulunabileceği düşünülmüştür.

Kemal Derviş’in büyük reklam kampanyalarıyla iş başına getirildiğinden bugüne kadar geçen on ay içinde olanlar ise, söylenenlerin tam tersi durumundadır.

Öncelikle “sürdürülemez iç borç dinamiği” ile “başta kamu

⁸² Bugün, bu sorun aşılmıştır! Artık “güçsüz finans yapısına sahip banka” pek fazla kalmamıştır. Ancak, ne “orta direk” kredileri geri alınabilmektedir, ne de bu kredilerin faiz ve temerrüt faizleri geri alınabilmektedir. Şubat 2001 krizi sonrasında tüketici kredileri ile kredi kartları faiz oranlarının olağanüstü yükseltilmesi de bankaları kurtarmadığı gibi, doğrudan “orta direk”i olağanüstü temerrüt faizi yükü ile karşı karşıya bırakmıştır. Daha birkaç yıl öncesine kadar “en hızlı kredi kartı çeken” “orta direk”, şimdi hızla yükselen temerrüt faiz yükü çekmektedir.

İç Borç Stok Durumu (Milyar TL.)

	TAHVİL	BONO	TOPLAM
2000 Toplam	34.362.937	2.057.683	36.420.621
2001 Ocak	40.993.241	3.434.865	44.428.106
2001 Şubat	39.381.343	6.046.145	45.427.488
2001 Mart	43.397.288	7.453.896	50.851.184
2001 Nisan	49.042.579	10.166.501	59.209.081
2001 Mayıs	71.155.888	13.389.715	84.545.603
2001 Haziran	78.035.149	12.296.554	90.331.702
2001 Temmuz	83.934.048	12.461.174	96.395.222
2001 Ağustos	86.503.872	15.310.236	101.814.108
2001 Eylül	91.693.849	14.074.663	105.768.512
2001 Ekim	95.273.153	14.032.550	109.305.703
2001 Kasım	102.873.084	14.371.682	117.244.767
2001 Aralık	102.169.784	20.029.334	122.199.119

Kay. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 21 Ocak 2002

bankaları olmak üzere mali sistemin sağlıklı yapısı ve diğer yapısal sorunların kalıcı bir çözüme kavuşturulması” on aylık Kemal Derviş icraatının hedefi olarak ilan edilmiştir.

Sonuç?

2001 yılının Şubat ayında 45,427 katrilyon olan iç borçlanma miktarı Aralık 2001 sonunda 122,199 katrilyon liraya çıkmıştır.

“Başta kamu bankaları olmak üzere mali sistemin sağlıklı yapısı” Haziran 2001’de yapılan “takas” ve daha sonraki tüm uygulamalara rağmen düzeltilememiş ve sonunda yeni “**bankalar yasası**” na gelinmiştir. “Medyatik” sözlerle ifade edersek, “Türk bankacılık tarihinin en büyük operasyonu olarak nitelenen ve devletin bankalara sermaye desteği vermesini öngören yasa” 11 Ocak 2002 günü TBMM’den geçirilmiştir.

Bu yasayla, “bankaların sermaye yapısı”nın güçlendirilmesi amacıyla devlet 5 milyar dolarlık IMF kredisini **faizsiz** olarak bankalara aktaracaktır.

Ama yine de psiko-ekonomist Kemal Derviş’in gazetelere yaptığı açıklamaları okuyalım:

“Derviş, kamuoyunda “bankaları kurtarma operasyonu” olarak anılan düzenlemelerin doğru anlaşılmasını istedi ve “Sermayesini yitirmiş bankalar fona alındı. Bu devam edecek. Başkasının parasıyla bankacılık olmaz, bunlara devlet desteği sözkonusu değil” dedi. Derviş, özsermayesi olan ancak gücünü yitirmiş bankaların destekten yararlanacağını açıkladı. Derviş, düzenlemenin şeffaf yapılacağını belirterek, şöyle konuştu:

“Devlet desteği hala sermayesi olan yani sıfırın üstünde ancak bu sermayesinin bir kısmını kriz nedeniyle yitirmiş bankalara çok şeffaf ve aslında zor şartlarda verilecek. Birincisi, daha fazla sermaye koymak zorunda olacak banka sahibi. İkincisi hesapları üç aşamalı denetimden geçecek. Bir şimdiki

	1996	1997	1998	1999	2000	2001 Q3
Toplam Dış Borç Stoku	79.632	84.912	97.238	103.138	119.602	118.848
Dış Borç Kullanımları	8.912	13.386	14.211	16.275	25.458	9.597
Dış Borç Servisi	11.418	12.418	16.513	18.316	21.937	16.209
Anapara	7.218	7.830	11.690	12.866	15.638	11.008
Faiz	4.200	4.588	4.823	5.450	6.299	5.201
GSMH						
GSMH (Milyon \$)	183.577	192.376	206.559	185.249	201.188	
Ortalama \$ Kuru	81.386	152.071	261.045	420.126	623.704	1.125.256
Dış Borç Rasyoları (%)						
Toplam Dış Borç / GSMH	43,38	44,14	47,08	55,68	59,45	
Kamu Sektörü Borcu/ GSMH	28,08	26,02	25,34	28,23	30,59	
Özel Sektör Borcu/ GSMH	5,85	8,74	11,46	14,77	14,49	
Top.Dış Borç / Top.Döviz Gel.	190,76	163,02	166,67	205,67	217,04	
Toplam Dış Borç / İhracat	342,87	323,34	360,50	387,93	430,63	
Dış Borç Servisi / İhracat	49,16	47,29	61,22	68,89	78,98	70,55
Faiz / GSMH	2,29	2,38	2,33	2,94	3,13	
Faiz / İhracat	18,08	17,47	17,88	20,50	22,68	22,64

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, 3 Ocak 2002

denetim, iki bu denetime ek denetim, üç BDDK' nın (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu) denetimi. Bu şeffaflığa daha hiçbir zaman Türkiye'de ulaşamadık.”

Faizsiz 5 milyar doların bankalara transfer edilmesi Kemal Derviş dilinde “çok şeffaf ve aslında zor şartlar” içermektedir. Öylesine “zor şartlar” ileri sürülmektedir ki, banka sahipleri “daha fazla sermaye koymak zorunda” kalacaklar ve üç “denetim”e tabi olacaklar! Ya faiz?

Böylece **Türkiye Garanti Bankası, Türkiye İş Bankası, Akbank, Yapı ve Kredi Bankası, Pamukbank, Koçbank, Finans Bank, Sümerbank (Oyakbank), Türk Dış Ticaret Bankası (Dışbank) ve Türkiye İmar Bankası** devletin bu “çok zor şartlar”la vereceği 5 milyar faizsiz parayı kendi aralarında paylaşacaklardır.

Ama bu, aynı zamanda bu “büyük”, “piyasa yapıcısı” bankaların “özsermayesi olan, ancak gücünü yitirmiş” olmasının itirafı değil midir?

Eğer gerçek buysa, on aydır uygulandığı varsayılan Kemal Derviş'in “güçlü ekonomiye geçiş programı”, sözcüğün tam anlamıyla “güçsüz bankalar” yaratmaktan bir adım öteye geçememiş demektir. Ve gerçek de budur.

Gerçeklerin böylesine açık ve net bir biçimde ortada olmasına karşın, hâlâ ülkemiz ekonomisinin “düzlüğe” çıkmak üzere olduğuna yönelik propaganda olanca hızıyla sürdürülmektedir. Bu propagandayla yaratılmak istenen, “güven” verici beyanlarla insanların ekonomik krizin sona ereceği beklentisine sokulması ve buna bağlı olarak ülke ekonomisinin “yapısal” sorunlarının “geleneksel” çözümlerini rahatça uygulamaktır.

Ülkemizin ve bizim gibi emperyalizme bağımlı ülkelerin temel

sorunu, yani “yapısal” sorunu, emperyalizme bağımlı, dış dinamiklerle geliştirilen bir kapitalizmin kendisidir. Diğer bir deyişle, dışa bağımlı bir sanayileşme, kaçınılmaz olarak ülke ekonomisinin dengelerinin içerde iç pazarda değil, dışarda, dış pazarlarda oluşması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla iç pazara yönelik her türlü ekonomik uygulama, kaçınılmaz olarak, dengelerin oluştuğu dış dinamiklerle çakıştığı oranda belli bir değere sahip olabilmektedir. Bunun dışında herşey dış dinamiklere bağlıdır.

Dışa bağımlı bir sanayileşmenin en temel sorunu dış ödemeler dengesi açıkları ortaya çıkarmasıdır. Yani ülkenin ithalatı ile ihracatı arasında (birincisi lehine) büyük farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Sürekli artan ithalat, geleneksel ihracat ürünlerinin dünya pazarlarındaki fiyatlarının sürekli düşürülmesine paralel olarak dış ticaret açığını büyütmektedir. Büyüyen dış ticaret açığının kapatılabilmesi için ise, **tek yol dış borçlanmadır ve dış borçlanmanın sürekli bir olgu haline gelmesidir.** Ülkemizde sürekli söz edilen “kamu finansmanı”, “kamu açıkları”, “kamu harcamaları” vb. söylemlerinin temelinde bu sürekli dış borçlanma olgusu yatmaktadır.

İster bir ülkeyi ele alınız, ister herhangi bir tüccar, esnaf ya da bir kapitalisti ele alınız, aldıkları borçlar ya da krediler, hangi nedenle (ister yeni yatırımlar yapmak için, isterse kişisel tüketim için) ve hangi koşullarla (vade ve faiz oranı) alınmış olursa olsun, er ya da geç **nakit olarak** ödenmek zorundadır. “Ödeme güçlüğü” sözcüğü, böylesi bir durumda alınan borçları ödeyememe durumunu ifade eder. İşte ülkenin gelmiş olduğu yer burasıdır.

Daha önceki sayılarımızda sürekli olarak yinelediğimiz gibi, ülkemizin en temel “yapısal sorunu”, dışa bağımlı sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan dış borçlanma ve bunun sürekli büyümesi ve GSMH’yi aşacak boyutlara ulaşmasıdır.

Son verilere göre⁸³, 1996 yılında 79,632 milyar dolar olan dış borçlar, 2001 yılının **ilk dokuz ayında** 118,848 milyar dolara yükselmiştir. Bunun 22 milyar dolarlık bölümü kısa vadeli borçlardan oluşurken, özel sektörün borçları 28,3 milyar dolardır.

1996-2001 arasında toplam **87,839 milyar dolar** dış borç alınmıştır. Aynı dönemde anapara ve faiz olarak dış borçlara ödenen miktar **96,811 milyar dolardır.** Bunun **30,561 milyar dolarlık** bölümü faiz ödemeleridir.

Böylece 2002 yılına girildiğinde dış borçlanma, sadece kendi anapara taksitleri ile faiz ödemelerini karşılayan, bir bakıma kendi kendini olduğu yerde “döndüren” bir ekonomi dışı olgu haline

⁸³ “Son veriler” Kemal Derviş’in merkez karargahı durumundaki Hazine Müsteşarlığı’nın Ocak 2002 tarihinde yayınladığı verilerdir. Bu verilere bakıldığında, 2002 yılının ilk dokuz ayı için ortalama dolar kuru 1.125.256 lira olarak verilmektedir. Bu bile verilerin nasıl çarpıtılabildiğinin açık bir göstergesidir.

gelmiştir. Bir başka deyişle, ülkemizde artık dış borçlanmanın ülke ekonomisine doğrudan herhangi bir geliştirici katkısından söz etmek, demagoglar için bile olanaksızdır. Yine de sorun, dış borçların anapara taksitleri ile faizlerinin ödenmesi sorunu olarak varlığını sürdürmektedir. Dolayısıyla sürekli anapara ve faiz ödemeleri için yapılacak “döndürülebilir” her dış borçlanma, ülke ekonomisinde faiz ödemeleri kadar bir açık meydana getirmek durumundadır. Her koşulda bu miktar para (döviz olarak) bulunmak ve dışarıya aktarılmak zorundadır.

Bunun en basit ve sıradan anlamı, ülkede yaratılan değerlerin ortalama **5 milyar dolarlık** kısmının her yıl dışarıya transfer edilmesidir.

Ülkemiz, böylece dışa bağımlı bir ülkenin, zaman içinde, hiçbir değere sahip olmayan ve ekonomik değerini tümüyle yitiren, ancak sürekli faiz ve anapara olarak ödenmesi kaçınılmaz hale gelen dış borçlanma sarmalı içine sürüklenmesi olgusu ile karşı karşıya kalmıştır. Ülke ekonomisi büyümeden, popülist dilde ifade edersek “üretmeden” yapılacak olan dış borç ödemeleri, ülkenin gün geçtikçe fakirleşmesi anlamına gelmektedir. Bu durumdan çıkılabilinmesi için ya da en azından, Kemal Derviş söylemi ile ifade edilecek olursa, dış borçların “çevrilebilirliği” için GSMH’nın büyüme oranının ortalama %5’ler düzeyinde gerçekleşmesi gerekmektedir. (Burada dış ticaret açığından kaynaklanan yıllık 20-25 milyar dolarlık ek dış borçlanma gözönüne alınmamıştır.)

Burjuva ekonomistlerinin “makro düzey” olarak tanımladıkları ülke ekonomisinin bütünsel durumu karşısında yapılanlar ise “mikro düzey”de, yani şirketler ve bankalar düzeyinde durumu kurtarmaktan ibarettir. Kemal Derviş ve IMF programlarının özü, ülkenin “önde gelen” şirket ve bankalarının ayakta kalmasını sağlamaktır. Bu nedenle, “yakında düze çıkıyoruz” ya da “düze çıktık” gibisinden söylemlerin gerçek içeriği, tek tek belli şirketler ve bankalar düzeyinde bulunabilir.

Son bankalar yasasıyla birlikte “**özsermayesi olan, ancak gücünü yitirmiş**” bankalara yapılacak olan 5 milyar dolarlık açık transferle birlikte söylenenlere bakıldığında durum daha açık görülecektir.

Kemal Derviş’e göre, zor durumdaki bankalara verilecek ek sermaye desteği ile “piyasa yapıcı bankalar” kurtarılacak ve “kurtulan bankalar” kredi verebilir hale gelecektir. Böylece “reel sektör”⁸⁴ bu bankalardan kredi alacak, yeni yatırımlar yapacak ve ekonomi

⁸⁴ “Reel sektör” diye yeni bir deyim yaratılmıştır. Bu moda deyimle ifade edilen, ekonominin “gerçek sektörü” olarak sanayidir. Ekonomi-politikte mali, ticari, sanayi sektörleri olarak geçen ekonomik birimler, yeni söylemde finans, hizmetler ve “reel”

hızla gelişecek, büyüyecek!

Tam bir Nasrettin Hoca hikayesi!

Bugün “makro ekonomi” az ya da çok izleyen herkesin bildiği gibi, “piyasa yapıcı bankalar”, ağırlıklı olarak Hazine bonolarının alıcısı durumundadır. Tüm iç borçların “çevrilebilirliği” safatasının ardında yatan gerçek, bu bankaların sürekli hazine bonolarının alıcısı olarak varolmalarıdır. İç borçlanma ise, dolaylı araçlar kullanılarak dış borçların ödenebilmesi için devletin iç piyasadan yüksek faizle borçlanmasından başka birşey değildir. Bu nedenle, “piyasa yapıcı bankalar”ın giderek bozulan yapılarının düzeltilmesi, hazine bonoları alıcısı olarak varlıklarını sürdürülebilir hale getirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu bankaların, iddia edildiği gibi, “reel sektöre” kredi verebilir hale getirilmesi diye birşey söz konusu değildir.

Gelinen nokta, daha fazla “reel sektör” kuruluşunun iflas etmesi, daha fazla işsizlik, daha az üretmek ve daha az tüketmektir. Tüketimin olabildiğince düşürülmesi, aynı zamanda desenfasyonist sonuçlar ortaya çıkarması açısından da IMF programının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır.

Üretmeden ve tüketmeden, ister iç borca çevrilmiş dış borçlar, ister doğrudan dış borçlar nasıl ödenecektir? Devlet bu borçları ödemek için gerekli “kaynağı” nereden bulacaktır? İşte sorunun geldiği son nokta burasıdır.

İç ve dış borçların “çevrilebilirliği” için gerekli “kaynak”, televeleci ekonomistlerin çok sevdikleri deyimle, “faiz dışı fazla”yla, yani devletin vergi gelirleriyle sağlanacaktır.

Üretim yapılmadığı koşullarda vergi kimlerden alınacaktır?

Herkesin bileceği gibi, doğrudan “tüketici”den, yani işçilerden, köylülere, kent küçük-burjuvazisinden. Bu ise, her türden tüketim üzerinden alınan vergilerin sürekli artırılması anlamına gelmektedir. Akaryakıt Tüketim Vergisi’nde yapılan sürekli artışların ardında yatan gerçek de budur.

Ancak sorun yine bitmemektedir.

Doğrudan tüketici olan kitleden vergi alınabilmesi için, öncelikle bu kesimin belli bir geliri olması şarttır. “Gelir” ise, ücret ya da maaş olarak bu kesime veriliyor olmalıdır. İşsizliğin sürekli büyüdüğü koşullarda “gelirler” sürekli azalacağından, alınan vergi mikta-

sektör olarak tanımlanmaktadır. Ancak bunlar mali, ticari ve sanayi sektörleri kavramlarından çok daha muğlak kavramlar olduklarından, istenildiği gibi üzerinde demagoji yapılabilmektedir. Tıpkı değişen ve değişmeyen sermaye kavramlarının karşısında kullanılan sabit ve döner sermaye kavramları gibi. Ancak ülkemizde “reel sektör” deyiminin moda haline gelmesinin ana nedeni, küçük ve orta ölçekli sanayicilerin kendilerini “bulunmaz Hint kumaşı” gibi gösterme çabalarının bir ürünüdür. “Reel sektör” söylemiyle, kendilerinin ekonominin “gerçek” sahipleri olduklarını söylemeye çalışmaktadırlar. Bu yolla, kamuoyu desteği sağlayarak devletten kendileri için ek avantajlar sağlama peşindedirler.

nı da sürekli azalacaktır. Böylece doğrudan tüketim üzerinden alınan vergilerin yükseltilmesi ile “gelir sahibi” kesimlerden değer transferi yapılması, yani “faiz dışı fazla”nın sürekli büyütülmesi olanaksızdır. Bu durumda geriye kalan tek şey, **kişilerin parasal birikimleri ve özel mülkiyetlerinde bulundukları mallarıdır**, yani evler, arabalar, takılar, ev eşyaları vb. Sıra bunların paraya çevrilmesi, yani satılmasındadır.

İşte, dışa bağımlı (emperyalizm) bir ülke ekonomisinin ulaştığı son nokta, tüm halk kitlelerinin olabilecek en geniş ölçekte **mülksüzleştirilmeleridir**. Artık “komünistlerin iktidara gelip”, onların evlerine, arabalarına, eşyalarına el koymasından korkmaları gerekmektedir. Onlar, bizzat kendi düzenleri tarafından mülksüzleştirilecektir. Komünistlere yapılacak tek şey bırakmaktadırlar: **mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi**.

İşte psiko-ekonomistlerin sonal olarak vardıkları yer burasıdır.

Yeni [19.] Stand-by Anlaşması Ve [Son] Niyet Mektubu

KURTULUŞ CEPHESİ

Sayı: 65, Ocak-Şubat 2002

“Hemen hemen her ay iki kez ‘düze çıktık’, ‘krizi geçiştiriyoruz’ türünden açıklamalar yapan Kemal Derviş’in en son 4 Aralık tarihli açıklamasına bakılacak olursa **2002 yılında enflasyon %35'lere indirilecek** ve ‘düze çıkılacaktır’. Böyle bir gelişme sağlanabilmesi için yapılması gereken ise IMF ile **yeni bir stand-by anlaşması** imzalamak olmaktadır. Basında yer alan haberlere göre, 20 kişilik IMF heyeti Ankara’da yeni stand-by anlaşmasını hazırlamaktadır. Maliye Bakanı Sümer Oral’ın açıklamasına göre, bu yeni stand-by anlaşması **üç yıl süreli** olacaktır. Bu yeni stand-by anlaşmasında nelerin yer alacağı henüz tam olarak bilinmemektedir...

Ancak kamuoyuna yansıyan bilgilere göre, yeni stand-by anlaşmasının ilk uygulamaları devlet yönetimine ilişkin olacaktır. ‘Kamu harcamalarının azaltılması’ paravanası altında devletin vergi dışı tüm ekonomik kaynakları ve faaliyetleri tasfiye edilecektir. Gelinen aşama, **devletin** ‘küçültülmesi’ değil, doğrudan **tasfiyesi** aşamasıdır. Bu nedenle, bugünden itibaren

ekonomik yalan ve uydurma haber ve bilgi akışının ağırlık noktasını devlet ve devlet yönetimi oluşturacaktır. Böylece siyasal devlet ile ulusal devletin 'gereksiz' bir yük olduğu kanısı kitlelerde yaratılmaya çalışılacaktır. Bu ise, seçme ve seçilme hakkı başta olmak üzere tüm siyasal hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılması için uygun bir ortam hazırlayacaktır.

Diyebiliriz ki, IMF tarafından Ankara'da hazırlanan yeni stand-by anlaşması ile seçimler ve seçimlerle işbaşına gelen hükümetlerin yönettiği siyasal devlet tasfiye edilecek ve yerine 'atanmış' ekonomistler ve ekonomi geçirilecektir."

[*Kurtuluş Cephesi*, 64. Sayı, Kasım-Aralık 2001]

Ve tarihler B. Ecevit'in "tarihi ABD gezisi"ni gösterdiğinde (18 Ocak 2002) Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı sıfatıyla Kemal Derviş yeni stand-by anlaşmasıyla ilgili yeni "*Niyet Mektubu*"nu Washington'da imzalayarak IMF'ye "sunmuştur".

İmza günü Kemal Derviş, gazetecilere şu açıklamayı yapmıştır:

"SAKLI BİR ŞEY YOK

Derviş, kabul edilmesinden sonra niyet mektubunun kamuoyuna açıklanacağını belirtti.

Derviş, 'Kabul edilen yasaların yürürlüğe girmesi, ondan sonra Bakanlar Kurulu'nun da üstünde çalıştığı yatırım ortamı ile ilgili, şeffaflaşmanın birtakım önlemleri ile ilgili, kamu bankalarındaki yapılanmayla ilgili bazı çalışmalar devam ediyor. Yani saklı bir şey yok. Ancak, ayrıntılar üzerinde kesin sonuca varmadan daha fazlasını söylemek yararlı olmaz. Niyet Mektubu'nu her zaman yaptığımız gibi bu seferde kamuoyuna açıklayacağız.'

Böylece hazırlıklarına Kasım 2001 ortalarında başlanan ve Aralık ayında hazırlandığı ilan edilen yeni stand-by anlaşmasının koşulları (ki "*Niyet Mektubu*" bu koşulların kabul edildiğini belirten bir anlaşma metnidir) Şubat ayına girilirken henüz ve yine kamuoyuna açıklanmamıştır. Nisan 2001 tarihinde "15 günde 15 yasa çıkmazsa IMF ile anlaşma olmaz" diyerek icraata başlayan Kemal Derviş'in yeni stand-by anlaşmasına ilişkin olarak yaptığı tek açıklama, IMF'nin 10 milyar dolar kredi vereceğini ve "10 milyar dolarlık kaynağı serbest bırakmak için **ihale, tütün ve borçlanma kanunlarının yasallaşmasını** şart koştuğunu" açıklaması olmuştur.

2002 yılına girildiğinde IMF'nin "başka şartlar" da koştuğu gazetelere yansıtılmaya başlanmıştır. Bunun ardından "Bankalar Yasası"nın çıkması ve Cumhurbaşkanı tarafından imzalanmasının gerekli olduğu dolaylı yollardan yazılıp çizilmeye başlanmıştır.

10 Ocak günü TBMM tarafından alelacele çıkartılarak Ecevit'in ABD gezisine yetiştirilen "Bankalar Yasası" değişikliğinin üç maddesinin 25 Ocak günü Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmesi üzerine "havaalanında gazetecilerin sorularını yanıtlayan" Kemal Derviş, "Bu durum IMF ile ilişkileri olumsuz etkileyecektir" şeklinde "kısa bir açıklama" yaptıktan sonra "yakın arkadaşı "Prof. Dr." Asaf Savaş Akat'ın Yeniköy'deki evine gitmiştir".

Böylece IMF "İcra Kurulunun" 4 Şubat' ta toplanarak yeni stand-by anlaşmasını onaylayacağı bilgisinden başka hiç bir bilgi **resmen** kamuoyuna açıklanmamıştır.

Kamuoyuna "sızan" bilgilere bakıldığında, böylesine gizlilik ve ketumluk içinde hazırlanan yeni stand-by anlaşması okunduğunda "şok edici" olmasa bile, uygulamasıyla ülkeyi şok edeceğini, yani tümüyle hareketsiz ve işsüz bir yapıya sokacağı görülmektedir.

IMF'nin 2002-2004 arasında geçerli olacak olan stand-by anlaşmasıyla vereceği ilan edilen 10 milyar dolarlık kredi için "şart koştuğu" ilan edilen **Tütün Yasası**, bilindiği gibi, 3 Ocak günü eski haliyle meclisten geçirilmiş ve Cumhurbaşkanı tarafından zorunlu olarak onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Yeni tütün yasası, bir yandan **Tekel'in özelleştirilmesini** garanti altına alırken, diğer yandan "2002 ve sonraki yıllar tütün ürünü için **destekleme alımı yapılmaz**" hükmünü getirmektedir. Üzerinde en çok konuşulan ve bakanın istifasına yol açan yabancı sigara tekellerine ilişkin hüküm ise, "yıllık en az 2 milyar adet sigara üreten" ler "aynı markadan olmak üzere **serbestçe ithalat yapabilecek, fiyatlandırabilecek ve satabilecekler**" şeklinde yasalaştırılmıştır.

Tütün Yasası'nın bu yeni maddeleriyle yerli tütün üretimi tümüyle kendi kaderine terk edilmektedir. Destekleme alımının tümüyle kaldırılması, en açık biçimde tütün köylülerinin topraklarını ellerinden çıkarmalarına ve kentlere göç etmek zorunda kalmalarına neden olacaktır. Kalan ise, tüm sigara piyasasının Philip Morris-Sabancı ile R.J. Reynolds'ın tekeli altına sokulmasıdır.

Yeni stand-by anlaşması için Kemal Derviş'in "IMF şartı" olarak ileri sürdüğü Kamu İhale Yasası ise, 4 Ocak günü meclisten geçerek yasalaşmıştır.

Yeni Kamu İhale Yasası'yla, küçük bir kaç istisna dışında yabancı şirketlerin her türlü kamu ihalesine **doğrudan katılmaları** serbest hale getirilmiştir.

Yabancı şirketlerin kamu ihalelerine doğrudan katılmalarının önünün açılmasıyla, özellikle 1980 askeri darbesiyle birlikte "orta direk" yaratmak amacıyla en geniş ölçekte uygulanan "yerli ortak" uygulaması büyük ölçüde ortadan kaldırılmış olmaktadır. Genellikle küçük ve orta ölçekli müteahhit firmaları ile yabancı şirketlerin kağıt üzerinde ortağı görünerek komisyon alan T. Özal dönemi yeni

“işbiriciler” bu yolla tasfiye edilmektedir. Bu da, oligarşi dışındaki sömürücü sınıf ve tabakaların ekonomik gücünü önemli ölçüde zayıflatacaktır. Böylece, oligarşi dışındaki sömürücü sınıf ve tabakalar arasındaki ayrışmalar ve bölünmeler ve bunun siyasal yansılarını, ekonomik tasfiye yoluyla ortadan kaldırılarak, oligarşinin (dolayısıyla emperyalist tekellerin) 1990 sonrasında bu nedenle zayıflayan siyasal otoritesi güçlendirilmiş olunacaktır. Hiç söylemeye gerek yoktur ki bu yasa, diğer yandan **emperyalist tekellerin ülke içindeki siyasal ilişkilere doğrudan müdahalesinin yolunu da açmış olmaktadır.**

Son yasa ise, Kemal Derviş’in “bu durum IMF ile ilişkileri olumsuz etkileyecektir” dediği Bankalar Yasası’dır. Tam adıyla “Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” olan bu yasa, daha önceki yazımızda değindiğimiz gibi, **“özsermayesi olan, ancak gücünü yitirmiş”** olan bankalara “sermayelerini güçlendirmek” görünümünde altında para transferi yapılmasını içermektedir. Ancak yasa, sadece **“özsermayesi olan, ancak gücünü yitirmiş”** bankaların sermayelerini güçlendirmekle sınırlı olmayıp, kamu bankalarının (Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Emlak Bankası) özelleştirilmesini de kapsamaktadır.

Doğal olarak her özelleştirme uygulamasında yapıldığı gibi, özelleştirilecek kamu bankalarının da, satın alacaklar için “uygun hale” getirilmesi yasal hale getirilmiştir. Kemal Derviş’in “çok önemli” diyerek aceleyle TBMM’den geçirttiği yasa, Ziraat Bankası ile Halk Bankası’nın **900 şubesinin** kapatılarak **30.000 çalışanın** işten çıkartılmasını en kolay yoldan halletmektedir.

Cumhurbaşkanı Sezer tarafından veto edilen yasanın 6. maddesinde şöyle denilmektedir:

“Bankalarda 31.12.2002 tarihinden sonra **özel hukuk hükümlerine tâbi olmayan personel çalıştırılmaz.** Yeniden yapılandırma sürecinde bankaların yönetim kurullarınca gerek özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılmak üzere kendisine sözleşme teklif edilen ancak özel hukuk hükümlerine göre çalışmayı kabul etmeyen gerekse **özel hukuk hükümlerine göre çalışması uygun görülmeyp sözleşme imzalanmayan** personel, bankaların yönetim kurullarınca Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.”

Görüldüğü gibi, “bankalarda özel hukuk hükümlerine tâbi olmayan personel çalıştırılmaz” denilerek, daha özelleştirilmeden Ziraat ve Halk Bankası’nda çalışan memurların “kamu görevlisi” olma nitelikleri ellerinden alınmaktadır. Bu durum bir kez gerçekleştirildikten sonra, bu bankalarda çalışanlar “özel hukuk” kapsamında hızla işten çıkartılabilecektir. IMF’nin koşullarından birisi olan **kamu**

çalışanlarının sayısının azaltılması, böylece basit bir yasa tekniği oyunu ile kolayca uygulamaya sokulmak istenmektedir. Yasanın bu maddesi, bu haliyle yasalastığı takdirde, Ziraat ve Halk Bankası'ndan ilk elde çıkartılması planlanmış olan 30.000 kişi, başka kamu kuruluşlarına atanmadan, **doğrudan** işten atılacaklardır.

Yine Cumhurbaşkanı Sezer tarafından şimdilik veto edilmiş olan 7. maddede ise şunlar yazılıdır:

“Özel kanunlarla kurulmuş kamu tüzel kişiliğini ve idari ve malî özerkliği haiz kurul, üst kurul ve bunlara bağlı kurumların yıllık hesapları Başbakanlık tarafından belirlenen Başbakanlık müfettişi, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu denetçisi ve Maliye müfettişinden oluşan **bir komisyon tarafından denetlenir.**

Bu madde kapsamındaki kurul, üst kurul ve bunlara bağlı kurumların faaliyetleri hakkındaki yıllık rapor, her yılın Mayıs ayı sonuna kadar Bakanlar Kuruluna sunulur. Bu kurul ve kuruluşlar faaliyetlerine ilişkin olarak yılda bir defa TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunu **bilgilendirir.**

Bu madde kapsamındaki kurul, üst kurul ve bunlara bağlı kurumlar 6245 sayılı Harcırah Kanunu, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve 832 sayılı **Sayıştay Kanununa tâbi değildir.**

Bu madde kapsamındaki kurul, üst kurul ve bunlara bağlı kurumların kanunlarındaki ve diğer kanunlardaki bu maddeye **aykırı hükümler uygulanmaz.”**

Basit, basit olduğu kadar kurnazca sözcük oyunlarıyla özelleştirme süreci içinde Ziraat ve Halk Bankası ile diğer kamu kuruluşların tüm denetim yolları ortadan kaldırılmaktadır.

Öyle ki, Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurulu ile “genel ve katma bütçeli dairelerin gelir ve giderleri ile mallarını TBMM adına denetlemekle görevli” Sayıştay devreden çıkartılmaktadır. Bu, doğrudan Cumhurbaşkanlığı ile TBMM'nin kurum olarak devreden çıkartılmasından başka birşey değildir.

Diğer yandan maddenin son paragrafıyla “özel kanunlarla kurulmuş kamu tüzel kişiliğini ve idari ve malî özerkliği haiz kurul, üst kurul ve bunlara bağlı kurumların” denetimi de ortadan kaldırılmaktadır. Bu kurumlar ise, **Rekabet Kurumu, Telekomünikasyon Kurumu ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu**'dur.

Kemal Derviş'in sözleriyle ifade edersek, “**özsermayesi olan, ancak gücünü yitirmiş**” bankalara sermaye desteği sağlamak amacıyla çıkartıldığı iddia edilen yasa, aynı zamanda kamu bankalarının özelleştirilmesi ve çalışanlarının işten çıkarılması yasası haline getirilmiştir. Daha da önemlisi, yine Kemal Derviş'in “şeffaf yapılacağı”nı ilan ettiği uygulamanın yasası bile, baştan sona “şeffaflık”tan kaçmanın, yapılacak işleri denetimden kaçırmanın yolları ile doludur.

Bu öylesine yüzüstüce yapılmıştır ki, yasanın geçici maddesine şunlar kolayca yazılabilmiştir:

“Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası ve Türkiye Emlâk Bankası Yönetim, Denetim ve Tasfiye Kurulu üyelerinin bu Kanun ve 4603 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yaptıkları işlemlerden dolayı hukuki sorumlulukları **bankacılık sektöründe faaliyette bulunan özel bankaların** yönetim, denetim ve tasfiye kurullarına uygulanan **özel hukuk hükümlerine ve mevzuata tâbidir.**

(Bu bankaların), Yönetim, Denetim ve Tasfiye Kurulu üyeleri **ceza ve idare hukuku bakımından memur sayılmazlar.**”

Kamu bankalarının özelleştirilmesi ve tasfiye edilmesiyle görevli yöneticiler, deneticiler ve tasfiye görevlilerinin daha sonraki zamanlarda (aylar ya da yıllar sonrasında) yaptıkları işlemlerden dolayı sorumlu tutulmamaları için “Bankalar Yasası”na eklenen bu hüküm, açık ve net biçimde, kamu bankalarının yönetici, denetici ve tasfiye görevlilerinin “kamu çıkarları”nı değil, özel çıkarları koruyacakları alenen ilan edilmektedir.⁸⁵

Kemal Derviş’in övünerek, “Devlet desteği hala sermayesi olan yani sıfırın üstünde ancak bu sermayesinin bir kısmını kriz nedeniyle yitirmiş bankalara çok şeffaf ve aslında zor şartlarda verilecek. Birincisi, daha fazla sermaye koymak zorunda olacak banka sahibi. İkincisi hesapları üç aşamalı denetimden geçecek. Bir şimdiki denetim, iki bu denetime ek denetim, üç BDDK’nın denetimi. Bu şeffaflığa daha hiçbir zaman Türkiye’de ulaşamadık” dediği “şeffaflık” ise, “**Enron olayı**” ile birlikte daha “şeffaf” hale gelmiştir.

Bilineceği gibi, *Enron*, ABD’nin en büyük enerji sektörü şirkettir. Her Amerikan “dev” şirketi gibi, uluslararası tekel durumundadır. Türkiye de dahil olmak üzere, dünyanın hemen her yerinde elektrik santralleri, dağıtım şebekeleri, gaz boru hatları, rüzgar enerjisi santralleri gibi yüzlerce alanda faaliyet yürüten *Enron*, dünya ekonomik bunalımının en büyük iflası olarak “tarih” yazmıştır.

Enron’un varlık büyüklüğü 30 Eylül 2001 itibarıyla 62 milyar doları aşmaktadır. Yıllık cirosu 111 milyar dolardır. Bu haliyle *Enron*’un iflası, “dünya mali tarihinin” en büyük iflası niteliğindedir. (İkinci sıradaki en büyük iflas 1987 yılında 51 milyar dolarla *Texaco Inc.* iflasıdır. Onları 1988 yılında 46.1 milyar dolarla *Financial Corp. of Amerika* izlemektedir.)

Böylesine büyük bir iflas olayı, bugün dünya emperyalist ekonomilerinin içinde bulunduğu bunalımın boyutlarını göstermekle

⁸⁵ Elbetteki herkesin “kendi özel çıkarı” peşinde koşmasının bir “meziyet” ve “ahlak” olarak sunulduğu, “kamu çıkarları”ndan sözetmenin “aptallık” olarak kabul edildiği bir ortamda, “kamu”nun da böylesine bir yasa değişikliği karşısında tepki göstermesi beklenemez.

birlikte, aynı zamanda yolsuzlukların kökeninin nerelerde yattığını da açıkça göstermektedir.

Enron iflası ile birlikte, şirketin ABD başkanı W. Bush'la olan parasal ilişkileri basında yer alırken, diğer yandan **“bağımsız mali denetçisi”nin şirkete ait binlerce belgeyi ve bilgisayar kayıtlarını iflas ilanından kısa süre önce imha ettiği** ortaya çıkmıştır.

Bu “bağımsız mali denetçi”, Türkiye’deki gerçek adıyla **“Ye-minli Mali Müşavir”** ise “ünlü” denetim ve danışmanlık şirketi **Arthur Andersen**’dir.

Arthur Andersen “denetim ve danışmanlık şirketi” ülkemizde de birçok kuruluşun mali denetmenidir. Kemal Derviş’in son “Bankalar Yasası”nda “şeffaflık” olarak ilan ettiği “üç aşamalı denetim”i gerçekleştirecek olan şirket de **Arthur Andersen**’dir.

Arthur Andersen’in ülkemizdeki faaliyetleri bununla sınırlı değildir.

Telekom’u özelleştirme sürecine hazırlayacak olan danışmanlık ihalesini 2.8 milyon dolara *Arthur Andersen* kazanmıştır. “Denetim ve danışmanlık” şirketi *Arthur Andersen*’in Türk Telekom’un özelleştirmeye ilgili planları (kendi dillerinde stratejiyi) hazırlayacak ve yaklaşık bir yıl içinde de şirketi yeniden yapılandıracaktır. Ayrıca Fon’a alınan 19 bankanın bazılarının da “mali denetimi” bu şirket tarafından yapılmaktadır.

Diyebiliriz ki, *Arthur Andersen*, her türlü muhasebe hilelerini kullanarak “danışmanlık” yaptığı şirketlerin bilançolarında makyaj yapmakta uzmanlaşmış bir şirkettir. Dolayısıyla “denetim” işlemleri sırasında da, aynı “uzmanlığını” kullanarak, şişirilmiş bilançolarla şirketleri “iyi durumda” göstermektedir. Elbetteki, tüm bu “uzmanlıklar”ı, kim daha çok para verirse onun hizmetine sunmaktadırlar.

Ancak Arthur Andersen şirketinin kamuoyunca çok bilinmeyen bir başka “popüler” yanı daha bulunmaktadır: **“İnsan kaynakları uzmanlığı”**.

Bir yazarın ifadesiyle söylersek, “insan kaynakları uzmanlığı”, “yükselen meslekler”in başında gelmektedir. Asli işlevleri ise, yazar tarafından şöyle ifade edilmektedir:

“Kafa avcılığı’, bilimsel adıyla ‘insan kaynakları uzmanlığı’ Türkiye’de de yükselen mesleklerden biri haline geldi.

Kafa avcılarının işi; doğru işe doğru kişiyi bularak başarıyı sağlamak; 10 kişinin yapacağı işi doğru seçimlerle 5 kişiye yaptırıp maliyet düşürmek. Bu uğurda gerekirse başka firmaların başarılı elemanlarını yeni işler için cazip tekliflerle ayartmaktan da kaçınmıyorlar. Veya bir yerlere transfer olmak isteyenler, onlara gizlice başvurup daha

cazip işler bulmaya çalışıyorlar. Onlar da yüksek komisyonlarla aracılık yaparak, bazı elemanları firmalarından kopararak başka firmalara geçmelerini sağlıyorlar.”⁸⁶

İşte, *Enron* olayında muhasebe kayıtlarını ve belgelerini imha eden, ülkemizde Telekom’un özelleştirilmesini planlayan, Fona devredilen bankaların “yeminli mali müşaviri” olan ve son olarak “Bankalar Yasası” ile özel bankalara kaynak transferinde “denetçi” olarak görevlendirilen *Arthur Andersen* şirketi, böylesine her türlü ahlaki değerlerden uzak, sadece para için yaşayan ve her şeyi yapan insanlardan oluşan bir topluluktur.

Kemal Derviş’in IMF ile yapılacak olan 19. stand-by anlaşması için olmaz-sa-olmaz koşul olarak ileri sürdüğü yasalardan neler getirdiği bu kısa bilgilerle bile anlaşılabilir olmaktadır.

Öyle görülmektedir ki, 19. stand-by anlaşmasının kısa vadeli ilk hedefi, **orta burjuvazinin (tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisi) mülksüzleştirilmesi ve siyasal olarak tasfiye edilmesidir**. Özellikle bu tasfiyede ilk planda “banka sahibi” kesim ile “yasal zorunluluk” nedeniyle yabancı şirketlerin “yerli ortağı” sıfatıyla komisyon alan kesim yer almaktadır. Kemal Derviş’in “doğrudan yabancı sermaye yatırımları için ortamı iyileştirme” söyleminin yeni içeriği de bu kesimlerin tasfiye edilerek yabancı sermaye için kâr oranlarını yükseltmek olmaktadır. Bu amaçla, her türlü demagoji, propaganda, yasa oyunları kullanılmaktadır.

Yeni stand-by anlaşmasında çalışan kesimler için “yeni bir şey” bulunmamaktadır. Onlar, dün olduğu gibi, bugün de %5-10 ücret ve maaş artışlarıyla ve reel olarak %50-70 ücret ve maaş azalmasıyla daha da yoksullaşarak yaşamlarını sürdürmeye devam edeceklerdir. Elbette onbinlerce yeni işsizler ordusuna katılmadıkları sürece.

Köylüler, destekleme alımlarının kaldırıldığı koşullarda, bir süre “doğrudan gelir desteği” söylemiyle avutulmaya devam edecekler ve giderek topraksız köylü ya da kentlerin işsizler ordusunun yeni üyeleri olarak ortaya çıkmaya devam edeceklerdir.

Elinde hala biraz parası kalmış olan küçük-burjuva kesimler ise, dün olduğu gibi, borsa, repo, döviz, bono söylemleri arasında bu paralarını da yitirerek, “düşük gelirli” kategorisine ineceklerdir.

“Hepimiz gerçekten Türkiye’nin iyiliği için çalışıyoruz. Türkiye’nin gücünü bu anlayış ve dayanışma artırıyor. Diğer önemli bir konu yasal çalışmalarla ilgili. Bir çok yasa çıktı. Aynı hızda sürmesi müm-

⁸⁶ Deniz Akın, *Yeni Asır*.

kün değil. Önümüzde yapılması gereken işler var. Mesela İhale Kanunu, şeffaflık açısından çok önemli. Bazı konularda belki yeterince tartışılmadı. Ama çok hızlı çalışmaya mecburduk, ekonomideki yeni gücünü siyasal alana taşıyabilen çok saygın bir Türkiye hepimizin önemini yansıtıyor. Güçlü bir ekonomi olmadan güçlü bir Türkiye olamaz. **En büyük yurtseverlik güçlü ekonomiye destek vermektir.**” (15 Mayıs 2001, Kemal Derviş)

Nihayet Enflasyon Düştü, Kriz Bitti!

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 67, Mayıs-Haziran 2002

Mayıs ayı enflasyon rakamları DİE tarafından 3 Haziran günü açıklandı.

Buna göre, Mayıs ayında bir önceki aya göre TEFE (Toptan Eşya Fiyat Endeksi) %0,4 artarken, TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi) %0,6 artmıştır.

“Uzmanlar”ın beklentilerinin çok altında gerçekleşen bu fiyat artışları karşısında Kemal Derviş şu açıklamayı yapmıştır:

“Mayıs ayları itibarıyla bakıldığında; bu yılki Mayıs ayı TÜFE artış oranı, söz konusu **endeksin hesaplanmaya başlandığı 1987 yılından** bu yana; TEFE artış oranı, söz konusu **endeksin hesaplanmaya başlandığı 1982 yılından** bu yana; imalat sanayii fiyat endeksi artış oranı da söz konusu endeksin hesaplanmaya başlandığı 1984 yılından bu yana en düşük aylık enflasyon oranları olmuştur.

2002 yılının Ocak-Mayıs dönemine ilişkin kümülatif verilere bakıldığında ise TÜFE’de yüzde 11.3, TEFE’ de yüzde 11.2 ve özel imalat sanayiindeki yüzde 7.7’lik enflasyon oranları, TÜFE için 1987, TEFE için 1982, özel imalat sanayii için de 1984 yılı olmak üzere, söz konusu endekslerin hesaplanmaya başladığı tarihten bu yana gerçekleşen en

düşük 5 aylık enflasyon verileridir.

Yılın önceki aylarındaki verilerin ardından, Mayıs ayına ilişkin enflasyon verileri de 2002 yılı sonu için öngörülen yüzde 35'lik enflasyon hedefinin gerçekçiliğini bir kez daha göstermiştir.

Kamuoyuna duyurulur.”

Böylece otuz yıllık “enflasyon canavanı”nın belinin büküldüğü, DİE verileriyle ve Kemal Derviş’in “izahlarıyla” görülür hale gelmiştir.

Ne pazardaki enflasyonda belli bir düşme, ne de kitlelerin alım gücünde belli bir iyileşme mevcut değilken ortaya çıkan bu rakamların anlamını, her ne kadar Kemal Derviş “izah” etmişse de, anlamak pek kolay görünmemektedir.

İTO'nun (İstanbul Ticaret Odası) 1995 bazlı İstanbul Ücretliler Geçinme Endeksi'ne göre, Mayıs ayında tüketici fiyatları %1,7 artmıştır. Diğer yandan İZTO'nun (İzmir Ticaret Odası) 1996 bazlı İzmir İli Tüketici Fiyatları Endeksi'ne göre ise, fiyatlar bir önceki aya göre binde 2 oranında düşmüştür.

Görüldüğü gibi, birbirinden farklı yılları esas alan iki ayrı endekse göre enflasyon rakamları farklı çıkmaktadır. 1995 yılını esas alan İTO endeksi ile 1996 yılını esas alan İZTO endeksinin arasındaki farklılık, sadece sayısal değil, aynı zamanda yükselme ve düşme farklılığı olarak da ortaya çıkmaktadır.

Kemal Derviş'in yaptığı açıklamaya göre ise, DİE'nün açıkladığı enflasyon rakamlarının esas alındığı yıl TÜFE'de 1987, TEFE'de 1982'dir.

Oysa, DİE'nün resmi açıklamasına göre, “**1994=100 Temel Yıllı** Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi 2002 Mayıs ayında %0,4

Aylık Enflasyon

	Toptan Eşya			Tüketici		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Ocak	5,8	2,3	4,2	4,9	2,5	5,3
Şubat	4,1	2,6	2,6	3,7	1,8	1,8
Mart	3,1	10,1	1,9	2,9	6,1	1,2
Nisan	2,4	14,4	1,8	2,3	10,3	2,1
Mayıs	1,7	6,3	0,4	2,2	5,1	0,6
Haziran	0,3	2,9		0,7	3,1	
Temmuz	1,0	3,3		2,2	2,4	
Ağustos	0,9	3,5		2,2	2,9	
Eylül	2,3	5,4		3,1	5,9	
Ekim	2,8	6,7		3,1	6,1	
Kasım	2,4	4,2		3,7	4,2	
Aralık	1,9	4,1		2,5	3,2	

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verileri

artış göstermiş” ve “1994=100 Temel Yıllı Tüketici Fiyatları Genel İndeksi’nde, bir önceki aya göre %0,6 artmıştır”.

Kemal Derviş psiko-ekonomist yöntemler kullanan bir kişi olarak, “*Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*”nda yaptığı gibi, gerçeklerle uzaktan yakından ilgisi olmayan ve birbiriyile çelişen açıklamalar yapmayı sürdürmektedir. Eğer bu, enflasyonu düşürmeyi hedeflemediklerini ilan ettiği 2002 yılında enflasyonun düşmeye başladığını açıklamak için yaptığı bir çarpıtma değilse, en hafif deyimle, ülkedeki resmi verilerin nasıl derlendiğinden bile habersizdir. İTO’nun 1995 bazlı, İZTO’nun 1996 bazlı ve DİE’nin 1994 bazlı enflasyon endekslerinin farklı sonuçları ne denli açıksa, Kemal Derviş’in var olmayan ve hesaplanmayan 1987 ya da 1982 bazlı enflasyon endeksinin “sonuçları” da o denli farklı olacağı açıktır.

Bu farklı enflasyon endeksleme yöntemlerinin gösterdiği gerçek ise, ülkemizde gerçek bir enflasyon hesaplamaya yönteminin bulunmadığıdır. Bu da, istenildiğinde istenilen seviyelerde enflasyon rakamı açıklamayı olanaklı hale getirmektedir. Böylece istatistik, sözcüğün tam anlamıyla, yalan söyleme yöntemi olarak ders kitaplarındaki tanımına uygun hale getirilmiştir.⁸⁷

Ancak ülkemizde yapılanlar bu kadar matematiksel ve yönetsel de değildir. Kullanılan yöntem, en açık biçimde “psikolojik”tir. Bu psikolojik enflasyon hesaplama yöntemine göre, yani “psikolojik” tüketici ve toptan eşya endeksleri, endeks rakamlarının hesaplandığından bir gün önce fiyat indirimine gitme ve bir gün sonra fiyat artışları yapma şeklinde bir **devlet politikası** haline gelmiştir. Bu açıdan Mart ve Mayıs ayı enflasyon rakamları tipik örnek oluşturmaktadır.

Mayıs ayı enflasyon rakamlarına ilişkin olarak yapılan ön araştırmalara göre, TÜFE’deki artışın %1,9, TEFE’deki artışın %1,7 olacağı tahmin edilmiştir. Tüm politikacıların ve ekonomi yönetiminin çok önemseydiği “piyasalar” da, bu tahminlere göre hareket etmişken, DİE’nün açıkladığı rakamlar “sürpriz” olmuştur. Ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Kemal Derviş ve onun hizmetinde bulunduğu IMF’ye göre, %0,4’lük fiyat artışı “olumlu” bir gelişmenin belirtisi olarak yorumlanırken, piyasalar tam tersi yönde “tepki” vermiştir.

Devletçe açıklanan enflasyon rakamlarına “piyasaların” tep-

⁸⁷ IMF bile Türkiye’deki istatistik sistemini “zayıf” bulduğunu açıklamıştır. IMF tarafından hazırlanan “Türkiye’de Veri Toplama ve Yayımlama Sistemlerinin İyileştirilmesine Yönelik Rapor”da, özellikle milli gelir hesaplamasında 1987 yerine 1996 yılının baz alınmasını isteyen IMF, enflasyon rakamları konusunda sadece “hane halkı tüketimi”ne ilişkin verilerin daha ayrıntılı olarak saptanmasını istemiştir. IMF, enflasyon hesaplamasındaki mevcut durumdan fazlaca rahatsız görünmemektedir. Bunun nedeni de, bu hesaplama yöntemiyle istenildiğinde istenilen seviyede bir enflasyon rakamının ellerinin altında bulunmasıdır. Bu yolla, halkı kandırmanın daha kolay olduğunu düşünmektedirler.

Bir önceki aya göre TÜFE'de en yüksek artış, en az artış veya düşüş gösteren maddeler					
	Nisan 2002'ye Göre	Nisan 2001'e Göre		Nisan 2002'ye Göre	Nisan 2001'e Göre
Tiştir (Kadın)	20,0	51,5	Bisküvi	0,5	42,4
Mücevher	10,4	40,8	Makyaj Malzemeleri	0,5	38,0
Keten Kumaş	10,4	47,7	Nakliye Ücreti	0,4	29,5
Belediye Ekmeği	9,9	62,4	Makarna	-0,3	79,2
Dana Eti	8,6	45,1	Bulaşık Deterjanı	-0,3	56,7
Dondurma	7,6	44,8	Sabun	-0,5	54,7
Gömlek (Erkek)	7,5	62,3	Margarin	-0,6	34,4
Böcek ve Sinek İlaçları	6,6	34,8	Yumuşatıcı	-0,8	51,0
Bisiklet	5,7	79,0	Ayçiçek Yağı	-1,0	92,8
Tavuk Eti	5,6	37,7	Ekmek	-1,6	41,0
Uçak Ücreti	5,1	48,7	Bebek Bezi	-2,6	92,3
Yumurta	4,8	87,2	Ev Temizlik Sabunları	-2,8	42,5
Ayakkabı (Erkek)	4,8	60,1	Köprü Geçiş Ücreti	-5,6	25,8
Salça	4,4	82,0	Patates	-6,8	67,3
Mazot	4,3	47,0	Otoban Geçiş Ücreti	-15,0	154,8
Tüp Ücreti	2,1	25,8	Kıvırcık	-19,3	66,6
Benzin	2,0	39,8	Salatalık	-29,8	49,0
Zeytin	1,7	36,1	Kabak	-39,1	45,9
Belediye Suyu	1,4	66,0	Domates	-45,5	33,4
Elektrik Ücreti	0,7	46,5	Sivribiber	-48,8	57,7

kisi, bir yandan İMKB endeksinin düşmesi şeklinde olurken, diğer yandan faiz oranlarının yükselmesi şeklinde olmuştur.

Bunun iki temel nedeni bulunmaktadır:

Birincisi, Ocak ayında imzalanan 19. stand-by anlaşmasına göre, “resmi enflasyon hedeflemesi”nin “en erken 2002 yılının son çeyreği” olarak belirlenmiş olmasıdır. Bir başka deyişle, Ocak ayında IMF ile imzalanan yeni stand-by anlaşmasında açıkça ifade edildiği gibi, “resmi enflasyon hedeflemesi”, asıl olarak 2003 yılı hedefleri içine alınmıştır. Dolayısıyla 2002 yılında “resmi olarak” bir enflasyon düşürme programı mevcut değildir. Buna karşın, Şubat ayından itibaren DİE'nin açıkladığı enflasyon rakamlarının düşük çıkması üzerine, IMF belgelerinde böyle bir şey yokmuşcasına “enflasyonu düşürüyoruz” propagandasına başlanmıştır. Nitekim Kemal Derviş, Şubat ayı enflasyon rakamlarının açıklanmasının ardından 20 Mart günü ABD-Türk Konseyi Konferansı'nda yaptığı açıklamada, “Çok kötü bir krizdi ancak artık kriz bitti. En kötüsünü geride bıraktık. Enflasyonun aşağı indiğini görüyoruz” diyerek, sadece enflasyonun düşüşünü

değil, krizin de bitişini ilan edebilmiştir.

Bu psikolojik propagandanın yanında, ikinci neden, enflasyon endeksi ile oynanmasıdır.

Örneğin Mayıs ayı enflasyon rakamlarının açıklanmasından kısa bir süre önce, Bölge İdare Mahkemesi'nin otoyollar ile Boğaz Köprüsü geçiş fiyatlarında yapılan zammı durdurma kararının uygulanmasıyla bunlara yapılan %15 ve %5,6'lık zamların geri alınması, **fiyat düşmesi** olarak endekse yansımıştır.

Bu ve benzeri nedenlerden dolayı Mayıs ayı enflasyon rakamında ortaya çıkan düşüş fazlaca “inandırıcı” olmamıştır.

Tüm bunların yanında, ancak bunlardan da önemli olan gelişme ise, halk kitlelerinin alım güçlerinin olağanüstü boyutlarda düşmesidir. Gerçek ücretlerde meydana gelen büyük düşüşlerle ortaya çıkan alım gücündeki düşüş, kaçınılmaz olarak mal ve hizmetlere olan talebi azaltmıştır. Azalan talep, bir yandan arzı (üretimi) düşürürken, diğer yandan fiyat artışlarını olabilecek en alt seviyeye indirmiştir.

Akademik düzeyde hiç kimsenin ülkemizde bir “talep enflasyonu” olduğuna ilişkin iddiası ve belirlemesi bulunmadığı bir evrede ortaya çıkan talep düşmesi, enflasyon rakamlarında belli bir düşme eğilimi ortaya çıkarmış olmakla birlikte, asıl olarak satışların ve üretimin durması sonucunu doğurmaktadır. Ekonomik dilde “durgunluk” olarak tanımlanan bu durum, üretim maliyetlerinde meydana gelen artışa oranla fiyatlarda daha az artış olmasıyla, genel “durgunluk” koşullarından daha ciddi bir sorun ortaya çıkarmaktadır.

Diğer yandan, özellikle küçük-burjuvazinin 2000 yılının Ocak ayından günümüze kadar geçen sürede sürekli mülksüzleştirilmesi, giderek bu kesimlerin hisse senedi ve repo üzerinden elde ettikleri gelirlerin ortadan kalkması ile belirginleşmiştir. Bu gelişme, küçük-burjuvaziyi **dolar birikimlerini bozmaya yönelmiştir**. Geçen yılın son aylarında büyük propagandalarla yürütülen indirimli satışlarla başlayan bu süreç, kredi kartlarının faiz ve temerrüt faizlerinin ödenmesi ve günlük yaşam standardının “eskisi gibi” sürdürülmeye çalışılması nedeniyle daha da hızlanmıştır. Bunun sonucu olarak, doların fiyatı hızla düşmüş ve Mayıs ortalarına kadar 1.350.000 seviyelerine gerilemiştir.

Dolar fiyatındaki bu düşüş, dışa bağımlı sanayinin üretim maliyetinde görece bir düşüşe neden olduğundan, talepte meydana gelen büyük düşüşle başlayan fiyat düşüşlerini destekleyen bir etmen olarak ortaya çıkmıştır.

Ancak dolar fiyatında meydana gelen düşme, bir yandan iç borçların faiz yükünü daha da ağırlaştırırken, dış borç ödemeleri için gerekli TL'nin daha pahalılaşmasına yol açmıştır.

İç borç stoku, Nisan 2002'de 123 katrilyon liraya çıkarken, bunun faizi 80 katrilyon lira olmuştur. Bu da 60 milyar dolar tutmaktadır. Geçen yılın ortalama dolar fiyatına göre iç borçların faizlerinin hazineye getirdiği ek maliyet 18 milyar dolar olmaktadır. 2002 yılının ilk dört ayında ödenen iç borç faiz miktarı 15 katrilyon liradır. Dolar-daki düşüşün maliyeti bir milyar dolar olmuştur.

Bu durum, kaçınılmaz olarak bütçe gelirlerinde “faiz dışı fazla” olarak tanımladıkları vergi gelirlerinin daha da artınmasını zorunlu kılmaktadır. Ve ilk beş aylık gelişmeler, vergi gelirlerinde büyük artışlar yapan yeni ek vergilerle tamamlanmıştır. Bunun sonucu olarak KDV gelirlerinde, yani dolaylı vergilerde ilk üç ayda %93 artış ortaya çıkmıştır.

IMF ile yapılan son stand-by anlaşmasına göre Haziran ayı içinde çıkartılması gereken ÖTV (Özel Tüketim Vergisi) yasasıyla birlikte dolaylı vergiler daha da artınlacaktır.

Böylece dolaylı vergiler yoluyla iç ve dış borçların faizlerinin ödenmesi için gerekli “kaynak” sağlanmaya çalışılırken, aynı zamanda tüketim malları alıcısının, yani başta kent küçük-burjuvazisi olmak üzere tüm halk kesimlerinin alım gücünün daha da azaltılması gündemdedir. Arz-talep yasası çerçevesinde, düşürülen talep fiyatların genel seviyesini aşağı doğru çekeceğinden, enflasyon rakamlarında belirgin bir düşüş sağlanmak istenmektedir.

Ancak halkın tüketim gücünün azalması ve dolaylı vergilerin yükseltilmesi, diğer yandan üretimi ve üreticinin kârını ters yönde etkilemektedir. Kârlarda ortaya çıkan düşüş, üretimin azalmasına, pek çok iş yerinin kapanmasına ve dolayısıyla işsizliğin artmasına neden olacaktır. IMF ile yapılan anlaşma gereğince, 2002 yılı sonu itibarıyla, 150 bin kamu işçisine ek olarak aynı sayıda devlet memurunun işine son verileceği gözönüne alındığında, sorunun enflasyonun düşmesi vs. olmaktan çıkıp, doğrudan sosyal ve siyasal sorun haline dönüşme eğilimi taşıması, “ekonomik istikrar tedbirleri”nin sona doğru gidişi anlamına gelmektedir. Bu öylesine belirgin bir durum ortaya çıkarmıştır ki, Mayıs ayından itibaren en çok konuşulan konu genel seçimlerin erkene alınması olmuştur. Neredeyse tüm düzen partileri erken seçim hesapları içine girerek, tüm söylemlerinde ve propagandalarında bu olasılığı gözönüne almaktadırlar. Ve Kemal Derviş, her zaman olduğu gibi, IMF adına konuşarak, erken genel seçimin “*ekonominin dengesini bozmayacağı*”nı beyan etmiştir.

Bugün IMF'nin 19. “istikrar paketi”nin tam olarak uygulanmasının olanaksız olduğu görülmektedir. Alınan tüm “önlemlere”, yapılan tüm “ek vergi gelirlerine”, verilen “faiz dışı fazla”lara rağmen, ülkenin içinde bulunduğu iç ve dış borç sorunu çözülmekten uzaktır.

Emperyalist ülkelerin birbiri ardına durgunluk içine girdikleri

bir dönemde, iç talepte meydana gelen büyük daralma, bu ülkeler açısından “pazar daralması” anlamına gelmektedir.

Doğrudan (dış borç) ya da dolaylı olarak, yani iç borç olarak Türkiye’ye borç veren emperyalist finans kuruluşları dolanın değer kazanmasını isterlerken, talep yetersizliği içinde bulunan emperyalist tekeller ithalatın artması için dolanın değer yitirmesini beklemektedirler.

Ama ülke içinde halk kitlelerinin tüketim gücünün sürekli azalması karşısında, doların fiyatı ne düzeyde olursa olsun, devlet gelirlerinde daha büyük artışlar sağlanması olanaksız hale gelmiştir. Tüketim azaldığı oranda, tüketimden alınan dolaylı vergilerin oransal olarak artırılması, miktar olarak aynı boyutta bir artış ortaya çıkaramayacaktır. Bu ise, dış borçların ödenmesi için gerekli gelirin sağlanamayacağı anlamına gelmektedir. Kitlelerin alım gücünde meydana gelen düşme, aynı biçimde, emperyalist ülke mallarının satışını büyük ölçüde düşürdüğünden, doların fiyatı ne olursa olsun, sonuç beklenenin tersi olmaktadır.

Böylece sorun, doların fiyatı ya da enflasyonun düşüşü olmaktan çıkmıştır. Karşı karşıya kalınan tek seçenek, yüksek enflasyona bağlı büyüme sağlanmasıdır. Halk kitlelerinin olağanüstü boyutlarda yoksullaştırılmasının, özellikle de kent küçük-burjuvazisinin mülksüzleştirilmesinin geldiği düzey, IMF’nin “ekonomik istikrar tedbirleri”nin sonucu olduğu gibi, aynı zamanda sonu da olmuştur. Artık halk kitlelerinden alınacak birşey kalmamıştır. “Yeniden ve daha fazlasıyla geri almak için vermek”, yani enflasyonist politikalarla ekonomik büyümeye geçmek gündemdedir. IMF, tüm söylemine ve stand-by anlaşmasına rağmen, bu gelişmenin karşısında “gerçeği” kabul etmek durumundadır. Bu, bir yandan erken genel seçimi gündeme getirirken, diğer yandan Kemal Derviş’in yeniden “anavatanına”, ABD’ye dönme zamanının geldiğini göstermektedir.

Şüphesiz bu son, belli bir direniş olmaksızın ortaya çıkmayacaktır. Özellikle uzun vadeli devlet tahvilleri almış olan “piyasa yapıcı büyük bankalar” enflasyonda meydana gelen düşmeyle birlikte ortaya çıkan reel faiz gelirlerindeki büyük artışla ayakta durmaktadırlar. Öyle ki, bu yıl içinde yapılan tahvil ihalelerinde toplam 4,2 katrilyon liralık satış yapılmıştır. Bu tahvillerin faiz oranları %85,7 ile %67,3 arasında değişmektedir. Enflasyonun Kemal Derviş’in ilan ettiği %35’ler seviyesinde gerçekleşmesi durumunda reel faiz geliri 50 puan seviyesinde olacaktır. Oysa ekonominin en kötü olduğu düşünlüğü, iç borçların faizlerinin bile ödenemez hale geldiği yıllarda bile reel faiz geliri 30 puanlar seviyesini geçmemiştir. Doğal olarak böylesine yüksek bir reel faiz gelirinden “piyasa yapıcı büyük bankalar”ın kolayca vazgeçeceklerini beklemek de olanaksızdır. Üstelik enflasyonist politikalara geri dönüldüğünde, enflasyonun yeniden

%100'ler seviyesine yükselmesi, bu tahvillerin reel faizlerini tümüyle alıp götürecektir de. Bu da, bu tahvil alıcısı bankaların iflas etmeleri ya da en azından büyük ödeme güçlükleri içine girmeleri anlamına gelmektedir. Böyle bir durum, bu bankalara devlet garantisine sahip olmayan krediler vermiş olan emperyalist finans kuruluşlarını etkileyecektir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, dışa bağımlı, yani emperyalist hegemonya altında bulunan ülkemizde ekonominin dengeleri dışarda, yani emperyalist metropellerde olduğundan, tüm gelişmeler, emperyalist ülkelerdeki sanayi sermayesi ile mali sermaye arasındaki iç çelişkinin gelişimine⁸⁸ ve üretim ve tüketim malları üreten sektör ile askeri mallar üreten sektör arasındaki güç ilişkisine göre biçimlenecektir.

⁸⁸ Burada, emperyalist ülkelerde sanayi sermayesi ile mali sermayenin birleşmesinden oluşan finans-kapitalin iç çelişkisi sözkonusudur.

Spekülasyon ve Manipülasyon Ekonomisinden Şeriat Ekonomisine mi?

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 67, Kasım-Aralık 2002

Fabrika çarklarından Gül'e 'canlı' hoşgeldin

20 Kasım günü *Hürriyet* gazetesinin ekonomi sayfasında verilen bu haber şöyle devam etmektedir:

“3 Kasım seçimlerinden tek başına iktidar çıkacağı beklentisi ile seçimden önce olumlu sinyal vermeye başlayan seçimden sonra da hızla düzelen faiz, kur ve borsa verileri gibi imalat sanayi üretimi de canlanma işareti verdi. İmalat sanayi kapasite kullanımı oranı Ekim ayında yüzde 80,6'ya yükseldi. En son Ekim 2000'de yüzde 81,3 olan kapasite kullanımı 23 aydır yüzde 80'in altında seyrediyordu. Böylece bir anlamda fabrika çarkları, Kasım 2000 krizini

de geride bırakmış oldu.”

Benzer haberler tüm “medya”da manşetlere taşınırken, ekonominin “düzlüğe” çıktığı ya da en azından çıkmaya başladığı yönündeki yorumlar birbiri ardına gelmeye başladı.

DİE'nin 19 Kasım günü açıkladığı “kapasite kullanım oranları” verilerinden yola çıkarak yapılan haber-yorumlarda, bir yandan “krizin aşıldığı” değerlendirmeleri yapılırken, diğer yandan “tam kapasite çalışmaya” yakında geçileceği beklentisi yayılmaya çalışılıyordu.

Hürriyet gazetesinin yazdığı gibi, “seçim öncesi olumlu sinyaller veren” ekonomi, seçimden sonra “hızla düzelen faiz, kur ve borsa verileri” ile “canlanma işaretleri” vermiş olduğundan, “kapasite kullanım oranları” verilerinin açıklaması “işaretlerin” “gerçekliği” olarak sunulmaktadır.

Seçim öncesinde Bülent Ecevit'in “ekonominin olumlu sinyaller verdiği”, “büyümeye geçildiği” ve böylece IMF politikalarının olum-

	Kapasite Kullanım Oranı*					
	İmalat Sanayi - Üretim Değeri Ağırlıklı			(Üçüncü çeyrek.%)		
	Devlet	Özel	Toplam	Devlet	Özel	Toplam
1978	70.6	60.2	61.6			
1979	67.7	56.0	56.9			
1980	59.6	54.3	55.2			
1981	60.6	55.7	56.7			
1982	67.2	58.0	59.4			
1983	67.5	59.3	60.3			
1984	79.3	73.3	74.3			
1985	73.8	69.3	70.3			
1986	72.5	69.1	70.0			
1987	80.7	76.8	78.2	82.2	76.7	78.7
1988**	77.5	73.5	74.8	76.4	72.2	73.6
1989	72.4	72.8	72.8	69.8	73.2	72.0
1990	74.1	75.7	75.2	72.2	75.6	74.5
1991	76.8	72.6	74.0	79.0	72.4	74.8
1992	77.8	75.7	76.4	81.0	75.6	77.5
1993	79.2	79.8	79.6	80.4	81.1	80.9
1994	78.3	70.8	72.9	80.8	69.9	73.0
1995	80.5	77.9	78.6	81.4	79.2	79.8
1996	82.1	76.5	78.0	80.4	77.1	78.1
1997	81.3	78.7	79.4	81.9	80.5	80.9
1998	81.0	74.5	76.5	84.5	74.4	77.3
1999	78.9	69.8	72.3	75.9	69.8	71.6
2000	79.8	74.4	75.9	77.3	76.3	76.6
2001	82.0	66.9	71.1	80.3	67.4	71.1
2002				85.6	73.5	77.5
2002 Ekim				87.5	76.1	80.6

* Kaynak: DİE

** 1988'den sonra yeni seri kullanılmıştır.

lu sonuçlarının alınmaya başlandığı yönündeki açıklamaları “medya”da fazlaca yer almazken, aynı sözler AKP hükümeti için “medya” tarafından söylenmeye başlanmıştır.

Burada, “medya”nın AKP’nin mecliste büyük bir çoğunluk elde ederek tek başına iktidar olması karşısında gösterdiği dalkavukluk fazlaca etkili olmasa da, dalkavukluğun ekonomik “verilerle” desteklenmesi “birşeylerin düzeleceği” umutlarını yaratmaya başlamıştır. Öyle ki, pek çok kişi, bu yayınlar karşısında, AKP iktidarının (en hafif deyimle) “işleri düzeltereği”ni düşünür olmuştur.

Herkesin bildiği ve kent küçük-burjuvazinin “nefes nefese izlediği” gibi, seçim sonrasında AKP’nin “tek başına iktidar” olmasıyla birlikte, borsa endeksi “şahlanmış” ve “çoşmuş”tur. 10.000’lerde seyreden İMKB-100 endeksi 15 Kasım itibarıyla 13.597’lere yükselmiştir. (%14).

Öte yandan faiz oranları inişe geçmiş ve AKP iktidarı (Tayyip Erdoğan) bir gecede 100 milyon dolar kazandırmıştır!

Kur (dolar) da, benzer biçimde “inişe” geçmiş ve 15 Kasım günü 1.612.000 TL. olmuştur.

İşte kapasite kullanım oranlarının açıklanması, tüm bu “olumlu sinyaller”e inananları inandırmaya yetmiştir.

Tüm bunların gösterdiği gerçek ise, ekonominin tümüyle spekülasyon ve manipülasyona dayandırılmış olduğudur. Her türden spekülasyon ve manipülasyon yapılabilmesi için “kamu kuruluşları” ellerinden geleni yapmayı sürdürmüşlerdir. Bunun sonucu ise, kapasite kullanım oranlarında görüleceği gibi, ülke, dünya ve ekonomi gerçekleri ile hiçbir ilişkisi olmayan “veriler” ortalıkta uçuşmaya başlamıştır.⁸⁹

DİE’nin verilerine göre, 1987 yılının üçüncü çeyreğinde kapasite kullanım oranı %78,7 iken, 1994 krizi döneminde %73 ve 2001 krizinde %71,1 olmuştur. Aynı verilerde kamu kesimindeki kapasite kullanım oranının en düşük olduğu yıllar 1988-1990 ve 1999-2000 yılı gözükmektedir. 1987-2002 arasında özel sektörün kapasite kullanım oranının %70’ lerin altına 1994 ve 2001 yılında düştüğü görülmektedir.

⁸⁹ Daha önceki bir yazımızda ülkemizdeki istatistik verilerin durumunu şöyle ortaya koymuştuk:

“IMF bile Türkiye’deki istatistik sistemini ‘zayıf’ bulduğunu açıklamıştır. IMF tarafından hazırlanan ‘Türkiye’de Veri Toplama ve Yayımlama Sistemlerinin İyileştirilmesine Yönelik Rapor’da, özellikle milli gelir hesaplamasında 1987 yerine 1996 yılının baz alınmasını isteyen IMF, enflasyon rakamları konusunda sadece ‘hane halkı tüketimi’ne ilişkin verilerin daha ayrıntılı olarak saptanmasını istemiştir. IMF, enflasyon hesaplamasındaki mevcut durumdan fazlaca rahatsız görünmemektedir. Bunun nedeni de, bu hesaplama yöntemiyle istenildiğinde istenilen seviyede bir enflasyon rakamının ellerinin altında bulunmasıdır. Bu yolla, halkı kandırmanın daha kolay olduğunu düşünmektedirler.” (*Kurtuluş Cephesi*, Sayı: 67, Mayıs-Haziran 2002)

Ancak 1978-1988 yılları arasındaki kapasite kullanım oranlarına bakıldığında 1984 ve 1987 dışında %70'lerin üstüne çıkılmamıştır. 1988 yılında DİE'nin "yeni seri"ye geçişiyle birlikte kapasite kullanımının %70'lerin altına düşmediği görülmektedir. İşte spekülasyon ve manipülasyon ekonomisinin başlangıç noktası da burada ortaya çıkmaktadır.

18 Ağustos 1998 tarihli *Hürriyet* gazetesinde şu haber yer almıştır:

"Kapasite kullanımı yükseliyor

İmalat sanayiinin, kapasite kullanım oranı yeniden yükselmeye başladı. DİE Temmuz ayı imalat sanayi eğilim anketi sonuçlarını açıkladı. Buna göre, Haziran ayında yüzde 78.4'e gerileyen kapasite kullanım oranı, Temmuz'da yeniden yükselerek yüzde 80.9 düzeyine çıktı. Kapasite kullanımını geçen yılın Temmuz ayında da yüzde 80.8 düzeyinde gerçekleştirmişti.

İmalat sanayi işyerlerinin tam kapasite ile çalışmama nedenleri içinde iç pazarda talep yetersizliğinin payı yükseldi. Geçen yıl yüzde 53.3 olan iç pazardaki talep yetersizliğinin tam kapasite ile çalışmama nedenleri içindeki payı bu yıl yüzde 55.7'ye çıktı. Dış pazardaki talep yetersizliğinin payı ise yüzde 17.8'den yüzde 15.4'e düştü."

19 Kasım 2002 tarihli *Milliyet* gazetesinin haberi ise şöyledir:

"Kapasite kullanımı 23 ay sonra yeniden yüzde 80'in üstüne çıktı

En son Kasım 2000'de yüzde 81.6 ile yüzde 80'in üstünü gören kapasite kullanım oranı, 23 ay aradan sonra, ekimde yeniden yüzde 80'i geçerek yüzde 80.6'ya çıktı

İmalat sanayinde kapasite kullanım oranı 23 ay aradan sonra ilk kez bu yıl ekim ayında yüzde 80'in üzerine çıkarak, yüzde 80.6 olarak gerçekleşti. Ekimde ortalama kapasite kullanımı kamu sektöründe yüzde 87.5'e kadar çıkarırken, özeldde yüzde 76.1'de kaldı.

Tam kapasite ile çalışmama nedenlerinin başında yüzde 59.5'le iç talepteki yetersizlik geldi."

Tam kapasite ile çalışmama nedenleri (%)

	2002	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim
İç pazarda talep yetersizliği	49.6	47.9	47.9	59,0	59,5
Dış pazarda talep yetersizliği	18.6	21.3	21.3	10,0	11,3
Mali imkansızlığı	2.8	2.5	2.5	2,1	2,2
Yerli mallarda hammadde yetersizliği	4.2	5.2	5.2	3,1	2,7
İşçilerle ilgili meseleler	2.1	1.8	1.8	2,5	2,4
İthal mallarda hammadde yetersizliği	1.2	1.1	1.1	1,0	1,3

19 Kasım 2002 tarihli DİE açıklamasında “tam kapasite çalışmama nedenleri” ise şöyle sıralanmıştır: İç pazarda talep yetersizliği %59,5; dış pazarda talep yetersizliği %11,3; mali imkansızlığı %2,2; yerli mallarda hammadde yetersizliği %2,7; işçilerle ilgili meseleler %2,4; ithal mallarda hammadde yetersizliği %1,3.

Görüleceği gibi, 1998 yılının Temmuz ayında “tam kapasite çalışmama nedeni” olarak gösterilen “iç pazarda talep yetersizliği” %55,7 iken, Ekim 2002’de %59,5 olmuştur. “Dış pazarda talep yetersizliği” ise, sırasıyla %17,8 ve %11,3 olmaktadır. Bunların somut anlamı ise, gerek 1998 Temmuz ayında, gerekse Ekim 2002’de “işverenler”in DİE’nin düzenlediği “iktisadi yönelim anketi”ne verdikleri yanıtların bir ve aynı olduğudur. Arada görülen küçük yüzde farklılıkları bu gerçeği değiştirmemektedir. Diğer yandan 1998 yılında “ekonomik kriz”le ilgili hiçbir uyan ya da haberin yer almadığı da gözönüne alınır, ortaya çıkan sonuç, DİE’nin “iktisadi yönelim anketleri”ne göre yayınlanan verilerin hiçbir değere sahip olmadığıdır. Zaten DİE’nin “iktisadi yönelim anketi” sınırlı sayıda “işverenle” yapılmakta ve çoğu durumda işyerindeki herhangi bir kişi tarafından yanıtlanmaktadır. (DİE’nin 19 Kasım tarihinde açıkladığı Ekim 2002’ye ilişkin veriler “835 işyeri”nden derlenmişken, 20 Kasım tarihinde açıkladığı üç aylık veriler “2199 işyeri”ne ilişkindir.)

DİE’nin açıkladığı kapasite kullanımına ilişkin verilerdeki çelişkiler bunlarla sınırlı değildir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, DİE’nin “iktisadi yönelim anketi”nde yer alan “tam kapasite ile çalışmama nedenleri”ne verilen yanıtlarda da açık bir farklılık bulunmaktadır.

19 Kasım 2002 günü açıklanan Ekim ayı verilerinde “tam kapasite ile çalışmama nedenleri”nin başında gelen “iç pazarda talep yetersizliği” %59,5 iken, bir gün sonra açıklanan üç aylık kapasite kullanım oranları verisinde bu oran %46,8 görünmektedir. Aynı şekilde “dış pazarda talep yetersizliği” Ekim ayı için %11,3 olarak açıklanırken, üç aylık verilerde %21,8 olarak açıklanmıştır.

Bunların ekonomik anlamı ise, Temmuz-Ağustos aylarında “iç pazarda” önemli bir talep ortaya çıktığı, ancak Eylül ayında bu talebin büyük ölçüde düştüğüdür. Diğer yandan, Temmuz-Ağustos döneminde ihracatta önemli bir “sıkıntı” görülürken, Eylül ayında bunların ortadan kalktığı, bir başka deyişle, dış pazarlarda önemli bir gelişme olduğu görülmektedir.

Diğer yandan, üretimde ve ihracatta önemli artışlar olduğuna ilişkin istatistik veriler birbiri ardına yayınlanmaktadır. Ve elbette bu verilerden çıkartılan sonuç ise, ekonominin “düzlüğe” çıkmaya başladığı şeklinde olmaktadır.

Oysa ki, DİE’nin yayınlamış olduğu “iktisadi yönelim anketi”ne dayanılarak düzenlenen “yeni serim” kapasite kullanım verileri bile, ekonominin hiç de “düzlüğe” çıkmadığını göstermektedir.

Eğer bir ülkede, “işveren”lerin %59,5’lik bir kesimi iç talep yetersizliğinden, dolayısıyla mallarını satamamaktan söz ediyorsa, varolan gerçek, halkın alım gücünün artmadığıdır. Bu durumda, üretimde meydana geldiği söylenen artışlar, ya ihracata ya da “stoklara” yönelik olmak zorundadır.

İlk sekiz aylık verilere bakıldığında bir önceki yılın aynı dönemine göre ihracattaki artış miktarı 1,364 milyar dolar (%6,7) olmuştur. 2001 yılına göre ihracatta meydana gelen bu artış da ağırlıklı olarak Temmuz ayında gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ithalattaki artış miktarı ise 2,710 milyar dolardır (%9,8). Ve Mart ayından itibaren ithalat ise sürekli büyümüştür. Nisan ayında %32,3 olan ithalat artışı, Ağustos ayında %19,4 olmuştur.

Sayılarla ne kadar oynanırsa oynansın, ortada olan gerçek, iç talepteki daralmanın devam ettiği ve doların değerinin düşmesine bağlı olarak ithalatın yeniden arttığıdır.

Bütün bunlar, ülke ekonomisinin bir önceki yıldan (2001) çok farklı durumda olmadığını göstermektedir.

“Medya”nın AKP’nin tek başına iktidara gelmesi karşısında gösterdiği dalkavukluk ve yağcılık kullanılabilir her türlü haberin öne çıkartılmasıyla birlikte görülmektedir. İşte DİE’nin açıkladığı “kapasite kullanım oranları”, böyle bir ortamda, bu amaçlarla öne çıkartılmıştır. Yıllardır benzer biçimde derlenen ve yayınlanan verilerin birbirine benzer sonuçlarıyla fazlaca ilgilenilmemişken, birden ortaya çıkan bu yoğun ilginin arka planında bu “medyatik” tutum bulunmaktadır.

Elbette “medya”nın bu tutumu ne ilktir, ne de yenidir. Ancak kitlelerin yönlendirilmesinde her zaman etkin bir araç olan “medya”nın bu yöntemi yine de “alıcı” bulmaktadır. Günümüz koşullarında “alıcı” kitle, aynı zamanda yeni AKP iktidarna “bağlanma” eğilimi içine sokulmuştur. İşin en tehlikeli yanı da burada ortaya çıkmaktadır. Dün IMF programlarının “başansı” için kullanılan “veriler”, bugün AKP için kullanılmaktadır. Birincisi ülkemizin daha fazla emperyalizme bağımlı ve yoksullaşan bir ülke haline getirilmesine ne kadar hizmet etmiş ise, ikincisi de tüketimin şeriat esaslarına göre denetim altına alınmasına ve şeriatçılığın sosyal yaşamda etkin hale gelmesine ne o kadar hizmet edecektir.

Klasik burjuva ekonomi-politiğinin “talep enflasyonu”na karşı iç talebin kısılması yöntemi ile tüketimin şeriat esaslarına göre denetlenmesi bir ve aynı şeydir.

İç talebin kısılması karşısında, ara malları ithalatındaki artışa paralel olarak üretim “canlandırılacak” ve “ihracata yönelik” üretim (her zamanki gibi) yeniden gündemin birinci maddesi haline gelecektir. Bu ise, bir dönem TL’nin aşırı değerlenmesine dayanarak ara malları ithalatının artması demektir. Ve her zaman olduğu gibi, ihra-

catın artırılabilmemesi için TL'nin değer yitirmesi peşinden gelecektir. Buraya kadar, IMF programı ile AKP uygulaması arasında bir çatışki ortaya çıkmayacaktır. Çatışki, tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin yeterli ihracat yapamadığı ve ara malları ithalatı yanında tüketim malları ithalatının da artması karşısında kendisi için gerekli iç talebin artırılması için devlet harcamalarının artırılması noktasında ortaya çıkacaktır.

“Medya”nın kapasite kullanım oranları üzerinden yaptığı çığırkanlığın üstünü örtmeye çalıştığı gerçeklerdir bunlar.

Bugün için AKP'nin açık ve belirgin bir ekonomi politikası ortalıkta bulunmamaktadır. Bilinebilen ve görülebilen ise, sınıfsal çıkarlarının temsilcisi olduğu küçük ve orta sermaye kesimlerinin içinde buldukları “kriz” koşullarına göre hareket edecek olduklarıdır. Ekonomide henüz hiçbir iyileşme ve gelişme mevcut değilken yapılan çığırkanlıklara bakıldığında, AKP'nin ilk bir yıllık “acil hedefler” uygulaması sonucunda %100' lük ve daha da üstünde kapasite kullanım oranlarıyla karşılaşmak fazlaca şaşırtıcı olmayacaktır.

Tayyip Erdoğan'ın Avrupa “seferi”ne bakarak, AB ülkelerine yeni ihracat olanakları sağlanacağını bekleyenlerin de umduklarını bulamayacaklarını bugünden söylemek kahinlik olmayacaktır. Dünya ekonomik bunalımının varlığını sürdürdüğü ve giderek **deflasyon ve durgunluğun** birlikte görülür hale geldiği bir dönemde, AB ülkelerine yönelik ihracatın artırılması olanaksızdır. Tersine bu ülkelerden yapılan ithalatta büyük bir artış ortaya çıkması daha büyük olasılıktır. İşte Tayyip Erdoğan ve şürekasının Erbakan'dan öğrendikleri de burada ortaya çıkmaktadır.

Erbakan, 28 Şubat post-modern darbesiyle sona eren kısa başbakanlığı döneminde ilk yurtdışı gezilerini “İslam ülkeleri”ne yapmışken, Tayyip Erdoğan “batıya” yapmıştır.

Ve anımsanacağı gibi, Erbakan'ın Endonezya'dan Libya'ya kadar yaptığı bu yurtdışı gezisi büyük bir “talihsizlik” olmuş ve “kanlı ya da kansız” şeriatçılığın ilk adımları olarak kamuoyuna yansımıştır. Oysa ki, Erbakan'ın bu davranışının temelinde, küçük ve orta sermaye kesimleri için yeni pazar ve kaynak bulma amacı bulunuyordu. Erbakan, bu pazar ve kaynakları AB ülkelerinden bulmanın olanaksız olduğunu bildiğinden, doğrudan “bulacağını” sandığı “İslam kardeşleri”ne gitmişti.

Tayyip Erdoğan ise, **re-export bir ekonomi** için, “batı ile doğu arasında köprü” olma söylemiyle “batıya” yönelirken, hem Erbakan gibi “şeriatçılığın ilk adımları” görünümünden kurtulmayı, hem de üretim kapasitesi düşmüş küçük ve orta sermaye için kaynak bulmayı amaçlamıştır. Bu yolla, özellikle “medya”da köşe başlarını tutmuş olan küçük-burjuvaları da (bir süre için) kendisine yedeklemiş olmaktadır. “Üreten” bir ekonomi için (kapasite kullanım oranları

bu anlamda kullanılarak) pazar bulmak amacıyla Tayyip Erdoğan'ın ikinci büyük yurtdışı "seferi"nin "kardeş islam ülkeleri"ne olacağı ise kesindir. Bunun da Erbakan'ın "islam ortak pazarı" söylemiyle gerçekleştirileceği ise her türlü kuşkudan uzaktır. Bu kez, Erbakan'dan farklı olarak Tayyip Erdoğan'ın elinde "batıdan istedik vermediler" kozu da bulunacağından, "kardeş islam ülkeleri" seferinin daha büyük bir "medyatik" destekle gerçekleşme olasılığı bulunmaktadır.

Gerek dünya ekonomik buhranı, gerekse "islam ülkeleri"nin emperyalizme bağımlılığı, "milli görüş"ün her türlü versiyonunun gerçekleşmesini olanaksız kılmaktadır. Dolayısıyla Tayyip Erdoğan ve şürekası da, her zaman olduğu gibi, içe, iç pazara dönmek zorundadır. Bir başka deyişle, küçük ve orta sermaye kesimleri için gerekli kaynaklar ve talep, iç pazardan karşılanmak zorundadır. Bu, "adil düzen"in ilk adımı olarak, kredi kaynaklarının küçük ve özellikle orta sermaye kesimlerine yönlendirilmesi demektir. Ama ortada üretken yatırımlar için gerekli para-sermaye bulunmamaktadır. Ülkedeki kullanılabilir tüm para-sermaye kaynağı ise, devlet iç borçlanma senetleri ve vergiler yoluyla elde edilecek devlet gelirleri olarak vardır.

Devlet iç borçlanma yoluyla küçük ve orta burjuvaziye ek bir "kaynak", yani reel faiz olanağı sağlamak AKP'nin "acil" hedefleri arasında olacaktır. Bugüne kadar "piyasa yapıcı bankalar" aracılığıyla gerçekleştirilen iç borçlanma, daha farklı araçlar kullanılarak küçük ve orta sermaye kesimlerinin yararlanacağı bir biçimde değişikliğe uğrattılacaktır. Bu konuda bilinen yöntem ise, T. Özal'ın Emlak Bankası aracılığıyla gerçekleştirdiği "karşılıksız kredi" verme yöntemidir. Diğer bir deyişle, kamu bankalarının "görev zararları" bir kez daha büyük miktarlara ulaşacaktır.

Vergi yoluyla yeni kaynak ise, "laik" kesimlerin vergilendirilmesini öne çıkartacaktır. Özellikle kent küçük-burjuvazisinin T. Özal döneminde başlayan ithal mallara dayanan yeni tüketim alışkanlıkları AKP hükümetinin vergi uygulamalarının odak noktasını oluşturacaktır. IMF ve Kemal Derviş'in "üstün gayretleri" ile çıkartılan ÖTV bu konuda yasal bir zemin oluşturmaktadır.

Diyebiliriz ki, Tayyip Erdoğan'ın AKP hükümeti, 1987-89 T. Özal uygulamalarının ikinci versiyonu olarak ortaya çıkmaktadır. Fak-Fuk-Fon'un yeniden "canlandırılması" da bu versiyonun birincisinin birebir taklidi olacağını göstermektedir. Nitekim AKP'nin ilan ettiği "acil eylem planı"nda yer alan "15.000 km'lik duble yol yapım çalışmaları ilk altı ayda başlanacak, Boğaz Demiryolu-Tüp Geçiş ve Gebze-Halkalı banliyö hattı projeleri gibi yeni projeler devreye sokulacak, 6 ay içinde konut seferberliği başlatılacak" sözleri de bu durumu yansıtmaktadır. (Anımsanacağı gibi, T. Özal'ın üç büyük "mis-

yonu ve vizyonu” olmuştur: Boğaz Köprüsü’nün satışı ve 3. köprü-nün yapılması; TEM otoyol inşaatı ve “toplulu konut”.)

Doğal olarak T. Özal’ın bu ikinci versiyonu, birincisi için “medya”da hiç sözü edilmeyen “kaynak” sorunuyla karşı karşıyadır. Elbette ilk anda Özal “vizyonu” ile “yap-işlet” yöntemi kullanılacağı ilan edilecek ve bu işler için gerekli finansmanın ihaleyi alan şirketler tarafından bulunacağı ilan edilecektir. Ama “vermeden almak Allah’a mahsus” olduğundan, ekonomide herşeyin bir karşılığı bulunmak zorundadır. Bu da, dış ve iç borçlanmanın artırılmasından başka bir şey değildir. Ancak T. Özal’ın ikinci versiyonu olmak Tayyip Erdoğan ve şürekası için fazlaca önemli değildir. Onların düşüncesine göre, Menderes, Demirel ve Özal’ın yaptıklarının kitleler tarafından nasıl algılandığı önemlidir. Menderes iktidarının “nispi refah”ı artırıcı uygulamalarının 1957 kriziyle, Demirel’in tek başına iktidarının 1970 devallasyonu ile ve T. Özal’ın 200 milyar doları aşan iç ve dış borçla sonuçlanmış olmasından çok, “seçmenler”in gözünde görünüşleri önem taşımaktadır. Bu nedenle, bu uygulamalarla 10 yıllık bir iktidar dönemini garantiye alacaklarını ummaktadırlar.

Doğal olarak, böylesine garantilenecek on yıllık bir AKP iktidarında, “şer’i” esaslara uygun yasal düzenlemeler yapmanın, devlet bürokrasisini “şeriatı” uygun hale getirmenin ve “sivil toplumu” “şeriatı” uygun bir yapıya dönüştürmenin olanaklı olacağı varsayılmaktadır. Bu nedenle, bu yönde atılacak adımların “aceleyle getirilmemesi”, “yumuşak” davranışlar sergilenmesi ve tepkilerin “tebessümle” geçirilmesi gündeme gelmektedir.

Bu durumda şu sorular ortaya çıkmaktadır: “Cumhuriyet Türkiye’de” böylesine “yumuşak” geçişli ya da Erbakan’ın deyişiyle, “kansız” bir biçimde şeriatçılığa geçiş olanaklı mıdır? T. Özal’ın ikinci versiyonunu ekonomik olarak sergilemenin koşulları var mıdır? Ülke ekonomisi buna dayanabilir mi? Bu uygulamalar karşısında oligarşinin ve emperyalizmin tavrı ne olacaktır?

Öncelikle unutulmaması gereken, Kemal Derviş’in iddiasının aksine, ekonomi ile politika birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturlar. Ekonomi-politika ya da politik ekonomi, devlete ve devlet çerçevesi içinde yaşayan tüm ulusa ait bir kavramdır. Bu nedenle, AKP olayının politik (şeriatçı) yanı ile ekonomik yanı bir bütün oluşturmaktadır. Küçük ve orta sermaye kesimlerinin temsilcisi olarak atacağı her adım, küçük ve orta burjuvazinin AKP’ye verdiği desteğin sürmesine hizmet edecektir. Parlamentoda bir başka sağ partinin mevcut bulunmayışı, ister istemez küçük ve orta burjuvazinin parçalanmışlığının ikinci plana itileceği bir siyasal durum yaratmıştır. Bir dönem için, küçük ve orta sermaye kesimlerinin bölünmüşlüğünden beslenen siyasal engeller AKP’nin karşısına çıkmayacaktır. Ama en büyük sorun da burada yatmaktadır.

Küçük ve orta sermaye kesimleri (özellikle tekelleşmemiş sanayi ve ticaret sermayesi) homojen bir bütün oluşturmadıkları için, değişik sektörlerde değişik ilişkiler içindedirler. Her kesimin üretim alanı, aynı zamanda ihtiyaç duydukları talebi belirlemektedir. Örneğin konfeksiyon sektöründe büyük bir alım gücüne sahip olan kent küçük-burjuvazisine yönelik üretim yapan kesimlerin çıkarları ile “gelir düzeyi düşük” kesimlere yönelik üretim yapan kesimlerin çıkarları belli bir yerden sonra birbiriyle çatışmak durumundadır. Türbanla başlayan tesettür ile biçimlenen “şeriatçı” konfeksiyon üretimi ile “çağdaş, batı modasına” uygun konfeksiyon üretimi uzun bir süre bir arada varolamaz. Her sermaye gibi, bu kesimlerde faaliyet gösteren sermaye de sürekli büyümek eğilimindedir. Bu ise pazarın genişlemesi demektir. Birinin pazarındaki genişleme (şeriat esaslarına uygun tüketim malları üretimi), diğerinin pazarının (batı tarzı) daralması pahasına gerçekleştirilebilir. Böylece şeriatçı-laikçi ayrışması, küçük ve orta sermaye kesimlerinin ayrışmasını da beraberinde getirir.

Diğer yandan yapımına hızla başlayacaklarını ilan ettikleri 15.000 kilometrelik “duble yol”, TEM’in dışında kalan illere yönelik olacak ve bu illeri daha fazla iç pazara açacaktır. Kütahya’dan Erzurum’a, Samsun’dan Rize’ye uzanan “duble yol”, buradaki geleneksel mallar üreten kesimlerin iç pazardan daha fazla pay almalarına neden olurken, aynı pazarda faaliyet gösteren bir başkasının pazar yitirmesine neden olacaktır. Öyle ki, bugün için belli oranda iç pazarda yer bulan Konya ve Kayseri küçük ve orta sermayesi bu gelişmeden en fazla zarar görecektir. “Laik” kent küçük-burjuvazisine yönelik üretim yapan kesimlerin devreden çıkartılmasıyla ortaya çıkacağı düşünülebilecek pazarın her kesime de yeterli olacağı varsayılabilir, “laik” kent küçük-burjuvazisinin bu kesimlerin ürünlerine talepte bulunup bulunmayacağı belirsizdir. Dolayısıyla belirsiz ve muğlak bir pazar için yatırım yapacak bir sermaye bulmak da, o derece hayalidir. Doğal olarak, her sermaye gibi, bu sermaye kesimleri de fiilen varolan pazar için ve bu pazardaki talebe uygun olarak yatırım ve üretim yapmak durumundadır. Bu nedenle, bir yandan pazarda aşırı-üretim ortaya çıkacak, diğer yandan ise kendi aralarında rekabet savaşı baş gösterecektir. Bugüne kadar, oligarşinin ve emperyalist ülkelerin tüketim mallarının rekabeti ile yüzyüze olan bu kesimler, gelişmeye bağlı olarak kendi içlerinde çatışmaya girmek durumunda kalacaklardır. Kitlelerin tüketimi asgariye indirilemediği ve belli bir düzeyde sürekli ve sabit hale getirilemediği sürece, bu rekabet AKP’nin parçalanmasıyla eş sonuçlar üretecektir.

Tekelleşmemiş ya da son kriz nedeniyle iflas etmiş yahut iflas eşiğine gelmiş sanayi ve ticaret sermayesi ise, geleneksel mal-

lar üreten küçük ve orta sermaye kesimlerinden farklı olarak, işbirlikçi tekeli burjuvazinin üretim alanlarına el atmaksızın varolamayacaktır. Otomotivden beyaz eşyaya kadar, ağırlıklı olarak kent küçük-burjuvazisinin tükettiği mallar üretimindeki tekelleşme çabaları, bir yandan siyasal iktidarın desteğini gerekli kılarken, diğer yandan kent küçük-burjuvazisinin tüketim gücünün varlığını ve sürekliliğini gerekli kılar. Dolayısıyla kent küçük-burjuvazisinin tüketimini “şeriat” esaslarına uygun hale getirecek her uygulama, bu tekelleşmemiş burjuvazinin çıkarlarına ters düşecektir. Bugün tekeli burjuvazinin içinde yer alan, ancak son ekonomik krizle iflas etme noktasına gelmiş olan Karamehmetlerin (Çukurova Holding) AKP’ye verdiği “medyatik” destek ile Turkcell’in tüketicisi kitle arasında açık bir çelişki bulunmaktadır. Bunun anlamı ise, Karamehmetlerin AKP iktidarının “acil eylem planı” çerçevesinde yapacaklarıyla elde etmeyi umdukları, onların “medyatik” desteğinin sınırını belirlemektedir. (Bu da, bileneceği gibi, Pamukbank’a el konulmasıyla ilgilidir.)

“Şeriatçı” ya da “İslamcı” olarak adlandırılan tekelleşmemiş sermaye kesimlerinin bir simgesi durumunda bulunan Ülker grubunun AKP’ye verdikleri açık destek gözönüne alınırsa, bu dönemde Ülker’in tekelleşme hayallerinin gerçekleşeceğinden söz etmek olanaklıdır. Şüphesiz Ülker’in tekelleşmesi, aynı sektörde faaliyet gösteren tekellerin güç kaybetmesi ve hatta piyasadan çekilmesi anlamına gelecektir. Bu açıdan, Ülker’in tekelleşmesi, somutta Nestle’den *Milka*’ya kadar çokuluslu tekellerin pazar yitirmesi demektir. Nestle’nin İsviçre, *Milka*’nın Alman tekeli oldukları gözönüne alındığında, çatışmanın ulusal ölçekte değil, uluslararası ölçekte sonuçlar ortaya çıkartacağı hemen görülecektir.⁹⁰ Diğer yandan ise, Ülker’in bu sektörde tekeli haline gelebilmesinin yolu, Nestle’nin ürettiği tüm ürünlerde pazarı ele geçirmesine bağlıdır. Bu da, Nestcafe’nin “Ülkercafe” lehine piyasadan çekilmesini öngerektirir.

Bu ilişki ve çelişkiler içinde oligarşi dışındaki sömürücü sınıflar arasındaki ayrışma ve bölünmelerin 3 Kasım seçimlerinde AKP etrafında birleşme yönündeki gelişiminin sürdürülebilirliği de oldukça zordur. Özellikle tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin “şeriatçılık” temelinde sürdürdükleri siyasal ilişkileri, hem ekonomik, hem ideolojik açıdan hızlı bir ayrışma dinamiğine sahiptir. Al Baraka Türk, Faisal Finans ve Asya Finans gibi “faizsiz bankacılık” adı altında başlatılan bankacılık ilişkilerinin başlangıçta yarattığı “birlik”, 2001 kriziyle birlikte “ayrışmaya” yerini bırakmıştır.

Yasal olarak “özel finans kurumu” olarak tanımlanan, “faizsiz bankacılık” yaptıklarını söyleyen şeriatçı kesimlerin finans kuruluşları,

⁹⁰ Bu konuda Nestle ile Ülker arasında başlayan “benim çikolatamda daha fazla süt var” üzerinde yükselen reklam savaşı ilk haberci durumundadır.

Albaraka Türk Özel Finans Kurumu A.Ş. (1985), Faisal Finans Kurumu A.Ş. (1985), Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş. (1989), Anadolu Finans Kurumu A.Ş. (1991), İhlas Finans Kurumu A.Ş. (1995) ve Asya Finans Kurumu A.Ş.'dir (1996).

Kamuoyu tarafından çok fazla bilinmeyen bu "ayrışma", *Faisal Finans*'ın 1998 yılında Kombassan Holding'e "dolaylı" olarak satışı ile başlamıştır.

Kombassan Holding'in "yasal nedenlerle" bankacılık yapamayacağı açığa çıktıktan sonra *Faisal Finans* hisseleri Sabri Ülker'e ait İsviçre'deki Olfo SA aracılığıyla satın alınmış ve adı *Family Finans* olarak değiştirilmiştir. Bu işlemler BDDK'ya yanlış bilgi verilerek AKP'nin Maliye Bakanı Kemal Unakıtan tarafından gerçekleştirilmiştir.⁹¹

"Özel finans kuruluşları"ndan bir diğeri olan *Asya Finans* 1996 yılında kurulmuştur. Yönetim kurulu başkanı İhsan Kalkavan olmakla birlikte, asıl sahipleri Fettullah Gülen ve Selçuk ve Faruk Berksan'dır.

Berksan kardeşler Asım Ülker'in çocuklarıdır. Asım Ülker, kardeşi Sabri Ülker'le birlikte Ülker şirketinin kurucusudur. Soyadını 1953 yılında Berksan olarak değiştirmiştir. Ülker kardeşlerin yolları 1987 yılında ayrılmış ve Asım Ülker Berksan *Kar Şirketler Grubu*'nu kurmuştur.⁹²

Asya Finans'ın diğer kurucuları ise, M. Emin Hasırcılar (İGS'nin kurucusu, Hasırcılar Tekstil), Mustafa Kavurmacı (Aydınlı Giyim), O. Gürbüz Özkara (İzmir, Türki cumhuriyetlere ihracat yapar), Tahsin Tekoğlu (tekstilci, Türkmenistan'da fabrikası var), A. Rıza Tannseven (sinemacı), Beyhan Nakipoğlu (Beca Holding), Turgut Aydın (Aydın Örme), Hüseyin Döğme (Londra Camping ve TIR şirketi sahibi), Sadık Pişen (plastik sanayi), Naci Altınbüken'dir (sarraf).

"Yerli malı" şeriatçı finans kuruluşlarının en çok bilineni ise İhlas Holdign'e aittir (İhlas Finans).

Bu üç "yerli malı" şeriatçı finans kuruluşunun da içinde yer

⁹¹ Tüm "çağdaş" (kravatlı, takım elbiseli) görünümüne rağmen, yaptıkları işin niteliğini çok iyi bilmektedirler. 14 Nisan 2002 günlü *Yeni Şafak* gazetesinde Family Finans Genel Müdürü Can Akın Çağlar, "meslek dışında yapmak isteyip de yapamadığımız şeyler var mı?" şeklindeki soruyu şöyle yanıt-lamaktadır:

"İstedğim iki şey vardı. Birincisi Boğaz'da içkisiz bir balık lokantası. Ben yapmadım ama şu anda bir sürü var.

İkincisi muhafazakar eğilimli insanların bütün gününü orada geçirebileceği, içerisinde spor tesisi, yüzme havuzları, eğlence merkezleri falan olan, üyelikleri olan ve sadece üyelerin girebileceği bir komp-leks, büyük bir klüp kurmak.

Enka gibi böyle tesisler var ama muhafazakar kesime hitap eden bir yer yok."

⁹² Asım Ülker Berksan'ın *Kar Şirketler Grubu* bünye-sinde şu şirketler bulunmaktadır: Kar Yatırım, Arcon, Kar Gıda, Kafeda, Bolpat, Kar Et, Kar Gene, Fatih, Kar Tarım, Kar Yapı, Umde, Çamlıca İnşaat, Novoplast, Sing Mavi Boru, Altair, Topair, Top Service, Hezarfen, Kar Metal, Karberk, Kar Paket, Kar Poligon, Force, Atlas Air, Mavi Ay, Karlink, Mavi Boru, SBF, Bisco, Karimpex, Kar Sing, Çamlıca Vakfı.

aldığı “özel finans kuruluşları”nın ellerinde tuttukları mevduat miktarı 550.000 hesapta 2 milyar dolar civarındadır. Asli işlevleri “İslamcı sermaye” olarak “medya”da tanımlanan kesimlere düşük faizli kredi temin etmektir. Üç “yerli malı” finans kuruluşunun kendilerine ait “medya”ları bulunmaktadır. Ülker grubunun denetimindeki *Faisal Finans* (Family Finans) Kanal 7 ve Yeni Şafak, İhlas TGRT ve *Türkiye* gazetesi, *Asya Finans*, Samanyolu Tv ve Zaman gazetesi yoluyla kendi “medya”larına sahiptirler. Bu yönüyle, bu üç finans kuruluşu (“İslamcı banka”) tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin kendi içlerindeki alt birlikleri ifade etmektedirler. Ancak gerek finansman için kullandıkları yöntem (“faizsiz bankacılık”), gerek finansman ettikleri şirketlerin faaliyet alanları ortak ve aynı olduğundan, oligarşi ile olan çelişkileri yanında kendi iç çelişkileri de ağır basmaktadır. Kendi iç çelişkileri, bir yandan tarikat ayrılıkları olarak “ideolojik” niteliklere sahip iken, diğer yandan benzer üretim alanlarında faaliyet yürütmelerinden doğan “ekonomik” niteliklere sahiptir. Örneğin, bugün için birlikte hareket eden Ülker ile Saray grubu gıda sektöründe, ağırlıklı olarak da bisküvi vb. alanlarında faaliyet yürütmektedirler. Öte yandan birisi Nakşibent tarikatından iken, diğeri Nurcu’dur.

Tekelleşmemiş ve tekelleşmenin yolunu MNP’den AKP’ye kadar uzanan “şeriatçı” siyasal güç ile sağlayacaklarını düşünen sanayi ve ticaret burjuvazisinin iç çelişkileri MÜSİAD içindeki çatışmalarda da görünür hale gelmiştir. MÜSİAD içinde yaşanan çatışmalar yanında TOBB içinde zaman zaman ortaya çıkan farklılıklar, uzun yıllar işbirlikçi tekeli burjuvazinin bu kesimlerle yaşadıklarından farklı değildir. Aradaki fark, geçmişte feodal ve yarı-feodal kesimlerle ittifak kuran işbirlikçi tekeli burjuvazinin yerini tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin almış olmasıdır. Ama işbirlikçi tekeli burjuvazi, baştan emperyalizmle bütünleşmiş olarak doğduğundan, bu ittifakta kendi içinde belli bir homojenlik oluşturabilmişken, aynı durum diğerleri için mevcut değildir. Dolayısıyla birarada tutulması ve yönetilmesi neredeyse olanaksız olan bir ilişki ve çelişki sözkonusudur.

Tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisinin oligarşi dışındaki sömürücü sınıf ve tabakaların “öncülüğünü” yapabilmesi ve kendi önderliği altında bir “milli burjuva bloku” oluşturabilmesi, iç dinamiğinin ürünü olarak açıklanabilse bile, bu kesim “milli burjuva” özelliklerine sahip değildir. “Ülkedeki mevcut kapitalist ilişkiler ve burjuvazi, emperyalist-kapitalist ilişkilerle karşılaştıktan ve ona tarihi bir süreç içinde tabi olduktan sonra, ilerici niteliğini yitirmiş ve üretici güçleri engeller bir niteliğe bürünerek, iç dinamiğinin hareketine karşı olmaya başlamıştır”.⁹³ Dolayısıyla, ülkemizde iç dinamiğinin taşıyıcısı ve sürdürücüsü sınıf proletaryadır. Bu yüzden, tekelleşmemiş

burjuvazinin her girişimi, kendisini tekelleştirmek ve bu amaç için emperyalizmin işbirlikçisi olmak yönündeki hareketinden başka bir anlama gelmemektedir.

Bugün tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisi için fazlaca seçenek bulunmamaktadır. Ya mevcut işbirlikçi tekelci burjuva kesimleri bir yana iterek onların yerine geçecektir, ya da onların yönetimi altında “dış pazarlara” açılacaktır.

Birinci seçenek, mevcut işbirlikçi tekelci burjuvazinin önemli bir bölümünün tasfiyesine neden olacak büyük bir ekonomik kriz ortaya çıkmadığı sürece olanaksızdır. Ki böyle bir ekonomik kriz koşullarında tekelleşmemiş burjuvazinin ayakta kalabilmesi ise hiç mümkün değildir.

İkinci seçenek ise, 1995’de RP’ye ve 1999’da MHP’ye bağlanan “umutlann” aynısıdır. RP’nin “islam ülkeleri”ne yönelik ihracatı artıracığı beklentisi ile 1999 seçimlerinde MHP’nin Türki cumhuriyetlerin iç pazarlarını ele geçirmeyi sağlayacağı beklentisi “dış pazarlara açılma”dan başka bir yolun kalmadığını göstermiştir. Ancak emperyalist ülkelerde ortaya çıkan aşırı-üretim buhranı ve buna bağlı olarak dünya ticaretindeki büyük düşüş, “dış pazarlar”da yer bulmanın sanıldığı kadar kolay olmadığını göstermektedir. Diğer yandan, emperyalist ülkelerin eski teknoloji ürünleriyle yapılan üretim maliyetleri, işgücünün görece ucuzluğuna rağmen, yeterli “rekabet” olanağı yaratmamaktadır. Bu yüzden, “şeriat ekonomisi”, kaçınılmaz olarak bir **re-export ekonomi** olmaz durumundadır. 1990 sonrasında Anadolu’da baş gösteren “serbest bölge” olma girişimleri ve istekleri, “Anadolu kaplanları”nın Güney Kore modeli bir yol izlenmesi talebini ifade etmektedir. Küçük ve organize sanayi bölgelerinde faaliyet yürüttükleri için “serbest bölge” ilan edilmesiyle herşeyin düzeleceğini beklemekteyler. Vergisiz ve sendikasız “serbest bölgeler”den yapılacak ihracat, aynı zamanda iç pazardaki tekelci burjuvazinin egemenliğine zarar vermeyeceği için daha “uyumlu” bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. Tayyip Erdoğan’ın “Avrupa seferi” böylesi bir re-export ekonomi için bir arayış olarak da görünmektedir. Türkiye’nin “stratejik ve coğrafi konumu”, “Avrupa ile Asya arasında köprü” oluşu konusunda bitmez tükenmez demeçlerin gerçekliği de burada bulunmaktadır.

Bu kesimlerin göremedikleri ve anlamak istemedikleri ise, dünya pazarlarının emperyalist ülkeler tarafından paylaşılmış olduğudur. Aşırı-üretim buhranı koşullarında bu pazarlarda yer bulmak ise tümüyle olanaksızdır. Bu nedenle, re-export ekonomi arayışı, emperyalist ülkelerin yenilenmesi zorunlu hale gelmiş olan makinelerinin alıcısı (ithalatçısı) olmaktan öteye geçmeyecektir. Bu kesimler

⁹³ İlker Akman, *Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz*.

için AKP hükümetinin yapacağı tek şey, “faaliyet dışı kârlar”ını artırıcı yollar bulmaktan ibarettir.

“Genel olarak, devlet kredisinin oynaklığı, devlet sırlarını bilmek, bankacılara olduğu gibi onların meclislerdeki ve tahttaki yandaşlarına da, devlet tahvillerinin geçerli fiyatında görülmemiş ve ani dalgalanmalar yaratma olanağını”⁹⁴ verir. AKP’nin kullanabileceği tek “kaynak” da budur. Ve her zaman olduğu gibi, bu “dalgalanmaların değişmez, sürekli sonucu, ancak bir küçük sermayedarlar yığınının yıkımı ve büyük spekülâtörlerin akıl almaz bir hızla zenginleşmesi”dir.

⁹⁴ Marks, *Fransa’da Sınıf Savaşmaları (1848-50)*, Seçme Yapıtlar, Cilt: I, s. 251.

ALTERNATIF
EKONOMIK
POLITIKA

“Globalleşen” Dünyada Anti-Emperyalist Bir İktidar Yaşayabilir mi?

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 52, Kasım-Aralık 1999

1980 yılında emperyalist sistemin içine girdiği ekonomik buhranla birlikte ortaya çıkartılan “neo-liberalizm”in en büyük iddiası, günümüz koşullarında klâsik anlamda bir bağımlılık/bağımsızlık olgusunun sözkonusu olmadığı, bunun yerini “karşılıklı bağımlılık” ilişkisinin aldığı olmuştur. “Neo-liberalizm”e göre, “global” olarak ulusal ekonominer birbirleriyle ayrılmaz bağlar kazanmıştır ve bu bağlar “3. dünya ülkeleri”nin “metropollere” bağımlılığı yanında, “metropoller”in “3. dünya ülkelerine” bağımlılığını da getirmiştir. Bu “karşılıklı bağımlılık”, “3. dünya ülkeleri”nin “metropoller”e sanayi malları ihracını artırarak, “metropoller”deki sanayilerle rekabet edebilme koşullarını da yaratmıştır. Güney Kore, Tayvan, Singapur, Endonezya gibi ülkelerin “metropol” ülkelerle olan ticaretlerinde sanayi ürünleri ilk sırada yer aldığı gibi, dış ticaret dengesi bu ülkeler lehine büyük fazlalıklar vermektedir. Üretim için gerekli girdilerin bir kısmının dış ülkelere gelmesi, bu tür sanayilerin dışa bağımlılığını kaçınılmaz kıldığı gibi (uluslararası işbölümünün bir sonucu olarak), ürünlerin “metropol” ülkelere satılma zorunluluğu, aynı zamanda “metropol” ülkelerinin bu ürünleri satın alma zorunluluğu ile birlikte gelişmiştir. Bu koşullarda, tekil ulusal ekonomilerin kendi başına yeterli olması ve gelişebilmesi **olanaksızlaşmıştır**.

Bu “neo-liberal” iddialar, 1990 sonrasında Sovyetler Birliği’nin dağıtılmışlığı koşullarında, daha büyük ölçüde ileri sürülmeye ve propagandası yapılmaya başlanmıştır. Artık bu iddialar yeni bir söylem ortaya çıkarmıştır: “Globalizm” ve “yeni dünya düzeni”. “Neo-liberalizm”, emperyalist hegemonya altındaki ülkelerin içinde buldukları sömürü ilişkilerini “karşılıklı bağımlılık” söylemiyle meşrulaştırırken, diğer yandan bu yeni kavramları, bu meşruiyetin yeni destekleri olarak kullanmaya başlamıştır.

Tüm bu söylemlerin ve savların amacı, emperyalist sömürü altındaki ülkelerin **bağımsızlık** istemlerinin “günümüz dünyasında” hiç bir değere sahip olmadığını ve “globalleşen dünya”da, bu dünyadan **bağımsız olarak yaşamının ve kalkınmanın** olanaksız olduğunu kitlelere kabul ettirmektir. Sovyetler Birliği’nin dağıtılmışlığından Küba’nın emperyalist ambargo koşullarında karşı karşıya kaldığı ekonomik sorunlara, Nikaragua’da Sandinistlerin iktidarı yitirilerine, Vietnam’ın Amerikan emperyalizmiyle ve IMF ile ilişki kurmasına kadar her somut olgu, bu amaç için kullanılır olmuştur.

Öz olarak denilmektedir ki, **“Globalleşen” dünyada anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) bir devrimci iktidar uzun süre ayakta kalamaz ve ülke içinde ekonomik gelişmeyi sağlayamaz.**

Dikte ettirilmeye çalışılan bu vargı, anti-emperyalist bir ekonomik kalkınma programının ne denli “insani”, “toplumsal” niteliğe sahip olursa olsun, uygulanabilmesi için **gerekli ekonomik kaynakları bulamayacağı** iddiasıyla sona erdirilmektedir. Böylece, salt anti-emperyalist bir devrim programının gerekli ekonomik kaynakları “nereden bulacağı” sorusuyla sınırlı kalınmayarak, her türden anti-emperyalist ekonomi-politikaların “kaynak sorunu” nedeniyle uygulanamayacağı söylenmektedir.

Ülkemiz somutunda T. Özal döneminde yaygınlaştırılan bu “neo-liberal” söylem, bir yandan devrim mücadelesinin politik iktidarın ele geçirilmesiyle sonuçlansa bile, ekonomik kalkınmayı sağlayamayacağı için “boş” ve “soyut” bir gelecek hayali olduğunu ilan ederken, diğer yandan düzen partilerinin seçim propagandalarındaki vaatlerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli kaynağın bulunamayacağı propagandasıyla birlikte yürütülmüştür.

Bu söylem, 1980 sonrasında reel ücretleri sürekli olarak düşen işçi sınıfının sendikal mücadelesinin yükseldiği bir evrede ücret artışı istemlerine karşı da geniş ölçüde kullanılmıştır. En yüzüstü ifadelerle “bulun kaynağı istediğinizi verelim” denilmeye başlanılmıştır. Zaman içinde bu söylem ve onun içerdığı demagoji öylesine kabul görür hale gelmiştir ki, her türlü toplumsal, ekonomik, kültürel vb. istem karşısında “kaynak sorunu” ortaya atılmaya başlanmıştır. Sonuçta, geniş halk kitleleri bu demagojinin etkisi altına girmiş ve kendi çıkarlarını doğrudan ilgilendiren konularda bile “kaynağı nereden

bulacaksınız” sorusunu sorar hale gelmiştir. Giderek bu kavrayış günlük yaşamların içine girmiş, iş yerlerinden ev içlerine kadar her yerde **istekler** ve **öneriler** “kaynağı nerede” sorularıyla kolayca bir yana itilir olmuştur. Artık her talep ya da öneri, kendi içinde kendi “kaynağını” **bulmaksızın** “ileri sürülemez” ve söylenemez hale gelmiştir. Tüm bunlar giderek mizah (gülmece) konusu olabilecek düzeylere inmiş, aile ilişkileri içinde çocuğun en çocuksu istemleri bile, anne ve babaları tarafından “kaynağı nereden bulacak?” sözleriyle karşılaşır olmuştur. Bunun günümüzdeki en son bulucularından birisi de tasfiye sürecindeki PKK olmuştur.

“Ayrılmak, ayrı devlet kurmak, emperyalist sistemden gelen egemenlik yaklaşımına karşı cephe almak, bütünüyle sistem dışına çıkmak ve kendi kabuğuna çekilmek, ulusları geliştirmiyor, geliştirmede de. Yüzyılın sonuna geldiğimiz bir süreçte, artık ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi, çözüm yöntemi olarak esas alınmaması gereken, gelişme açısından yeterlilik arzetmeyen, ulusun bütün yönleriyle gelişimine denk düşmeyen bir yöntem olarak kalıyor.

Nitekim bunu esas alan uluslar geri kaldılar. Şimdi bu devletler yıkılıyor. **Bu tür bağımsızlık anlayışı, içinde bulunduğumuz dünyaya denk düşmüyor.”** (*Serxwebun*, Ağustos 1999, sayı: 212) (abç)

Sözün özü, “emperyalist sistemden ayrılarak ekonomik gelişmenin sağlanması olanaksızdır” yargısı en geniş ölçekte yerleştirilmiştir. Ve bu yargı, anti-emperyalist bir devrimci iktidarın “bulamayacağı” bir “ekonomik kaynağın”, mevcut düzen tarafından nasıl bulunacağını da bir yana bıraktığından, kadercilik ve tevekkülçülük yaygınlaşmıştır.

Soru şudur: Anti-emperyalist devrimci bir iktidarın, ülkenin ve toplumun gelişebilmesi ve kitlelerin yaşam standardını sürekli artırabilmesi olanaklı mıdır? Bunları gerçekleştirebilmek için gerekli “ekonomik kaynaklar” var mıdır? Nereden bulunacaktır?

DEVİRİMCİ İKTİDARIN EKONOMİK KAYNAKLARI

THKP-C/HDÖ Demokratik Halk Devrimi Programı’nın belirlemeleriyle söylersek, devrimci iktidar, “gerçek ve bağımsız bir sanayileşme ve ileri bir tanımsal ekonomi yaratarak, halkın yaşam koşullarını sürekli yükseltmeyi” amaçlar. Bu amaç, aynı zamanda, “nüfus artışını gözönüne alarak, bu artış aşan düzeyde ve kişi başına düşen miktarı zaman zaman içinde artıran ve de bunun sürekliliğini güvence altına alan bir üretim artışını” da içermek durumundadır.

Sorun, “neo-liberal” söylemle ifade edersek, bu amacı gerçekleştirmek için gerekli “ekonomik kaynaklar”ın bulunup bulunamayacağıdır.

En genel ifadeyle söylersek, ekonomide kaynak, **mevcut** üretim birimlerinin üretimlerini sürdürebilmeleri için gerekli girdiler (kapitalist ölçekte, hammadde, yarı-mamul madde, makine, teçhizat vb. olarak değişmeyen sermaye ile ücretler ve diğer giderler için değişen sermaye) ile **yeni** gereksinmelerin karşılanması için üretimin artırılması amacıyla üretim alanının genişletilmesi ya da **yeni** üretim birimlerinin kurulması için gerekli yatırım araçlarını kapsar.

Kapitalist ölçekte bu kaynaklar, sabit ve döner sermaye olarak tanımlanır. Sözkonusu olan tekil kapitalistin yatırımı olmadığından, ülkesel ölçekte bu sermayenin bulunması “ekonomik kaynak” olarak tanımlanmaktadır.

Emperyalist sistem içinde ele alındığında bu “ekonomik kaynak”, yani yatırım ve üretim için gerekli sermaye, ülkenin emperyalist sistem içindeki yerine göre değişkenlikler gösterir.

Eğer emperyalist bir ülke sözkonusu olursa (“metropol ülkeler”), sermayenin **tarihsel birikimi** ve **yeniden üretimi** ekonomik kaynakların çerçevesini belirleyecektir.

Emperyalist-kapitalist ülkeler açısından, ekonomik gelişim için, öncelikle bir sermayenin varolması gereklidir. Bir başka deyişle, kapitalist üretimin başlayabilmesi için, öncelikle kapitalistin bir “ekonomik kaynak”, yani sermaye bulması şarttır. Bu yüzden, emperyalist-kapitalist ülkelerde kapitalizmin **ilk ekonomik kaynakları** ilkel sermaye birikimi olarak ortaya çıkar. Hiçbir şey yoktan varedilemeyeceğine göre, kapitalist üretim için ilk “ekonomik kaynak” bir yerden gelmiş olmak zorundadır. Bu ilk “ekonomik kaynak”, yani ilkel sermaye birikimi olmaksızın, kapitalist üretimden söz etmek olanaksızdır. Aksi halde, **mevcut olan**, yani **birikmiş olan** bir sermayenin nereye ve nasıl yatırılacağı sorusu ortaya çıkar ki, bu da “kaynağı nereden bulacaksınız” sorusunu soran herhangi bir “neo-liberalizm” yanlısının demagojisi için hiçbir işe yaramayacaktır. Onların demagojisinin temeli, gerçekleştirilmek istenen amaç için mevcut olmayan bir “kaynak”ın nereden bulunulacağı sorusunda yatmaktadır. Dolayısıyla, emperyalist-kapitalist ülkelerin bugün ellerinde mevcut olan olağanüstü sermaye birikimi değil, başlangıçta **mevcut olmayan sermayenin nasıl biriktirildiği** sorusu yanıtlanmak zorundadır.

Karl Marks, *Kapital*'de kapitalist üretim sürecini ayrıntılı olarak tahlil ederken, aynı zamanda sermayenin ilkel birikimi ve büyüme sürecini de ayrıntılı olarak ele almıştır. Sermayenin ilkel birikimini Marks şöyle ortaya koymaktadır:

“Sermaye birikimi, artı-değerin varlığını; artı-değer, kapitalist üretimi; kapitalist üretim ise, meta üreticilerinin elle-

rinde daha önceden oldukça büyük bir sermaye ve emek-gücü kitlesinin bulunmasını öngörür. Buradaki hareketin bütünü, bu yüzden bir kısır döngü gibi görünür ve bundan ancak kapitalist birikimden önce, bu üretim tarzının sonucu değil, çıkış noktasını oluşturan bir ilkel birikimin (Adam Smith'in deyişiyle, daha önceki birikimin) bulunduğunu kabul etmekle kurtulmak mümkündür.

Ekonomi politikte, bu ilkel birikim, aşağı yukarı teolojide ilk günahın oynadığı rolü oynar. Adem baba elmayı ısırmıştır ve insanoğlu günaha bulanmıştır. Günahın başlangıcı güya böylece, geçmişe ait bir masal gibi anlatılarak açıklanmış oluyor. Evvel zaman içinde, iki çeşit insan vardı; birisi çalışkan, akıllı ve daha önemlisi tutumlu bir seçkinler topluluğu; diğeri, ellerine geçeni ve hatta da- ha fazlasını har vurup harman savuran tembel serseriler topluluğu. Teolojinin ilk günah efsanesi, bize, kuşkusuz, insanın ekmeğini alınının teriyle yemeğe nasıl mahkûm edildiğini anlatıyor, ama ekonomik ilk günahın tarihi ise, bize, yeryüzünde, buna hiç de gerek duymayan insanların bulunduğunu açıklıyor. Ne zarar var! Böylece ilk tür insanlar servet biriktirmiş oldular, ikinci türdekilerin ise, ellerinde kendi postlarından başka satacak bir şeyleri kalmadı. Ve işte, bütün çalışıp didinmelerine karşın, kendilerinden başka satacak hiç bir şeyleri olmayan büyük çoğunluğun sefaleti ve uzun süredir çalışmayı bıraktıkları halde, küçük bir azınlığın durmadan artan zenginliği, bu, ilk günahla başlar. Bu çocukça yavanlıklar, mülkiyetin savunulmasında, bize her allahın günü yinelenir durur. Örneğin, M. Thiers, bir devlet adamının bütün ciddiliğiyle, bir zamanlar her tür inceliğe sahip Fransız halkını buna inandırmaya çalışır. Ama *propriété* sorunu ortaya çıkar çıkmaz, bir çocuğun zihinsel gıdasının, her yaşa ve gelişmenin her aşamasına uygun düşeceğini öne sürmek, kutsal bir ödev halini alır. Oysa tarihte, ele geçirmenin, köleleştirmenin, soymanın, öldürmenin, kısacası zorun büyük rol oynadığını herkes bilir. Ekonomi politğin şefkatli sayfalarında sevimli bir saflık çok eskiden beri sürer gider. Hak ile 'emek' her zaman için zenginliğin, tek aracı idiler, ama, içinde bulunulan yıl, her nedense hep bu kuralın dışında tutulur. Oysa, aslında, ilkel birikim yöntemleri saf ve sevimli olmaktan çok uzaktır.

Üretim ve geçim araçları kendiliklerinden nasıl sermaye değilse, para ve metalar da kendiliklerinden sermaye değildir. Bunların sermayeye dönüşmeleri gerekir. Ama bu dönüşümün kendisi, ancak belli koşullar altında olabilir, yani

birbirinden çok farklı türden iki meta sahibinin, yüzyüze ve temas haline gelmesi gerekir; bir yanda, başkalarına ait emek-gücünü satınalarak, ellerindeki değerler toplamını artırmak isteğinde bulunan, para, üretim aracı ve geçim aracı sahipleri: öte yanda, kendi emek-güçlerini ve dolayısıyla emeklerini satan özgür emekçiler. İki anlamda özgür emekçiler: çünkü bunlar, ne köleler, serfler vb. gibi üretim araçlarının ayrılmaz bir parçasıdır, ne de mülk sahibi köylüler gibi üretim araçlarına sahiptirler; demek ki, bunlar, kendi üretim araçları bulunmayan, böyle bir engel ve yükten kurtulmuş kimseler olmalıdırlar. Meta pazarındaki bu kutuplaşma ile kapitalist üretimin temel koşulları sağlanmış olur. Kapitalist sistem, emekçilerin, emeklerini gerçekleştirebilecekleri araçlar üzerinde her türlü mülkiyet hakkından tamamen ayrılmış ve kopmuş olmalarını öngörür. Kapitalist üretim, ayakları üzerinde doğrular doğrulmaz, yalnız bu ayrılığı sürdürmekle kalmaz, bunu gitgide artan boyutta yeniden-üretir de. Bu nedenle, kapitalist sistemin yolunu açan süreç, emekçinin elinden üretim araçlarının sahipliğini alan süreçten başkası olamaz; bu süreç, bir yandan toplumsal geçim araçlarını sermayeye dönüştürür, öte yandan, doğrudan üreticileri ücretli emekçilere dönüştürür. İlkel birikim denilen şey, bu nedenle, üreticiyi üretim araçlarından ayıran tarihsel süreçten başka bir şey değildir. İlkel olarak görünür, çünkü, sermaye ve buna uygun düşen üretim tarzının tarih-öncesi aşamasını oluşturur...

İlkel birikimin tarihinde, bütün devrimler, kapitalist sınıfın oluşması yolunda kaldıraç görevi gören çağ açıcı devrimlerdir; ama her şeyden çok, büyük insan yığınlarının birdenbire ve zorla geçim araçlarından kopartılarak, özgür ve 'bağılantısız' proleterler olarak emek pazarına fırlatılıp atıldığı anlar önem taşır. Tarımsal üreticilerin, köylülerin mülksüzleştirilmeleri, topraktan ayrılmaları, bütün bu sürecin temelidir."⁹⁵

İşte bu sermayenin ilkel birikimi, emperyalist-kapitalist ülkelerin bugünkü olağanüstü sermaye birikimlerinin kökenini oluşturur. Bu sermaye birikimi, kırsal alandan kentlere göç etmek zorunda kalan milyonlarca insanı proleterleştirerek, onların ürettiği artı-değere elkonulmasını sağlayarak gelişmiştir. Sermayenin bundan sonraki birikim süreci, artı-değer üretimini artırma ve artı-değer oranını yükseltme süreci olarak işlemeye başlamıştır. Günde 12-15 saat ça-

⁹⁵ K. Marks, *Kapital*, Cilt: I, s: 729-732.

lıştınlan işçilerin, 5 yaşından itibaren fabrika ve madenlerde çalışmaya zorlanan çocuklar ve kadınların ürettiği artı-değer kapitalist tarafından sermayeye eklenerek büyüyen ve yoğunlaşan bir sermaye birikimi ortaya çıkarmıştır.

Ancak kapitalist sermayenin emperyalist-kapitalist ülkelerdeki olağanüstü birikimi, salt işçi sınıfının ürettiği artı-değere elkonulmasıyla gerçekleşmemiştir. 19. yüzyılda kolonyalist yöntemlerle Asya, Afrika ve Amerika kıtasının **sömürgeleştirilmesi** ve buralardaki **hammadde kaynaklarına elkonulması**, kapitalist ülkelerdeki sermaye birikimini hızlandırmış ve boyutlarını büyötmüştür. 19. yüzyılda İngiliz sermaye birikiminin en önemli halkalarından birisi Hindistan'ın sömürgeleştirilmesi olmuştur. İngiliz tekstil sektörünün gelişimi, bir yandan Hindistan ve diğer sömürgelerden temin edilen ucuz hammaddelele, diğer yandan bu ülkelerdeki her türden dokuma tezgahlarının **yokedilmesiyle** birlikte olmuştur.

20. yüzyıla girildiğinde, sermayenin olağanüstü yoğunlaşması ve merkezileşmesiyle birlikte ortaya çıkan tekellerin ekonomiyeye egemen olmalarıyla birlikte başlayan emperyalist sömürgecilik, geçmiş dönemlerin kolonyalist sömürgeciliği üzerinde yükselmiştir. 1945'lere kadar emperyalist sömürü, dünyanın her yanında ("global" olarak) ülkelerin ve halkların sömürgeleştirilmesiyle birlikte gelişmiştir. Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin ekonomik hammadde kaynakları, emperyalist ülkeler tarafından gasp edilmiş ve karşılığında bu ülkeler emperyalist metaların açık pazarı haline getirilmiştir. Hammaddeleri ucuza (yokpahasına) alıp, mamul malları yüksek fiyatlarla sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde pazarlayan emperyalist ülkeler, bu ilişkiler içinde kendilerine artı-değer yanında tekel-kâr sağlamışlardır.

Böylece kapitalizm tekelci kapitalizme dönüşmüş ve sermaye ihracı dönemine girilmiştir. İşte emperyalist-kapitalist ülkelerdeki olağanüstü sermaye birikiminin tarihsel gelişimi ve ellerinde tuttukları "ekonomik kaynağın" oluşumu böyle gerçekleşmiştir.

Burjuva ekonomistlerinin ve ideologlarının özenle gözden kâçırılmaya çalıştıkları bu tarihsel temel, aynı zamanda bugünkü sermaye birikiminin eşitsizlik ve adaletsizlik üzerinde yükseldiğini gösterir.

Dün olduğu gibi bugün de, emperyalist-kapitalist ülkelerdeki sermaye birikimi, yani "ekonomik kaynaklar", tüm iyimser değerlendirmelere rağmen, kitlelerin yaşam düzeylerini yükseltmek amacıyla değil, dış ülkelere, geri-bıraktırılmış ülkelere sermaye ihracı yoluyla mevcut kârlarını daha da artırmak amacıyla kullanılır. Bu nedenle de, emperyalist-kapitalist ülkelerdeki "ekonomik kaynaklar"ın "*halkın yaşam koşullarını sürekli yükseltmek*" amacıyla kullanılması söz konusu değildir.

Kapitalist sermaye birikiminin bu tarihsel gelişimiyle birlikte

ortaya çıkan “ekonomik kaynaklar”, günümüzde emperyalist-kapitalist **olmayan** bir ülkenin sahip olabileceği kaynaklar değildir ve **aynı biçimde sağlanabilmesi de olanaksızdır.**

I. ve II. yeniden paylaşım savaşlarıyla görüldüğü gibi, dünya emperyalist ülkeler tarafından toprak olarak paylaşılmıştır ve yeniden paylaşılması gündeme gelmektedir. Herhangi bir “3. dünya ülkesi”nin bu paylaşım içinde yer alabilmesi ve paylaşımından “pay” kapabilmesi, bazı istisnalar dışında, olanaksızdır. Çünkü sözkonusu olan, bu ülkenin emperyalist ülkeler tarafından paylaşılmasıdır. Bir başka deyişle, günümüz koşullarında, herhangi bir geri-bıraktırılmış ülkenin, kendisi için gerekli sermaye birikimini başka ülkeleri **sömürgeleştirerek** sağlayabilmesinin koşulları mevcut değildir. (Tarihsel olarak sömürge sahibi olmuş ülkeler için de geçerlidir.)

Yine de, bunun olanaklı olduğunu düşünen ve savunan kesimler de mevcuttur. Ülkemiz somutunda görüldüğü gibi, faşistler, 2. Cumhuriyetçiler, “yeni” kemalistler ve PKK büyük boyutlarda sermaye birikimine sahip olabilmek için (ekonominin büyümesi için gerekli “kaynak” için) başka ülkelerin sömürgeleştirilmesinin olanaklı olduğunu savunmaktadırlar. PKK’nin “misak-ı milli” sınırlarını sağlamaya “katkı sunmaya” hazır olduğunu ilan ettiği; faşistlerin, 2. Cumhuriyetçilerin ve “yeni” kemalistlerin “Türki cumhuriyetleri”ni Türkiye’nin bir “hinterland”ı haline getirerek bu sermayenin sağlanabileceğine ilişkin teorileri, tümüyle emperyalist-kapitalist ülkelerdeki sermaye birikiminin tarihsel temelleriyle bağlantılandırılmaktadır.

Bu “öneriler” ve teoriler, Sovyetler Birliği’nin dağıtılmışlığı koşullarında ortaya çıkan geçiş döneminden “yararlanma”yı amaçlamakta ve bu dönemde “Türki cumhuriyetler”in en hayasızca talan edilmesini öngörmektedir. Ve somut gelişmelerin de açıkça gösterdiği gibi, bu hiç de kolay olmamaktadır. Azerbaycan’dan Türkmenistan’a kadar pek çok yerde darbe girişimlerinin başarısızlığı, bu ülkelerin sahip oldukları doğal ekonomik kaynakların (petrol, doğal gaz vb.) emperyalist ülkelerin izni olmaksızın kullanılamayacağını açıkça çıkması (Bakü-Ceyhan boru hattı, Türkmenistan doğal gazı olaylarında görüldüğü gibi), bu “öneri” ve teorilerin gerçekdışlığını ve “çağdışı” olduğunu göstermiştir.

Anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) devrimci bir iktidar açısından kapitalist sermayenin ilkel birikimine benzer bir birikim sürecinin gerçekleştirilmesi, gerek nesnel olarak, gerekse etik olarak olanaksızdır ve sözkonusu bile edilemez. Bu nedenlerden dolayı, devrimci iktidarın programını uygulayabilmesi için gerekli “ekonomik kaynaklar” sorununun yanıtı başka yerlerde bulunmak durumunda-
dır.

Kapitalist ekonomik ilişkilerin çerçevesi içinde “yeni kaynaklar” ya da “taze para” sağlamanın iki yolu vardır: **Dış borçlanma** ve

İç borçlanma.

Anti-emperyalist devrimci bir iktidarın emperyalist-kapitalist ülkelerden borç (kredi vb. olarak) para alabilmesi sözkonusu değildir. Herşeyden önce, anti-emperyalist devrimci iktidar, emperyalist ülkelerin doğrudan ve dolaylı her türlü yatırımlarını ve şirketlerini tasfiye etmek (millileştirmek) durumunda olduğundan, bu ülkelere borçlanmak sözkonusu değildir. Diğer yandan, emperyalist ülkelerin geri-bıraktırılmış ülkeleri mali bağımlılık ilişkisi içine sokmanın en temel yöntemi olan dış borçlanma sistemi, emperyalizmden bağımsız bir ekonominin yaratılması hedefiyle çelişir.

Bu durumda, geriye sadece “iç borçlanma” yolu kalmaktadır.

“İç borçlanma” ise, doğrudan devletin tahvil ve bono çıkartmak yoluyla **ülke içinde** belirli bir para birikimine sahip olanlardan nakit para temin ederek, bunu sermayeleştirmesi demektir. İşbirlikçi-teknelci burjuvazi ile toprak ve ticaret burjuvazisinin tasfiye edildiği devrim koşullarında, iç borçlanma yoluyla elde edilebilecek “kaynak” çok küçük olmak durumundadır. Dolayısıyla, bu küçük kaynak, sınırlı ölçülerde kullanılabilir bir kaynak durumundadır.

Bu durumda “neo-liberalizm” yanlılarının en ateşli savunucusu oldukları “özelleştirme” yapılmasının ya da mevcut “özelleştirme” uygulamalarının devam ettirilmesinin yeni kaynaklar sağlayabileceği ileri sürülebilir. Bu çerçevede, devrimci iktidarın, demokratik halk devrimi programında, geçici bir süre için, değişiklikler yapması “yeterli” görülebilir. Örneğin, millileştirilecek ve devletleştirilecek şirket ve kuruluşların kapsamının daraltılmasının bunu olanaklı kılacağı ve bu yolla önemli bir üretim kapasitesi ile birlikte “kaynak” sağlanabileceği ileri sürülebilir. Ve bu konuda, Sovyetler Birliği’nin ilk kuruluş yıllarında uygulamaya sokulan NEP teorik bir dayanak olarak gösterilebilir.

Bugün ülkemiz solunda gelişen “vatansever” söylemi, kendi teorik temellerini kendi kendine bulamamış olsa da, bu düşünceye dayanmak durumundadır. Bu da, anti-emperyalist devrimci iktidarın, küçük ve orta sermaye ile “bazı” emperyalist ülkeler karşısında daha “liberal” bir tutum takınmasını gerektirir. Sonal olarak, ekonominin “liberalleştirilmesi” anlayışı ile, emperyalizmin tekil ülkelerin uyguladıkları bir dış politika olarak kabul edilmesi demektir ki, tümüyle kapitalizmin teknelci evresi olduğunun reddi anlamına gelir.

Tüm bunlardan sonra geriye kalan yeni bir “seçenek” ise, Refah Partisi’nin yıllardır savuna geldiği “İslam Ortak Pazarı” projesi olmaktadır. Tümüyle gerçekleştirilmesi olanaksız olan bu proje, “İslam ülkeleri”nin emperyalizmin hegemonyası altında ülkelerden oluştuğu ve işbirlikçi-teknelci burjuvazinin egemen olduğu gerçeğini görmezlikten gelir. Öte yandan, gerçekleştirebileceği tek boyutu ise, bir

ya da birkaç “islam” ülkesinin, emperyalizmin desteğinde, diğerlerini kendine bağlı birer sömürge haline getirmesi koşuluna bağlıdır. Bu da, sonal olarak, emperyalist sömürgeciliğin bir başka biçim ve görünümde sürdürülmesi demektir.

Anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) devrimci iktidar, “gerçek ve bağımsız bir sanayileşme ve ileri bir tarımsal ekonomi yaratarak, halkın yaşam koşullarını sürekli yükseltmek” amacıyla, ekonomik büyüme ve kalkınmayı planlamak durumunda olduğundan, herşeyden önce **planlı** bir ekonomiye dayanmak zorundadır.

Ekonominin merkezi bir plan çerçevesinde düzenlenmesi ve yürütülmesi, öncelikle mevcut kaynakların rasyonel kullanımını, kaynak savurganlığını ve fazla üretim kayıplarını ortadan kaldıracaktır. Kapitalist sermayenin kâr oranlarını azamileştirme özelliğiyle ortaya çıkan sektörler arasındaki eşitsiz gelişim, merkezi planlama ile önlenerek, kaynakların uygun bir dağılımı olanaklı olacaktır.

Merkezi planlamanın mevcut ekonomik kaynaklar ile yeni kaynakların kullanımında ne büyüklükte bir “yeni kaynak” yaratacağını bugünkü düzenin ekonomik verileriyle saptamak olanaksızdır. Bu durum, bazı kesimlerce “soyut” bulunarak, gerçek bir “kaynak” yaratımı olarak kabul edilmemesinin nedenidir. Ancak dünya devrim tarihinin pratiği, bu alanda tahminleri çok aşan bir “kaynak” sağlanabildiğini göstermiştir. Bunun birimsel olarak hesaplanması, devrimci iktidar koşullarında olanaklıdır.

Anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) devrimci iktidarın ikinci büyük “ekonomik kaynağı”, eski düzenden devralınan **mevcut kaynakların ve üretim birimlerinin yeniden düzenlenmesiyle** ortaya çıkmaktadır.

Bu düzenlemeler temel olarak,

1° Toplam kaynak kullanımında, parasal kaynakların dışında kalan gerçek üretim kaynaklarının kullanımında, bir genişleme sağlanması. Bu çerçevede, başta **toprak devrimiyle** tarımsal üretim başta olmak üzere, hammadde kaynaklarının düzenlenmesi ve geliştirilmesi,

2° Girdi başına mevcut verimliliğin, işgücünün yeniden ve demokratik biçimde örgütlenmesiyle artırılması,

3° Eskimiş ve aşınmış, dolayısıyla verimliliği düşük olan fabrika ve donanımın değiştirilmesini içermektedir.

Ülkemiz somutunda ele aldığımızda bu düzenlemelerin yaratacağı yeni kaynaklar şu şekilde belirginleşmektedir:

İlkin, toprak ağaları, büyük toprak ve sürü sahipleri ile toprak burjuvazisinin kırsal alandaki egemenliğini sona erdirmek, köylülüğün insanca yaşama ve çağdaş yaşam koşullarına kavuşmasını sağlamak, geri bırakılmış bir tarımsal ekonomiden, ileri ve kolektif bir tarım ekonomisine geçmek amacıyla toprak devriminin yapılması

zorunludur.

Dünya Bankası'nın yıllar boyu tarımın yeniden düzenlenmesine ilişkin verdiği proje kredileri gözönüne alındığında, GAP'a ilişkin lehte ve aleyhte söylenen söz ve tutumlara kadar tarıma ilişkin bir dizi olgu gözönünde tutulduğunda, toprak devriminin ne denli önemli bir yere sahip olduğu kolayca görülecektir.

Türkiye'de kırsal alan ölçüleri 1984 sonrasında büyük ölçüde revize edilmiş ve değiştirilmiş olmasına karşın, kırsal bölgelerde yaşayanlar ve üretimde bulunan kitleyi (toprak ağaları, tefeciler, toprak burjuvazisi hariç) oluşturan köylülük, nüfus içinde ve GSMH'da hâlâ önemli bir yere sahiptir.

Ortalama 30.000.000 hektar tarıma elverişli bir araziye sahip olan ülkemizde, üretim yapılan toprak miktarı 23.451.099 hektar büyüklüğünde hesaplanmaktadır. Bunun 21.449.482'si işlenen alan olup, yıllık olarak 3 ile 4 milyon hektarlık arazi nadasa bırakılmaktadır. 1991 Genel Tarım Sayımı sonuçları esas alındığında, tarımsal üretimin yapıldığı toplam toprağın %18'ine denk düşen 3.819.177 hektarlık arazi nadas vb. nedenlerden dolayı yıllık olarak üretim dışında kalmaktadır.

(Hektar)

Toplam işletme sayısı	3.966.822
Toplam arazi	23.451.099
.....Nadas	3.203.411
.....Tarıma elverişli olup kullanılmayan arazi	615.766
.....Daimi çayır ve otlak arazisi	922.094
.....Koruluk ve orman arazisi	196.822
.....Tarıma elverişsiz arazi	266.933
İşlenen toplam alan	21.449.482
Sulanan arazi	3.093.545
Sulanmayan arazi	18.355.937
[Tarımsal işletmeler (hanehalkı) araştırma sonuçları]	

Ülkemizde ekilen arazinin 14.444.550 hektarlık bölümünde tahıl ekimi yapılmakta olup, buğday olarak yıllık üretim miktarı (1995) 18 milyon tondur. 1999 yılı fiyatlarıyla (185 dolar/ton) bu üretim miktarı 3,4 milyar dolardır. Ülke içi fiyatlarla üretim fiyatı 4 milyar dolar düzeyindedir. Amerikan emperyalizminin tarım ürünlerinin dünya ticareti üzerindeki hegemonyası sonucu dünya buğday fiyatlarındaki büyük düşüşler, kaçınılmaz olarak üretim değerlerinde önemli bir farklılık yaratmaktadır. Buna rağmen, salt buğday üretiminin mevcut üretim koşulları içinde 4 ile 5 milyar dolar civarında olduğunu kabul edebiliriz.

Bu durumda, nadasa bırakılan ve ekimi yapılmayan toprakların tarımsal üretime katılmasıyla, mevcut üretim ilişkileri içindeki en yüksek hektar başına 2.200 kg düzeyinde olan verimlilik hesabıyla

la 8 milyon ton ek buğday üretiminin sağlanması sözkonusudur. Bunun emperyalizmin belirlediği dünya fiyatlarıyla değeri 1.5 milyar dolardır.

Diğer taraftan, tarımsal üretimdeki mevcut düzeyin geliştirilmesiyle, bugünkü durumda hektar başına 1.900 kg olan ortalama verimliliğin yarı oranında artırılması durumunda bile, tüm üretim değerleri iki katına çıkabilecektir. Bugünkü düzen içinde buğdayın ton başına ortalama maliyeti 200 dolardır. Verimlilikte meydana gelecek her artış, bu maliyeti aşağıya çekebileceği gibi, mevcut tekniklerin yaygın olarak kullanılması durumunda bu miktar 150-160 dolar seviyesine indirilebilecek durumdadır.

Özet olarak ifade edersek, salt buğday üretiminde mevcut tekniklerin yaygınlaştırılması ve yeni tekniklerin uygulamaya sokulmasıyla elde edilecek üretim fazlası 2 milyar dolar civarında olacak ve nadasa bırakılan ve ekilmeyen arazilerin kullanımıyla ortaya çıkacak olan miktarla birlikte bu üretim 3.5 milyar dolar civarında olacaktır. Bu miktar, bugün IMF ile yapılan stand-by anlaşmasıyla geleceği söylenen 4 milyar dolarlık “taze para”nın yaptırımlarını kabul etmemek için yeterli bir miktardır.

Ancak toprak devrimi ile gerçekleşecek üretim artışı, salt mevcut kaynakların kullanımının ötesinde, toprağın ıslah edilmesini ve yeni tekniklerin kullanılmasını getireceği gibi, mevcut toprakların eşitsiz dağılımını da ortadan kaldırarak üretimde çok daha büyük artışlar sağlaması sözkonusudur.

	İşletme sayısı	Oran	Toprak (dekar)	Oran
.....0 - 19 dekar	1.385.129	%34.9	13.220.651	% 5.6
.....20 - 49 dekar	1.274.609	%32.2	38.668.961	%16.5
.....50 - 99 dekar	713.149	%17.9	46.750.693	%20
.....100 - 199 dekar	383.323	% 9.7	49.216.633	%21
.....200 - 499 dekar	173.774	% 4.4	46.487.432	%19.8
.....500 + dekar	36.838	% 0.9	40.166.623	%17.1
Toplam	3.966.822	%100	234.510.993	%100
[1991 Genel tarım sayımı Tarımsal işletmeler (hanehalkı) araştırma sonuçları]				

Mevcut koşullarda toprağın mülkiyet dağılımı, büyük bir kırsal nüfusu çok küçük bir toprak parçası üzerinde düşük verim oranlarıyla üretim yapmak zorunda bırakmaktadır. 100 dekara kadar toprağa sahip olan köylü nüfusu toplamın %85'ini oluşturmaktadır. Bu nüfusun üretim yaptığı toprak miktarı ise, toplamın %42.1'i kadardır. Bu eşitsiz toprak mülkiyeti koşullarında, yoksul ve küçük köylü, rasyonel olmayan ölçekte üretim yapmak zorunda kalmaktadır. Gerek kimyasal girdiler, gerekse makine kullanımını açısından, yoksul ve küçük köylünün üretim yaptığı topraklar olabilecek en verimsiz üretim koşullarını oluşturmaktadır. Toprak mülkiyetindeki eşitsizliğin ortadan kaldırılması ve üretimde kooperatifleşme ve ko-

lektivizasyonun gerçekleştirilmesi ile birlikte sağlanacak üretim artışları, ülkenin tarım üretiminde büyük bir artış ortaya çıkaracağı gibi, diğer yandan yoksul ve küçük köylünün yaşam koşullarını iyileştirecek ve geliştirecektir.

Diğer taraftan, toprak mülkiyetinin dengesizliği ve kırsal nüfusun %85' nin toprağın ancak %42.1'inde üretim yapabiliyor olması, bir yandan küçük toprak parçasında makine kullanımını engellediği gibi, değişik nedenlerle ve kullanım amaçlarıyla satın alınmış tarım makinelerinin verimsiz kullanımına neden olarak önemli bir kaynak kaybına neden olmaktadır.

Bugün ülkemizde üretim yapan köylü açısından her 5 aileden biri traktöre sahip bulunmaktadır. Günümüz somutluğu açısından ele alındığında bir traktörün kullanılabilirliği ortalama toprak miktarı 28.3 hektar olmaktadır. Normal koşullarda bir traktörün ortalama 70 hektarlık toprak üzerinde verimli olarak kullanılabilme durumu vardır. Bu yüzden, ülkemizde traktör sayısı ile verimlilik arasında üç misline yakın bir farklılık mevcuttur. Diğer yandan, mevcut traktör başına düşen ortalama kullanım miktarı olan 28.3 hektar (283 dekar), nüfusun %85' nin 100 dekarın altında toprağa sahip olduğu, 200 dekardan daha az toprağa sahip olanların ise toplam tarımsal nüfusun %94.7'sini oluşturduğu bir mülkiyet ilişkisi içinde kesinlikle gerçekleşmeyen bir kullanımı ifade etmektedir. Bir başka deyişle, ülkemizde bugün mevcut olan traktörlerin büyük bir bölümü ülke ortalamasının çok daha altında bir toprakta kullanılmaktadır. Böylece,

Tarım alet ve makineler [1994]

Traktör	757,505
Kulaklı traktör pulluğu	724,409
Tarım arabası (römork)	719,837
Sırt pulverizatörü	476,398
Kuyruk milinden ha. pulverizatör	154,159
Motorlu pulverizatör	55,121
Hayvan pulluğu	462,480
Kulaklı traktör pulluğu	724,409
Döner kulaklı traktör pulluğu	22,145
Ark pulluğu	37,724
Diskli traktör pulluğu	65,568
Diskli anız pulluğu (tek yönlü)	26,460
Anız pulluğu	18,529
Dişli tırmık	344,630
Karasaban	340,020
Krema makinesi	319,819
Kültivatör	317,099
Motopomp (termik motorlu)	213,722
Kimyevi gübre dağıtıcısı	208,826
Döven	186,874
Diskli ve diğer tırmıklar	175,528
Harman makinesi	137,508
Yağmurlama tesisi	122,485
Kombine tahıl mibzeri	117,008
Motopomp (elektrik motorlu)	112,094
Atomizör	106,149
Traktörle çekilen çapa makinesi	96,161
Diskli traktör pulluğu	65,568
Sapdöver	64,249
Tınav makinesi	49,863
Orak makinesi	45,742
Merdane	45,060
Derin kuyu pompa	43,814
Diskli anız pulluğu (tek yönlü)	26,460
Kendi yürür biçer döver	11,649
Biçer bağlar makinesi	3,529
Tarımsal mücadele uçağı	61

toprak mülkiyetinin mevcut yapısı içinde tarımsal üretimde kullanılmak durumunda olan makineler büyük oranda atıl durumdadır. Bunun meydana getirdiği üretim kaybı ile traktöre yatırılmış olan atıl kaynak, çoğu durumda üçte bir oranında hesaplanabilmektedir. Yani toprak devriminin gerçekleştirildiği koşullarda, mevcut tarımsal makinelerin rasyonel kullanımı olanaklı olmasına paralel, üretimde üç katı kadar bir artış sağlanması sözkonusudur. Bunun parasal büyüklüğü ise **12 milyar dolar** civarındadır.

Böylece, toprak devriminin mülkiyet ilişkilerinde meydana getireceği değişiklik ve makine kullanımının rasyonelleştirilmesiyle ortaya çıkacak ek kaynak miktarı, en genel belirlemeyle **9.5 milyar dolar** olabilecektir.

Burada, tarımsal üretim için gerekli traktör miktarı içinde atıl durumdaki traktörlerin üretimi için otomotiv sektöründe tüketilmiş olan kaynaklar da gözönüne alındığında, mevcut durumdaki kayıpların giderilmesi koşullarında sağlanacak kaynaklar çok daha büyük olmaktadır. En genel belirlemeyle mevcut traktörlerin yarısı (350-400 bin) tarımsal **üretim dışı** amaçlarla alınmış ve elde bulunmaktadır. Bunun parasal karşılığı ise, ortalama 2 milyar dolardır.

Bütün bunların yanında, bugün yıllık olarak ithal edilen tarım ürünleri için tüketilen kaynaklar sözkonusudur. Tarım ve hayvancılık ürünlerine 1997 verileriyle **2.4 milyar dolar** döviz ödenmiştir. Tarımsal üretimin verimli ve rasyonel hale getirilmesi, bu kaynağın ülke içinde kalmasına neden olacaktır.

Toprak devriminin gerçekleştirilmesiyle birlikte kırsal alanda işsiz durumda bulunan nüfusun emek-gücünün üretim sürecine girmesiyle birlikte, hem işsizlikte büyük bir düşme ortaya çıkacak, hem de atıl emek-gücü üretken hale getirilecektir. Bu üretken hale getirilen emek-gücünün sağlayacağı ekonomik kaynak, mevcut düzenin verileriyle hesaplanamayacak boyuttadır.

Anti-empyralist (ve anti-oligarşik) devrimci iktidar, tüm bunları gerçekleştirmek amacıyla toprağı millileştirmek durumundadır. Bu millileştirme eylemi, aynı zamanda ülkenin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının empyralist ülkeler tarafından ucuza kapatılmasının da önüne geçecektir.

Diğer taraftan, mevcut düzen içinde kullanılmayan ya da belli bir azınlık tarafından kullanılan kaynakların üretime sokulması gerçekleştirilecektir.

Bu kaynaklar,

1° Topluma dayatılan ve körüklenen aşırı üretimin sınırlandırılması ve lüks tüketimin önlenmesi,

2° Nitelsiz işgücünün toplumsal ve poli-teknik eğitimle yeniden örgütlenmesi,

3° İrrasyonel üretim aygıtının yeniden düzenlenmesi

ve bürokratik işlemlerin azaltılması,

4° İşsizliğin ortadan kaldırılması ile sağlanacak “yeni kaynak”lardır.

Bu düzenlemeler, parasal maliyeti en az olan, dolayısıyla toplumsal ekonomik kaynakların artışı sağlayan düzenlemeler durumundadır.

Anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) devrimci iktidarın en önemli ekonomik kaynaklarından birisi de, emperyalizme bağımlılık ve bu bağımlılığın yaratmış olduğu çarpık ekonomik yapının sürekli olarak tükettiği kaynakları üretken hale getirmektir.

Bunların başında emperyalist sömürü mekanizmasının en temel unsurlarından olan yabancı sermayenin doğrudan ve dolaylı yatırımlarından elde edilen **kârların ülke dışına transfer edilmesiyle** ortaya çıkan kayıpların önlenmesi gelmektedir. Dünya çapındaki **anti-emperyalist propaganda ve ajitasyonda** da önemli bir yere sahip olan kâr transferleri, ülkemiz somutunda belirgin bir biçimde yapıldığı gibi, ekonomik verilerin üzerinde oynanarak sürekli olarak gizlenmeye çalışılmıştır.

Ülkemizde 1980 yılına kadar değişik ekonomik göstergeler ve veriler derlenirken, yabancı sermayenin ülkeye girişi ve gerçekleştirdiği kâr transferleri ayrı kalemde değerlendirilirken, 1980 sonrasında özellikle kâr transferleri bölümü **tümüyle kaldırılmıştır**. Böylece anti-emperyalist ve anti-oligarşik mücadelenin önemli bir hedefi “mevcut değil” hale getirilmek istenmiştir. Bu durumun bilincinde olan burjuva ekonomistleri, her buldukları fırsatta, yabancı sermayenin ülkemize nasıl katkıda bulunduğunu, ne oranda istihdam yarattığını yazıp çizerek, kitlelerin anti-emperyalist ve anti-oligarşik bir bilince sahip olmamaları için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Resmi verilere göre, 1980-98 yılları arasında 20,899 milyar dolarlık yabancı sermayeye ülkede doğrudan yatırım yapma izni verilmiş ve aynı dönemde fiili yabancı sermaye girişi 6,533 milyar olmuştur. Ve nasıl derlendiği açıklanmayan resmi verilere göre, aynı dönemde 1,3 milyar dolarlık kâr transferi gerçekleşmiştir. Bir başka “resmi” veriye göre, bu dönemde fiili yabancı sermaye girişi 11,234 milyar dolar olarak gözükmektedir. İlk veriye göre kâr transferi %20 dolaylarında gözükmekte; ikinci veriye göre ise %1,1 gibi küçük bir oran olmaktadır. İlk durumda %20’lik bir “kârlılık” oranının, kapitalist ölçülerde “normal” olduğu kabul edildiğinde, yabancı sermayenin “getirdiğinden çoğunu götürdüğünü”nü iddia etmek olanaksız olmaktadır!

İşte ülkemizde 1980 sonrasında değiştirilen ve çarpıtılan pek çok gerçek içinde yabancı sermayenin gerçekleştirdiği kâr transferleri de bulunmaktadır. Özellikle “neo-liberalist”ler, yani “globalizm”in savunucusu ve ideolojik propagandisti durumunda bulunan küçük-burjuva aydınları, oligarşik yönetimin emperyalist sömürü mekaniz-

masını ortaya çıkaran her türden bilgi ve veriyi ortadan “yok” etmiş olmasından büyük mutluluk duymaktadırlar. Böylece “karşılıklı bağımlılık” ilişkisi içinde bulunan iki “eşit” ülke sözkonusu olduğu savını, bu şekilde daha kolay kanıtlayabilecekleri gibi, yeni yetişen kuşak tarafından bilinmesini de önlenmiş olmaktadır.

Bu şirketlerden herhangi birinin yıl sonu bilançoları incelendiğinde, “globalizm”in tüm iddialarına karşın, yabancı sermayenin ülkemizde çok büyük kârlar elde ettiği ve bunu doğrudan ya da dolaylı yollarla kendi ülkesine transfer ettiği kolayca görülebilecektir.

Türkiye'nin 10 büyük yabancı sermayeli şirketi		
	Toplam Sermaye	Yabancı Sermaye oranı [%]
Izmit Su A.Ş	16.000.000	50
Birecik Baraj ve Hidr. Sant.	13.080.000	50
Tofaş Türk Oto Fab. A.Ş	12.600.000	38
Set Grup Holding A.Ş	9.550.000	100
Oyak- Renault Oto Fab. A.Ş.	8.437.000	51
Citibank	7.637.658	100
Uni-Mar Enerji Yat. A.Ş	7.500.000	99.99
R.J. Reynold Tütün A.Ş	6.556.000	100
GBS Emlak Ticaret A.Ş	5.622.000	100
Toyotosa	5.400.000	50

Bu şirketler içinden örneğin Tofaş ele alındığında, 1997 yılı bilançosuna göre sermayesinin 1.524.596 milyon TL. olduğu görülmektedir. Yıl sonu itibarıyla dolar kuru üzerinden bu sermayesi 7.365.198 dolar olmaktadır. 1998 yılı bilançosunda TOFAŞ'ın sermayesi değişmemiş ve 1.524.596 milyon TL. olarak kalmıştır. Bunun yıl sonu ortalama dolar kuru üzerinden karşılığı ise 4.820.000 dolar olmaktadır.

TOFAŞ'ın yeniden değerlendirme değer artışı ve yedeklere ayırdığı kâr kitlesi çıktıktan sonra net dönem kârı, 1997 yılında 1.396.889 milyon TL ve 1998 yılında 2.039.007 milyon TL. olmuştur. Böylece TOFAŞ, ana sermayesi üzerinde 1997 yılında %91 ve 1998'de %133 kâr elde etmiş olmaktadır. Bu durumda şirketin %38'ine sahip olan yabancı şirketin (Fiat) payına düşen kâr kitlesi, 1997'de 530 milyar, 1998'de 780 milyar olmaktadır. (Göreceli olarak TOFAŞ'ın kâr kitlesindeki düşüş, 1995 sonrasında otomotiv sektörünün içine girdiği bunalımdan kaynaklanmaktadır. Ancak burada amacımız şirketin genel yapısını irdelemek olmadığından, konumuz açısından bunu bir yana bırakmak durumundayız.)

İşte, soru burada ortaya çıkmaktadır: Yabancı şirket ortağı, her türlü sermayenin yeniden değerlendirme artışı ve yedekleri çıktıktan sonra kalan kâr ne yapmaktadır? Yeniden sermayeleştirdiği

Dış Borç (Milyon \$)								
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Dış Borç Miktarı	50.489	55.592	67.356	65.601	73.278	83.962	91.109	103.956
Yıl İçinde Yeni Alınan	5.976	7.123	9.207	5.291	6.293	8.912	13.386	-14.211
Yıl İçinde Geri Ödeme	7.551	8.511	8.227	9.993	11.897	11.418	12.418	16.513
Anapara	4.121	5.294	4.653	6.070	7.594	7.218	7.830	11.690
Faiz	3.430	3.217	3.574	3.923	4.303	4.200	4.588	4.823
Net Transfer	-1.575	-1.388	980	-4.702	-5.604	-2.506	968	-2.302

kâr miktarı, dönem sonu itibariyle sermayenin yeniden değerlendirme artışı ve yedekler bölümünde bulunduğu (1998 itibariyle 3,5 trilyon TL'dir) kalan miktar doğrudan ana şirkete transfer edilmekte ya da hazine bonusu vb. yollarla başka alana "yatılmakta"dır. Bu nedenle kâr transferinin günümüzdeki görünümü, geçmiştekinden hiçbir biçimde farklı değildir. Bu konuya ilişkin verilerin oligarşik yönetim tarafından gizlenmesinin nedeni de budur. Böylece yabancı sermayenin "getirdiğinden çoğunu götürdüğü" gerçeğinin üzeri örtülmektedir. Kaba bir hesaplamayla ülkemize yatırılan yabancı sermayenin her yıl ortalama %100 kâr elde ettiği ve bunu dışarıya transfer ettiğini tespit etmek zor değildir. Bu durum toplam yabancı sermayenin miktarına eşit olduğu için, 1980 sonrasında yıllık olarak ortalama **5 ile 6 milyar dolar** dışarıya kâr olarak transfer edilmektedir.

Emperyalist sömürü mekanizmasının geri-bıraktırılmış ülkelerin kaynaklarına el koymasının ikinci ve en büyük unsuru ise, bu ülkelerin dışarıya borçlandırılmasıdır. Değişik biçimlerde ve adlarla geri-bıraktırılmış ülkelerin dış borçlanması, ülke içi gelirlerin, bu borçların ana para ve faiz ödemeleri yoluyla emperyalist ülkelere aktarılmasını sağlamaktadır.

Oligarşik yönetimin dış borçları, tablodan da görüldüğü gibi, 1991 yılından 1998 yılına gelindiğinde %100 artmış ve 103 milyar dolara çıkmıştır. Bu büyüklüğün daha net anlaşılabilmesi için bazı ekonomik verilerle karşılaştırmak gerekmektedir.

1991 yılında devlet bütçesinin toplam gelirleri 96 trilyon 747 milyar lira olup, giderleri 130 trilyon 263 milyar liradır. 1991 yıl sonu itibariyle dolar kuru 4.168 liradır. Buna göre, 1991 yılı bütçesinin toplam gelirleri 23 milyar 212 milyon dolar; giderleri 32 milyar 566 milyon dolardır.

1991 yılı itibariyle dış borçlar bütçe gelirlerinin iki katından fazladır. Bütçenin gelir-gider dengesi içinde yıl olarak açığı 9 milyar 354 milyon dolar iken, aynı yıl dış borçlar için yapılan ana para ve faiz ödemelerinin tutarı 7 milyar 551 milyon dolar olmuştur. Neredeyse bütçe açığına eşit miktarda olan dış borç ödemesi, aynı zamanda ülkemizdeki sürekli bütçe açıklarının nedeni durumundadır ve her bütçe açığını kapatmak için yeniden dış borç alınması günde-

me gelmektedir. 1991 yılı itibariyle borç ödemelerinden sonra 5 milyar 976 milyon dolar borçlanma yapılmıştır. Bu yolla bütçe açığı büyük ölçüde kapatılmadığı gibi, dış borç miktarı da artmıştır.

1998 yılına gelindiğinde dış borçların toplam miktarı 103 milyar 956 milyon dolara çıkmış ve yıl içinde yapılan dış borç ödeme miktarı ise 16 milyar 513 milyon dolar olmuştur.

1998 yılında bütçe gelirleri 38 milyar 850 milyon dolar ve giderleri 50 milyar 933 milyon dolardır. Aynı yıl gerçekleşen Gayri Safi Milli Hasıla 51.625.143 milyar lira olup, 168 milyar 710 milyon dolardır.

Buradan çıkan sonuç ise, oligarşik yönetimin hiçbir harcama yapmaksızın (devlet memurlarının maaşlarından her türlü askeri harcamaya kadar) dış borçları ödeyebilmesi için 2,5 yıl gerekmektedir. Aynı şekilde GSMH'nın %61'i dış borçlara eşdeğerdir. Basit olarak tüm ülkenin 7,5 ay hiçbir şey tüketmeksizin (su dahil) yaşayabildiği durumda dış borçlar ödenebilmektedir.

Her türden “globalizm” yanlılarının hararetle savundukları “devletin küçültülmesi” talebi, bu koşullar altında dış borçların nasıl ödeneceğini dışta bıraktığı gibi, KİT’ler aracılığıyla ortaya çıkan devlet gelirlerinden mahrum bir bütçeyle devletin nasıl ayakta kalabileceğini de dışlamaktadır. Oysa bunun anlamı çok açıktır: “Devletin küçültülmesi”, dış borçların sürekli mevcudiyetini ve giderek devlet harcamalarının, salt sosyal harcamaların değil, her türden harcamalarının sürekli olarak azaltılmasını öngerektirdiğinden, **silahlı kuvvetlerin** varedilmesi de olanaksız olacaktır. Böylece herhangi bir durumda bir emperyalist ülkenin silahlı gücünün korumasına ihtiyaç duyulacaktır. Bunun açık sonucu ise, oligarşik yönetimin silahlı kuvvetlerinin, yani ordunun **tüm giderlerinin** emperyalist devletler tarafından sağlanmasıdır. Sıkça sözü edilen ordunun mobilize edilmesi ve profesyonelleştirilmesi söyleminin arkasında yatan gerçek de budur. Doğrudan **maaşları** Amerikan emperyalizmi tarafından ödenen bir profesyonel ordu, bugün “globalizm”in temel hedeflerinden birisi durumundadır.

Tüm bu ve benzeri nedenlerle emperyalist sömürü mekanizmasının en önemli ayağını oluşturan dış borçların iptal edilmesi, bizim gibi ülkeler için bir varoluş sorunu durumundadır. Hiçbir ödeme yapılmaksızın tek yönlü olarak anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) devrimci iktidarın dış borçları iptal etmesi, “iyiniyetli” ve “hümanist”ler açısından bile kabul edilir bir gerçektir. Borç “verenleri”, salt borç verdikleri için “suçlamanın” doğru olmadığını, asıl “suçun” bu borçları “yerinde kullanmayan” “politikacılar”da olduğunu düşünen herkes, alınan borçların ülke içinde nasıl paylaşıldığının yanında, bugüne kadar ana para ve faiz olarak ödenen dış borç miktarını da gözönünde tutması gerekmektedir. 1991-98 yılları arasında ana para ve

faiz olarak yapılan dış borç ödeme miktarı 86 milyar 528 milyon dolardır. Yaklaşık olarak 10 yıllık bir zaman dilimi içinde biriken borç miktarı kadar miktar dış borç ödemelerine gitmiştir. “Uzun vadeli ve düşük faizli krediler” sözleriyle yutturulmaya çalışılan bu gerçek, uzun vadeli bireysel tüketici kredisinden çok daha yüksek bir faiz içermektedir. Dolayısıyla, ülke kaynakları her onar yıllık periyotlarla %100 oranında dış borçlara faiz olarak verilmektedir. Bu yüzden, kayıtsız-şartsız tüm dış borçların iptal edilmesi, sadece ülke kaynaklarının faiz adıyla yeniden ve yeniden emperyalist ülkelere aktarılmasının önüne geçecektir. Emperyalist ülkeler bugüne kadar verdikleri tüm borçları, onar yıllık periyotlarla tümüyle geri aldıkları için, bu borç iptali hiç de “adaletsiz” olmayıp, hiç kimsenin “haklarına tecavüz” olmayacaktır. Tersine işleyen bu durumu sona erdirecektir.

Dış borçların iptalinin diğer bir önemli sonucu ise, döviz gereksinmesinin ana para ve faiz ödemeleri miktarı kadar azalmasıdır. Son onyıllık ortalama hesabıyla, yıllık 8 ile 10 milyar dolar döviz çıktısı ortadan kalkacaktır. Bu sayede, en elverişsiz koşullarda dünya pazarlarında satılan ülke ürünlerinin değerlendirilmesi sağlanabilecek ve pazarlık gücü artacaktır. Öte yandan ihtiyaç duyulan döviz için ülkemizin doğal ortamının bozulmasını sağlayan ucuz turizm dönemi de sona erecektir. Kıyılarımızın birkaç dolar için yağmalanması ve turizme açılması dönemi bitmiş olacaktır.

Anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) devrimci iktidarı kullanabileceği “ekonomik kaynak”lardan bir diğeri de, kapitalizmin kendi niteliğinden kaynaklanan aşırı-üretim bürhanları ve pazar sorunuyla ortaya çıkan **eksik kapasite kullanımı**dır.

Yıllar itibarıyla, ülkemiz koşullarında sanayi üretiminde kapasite kullanımı %60 civarında olmuştur. Ağırlıklı olarak imalat sanayinde kapasite kullanımıyla ortaya çıkan bu kapasite oranı, açıkça üretim kapasitesinin %40’a yakın bir kesiminin kullanılmadığını ortaya koymaktadır.

Salt imalat sanayi verileri ele alındığında kullanılan kapasite üzerinden gerçekleşen istihdam miktarı (çalışan sayısı), 1998 yılında toplam 591.945’dir. Bunun

Yıl	İmalat Sanayi Kapasite Kullanımı		
	Kamu [%]	Özel [%]	Toplam [%]
1978	70,6	60,2	61,6
1979	67,7	56,0	56,9
1980	59,6	54,3	55,2
1981	60,6	55,7	56,7
1982	67,2	58,0	59,4
1983	67,5	59,3	60,3
1984	79,3	73,3	74,3
1985	73,8	69,3	70,3
1986	72,5	69,1	70,0
1987	80,7	76,8	78,2
1988	78,4	75,9	76,7
1989	73,9	75,3	75,0
1990	73,7	77,3	76,2
1991	76,7	72,9	74,2
1992	77,8	75,6	76,4
1993	79,1	79,7	79,5
1994	78,1	70,9	73,0
1995	80,5	77,9	78,6
1996	82,0	76,5	78,0
1997	78,9	76,3	77,0

Kaynak: DIE

97.937'si devlet kuruluşlarında, 494.008'i özel kesimde istihdam edilmektedir. 1998 verileriyle 51.625.143 mil-yar lira (168 milyar 710 milyon dolar) olan GSMH'nın 10.128.255 mil- yar liralık kısmı (32 milyar 959 milyon dolar) imalat sanayinin üretiminden gelmektedir. %40 oranında eksik kapasite üretken hale getirildiğinde ortaya çıkacak üretim miktarı ortalama **20 milyar dolar** düzeyinde olacaktır. Ki bu mevcut verilerin en genel değerlendirmesiyle ortaya çıkan "ekonomik kaynak" durumundadır. Bu kaynakların çok daha fazla-laştırılması olanaklıdır, çünkü, imalat sanayinde kapasite kullanımına ilişkin verilerin derlendiği alanların büyük bir bölümü kapitalizmin devrevi ekonomik bunalımlarından doğrudan etkilenen kesimlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla kimi zamanlarda ortaya çıkan yüksek kapasite kullanımı (en yüksek olduğu dönemlerde hiçbir zaman %80'i geçmemektedir), uzun periyotlarda %50'ler seviyesine düşmektedir.

Diğer yandan, salt imalat sektöründe tam kapasite üretim yapılabildiği koşullarda, istihdam miktarı da aynı oranda artış gösterecek ve ortalama **400.000 yeni iş** olanağı ortaya çıkacaktır.

Temel sektörler üzerinden anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) devrimci bir iktidarın, ülkemiz somut koşullarında sahip olacağı "ekonomik kaynaklar" bu şekilde belirginleşmektedir. Bunlar, en kaba hesaplamayla, yıllık olarak **50 milyar dolar** yeni kaynak anlamına gelmektedir. Yine aynı sektörlerde gerçekleştirilecek düzenlemelerle 2 milyon kişiye yeni iş olanağı yaratılmış olacaktır. Tüm bunların GSMH üzerindeki etkisi, yani yıllık **büyüme oranına** etkisinin en düşük düzeyde **%30** dolaylarında olacağı hesaplanabilir. Bu boyuttaki bir büyüme oranı sadece devrimci iktidar koşullarında sağlanabilecek niteliktedir. Dünya tarihinde bu oranda bir büyüme hızının 1920-40 döneminde Sovyetler Birliği'nde gerçekleştirilmiş olmasının nedeni de budur. (D. Avcıoğlu'nun 1970 başlarında tüm sektörler üzerinden yaptığı hesaplamalardan çıkardığı büyüme oranı %25 olmuştur. D. Avcıoğlu'nun "*Türkiye'nin Düzeni*"nde ortaya koyduğu bu belirlemeler, küçük-burjuva devrimci-milliyetçi bir perspektifin ürünü olduğu için pek çok alanda "uzlaşmacı"lığın sonucudur.)

Sonuç olarak, mevcut ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel yapı içinde kalkınmanın önündeki en temel engel emperyalizme bağımlılık ve emperyalizm ile işbirlikçi oligarşilerin sömürüsüdür. Bunların getirdiği ekonomik gelişim engelleri, sömürü mekanizmasının ülke içinde üretimden elde edilen artıkların ülkenin kalkınması amacıyla kullanılamamasıdır.

Genel olarak ekonomik kalkınma için kullanılacak kaynakların kaybını şöyle özetleyebiliriz:

- 1° Yabancı sermayenin doğrudan yatırımlarının kârlarının dışarıya transferi,
- 2° Dış borçlanma ve bu borçların ana para ve faiz öde-

- meleriyle ülke içi kaynakların dışarıya aktarılması,
- 3° Patent hakkı, lisans, know-how, teknik bilgi, mühendislik hizmetleri için emperyalist ülkelere yapılan ödemeler,
- 4° Lüks tüketim malları üretimi için ara-malları ve donanım ithalatı için tüketilen kaynaklar,
- 5° Lüks tüketim malları üretiminde kullanılan işgücünden doğan kayıplar,
- 6° Doğrudan lüks tüketim malları ithalatı için yapılan ödemeler,
- 7° Karayolları taşımacılığına verilen önceliklerle kitle ulaşım olanaklarının dışlanması ve bu nedenle ortaya çıkan petrol giderleri,
- 8° Petrole dayalı elektrik santralleri,
- 9° Emperyalist tekellerin belirlediği fiyatlarla yapılan ihracatta uğranılan kayıplar,
- 10° Sanayide eksik kapasite kullanımı ile uğranılan kayıplar,
- 11° Sanayi üretiminin dışa bağımlılığı sonucu artan oranda ara malları ithalatı yapılmasıyla uğranılan kayıplar,
- 12° KİT'lerin ucuz sanayi girdisi sağlaması paravanası altında zarara uğratılmasıyla ortaya çıkan kayıplar,
- 13° Sömürücü sınıfların hizmetindeki gece kulübü, gazino, otel, lüks mağazaların tükettiği kaynaklar,
- 14° Yüksek ve rasyonel olmayan askeri harcamalar,
- 15° Kırsal alanda amaç dışı kullanılan tarım araçları,
- 16° Ekilmeyen ve ekime açılmış topraklarda uğranılan üretim kayıpları,
- 17° Toprak mülkiyetinin dağılımının getirmiş olduğu düşük üretim verimliliği nedeniyle uğranılan kayıplar,
- 18° Ürün farklılaşmasıyla uğranılan kayıplar
- 19° Yeraltı ve yerüstü doğal kaynakların talan edilmesiyle uğranılan kayıplar,
- 20° Yüksek işsizlik nedeniyle emek-gücünde ortaya çıkan kayıplar.

Anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) devrimci bir iktidar koşullarında tüm bu ve bundan kaynaklanan bir dizi kayıplar merkezi planlama çerçevesinde ve yapılan düzenlemelerle ortadan kaldırılarak ekonomik gelişme için gerekli kaynaklar ülke içinde sağlanabilmektedir.

Şüphesiz devrimci iktidardan yeterli ekonomik kaynaklara sahip olabileceğinin ortaya konulması tek başına yeterli değildir. "Neo-liberalizm" yanlıları, "globalleşen dünya"da başlangıçta anti-emperyalist bir iktidardan mevcut kaynakları kullanabileceğini, zorla da olsa

kabul ettikten sonra şöyle diyebilmektedirler: Bu kaynakların “sürekli” nasıl sağlanacaktır? “Gelişmiş ülkelerle” her türlü ilişkiyi keserek, ekonominin gerektirdiği ve ülke içinde mevcut olmayan kimi üretim girdileri (teçhizat, makine, ara malları olarak) nereden temin edilecektir? vb. vb.

“Globalizm” propagandistlerinin, emperyalizmden bağımsız bir ülkenin ekonomik kalkınma için gerekli “kaynakları” bulamayacağı konusunda sıkıştıkları her zaman ve durumda ortaya sürdükleri bu sorular, aynı zamanda, emperyalist ülkelerin bağımsız ülke/ülkelere karşı uygulayacağı her türden sabotaj ve ambargoyu haklı ve mazur göstermeyi amaçlamaktadır. Öyle ki, “globalizm” propagandistleri için ülkenin bağımsızlığını istemek, dünya ticaretinde eşit ve adil bir ilişkiyi savunmak bir “suç”tur, dolayısıyla emperyalizm tarafından “cezalandırılacaktır”. PKK’nin son tasfiye süreciyle birlikte A. Öcalan tarafından da dile getirilen bu türden “suçları” işleyenler, “emperyalizme karşı işlenmiş suçlar” olarak “uluslararası insan hakları mahkemesi”nde yargılanacaktır!

Tüm bunlar, safsata ve totolojiden başka birşey değildir. Emperyalizmin ve oligarşilerin kitlelere yönelik demagoji, yaygara ve gözdağının birer unsuru olarak ortaya çıkan bu safsatalar, anti-emperyalist mücadelenin uluslararası boyutlarını kolayca bir yana itebilmektedir. Aynı bir yazının konusu olabilecek kadar kapsamlı olan bu safsatalar, dünya çapında devrimci mücadelenin gerilediği her dönemde ortaya çıkan değişik safsataların bir devamıdır. Yine de, herkes bilmek durumundadır ki, bağımsızlık kolayca elde edilebilen ya da başkaları tarafından verilen birşey değildir. “İşbirici”, “köşedönme”ci” zihniyetler için, herşeye bedel ödenmeksizin sahip olmak “gerekir”. O yüzden, onlar, emek harcamadan, emek ürünlerine elkoymanın yollarına kafa yorarlar. Çünkü onlar, sömürücüdürler, sömürünün sürdürücüsü ya da yandaşlarıdır. Onların yaşam koşulları sömürüyle birlikte vardır. Dolayısıyla, anti-emperyalist (ve anti-oligarşik) devrimci iktidar onların içinde yaşamayacakları bir ülke yaratacaktır. Tüm karşı çıkışlarının, demagojilerinin, safsatalarının temelinde yatan, bunun gerçekleşmesinden korkmalarıdır. Ama herkes bilir ki, korkunun ecele faydası yoktur!

Alternatifi Olmayan Tek Ekonomi-Politika

KURTULUŞ CEPHESİ
Sayı: 60, Mart-Nisan 2001

Ülkemizde, yıllarca tüm düzen partilerinin üzerinde en çok konuştukları, polemik yaptıkları, demagojiye başvurdukları konuların başında enflasyon ve enflasyonu nasıl aşağıya çekecekleri konusu gelmiştir. Oligarşinin her hükümeti, bir önceki hükümeti enflasyonu artırmakla suçlayarak işe başlamış ve bir süre sonra enflasyondaki artışla birlikte muhalefet partilerinin saldırılarına muhatap olmuştur. ANAP'ından DYP'sine, DSP'sinden MHP'sine, CHP'sinden FP'sine, tüm düzen partileri, halk kitlelerine, onları ezen, yoksullaştıran "enflasyon canavarı"ni "sadece kendilerinin durdurabileceği"ni söyleyerek oylarını artırmaya çalışırken, hiçbirinin gerçekçi bir programa sahip olmadıkları kullandıkları popülist sözlerden belli olmaktadır.

Gerçekte ise, oligarşinin düzen partilerinin enflasyonu durdurmak ve ortadan kaldırmak diye bir sorunları hiç yoktur. Çünkü ülkemizdeki enflasyonun temelinde, emperyalizme bağımlılık ve buna bağlı olarak yerli işbirlikçilerin uyguladıkları ekonomi-politikalar yatmaktadır. Bu ekonomik politikalar, yüksek enflasyon koşullarında tekeli sanayi burjuvazisinin gelişmesini ve emperyalist tekellerin kârlarının artırılmasını hedeflemektedir. Bir başka deyişle, ülkemizdeki enflasyonun temelinde, emperyalist tekellerin talep yetersizliği

sorununu çözmek amacıyla kendine yeni talep yaratmak istemesi, yani yeni pazarlar bulma amacı yatar. Emperyalizm (ve dolayısıyla yerli işbirlikçi-tekelci burjuvazi) kendi metallerini satabilmek için geri-bıraktınlmış ülkelerde iç pazarı genişletmekte ve böylece kendi metallerine yeni talep yaratmaktadır. Bir yandan devlet subvansiyonları ile kendi yatırımlarını korumaya alırken, diğer yandan devletler aracılığıyla yeni talepler yaratılmaktadır.

Emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemlerinin bir sonucu olan **enflasyon**, geri-bıraktınlmış ülkelerin **sürekli dış ticaret açığı vermesi**, **dış borçların sürekli artması** ve **iç borçlanmanın olabileceği en üst düzeye kadar kullanılması** ile birlikte, sürekli bir olgu olmuştur. Bu nedenle, emperyalizme bağımlılık koşullarında geri-bıraktınlmış ülkelerde enflasyon hiçbir biçimde ortadan kaldırılamaz ve kaldırılması da beklenilemez. Hangi siyasal parti iktidara gelirse gelsin, emperyalizme bağımlılığın yarattığı bu çerçeveyi kıramaz. Kırmaya iddiasında olanlar ise, iktidara geldikleri andan itibaren, olayların hiç de kendilerinin bildiği gibi olmadığını görerek “hizaya sokulurlar”. Enflasyonu “düşürüyoruz” dedikleri her durumda, ekonomi üzerindeki enflasyon “baskısı” büyüyerek devam eder. Kısa süreler için enflasyonda meydana gelen düşüşler, orta vadede katlanan ve hızlanan enflasyonların nedeni olur. Bugün Arjantin’de görüldüğü gibi, düşürülmüş enflasyon oranları, aynı zamanda Arjantin ekonomisini sürekli bir **durgunluk** içine sokmuştur. Durgunluktan çıkmak için yapılacak her uygulama, kaçınılmaz olarak enflasyonun yükselmesine neden olmaktadır.

Ülkenin ödemeler dengesinde belirleyici yere sahip olan dış ticaret dengesi ile dış borçlanma ve borç geri ödemelerinin yapısı ve gelişimi incelendiğinde, ülkemizdeki enflasyonun nedenleri daha açık olarak görülür.

Ödemeler dengesinde “Cari İşlemler” kısmında yer alan ithalat ve ihracat kalemleri ve bunların oluşturduğu ticaret dengesi, yani ithalat ile ihracat arasındaki fark, ülkenin döviz rezervlerini ve döviz gereksinmesini de belirler. Öte yandan, ödemeler dengesinde ikinci büyük kısmı oluşturan dış borçlar, ana para ve faiz ödemeleri, alınan yeni dış borçları belirlediği gibi, dış ticaret açığı ile birlikte döviz

Dış Ticaret Dengesi			
(Milyon dolar)			
	İhracat	İthalat	Fark
1991	13.593	-21.047	-7.454
1992	14.715	-22.871	-8.156
1993	15.345	-29.428	-14.083
1994	18.106	-23.270	-5.164
1995	21.636	-35.709	-14.073
1996	23.225	-43.627	-20.402
1997	26.261	-48.559	-22.298
1998	26.973	-45.922	-18.949
1999	26.588	-40.692	-14.104
2000	26.587	-53.982	-26.658
Toplam Dış Ticaret Açığı			-151.341

gereksinmesinin büyüklüğünü gösterir.

Ülkemizin son on yıllık dış ticaret verilerinin açıkça gösterdiği gibi, dış ticaret açığı **sürekli** bir olgudur ve konjonktürel olarak ekonomik buhranın şiddetlendiği yıllarda düşüş göstermekle birlikte, sürekli **büyümektedir**. Son on yıl içinde net dış ticaret açığı 151 milyar 341 milyon dolar olmuştur. Bu büyüklük, ülkenin bir yıllık tüm mal ve hizmet üretimine, yani Gayri-Safi Milli Hasıla'ya (GSMH) yaklaşıktır. Yıllık bazda ithal mal ve hizmetler, GSMH'nın %25'ini oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, ülkemizin bir yıl içinde ürettiği kabul edilen mal ve hizmetlerin %25'i ülke dışından gelmektedir. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren sürekli artan ve büyüyen dış ticaret açığı, emperyalizmin **yeni-sömürgecilik** yöntemlerinin bir sonucu olmuş ve yıllar içinde bu gelişmiştir.

“Yankee emperyalizmi, özellikle 1946'dan sonra, yeni-sömürgecilik metodunu geliştirdi. Ve bu yeni-sömürgecilik politikasını, Truman, Marshall doktrinleri ve askeri paktlarla, ikili anlaşmalarla tezgahladı.

Bu politikanın esası, daha az masrafla, daha geniş pazar imkanı sağlayan, daha sistemli ve ulusal savaşlara yol açmayacak, daha üst seviyeye çıkmış emperyalizmin problemlerini daha fazla tatmin etmeye dayanmaktadır. **En temel metodu, sermaye ihrac ve transferinin terkindeki değişikliktir.** Sermayenin 5-6 elemanı arasında yeni bir oran yaratılmıştır. Şöyle ki, savaş öncesi nakit sermaye ihracı, sermayenin isim, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi, teknik eleman, vs. gibi diğer elemanlarına kıyasla çok daha fazla yer tutarken, savaş sonrası dönemde

Dış Borçlar
(Milyon dolar)

	Dış Borç Toplamı	Yıl İçinde Geri Ödeme			Yıl İçinde Alınan Yeni Dış Borçlar	GSMH
		Ana para	Faiz	Toplam		
1991	50.489	4.121	3.430	7.551	5.976	158.596
1992	55.592	5.294	3.217	8.511	7.123	163.496
1993	67.356	4.653	3.574	8.227	9.207	177.539
1994	65.356	6.070	3.923	9.993	5.291	149.534
1995	73.278	7.594	4.303	11.897	6.293	157.097
1996	83.996	7.218	4.200	11.418	8.912	178.133
1997	91.337	7.830	4.588	12.418	13.265	192.226
1998	96.956	11.690	4.823	16.513	14.211	206.279
1999	101.781	12.866	5.450	18.316	16.276	185.136
2000	112.955 ^[*]	11.611	4.350	15.961	19.944	-
Toplam		78.947	41.858	120.805	171.398	

[*] Ocak-Eylül 2000

özellikle 1960'dan sonra bu işleyiş tersine dönmüş, nakit sermaye ihracının dışındaki sermayenin yukarıda özetlediğimiz elemanları ağırlık kazanmıştır.

Bugün geri-bıraktılmış ülkelerde, yabancı nakit sermaye oranının yerli nakit sermayeye oranla çok az olduğu fakat mutlak dışa bağımlı birçok sanayi kuruluşu mevcuttur. (Örneğin oto sanayi) Birkaç yüzde yüz dışa bağımlı temel sanayi tesisi kurulmakta ve bunlara bağımlı olmaya mahkum hafif ve orta sanayi belli ölçülerde geliştirilmektedir. (Bu sanayi kuruluşlarının temelinde ise, yabancı sermayenin nakit sermaye dışında kalan elemanları yatmaktadır.)⁹⁶

İşte bu şekilde oluşturulmuş olan dışa bağımlı sanayi, kaçınılmaz olarak sürekli ve artan oranda ithal mallarına gereksinime duymaktadır. Dış ticaret dengesinde meydana gelen açıkta ifadesini bulan ithalat artışının temel nedeni budur.

İthalatın birleşimine bakıldığında, **ara malları** ithalatı, genel ithalat içinde %60-70 oranında paya sahiptir. Ülke içinde üretilmeyen tüketim mallarının genel ithalat içindeki payı %10'lar seviyesinde kalırken, yatırım malları ithalatı %20'ler seviyesinde bulunmaktadır. Bu da, ithalattaki artışın ana nedeninin dışa bağımlı sanayilerin gereksinime duydukları ara malları ithalatı olduğunu açıkça göstermektedir.

Yeni-sömürgecilik yöntemlerinin özü, emperyalizm yanlısı küçük-burjuva ekonomistlerinin 1980 sonrasında savaş ilan ettikleri ve 1930'lardan 1950'lere kadar ülkemizde kendine özgü tarzda sürdürülen "**ithal ikameci sanayileşme**"den farklı olarak, oluşturulan sanayilerin dışa bağımlı kalması ve bu bağımlılık içinde sürekli emperyalist metallerin ithalatına yol açmasıdır. "İthal ikameci sanayileşme"nin özü, üretim malları ithalatı ile sanayileşmektir. Bu ekonomi-politika, ülke içinde üretilmeyen, dolayısıyla ithal edilen malların ülke içinde üretilmesini hedefler. Bu amaçla belirli bir dönemde dış ticarete meydana gelen açık, ülke içi ve dışı borçlanma yoluyla karşılanmakta ve belirli bir zaman sonrasında bu borçların kapatılması planlanmaktadır. Ancak **emperyalist sistem içinde** "ithal ikameci sanayileşme", yeni-sömürgecilik yöntemlerine uygun olarak dışa bağımlı sanayilerin kurulması sonucunu vermiştir. 1980 sonrasında "ithal ikameci sanayileşme" ile "ihracata yönelik sanayileşme" stratejileri arasında süregiden tartışmalardaki kısır-döngü de bu gerçeğin bir kenara bırakılmasının bir sonucu olmuştur. Bu tartışmaların yarattığı olumsuz sonucu ise, emperyalizme bağımlı olmayan sanayileşme politikalarının, hemen her durumda "ithal ikameci sanayileşme" olarak damgalanması olmuştur.

⁹⁶ Mahir Çayan, *Kesintisiz Devrim II-III*.

Bu bağımlılık ilişkisinin salt son on yılda ülkemize getirdiği yük, dış ticaret açığından kaynaklanan 222 milyar 649 milyon dolar ile dış borçlanmadan kaynaklanan 171 milyar 398 milyon dolardır. “Borç tuzağı” olarak tanımlanan bu bağımlılık ilişkisinin son on yıllık bilançosu, dış borç toplamının (stoku) 120 milyar dolarlar seviyesine yükselmesidir. Gayri Safi Milli Hasıla'nın 190-200 milyar dolar seviyesinde olduğu gözönüne alındığında, ülke içinde üretilen değerlerin %60'nın yabancı ülkelere olan borç nedeniyle **ipotek altında** olduğu görülecektir. Öte yandan, son on yılda 120 milyar 805 milyon dolar, ana para ve faiz olarak dış borç ödenmesine karşın, dış borçlar **60 milyar dolar** civarında artmıştır. Oransal olarak bu dış borç miktarı GSMH'daki ortalama 40 milyar dolar tutarındaki artıştan %50 daha fazladır. Bu da, dış borçların **üretken yatırımlarda** kullanılmasının açık kanıtıdır.

Emperyalizm yanlısı küçük-burjuva ekonomistlerine göre, bu dış borçlanma yoluyla elde edilen kaynaklar “kötü politikacılar” tarafından KİT'lerin “açıklarının kapatılması için” kullanılmıştır. Bir başka deyişle, dış borçlanma yoluyla elde edilen paralar, devlet kuruluşlarının ürettiği mal ve hizmetlerin değerlerinin altında fiyatlarla satılmasıyla ya da yüksek taban fiyatları verilmesiyle yahutta “oy uğruna” şişirilen devlet kadrolarının maaşlarının ödenmesiyle tüketilmiştir! Oysa, tüm verilerin gösterdiği tek gerçek, dış borçlanma yoluyla bulunan paraların büyük bölümü **dışa bağımlı sanayilerin artan ithalat gereksinmesini karşılamak amacıyla** kullanılmıştır.

Dış borçların borçluya göre dağılımında görüldüğü gibi, gerek kısa vadeli borçlarda, gerekse orta ve uzun vadeli borçlarda “özel sektör”ün payı sürekli olarak artmaktadır. 1991 yılı itibarıyla, toplam 50 milyar 489 milyon dolar toplam dış borcun 10 milyar 812 milyon dolar, yani %20'si “özel sektör”e aitken, 1999 yılında toplam dış borç miktarı 101 milyar 781 milyon dolara çıkarken, “özel sektör”ün borç miktarı 48 milyar 554 milyon dolar olmuştur (%47,7). Son

Dış borçların borçluya göre dağılımı
(milyon dolar)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Orta-Uzun Vadeli Dış Borç Toplamı	41.372	42.932	48.823	54.291	57.577	62.292	66.897	75.689	78.309
Top. Kamu Borçları	25.134	25.796	28.336	30.416	31.095	32.066	31.334	32.308	34.567
Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesabı	5.713	5.771	6.282	8.308	10.397	10.720	10.267	11.681	9.916
KİT'ler	5.185	5.135	5.439	5.438	4.811	2.902	3.196	3.304	3.382
Özel sektör	2.252	3.184	5.968	6.144	7.619	10.721	16.639	23.289	25.768
Kısa Vadeli Dış Borçlar	9.117	12.660	18.533	11.310	15.701	17.345	17.994	21.217	23.472
Kamu (TCMB)	557	572	667	828	993	984	889	905	686
Ticari Bankalar	5.216	7.157	11.127	4.684	6.659	8.419	8.503	11.159	13.172
Özel Sektör	3.344	4.931	6.739	5.798	8.049	7.942	8.602	9.153	9.614

on yılda orta ve uzun vadeli “özel sektör”ün dış borç toplamı 12 kat artarak 2.252 milyon dolardan 25.768 milyon dolara çıkmıştır. Kısa vadeli dış borçların ise %97’si “özel sektör”e aittir ve yüksek faiz oranları da bu borçlarda ortaya çıkmaktadır.

Yine bu verilerin gösterdiği diğer bir gerçek, KİT’lerin dış borçlarının genel toplam içinde %3’lük bir yere sahip olduğu ve giderek azaldığıdır. KİT’lerin “özelleştirilmesi”nin ilk yıllarında uzun ve orta vadeli borçlanmada sınırlı bir yere sahip (%5,4) olan “özel sektör”ün payı 1999 yılına gelindiğinde %32,9’a yükselmiştir. Böylece, son yıllarda gerek dış ticaret açığındaki büyümenin, gerekse dış borçlarda meydana gelen artışın nedeni “özel sektör”ün “büyümesi”dir. Ve “özel sektör”ün büyümesinin tümüyle dış borçlanmayla meydana gelmiş bir büyüme olduğu hemen görülmektedir.

Dış ticaret dengesi ve dış borç stoku verileri birleştirildiğinde, “özel sektör”ün son on yıl içinde ülke ekonomisine getirdiği yük, 10 milyar 812 milyon dolardan 48 milyar 554 milyon dolara yükselen “özel sektör” borçlarının meydana getirdiği 37 milyar 742 milyon dolarlık dış borç artış ile, 1991 yılında 7 milyar 454 milyon dolar olan dış ticaret açığının 24 milyar 965 milyon dolara çıkmasıyla meydana gelen 17 milyar 511 milyon dolar açıkla birlikte **55 milyar 253 milyon dolardır**. Bu da, toplam dış borcun %50’sini oluşturmaktadır. Bunun yanında, orta ve uzun vadeli borçlanmalarda ortalama %11.8 faiz verildiği düşünüldüğünde, “özel sektör”ün ekonomiye getirdiği **yıllık faiz yükü 2 milyar 184 milyon dolardır**. Kısa vadeli borçlarda %30’lara varan faizler ödendiği gözönüne alındığında yıllık faiz yükü **5 milyar dolara** ulaşmaktadır. Uzun ve orta vadeli borçlarda on yıl itibarıyla toplam faiz miktarı **25 milyar dolara** ulaşmaktadır. Kısa vadeli borçlara verilen yüksek faizlerle birlikte bu miktar **50 milyar dolara** ulaşmaktadır. Sonuç olarak, “özel sektör”ün son on yılda ülke ekonomisine yaptığı “katkı” **100 milyar dolar** civarında dış borç ve faiz yüküdür.

Yeri gelmişken hemen belirtelim, son bir yıl içinde el konulan “özel bankalar”ın içine düştükleri “ödeme zorluğu”nun temel nedeni, bu bankaların dışardan aldıkları ve birikmiş 13 milyar 172 milyon dolar borç ve bunların 4-5 milyar dolar tutan faizleridir. Bu bankalar için “hortumlandığı” söylenen ya da “hazineye getirdiği yük” olarak ifade edilen 10 milyar dolar salt Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’na (BDDK) devredilen bankaların borçlarına ilişkin olup, hiçbir şekilde bu borçların faizlerini kapsamamaktadır.

Görüldüğü gibi, dışa bağımlı bir sanayileşme (adına ister “ithal ikameci sanayileşme” denilsin, ister “ihracata yönelik sanayileşme” denilsin) ülkeyi artan bir dış borçlanma sürecine sokmaktadır. Bu yolla sağlandığı varsayılan üretim artışı ya da toplumsal refah, sadece borçların alındığı ve geri ödemenin yapılmadığı zaman için geçerli

olan **görelî ve geçici bir olgudur.**

Sorun, bir ülkenin kendi öz kaynakları ve kendi emek-gücü ile gelişmesi, kalkınması ve halk kitlelerinin yaşam koşullarının sürekli yükseltilmesidir. Bu bağlamda, enflasyon sorunu, kalkınma sorununun bir parçası olmaktadır. Dış borçlanmayla sağlanacak bir kalkınma, kaçınılmaz olarak bu borçların ve faizlerinin ödenmesiyle birlikte kendisini yeniden sıfırlamaktadır. Çünkü emperyalist ülkelerden alınan borçlar, sonal olarak emperyalizme bağımlı sanayilerin kurulmasında kullanılmakta ya da bu sanayilerin gereksinme gösterdiği yan ürünlerin üretilmesi için (ki genellikle devlet eliyle) gerekli yatırımlara gitmektedir. Emperyalizme bağımlı sanayilerin kurulması, buralardan elde edilen kârların yeniden emperyalist ülkelere “kâr transferi” ya da patent hakkı, know-how adı altında geri dönmesini sağladığından, yatırımda kullanılan dış kredilerin ödenmesi için geriye bir şey kalmadığı gibi, dış borçların faizlerini ödeyebilecek bir kârın bile ülkede kalmasını engellemektedir. Böylece, kapitalist ekonominin en basit kuralı bile işletilmemektedir.

Bilindiği gibi, kapitalist herhangi bir alanda yatırım yaparken, gerek kendi öz kaynaklarından sağladığı, gerekse kredi olarak aldığı parayı sermaye olarak kullanır. Her zaman bu sermayenin, maliyet üstü bir gelir (kâr) getirmesi gerekir. Bu da, metaların üretilmesi için gerekli değişen ve değişmeyen sermaye öğelerinin toplamıdır. Buna kapitalistin aldığı kredilerin faiz miktarı da dahil edilir. Eğer, diğer herşey sabit olmak koşuluyla, kapitalistin kâr oranı, aldığı kredilerin faiz oranından yüksek olursa, üretim genişletilmiş bir üretim olarak devam eder. Aksi halde, kapitalistin tüm kârı, mali-sermayeden aldığı kredilerin faiz ödemelerine gider ki, bu durumda iflas kaçınılmaz olur. Bu sonuçtan kaçınmak için, kapitalistin her yeni borçlanması, süreci hızlandırır ve yıkımın boyutlarını büyütür. Buna karşın, kapitalist kendi metalarını değerlerinin çok üstünde satabilirse, yani kendisinin ödemek zorunda bulunduğu faiz oranlarının üstünde bir fiyattan metalarını satabilirse, bir süre için kendini ayakta tutabilir. Bu da, meta fiyatlarının gerçek değerlerinin üstünde bir fiyattan satılması demektir ve sonuçta tüketicinin sırtına yüklenen bir ekonomik maliyet olur. (**Enflasyon**)

Ama aynı süreçte, tüketicilerin alım gücünde bir değişiklik olmadığı sürece, kapitalistin metasını satabilmesinin sınırı, tüketicinin mevcut gelirleri ve birikimleri ile sınırlıdır. Böylece bu sınıra ulaşıldığında, pazarda metalar satılamaz ve meta-sermaye para-sermaye haline dönüşemez. Kapitalist bu durumda “nakit sıkıntısı” (“likidite sıkışıklığı”) içine girerek, tüm ödemelerini (kredi borçlarının ana para ve faiz ödemeleri ile üretim için gerekli hammadde ve yan-mamül madde için yapacağı ödemeler ve ücretler) durdurur. Bunun yansısı, kendisine kredi veren bankaların kredilerini tahsil edememeleri,

hammadde ya da yan-mamül madde üreticilerinin ürünlerini satamaları ya da sattıkları metallerin parasını geri alamamaları vb.'dir. Yani topyekün bir buhran patlak verir. İşte devlet bu noktada devreye girerek ya da bu noktaya gelineceği bilindiğinden sürekli devrede tutularak, kapitalist metallerin satılabilmesi için yapay bir talep yaratmaya, kapitalistin ödemelerini yapabilmesini sağlayacak krediler bulmaya, verdiği kredileri geri alamayan bankaları subvansede ederek ya da son yıllarda yapıldığı gibi BDDK türünden "kurumlar" oluşturup buraya devrederek, buhranın etkisini yavaşlatmaya yönelir. Böylece devlet, tüm kapitalistler adına, kapitalistlerin tüm açmazlarının tamamlayıcısı ve üslenicisi olarak devreye girer.

Devlet, burada halktan topladığı vergileri ve "hazine kaynaklarını" (karşılıksız para basma, "emisyon hacmini artırma") kullanmak durumunda olduğu için (dış borçları şimdilik bir yana bırakırsak), öncelikle vergileri artırmak ve karşılıksız para basmak durumundadır. Ancak bu vergi artışı, tüm kesimlere yönelik olmayıp, çalışan kesimlere yönelik olmak zorundadır. Karşılıksız para basmak ise, milli gelirdeki net artışları artan oranda para miktarının piyasaya sürülmesi olarak, meta fiyatlarının para miktarındaki artışa bağlı olarak artmasına neden olmaktadır. Bu, iç talebin kısılmasını getirecek, kitlelerin daha sınırlı tüketimini ve yaşamasını ("kemer sıkma") bir "kader" haline getirmektedir. Ancak iç talebin kısılmasının asıl somut ifadesi ise, çalışan kesimlerin gelirlerinde düşüş olmasıdır. Bu düşüşler, doğrudan çalışma süresini uzatarak ya da ücretleri dondurarak yapılamayacağı koşullarda (artı-değer oranının mutlak artırılması), **reel ücretlerde** sürekli düşüş sağlanarak gerçekleştirilir. İşte enflasyon reel ücretlerin sürekli düşürülmesinin en temel aracı durumundadır.

Mevcut emperyalist sömürü mekanizmasının içinde enflasyonun bu çok yönlü kullanımı, bu olguyu sürekli hale getirmektedir.

Sözün özü, **ülkemizdeki sürekli enflasyonun nedeni emperyalist sömürüdür ve bu sömürü tarafından belirlenmiş ekonomi-politiklardır. Bu nedenle, bir bütün olarak ekonomik kalkınma ve büyümenin bütünsel bir devrimci ekonomi-politikası, emperyalist ekonomi-politikanın yerine geçirilmediği sürece, bu sorunlar sürüp gidecektir.**

Emperyalist ekonomi-politikanın ortadan kaldırılmasının ilk adımı, ülkenin emperyalizme olan bağımlılığını ortadan kaldırmaktır. Bu yapılmadığı sürece, emperyalizmden bağımsız bir ekonomi-politikanın uygulanabilme olanağı yoktur. Yani, sorunun çözümünün ilk halkası, anti-emperyalist ve anti-oligarşik bir devrimle **siyasal iktidarın ele geçirilmesidir.**

İşte bu devrimin sonucu kurulacak halk iktidarının uygulayacağı ekonomi-politika sorunların kalıcı çözümüdür ve enflasyonun

sonudur.

Herşeyden önce ekonomik kalkınma ya da büyüme, halk kitlelerinin yaşam koşullarının sürekli iyileşmesi demektir. Bu bağlamda ekonomik kalkınma, nüfus artışını da göz önüne alarak, bu nüfus artışını aşan bir düzeyde üretimin artırılması ve böylece kişi başına düşen ürünlerin (üretim malları üretimi ile tüketim malları üretimi olarak) artırılması demektir. Bir başka deyişle, ekonomik kalkınma “genel” bir üretim artışı olmadığı gibi, kısa dönemde ve birden kitlelerin tüketim düzeyinin yükseltilmesi demek değildir. Tersine kitlelerin tüketim düzeyinin zaman içinde yükseltilmesi ve bunun sürekli hale getirilmesidir.

Ekonomik kalkınma ya da büyümenin bu gerçekliği, yeni-sömürgecilik koşullarında geri-bıraktırlmış ülkelerde emperyalizme bağımlı bir kapitalizmin gelişmesiyle ortaya çıkan olgular açısından önemlidir.

Yeni-sömürgecilik koşullarında, orta ve hafif sanayinin geliştirilmesi, ilk dönemde bireylerin görece tüketimini artırmış ve geçmiş döneme kıyasla (nispi olarak) bir refah ortamı yaratmıştır. Ancak emperyalist sistemin kendi bunalımları sonucu görece bu gelişmeler, zaman içinde görüntüsel (T. Özal’ın ifadesiyle “vitrin”) olarak kalmıştır. Emperyalist sistemin kendi bunalımına ve bunalımın derinleşme durumlarına göre, bu görüntüsel gelişmeler de önemli ölçüde ortadan kalkmıştır. Özellikle yeni-sömürgecilik yöntemlerinin kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkan geri-bıraktırlmış ülkelerin aşırı borçlanması ve belirli zamanlarda bu borçları ödeyemez hale gelmesi, 1974 sonrasında kısır bir döngü yaratmıştır. Dünya ekonomik buhranının derinleşme eğilimine paralel olarak geri-bıraktırlmış ülkelerde patlak veren döviz darboğazları, emperyalist metropollerde “mali kriz”in temelini oluşturmuştur. Genellikle emperyalist metropollerde **ekonominin askerileştirilmesi** ve geri-bıraktırlmış ülkelerde **siyasal yönetimin askerileştirilmesi** ile birlikte uygulamaya sokulan “istikrar tedbirleri”, hemen her durumda ekonomik kalkınmayı (büyüme) durdurmuş ve halkın yaşam düzeyinin hızla kötüleşmesine neden olmuştur. Geri-bıraktırlmış ülkelerde kırsal alanlarda sınıfsal farklılaşmalar artarken, **gelir dağılımı** büyük bir dengezsizlik gösterir olmuştur.

1980 yılında emperyalist sistemin içine girdiği büyük ekonomik buhran koşullarında geri-bıraktırlmış ülkelerin dış borçlarını ödeyemez hale gelmesi, bu ülkelerde fiyatların görülmelik oranlarda yükselmesine neden olmuştur. Böylece emperyalist sistem II. yeniden paylaşım savaşı sonrasında, sistemin bütününe egemen olan yüksek enflasyonla yüzyüze gelmiştir. Geri-bıraktırlmış ülkelerin dış borçlarını ödeyemez halde olmasının dünya çapında faizlerin (kısa vadeli faiz oranları %13’ler seviyesine çıkarken, uzun vadeli

faiz oranları %17'ye -Fransa- ulaşmıştır) olağanüstü artmasına neden olmasıyla birlikte emperyalist metropollerde ekonomik durgunluk ortaya çıkmıştır. Bu tarihe kadar ekonomik durgunluk karşısında bir silah olarak kullanılan enflasyonist politikalar işe yaramaz hale gelmiş ve enflasyon ile durgunluk birlikte görünür olmuştur. (**Stagflasyon**)

1980 ekonomik buhranında ABD ekonomisinin durgunluk içine girmesiyle birlikte başlayan yüksek faiz ortamı, dolara olan talebi artırmıştır. Dolar talebinin artmasına paralel olarak doların değeri de artmış ve bunun sonucu geri-bıraktırlmış ülkelerin paraları hızla değer kaybetmiştir. Bu da, geri-bıraktırlmış ülkelerin ulusal paralarına göre dış borç miktarını görülmedik ve ödenemez boyutlara ulaştırmıştır.

Dünya ekonomik buhranından en çok etkilenen ABD ve İngiltere “monetarist” politikalar izleyerek çıkış noktası ararken, aynı “monetarist” politikalar geri-bıraktırlmış ülkeler için IMF tarafından stand-by anlaşmaları ile uygulanması zorunlu bir kural haline getirildi. ABD’de Reagen, İngiltere’de Thatcher, “sosyal refah devleti”nin sonuna gelindiğini ve her türlü “sosyal devlet” politikalarına son verileceğini ilan ederek uygulamaya başladıkları “monetarist” politikalar, dünya çapında büyük propaganda ile kitlelerin karşısına konuldu. Ve geri-bıraktırlmış ülkelerin hemen hepsinde yönetimler askerileştirilerek uygulamaya sokulan “istikrar tedbirleri”, uygulanan “sıkı para politikası” (“monetarizm”) ile reel ücretlerin büyük boyutlarda düşürerek mal ve hizmetlerin fiyatlarının düşürülmesini sağladı. Bu şekilde fiyatları düşürülmüş mal ve hizmetler, geri-bıraktırlmış ülkelerin ulusal paralarının dolar karşısında büyük değer yitirmesiyle (“döviz kuru” politikalarıyla) çok düşük fiyatlarla emperyalist metropollere ihraç edilerek, metropol ülkelerde tüketim mallarındaki enflasyonun denetim altına alınmasını olanaklı kıldı. Ancak, aynı sonuç, geri-bıraktırlmış ülkelerde birkaç ay ya da yıl süren enflasyon düşüşlerinin ardından gelen devalüasyonlar ve yeniden yükselen enflasyon döngüsü oluşturdu.

Dünya çapında emperyalist basın ve yayın organlarıyla ve Amerikan emperyalizminin “demokrasi projesi”nin sağladığı yeni olanaklarla sürdürülen propaganda, birkaç ay ya da yıl süren enflasyon düşüşlerini öne çıkartarak, “monetarist” politikanın “alternatifi olmadığı” temasını işleyerek kitleleri koşullandırmaya başladı.

Ortaya çıkan kısır döngünün bir yanının böylesine abartılarak propaganda konusu haline getirilmesi, geri-bıraktırlmış ülkelerdeki mevcut yapının “düzeltilmesi” ya da “istikrarlı hale getirilmesi” için IMF’nin “istikrar tedbirleri”nin uygulanmasının gerekliliği düşüncesini ve buna bağlı çeşitli küçük-burjuva teorilerin yayılmasını getirmiştir. “Monetarizm”den kaynaklanan bu küçük-burjuva teoriler, giderek

sosyal reformizmin programı haline gelirken, “çoğulcu sanayileşme-çoğulcu demokrasi” türünden ne olduğu belirsiz söylemlerle kafaları daha da karıştırdı.

Bu anlayışlar, ifadesini “sosyal-demokrasi”de bulmaya çalışırken, “kalkınmanın bağımsız bir tarzda gerçekleşemeyeceği”, “karşılıklı bağımlılığın zorunlu olduğu” tezleriyle emperyalizmle olan ilişkilerin sürdürülmesini esas alır, mevcut yapı içinde gelir dağılımının “dengeli” hale getirilmesiyle sorunun çözümleneceğini ileri sürer. Ancak sorun, aynı zamanda üretimin artırılması sorunu olduğu için, yatırımların finansmanı, zorunlu (vergiler) ya da gönüllü tasarrufları (banka mevduatları vb.) artırarak bulunmak zorundadır. (Burjuva ekonomistler bunlara “sağlam kaynaklar” demektedir.) “Artan oranlı gelir vergisi”, “tarımın vergilendirilmesi” bu “istikrar tedbirleri” için de, reformizm için de büyük öneme sahiptir. Bunun dışındaki finansman kaynakları olarak dış borçlanma, onların dilinde “dengeli” olarak kullanılmalıdır. Böylece emperyalizme bağımlılık önsel olarak kabul edildiğinden, hiçbir zaman “istikrar tedbirleri” ilan edilen sonuçlara ulaşamaz ve reformist politikalar ekonomik kalkınmayı sürekli hale getiremezler. Yapabilecekleri, 1983-1989 arasında T. Özal’ın yapabildikleri ile sınırlıdır.

Sorunlar açıkça ortaya konulmalıdır:

Soru 1° Emperyalist sistem içinde ve emperyalist sömürü koşullarında, geri-bıraktırlmış ülkelerde, sürekli ve dengeli bir kalkınma (büyüme) olanaklı mıdır?

Soru 2° Emperyalist tekellerin taleplerine uygun olarak ortaya çıkan kısa süreli büyüme dönemlerinin ardından, kaçınılmaz olarak gelir dağılımının, ekonominin iç dengelerinin ve dış ödemeler dengesi açıklarının sürekli bozulduğu dönemlerin gelmesi geri-bıraktırlmış ülkelerin boyun eğmesi gereken “kaderi” midir?

Eğer bu soruların yanıtı olumsuz ise,

Soru 3° SSCB’nin dağıtılmışlığı koşullarında emperyalist propaganda ile hergün sürekli ifade edildiği “global” bir dünyada, emperyalist sömürü ilişkilerinin dışında, emperyalizmden bağımsız olarak, tek bir ülkede, emperyalizmden yalıtık ve ayrıksı olarak ekonomik kalkınma olanaklı mıdır?

Soru 4° Emperyalizmden bağımsız sürekli ve dengeli bir kalkınma (büyüme) için gerekli kaynaklar mevcut mudur?

Bu soruların yanıtı olumlu ise, bilinmelidir ki, bu, sadece devrimci bir iktidar koşullarında olanaklıdır.

Devrimci iktidar,

“Başta ABD emperyalizmi olmak üzere, tüm emperya-

list ülkelerin ve çokuluslu tekellerin açgözlü sömürüsünün ve yerli işbirlikçilerinin talanının sonucunda ortaya çıkmış olan çarpık ve geri bir sanayiye sahip ülkemizde, demokratik halk devrimi, gerçek ve bağımsız bir sanayileşme ve ileri bir tarımsal ekonomi yaratarak, halkın yaşam düzeyini sürekli yükseltmek amacıyla, halkın öz inisiyatifine, emeğine ve örgütlü gücüne dayalı bir ekonomik yapı oluşturmaya olanak sağlar.

Halka dayalı, demokratik katılımı esas alan ve emeği tüm değerlerin yaratıcısı olarak gören halk iktidarının ekonomi-politikası, herşeyden önce yeni-sömürgeciliğin hızla tasfiyesini amaçlar. Reformist değil, devrimci nitelikte olan bu ekonomi-politikanın yürütülmesinde, halk iktidarı, yeni-sömürgeciliğin tasfiyesi ve oligarşik sömürünün ortadan kaldırılması için gerekli önlemleri alacaktır.⁹⁷

Görüleceği gibi, devrimci iktidar, esas olarak halkın yaşam düzeyini **sürekli** yükseltmeyi hedefler. Doğal olarak bu hedefin önündeki engellerin kaldırılması, devrimci iktidarın temel görevidir ve ekonomi-politika bu hedefe ulaşmak amacıyla oluşturulmak durumundadır.

Öncelikli hedef, emperyalist sömürü ilişkisinin oluşturmuş olduğu ve tümüyle emperyalizmin taleplerine uygun olarak biçimlendirilmiş olan çarpık sanayileşmenin düzeltilmesi, daha tam deyişle, **gerçek ve bağımsız** bir sanayinin kurulmasıdır. Buna paralel olarak ve aynı anda, tarımsal ekonominin yeniden düzenlenmesi gündemdedir.

İşte bu iki ana hedef, yani bağımsız sanayileşme ve ileri bir tarımsal ekonomi kurulması hedefi, bugün tüm emperyalizm yandaşları ve “globalizm” popagandisti küçük-burjuva ekonomistlerinin her fırsatta “olanaksız” olduğunu ilan ettikleri, “globalleşen dünya”da böyle bir şeyin “hayal” olduğunu, böyle bir hedefin “ülkeyi içine kapanık” hale getireceğini, “kapalı bir ekonomi” yaratarak halkı “yoksulluğa ve sıkıntıya” sokacağını söyledikleri hedeflerdir. 1980 sonrasında tüm propaganda araçları kullanılarak (medyadan, üniversite kürsülerine kadar) “çürütülmeye” çalışılan ve önemli ölçüde yeni yetişen genç kuşak üzerinde etkili olan bu propagandanın **temel dayanağı**, ithalatın “liberalizasyonu” ile ülkeye her türlü emperyalist metanın girişinin serbest bırakılmasıyla birlikte pazarda emperyalist meta çeşitliliğinin artması ve geçmiş dönemlerde karaborsadan alınan bu metaların mağazalardan bulunabilir olmasının yaratmış olduğu **görüntüdür**.

Emperyalist metaların ithalatının belirli bir zaman sonrasında

⁹⁷ THKC/HDÖ, *Demokratik Halk Devrimi Programı*.

ortaya çıkardığı dış ticaret açığı ve bu açığın kapatılamaz boyutlara ulaşmasıyla birlikte uygulamaya sokulan “istikrar tedbirleri”nin asil olarak “tüketimi kısımayı” hedeflediği koşullarda, kaçınılmaz olarak emperyalist metallerin iç pazarda satın alınabilir olmasının sürekli ve kalıcı olmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak yıllardır sürdürülen propaganda ve geniş kesimlerin buna bilinçsizce inandırılmışlıkları, ister istemez ülkemizde son iki yıldır meydana gelen gelişmelerin konjonktürel olduğu, yani “bir süre sonra” düzeleceği beklentisini de oluşturmuştur. Oysa, gerek ülkemizin yakın tarihi, gerekse dünya ekonomisinin tarihsel gelişimi, bu gelişmelerin konjonktürel olmayıp yapısal olduğunu, yani emperyalist sistemin özsel niteliği olduğunu defalarca kanıtlamıştır.

Bu görüntüsel ve propagandif durumun yarattığı sorun, ekonomi-politikaların niteliğinden çok sunuluşunu öne çıkarmasıdır. Son Kemal Derviş olayında görüldüğü gibi, kişinin hiçbir özelliği bulunmamasına ve ülkemizde meydana gelen son krizlere karşı hiçbir programa sahip olmamasına rağmen, büyük bir “medya” propagandası ile “kurtarıcı” durumuna yükseltilmiştir. Bakan olarak atanmasının üzerinden bir ay geçmesine rağmen, Kemal Derviş’in kendine özgü bir program bile oluşturamamış olmasına ve tüm zamanın IMF tarafından hazırlanan programın tamamlanmasını beklemekle geçirilmesine rağmen, “medya” propagandasının etkisi varlığını sürdürebilmektedir.

Tüm bu görüntüsel ve propagandif ortamda, kullanılan ekonomik terminolojinin sürekli değiştirilmesi, ister istemez geniş halk kitlelerinin kavrayamadıkları bir ortamın varlığı sanısını uyandırmaktadır. Örneğin, Aralık 1999’ da IMF ile imzalanan stand-by anlaşması sonrasında uygulamaya sokulan “istikrar tedbirleri”nin ana halkalarından birisi olan döviz kuru uygulamaları, 22 Şubat 2001 kriziyle birlikte “**döviz çıpası**” adıyla tanımlanmaya başlamıştır. Aynı şekilde, gerek Kasım 2000 sonunda patlak veren, gerekse 22 Şubat 2001’de ortaya çıkan krizlere ilişkin “medya”da yapılan açıklamalarda ve yorumlarda, sorunun “likidite sıkışıklığı”ndan kaynaklandığı vurgulanırken, IMF’nin “istikrar tedbirleri”nin özünün “sıkı para politikası” olduğu ve bunun piyasalarda “likidite” sorunu, yani “nakit para” sorunu yaratmasının kaçınılmazlığı hiçbir biçimde ifade edilmemektedir. Diğer yandan “döviz çıpası” dedikleri TL’nin dolar karşısındaki değer kaybetmesinin yapay olarak ve belirli bir süre için dondurulması uygulamasının, bir yandan ithalatı artıracığı, öte yandan TL’nin dolar karşısındaki değerinin yapay olarak yüksek kalmasına neden olacağı kitlelere anlatılmamıştır. Oysa ki, Aralık 1999 yılında IMF’yle yapılan anlaşmanın metninde (ki buna “*niyet mektubu*” adı verilmektedir), bugün “döviz çıpası” diye sundukları uygulamanın iki yıl sürdürüleceği, yani 2002 yılına kadar devam edeceği ve 2002 yılın-

dan itibaren TL'nin dolar karşısındaki değerinin serbest bırakılacağı açıkça ifade edilmiştir. Yani 22 Şubat 2001 yılında meydana gelen olay, en geç bir yıl sonra "niyet mektubu"nda ifade edildiği gibi gerçekleşecekti. Böylesine açık, ancak kitlelerin dikkatinden uzak tutulan bu uygulamadan amaç, halkın elinde bulunduğu varsayılan dövizlerin bozdurulmasını sağlamaktır. Halkın elinde bulundurduğu varsayılan dövizlerin önemli ölçüde bozdurulduğuna karar verildiğinde, 22 Şubat 2001 günü meydana gelen devalüasyon, en geç bir yıl sonra ve daha yüksek oranda yapılacaktır.

Görüldüğü gibi, sorun, ülkemiz için geçerli ve doğru bir ekonomi-politikanın ortaya konulmasından öte, kitlelerin emperyalist propaganda ile koşullandırılmasıdır.

Gerçek ve bağımsız bir sanayinin kurulması amacı, her durumda ara malları ithalatına bağımlı sanayinin tasfiyesi anlamına gelmektedir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, sürekli ve artan oranda ara malları ithalatına bağımlı bir sanayinin varlığının nedeni emperyalizmin yeni-sömürgecilik uygulamalarıdır. Dolayısıyla, gerçek ve dışa bağımlı olmayan bir sanayileşmenin kurulabilmesi için, öncelikle emperyalizmin yeni-sömürgecilik uygulamasının sona erdirilmesi ve buna paralel olarak yeni-sömürgecilik yöntemlerine göre kurulmuş sanayi kuruluşlarının yeniden örgütlenmesi gerekmektedir. Mevcut düzenin söylemiyle ifade edersek, dışa bağımlı sanayi kuruluşlarının "yerli katkı payı" %100'ler seviyesine çıkartılması gereklidir. Böylece, toplam ithalat içinde %60'ları aşan bir paya sahip olan ara malları ithalatı büyük ölçüde ortadan kalkacaktır. 2000 yılı verileriyle ifade edersek, bu durumda 20 milyar dolar civarında bir döviz tasarrufu sağlanmış olacaktır. Bu aynı zamanda yıllık 10-15 milyar dolar tutarındaki dış borçlanmanın önemli ölçüde ortadan kalkmasına ve dolayısıyla da döviz gereksinmesinin büyüklüğü nedeniyle ortaya çıkan yüksek faiz ödemelerine son verecektir. Buradan elde edilen tasarruf miktarı ise, dış borçların yıllık ana para ve faiz ödemeleri boyutlarındadır, yani 15 milyar dolardır.

Görüldüğü gibi, sanayinin dışa bağımlılığının sona erdirilmesiyle ortaya çıkan tasarruf miktarı ortalama 30 milyar dolardır. Bir başka ifadeyle, emperyalizme bağımlı sanayileşmenin sona erdirilmesi, emperyalist ülkelerden yapılan ara malları ithalatını sona erdireceğinden, dış ticaret açığı büyük ölçüde kapanacak, dolayısıyla bu açık nedeniyle ortaya çıkan "dış borçlanma gereği" sona erecektir.

Emperyalizmin taleplerine uygun olarak oluşturulan çarpık sanayilerin reorganizasyonu ya da yeniden yapılandırılması, aynı zamanda farklı sanayi kuruluşlarının **farklı standartlarda** yaptıkları üretimlerin ortadan kaldırılmasını gündeme getirecektir. Emperyalist tekellerin bilinçli olarak uyguladıkları farklı standartlar, kaçınılmaz olarak bu kuruluşlara ara malları üreten iç sanayinin (küçük ve

orta sanayi kuruluşları) ürünlerinin sadece kendisine sipariş veren büyük sanayi kuruluşunda kullanılma zorunluluğu getirmekte ve buna bağımlı kılmaktadır. Bu bağımlılık ilişkisi, küçük ve orta sanayi kuruluşlarının varoluşunu emperyalizme bağımlı sanayiye tabi kılarken, aynı zamanda bu küçük ve orta sanayi ürünlerinin üretim değerlerinin altında fiyatlarla tekeli sanayi burjuvazisine satılmasına neden olmaktadır. Sanayi üretiminde standartlaşma, bu bağımlılık ilişkisini sona erdireceği gibi, ara malları üreten küçük ve orta sanayinin ürünlerinin değişik alanlarda kullanılmasını olanaklı kılacaktır. Böylece yıllardır KOBİ'ler üzerine yapılan her türlü tartışma ve spekülasyon da sona erecektir. Bir başka deyişle, KOBİ'lerin içinde buldukları çıkmazdan kurtuluşları, çarpık sanayileşmenin ortadan kaldırılmasıyla olanaklıdır.

Tüm bunlar, devrimci iktidar koşullarında mevcut büyük sanayinin dışa bağımlılığını sona erdirmek ve yeniden yapılandırmakla ilgilidir. Ancak mevcut büyük sanayinin yeniden yapılandırılması yeterli değildir. Buna paralel olarak yeni sanayi kuruluşlarının kurulması belirleyici öneme sahiptir. İşte emperyalist propagandanın “kapalı ekonomi” propagandasının odak noktası da burada bulunmaktadır. Onlara göre, yeni sanayilerin kurulabilmesi için “gerekli kaynaklar” **emperyalist ülkelerdeki para-sermaye dışında mevcut değildir.** (FP gibi şeriatçı kesimler için bu para-sermaye “müslüman ülkelerde” mevcuttur.) Bir başka ifadeyle, onlara göre, **ülke içi kaynaklar** emperyalizmden bağımsız bir sanayileşme ve ekonomik büyüme için yeterli değildir.⁹⁸

Yukarda kısaca gördüğümüz gibi, “gerekli kaynaklar”, dışa bağımlılığın sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan döviz tasarrufu ile sağlanabilecektir. Bu öylesine bir kaynak niteliğindedir ki, ülkenin dış borçlanma ve ithalat nedeniyle gereksinme duyduğu döviz temin edebilmek için ülkenin ihraç edilebilir tüm mal ve hizmetlerinin maliyetlerinin altında bir fiyatla dışarıya satılmasına ve iç piyasada tüketilememesine neden olan bir kaynaktır. Doğal olarak, emperyalizme bağımlılığın sona erdirilmesiyle ortaya çıkan döviz gereksinmesindeki azalış, aynı zamanda bu mal ve hizmetlerin ülke içinde tüketilmesini olanaklı hale getirerek, halkın yaşam standartlarının yükselmesine de katkıda bulunacaktır.

⁹⁸ A. S. Akat gibi bu iddia sahipleri, 22 Şubat sonrasında “yerli malı kullanma” önerileriyle ortaya çıkarken, diğer yandan Kemal Derviş’in “dış destek” turundan “eli boş” dönmesi üzerine, “ulusal programın” tümüyle iç kaynaklara dönük olarak hazırlanacağını propagandasına başlamışlardır. Şüphesiz, onların “iç kaynak”tan kastettikleri yeni vergiler, devlet harcamalarının azaltılması vb. anlamına gelmektedir. Ancak yine de, “en ağır ekonomik kriz” evresinde bile ülke içi kaynak olduğunun söylenmesi bile, aynı zamanda emperyalizmden bağımsız bir ekonomik gelişme için ülke içinde yeterli kaynak olduğunun kabul edilmesi anlamına gelmektedir.

Basit bir akıl-yürütme bile, bu sağlanan dövizlerin dışa bağımlı olmayan sanayilerin kurulması için kullanılacağını bulacaktır. Elbette burada sorun, devrimci bir iktidarın **emperyalist ambargo** ile yüzyüze kalması, dolayısıyla elinde ne denli çok döviz bulunursa bulunsun, emperyalist sistemden hiçbir şey alamayacağı varsayımıdır. Emperyalist propagandanın sürekli olarak işlediği bu konu, devrim durumunda halkın yaşam düzeyinin düşeceği, yoksulluğun artacağı propagandasından başka birşey değildir. Bu propaganda, Küba, Vietnam vb. ülkelerin devrim sonrasında karşı karşıya kaldığı sorunları kullanarak, kitleleri devrim yapma düşüncesinden uzaklaştırmayı amaçlamaktadır.

Emperyalist ambargo, devrimci iktidarın karşı karşıya kalacağı tek sorun değildir. Emperyalizm tarafından finanse edilen karşı-devrimci faaliyetler ve saldırılar da, özellikle ekonomik sabotajlar, devrimci iktidarın ekonomi-politikasını uygulamasını engellemeyi hedefler. Ancak bu sorun ekonomik değil, **siyasal ve askeri bir sorundur**. Dolayısıyla çözümü devrimci iktidarın örgütlenmesine bağlıdır.

Siyasi ve askeri sorun olarak emperyalist ambargo ve karşı-devrimci faaliyetler bir yana bırakılacak olursa, ekonomik planda yeni sanayi kuruluşlarının oluşturulması için gerekli kaynakların iç yapıdan sağlanmasından başka bir yol olmadığı görülecektir. Bu durumda, bir sanayi kuruluşunun oluşturulabilmesi için gerekli kaynakların neler olduğunun ortaya konulması gerekmektedir.

Kapitalizm koşullarında, salt sanayi kuruluşları için değil, tüm mal ve hizmet üretimi için gerekli yatırım, öncelikle gerekli makine, teçhizat, bina, emek-gücü vb. satın alınabilmesi için **para-sermaye-yi** öngerektirir. Bu nedenle, tüm burjuva ve küçük-burjuva ekonomistleri için para-sermayenin varlığı, tüm yatırımın özü ve varoluşu nedeni olarak kabul edilir. Onlara göre, para-sermaye, ya ülke içinde birikmiş olmalıdır ya da dışarıdan kredi vb. yoluyla sağlanmış olması gerekir. Böylece sorun, her türlü yatırım için gerekli para-sermayenin uygun faiz oranıyla nereden ve nasıl sağlanacağına indirgenmektedir.

Devrimci iktidarın emperyalist ülkelerle ilişkilerini keseceğinden yola çıkıldığında yatırımlar için gerekli para-sermaye kaynağı dış krediler olmayacaktır. Dolayısıyla, tüm kaynak ülke içinden sağlanmak durumundadır. Bu nedenle, burjuva ve küçük-burjuva ekonomistleri, hemen ülke içi **sermaye birikim oranlarını, tasarruf miktarlarını** gündeme getirerek, ülke içinde gerekli sermaye birikiminin mevcut olmadığını, halkın tasarruf oranının “batı ülkelerinden çok az” olduğunu istatistiklerle ortaya koyarak, böyle bir kaynağın sağlanamayacağını iddia etmektedirler. Emperyalizme bağımlılığı esas alan ve bu bağımlılığın yaratmış olduğu sonuçları veri olarak kabul eden bu iddialar tümüyle yanlıştır.

Emperyalizme bağımlılık içinde bulunan ülkemizin tüm istatistik verilerinin açıkça gösterdiği gerçek ise, sanayinin dışa bağımlılığı nedeniyle ülke içinde sermaye birikiminin salt işbirlikçi tekelci burjuvaziye verilen “**işbirlikçi payı**”yla sınırlı olduğudur.

“En mükemmel formül” *demektedir Che Guevara*, “milli burjuvazinin yabancı çıkarlarla işbirliği yapmasıdır; böylece birlikte o ülkede yeni sanayiler kurarlar, bunlar için gümrük indirimleri elde ederek bu sayede rakip emperyalist ülkeleri tamamen bertaraf ederler ve ayrıca bu suretle elde ettikleri kârların gevşek kambiyo yönetmeliklerinin himayesinde **ülkeden dışarıya çıkmasını sağlarlar.**”

İşte ülke içinde elde edilen kârların dışarıya çıkartılması, ülke içinde yeni yatırımlar için gerekli ve yeterli para-sermayenin mevcut olmasını engellemektedir. Bunun ekonomi-politikadaki adı “kâr transferleri”dir. Emperyalizme bağımlılığın ortadan kalkması ile “kâr transferleri” de sona ereceğinden, ülke içi sermaye birikimi yükselcektir.

“Kâr transferleri”nin anti-emperyalist ekonomi-politikalarda özel bir yere sahip olduğunu çok iyi bilen burjuva ve küçük-burjuva ekonomistleri, sürekli olarak “kâr transferleri”yle ülkeden çıkan sermaye miktarının “sanıldığından az” olduğunu Merkez Bankası verilerini ortaya koyarak göstermeye çalışırlar.

Resmi verilere göre, 1980-98 yılları arasında 20.899 milyar dolarlık yabancı sermayeye ülkede doğrudan yatırım yapma izni verilmiş ve aynı dönemde fiili yabancı sermaye girişi 6.533 milyar olmuştur. Ve nasıl derlendiği açıklanmayan resmi verilere göre, aynı dönemde 1.3 milyar dolarlık kâr transferi gerçekleşmiştir. Bir başka “resmi” veriye göre, bu dönemde fiili yabancı sermaye girişi 11.234 milyar dolar olarak gözükmektedir. İlk veriye göre kâr transferi %20 dolaylarında gözükmekte; ikinci veriye göre ise %1,1 gibi küçük bir oran olmaktadır. İlk durumda %20’lik bir “kârlılık” oranının, kapitalist ölçülerde “normal” olduğu kabul edildiğinde, yabancı sermayenin “getirdiğinden çoğunu götürdüğü”nü iddia etmek olanaksız olmaktadır!

Oysa gerçekler çok daha farklıdır. Herşeyden önce, doğrudan yabancı sermaye yatırımı, nakit sermaye yatırımı demektir. Günümüzde emperyalist sermayenin nakit sermaye dışındaki unsurlarına (sermayenin isim, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi, teknik eleman vb.) ödenen paralar büyük miktarlar tutmaktadır. Öte yandan, yabancı sermayenin nakit sermaye (para-sermaye) yatırımlarından elde edilen kârların çok az kısmı, doğrudan “kâr” payı olarak yurt-dışına transfer edilmektedir. Bu kârlar, çoğu durumda, sermaye artırımında, ülke içinde yeni şirket kurulması ya da satın alınmasında yahutta yüksek faizli kredi kaynağı olarak kullanılmaktadır.

İlk sorun, bu kârların ne olduğu değil, ne büyüklükte olduğudur.

Ülkemizin en önemli dışa bağımlı sanayi kolunu oluşturan otomotiv sektörünün iki tekeli Tofaş'ın (diğeri OYAK-Renault) %38 hissesi doğrudan İtalyan Fiat otomobil şirketine aittir ve yedi kişilik yönetim kurulunda Fiat dört kişi ile temsil edilmektedir. 1998 yılındaki toplam sermayesi 12 milyon 600 bin dolar olan Tofaş'ın net kârı 7 milyon 872 bin dolar olmuştur. Bu dönemde doğrudan gerçekleştirdiği **ithalat** tutarı 63 milyon dolardır. (Kendi açıklamalarına göre, ithalatın maliyet içindeki payı %11,8'dir.) 1999 yılında sermayesini 139 milyon dolara çıkartan Tofaş'ın dönem kârı 87 milyon dolar olmuş ve yaptığı ithalat tutarı 52 milyon dolardır. (Maliyet içindeki payı %11)

Tofaş'a ilişkin bu verilerin gösterdiği gerçek, 1998-99 döneminde sermaye artırımını düşüldükten sonra bilançoda gösterilen toplam kâr miktarı 95 milyon dolar, yaptığı doğrudan ithalat 115 milyon dolardır. Yapılan sermaye artırımına giden 127 milyon dolar eklendiğinde toplam kâr 222 milyon dolara ulaşmaktadır. Böylece ortalama %60 kâr gösteren Tofaş'ın gerçek kâr oranı %1.100 olmaktadır. Tofaş'ın %38 hissesine sahip olan Fiat'ın bu dönemdeki kârı 36 milyon dolar net kâr + 48 milyon dolar ek sermayedeki payı olmak üzere toplam 84 milyon dolar olmaktadır. Bu miktar doğrudan Fiat'tan yapılan ithalattan daha büyüktür. Bu veriler, 1970 yılından beri otomotiv sektöründe iki büyük tekelden biri olan Tofaş'ın son otuz yıl içinde gerçekleştirdiği kâr miktarının yatırılan sermayeyi kat be kat geçmiş olduğunu göstermektedir.

İkinci sorun, bu otuz yıl içinde elde edilen kârların ne olduğu sorunudur. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, bu kârların Fiat'a düşen kısmı değişik yöntemler kullanılarak Fiat'a aktarılırken (ki yukarıda ifade ettiğimiz yeni satın almalar için ve banka kredileri olarak kullanılması bunların içindedir), işbirlikçi kesimlere kalan pay değişik dışa bağımlı yeni sanayi kuruluşları için sermaye olarak kullanılmıştır. (Bu arada belirtelim ki, Tofaş'ın hisselerinin %24'ü devlet kuruluşlarına ait olup, bugün Özelleştirme İdaresi'ne devredilmiştir.)

İşte burjuva ve küçük-burjuva ekonomistlerin yabancı sermayenin dışarıya önemli olmayan "kâr transferleri" yaptıklarına ilişkin beyanları, tümüyle dışa bağımlı sanayileşmenin iç yapısını gizlemeyi hedeflemektedir.

Diyebiliriz ki, sanayinin dışa bağımlılığı nedeniyle ülke içinde işbirlikçi tekeli burjuvazinin payı dışında bir sermaye birikimi mevcut değildir, dolayısıyla kapitalizm koşullarında her yeni sanayi yatırımı dış krediye gereksinme gösterir. Bu işleyiş ortadan kaldırıldığında, ülke içinde yaratılan değerler (kâr) ülke içinde sermaye haline dönüştürüleceğinden, sözcüğün gerçek anlamında para-sermaye gereksinmesi bulunmamaktadır.

Diğer yandan, herhangi bir yatırım için gerekli olduğu varsayılan para-sermayenin, bu yatırım için gerekli makine, teçhizat, bina, emek-gücü vb. alımında kullanılması nedeniyle, mutlak surette para-sermaye olması da gerekmemektedir. Bir başka deyişle, yatırımların gerçekleşmesi için sermayenin mutlaka nakit para şeklinde olması şart değildir. Dolayısıyla, ülke içinde üretilmiş mallar (üretim malları), yatırım malı olarak kullanılabilirliği süreci, para-sermaye gereksinmesi olabildiğince az olacaktır. Burada karşılaşılan sorun, ülke içinde üretim malları üretiminin “yetersizliği” düzeyindedir. “Özelleştirme” propagandaları içinde sürekli işlenen, ülkedeki temel sanayi kuruluşlarının (demir-çelik, çimento vb.) “geri teknolojiye” sahip olduğu, “dünya fiyatlarından daha yüksek maliyetle çalıştığı” savları, aynı zamanda bu gerçeğin gizlenmesini amaçlamaktadır. Böylece üretim malları üreten KİT’ler, özellikle demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre sanayi kuruluşları “ölüme” terkedilerek, ülkenin emperyalizmden bağımsız gelişiminin olanakları da yokedilmek istenmektedir. Devrimci iktidar açısından sorun, “ölüme terkedilen” ya da devrim koşullarında “ölmüş” bu kuruluşların yeniden üretime geçirilmesi olarak ortaya çıkarken; küçük-burjuva devrimci-milliyetçileri için, mevcut yapı içinde kalkınma planları tümüyle yok olmaktadır. (Geçmişte bu kesimlerin “kalkınma planları” D. Avcıoğlu tarafından ortaya konulmuştur. Bugün devrimci-milliyetçiler tümüyle etkisizleştirilmiştir. Bunların yerine küçük-burjuvazinin sol kanadının parçalı yapısı geçmiştir. TMMOB, bu çizginin utangaç bir izleyicisi durumundadır.)

Görüleceği gibi, devrimci iktidar koşullarında dışa bağımlı olmayan sanayilerin kurulabilmesi için gerekli sermaye unsurlarının, ister para-sermaye olarak, isterse meta-sermaye olarak ülke içinden sağlanması olanaklıdır.

Öte yandan, ülke içinde kullanılabilir sermaye olarak halkın yaptığı tasarrufların miktarı ve oranı, pek çok sanayi kuruluşunun kurulması için yeterli boyutlardadır. Bugün tümüyle **banka mevduat hesapları** olarak görünen bu tasarruflar, aynı zamanda bugün devletin gerçekleştirmiş olduğu **iç borçlanmanın** da kaynağı durumundadır. Ancak bugün devletin gerçekleştirmiş olduğu iç borçlanma, doğrudan banka mevduat sahiplerinden değil, bankalardan yapılmaktadır. İç borçlanmada ortaya çıkan yüksek faiz oranları (örneğin son ihalede %193) ile mevduat faiz oranları (%50-60) arasındaki fark, devletin bankalara ödemek zorunda kaldığı haracı ifade etmektedir. Diğer yandan, aynı olay, bankaların %50-60 faizle topladığı paralarla %100’lerin üzerinde faiz geliri elde etmelerini sağlamaktadır. 20 Mart 2001 tarihinde yapılan ihalede “rekor talep”ten sözedilirken ifade edilen rakam 8 milyar dolardır. Bu da, ülke içinde kullanılabilir sermaye miktarının küçük bir bölümünü oluşturmak-

tadır. 1998 yılında toplam banka mevduatları 88 milyar 482 milyon dolar iken, 1999 yılında 106 milyar 318 milyona yükselmiştir. 1998 yılındaki mevduatın 24 milyar 800 milyon doları tasarruf mevduatı, 36 milyar 966 milyon doları yabancı para mevduatı (dolar, mark vb. cinsinden mevduat) iken, 1999 yılındaki toplam mevduatın 31 milyar 316 milyon doları tasarruf mevduatı, 43 milyar 240 milyon doları yabancı para mevduatıdır.

Bu verilerin de gösterdiği gibi, bankaların elinde bulundukları mevduatlar GSMH'nin %50'sini oluşturmaktadır. İşte mevduat faiz oranlarıyla toplanan ve devlete %200'ler oranında faizle verilen paranın miktarı budur. Tüm bunlar, sermaye olarak kullanılacak parasal kaynaklar durumundadır. Bütün sorun, özel bankaların elinde toplaşan ve devlet bankalarının "özelleştirme" ile devreden çıkartılmasıyla bu toplaşmanın daha da büyüdüğü bir ortamda, devletin, ister sanayi kurmak için, ister kendi açıları için aldığı iç borçların faizleri çok yüksek olmaktadır. Yapılması gereken ise basittir: Tüm bankaların devletleştirilmesi ve her zaman olduğu gibi mevduata reel bir getiri sağlayan faiz ödenmesidir. (2000 yılı verileri esas alındığında bu reel faiz oranları %10'lar düzeyine bile yükselmemiştir.)

Görüldüğü gibi, devrimci iktidar koşullarında (devrimin ön günlerinde yurtdışına kaçınılacak olan para miktarı bir yana bırakıldığında) iç tasarruflardan elde edilen kaynaklar, dışa bağımlı olmayan bir sanayinin kurulması için yeterli boyutlardadır.

Böylece burjuva ve küçük-burjuva ekonomistlerinin emperyalizmden bağımsız bir sanayileşme için gerekli kaynağın bulunamayacağına ilişkin tüm savları, mevcut koşullar açısından bile gerçek dışıdır. Elbette, bu savlarının geçersiz olduğunu bilen bu ekonomistler, sorunu siyasal alana çekmektedirler.

Onlara göre, devrimci iktidar koşullarında, gerekli kaynak bulunsa bile (ki görüldüğü gibi, bu kaynak yeterince mevcuttur), "çağın gerektirdiği ileri teknolojiye sahip" sanayiler kurulamayacaktır, çünkü bu sanayilerin kurulabilmesi için gerekli bilgi ve know-how emperyalist ülkelerin tekelindedir. Emperyalist sömürüyü kabul etmeyen ülkeler de bunlardan yararlanamayacağı için, geri teknolojiye sahip sanayileşmeye boyun eğilecek, dolayısıyla maliyet yüksek olacağından fiyatlar yüksek olacaktır. Bu da, halkın daha yüksek fiyatlarla mal ve hizmet satın alması anlamına gelecektir ki, yoksullaşmanın diğer bir ifadesidir!

Görüldüğü gibi, bu savlar, tümüyle siyasal niteliktedir. Bu savın dayanağı, emperyalist ülkelerin tüm ileri teknolojilerin tekeline sahip oldukları, dolayısıyla bu ileri teknolojiye sahip olmak isteyenlerin onların koşullarına boyun eğmek zorunda olduklarıdır. Ama aynı sav sahipleri, örneğin Almanya'nın büyük bir bilgisayar mühen-

disi açığı ile yüzyüze geldiğini ve bu açığı kapatmak için Hindistan' dan 10.000 bilgisayar mühendisi almayı planladığını, ABD'de 100.000 Hintli bilgisayar mühendisinin çalıştığını görmezlikten gelmektedirler.

Hindistan'ın bilgisayar mühendisi yetiştirmede gösterdiği gelişme, emperyalist ülkelerin bilgi tekeline sahip olmadıklarının açık kanıtıdır. Öte yandan, yüksek teknoloji, doğrudan yetişmiş insan gücüne ve bunların gerçekleştireceği araştırma ve geliştirme (burjuva ekonomistleri buna "AR-GE" demektedirler) çalışmalarına bağlıdır. Eğitimin niteliği ve programı burada belirleyici yere sahiptir. Bu nedene, sorunun çözümü, mevcut eğitim sisteminin tümüyle kaldırılarak, **üretim için eğitimi esas alan** yeni bir eğitim sisteminin kurulmasıdır.

Tüm bunlardan sonra, devrimci iktidar koşullarında ekonomik büyümenin sağlanamayacağı savları tümüyle geçersiz kalmaktadır. Ancak devrimci iktidarın kullanabileceği ekonomik kaynaklar bunların ötesindedir.

Devrimci iktidar koşullarında,

"a) Sanayi, tarım, madencilik, mali ve hizmetler sektöründe yabancı şirketlerin doğrudan yatırımlarına son verilecektir. Bu sektörlerde emperyalist ülkelere ait tekelleri şirketlerin ve fiyallerinin tüm mal varlıkları, tazminat ödenmeksizin millileştirilecektir. Diğer ülkelere ait şirketlerin mal varlıkları, gerçekleştirdikleri kâr transferleri ve ana sermayeleri gözönünde tutularak hesaplanacak bir tazminat karşılığında millileştirilecektir.

b) İstisnasız tüm sektörlerde faaliyet gösteren, yerli tekelleri ve işbirlikçi sanayi ve ticaret burjuvazisine ait tüm şirketler ve kuruluşlar ile bunların kişisel ya da ailesine ait mal varlıkları, tazminat ödenmeksizin millileştirilecektir. Bu şirket ve kuruluşların, yabancı şirket ve kuruluşlarla ortaklık halinde olmaları durumunda, yabancı ortaklara hiçbir tazminat ödenmeyecektir. İşbirlikçi tekelleri burjuvazinin yabancı şirket, kuruluş ya da devletlerle yapmış oldukları her türlü anlaşma, sözleşme ve garantiler iptal edilecektir.

c) Emperyalist devletlere, şirketlere, mali kuruluşlara ya da uluslararası finans kurumlarına (IMF, Dünya Bankası, IFC vb.) oligarşinin özel ya da devlet adına yapmış olduğu, kısa, orta ve uzun vadeli her türlü borçlar iptal edilecektir. Diğer ülkelerle yapılmış olan ekonomik ve sosyal amaçlı devlet kredi ve borçlarının ödenmesinde ise, uzun vadeli bir plan dahilinde, ana para olarak tasfiyesi esas alınacaktır. Ancak, Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin açık çağrısından sonra, devrimci savaş sürecinde bu ülke-

lerin oligarşinin devletine vermiş oldukları ekonomik ve sosyal amaçlı borç ve krediler hiçbir biçimde ödenmeyecektir.

d) Kimya, madencilik, metalürji, petrol ve petrol ürünleri, otomotiv, inşaat, askeri malzeme üretimi, ulaşım, haberleşme, ilaç, tütün, çay üretimi ve diğer temel ihtiyaç maddeleri sektöründe şirket ve kuruluşların faaliyetlerine son verilecektir. Diğer sanayi kollarında, 30'dan fazla işçi çalıştıran tüm şirket ve kuruluşlar devletleştirilecektir. Bunlara ödenecek tazminat miktarı, İşçi Komiteleri'nce belirlenecektir. Halk iktidarında karşı-devrimci faaliyette bulunan ve toplumsal çığara aykırı faaliyet sürdüren özel sanayi kuruluşları, tazminat ödemeksizin devletleştirilecektir.

e) Dışalım ve dışsatım devletleştirilecektir.

f) Tüm özel bankalar, mali kuruluşlar ve özel sigorta kuruluşları devletleştirilecektir. Bunlar ve diğer devlet bankaları birleştirilerek tek bir merkez bankası oluşturulacak ve bu banka ülkedeki tüm bankacılık işlemlerini yerine getirecektir.

Altın, gümüş vb. değerli madenlerin ticareti sınırlandırılacak ve bu alanda faaliyet gösteren kuyumcu, sarraf vb. kişi ve kuruluşların elindeki stoklar kamulaştırılarak Merkez Bankasına devredilecektir.

g) Lüks tüketim malı üretimine son verilecek ve bu malların ithalatı yasaklanacaktır.

h) Gece kulübü, bar, pavyon, gazino ve büyük özel mağazalar kapatılacaktır.

i) Büyük özel marketler, özel turizm tesisleri devletleştirilecektir. Deniz kıyılarının yağmalanmasıyla yapılmış olan tüm özel lüks konutlar, villalar vs. kamulaştırılacaktır.

j) Önemli bir ekonomik gücün ve emeğin yok olmasına yol açan bürokrasi yeniden düzenlenecek ve bürokratik işlemler basitleştirilecektir.

k) Sanayi ürünlerinde standartlaşmaya gidilecektir.

l) Özel sanayi kuruluşlarının merkezi plana göre üretim yapmaları sağlanacaktır. Bu kuruluşların plan hedefleri üstünde üretim artışları sağlanmaları için gerekli teşvikler yapılacaktır. Küçük-sanayiler için, organize sanayi bölgeleri oluşturulacak ve var olanlar yeniden düzenlenecektir.

Alınan önlemler ve uygulamalarla ortaya çıkacak toplumsal sermaye ve emek-gücü, mevcutlarıyla birlikte merkezi plana göre kullanılacaktır. Merkezi planın amacı, halkın genel yaşam düzeyini sürekli yükseltmek ve bireylerin

maddi ve zihni gereksinmelerini karşılamak olacaktır.

Merkezi plan şu temel ölçütlere göre yapılacaktır:

1) Nüfus artışı gözönüne alınarak, bu artışı aşan düzeyde ve kişi başına düşen miktarı zaman içinde artıran ve de bunun sürekliliğini güvence altına alan bir üretim artışı sağlamak,

2) Üretimde daha fazla doğal kaynak kullanılmasını sağlamak,

3) Üretimi rasyonelleştirerek ve demokratik biçimde örgütleyerek, kaynak başına mevcut verimliliği artırmak,

4) Eskimiş, aşınmış ve verimliliği düşük fabrika ve donatımı yenilemek ve ileri teknoloji kullanmak,

5) Tüketim malları üretiminde ileri teknoloji kullanımına hızla ve öncelikle geçmek,

6) Tarımsal verimliliği arttırmak için makinalaşmaya ve kimyasal girdi kullanımına ağırlık vermek, üretim kooperatifleri ve kolektif çiftlikler yoluyla büyük üretim alanları yaratmak,

7) Temel tüketim malları (dayanıklı) üretiminde artışlar sağlamak amacıyla üretim malları üretimine öncelik vermek,

8) Sanayi yatırımlarında sermaye-yoğun teknikler kullanılmasına ağırlık vermek,

9) Toplumsal ve kültürel alanlarda, sağlık, eğitim ve konut üretimi öncelikli olmak üzere, yatırımlarda mevcut kaynakları ve emek-gücünü kullanmak,

10) Çalışma durumundaki tüm bireylere iş bulmak.

Bu ekonomi-politikanın uygulanmasında, her düzeyde devlet gelirleri olarak vergiler yerinde düzenlenecek ve vergi sistemi değiştirilecektir.

Bu nedenle :

aa) Başta KDV olmak üzere, tüm vasıtalı vergiler kaldırılacaktır,

bb) Her türlü bürokratik işlemde alınan harç ve resimler kaldırılacaktır,

cc) Gelir vergisinde asgari geçim miktarı vergi dışı tutulacak ve bunun üstündeki gelirden artan oranlı vergiler alınacaktır. Her durumda, gelir vergisi oranları, ücretli işçiler ve devlet ya da kamu kuruluşunda çalışanlar için %20'nin; özel bireysel işinde çalışan esnaf, zanaatkar ve özel meslek sahipleri için %25'in; ücretli emek kullanan esnaf ve zanaatkarlar için %35'in; özel sanayi kuruluş sahibi ve hissedarlarından %45'in üstünde olmayacaktır. Tarımdaki özel üreticilerden, asgari geçim miktarının yıllık tutarının üstün-

deki gelirlerinden, Tarım ve Köy Gelişim vergisi olarak %20 oranında tek bir vergi alınacaktır.

dd) Kurumlar vergisi, üçten fazla işçi çalıştıran tüm özel işyerlerinden, Genel İşçi Komiteleri Konseyi'ne bağlı işyerlerinden ve büyük tarımsal işletmelerden alınacaktır. Net ürün geliri üzerinden alınacak bu vergi %50'yi geçmeyecektir.

ee) Dışalım ve dışsatıma ilişkin vergiler kaldırılacaktır. İç ticarettten alınan vergi oranı %50 olacaktır.

ff) Miras ve intikal vergisi, mirasın konusuna bağlı olarak ve yıllık asgari geçim miktarı gözönünde tutularak, beş yıllık zaman için tahakkuk edecek gelir vergisi, kurumlar vergisi, emlak vergisi miktarı düşüldükten sonra, kalan kısım üzerinden %70 olarak alınacaktır.

gg) Bireysel mülkiyete ait (kentlerde) seksen metrekarenin üstündeki konutlardan, özel işyerlerinden, perakende ticaret ve hizmet binalarından, değeri üstünden ve artan oranlı olarak emlak vergisi alınacaktır.

Kiraya verilmiş bireysel mülkiyete ait konutlardan, işyerlerinden, depolardan vb. emlak vergisi yanında, yıllık kira geliri üzerinden, artan oranlı ek gelir vergisi alınacaktır.

hh) Özel binek otolarından, traktörlerden, motosikletlerden vb. alınan Motorlu Taşıtlar Vergisi tümüyle kaldırılacaktır. Taşıtin niteliğine ve çalışma konusuna bağlı olarak ticarettte kullanılan araçlar ile lüks binek otolarından alınacak Motorlu Taşıtlar Vergisi, sürücüler birliği temsilcileri ile Genel Halk Komiteleri Konseyi temsilcilerinin oluşturacağı bir kurul tarafından belirlenecektir.⁹⁹

Bu ekonomi politika, kırsal alanlarda gerçekleştirilecek **toprak devrimi**yle birlikte tarımsal üretimin modernizasyonu ve kolektivizasyonu ile birlikte, sanayi ve tarımın birleşik ve dengeli gelişimini sağlayarak bugünden hesaplanması olanaksız olan büyük bir üretim artışı ve kaynak kullanımını sağlayacaktır. En basit ifadeyle, yıllık olarak dışardan ithal edilen gıda maddelerinin toplam değeri ortalama 3 milyar dolardır ve kısa dönemli olarak tarımda yapılacak düzenlemeler bu miktar dövizin yurtdışına akışını engelleyeceği gibi, kırsal nüfusa bu miktarda gelir sağlayacaktır. Bu ise, kısa dönemde bile kırsal nüfusun yaşam standartlarının yükselmesi anlamına gelecektir.

Sözün özü, ülkemizin iç kaynakları (yeraltı ve yerüstü kaynakları olarak) emperyalizmden bağımsız bir ekonominin varolması ve

⁹⁹ THKC/HDÖ, *Demokratik Halk Devrimi Programı*.

ekonomik büyümenin sürekli ve istikrarlı kılınması için yeterli olanaklara sahiptir. Yıllar boyu “kendine yeterli dünyanın yedi ekonomisinden biri” olarak propagandasının yapıldığı düşünülecek olursa, devrimci iktidarın gerekli kaynağı bulamayacağı konusunda yapılan tüm propagandanın amacı daha açık anlaşılacaktır.

İşte tüm burjuva ve küçük-burjuva ekonomistlerinin şiddetle karşı çıktıkları, “ideolojik” olarak tanımladıkları devrimci ekonomi-politika ve sonuçları genel olarak budur. Bu ekonomi-politikanın **hiç bir alternatifi yoktur** ve geri-bıraktırılmış tüm ülkelerin **tek kalkınma yoludur**.

ADLAR VE KONU DİZİNİ

- 12 Eylül askeri darbesi 128, 176
 1958 ekonomik buhranı 35
 1974 petrol bunalımı 36, 38
 1980 dünya ekonomik buhranı 12,
 13, 29, 31, 32, 33, 36, 38,
 39, 40, 41, 44, 47, 51, 52,
 55, 82, 91, 93, 99, 101, 103,
 106, 107, 108, 113, 127
 1993 krizi 103
 24 Ocak Kararları 127
- A
- Aşın üretim 92, 316
 Aşın-sermaye birikimi 102, 104
 Aşın-üretim 12, 16, 45, 60, 80,
 92, 99, 101, 103, 106, 295
 Aşın-üretim buhranları 11, 31, 95,
 100, 105, 108, 112, 299
 Akşam 174
 Akaryakıt Tüketim Vergisi 195, 199,
 267
 Akbank 87, 243
 AKP 288, 291, 292, 294, 296, 297,
 300
 AKP hükümeti 288
 Al Baraka Türk 296
 Albaraka Türk 297
- Almanya 14
 Amazon.com 80, 81, 115, 169
 Amerikan ekonomisi 100, 167
 Amerikan ekonomisinde
 durgunluk 95, 334
 Amerikan emperyalizm 12, 14, 22,
 25, 31, 37, 38, 45, 46, 47,
 51, 53, 56, 58, 82, 84, 93,
 122, 130, 131, 189, 237, 239,
 240, 304, 313, 320, 334
 Amerikan hazine bonusu 125
 Amerikan hegemonyası 35
 Amerikan hukuk sistemi 193
 Amir Amin 32
 Anadolu kaplanları 299
 Andre Gunder Frank 32
 Anti-emperyalist 305, 310
 Anti-emperyalist devrimci
 iktidar 305, 312, 317, 321,
 323, 324
 Anti-emperyalist mücadele 13
 Anti-emperyalist ve anti-oligarşik
 devrim 204, 332
 Anti-emperyalist ve anti-oligarşik
 mücadele 188
 Ara mallar ithalatı 94
 Arjantin 82, 87, 99, 103, 106,
 252, 257

- Arthur Andersen 275, 276
 Asaf Savaş Akat 32, 59, 66, 174, 175, 176, 181, 183, 237, 271
 Askeri mallar ithalatı 93
 Askeri mallar üretimi 40
 Askerileşmiş ekonomi 12
 Asya Finans 296, 297, 298
 Asya kaplanları 28
 Asya krizi 18, 21, 23, 27, 28, 29, 34, 78, 80, 82, 87, 88, 99, 103, 106, 107, 111, 112, 136, 137, 157, 166, 188, 230
- B
- Bağımsız sanayileşme 336
 Bağımsız İletişim Ağı 163
 Bakü-Ceyhan boru hattı 74, 120, 310
 Banka hortumlama 154, 228
 Banka sermayesi 71
 Barmek Holding 244, 245
 BDDK 217, 297, 330, 332
 Beyin göçü 62
 Borç krizi 106
 Borç tuzağı 329
 Borsa aracılığıyla yürütülen mülksüzleştirme 115, 231
 Borsa spekülasyonları 42, 79, 258
 Bretten-Woods 36
 Brezilya 38, 82, 99, 103, 106, 217
 Bülent Şemiler 160
 Bülent Ecevit 287
 Bülent Ecevit'in "tarihi" ABD gezisi 270
 Bülent Tanör 235
 Burjuva ekonomistleri 10, 12, 71, 98, 102, 181, 317, 335
- C
- Çelişki-bütünleşme diyalektiği 35
 Ceylan Giyim 259, 260
 Çokuluslu şirketler 36, 40, 50, 109, 296, 336
 Çukurova Holding 146, 160, 167, 174, 232, 234, 235, 296
 Cumhurbaşkanı Sezer 272, 273
 Cumhuriyet gazetesi 57
 Cycle 10, 20, 31, 100
- D
- D. Cheney 84
 Daewoo 80, 85
 DaimlerChrysler 92
 Demagoji 261
 Demokrasi projesi 14, 51
 Demokratik cumhuriyet 136
 Demokratik Halk Devrimi Programı 219, 311, 305
 Deniz Gökçe 161, 174, 237
 Derviş bonoları 184
 Derviş yasaları 189, 190, 194, 202
 Desinformasyon 239, 240
 Deutsche Bank 82
 Devlet borçları (Marks) 222, 223
 Devlet iç borçlanması 293
 Devletin ekonomiye müdahalesi 11, 100
 Devletin ekonomiye müdahalesi 10
 Devletin küçültülmesi 180, 320
 Devrimci iktidar 344
 Devrimci iktidardan ekonomik kaynakları 305
 Dinç Bilgin 157, 158, 159
 Doğan Avcıoğlu 343
 Doğan Holding 145
 Doğrudan yabancı sermaye yatırımları 104
 Dolarizasyon 122
 Dolanın devalüe edilmesi 36
 Döviz çıpası 166, 172, 198, 337
 Döviz kuru politikası 165
 DSP-MHP-ANAP hükümeti 133, 180
 Duple yol 295
 Dünya Bankası 35, 37, 47, 49, 76, 82, 85, 102, 106, 119, 131, 186, 188, 189, 192, 208, 217, 313, 345
 Dünya Bankası proje kredileri 188
 Dünya ekonomik buhranı 27, 112, 139
 Dış borç 124
 Dış borç ödemeleri 94, 124, 215
 Dış borç toplamının GSMH'ya oranı 211
 Dış borçlanma 75, 76, 94, 188, 265, 310
 Dış borçlar 12, 38, 91, 106, 319
 Dış borçların ana para ve faiz ödemeleri 75, 96
 Dış borçların iptali 321
 Dış borçların ödenmesi 153, 214

- Dış borçlarının tahsilini 102
 Dış ödemeler dengesi 76, 85
 Dış ticaret açığı 198, 326
 Dış ticaret dengesi 330
 Dışa bağımlı sanayi 329
 Dışa bağımlı sanayileşme 265
 DYP-SHP hükümeti 136
- E
- Ekonomi "aktörleri" 212, 241
 Ekonomide kaynaklar 304, 306, 322
 Ekonomik buhranlar 13, 21
 Ekonomik buhranı "lokalize" 45
 Ekonomik buhranın şiddetinin zamanaya yayılması 100
 Ekonomik durgunluk 20, 22, 91, 95, 98, 99, 100, 102, 109, 167, 178
 Ekonomik kalkınma 335
 Ekonomik ve Mali İzleme Merkezi 174, 251
 Ekonominin askerileştirilmesi 12, 100, 333
 Ekonominin devrevi 70
 Ekonominin devrevi hareketi 24, 49
 Eksik kapasite kullanımı 321
 Elektrik Piyasası Kanunu 191
 Elektronik ticaret 59
 Emek Elektrik 244, 245
 Emek Platformu Alternatif Programı 164
 Emperyalist ambargo 340
 Emperyalist ekonomilerin buhranı 141
 Emperyalist hegemonya 60
 Emperyalist metropoller 333
 Emperyalist sömürgecilik 309
 Emperyalist sömürü mekanizması 77, 319, 332
 Endonezya 22, 28, 42, 45, 111, 113, 292, 303
 Enflasyon 224
 Enflasyon hesaplama yöntemi 280
 Enflasyon rakamı 132
 Enflasyon-buhran ikilemi 105
 Enflasyonun temeli 325
 Engels 18, 19, 23, 134, 135, 136, 181, 182
 Engin Civan 160
 Enis Batur 234
 Enis Öksüz 216
 Enron 274, 275, 276
- Erol Aksoy 184
 Ertuğrul Özkök 162, 183, 226
 Esnaf eylemleri 202
- F
- Faisal Finans 296, 297, 298
 Faiz dışı fazla 103, 268, 283
 Faiz lobisi 87
 Faiz ödemeleri 266
 Faiz oranları 137, 145, 177, 207, 343
 Family Finans 297
 Finlandiya Sonera 155
 Finlandiya Telekomu 234
 Fiyatların dolarizasyonunu 130
 Fransa 14, 43, 45, 76, 85, 121, 334
 Fransa'da Sınıf Savaşları (1848-50) 228, 300
 Friedman 175
- G
- Genel bunalım 9, 19, 24, 25, 34, 35, 36, 49, 64
 Genel İşçi Komiteleri 348
 Genelkurmay 246
 Global ekonomi 34
 Globalist ekonomistler 66, 68
 Globalizm 13, 29, 49, 53, 56, 57, 61, 65, 66, 67, 69, 72, 73, 76, 78, 86, 113, 115, 131, 142, 146, 147, 150, 151, 154, 155, 163, 167, 169, 174, 189, 193, 197, 202, 204, 231, 234, 236, 251, 304, 317, 318, 320, 324, 336
 Globalizm aşkı 204
 Globalizm propagandası 167
 Globalizm" propagandistleri 324
 Globalizm yandaşları 66
 Globalizmin tezahürat korusu 202
 Göbels 239, 242
 Gorbaçov 13, 14
 GSMH 122, 125, 139, 152, 195, 208, 209, 210, 211, 225, 246, 247, 266, 320, 322, 327, 329, 344
 Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı 186, 187, 190, 192, 205, 208, 211, 212, 215, 216, 217, 218, 220, 225, 226, 229, 233, 236, 246, 261, 280

- Güneri Cıvaoğlu 84, 85, 88, 162, 183
 Güney Kore 22, 42, 84, 85, 110, 299
- H
- Hasan Cemal 59
 Hazine bonoları 79, 183, 184, 224, 229, 319
 Hazır kart 236
 Hazırkart 74
 Hegel 238
 Himayecilik 109
 Hükümetle borsa arasındaki ittifak 135
 Hürşit Güneş 183, 237
 Hürriyet gazetesi 85, 183, 192, 218, 226, 286, 287, 289
 Hüseyin Kıvrıkoğlu 256
- I
- İşbirlikçi-tekelci burjuvazi 133, 296, 298, 299, 311, 326, 341, 342, 345
 İç borç 184, 205, 206, 207, 209, 210, 211, 212, 216, 225, 247, 262, 283, 284
 İç borç faiz ödemeleri 215
 İç borç stoku 208, 215, 226
 İç borç stokunun GSMH'ya oranı 211
 İç borç takası 206, 207, 213, 262
 İç borçlanma 123, 206, 208, 209, 211, 218, 221, 224, 225, 228, 262, 263, 293, 294, 311, 326, 343
 İç borçların "çevrilebilirliği" 267
 İç borçların GSMH'ya oranları 225
 İhlas Finans 297
 İhracata yönelik sanayileşme 34, 106, 127
 İhsan Doğramacı 146
 II. paylaşım savaş 54
 II. yeniden paylaşım savaş 11
 III. bunalım dönemi 10, 12, 20, 21, 25, 33, 35, 36, 48, 51, 109
 İktisadi yönelim anketi 290
 İlkel sermaye birikimi 306, 307, 308
 IMF 26, 35, 37, 38, 47, 49, 61, 76, 82, 83, 84, 85, 88, 91, 94, 95, 96, 99, 102, 103, 112, 113, 119, 120, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 132, 133, 137, 138, 141, 144, 147, 148, 149, 151, 152, 158, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 172, 174, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 205, 208, 209, 211, 212, 213, 214, 218, 220, 221, 225, 226, 228, 230, 231, 232, 247, 248, 254, 256, 258, 260, 261, 263, 266, 267, 269, 270, 271, 272, 280, 281, 283, 284, 287, 288, 291, 292, 293, 304, 314, 334, 337, 345
 IMF-Kemal Derviş 293
 IMF-Kemal Derviş demagojisi 212
 IMF'nin bu yeni işlevi 188
 IMKB 134, 143, 144, 167, 168, 232, 236, 244, 245, 259, 260
 IMKB Birleşik Endeksi 152
 IMKB endeksi 198, 236, 257, 281
 IMKB-100 endeksi 144, 153, 167, 237, 257, 288
 İngiltere 14
 İnternet 115
 İstanbul Borsası 79, 121, 134, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 148, 149, 150, 152, 158, 159, 197, 230, 231, 243, 245, 257, 260
 İstikrar tedbirleri 83, 91, 113, 151, 153, 165, 167, 188, 199, 334
 İtalyan Telekomu 146, 157, 163
 İthal ikameci sanayileşme 328
- J
- Japon ekonomisi 106, 107
 Japon emperyalizmi 22, 37
 Japonya 15, 22, 36, 45, 107
- K
- Kafa avcılığı 275
 Kanla test edilen askeri prensip 253
 Kapalı ekonomi 67
 Kapasite kullanı 321
 Kapasite kullanım oranları 287
 Kapasite Kullanım Oranı 287
 Kapasite kullanımı 289
 Kapital 17, 171, 224, 306, 308
 Kapitalist ekonominin çevrimi 70
 Kapitalist ekonominin devrevi hareketi 20
 Kapitalist üretim süreci 10

- Kapitalist üretimin amacı 17
 Kapitalist üretimin gerçek engeli 19
 Kâr oranları 14
 Kâr realizasyonu 137
 Kâr transferleri 317, 341
 Karşılıklı bağımlılık 13, 34, 56, 66, 67
 Karabük Demir-Çelik 74
 Kasım 2000 krizi 198
 Kavala Grubu 234
 Kayan kur politikası 165
 Kemal Derviş 216, 217, 226, 237, 246, 247, 255, 256, 257, 258, 261, 262, 264, 265, 266, 270, 271, 272, 273, 276, 281, 284, 337
 Kemal Derviş - IMF'nin haciz memuru 187, 197, 225
 Kemal Derviş "aşkı" 197
 Kemal Derviş-IMF-Medya üçgeni 215
 Kent küçük-burjuvazisi 129, 133, 141, 144, 153, 197, 201, 283
 Kent küçük-burjuvazisinin mülksüzleştirilmesi 144, 153, 284
 Keynesci enflasyonist politika 100, 102, 105
 Keynesçilik 31, 38, 56, 99
 Keynesçilik 59
 Kitlelerin depolitizasyonu 180
 Köşe dönmeçilik 141, 151
 Kondradiev 33
 Körfez Savaşı 14, 84, 240
 Köylülülerin mülksüzleştirilmesi 129, 188
 Kredi faizleri 70, 177
 Küçük üreticilerin desteklenmesi 131
 Küçük ve orta sanayi 41
 Küçük yatırımcı 137, 161, 168
 Küçük-burjuva aydınları 52, 55
 Küçük-burjuva ekonomistleri 349
 Küçük-burjuva reformist aydınları 133
 Küçük-burjuva reformistleri 164
 Küçük-burjuva teoriler 334
 Küçük-burjuvazinin mülksüzleştirilmesi 146
 Küçük-burjuvazinin yoksullaşması 132
 Küresel durgunluk 110
 Kırsal nüfusun mülksüzleştirilmesi 131
- KİT'ler 95, 320, 330, 343
- L
- Latin-Amerika 26, 38, 45, 49, 50, 96, 106, 122, 188
 Lenin 9, 24, 35, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 135, 136
- M
- Makyevelli 238
 Malezya 42, 49
 Maliyet enflasyonu 178
 Manipülasyon 242, 247, 288
 Marjinal kâr oranları 169
 Marks 17, 18, 19, 20, 23, 24, 46, 226
 Marksist ekonomistler 31
 Marksizm 10, 24, 29, 30, 58, 181, 238
 Marksizm-Leninizm 24, 29, 30, 31, 33, 48, 107
 Marmara depremi 61, 62, 75, 119, 120, 124
 Medya manipülasyonu 80
 Mehmet Emin Karamehmet 155, 157, 160, 234, 235
 Meksika 38, 82, 87, 103, 106, 252
 MERVAL endeksi 257
 Meta ihracı 72
 Meta-sermaye 343
 Metallerin aşırı-üretimi 13, 18, 91, 104, 106, 112, 138, 166, 231
 Metropoller 306
 Mevduat faizler 172
 Microsoft 58
 Milliyet gazetesi 85, 126, 162, 163, 289
 Monetarizm 31, 38, 56, 57, 59, 99, 101, 334
 Mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi 268
 Mülksüzleştirme 29, 41, 83, 115, 116, 129, 131, 137, 138, 140, 144, 146, 148, 149, 151, 152, 153, 161, 169, 170, 184, 198, 200, 202, 204, 215, 219, 223, 228, 229, 231, 242, 259, 262, 276, 282
 Mümtaz Soysal 193
 Murat Belge 234
 Murat Vargı 160, 161, 234
 MÜSİAD 298

- N
- NAFTA 23
 NATO 189, 194
 Necdet Menzir 146, 234
 Neo-liberal söylem 13
 Neo-liberalizm 29, 49, 60, 303, 304, 306, 311, 323
 New-York Borsası 41, 78, 114, 146, 147, 158, 167, 232
 Nikaragua 304
 Niyet Mektubu 84, 119, 120, 122, 123, 128, 129, 165, 186, 187, 190, 191, 192, 193, 200, 205, 208, 220, 226, 247, 270, 337
 Niyet Mektubu, 3 Mayıs 2001 tarihli 187, 196
 Niyet Mektubu, 9 Aralık 1999 tarihli 125, 165
- O
- ÖD Partisi 21, 164, 202
 Ödemeler dengesi 326
 Ömer Lütfü Topal 160
 Ordu Yardımlaşma Kurumu 173, 251
 Orta burjuvazi 133, 138, 167, 168, 170
 Orta direk 262
 Osman Ulagay 57, 58, 59, 66
 OYAK 250, 252, 253, 254, 342
 Özel Tüketim Vergisi 283
 Özelleştirme 10, 12, 13, 27, 40, 67, 96, 102, 104, 106, 108, 123, 124, 130, 144, 145, 154, 159, 167, 191, 194, 202, 203, 218, 247, 252, 253, 272, 275, 311, 342, 343, 344
 Özelleştirme ve Türk Silahlı Kuvvetleri 252
- P
- Para-sermaye 11, 42, 343
 Para-sermayenin aşırı birikimi 78, 139
 Park Holding 158, 159
 Peso Shield Operasyonu 86
 Piyasa yapıcı bankalar 262, 284
 PKK ve "Globalizm" 305
 Planlı bir ekonomi 312
 Popülist politikalar 176
 Popülizm 48
- Porto Rico'lulaşmak 89, 96
 Post-modernist darbe 97
 Pragmatizm 21, 141
 Proleterleşme 142, 161, 178
 Promosyon 76
 Psiko-ekonomistler 256, 257, 258, 260, 263, 268
- R
- Ragıp Duran 235
 Re-export ekonomi 292, 299
 Reagan 57
 Reel sektör 266, 267
 Renault 254
 Revizyonizmin ideolojik etkisi 56
 Rosa Luxemburg 24
 Rusya krizi 29, 78, 82
- S
- Sabah gazetesi 157, 161, 183
 SBKP revizyonizmi 29
 SDR 102
 Sendikasyon kredileri 213, 214
 Serbest pazar ekonomisi 12, 15, 18
 Serdar Turgut 161, 237
 Sermaye birikim modeli 34
 Sermaye birikimi 306, 310, 342
 Sermaye ihracı 73, 309
 Sermayenin aşırı-üretimi 16, 18, 40, 41, 105, 138, 231
 Sermayenin amacı 17
 Sıkago Borsası 130, 131, 132
 Sinan Çetin 147, 236
 Sömürgeleştirme 310
 Sonera Group 234
 Special drawing rights-SDR 102
 Spekülasyon 19
 SSCB 42, 47
 SSCB'nin dağıtılmışlığı 42, 47, 55, 84, 98, 113, 304, 310
 Stagflasyon 91, 101
 Stagnation 101
 Stand-by 83, 85, 89, 99, 102, 112, 113, 119, 121, 124, 133, 137, 138, 139, 141, 144, 147, 148, 149, 152, 158, 162, 174, 183, 185, 187, 196, 197, 213, 221, 226, 228, 230, 231, 242, 247, 248, 261, 269, 270, 271, 276, 281, 283, 284, 314, 334, 337
 Standart IMF reçetesi 127
 Standart&Poor 126, 127

- Stoklara yönelik üretim 291
 Subat 2001 krizi 112, 198
 Suni denge 63, 64, 65
 Supplement Resurce Facility 84, 88
 Sıkı para politikası 38, 39, 41, 57, 99, 101, 127, 166, 175, 176, 177, 178, 179, 334, 337
 Sınırsız internet 74
- T
- Talep enflasyonu 176, 177, 282-285, 291
 Tarım politikaları 129
 Tarım reformu 131
 Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu 154, 201
 Tayvan 42
 Tayyip Erdoğan 288, 292, 293, 294, 299
 TEAŞ 191
 Teatcher 40, 57
 TEDAŞ 95, 96, 191
 TEFİ 280
 Tekelci kapitalizm 309
 Tekel'in özelleştirilmesi 271
 Tekelleşmemiş burjuvazi 133, 295, 296, 298, 299
 Tekelleşmemiş sanayi ve ticaret burjuvazisi 276, 292, 295, 298
 Teknokratlar hükümeti 199
 Televoleci ekonomistler 67, 161, 174, 183, 237, 246, 256, 257, 267
 THKP-C/HDÖ 305
 TMMOB 164, 202, 343
 TMSF 201, 218
 TOFAŞ 318, 342
 Toprak devrimi 312, 316, 348
 Toprak mülkiyeti 314
 Toptan Eşya Fiyat Endeksi 278
 TÜFE 280
 Tüketici Fiyat Endeksi 278
 Tüketici kredileri 27
 TÜRPAŞ 144
 Tüpraş 144, 145, 146, 147
 Turgay Ciner 158, 159
 Turgut Özal 262, 293, 304, 333, 335
 Turgut Özal "vizyonu" 294
 Türk Silahlı Kuvvetleri 254
 Türk Silahlı Kuvvetleri'nin "şan ve şerefi" 253, 254
 Türk Telekom 253
 Turkcell 144, 146, 147, 155, 156, 157, 167, 168, 231, 232, 233, 234, 236, 296
 Turkcell hisselerinin toplam değeri 233
 Turkcell reklam kampanyaları 156
 Turkcell'in borsa serüveni 236
 Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi 345
 Türkiye'nin Düzeni, Doğan Avcıoğlu 322
 TÜSİAD 30, 212, 216, 226, 241
- U
- Ülker 296
 Ulus-devlet 22, 57, 58, 61, 66, 67, 71, 74, 248, 270
 Uluslararası Finans Kurumu 192
 Uluslararası para-sermaye 46
 Uluslararası tahkim 190, 194
 Üretici güçler 18, 19, 24, 34, 52, 54, 55, 57, 58, 107, 298
 Üretim ilişkileri 20, 24, 52, 54, 57, 58, 60, 63, 64, 70, 95, 112, 131, 170, 180, 313
 Üretimin çokuluslaşması 41
- V
- Vedat Nedim Tör 235
 Vergi Kimlik Numarası 200, 201
 Vergilerin artırılması 224
 Vietnam 304, 340
 Vietnam savaşı 131
- W
- W. Bush 84, 275
 Wallerstein 32
 WTO 189
- Y
- Y. Küçük 30
 Yahoo 80, 81, 115, 169
 Yalçın Doğan 88, 120, 121, 122, 123, 162, 163
 Yapı ve Kredi Bankası 234
 Yapı-Kredi Kültür-Sanat yayınları 235
 Yapısal değişim 102
 Yapısal reform 103, 175, 180
 Yeni dünya düzeni 56
 Yeni-sömürgeci ekonomi-politika 241
 Yeni-Sömürgecilik 110

- Yeni-sömürgecilik 12, 36, 46, 56,
91, 92, 94, 95, 100, 112, 129,
326, 327, 328, 333, 338
Yeni-sömürgecilik yöntemi 37
Yeni-sömürgecilik yöntemleri 91, 92
Yeni-Sömürgecilikte Bunalım 110
İhsan Doğramacı 234
Yönetimin askerileştirilmesi 84

Z

- Zafer Mutlu 160